PRESS OPINION

"DR PITHAWALLA's knowledge of the geography of Sind is unrivalled He is our first geographical researcher to receive the Doctorate of Science and has received the warmest tributes of academic colleagues all over the world He has seventeen publications to his credit And indeed in the words of a book review that appeared in this paper six years ago, he may rightly be called the *pioneer of regional geographical research in this country* His knowledge of the geography DR PITHAWALLA applies practically
Any pronouncement of his on the Sukkur Barrage should also be most carefully considered, for it has behind it the authority of specialised scholarship"

The TIMES' ILLUSTRATED WEEKLY OF INDIA
BOMBAY, MARCH 7, 1943

Printed by S M Shujauddin, Proprietor and Publisher, The TIMES PRESS, Mansfield Street, and by Mr M H Khan, Job Manager, SIND OBSERVER PRESS, McLeod Road, Karachi.

HIS EXCELLENCY
Mr DIN MOHAMMAD
GOVERNOR OF SIND
LAYING THE
FOUNDATION STONE
OF
A MOSQUE IN SIND

DEDICATED TO
HIS EXCELLENCY MR DIN MOHAMMAD
GOVERNOR OF SIND
WHO SINCE 1948 HAS BEEN SAFEGUARDING
THE WEALTH AND WELFARE
OF THE PROVINCE

of Sind constitute Section 4, as a book of this kind should not go without them They are also accompanied with suitable comments on each A novel feature has been introduced in the last Section 5, *viz* of allowing some seasoned writers on Sind to express their views on its problems *in their own words* These excerpts, it is hoped, would also serve as "Unseen Passages" for the students at least to grasp and contemplate upon

In such a work as this, written in summary form under various heads, a certain amount of repetition is unavoidable In the case of students especially, such oft-repeated words are helpful for their memory, while they may be overlooked by others.

In the preparation of maps for this book, the author has received some help from a couple of his research students, which he has to acknowledge. He is also thankful to the Director of Information and Public Relations Officer, Government of Sind, and his assistant, Mr A T. Chaudhri, for giving some valuable data and lending nearly a dozen blocks for the illustrations In fact, it was at their suggestion that a part of the material in Section 1 was first drafted as an article for a local periodical, which became an easy incentive to this publication.

Some half-tone blocks were also kindly lent to him by the Director, Advertisement, Films and Publications, Government of Pakistan, to whom his thanks are due

The Chief Engineer of the Khairpur State has similarly obliged him by lending a block of the Map of Khairpur and supplying the latest crop data

Lastly, I am grateful to Mr. Kewalram Dayaram Shahani, the Trustee of Sarnagati Trust, for all that he has done for the Karachi Geographical Society and its research programme

It is the *confirmed opinion of the present writer* that very little is so far known about the wealth and welfare of Pakistan and no province or country especially an under developed one *can flourish in these times without proper regional surveys and impact studies* so essential for national planning everywhere He is however satisfied that he has done his best for Sind in this respect

Katrak Building

Victoria Road Karachi 3 M B P

20th November 1951

GENERAL CONTENTS

SECTION 1

The Land Of Sind

(IN A NUT SHELL)

CONTENTS

CHAPTER I

AN UNHAPPY VALLEY !

If there is any province of Pakistan that has an extraordinarily long and glorious past with an age-old culture and civilisation but a chequered political career of its own a very rich soil with excellent agricultural and kindred potentialities coupled with a perennial water supply and yet deprived of the benefits of the monsoon with an equally glorious future if governed wisely and developed scientifically it is Sind It can be rightly called the Egypt of Pakistan, being the delta land of the river Indus

SIND THROUGH THE AGES

This province has a unique story of not less than 5 000 years. The numerous archaeological ruins are the best witnesses thereof During this long period it has seen the advent of different kinds of people like those of the Stone-age the Copper age and the Iron age and the Dravidians Aryans Iranians Greeks, Indians Arabs Moghuls, Afghans and Africans It has also received and assimilated their culture. Ever since the days of Mohenjo Daro it has lived upon the resources of its own land and those of its river has traded with distant countries, has exchanged their commodities and has been conquered and reconquered by many a foreigner and yet has never lost its individuality It has given its own name not only to the river Sindhu which runs through the entire valley but also to the whole country of Hindustan Sindhi literature and Sindhi Sufi philosophy have spread throughout the length and breadth of the sub continent. Trade was carried on not only with the

neighbouring ports but also with those of the Middle East Kutch, Kathiawar, Gujarat and the West Coast of India Even inland trade was possible in the navigable parts of the Indus, and as far as Tibet and China on the north and Afghanistan and Iran in the West by land Actually at the time of the Arab conquest, the boundaries of Sind extended upto Kashmir in the north, Rajputana in the east and Baluchistan in the west Only towards the south no extension was possible due to the presence of the Arabian sea-board Age by age, the government of this vast territory changed and the appendices were cut off, until during the few centuries before the British occupation in the middle of the 19th century A D , the Mughal and the Afghan rulers actually subdued and dominated the land for a while In fact, Sind has enjoyed little independence even during the regime of the Mirs of Sind, who yielded at last to the superior forces of the British rulers in the battles of Miani and Daba in 1843 Inaccessible and uninviting, the Indus valley was at last conquered by them As a result of all this struggle, Sind underwent great hardships for many centuries Its agricultural system was deranged again and again and its natural resources remained untapped for long Actually a British writer branded it as "an Unhappy Valley" The Sindhi Hari has always groaned under the tyranny of the Zamindars, having extraordinarily large holdings but not taking much interest in the production and fertility of the soil He has remained barbarous and backward all these years No wonder there has arisen, in the fertile Nawabshah district of Sind in Sind, a class of cultivators, called the Hurs, who once upon a time remained a terror to the rest of the population Although having a majority of 71% of Muslims, Sind was also dominated for a long time by Hindu money lenders, there being no system of co-operative societies then formed in the province. Its old inundation canals, flowing

irregularly at the whims and caprices of the Indus which itself underwent frequent hydrographical changes gave no respite to the natives from the standpoint of permanent settlement. As a result no province of Pakistan has had so much instability of population so much insecurity of life and so many capital cities sought in the past—Mohenjo Daro Patala Aror Bahmanabad Mansura Nasrpur Tatta Hyderabad and Karachi This proves the eternally changing character and conditions of the land the predominantly rural nature of the population with hardly one or two cities worth the name and the inherently fatalistic tendency of the Sindhis Change is the order of the day not only in the physical but also in the climatic, biological and human and political conditions No wonder Sind is found to be an industrially backward province with a low standard of living even today in spite of its greatness in the past The main reason of the poverty of its people is illiteracy, of which not only the earlier settlers but also the British administrators took little notice Had the Arab rule continued it is contended Sind would have been quite a different province today

CHAPTER II

WHAT THE ARABS DID FOR SIND

Nearly 275 years of Arab occupation of Sind (710 A D to 985 A D), enabled these non-Sindhi rulers to transform this region to a great extent Their influence,—religious, social, and cultural,—was unparalleled in its history Sindhi language, Sindhi customs and Sindhi ways of living have an affinity with those of the Arabs, who fondly called the river of Sind by the name of Mihran A visitor to Modern Sind can easily discern these affinities in the land While other conquerors came and went, the Arabs had quite a settled mind and imposed their culture on the Hindu populace with firmness and courage The Hindu king, a believer in planetary influences and a fatalist in consequence, had to be convinced about astrology to be a science but astrologers to be human and erring at every step The valley was fertile, but feudalism, whereby nearly one half of the population was enslaved to the other half, was a curse The Arab settlers, however, found the geographical conditions in the province somewhat akin to their own and used it as their home by making suitable adjustments Arab wives played a heroic part side by side with their husbands, in many cases the Arabs had to bring their families to Sind when peace was secured, but where they were only compelled to take native wives, a reciprocal influence was felt They allowed the Sindhi tillers of the soil their own civic rights and privileges, while they themselves remained administrators and were benefited by the Hindu talent and learning to some extent Books on astronomy, mathematics, nautical science, medicine etc were translated into Arabic The Arabs particularly excelled in surgery and introduced a technique of difficult operations.

In textile fabrics, glass works hardware, tent and carpet weaving, fishery irrigation silk manufacture and gardening, their skill was unsurpassed It was Al Biruni who produced a marvellous effect upon Sindhi thought Even an inter change of Sindhi and Arab ways of thinking took place and the result was a philosophy found no where else in the world. The Arabs, again were the first to strike at the root of slavery and forced labour So long as the Sindhi tenants paid their land revenues to the Arab rulers, they were not disturbed Equal status was given to all and the Islamic principles of the fatherhood of God and the brotherhood of man were scrupulously practised

ARAB CARTOGRAPHY

It was for the first time that Arab cartography was introduced in Sind and survey maps were drawn from the data supplied by Arab navigators and travellers. It is a delight for modern geogra phers to possess and to interpret these maps prepared by Arab cartographers. Their style of representing coast lines, islands, ports rivers, mountains latitudes and longitudes and even zones is found to be unique and inspiring.

IMPACT OF CULTURES

So in Sind the impact of the two cultures—Arab and Hindu—was thorough Whether it was in the systems of irrigation and navigation or in vegetable and fruit gardening, imports and exports and commodities terminal taxes, pearl fishery and animal husbandary carried on in accordance with the climatic conditions of Sind, there was a ming ling and a sorting, not found in the rest of Asia. Strange to say the Arab governors and the chief tains and representatives of the Caliph put on rings in their ears in the Hindu style, as was customary

with the state officials in Sind A special species of camel, called Faly, was bred, while smart Arab horses adorned the cavalry divisions. By and by, the practices of the Brahmins, the Budhists and even the Greeks died out, but the Arab ways of life remained lasting in many ways, in the Arabic calendar, the Arabic script, inter-dining, camel rearing, wearing long hair, growing the date palm, etc etc Thus, if Sind had any difference even from the upper Indus valley *viz* the Punjab, it was due entirely to this Arab infusion Buried for more than a thousand years, under the debris of foreign incrustations and instrusions, foreign and varied methods of administration and control, Sind has groaned heavily and the time for its extraction and emancipation is near

CHAPTER III

DOMINANT GEOGRAPHICAL FEATURES

Geologically speaking the land of Sind is but very young, one of the most recently formed, the rocks being mostly Tertiary limestones sandstones and clays with abundant deposits of salts of different kinds gypsum Fuller s earth etc. These rocks have suffered sympathetically from stresses with the mighty Himalayas and they are therefore folded faulted and fissured Instability of the land is noticed in frequent earthquakes and seaquakes. The soils are varied—sand belts and clay belts with salt incrustations lie like a labyrinth in the valley proper while residual soils of the calcareous—arenaceous type prevail in Sind Kohistan The desert subregion is almost overwhelmed with sand hills, longitudinal Bhits and transverse ridges Dhands or salt lakes are a great peculiarity of the desert parts They produce natron (sodium) salts found by the interaction of acids on its soils and sands The delta is ever growing at the rate of at least 3 yards per year, the numerous distributaries of the Indus crossing and re-crossing one another, with deltaic lakes and ox bow lakes of all sorts and shapes. The sight of this part of Sind at least is most arresting, as seen from the air

The geological history of the Indus, some 1,800 miles long is also equally fascinating It is the remnant of the great Indo-brahm, the existence of which was postulated by famous geologists like Pascoe and Pilgrim In this respect it is an antecedent river which existed even before the rising of the Greater Himalayas! As the Indus enters Sind it becomes a single river flowing on a low gradient in its passage to the sea except one small tributary the Baran It carries enormous quantities of silt something like 10 000 million cubic feet of earth per

annum, or 1,000,000 tons of it per day! The regimen of the Indus is marked by the periodic double flood, caused by the melting of the snow in the Himalayas during summer and the rains in the upper reaches during both the monsoon and the winter seasons

But the river's grandest beauty is in the artificial canals that have been cut from it From a single river, which is actually not more than 300-400 miles long within the boundaries of, Sind, the total length of irrigation canals, branches and distributaries, constructed from it, is over 36,000 miles, the Rohri canal, the longest among them itself being 208 miles long This is a feat of civil and mechanical engineering unsurpassed in any other part of the world

The climate of Sind is of the sub-tropical desert type Sind is at once the driest and hottest of all provinces of Pakistan and Bharat Aridity is its commonest feature The thermal equator passes through Sind These climatic conditions are accentuated by its physiography, the Thar desert in the east, the sea in the south, the mountains in the west and the Punjab plain in the north The skies are generally clear and frost, too, is not uncommon In the matter of rainfall, however, Sind suffers the most. Causing a very low-pressure area somewhere around Jacobabad, owing to the high summer temperatures prevailing then, Sind helps the whole sub-continent by generating the monsoon current, while it itself suffers from a scanty and variable rainfall, hardly 5 inches annually Lying within the passage-ways of the two monsoons and yet missing the influence of both, Sind has also its vegetation peculiar to its climate Tropical fruits and flowers in summer and extra-tropical grains and vegetables in winter are grown. A number of African and Iranian species also thrive. The forests of Sind are necessarily confined to the

riverine belts, while a few mangroves and sea weeds occupy the deltaic parts which are soaked with common salt Only a bushy growth of rank vegetation having spines and thorns, is found in the desert area and some medicinal plants are discovered on barren hills and plateau lands As the flora is so limited its influence on the fauna is evident. Animals which are natives of wet regions are never found Only a few mammals like camels and reptiles live in a region like this. But the cattle of Sind are well known even in western countries for their yield of milk At the same time a class of human beings, suitable for these natural conditions, has come into being in Sind

CHAPTER IV

SIND A MOST COSMOPOLITAN PROVINCE

The question is often asked Why is Sind such a cosmopolitan province as it is today? Why are there so many different peoples,—Pathans, Arabs, Baluchies, Makranis, Afghans, Africans and Indians, rubbing their shoulders together in the villages as well as in the towns of Sind? Why had Karachi been the erst-while Capital of Sind and one of the most cosmopolitan cities in the world, with actually a small Hindu-majority till lately, in a powerful and predominatly Muslim zone? The answer is, its inherent geography A few convenient mountain passes, such as the Bolan, the Lak Phusi and the Mula, an approachable coast-line in continuation with Makran on the one side and with Kutch-Kathiawar on the other, a navigable river as the common artery of the Punjab and Sind, virgin soil, numerous camel and horse paths, radiating from the oases in the Sind-Rajputana desert, and again the Keamari harbour, one of the most powerful and flourishing ones in the world, together with a few deltaic ports, —all these have made Sind what it is today Every community has given its share in its material and moral evolution It has been destined to receive refugees within its limits all these millenniums, witness the birth of Akbar the Great at Umarkot Streams of Hindus and of Muslims, particularly, could come and settle in the hospitable valley from the surrounding dry lands for food and drink and shelter, the latter always remaining backward and dominated by the former for one reason or another. The Hindus had thus established themselves firmly in Sind before the opening of the Lloyd Barrage in 1932, which gave a further impetus to it and tempted more and more

of their kind to come and settle in the fresh fields and pastures new Such large holdings as they possessed are not found in the other provinces in Pakistan Even the hard post war conditions did not affect them adversely in trade, commerce and cottage industries and they remained influential in the province throughout the British occupation

CHAPTER V

THE COMING OF THE MUHAJIRS

A revolution has taken place in Sind after partition With the mass migrations of the population, unsurpassed in the history of the world, during 1947 and 1948, a vaccum was produced in Sind's economy The Hindu traders, shopkeepers and bankers and the Sikh mechanics and craftsmen left in large numbers and their place was taken by Muslim industrialists, cultivators, artisans and others The most Hinduised province in the N W of the sub-continent has thus given a further fillip to the mingling of cultures and has now become more cosmopolitan than ever before Actually more Hindus seem to have left than the Muslim immigrants, who have arrived from Bombay, Gujrat, Kutch, Kathiawar, and South India Moreover there has been an overflow of a couple of lakhs of Muslim refugees from West Punjab camps Many of these refugees have been already resettled on land and some have filled the vacum in the urban economy of Sind It was a job particularly to replace the Hindu money-lenders, who were shop-keeper Luckily the Government have established the Refugee Rehabilitation Finance Corporation with an authorised capital of 3 crores to render financial aid to the refugees and for satellites or colonies to be established The influx of refugees from Bharat has, however, not ceased From February 1950 onwards, streams of them have entered Sind from the Jodhpur State at the rate of 3,000 to 4,000 refugees per day, the total having reached 230,000, according to one report. They are mostly artisans or unskilled labourers, who could be employed only in industrial centres, if established all over the province.

CHAPTER VI

ECONOMIC POTENTIALITIES OF THE DISTRICTS

Sind has a wonderful array of political divisions called districts which vie with one another in enriching the whole province and thereby the dominion of Pakistan

(1) *Sukkur* which has given its name also to that stupendous irrigation system the Sukkur Barrage—the largest in the world has been the greatest force in recent years. Bukkur Island known even to the Greek explorers and Aror the ancient Hindu Capital are still good old relics, worth visiting every time The Barrage situated within it and commanding 7½ million acres of land and more is actually the El Dorado of Sind It has revolutioned Sind's economy completely as the crops have increased more than 100-200% within a short time That it is a rare boon to the people can be proved by a single example Usually a moderately deep well for irrigating a field of one acre of land in Sind costs Rs. 120 over and above the lifting charges but the water supplies perennially for both the Kharif and Rabi seasons under the Barrage System costs Rs 33 only per acre of holding All the Sindhi Khatedars, small or big and even the Sindhi Haris are bound to make good profits by agriculture and to raise the standing of living thereby No wonder the entire barrage debt of Rs 22 5 crores which Sind owed to the Centre could be liquidated within a decade and a half due to the impetus of war time productions, and Sind at once became a surplus province With the production of hydro-electricity from a fall in the Rohri canal Sukkur promises to be a flourishing industrialised city

(2) There, again, is the district of *Nawabshah*, perhaps the most fertile and prosperous of all, the "bread-basket of Sind" It is really a miniature Sind in itself It is the greatest producer of wheat, Desi cotton, Jowar, oil seeds, vegetables and even fruits in the province This fertility the district owes to its irrigation system, particularly the power of the Rohri canal Settlement is the key to civilisation and here for many centuries the peoples, including those of the Indus Valley Culture, of Chanhu Daro and Narujo Daro, came and lived By means of proper water conservation and systematic land use, it has prospered Even the virulent Hurs can be re-settled, side by side with the new Sindhis with peace and prosperity, on its soil

(3) *Larkana*, (Old Chanduka), a similarly fertile sector, much revived after the Sukkur Barrage, has also a long history of its own Herein lie the ruins of the world-famous Mohenjo Daro and here a net-work of canals provide water for the production of millions of tons of foodgrains every year Even rice grows well, a special Rice Canal having been provided for to enrich the land It has had the thickest population in the Province up to the time of partition, due to its fertile soil and good water-supply and has now a density of 179.

(4) The resources of the Manchar lake, the only one of its kind in Sind and the remarkable inward and outward flow of the Aral stream acting as a safety valve of the Indus flow, belong to the *Dadu* district It incidentally possesses one of the oldest human settlements in the Indo-Pakistan sub-continent, namely Sindomana or Sehvan, which saw many heroic scenes in the history of Sind The varied fishery of the lake is also awaiting exploration

(5) *Hyderabad* formerly considerably Hinduised by the Amils but now harbouring an extraordinarily large Muslim population of new Sindhis has also a great future owing to the inception of the Lower Sind (Kotri) Barrage which will bring over 3 000 000 acres of new land under cultivation with 75 000 acres also of new forests at a cost of some 24 crores of rupees The density of population is now the highest in the Hyderabad district including the city of 198 owing to its nearness to the river its central position and railway junction Surely it will help to turn Sind from a deficit province into a self sufficient and even a surplus one as was previously done by the Lloyd Barrage Crop out turns may reach four times the present yield and if Hyderabad is again declared the capital of Sind after a lapse of a little more than a century there are chances of it being rapidly industrialised in many ways As a great centre of learning it augurs well the University of Sind having been already shifted to this place.

(6) And what shall we see about the district of *Thar Parkar* a large part of which has been already revived by the Eastern Nara after the Sukkur Barrage? A desert is now blooming into a rose which can be best exemplified by the Sind American cotton being the most benefited here owing to its dry climate and suitable soil A desert only in name it can be revived much by tapping the hanging water tables also discovered in it

(7) A similar fortune awaits the district of *Upper Sind Frontier District* quite a contrasting region belonging to the Kachhi desert in the re-entrant angle, parts of which also fall into the Sibi district (Baluchistan) Much irrigation engineering skill will be required to revive this neglected corner of Sind A third barrage already conceived as the Upper Sind Barrage if constructed

at Gudu or any other suitable point on the Indus, is sure to be a boon to this district.

(8) Lastly, the new province of Tatta(old Karachi district — a misnomer after Sind has been shorn of its rich capital in 1947), is on the eve of resuscitation By the creation of the new district of Greater Karachi, this political division has lost some 566 square miles of land Parts of it fall into the barren and rocky Kohistan area in the north and the swampy deltaic land in the south Development of fishery, a new river port and a bright navigation and industrialisation programme, however, will save this district from a catastrophe Tatta, the old capital of the Sind province, is rising in importance and is likely to be more prosperous after the Kalri canal becomes perennial, when the Lower Sind Barrage is in action Thano Bula Khan promises to be a good semi-hill station here.

CHAPTER VII

POPULATION PROBLEMS

Being an attractive river valley with several rare amenities of life there has always been a steady rise in the population of Sind for all these centuries Still a most thinly populated province due to its rigorous climate if it secures increased facilities for irrigation and water and soil conservation people are bound to pour in more and more Millions of acres of new barrage lands are available with assured water supply and new colonies must spring up soon The percentage variation for 1921 31 was + 18 5 but in 1931-41 it fell to + 16 7 The 1951 census indicates a small rise. This census in fact has revealed many unexpected features The total population of Sind excluding the Khairpur State, has increased from 4 535 008 in 1941 to 4 619 706 uptodate showing an excess of 84 698 only inspite of the enormous turn-over due to partition The density of 95 per square mile is more or less the same The excess of the male population over the female one has always been a problem there being actually a deficit of 4 42,310 females This situation in a land practising bigamy is extremely grave

Not less than 5 60 891 refugees have entered Sind the largest number *i e* 1 62,449 being in Hyderabad City itself This shows that they may be originally belonging to the urban population in Bharat. Together with those in the Hyderabad district they form nearly half the strength The Nawabshah and Sukkur districts come next in order in this respect There is still a good scope for the rehabilitation or some more refugees especially in the Larkana, Dadu, Upper Sind Frontier and Tatta districts

Sind is such an attractive province from the point of immigration and affords such a congenial

CHAPTER VIII

SIND'S NATURAL DISABILITIES AND HOW TO OVERCOME THEM

Nature has put some obstacles in Sind's progress. It is necessary to consider the several disabilities of these districts and to take the necessary steps to remove them as much and as soon as possible.

(1) *Unskilled labour*. Mechanisation of agriculture in such a land is the first charge on the administration. Sind requires a number of tractors, *turbines, mobile work shops etc. to aid the cultivators* with an obdurate soil. Even irrigation by pumping from the Indus has to be considered sooner or later if inspite of the old and new barrages the levels in the river do not allow a free flow of water in the canals everywhere.

(2) *Paucity of power resources*.—Sind is one of the least industrialised provinces of Pakistan there being no good coal and no oil so far found. The failure of the Lakhra oil well in the Dadu district has been a great blow to Sind in this respect. It is poor even in other metallic and non metallic ores. There is however a chance of producing hydro electricity from some of the canal falls and of discovering some useful minerals and ores in Kohistan. There is no scarcity of raw materials for typical industries which have already taken roots in the soil e.g. hides and skins are of a superior quality as they are produced from slaughtered animals and not from those that are dead or dying.

(3) *Fuel shortage* too is noticed. In a hot-dry region like this, with extremes of temperatures even falling considerably in winter, only the riverine forest is a partial relief. Afforestation is needed with

plantation plans within the barrage zones Charcoal and firewood have to be supplied not only to the growing cities of Sind, like Karachi but also of Baluchistan like Quetta The present forest area is only 1,136 square miles and it must be extended as far and as fast as possible

(4) *Cattle scarcity*—Although Sind is well-known for its animal breed, such as the Red Sindhi, Thari and Bhagnari cattle, their population is not enough for its rapid growth Indiscriminate slaughter of useful animals has to be prohibited Goat grazing must be banned in the Kohistan area in order to prevent soil erosion and goats must be substituted by sheep if possible.

(5) *Fishery hazards*—Sind can and should be one of the leading centres in the world both for inland and sea fishery But here man and nature have not yet co-operated There are good chances of edible oysters as well on this coast. Its geographical features being unique, *viz*, a good continental shelf with suitable fishing grounds, backwaters and bays etc with varying ocean and wind currents, silt from the Indus, sub-tropical climate and enough sunlight, a large variety of fish is found season by season, but the Sind Fishery Department has to discover their secret and so has to go a long way in the matters of power-driven vessels, deep sea-fishing and fish curing, fish-canning, refrigeration, marketing and transport and amelioration of the conditions of its fishermen

(6) *Climatic disability*—Sind is one of the hottest parts of the world and large slices of it fall into the dry zone The summers are extremely dry and hot, the rains are scarce, irregular and eccentric and dust storms are common The levels are rising everywhere due to siltation and periodic inundations, and the river is unable to keep itself steady within its banks. Only some suitable controls in the upper

reaches of the Indus as well as its tributaries can save the land

(7) *Water-logging and Kalar soils* are the worst effects of perennial irrigation Thousands of acres of land are getting out of use annually while only a fraction of them can be reclaimed The continuously rising sub-soil water table approximately at the rapid rate of a foot in 10 years, due to intensive irrigation is the chief cause. A rigorous system of artificial drainage along with other reclamation measures has to b introduced otherwise the very canals which have brought prosperity for the province may turn it barren and useless once more

(8) *Locust menace* —Sind comes under the locust cycle and has to guard its frontiers on both sides on a co-operative basis, as the winged enemies arrive across the belt stretching from Africa to Bharat, to and fro in different seasons The skies being generally clear of clouds and fog, it is easy to attack them from the air

(9) *Flood havoc* —Inspite of the numerous Bunds, loops and embankments floods in Sind have not stopped breaches in the Begari Bund alone having been many in recent years More and more canalisation would cure this ailment, though it is difficult to prevent silting, rise of level and avulsions

industries of blanket-making of Thipro and Chhachhro, and woollen coating of Gadro and Shikarpur, and those of cotton textiles of Lakhi, Nasrpur (Hyderabad) and Tatta, of women's embroidery work of Mithi and Piplo, and of silk-manufacture of Rohri,— all these can be easily resuscitated by the artist-immigrants from Azamgarh, U P , Rajputana, Gujarat, Kathiawar and Bombay. These industries, once upon a time, had a roaring market with parts of the sub-continent, now belonging to Bharat They can easily find fresh markets in other Islamic countries of Asia, Europe and Africa.

A PROGRAMME OF RESEARCHES INTO SIND

Nothing, however, in the sphere of industrial development in Sind is possible, unless a systemetic programme of scientific and industrial research is conceived side by side and put into operation. Industrial surveys are necessary, but they will not be fruitful, unless *thorough regional surveys* of small and large regions are carried out by Sindhi geographers, as the basis of its future development It is strange that a soil map is not yet ready, inspite of the fact that a full-fledged agricultural college and a Research Station at Sakrand were long since established by the Government Land-use surveys are, therefore, urgently required in Sind Water is to be secured at any cost and power is to be created, climatic influences on plant, animal and human life are to be discovered and industrial potentials have to be guaged In short, the need for fundamental geographical researches is to be keenly felt. Such a hope is expected to be fulfilled, when the young University of Sind develops into a teaching and residential University with proper facilities for scientific researches of all kinds, especially geographical.

CHAPTER XI

SIND AND PAKISTAN

Sind s share in the growth and development of Pakistan as a province is unique No other province, not even the Punjab can approach it in any way It has a vast valley plain as well as a hilly and mountainous country a desert land of shifting sand as well as a delta land and changing water channels Not only has it sandy clayey, alluvial soils but also highly calcareous and arena ceous soils There is no end to reclamation of new lands from the sea as the Indus delta is ever growing There is no dearth of water supply from the Indus itself although the water table is found falling in the drier zones and rising in irrigated tracts. But there are chances of artesian sources in the fold ed rocks of Kohistan and of hanging water tables in the sand ridden desert. Many a dry stream or river bed like the Malir has enormous quantities of potable water underground but it is still running to waste into the sea It needs conservation There are inexhaustible beds and regular seams of common salt in the Thar Parker district that would feed the whole of Pakistan for hundreds of years.

To-day salt is being manufactured on the Kara chi coast, thanks to its dry and rainless climate Climatic hazards there are no doubt but the same trying climate helps the region to produce typical plants and animals which should swell its revenuse and also a virile race who should protect the coun try in every way Sind can save itself from any earth quake shocks by erecting concrete structures Two large factories for cement manufacture at Karachi and Sukkur are already in operation night and day so many of the raw materials like limestone gypsum and clay required, are found locally Sind s

climate helps to have ideal air fields to serve for all seasons

Although it has parted with one and the most flourishing sea-ports in the world and placed it like a ripe fruit in the lap of the parent State there are chances for Sind to develop or revive some more or less stable river ports in the deltaic area, *e g* Shah Bander, and introduce a system of navigation by flat-bottom boats in the numerous Indus distributaries A scope for more barrages exists, and they will help the province to grow multiple crops, including rice American cotton seeds find a congenial soil here, while Sind Desi cotton commands a good market even in U S A Rightly has Sind been called a "Granary of the East"

Sind is a passage-way for delightful migratory birds and, at the same time, it affords shelter to needy refugees from surrounding lands, if only for a while The province has wonderful powers of assimilating cultures like its soil, which absorbs fresh loads of silt and sand from the waters of its main artery, the Indus The weak points as well as the strong points of the different communities, forming its ever-changing population, help to make the land tolerant in every way, a tendency quite in keeping with the ideals of Islam, which now forms the corner-stone of Pakistan The instability of water supply or the vagary of the weather is reflected in the uncertainly of life and in the instability of administration. Sufism is sheltered in spiritual Sind and Sufi poets and philosophers, like Shah Abdul Latif, relieve humanity of the sorrows and sufferings of life, and yet the Sindhi people are not all dreamers. Hard life hits them and thereby they grow strong in limbs and dogged in perseverance.

Lying on the high-ways of the air the sea and the land Sind remains in constant touch with the outside world and its influences —thus offering quite a significant share in the progress and development of Pakistan Here in Sind the development problem is simple —stimulation of crops with allied industries and consequent agglomeration of villages and creation of new towns and satellites Urbanisation in the region will be slow but sure It rests with the agriculturists and economists of New Sind to adjust its market with the world and make it a financial success it deserves to be. Where nature has been such a hard task master it is possible for it to progress materially as well as morally with increased facilities and amenities of life, which Pakistan is now securing for it. In the Afrasian belt of civilisation Sind has played a meritorious part. The boundaries of individualism and sectarianism have been broken and from the clashing and bursting of cultures, a new race imbued with Islamic principles, is rising in this the most critical corner of Pakistan

CONTENTS

SECTION 2

Sind in Maps and Charts

I

POLITICAL DIVISIONS

Sind as a political division of Western Pakistan almost coincides with the physiographic division of the lower Indus basin within which the Indus the main artery receives no important tributary but merely distributes its waters before falling into the Arabian sea The Baran is the only side-stream draining Kohistan Its boundary in the north touches the outskirts of the Suleiman mountains in the west those the Khirthar Range in the south the coast line and the fringe of the Indus delta and in the east about the middle line of the Sind Rajputana desert Minor territorial re adjustments are possible in the north east corner the narrow neck of the river valley upto the confluence near Mithankot and in the eastern desert tracts which form a difficult political boundary from the point of view of defence and across which infiltrations often take place The Kachhi lowlands now belonging to Baluchistan actually form part of the lower Indus valley which is Sind and may safely be transferred to it Such a re adjustment of the political boundaries of Sind would produce a regionalism which would give Sind a personality and a freedom in its further evolution

Sind is politically divided into 8 parts without much geographical sense As the Indus suffers greatly from frequent hydrographical changes there is no permanent boundary between the political and administrative divisions of Upper Sind Frontier and Sukkur between Khairpur (the only Native State) and Larkana or Nawabshah and again between Dadu and Hyderabad Even the district boundaries themselves are sometimes changed *e g* 38 years ago there was no district named Nawabshah Dadu too has been recently formed as a

district Lately, Greater Karachi, measuring 566 8 square miles, has been separated from the Karachi district, which is re-named Tatta Severe denudation is going on in the Kohistan and other hilly and mountainous parts of Western Sind and the material is being constantly carried into the valley or the sea, by wind and water as the most powerful geological agencies Thus the size and topography are changing in Sind

---

II

PHYSIOGRAPHY AND LINES OF COMMUNICATION

The lower Indus valley, stretching north-south in the form of the letter S, lies between the highlands rising over 6,000 feet in the west in the Khirthar Range and only upto about the 500 feet contour in the desert land in the east The highest point is Kutte-jo-Kabar (Dog's Tomb) 6 877 feet in the Khirthar, which, as a mountain range, presents a dome-shaped, whale-bac appearance Most of the hill-ranges in Kohistan are also deeply ravined, due to the folded and soft nature of the rocks Only dry river-valleys, covered with sand and silt but with a decent underground water-table, are found between them Among the minor ranges of the Kohistan area are The Laki, the Kamblu, the Badhra, the Bhit, the Bidur and the Dunbar, all striking nearly north-south and not rising higher than 2,800 feet They are, therefore, quite incapable of drawing rain-clouds to themselves and Sind suffers from scarcity of rainfall during the monsoon season In the valley proper, the fall of ground is very gentle, hardly 9 inches per mile, roughly. in the N E —S W direction, and the good earth rests on it below the 250-feet contour

A few favourable features of the physiography of Sind are

(1) Several parallel ridges and sand-hills with more or less fertile valleys of varying widths, lying between them.

(ii) Fractured and denuded nature of the hills giving rise to erosion valleys and springs hot and cold

(iii) A few passes or notches in them such as the Mula the Phusi and the Lak serviceable as trade route

(iv) Underground water resources both in Kohistan and in the sandy desert

Physiographically Sind can be divided into the following Provinces and Sections each having a common homogeneous background of its own —

Main Division	Province	Section
1 Extra peninsular Mountains	I Western Highlands	A Khirthar Mountain B Kohistan Section
2. Indo-Gangetic Plain	II Lower Indus Valley	A. Western Valley Section B Eastern Valley Section C Deltaic Area
	III Desert Province	A The Pat Section B The Thar Section

Roads and Railways

The lines of communication in Sind chiefly the rail ways coincide more or less with the topography The N W Railway run from the south around the Kohistan block and along the coast after starting from the Keamari harbour It then crosses the Indus valley at Kotri and continues northwards along both the banks till it reaches Sukkur—Rohri and then goes further north where it reaches the confluence at Mithankot The Jodhpur Railway crosses the fertile parts of the desert upto the Bharat border almost in its middle There are very few roads more or less parallel to the railways but there are numerous camel paths in the Desert Province A big programme of road is what is desired to stimulate industries and more railways completing the loops in both the sections of the valley are also to be projected

III

GEOLOGY

Geologically speaking the land is very young, belonging to the Tertiary and post-Tertiary periods It is formed by the upheaval of the land from the Tethys sea, which once covered the whole of Western Pakistan but gradually withdrew with the rising of the Himalayas and its flanks The Suleiman festoon and the re entrant angle, falling into the Kachhi and Bolan Pass area, are the result of the resistance, offered by a subterranean ridge lying underneath the Indus alluvium, to the folds of the rocks during the upheaval

A big longitudinal fault-fissure is discovered in the Laki Range in the Kohistan area, with an eruption of Deccan trap rock, now highly decomposed, in the heart of it

Subærial denudation is going on intensively in some dry parts with the resulting topography of anticlinal valleys and synclinal hills

The rocks are mostly Tertiary, highly folded, faulted and fissured everywhere They are calcareous, chiefly consisting of limestones, sandstones and clays Salt deposits are common especially in the valley and the desert sections Fresh-water is rarely found on the surface owing to the porosity of the rocks and soils and the high summer temperatures, but, due to the presence of fault planes, bedding-planes and joint-planes, a number of perennial springs are discovered

Wells are deep, especially in the Thar Parker district, *viz* 500 feet But there are chances of artesian or semi-artesian waters in Kohistan and the alluvial fringes in the valley and of hanging water-tables in the Desert Section

Mineral Wealth

The mineral wealth of Sind is very limited due to the nature of the sedimentary rocks, there being practically no

igneous activity in the region except the narrow strip of the Deccan trap which rock can be used as road metal Tertiary coal (lignite) with hardly 30% of carbon brown hoematite embedded in limestone or sandstone gypsum Fuller's earth silica flint nodules and clays of different types and colour including fire-clay are the main deposits *Kharo chaniko* (a kind of impure sesqui carbonate of soda) is got from the Dhand or salt lake and there is abundance of common salt salt petre and other salts Since the failure of the Lakhra well (14 441 feet deep) in the Dadu district the possibility of petroleum industry in Sind is ruled out at least for the present

A number of hot springs are a feature of the geology of Sind They are formed in the faulted and fissured anticlinal folds of the sedimentary rocks The hottest (126 F) is at Mangho Pir near Karachi and the most efficaceous from the point of view of sulphuretted waters is the Laki spring near Sehwan

Frequent hydrographical changes form another remarkable feature the Indus having changed its course several times in the valley It has also migrated towards the west in the Larkana and Dadu districts to an extent of about 30 miles during the last 5 000 years especially

IV

CLIMATE

Sind lies between the latitudes of 23 N and 29° N and its climate is of the tropical semi desert type It is about 350 miles long and 170 miles broad It is maritime on the narrow coastal strip The climatic conditions in the interior are unstable and unique Jacobabad as the type settlement has the mean maximum temperature of 113 F and the mean humidity of 40% The diurnal range of temperature is also great *viz* over 45°F in a single day at Jacobabab Near the sea-coast the conditions are bearable and yet the weather is drier though hotter and therefore more bearable in the north than in the south The sea breeze reaches inland upto about 100

miles from the coast While in Upper Sind it is generally calm for nearly half the year, nearer the coast the wind velocity is about 15 miles (average) per hour, during the monsoon season The prevailing wind is northerly and north-westerly in winter and southerly, south-westerly in summer Dust storms and squally weather are common at the commencement of both the hot and the cold seasons Lying actually " between the two monsoons," Sind escapes the influence of both the seasons.

But the greatest peculiarity of the climate of Sind is its rainfall, which is extremely variable and, at the same time, scanty due to its low orography. At times, there is a flood, as in 1913, in Sind Kohistan with a fall of 31 55 inches of rain, due to cyclonic storms, while at other times there is extreme scarcity, as little as 0 62 inch having been recorded in 1918 at Khadeji A rough cycle of about 6 or 7 years is estimated for floods. The average is 7 inches in Lower Sind and 3 inches in Upper Sind, with only about 10 rainy days in the whole year towards the end of July Withal, there are two distinct rainy seasons, the monsoon and the short season of western depressions, giving about one-six of the total rainfull, in winter The archæological evidence shows that Sind received more rainfall in the past, (20 inches?) before the monsoon belt shifted southwards

Due to the low levels of the hill-ranges, scanty rainfall and high temperatures in summer and low ones in winter, there are few suitable health resorts in Sind. Thano Bula Khan at least promises to be a suitable semi-hill-station and would be beneficial to the already overpopulated city of Karachi, with only a 1½ hour's run by car.

V

SOILS

In the matter of soils, the physiographic subdivisions of Sind help us to distinguish them as of different types. First of all, only residual soils, both calcareous and are-

naceous can be found thinly spread over all rock formations in Western Sind. Only in the narrow valleys of hill torrents or streams can there be any good alluvium which would be suitable for cultivation of hardy crops such as wheat and barley. There are coarse textured soils poor in fertility ingredients except potash in most parts. The desert tracts (covering the Thar Parkar District) are all spread over with sand although here too in between the Bhits some original alluvial soil with small proportions of clay and silt, lies exposed. The deltaic area is largely uncultivable except where the numerous distributaries of the river and its canals have penetrated and sandy soil suitable for rice cultivation may be available.

Sand Belts and Clay Belts

In the Indus valley proper we have the best of soils suitable for all kinds of crops. Old alluvium is found in parts of the Western Valley Section from which the river has slowly migrated in the past. The rest of the area is overspread with recent alluvium which however is not uniform in character. There are clay belts and sand belts in a kind of network spread all over the valley. Light soils containing more sand and less clay and heavy soils containing more clay and less sand all are deposited by the river during the course of its periodic inundations and varying charges. Rich in calcium contents ([illegible]) it is specially suitable for wheat crops. Patches of soils impregnated with injurious soluble salts are discovered within the Barrage zone. The Thar Parkar soils are however deficient in lime. Again the soil varies as we go into deeper layers e.g. if it is clayey loam with Kalar in the top layer it may be clay only with traces of sand in the middle of the profile and sandy loam at the bottom. Strictly speaking the soil profile in Sind is irregular and structureless.

The chemical analysis of a typical Sind soil shows alkaline reaction on account of the presence of lime, a general deficiency in nitrogen but a richness in phosphoric acid and potash. The nitrifying and nitrogen fixing powers of the soils are however great and for this reason, their fertility is not greatly lowered by constant cropping.

There is one peculiarity of Sind soil, worth noticing here, and that is their tendency to turn into Kalar The rocks are marine and charged with innate salts chiefly Na and Ca, which are harmful to crops They accumulate after being brought up to the surface from the sub-soil water-table by capillary action, whenever an intensive dose of irrigation water is given Some of these soils have 7 to 10% of soluble salts e g , the rice areas which require heavy doses, causing water-logging Once the water of irrigation is evaporated due to high temperatures, the salts from the interior turn them saline and, therefore, sterile Much soil reclamation is, therefore, needed in the province

Kalar Soils in Sind

Stretches of barren soil, covered with salt incrustations, are common in post-barrage Sind, especially due to water-logging Mere surface-washing does not remove them, nor does percolating water drive them into deeper layers

The salts commonly found are

(1) NaCl, white in colour

(2) Na_2So_4, with powdery white incrustations, more injurious to crops than NaCl

(3) N_2CO_3 (alkaline) not so injurious but making the soil black and sticky and rendering it water-logged The nitrogen fixing power is also reduced in it

(4) Ca Cl_2, also black or brown in colour but not so bad as Na_2CO_3 It is hygroscopic

The reclamation of these soils can be secured by

(1) Leaching by means of heavy doses of water, so that the injurious salts are carried deep into the subsoil water-table

(2) System of rotation of crops, resistant to Kalar *v z* Berseem, Guar ground-nuts, pulses (green manure)

(3) Preventive measures such as levelling of un levelled lands improving the construction of Bunds and water-courses preventing excessive flooding and percola tion from the sides of the canals

(4) Draining the water logged area by means of powerful drains and carrying away the saline waters to lower areas or into the sea or lakes through rivers etc as is done in Egypt

(5) Combination of mechanical and agronomic methods *i.e* leaching draining crop rotation etc.

For road making in Kalar soils black Kalar is good but slippery if wet and light brown Kalar is good only when wet If the top of the soil is efflorescent and loose it needs stabilising with moisture given to it by means of CaCl NaCl and molasses.

On the whole the physico-chemical properties of the Sind soils in relation to plant growth are ideal in many parts and hence the continual prosperity of the land

---

VI

POPULATION

A revolution has now taken place in Sind with regard to population. There has been a sudden and rapid inter change no only from the point of view of communities but also from that of district wise distribution The den sities according to the census of 1931 were 157 as the highest in the Larkana district and 34 the lowest in Thar Parkar but according to that of 1941 they increased to 179 in the former and 43 in the latter The average density for the whole of Sind was 81 and 94 respectively for the two decades.

The preliminary provisional figures of the Sind census of 1951 reveal the fact that Hyderabad now takes the place of Larkana with their densities of 198 and 175

respectively Even Nawabshah (density 176) beats Larkana in his respect Tatta, devoid of Greater Karachi, is now the most thinly populated district in Sind, with its density as low as 39 Thar Parkar, too, is swelling slowly

There is, in Sind, now 1 out of every 9 persons illiterate and 1 out of every 8 persons a Muhajir The population of Sind is predominantly rural, there being only one city nearly 30 towns and over 5,000 villages Among the kinds of people, there are the Muslims naturally in the extreme majority and the Hindus, Christians and Zoroastrians as the other important communities

The birth rate and the death rate (22 and 12 respectively) are normal and favourable Infant mortality cannot be called very high Among the common diseases, there are malaria (severe after the Sukkur Barrage, due to water-logging), small-pox (due to dust flying), T B. (also dust-borne) and eye troubles (due to excessive glare and dust particles) Impurities in drinking water, especially canal water, cause skin and stomach trouble as well as kidney stones ($CaCO_3$). It will take much time for the Muhajirs to get themselves acclimatised to Sind for these reasons

Sind owes its unique Sindhi culture to its physiography and physiographic divisions of the lower Indus basin, thus giving a homogeneous natural environment and cultural and economic unity and resulting in a common set of ideas and ideals

---

VII

IRRIGATION

One of the grandest irrigation systems in the world belongs to Sind The total length of the Sukkur barrage system of canals together with the inundation canals, is 1½ times the circumference of the earth, and all born of

the hardly 400 500 miles of the river itself! The total acreage under cultivation is nearly 5,000,000 still capable of extending to 50% more with wheat and cotton occupying more than half the area. This is possible because of the excellent alluvial soil.

The Kotri Barrage is coming into being shortly as a result of the cry of the Zamindars in lower Sind for water even during the Kharif season as more and more water of irrigation is withdrawn from the Indus by the Punjab as well as Middle Sind and as the level in the river goes on falling. This barrage will give an additional 400,000 tons of food grains by 1951. It will operate through the existing Fuleli, Kalri and Begari canals but modified to some extent. Most of the delta land will thus be irrigated and cultivated. It is expected that by the time the third i.e. the Upper Sind Barrage is constructed and put into operation there will not be much water left to run to waste into the Arabian sea.

Irrigation outside the barrage zones is by the old system of inundation canals helped by the Persian wheel or by wells in those parts of Sind in which canals cannot be easily constructed due to high levels etc. A dam across the Baran near Thano Bula Khan promises to be a great relief to some parts of Sind Kohistan. Thus many parts of Sind are being brought under cultivation by some means or other by and by.

VIII

WHEAT

Wheat is the most important crop of Sind as it forms the staple food of the people. Quite a hardy plant it needs less water than any other crop, thrives well in heavy calcareous soil and tolerates vigorous climate.

It is by far the most important crop, with flooding done in October and sowing in November-December Winter rains being totally meagre, irrigation is the only chance for its growth The Sukkur barrage has, therefore, stimulated wheat crops in Sind, especially in the Larkana, Nawabshah, Upper Sind Frontier, Sukkur and Hyderabad districts Nawabshah still produces a bulk of it

The following varieties are grown in Sind

C Ph 47 (Phandani), A.T 38 (Thoree,) G S 25 (Boojri,) Pusa 12, 114 and 80/5, Punjab 8A and 11, Manitoba 1, Bina (N W F), Pusa 114

Any surplus of wheat crops becomes at once a cash crop and enriches the province greatly

The acreage of wheat in Sind grew steadily from about 3,50,000 in 1899-1900 to 6,80,000 acres in 1929-30 and from the at time onwards very rapidly to 13,70,000 in 1939-40 The average annual production of wheat for the quinquennium, 1943-44 to 47-48, was 378,000 tons

One of the schemes for the expansion of food crops in Sind is to provide for improved wheat seeds to Zamindars and artificial manure to growers on a subsidized basis To irrigate *Katcha* land, pumping plants, fitted up on floats for lifting water from the Indus, are to be provided for in the lower reaches

---

IX

RICE

Rice is cultivated in Sind as a luxury crop wherever the soil is sandy, especially in the deltaic parts A special canal, called the Rice Canal, passes through the Larkana district, which is also favoured with hill-torrents from the west, often wetting the soil and making it suitable for growing rice At the same time, nearly 5,00,000 acres

are under rice under the command of the Fuleli Kohi and Pinyari canals confined to the Hyderabad and Tatta districts towards the new delta

As rice needs an enormous quantity of water it is feared that if rice cultivation is unduly extended in Sind it is likely to cause extensive water logging Wheat being the staple food here Sind becomes a surplus province in rice tempting the Zemindars to cultivate it more and more It is suggested that in place of rice other crops like sugercane groundnuts vegetables and fodder should be cultivated This requires water in some of the canals during the Rabi season which is only possible if they are made perennial.

The acreage of rice increased rapidly from 6 500 000 acres in 1889-90 to 11 00 000 acres in 1909 10 and then with a slight set back from 11 20 000 acres in 1919 20 to 13 00 000 acres in 1939-40 This area was at that time almost equal to that occupied by wheat

The average annual production of rice for the years 1943-44 to 1947-48 was 597 000 tons In this respect also Sind stands second in Pakistan

---

X

COTTON

The hot and dry climate and sandy-clay soil of Sind are suitable for the growth of cotton Irrigation water runs off easily through the soil and the air needed for the growth of the plant penetrates its inner layers Sind cotton is thus among the best fibre crops in the whole sub-continent

Cotton is generally grown during the Kharif season in the districts of Dadu Nawabshah Hyderabad and Thar Parkar

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
192. There is no oil in the lamp.	૧૯૨ દિવામાં તેલ નથી.	divā māṇ tel na,thī.
193. Give me a sample	૧૯૩. મને એક નમૂનો આપો.	ma ne ek namūno āp,o.
194. This is a mere stratagem.	૧૯૪. આ માત્ર તાલમેલ છે.	ā mātra tāl,mel chhe.
195. Where is his shop?	૧૯૫ તેની દુકાન ક્યાં છે ?	te nī dukān kyāṇ chhe
196. Have you got a rope?	૧૯૬. તમારી પસે દોરડું છે ?	tam,ārī pāse dorḍun chhe?
197. The king sat upon the throne.	૧૯૭. પાદશાહ* તખ્ત પર બેઠા.	pād-shāh* takht par bethā.
198. His voice is good	૧૯૮. તેનો સાદ સારો છે	te no sād sāro chhe
199. What sort of animal is this?	૧૯૯ આ કઈ જાતનું જાનવર છે ?	ā ka,ī jāt nun jān,var chhe?
200. What is your advice?	૨૦૦. તમારી સલાહ શી છે ?	tam,ārī salāh shī chhe?
201. What is your age?	૨૦૧. તમારી વય કેટલી છે ?	tam,ārī vaya keṭlī chhe?
202 Send the *Pālkī* near me.	૨૦૨ પાલખી મારી પાસે મોકલો.	pālkī mā,rī pāse moklo
203. Give me the whip and hat	૨૦૩ ચાબુક અને ટોપી આપો	chābuk ane topī āp,o.
204. Bring water for washing the hands.	૨૦૪ હાથ ધોવાનું પાણી લાવો	hāth dho,vā nun pānī lāv,o.
205. How is your health?	૨૦૫ તમારી પ્રકૃતિ કેવી છે ?	tam,ārī prakriti kevī chhe?
206. How is your honor's health?	૨૦૬ સાહેબની પ્રકૃતિ કેવી છે ?	sāheb nī prakriti kevī chhe?
207 Bring a suit of clothes	૨૦૭ એક જોડ કપડાં લાવો	ek jod kapdān lāv,o.
208. Bring the ink-stand, pen, and paper	૨૦૮ દુવાત, કલમ, કાગળ લાવો	duwāt, kalam, kāgaj lāv,o
209. Whose horse is that?	૨૦૯ તે કોનો ઘોડો છે ?	te ko no ghodo chhe?
210 This ground is salt (barren)	૨૧૦ આ જમીન ખારી છે	ā jamīn khārī chhe.

* Strictly speaking, *pad-shah* is composed of two Persian words signifying a *great king*

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
192. chirāgh men tel nahīn.	dar chirāgh raughan nīst.
193. mujh ko ek namūna do.	ma rā namūna,ī bi,dih.
194 yih faḳat hila hai.	īn mahz,ī hīla hast.
195 us kī dūkān kahān hai ?	dūkān,ī ū ku jā st ?
196 tum,hāre pās rassā hai ?	āyā shumā rasan (*or*, sāz ī) dār,īd ?
197 pād-shāh* takht par baiṭhe	pād shāh* bar takht bi,nishast, and
198 us kī āwāz achchhī hai	ū khush āwāz,ast.
199 yih kaun sa jān,war hai ?	īn chī jān,war,ast ?
200 tum,hārī kyā salāh hai ?	salāh,i shumā chīst ?
201 tumhārī umr kitnī hai ?	umr,i shumā chand,ast ?
202. pālkī me,re pās bhej,o	*pālakī* nāzd,i man bi,firist.
203. chābuk aur ṭopī do	kāmchī wa kulāh bi,dih.
204 hāth dho,ne kā pānī lā,o.	āb bi,yār tā dast bi,shū,yam.
205 tum,hārā mizāj kaisā hai ?	aḥwāl,i shumā chi-gūna hast ?
206 āp kā mizaj kaisā hāi ?	ahwal,i sar,kār,i janāb ?
207 ek joḍā kapḍā lā,o	yak dast rakht bi,yār
208 dawāt, ḳalam, kāghaz lā,o	dawāt, wa kalam, wa kāghaz bi,yar
209 wuh kis kā ghoḍā hai ?	ān asp māl,i kīst ?
210 yih zamīn khār,i (*or*, lon,ā) hai.	īn zamīn shūr,ast.

* It also means a *protector*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
211 They are very avaricious.	૨૧૧. તેઓ ઘણા લાલચી છે.	te,o ghanā lālchī chhe.
212. This rupee is adulterated	૨૧૨. આ રૂપીઆમાં ભેળ સેળ છે.	ā rūpī,ā mān bhel-sel chhe.
213. Its shape is bad.	૨૧૩ તેનો આકાર ખરાબ છે	te no ākār kharāb chhe.
214 The English language is difficult	૨૧૪ અંગરેજી ભાષા મુશ્કિલ છે	angrejī bhāshā mushkil chhe.
215. Brush off the spider's web	૨૧૫ કરોળીઆનું પડ ઝાડી નાખો	karolī,ā nun paḍ jhāḍī mākh,o
216. What crime has he committed ?	૨૧૬ તેણે શી તકસીર કીધી છે ?	te ne shī taksīr kīdhī chhe ?
217. There is much due on the grass	૨૧૭ ઘાસપર બહુ દવછે	ghās par bahu dav chhe
218 Now they are very helpless	૨૧૮ હમણા તેઓ ઘણા લાચાર છે.	hamnā te,o ghanā lā-chār chhe.
219. What business are you doing ?	૨૧૯ તમે શું કામ કરો છો ?	tame shun kām kar,o chho ?
220 There is no end of his chattering	૨૨૦ તેના બકવાનો કાંઈ છેડો નથી.	te nā bak,vā no kān,ī chhedo na,thi.
221 They made much apology	૨૨૧ તેઓએ ઘણી માફ માગી	te,o e ghanī māf māg,ī.
222 He has gone to his (own) house	૨૨૨ તે પોતાને ઘેર ગયો છે	te potā ne gher gayo chhe
223. He has gone to his (another person's) house	૨૨૩ તે તેને ઘેર ગયોછે.	te te ne gher gayo chhe
224 There are many fruits in that garden	૨૨૪ તે બાગમાં ઘણાં ફલ છે.	te bāg mān ghanāṇ phal chhe.
225. I have a headache.	૨૨૫ મારૂ માથું દુખેછે.	mā,run māthuṇ dūkh,e chhe.
226. She has a toothache	૨૨૬. તે (ઓરત)નો દાંત કળેછે.	te (orat) no dāṇt kal,e chhe.
227. Where did you hear this news ?	૨૨૭. તમે એ ખબર કયાં સાંભળી ?	tame e khabar kyāṇ sāmbhlī ?
228. It is late, let us depart.	૨૨૮. મોડું થયુંછે, ચાલો આપણે ઘેર જઈએ.	modun thayun chhe, chāl,o āp,ne gher jaī,ye.
229. He has a liver complaint	૨૨૯. તેને કલેજાંનુ દરદ થયુંછે	te ne kalejāṇ nuṇ dard tha,yuṇ chhe.

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
211 we bahut lālchī haiṅ	ishān bisyar hirs dār,and
212. yih rūpiya mekh,ī hai.	īn rūpiya dakhil dār,ad. (*or*) īn rūpiya kalb,ast.
213 us kī shakl bad hai.	shakl,ash kharab,ast.
214 angrez,ī zaban mushkil hai.	zabān,i angrez,i mushkil,ast.
215 makdi kā jālā chhuḍ,a dal,o.	parda,i ankabūt rā pak kun
216 us ne kya taksīr ki hai ?	ū chi taksīr karda,ast ?
217 ghās par bahut shab-nam hai.	shab-nam,i bisyar bar giyah mī bāsh,ad
218 ab we bahut la-char haiṅ	ishān hālā bisyar la-char hast,and.
219 tum kya kam kar,te ho ?	shuma chi kar mi,kun,īd ?
220 us ke bak,ne kī intihā nahiṅ.	bihūda gū,ī,i ū intiha na dar,ad.
221 un,hon ne bahut uzr kiya.	ishan ma,azarat,i bisyār kard,and
222 wuh ap,ne ghar ko gaya hai.	ū ba khana,i khud rafta ast.
223 wuh us ke ghar ko gaya hai.	ū ba khana,i ū rafta,ast
224 us bāgh men phal bahut haiṅ.	dar ān bagh mīwa bisyar hast
225 me,rā sir dukh,ta hai. (*or*) me,re sir men dard hai.	sar,i man dard mi,kun,ad.
226 us (aurat) ke dānt men dard hai	dandan,ī ān zan dard mī,kun,ad
227 tum ne yih khabar kahan sun,ī ?	shuma īn khabar az ku jā sha nīd,īd ?
228 der hū,ī, chal,o ham ghar ko jā,wen. (*or* ham rukhsat hon)	dīr shud, ma bā,yad murakhkhas bi,shaw,im.
229 us ko kaleje kā dard hū,ā hai.	ū dard,i jigar dar,ad

PART II.

INTRODUCTORY PHRASES.

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
1 yih achchhā mausim hai	īn mausim <u>kh</u>ūb,ast.
2 us bij ko bāg<u>h</u> men bo	ān tu<u>kh</u>m rā dar bāg<u>h</u> bi,kār
3 kal se āj sardī ziyāda hai.	hawā,i im,rūz nisbat ba dī,rūz <u>kh</u>unuk,tar,ast
4 yih satr bih,tar hai.	īn satr bih,tar,ast.
5 us ka dil bahut <u>gh</u>am,gīn hai.	dil,i ū bisyār <u>gh</u>am,gīn,ast
6 yih bāt tamām jhūṭh hai.	in kissa tamām durū<u>gh</u>,ast.
7 yih <u>kh</u>ūb kishmish hai	īn kishmish bisyar <u>kh</u>ūb,ast.
8 us kā badā makan hai.	ū <u>kh</u>āna i buzurg dār,ad.
9 yih kamarā <u>kh</u>ūb raushan hai	īn utāḳ bisyār raushan,ast.
10 yih dewal bahut ūnchā hai.	īn kalisiyā bisyār buland,ast.
11 yih kapdā kitnā lamba hai ?	īn parcha chi kadr tūl,ast ?
12. ye bahut <u>kh</u>arāb ladke hain.	īn bachcha,hā bisyār sharīr hast,and
13 us ka mizāj be,rahm hai.	tabī,at,i ū bī,rahm,ast.
14 wo sust aur <u>gh</u>afil hain.	ishan sust wa <u>gh</u>afil hast,and
15 shā,bāsh !*	zih ! (*or*) ahsan !†
16 jai jai kār !	taāl allah ! (*or*) hamd allah ! (*or*) tabārak allah !

taal-allah chi daulat daram im shab,
ki amad nagahan dil daram im shab
chu didam rai khubash sajda kar lam,
ba *hamdullah*, niku kirdaram im shab —HAFIZ
afarin bar rawani Fir lausi,
an humayun nibo li furkhunda.—ANWARI.
taal-allah ziki kaiyumi dana,
tawanai dihi bar na-tawana.—JAMI.

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
17 āfrīn !	āfarīn !
18 wāh wāh ! (*or*) kyā khūb !	bah bah ! (*or*) khush,ā ! (*or*) bārak allah !
19 dhanī-dhan !	khunuk !
20 yih kyā bāt hai ! (*or*) wah jī !	īn chi harf,īst !
21 hat ! (*or*) tauba tauba !	tauba !
22 chhī chhī !	uf ! (*or*) akh !
23 dūr ! (*or*) dut ! (*or*) chal ! (*or*) nikal ! (*or*) munh kalā kar !	bi,rau, gum shaw !
24 ai ! (*or*) ho ! (*or*) o !	ai !
25 we tund mizāj hain.	īshān tursh rū hast,and.
26 mujh,e ghumrī ā,tī hai. (*or*) me,rā sar ghūm,tā hai.	man dauran,ī sar dār,am.
27 wuh bhalā hai.	ū sāhib sulūk,ast. (*or*) ū ādam,i hisāb,īst.
28 main thak gayā hūn.	man mānda shuda,am. (*or*) khasta shuda,am
29 āj rāt ko jā,iyo	im,shab bi,rau.
30 āj hī rāt chal,e jā,o (*or*) rāt hī rāt chal,e jā,o	ham,īn shab bi,rau.
31 is kā khulāsa yih hai.	khulasa,ī ān īn,ast.
32 sab kā sab.	tamām,an.
33 wuh kah,ā kar,tā thā.	ū hamīsha mī,guft.

nih dukhti khakan, Alexandra nam,
zi tazwiji Edward, shud shad kam.—Bahman
har u *afarin* ku kunad *afarin*
bar an bakhti bidar o taj o nagin.—Firdausi.
wah ki gar murda bas gardidi
ba miyani kabila o paiwand —Saadi.
ah az jaur o jafai aiaman,
kas mitam bas jilu jan o dil darad.—Anon

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
34 I am sleepy	૩૪ મને ઊંઘ આવે છે	ma ne ungh āv,e chhe.
35 This paper is too stiff	૩૫ આ કાગળ બહુ કઠિણ છે	ā kāgaj bahu kathin chhe.
36 Your advice is suitable	૩૬ તમારી સલાહ મુનાસિબ છે.	tam,ārī salāh munāsib chhe
37 These things are valuable	૩૭ આ ચીજો કીમતી છે	ā chīj,o kīmtī chhe
38 His mind is unsteady	૩૮ તેનું મન ચંચળ છે	te nun man chanchal chhe
39 The whole field	૩૯. ખેતરનું ખેતર	khetar nun khetar
40 Ah!	૪૦ આહા !	ā,hā !
41 This is a useful book	૪૧ આ કામનો ગ્રંથ છે	ā kām no granth chhe
42 You are of no use to me	૪૨ તું* મને કસા કામનો નથી	tun* ma ne kasā kām no na,thī
43 If you do such a thing again, you shall be beaten	૪૩ જો ફરી એવું કામ કરશો, તો માર ખાશો	jo pharī evun kām kar,sho, to mār khā,sho.
44 Choose what is right, shun what is wrong	૪૪ ખરી વાતને પસંદ કરો, ને ખોટી મેલી દો	kharī vāt ne pasand kar,o, ne khotī mel,ī do
45 Had I been you, I would not have done so	૪૫ જો હું તમારી જગા પર હોત, તો એમ ન કરત	jo hun tam,ārī jagā par hot, to em na kar,at
46 I am chosen by the Hon'ble Government for this office	૪૬ આ કામ ઉપર નામદાર સરકારે મને પસંદ કર્યો છે	ā kām upar nām-dār sar-kār,e ma,ne pasand kar,yo chhe
47 If you had come yesterday, you would have got your pay	૪૭ જો તમે કાલે આવ્યા હોત, તો તમારો મુશારો તમને મળત	jo tame kāl,e āv,yā hot, to tam,āro mushāro tam ne mal,at
48 I waited for you till I was tired	૪૮ હું તમારી વાટ જોઈ જોઈને થાકી ગયો	hun tam,ārī vāt jo,ī jo,ī ne thāk,ī gayo
49 You kept me waiting a long time yesterday	૪૯ કાલે તમે મને ઘણી વાટ જોવાડી (*or*, જોવડાવી)	kāl,e tame ma ne ghanī vāt jovād,ī (*or*, jovdāv,ī)

* The singular of the second person is used by a superior addressing a person of a very inferior position *only*. In addressing an equal, or any decent person, therefore, the plural of the second person should, except in case of extreme familiarity, be

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
34 mujh,e nīnd a,tī hai.	khābam mī,āyad. (or) khab-ālūd hast,am
35 yih kaghaz bahut sakht (or, kaṭhin) hai.	īn kāghaz bisyār sakht,ast.
36 tum,hārī salah munāsib hai.	salāh,i shumā munāsib ast
37 ye chīz,en kīmat,ī hain.	īn chīz,hā girān baha mī,bāsh,ad
38 us kā dil be,karār hai	khātir,i ū mutafarrik,ast.
39 khet ka khet.	tamām,i kisht,a.
40 ah!	wah! (or) āh!
41 yih kitab kam kī hai	īn kitab,īst kar āmad,an,ī.
42 tū* me,re kuchh kām ka nahīn.	tū* ba hīch kar,i man na mī,khur,ī.
43 agar tum phir aisā kām kar,oge to mar kha,oge	agar bār,i digar chunīn kar,i bi,kun,ī, kutak mī,khur,ī
44 hakk bat ikhtiyar kar,o, aur batil chhod,o	ān chi hakk wa wājib,īst ikhtiyār kun, wa bātil rā bugzār
45 agar main tum,hārī jagah par ho,ta, to aisā na kar,tā	agar man ba ja,i tū mī,būd,am chunīn kār,ī na mī,kard,am
46 is kam ke waste nām-dār sar kār ne mujh,e chun nikāl,ā hai	sar kar,i nām-dār ba jihat,i īn kar ma,rā pasand,īda,ast
47 agar tum kal a,ye ho te to pagār tum ko mil,ta	agar di,rūz āmad,a būd,ī, mawājib i khud rā girift,a būd,ī.
48 main ne yahān tak tum,hāri rāh dekh,ī ki thak gaya.	az bas-ki intizār,i tu,rā ka shīd,am khasta shud,am
49 kal tum ne mujh ko badī rah dikhā,ī	dī,rūz ma,rā ta dīr wakt dar intizār guzasht,ī

invariably used. And the words *ap* or *sahib* in Gujarati, *ap* in Hindustani, and *janab* in Persian, should always be used by an inferior addressing a superior (See page 22, cnt. 205-6)

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
50 How long is it since you saw him?	૫૦. કેટલા દિવસ થયા તમે તેને નથી દીઠો ?	ketlā divas tha,yā tame te ne na,thī dīṭho?
51. How long is it since this horse was ridden?	૫૧ ક્યારથી આ ઘોડા ઉપર કોઈ બેઠો નથી ?	kyār-thī ā ghodā upar ko,ī betho na,thī?
52 How long has he been married?	૫૨ તેને પરણ્યાને કેટલા દહાડા થયા ?	te ne paran,yā ne ketla dahādā tha,yā ?
53 How long is it since this house was occupied?	૫૩. ક્યારથી આ ઘર ખાલી પડ્યુ છે ?	kyār-thī ā ghar khālī pad,yun chhe ?
54 She said, that she was his daughter	૫૪ તે બોલી કે હુ તેની દિકરી છુ	te bol,ī ke hun te nī dikrī chhun
55 At the end of 10 days, I shall have lived 3 years in the house	૫૫ દસ દહાડા પછી મને આ ઘરમાં ત્રણ વરસ પુરાં થશે	das dahādā pachhī ma ne ā ghār mān tran varas purāṇ tha,she
56 He says he will not come	૫૬ તે કહેછે કે હુ નહી આવીશ	te kah,e chhe ke huṇ nahīn āv,īsh
57. Let him do his worst he can but kill me	૫૭. તે ઘણુ કરશે તો શુ કરશે, મારી નાખશે	te ghanun kar,she to shun kar,she, mār,ī nākh,she
58 Tell him, if he does not come when I desire him, he shall be dismissed.	૫૮ તેને કહો, કે જો તુ મારા બોલાવ્યા ઉપર નહીં આવશે, તો ચાકરીમાંથી તને કાહાડી મેલીશ	te ne kah,o, ke jo tuṇ mā,rā bolāv,yā upar nahīn āv,she, to chākrī mān-thī ta ne kāhād,ī mel,īsh
59 Did the horse run away with you?	૫૯ શું ઘોડો તમને લેઈ નાઠો ?	shun ghodo tam ne le,ī nātho?
60 My servant ran away with my money	૬૦ મારો ચાકર મારા પૈસા લેઈ નાઠો	mā,ro chākar mā,rā paisā leī nātho
61. He did it unintentionally.	૬૧ તેણે આ કામ અજાણથી કર્યુ	te,ne ā kām a,jān thī kar,yun.
62 He did it purposely	૬૨ તેણે જાણી જોઈનૂં એમ કીધુ	te,ne jān,ī-jo,ī,ne em kīdhun
63 This woman is with child	૬૩ આ સ્ત્રી ગર્ભાર છે	ā strī garbh,ār chhe
64 When I require you, I will send for you	૬૪ જારે તમારૂ કામ પડશે, તારે હુ તમને બોલાવીશ	jāre tam,ārun kām pad,she, tare huṇ tam ne bolāv,īsh

* The Arabic word *harakat* literally means an *action* In Persia, as well as in India,

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
50 kab se us ko nahin dekh,ā ?	chand rūz,ast ki ū rā na dīda,i ?
51 kab se is ghode par koī chaḍh,a nahin ?	chand gāh,ast ki kas,i bar īn asp sawar na shud,a ?
52 kab se us ne shad,ī ki ?	chand rūz,ast ki ū arūs,ī karda,ast?
53 kab se is ghar men ko,i na rah,ā ? (or) kab se yih ghar khali paḍ,a hai ?	chand muddat guzasht ki īn khana khalī uftada,ast ?
54 wuh bol,i ki main us ki beṭi hun.	an zan guft ki man dukhtar,i fulan kas hast,am.
55 das din ke ba,ad mujh,e is ghar men tin baras pūre honge	dah rūz,i digar sih sal tamam khāh ad būd ki man dar īn khana sukūn,at dar,am.
56 wuh bol,ta hai ki main nahin ā,ūngā	ū mīgū,yad ki man na mī,ayam
57 bahut kar,egā to kya kar,ega, mār-dal,ega	ū chi mī,tawan,ad bi,kun,ad bīsh,tar az ān ki ma,rā bi kush,ad
58 us,e kah,o ki agar tū mere bulā,ne par nahin ā,wegā to bar taraf ho,ga	ba ū bigu ki har gāh man tu,rā mi talab,am wa tū na mī,ayi kharij az khidmat mi,shawi
59 kyā ghoda tum,hen le bhāg,ā ?	ā,ya asp,i tū tu,ra bar-dashta būd ?
60 me,rā naukar me,re paise le-bhag,a.	naukar,i man pūl,i ma,rā bar dāshta wa bigurikht.
61 us ne an jan se aisa kiyā.	ū sahw,an in kār ra kard
62 us ne jān būjh,kar yih kām kiyā	ū amd,an chunin harakat[a] kard.
63 yih aurat peṭ se hai (or) do jī se hai	īn zan hāmil,a ast
64 jab tum,hārā kam paḍ,egā, tab bulā bhej ūngā.	agar ihtiyaj bāsh,ad, tu rā khāh,am khast.

[a] however it is usually used in a bad sense and it, consequently signifies an *improper action*

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
65 āj kaun,si tārīkh hai ?	im,rūz chi tarikh,ast ?
66 tum,hāra ghoḍa bhadak,tā hai ? (*or* chaunk,tā hai ?)	āya asp,i tū ram mī,kun,ad ?
67 wuh tum,hara kaun lag,tā hai ?	ū ba tū chi khish,ī dār,ad ?
68 agar kar-sak,tā, to kar,tā.	īn kār ra mī,kard,am agar mi,tawan,ist,am.
69 agar chah,tā, to kar-sak,ta.	īn kar ra mī,kard,am agar mī,khast,am.
70 us ko a,ne do	bīguzar (*or*, bugzār) bi,yayad.
71 ek chhod,kar ek battī sulgā,te ja,o	fānūs,ha ra yak dar miyān raushan kun.
72 wuh ab-tak nahin ā pahunch,ā. (*or*, nahīn a,ya)	hanūz ū na rasīda,ast.
73 tum,hāri rawana,gī kī khabar sun,kar main bahut na khush hūn.	man az shanīd,an,i khabar,i rawāna,gi,i shuma bisyar bisyār dil gir,am.
74 me,ri rāh mat dekh,o	muntazir,i man na bash,id (*or*) intizar,i ma,ra na kash,id
75 me,rī ṭopī palki men rah-ga,ī.	kulah,i khud ra dar *palki* farāmūsh kard,am.
76 me,rā chākū jā,tā rah,a.	chākū,i khud rā gum kard,am.
77 chhurī, kānṭā,* chamcha lā,o	kārd, wa shakakha, wa kashuk bi,yar
78 main ne ka,ī bar tum,hen kah,ā ki yih kam kar,o.	chand daf,a guft,am chunīn kun.
79 ab yād rakh,o aur hamesha yūn hī kar,te rah,o	dar khatir biguzār wa hamisha chunān kun.
80 main yih kām kar,ke pachtā,tā hūn.	man az karda,i khud pashīmān,am.
81 agar tum ko ap,ne nām ke likh,ne kī sharm na a,ti to is khatt par saḥīh kar to	agar tu,ra nangī az nam,i khud na mi,būd, īn kaghaz rā sahih mī,kardī.

wide signification. They mean a *thorn*, *spine*, a *fork*, *scales* (*balance*) a *spur*, a *type*, the *tongue of a balance fishing hook*, a *fish-bone* and a *prickle*

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
82 She is no better than she should be	૮૨ પેલી બાઈડી જેવી જોઈયે તેવી સારી નથી	pelī bā,īdī jevī jo,īye tevī sārī na,thī
83 I will rather die than beg	૮૩ ભિખ માગ્યા કરતાં મરવુ ભલુ છે	bhikh māg,yā kar,tān mar,vun bhalun chhe.
84 They are telling their story to the king	૮૪ તેઓ પોતાનો અહવાલ રાજાને કહેછે	te,o potā no ahwāl rājā ne kah,e chhe
85 They slew their father on the road	૮૫ તેઓએ માર્ગમાં પોતાના પિતાને મારી નાખ્યો	te,o,e mārg mān potā nā pitā ne mār,ī-nākh,yo
86 Do tell me what you heard them saying	૮૬ કહોતો તમે તેઓને શુ બોલતાં સાંભળ્યુ	kah,o to tame te,o ne shun bol,tān sāmbhal,yun
87 There is a thick fog this morning	૮૭ આજ ભારી ધુંઆર (*or*, ધૂમસ) પડેછે	āj bhārī dhun,ar, (*or*, dhūmas) pad,e chhe
88 Last night a great deal of dew fell	૮૮ ગઈ રાતે ઘણુ ઝાકળ પડયુ	ga,ī rat,e ghanun jhākal pad,yun
89 Did these people arrive yesterday, or the day before?	૮૯ આ લોક કાલે આવ્યા કે પરમ દહાડે?	ā lok kāle āv,yā ke param-dahād,e?
90 This plan is apparently the best	૯૦ આ ઉપાય દેખીતો સર્વ કરતાં સારોછે	ā upā,ya dekh,ito sarv kar,tān sāro chhe
91 There is no use in contesting the matter	૯૧ આ વાત ઉપર ટંટો કરવામા ફાયદો નથી	ā vāt upar tanto kar,vā mān fā,yado na,thī
92 An arrow buried itself in his side	૯૨ તીર તેની પાસળી માં જઈ બેઠો	tīr te nī pānslī mān ja,ī-betho.
93 He suspected something extraordinary	૯૩ તેને કાંઈ જુદીજ વાતનો ભરમ પડયો	te ne kān,ī judī,j vat no bharam pad yo
94 He looked in at the house door	૯૪ બારણાં માથી તેણે ઘરની અંદર ઝાંકી જોયુ	bāranān mān-thī te,ne ghar nī-andar jhānk,ī joyun
95. He passed thro' the sally-port	૯૫ તે ચોર*ખિડકી, (*or*, બુગદા)† માં થઈને ગયો	te chor*-khidkī (*or*, bugdā)† mān tha,ī,ne gayo
96 He bit her ear	૯૬ તેણે પેલી બાઈડી નો કાન કરડયો	te,ne pelī bā,īdī no kān karad,yo

* In Gujarati and Hindustani, the word *chor*, used adjectively, denotes concealment, privacy, or secresy, answering to the English prefixes *by*, *out of the way*, *side*, *corner*, as ચોર બાલુ *chor-balu*, quicksand, ચોર ઢોર *chor-dhor* plaintiff and defendant, ચોર જમીન *chor-*

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
82 wuh aurat jaisī chāhiye waisī achchhī nahīn.	ān zan chunān ki bayad khūbī na dārad
83 bhīkh māngne se maut bhalā jantā hūn.	murdan pīsh-i man bih az gadaī kardan-ast.
84 we ap nā ahwāl bād shāh se kahte hain.	īshān ahwāl-i khud ra ba bād shāh arz mikunand
85 unhon ne raste par ap ne bap ko mār-ḍālā.	īshān dar arz-i rāh padar-i khud ra kushtand
86 kaho to tum ne un ko kyā kahte sunā.	bigū tū chi shanidī az īshan wa īshān chi guftand
87 āj badī os padtī hai	imrūz karai dūd dar nihāyat-i shiddat-ast.
88 gaī rāt ko badi shab-nam padī.	dī-shab shab nam-i bisyār uftād
89 ye log kal aye ki parson ?	īshān dī-rūz rasīdand ya parī-rūz ?
90 yih tadbīr zāhir men sab se bihtar hai.	īn tadbir zāhiran az hama bih tar-ast.
91 is bāt par ṭantā karnā befāida hai	dar khasūs-i īn amr naza kardan bīhāsil-ast.
92. tīr us ke pahlū men jā baiṭhā.	tīr dar pahlū-i ān kas nishast
93 us ne kuchh gumān ajāibāt par kiyā.	ū mazanna-i wukū-i, amr-i ajibī kard
94 us ne ghar ke darwāze se andar jhānkā.	ū az rauzana-i khāna nigāh kard
95 wuh chor* khiḍkī (*or*, bugde)† men se hokar gayā.	ū az darwaza-i kūchak dar-āmada bīrūn raft
96 us ne us aurat kā kān dānt se kāṭa.	ān kas gūsh-i an zan rā gazīd.

saman, a quagmire; चोर सीढ़ी *chor-sidhi*, backstairs; चोर गली *chor-gali*, a by lane चोर महल *chor mahal*, secret apartments.

† This word also signifies a *tunnel*

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
97 He does not hesitate to do this	૯૭ તેએવુ કરવાથી બિહ તો નથી	te evun kar,vā thī bih,to na,thi.
98 To preserve one's self-respect is essential	૯૮ પોતાનુ માન બચાવી રાખવુ યોગ્ય છે	potā nun mān bachāv,ī-rākh,vun yogya chhe
99 He suddenly fell on them (attacked)	૯૯. તે ઓચીતો તેઓની ઉપર આવી પડયો	te ochīto te,o nī-upar āv,ī pad,yo
100 There is no saying what the result may be	૧૦૦ કોઈ જાણતુ નથી કે એનુ અતે શું ફલ પ્રાપ્ત થશે	ko,ī jān,tun na,thī ke e nun ante shun phal prāpt tha,she
101 He got out of the way as quick as he could	૧૦૧ જેમ બની આવ્યુ તેમ તે માર્ગ પરથી અલગો થયો	jem ban,ī āv,yuṇ tem te mārg par-thī algo tha,yo.
102 It has become useless now	૧૦૨ હવે એ નકામુ થયું	have e na,kām,un tha,yun
103 I foretold that	૧૦૩ એ મે અગાઉથીજ કહ્યુ હતુ	e men agā,u-thī,j kah,yun hatun
104 I like this place very much	૧૦૪ આ જગા મને ઘણી ગમેછે	ā jagā ma ne ghanī gam,e chhe
105 To persevere in a work is essential to success	૧૦૫ હરેક કામમાં લાગી રહ્યાથી તે કામ સિદ્ધ થાય છે	har-ek kām mān lāg,ī rah,yā thī te kām siddh thā,ya chhe
106 She is passably handsome	૧૦૬ પેલી સ્ત્રી લગરીક સુદર છે (or) તે રૂપે સાધારણ છે	pelī strī lagrīk sundar chhe (or) te rūp,e sādhāran chhe
107 He could not contain his joy	૧૦૭ તે પોતાના હર્ષમાં નહી સમાયો	te potā nā harsh mān nahīn samā,yo
108 I do fifty times more work than you	૧૦૮. હુ તમારા કરતાં પચાસ વાર વધારે મેહનત કરૂ છુ	hun tam,ārā kar,tān pachās vār vadhāre mehnat kar,un chhun
109 I will do it with all my heart	૧૦૯ હુ આ કામ મારા તન મન થી કરીશ	hun ā kām mā,rā tan man thī kar,īsh
110 He owes a great deal of money to the *bazar* people	૧૧૦ બજારના લોકોના ઘણા પૈસા તેના ઉપર નિકળેછે	bajār nā lok,o nā ghanā paisā te nā-upar nikle chhe
111 It is a long time since he paid me a visit	૧૧૧ ઘણા દિવસ થયા કે તે મારી ભેટ લેવા આવ્યો નથી	ghanā divas tha,yā ke te mā,rī bhet le,vā āv,yo na,thī

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN.
97 wuh yih kām kar,ne se dar,ta nahīn.	ū dar kard,an,ı īn kar mutlak,an khauf na dār,ad
98 ap,nī hurmat bachā,nī lāzim hai	har kas bāyad ızzat,ı khud rā nıgah dār,ad.
99 wuh ek,a-ekī un par a ṭūṭā.	ū nā gahān,ī bar īshān takht
100 ma'lūm nahīn ıs kām ka anjām kya hoga. (*or,* natīja kyā hogā).	ma'lūm nīst kı anjām,ı īn kār ba kujā khah,ad rasīd
101 wuh jaldī ap,nī makdūr bhar raste par-se alag ho-gayā	ba ta'jīl,ī kı mī,tawān,ıst ū khud rā az rah ba kınāra kashīd.
102 ab yih nı,kammā ho gayā	hālā īn bī,masraf shuda
103 yih main ne age hī se kah dıya thā.	man az ma,āl andīsh,ı pīsh,tār az īn amr khabar dād,am.
104 yih jagah mujhe bahut-hī pasand ā,tī hai.	īn jā,ı ma,ra bısyar khush mı,ayad.
105 dhun bandh,e rah,ne se har-ek kām anjām pa,tā hai.	istımrar wa mudāwamat dar har amr mūjıb,ı husūl,ı maksad,ast.
106 wuh aurat bahut khūb-sūrat nahīn.	an zan dar husn-o jamāl mutawassıt,ul hāl,ast. (*or*) ān zan karıyat,ul manzar nīst. (*or*) an zan fil jumla khush gıl,ast
107 wuh khushī ke-mar,e jāme men nahīn sama,ya.	u az shad,ī dar pūst na gunjīd
108 main tum se pachas hısse zıyāda mihnat kar,tā hun	man az tū panjāh bar zıyāda zahmat mī,kash,am
109 main yih kām dıl-o-jān se karūnga.	man īn kār ra ba dıl-o jān khah,am kard
110 bāzār ke logon kā bahut-sa paisā us par nıkal,ta hai	ū pul,ı bısyar ba mardum,ı bazār ba dıh dār,ad
111 bahut dın hūe wuh merī mulakāt ko nahīn a,ya	muddat,īst kı ū ra na dīdam

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
112 He has more than enough	૧૧૨. જેટલું જોઈયે તે કરતાં તેની પાસે વધારે છે	jetlun jo,īye te kar,tān te nī-pāse vadhāre chhe.
113. Do not interfere with him.	૧૧૩ તેનાં કામમાં હાથ ઘાલશો માં.	te nān kām mān hāth ghāl,sho māṇ
114. He leapt into the well	૧૧૪. તે કુવામાં કુદી પડયો.	te kuvā māṇ kud,ī-pad,yo.
115. He leapt out of the well.	૧૧૫ તે કુવામાંથી બાહાર કુદી નિકળ્યો.	te kuvā mān-thī bāhār kud,ī-nikal,yo
116. He cut him in two.	૧૧૬. તેણે તેના બે કકડા કર્યા.	te,ne te nā be kakḍā kar,yā.
117. He recognized him.	૧૧૭. તેણે તેને ઓળખ્યો.	te,ne te ne olakh,yo.
118 He had no difficulty in doing so.	૧૧૮. એમ કરવુ તેને કાંઈ ભારી પડયુ નહી.	em kar,vun te ne kān,ī bhārī pad,yun nahīṇ
119 Beat him well with a stick	૧૧૯. લાકડીએ કરીને તેને સારીપેઠે મારો	lākdī e kar,ī,ne te ne sārī-pethe mār,o.
120. There is nothing wrong in his doing so	૧૨૦. એમ કર્યું તેમાં તેનો કસો વાંક નથી.	em kar,yun te mān te no kaso vānk na,thī
121 He aggravated his distress.	૧૨૧. તેણે પોતાની આપદાની વાત વધારીને કહી	te,ne potā nī āpdā' nī vāt vadhāi,ī,ne kah,ī.
122. He is better than you.	૧૨૨. તે તમારા કરતાં સરસ છે	te tam,ārā kar,tāṇ saras chhe.
123. The dog barked at the man.	૧૨૩ કુતરો પેલા માણસ પર ભસ્યો.	kutro pelā mānas par bhas,yo
124 Go about your business	૧૨૪. ચાલ, તારૂં કામ કર	chāl, tā,ruṇ kām kār
125 He petitioned him	૧૨૫ તેણે તે શખ્સને અરજી કરી.	te,ne te shakhs ne arj,ī kar,ī.
126 They overtook him	૧૨૬. તેઓ તેને જઈ મળ્યા	te o te ne ja,ī mal,yā.
127 I entreat you to do this very secretly	૧૨૭ હું વિનંતી કરી કહું છુ કે આ કામ ગુપચુપ કરજો	huṇ vinantī kar,ī kah,un chhun ke ā kām gup-chup kar,jo
128 I cannot conquer him	૧૨૮ હું તેના ઉપર ફાવી શકતો નથી	hun te nā-upar phāv,ī shak,to na,thī.
129. A man came for service	૧૨૯. એક માણસ ચાકરી ઢુંડવાને આવ્યોછે	ek mānas chākrī dhund,vā,ne āv,yo chhe.

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
112 us ko-pās ap,nī ihtiyāj se ziyāda hai	ū ziyād tar az kifāyat,i khud dār,ad
113 us ko kām men hāth mat dal,o	dakhil dar kār,i ū na shaw,ī
114 wuh kū,e men kūd padā.	ān kas dar chāh jast.
115 wuh kū,e men se jast-kar,ke bāhar niklā. (or) kūd,ī mār,ke bāhar niklā.	ān kas az chāh bīrūn jast.
116 us ne us ke do ṭukde kiye	ū ān rā ba dū pāra kard
117 us ne us ko pahchan,a.	ū fulan kas rā shanākht.
118 yūn karnā us,e kuchh mushkil na padā.	chunīn kārī kardan barā,i ū mushkil na būd
119 us ko lakdī se khūb māro	ū rā ba chūb mūhkam bi,zan
120 aisā kar,ne men us kī kuchh khatā nahīn.	dar chunān kār,ī khatā,ī bar ū nīst.
121 us ne apni kharābī kā ahwāl badhā,kar kah,ā.	ū dar bayan,i ahwāl,i kharābī,i khud mubālagha kard
122 wuh tum se bih,tar hai	ū az tū bih,tar,ast
123 kutta us shakhs par bhaunk,ā.	sag bar fulān kas ghū,ghū kard (or, af,af kard)
124 chal, ap,nā kām kar	bi,rau pa,i kār,i khud
125 us ne us ko arz,ī dī.	ū bar fulan kas arīza nawisht
126 un,hon ne us,e jā milā,yā (or) we us ko jā mil,e	īshān dar pa,i ū raft,and tā mulhaq,i ū shud,and
127 main minnat karke kah,tā hūn ki yih kām poshīda karo	man ba ajz wa ilhāh ba tū mīgū,yam ki īn kār rā pinhan,ī kunī
128 main us par ghalib nahīn ho-sak,tā.	man harīf,i ū na mīshaw,am [ghālib shaw,am (or) man bar ū na mī,tawān,am
129 ek shakhs naukarī kī talāsh men āya hai	shakhs,ī ba talāsh,i naukar,i āmad,ast

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
130 Five days hence I am going to Bombay	૧૩૦ પાંચ દિવસ પછી હું મુંબઈ જઈશ	pānch divas pachhī hun mumbaī ja,īsh
131 The hen laid eggs.	૧૩૧ મરઘીએ ઈંડાં મેલ્યાં	maighī,e īndān mel,yān
132 Why do you reject your food ?	૧૩૨ શા સારૂ તમે પોતાનાં પેટપર પગ મેલોછો ?	shā-sāiū tāme potā nān peṭ pai pag mel,o chho ?
133 Do not let him want any thing	૧૩૩ જે વસ્તુ માગે તે તેને તરત આપજો	je vastu māg,e te te ne tarat āp,jo
134 He struck out into the river	૧૩૪ તે નદીમાં તરીને નીકળી આવ્યો	te nadī mān tar,ī,ne niklī-āv,yo
135 I am not pleased with him	૧૩૫ તેમને ગમતો નથી	te ma ne gam,to na,thī.
136 A traveller was passing by	૧૩૬ એક મુસાફર તે ઠેકાણેથી જતો હતો	ek musāfar te ṭheka-ne thī ja,to hato
137 Carry it off with a joke	૧૩૭ આ વાતને હસ્યામાં કાહાડી નાખો	ā vāt ne has,yā mān kāhāḍ,ī nākh,o.
138 Let every one look out for himself	૧૩૮ હરકોઈ પોતપોતાનું જોઈ લે	har ko,ī pot-potā nuṇ jo,ī-le
139 He fled for his life	૧૩૯ તે જીવ લઈને નાઠો	te jīv le,ī,ne nātho.
140. I made particular enquiry	૧૪૦ મેં સારીપેઠે પુછપાછ કીધી	men sārī-peṭhe puchh-pāchh kār,ī
141 No one could equal him in leaping	૧૪૧ કોઈ કુદવામાં તેના સરખો ન હોતો.	ko,ī kud,vā mān te nā-sārkho na hoto
142 He conceals it all in his breast	૧૪૨ આ સગળું તે પોતાનાં પેટમાં ગુપ્ત રાખેછે	ā saglun te potā nān pet mān gupt rākh,e chhe
143 He is not one of us	૧૪૩ તે અમારા માંનો નથી	te am,ārā māṇ-no na,thī.
144 The sticks* were exposed for sale	૧૪૪ લાકડીઓ* વેચવા મેલેલી હતી	lākḍī,o* vech,vā mel,elī hatī

* In Gujarati and Hindustani, the feminine termination *i* usually denotes diminutive objects, as —

GUJ	HIND		GUJ. & HIND.	
lakdun,	*lakda,*	wood	*lakdi,*	a stick
golo,	*gola,*	a cannon ball	*goli,*	a bullet

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
130 pānch roz ke-ba d main mumbaī ko ja ūnga.	ba'd az panj yaum ı dīgar man ba mumbaī khāh,am raft.
131 murghī ne ande dıye.	murgh baida guzārd
132 tum kyūn ap,ne pet par panw rakh,te ho?	chı rā bar rūzī,ı khud pa mī,zan,ı ?
133 kıs,ī chīz kā muhtāj us,e na rah,ne dījo (or) jo wuh māng,e so turat dījo	ū rā mu,attal,ı hīch chīz na kun,ī
134 wuh nadī men pair nıklā. (or, tır nıklā)	ū dar rūd khana ghūta khurda sar bar āward
135 main us se nā rāz hūn (or) main us se rāz,ī nahın.	man az ū rāz,ī nīst,am
136 ek musāfir wahan se ho,kar ja,ta thā.	musāfir,ī az ān jā mī,guzasht.
137 ıs bāt ko maskhar,ī men uda-do	īn sukhan rā mutāyaba angār
138 har ko,ī ap,nī fikr āp kar,e	har kas bāyad khud fikr,ı khud rā kun,ad.
139 wuh ap,nī jān bachā,kar bhāgā. (or) wuh ap,ne jī ke dar se bhagā.	ū gurīkht, wa jān,ī khud rā az mıyan burd
140 main ne khūb pūchh pāchh kī	man ba ıhtıyāt,ı tamām taftīsh,ı īn amr rā kard,am.
141 ko,ī kū...ne men us kī barābar,ī na kar sakā	hīch kas dar jast,an mānand,ı ū na būd.
142. ye sab bāt,en wuh ap,ne dil men rakh chhod,tā haı.	ū hama umūr rā dār sīna,ı khud pınhān mī,dār,ad.
143 wuh ham,are men ka nahīn	ū yak,ī az mā,hā nīst.
144 lakdıyān* bech,ne kī khātır dhar,ī hū,ī thīn.	chūb,hā barā,ı farūsh guzāshta būd

pyalun pyala, a cup
dando danda, a pole
chudo chuda, a bracelet.
shisho shisa, a bottle
gadun, *gada*, a cart.

pyalı a small cup.
dandı, a small pole.
chudī, a small bracelet.
shısı, a phial.
gadı, a carriage

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
145 What will you take foi this ?	૧૪૫ એનુ શુ લેશો ?	e nun shun le,sho?
146. I will give it to you into the bargain	૧૪૬. આ તને મુફ્ત આલીશ	ā ta ne muft āl,īsh.
147 His lodging is inconvenient	૧૪૭ તેને ઘરમાં અડચણ પડેછે	te ne ghar mān adchan pad,e chhe.
148 They were formerly acquainted	૧૪૮ તેઓને એક બીજા સાથે ઘણા દહાડાની ઓળખાણ હતી.	te,o ne ek-bījā sāthe ghanā dahāḍā nī olkhān hatī.
149 We spent an hour* in pleasure	૧૪૯ અમે એક ઘડી* આનદમાં કાહાડી	ame ek ghadī* ānand mān kāhāḍ,ī.
150 We do not require him. (*or*) We can do without him	૧૫૦. તેની કાંઈ અમને અગત નથી. (*or*) તે વિના કામ ચાલશે	te nī kan,ī am ne agat na,thī. (*or*) te vinā kām chāl,she.
151. We cannot do without him	૧૫૧ તે વિના અમને ચાલશે નહીં.	te vinā am ne chāl she nahīn.
152. He was at the point of death.	૧૫૨ તે મરે મરે તેવો હતો.	te mar,e mar,e tevo hato [hatun.
153 The door was left open by the servants	૧૫૩. ચાકરોએ બારણુ ઉઘાડુ રાખેલુ હતુ	chākar,o,e bārnun ughād,un rākh,elun
154 He began to raise many objections	૧૫૪ તે ઘણાએક વાંધા લેવા લાગ્યો	te ghanā-ek vāndhā le,vā lāg,yo.
155 This field is fit to cut	૧૫૫ આ ખેતર કાપવા જોગછે	ā khetar kāp,vā jog chhe.
156 If he comes here inform me	૧૫૬ જો તે અહીં આવે તો મને ચેતાવજો	jo te ahīn āv,e to ma ne chetāv,jo.
157. How often have you gone there ?	૧૫૭. તમે કેટલીવાર તહીં ગયા હતા	tame keṭlī vār tahīn gayā hatā ?
158 How long will this examination last ?	૧૫૮ આ પરીક્ષા કેટલા દહાડા લગી ચાલશે	ā parīkshā ketlā dahāḍā lagī chāl,she ?
159 How many miles† can you walk in a day ?	૧૫૯ એક દહાડામાં તમે કેટલા કોસ† ચાલી શકોછો?	ek dahāḍā mān tame ketlā kos† chāl,ī shak,o chho ?
160 Come when you can	૧૬૦ જ્યારે તમને ફાવે ત્યારે આવજો	jyāre tam ne phāv,e tyāre āv,jo
161 I have had this *palki* for two years	૧૬૧ બે વરસ થયાં આ મ્યાનો મારી પાસે છે	be varas thayān ā myāno mā,rī pāse chhe

*Strictly speaking, an Indian *ghadi* is a space of 24 minutes

†Strictly speaking, an Indian *kos*, as well as a *gau*, is a measure of about two miles In

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
145 is kā kyā loge ?	barā,i īn chand mī,khāh,ī ?
146 main yih tujh,e muft dūngā	in tu,rā muft khāh,am dād
147 us kā ghar us ko bas nahīn ho,tā.	khāna,i ū ū ra kifāyat na mī,kun,ad
148 we bahut din,on se ek-dūsre ko pahchān,te the.	īshān az sabik yak-digar rā mī,shanākht,and.
149 ham ne ek ghaḍī* khush,ī men kaṭ,ī	saat,ī dar aish guzaranīd,īm.
150 us kī ham,en dar-kār nahīn. (*or*) us ke-baghair kām chal,egā	ū ra ihtiyaj na dār,īm
151 us ke-baghair ham,ārā kām na chal,egā.	bidūn,i ū amr,ī pīsh raft,i ma na khāh,ad shud.
152 wuh mar,ne ke-karīb thā. (*or*) karīb,ul marg thā.	ū dar halat,i naz būd
153 naukar,on ne darwāza khula rakh,a tha	naukar,hā dar rā bāz guzāshta būd,and.
154 wuh bahut bahāne kar,ne lagā.	ū bisyār bahana jū,ī kard
155 yih khet kāt,ne ke-lāyik hai.	īn kisht layik,i hisad,ast
156 agar wuh yahān ā,we to mujh,e khabar kījo	dar wakt,ī ki ū īn jā bi,yāyad ma,ra khabar kun.
157 tum ka,ī bār wahān gaye the ?	chand daf,a an ja rafta,ī ?
158 yih imtihān ka,ī din tak chal,egā ?	īn imtihān chand rūz tūl khāh ad kash,īd ?
159 ek din men tū ka,ī kos† chal sak,tā hai ?	dar yak rūz chand farsakht rāh mī,tāwān,ī raft ?
160 jab ban,e tab ā,iyo (*or*) jab ho sak,e tab ā,iyo	har wakt ki mī,tawān,i bi,yā.
161 do baras se yih miyāna me,re pās hai.	dū sāl,ast ki īn *palki* rā dār,am

like manner a Persian *farsakh* is a measure of about three miles. The word *mil* in Persian, however is nearly one English mile.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
162 As long as I could go, I did	૧૬૨ હું જ્યાં લગી ચાલી શક્યો ત્યાં લગી ચાલ્યો	hun jyān-lagī chāl,ī shak,yo tyān-lagī chāl,yo.
163 He was in the habit of coming to my house	૧૬૩ તે મારે ઘેર આવ્યા કરતો હતો	te mā,re gher āv,yā kar,to hato
164 I will lodge a complaint against him	૧૬૪ હું તેના ઉપર ફરયાદ કરીશ	hun te nā-upar faryād kar,īsh.
165 Do me justice	૧૬૫ મારો ન્યાય કરો	mā,ro nyā,ya kar,o
166 I wish I had seen him!	૧૬૬ અરે રામ ! મે તેને દીઠો હોત ! (*or*) જો મે તેને દીઠો હોત તો સારૂ થાત !	are rām! men te ne dītho hot! (*or*) jo men te ne dītho hot to sārun thāt!
167 What do you mean by it?	૧૬૭ એથી તમારી મતલબ શીછે ?	e thī tam,ārī matlab shī chhe?
168 How long will this tea last?	૧૬૮ આ ચા કેટલા દહાડા સુધી ચાલશે ?	ā chā ketlā dahādā sudhī chāl,she?
169 I have been in this country at least two years and a half.	૧૬૯ આ દેશમાં મને ઓછાંમાં ઓછાં હડી વરસ થયાં	ā desh mān ma ne ochhān-mān-ochhān hadī varas thayān
170 I missed him on the road	૧૭૦ માર્ગમાં તે મારી દ્રષ્ટિ પડયો નહીં	mārg mān te mā,rī drishti pad,yo nahīn
171 I can not afford so much	૧૭૧ ઈટલા રૂપિયા આપવાને મારે સામર્થ્ય નથી (*or*) મારાથી એટલા પૈસા અપાય નહીં	etlā rupiyā āp,vā ne mā,re sāmarth na,thī (*or*) mā,rā thī etlā paisā apā,ya nahīn
172 What sort of grain is produced in this country?	૧૭૨ આ દેશમાં કઈ જાતનો અનાજ પાકેછે ?	ā desh mān ka,ī jāt no anaj pāk,e chhe?
173 What is the price of a *phara** of rice†?	૧૭૩ એક ફરો* ચોખ્ખા† કેમ વેચાયછે ?	ek pharo* chokhā† kem vechā,ya chhe?
174 Do the agriculturists carry on any trade?	૧૭૪ ખેડુત લોકો કાંઈ વેપારબી કરેછે કે નહીં ?	khed,ut lok,o kān,ī vepār bī kar,e chhe ke nahīn?

* A measure of capacity consisting of 16 *paths*, $\frac{1}{8}$ of a *Candy*

ENGLISH	ANGLO-GUJARATI
† Rice (in husk)	*bhat, dangar*
„ (boiled)	*dhan, kur*
„ (unboiled without husk)	*chokha*

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
162. main jahān lag chal sakā chala.	ta dar kuwwat-i man būd, rah raftam
163 wuh mere ghar ko āyā kartā thā.	ū hamīsha dar khāna-i man mīāmad
164 main us par faryād karūnga.	man bar ū nālish-i khāham namūd
165 merī dad do	dad-i man bidih.
166 kāsh ki main ne use dekhā hotā! (*or*) agar main use dekhta to achchhā hotā!	kāsh man ū rā dīda būdamī!
167 is se tumhārā kyā matlab hai?	tū az īn chi matlab dārī?
168. yih chā kitne din tak chalegā?	īn chai ta chand rūz kifāyat khāhad kard?
169 kam men kam mujhe is mulk men adhāī baras hūe	dar in wilayat akallan dū sal-o nim mandaam
170 raste men wuh merī nazar na padā.	dar rah sahwan nazar-i man bar ū na yuftad
171 mujhe itne paise dene kā makdur nahīn. (*or*) mujh se itne paise nahīn diye jāenge	dar kuwwat-i man nīst ki īn kadr pūl bidiham
172 is mulk men kaun sa anaj paktā hai? (*or*) kis kism ka anaj paidā hota hai?	dar īn wilāyat chī kism az ghallat paida mīshawad?
173 ek phara* chawal† kitne ko biktā hai?	yak *phara** birinj† rā ba-chand mīfarūshand?
174 kumbī log kuchh baipār bhī karte hain ki nahīn?	āyā zarian tijaratī ham mīkunand?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
* *dhan, shali.*	*shaltuk shali*
bhat, khuska.	*chilau*
† *chawal birinj*	*birinj*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
175 Why do these people walk about armed ?	૧૭૫. આ લોક હથિયારબધ શા સારૂ ફરેછે ?	ā lok hathiyār-bandh shā-sāru pha,re chhe ?
176 Where were you born ?	૧૭૬ તમારો જન્મ કયાં થયો ? (or) તમે કયાં પેદા થયા ?	tam,āro janm kyān thā,yo ? (or) tame kyān pedā tha,yā ?
177 He is noted for that	૧૭૭ આ કામ માં તે ઘણો પકાયલો છે	ā kām mān te ghano pankā,yalo chhe
178. The appointed time is past	૧૭૮ ઠરાવેલો વખ્ત વહી ગયો	tharāv,elo vakhat vahī gayo
179. I saw what was going on	૧૭૯ જે જે ત્યાં થતુ હતુ, તે મારા દીઠામાં આવ્યુ.	je-je tyān tha,tun ha,tun, te mā,rā dīthā mān āv,yun
180 Good men are scarce in the world, but bad men are plentiful	૧૮૦ આ સસારમાં સારા માણસ થોડાછે, પણ માઠા ઘણાછે	ā sansār mān sārā mānas thodā chhe, pan māthā ghanā chhe
181 Why have you been so late today ?	૧૮૧ આજ આટલીવાર કેમ લાગી ?	āj ātlī vār kem lāg,i ?
182 There is a great deal of water in that puddle	૧૮૨ પેલાં ખબોચિયાંમાં પાણી ઘણુ છે.	pelān khabochiyān mān pānī ghanun chhe
183 Pluck that flower	૧૮૩ પેલુ ફૂલ તોડી લો	pelun phūl tod,ī lo
184 He tripped and stumbled	૧૮૪ તેણે ઠોકર ખાધી	te,ne thokar khā,dhī
185 What is the matter with you ?	૧૮૫ તમને શું થયુ છે?	tam ne shun tha,yun chhe ?
186 You are very lazy	૧૮૬. તુ મોટો આળસુ છે.	tun moto ālsu chhe
187 A friend in need is a friend indeed	૧૮૭ મિત્ર તેને જાણીયે જે આપદાની વેળા કામ આવે	mitr te ne jān,īye je āpdā nī velā kām āv,e
188 There is no comparison between them	૧૮૮ આ બંધે એક બીજા સાથે મળતા નથી (or) આ બન્નેની વચ્ચે કાંઈ મુકાબલો નથી.	ā bandhe ek-bījā sāthe mal,tā na,thī. (or) ā banne nī vachche kān,ī mukābalo na,thī.
189 Keep a civil tongue in your head	૧૮૯. મોં સંભાળી બોલ	mon sambhāl,ī bol

* This phrase is happily expressed in the following Persian verse —
shahanshahu ki az pai ta'zimi dargahash,

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
175 ye log hathiyār band kyūn phir,te hain ?	in mard,um chi rā musallah rah mī,raw,and ?
176 tum,hārā janam kahān hū,ā ? (or) tum kahan paidā hū,e ?	wilādat,i tū dar kudam wilāyat,ast ?
177 wuh is bāt men mash,hūr o ma rūf hai	dar īn amr ū bisyar shuhrati dār,ad
178 muddat jo ṭhahrā,ī gaī thī, so guzar ga,ī.	muddat,ī ki karār shuda būd guzasht
179 jo kuchh wahān ho,tā tha, so main ne dekh,ā.	an-chi ān jā wukū mī,yāft, dīd,am
180 bhale ādmī dunyā men thode hain, par bure bahut.	nīk,ān ba,ghayat andak,and wa līkin ashrar bisyār
181 āj kyūn itnī der lagā,ī ?	im,rūz chi rā in kadr dir shud ?
182 us dabre men bahut-sā pānī hai.	dar ān āb,gir āb bisyar mi bāsh,ad.
183 wuh phūl tod lo	an gul ra az darakht bi,chin
184 us ne ṭhokar kha,ī	pā,yash ba,zamīn khurd (or) u sikandar,ī khurd *
185 tum ko kya hū,ā ?	tu,rā chi shud ?
186 tū bada sust hai.	tū bisyār tambal hast,ī.
187 dost wuh hai, jo bure wakt men kām ā,we.	dūst,i sadik ān,ast ki dar halat i ihtiyāj ba,kār ayad
188 un do,non ke bīch kuchh mushābahat nahīn	dar miyān,i īshān ba hich wajh mushābahat,ī nīst.
189 munh sambhāl,kar bol.	zabān,i khud rā dar dahān,i khud nigah dār

* har dam khurad sikandari dara sikandari.—Anon

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
190 The water soaks into the walls	૧૯૦ પાણી ભીતમાં પચેછે	pānī bhīṇt māṇ pach,e chhe
191 Can* you lift this stone ?	૧૯૧ તમે આ પથ્થર ઉપાડી શકો છો ?	tame ā paththar upāḍ,ī shak,o chho ?
192 Can* you read the clock ?	૧૯૨. તમને ઘડીઆળ જોતાં આવડે છે ?	tam ne ghaḍī,āl jo,tān āvde chhe ?
193 Bring me a cup of tea.	૧૯૩ એક પ્યાલું ચા લાવો	ek pyāluṇ chā lāv,o.
194 Bring me a tea-cup.	૧૯૪. એક ચાનું પ્યાલુ લાવો	ek chā nun pyāluṇ lāv,o
195 This boy will turn out more clever than his brother	૧૯૫ આ છોકરો પોતાના ભાઈ કરતાં વધારે કાબિલ નિપજશે	ā chhokro potā nā bhā,ī kar,tāṇ vadhāre kābil nipaj,she.
196 Will you sell this pen-case to me ?	૧૯૬. તમે મને આ કલમદાન† વેચાતુ આપશો ?	tame ma ne ā kalam,dān† vechā,tuṇ āp,sho ?
197 Go aside	૧૯૭ બાજુ ચાલો.‡	bājū chāl,o.‡
198 Don't use slang words	૧૯૮. જીટક શબ્દો વાપરો માં.	jīṭak shabd,o vāpro mān
199 It may be possible, but not at all probable	૧૯૯ કદાચિત એ બનવા જોગ હોય, પણ સભવિત નથી	kadāchit e ban,vā,jog hoya, pan sambhav,it na,thī.
200 Get me some strong tea, this is too weak	૨૦૦ મારે સારૂ થોડી તદ્મ (*or*, કડવી) ચા લાવો, આ ચા બહુ પાતળી (*or*, કુમળી) છે.	mā,re sā-rū thoḍī talkh (*or*, kaḍvī) chā lāv,o, ā chā bahu pātlī (*or*, kumlī) chhe.

* It is painful constantly to hear *shakvun* and *sakna* used too extensively with the English potential, and *can* always rendered by those words It must, therefore, be borne in mind that the power acquired by discipline, as the learning of a trade, language, &c, is expressed in Gujarati by *avadvun* and in Hindustani by *ana* Physical force is correctly expressed by *shakvun* and *sakna*

† *Dan* is an affix denoting the receptacle, place, or stand; as —

ENGLISH	ANGLO-GUJARATI	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
candlestick	*samedan* (*or*) *samedani*	*sham'dan*,	*sham'dan*

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
190 pānī dīvāron men mar,tā hai. (*or*, pach,tā hai)	āb dīvar,hā rā mīkhisān,ad
191 tum yih pathar uṭha sak,te ho?	shumā īn sang rā mī,tawān,īd bar-dār,īd?
192 tum ko ghadiyāl dekh,nā ā,tā hai?	shumā gardish,i sā,at rā mī shanās,īd? (*or*) shumā sā,at rā mī,fahm,īd?
193 ek piyāla chā lā,o	yak piyāla,i chā,i bi,yār
194 ek chā kā piyāla lā,o	yak piyāla,i chā,i khurī bi,yār
195 yih ladkā ap,ne bhā,ī se ziyāda kābil ho-nik,legā.	īn pisar nisbat ba birādar,i khud kābil,tar khāh,ad shud. (*or*, khāh,ad bar-āmad)
196 tum yih kalam,dān† me,re hāth bech,oge?	īn kalam,dān† rā ba man mī,farūsh,īd?
197 bāzū chal,o ‡	bi,rau kinār (*or*) kinār bi,rau.
198 ziṭak lafz,on ko isti māl mat kar,o	alfāz,i zīch rā isti'māl ma,kun.
199 shāyad ki yih mumkin ho, par aksar (*or*, aghlab) nahīn.	shāyad ki īn mumkin bāsh,ad, wa līkin ihtimāl na dār,ad (*or*, ba, nazar na mī,āyad)
200 me,re liye thoḍī-sī gād,hī chā lā,o, yih chā bahut patlī hai.	az barā,i man ḳadrī chā,iyi pur rang (*or*, talkh) bi,yār, īn chā,i bisyār kam rang,ast (*or*, īn chā,i dam na kashīdā,ast)

sand box.	*reidan.*	*regdan.*	*rigdan*
perfume-box.	*atardan.*	*atrdan.*	*itrdan*
fire-hearth.	*atashdan*	*atashdan*	*atashdan*
flower pot.	*guldan*	*guldan.*	*guldan*
repository for goods.	*bardan.*	*bardan*	*bardan*
salt-cellar	*nimakdan*	*namakdan*	*namakdan*

‡ This expression is unfortunately vulgarized into *chal re baru* which is somewhat akin to the well known phrase—*away! away! you fellows away.* In Urdu, the interjection re is used to express contempt; and should, therefore, never be used in polite language

PART III.

MILITARY PHRASES

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
1 The enemies were defeated, many men were killed and wounded, their guns were taken, and all their baggage was plundered.	૧ શત્રુનો પરાજય થયો, ઘણા માણસ તેઓના માર્યા ગયા અને ઘાયલ થયા, તેઓની તોપો અમારે હાથ આવી, અને તેઓનો સગળો સામાન લૂટાઈ ગયો.	shatru no parājaya tha,yo, ghanā mānas te,o nā mār,yā gayā ane ghāyal thayā, te,o nī top,o am,āre hāth āv,ī, ane te,o no saglo sāmān lūtā,ī gayo
2 When troops march through a district,* the inhabitants go to the Collector and falsely complain that the *sipahis* have plundered them	૨ જયારે કોઈ ફોજ કોઈ પ્રગણા* માં થઈને જાયછે, ત્યારે તહાંના રેહવાસી લોક કલેકટર સાહેબ પાસે જઈને જુઠી ફર્યાદ કરેછે કે સિપાહી લોકોએ અમને લૂટયા	jyāre ko,ī foj ko,ī praganā* mān thā,ī,ne jāya chhe, tyāre tahān nā rehvāsī lok *collector* sāheb pāse ja,ī,ne juthī faryād kar,e chhe ke sipāh,ī loko,e am ne lūt,yā
3 Had the detachment marched one day earlier, it would have fallen in with the regiment †	૩ જો પેલી તૈનાતી એક દિવસ અગાઉ કૂચ કરત, તો પલટણ†ને જઈ મળત	jo pelī tainātī ek divas agā,u kūch kar,at, to paltan† ne ja,ī mal,at
4 If the *sipahi* had not gone to the rampart, he would not have fallen into the ditch	૪ જો પેલો સિપાહી કોટની સફીલપર ન ગયો હોત, તો ખાઈમાં ન પડયો હોત	jo pelo sipāh,ī kot nī safīl par na gayo hot, to khā,ī mān na pad,yo hot.
5 When I ordered those *sipahis* to advance, they threw down	૫ જ્યારે મે પેલા સિપાહીઓને આગળ વધવાનો હુમક કરયો, ત્યારે તેઓએ	jyāre men pelā sipahī,o ne āgal vadh,vā no hukm kar,yo, tyāre

ENGLISH	ANGLO-GUJARATI	ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
* Presidency	ilako, khatun	dar-ul-hukumat	dar-ul-imarat
Province	prant	suba, 'alaka	suba, buluk
Collectorate	svasthan	chakla	
District	praganun, taluko, mahal	pargana, mahall, sar-kar	mahall, ta'alluka; khitta.
Village	gam, moje	ganw, mauza' basti	dih, karya
Hamlet	gamdun, khedun	kheda	mauza'
Station (*zilla*)	jillo, thanun	zil'a, thana	zil'a

† The words *paltan* and *batalan* are a corruption of the English words *platoon* and *battalion*, the natives having no other to express them by, unless *ulush* may be translated

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
1 dushman ne shikast khā,ī, bahut-se log un ke mār,e ga,ye aur ghā,yal hū,e un kī topen hamāre hāth ā,īn, aur sāra asbāb un kā lūṭ,a ga,ya.	dushman shikast khurd, wa khalk,ı bısyar az īshān kushta gashta wa majrūh shuda, tūp,ha,ı īshan ba dast,ı mā uftāda, wa asbāb,ı īshān kull,an ba ghārat rafta.
2. jab ko,ī fauj kıs,ī pargane* men se ho,kar jā,tī hai, tab rah,ne,wāle *collector* sāhıb ke pās jā,kar jhūṭhī faryād kar,te hain kı sıpāhı,yon ne ham,en lūṭ,ā.	har wakt kı lashkar az māhall,ī* ubūr mī,kun,ad, sākın,ān,ı an jā nazd,ı *collector* sāhıb mī,raw,and, wa ba durūgh shakwa mı,kun,and kı sıpāhı,yān mā rā ghārat kard,and
3. agar wuh ta,īnātī ek dın āge kūch kar,tī, to palṭan† se jā mıl tī.	agar ān dasta,ı lashkar yak rūz pīsh,tar kūch karda būd, ba fauj,ı khud mulhak mī,shud.
4 agar wuh sıpāh,ī safīl par na chadh,ā ho tā, to khandak men na gır paḍ,ā ho,tā.	agar ān sar,bāz bālā,ı dīwar,ı kal,a na mī,raft, dar khandak na mī uftād
5 jab maın ne un sıpāhı,yon ko āge badh,ne kā hukm kiyā, un,hon ne ap,ne hathyār zamın par dāl-dıye	ba d az ān kı man sar,bāz,hā rā hukm,ı pīsh raft,an kard am īshān aba namūda, tūfang,hā,ı khud

as such An army composed of the troops of twenty two *subas*, or provinces, called *ba isi*, was raised in or about 1756 by Shuja-ud-daula, king of Oude, on the European model, and composed solely of Muhammadans, whom he chose to term *najib* or *noble* This word is now much used, and synonymous with the modern idea of a *volunteer cavalier* or *gentleman soldier*

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
their arms, and refused to stir a step further, until they received their arrears of pay	હથિયાર ભોંય ઉપર નાખી દીધાં, અને બોલવા લાગ્યા, કે જ્યાં સુધી અમને અમારો ચઢેલો મુશારો ન મળે ત્યાં સુધી અમે એક ડગલું આગળ વધનાર નહીં.	te,o,e hathiyār bhonya upar nākh,ī-dīdhān, ane bol,vā lāg,yā, ke jyān-sudhī am ne am,āro chadh,elo mu-shāro na mal,e tyān-sudhī ame ek daglun āgal vadh,nār nahīn
6 That *sipahi* sold his kit, for which crime he was confined in the *kānjī* house for six months, and forfeited half his monthly pay for a year	૬ પેલા સિપાહીએ પોતાનો લશકરી સામાન વેચી નાખ્યો, તે વાંક ઉપરથી છ મહિના લગી પેજખાનાંમાં કેદ પડયો, અને એક વરસ લગી તેનો અર્ધો પગાર કાપ્યામાં આવ્યો	pelā sipāhī,e potā no lashkar,ī sāmān vech,ī-nākh,yo, te vānk upar-thī chha mahinā lagī pej-khānān mān ked pad,yo, ane ek varas lagī te no ardho pagār kāp,yā mān āv,yo.
7 Did he draw his bayonet from the scabbard on the parade ground ?	૭ પરેડની જગા ઉપર તેણે પોતાની બાગનેટ મિયાનમાંથી કાહાડી હતી કે નહીં ?	*parade* nī jagā upar te,ne potā nī bāgnet miyān mān-thī kahād,ī hatī ke nahīn ?
8 He whirled his sword three times round his head and then made a blow at me, but I warded it off with a stick	૮ તેણે પોતાની તલવાર* ત્રણવાર માથા ઉપર ફેરવીને ફક હાથ મારા ઉપર તાકયો, પણ મે તેને લાકડીએ કરી રદ કીધો. (*or*, બચાવી લીધો)	te,ne potā nī talvār* tran vār māthā upar pherv,ī,ne ek hāth mā,rā upar tāk,yo, pan men te ne lākdī,e kar,ī rad kīdho (*or*, bachāv,ī līdho)
9 The recoil of the gun was so violent that the carriage was overturned by it	૯ તોપ પાછી હઠયાને લીધે તોપની ગાડી ઉલટાઈ ગઈ	top pāchhī hath,yā ne-līdhe top nī gādī ultā,ī-ga,ī
10 I should have had a pension of ten Rupees a month, had I not been dismissed the Government service	૧૦ જો હું સરકારની ચાકરીમાંથી બરતરફ ન થાત, તો મને દસ રૂપીયાનો બેઠો પગાર મળત	jo hun sar-kār nī chākrī mān-thī bar-taraf na thāt, to ma ne das rupīyā no betho pagār mal,at.
11 He endeavored corruptly to influence	૧૧ અદાલતમાં પેલા શખ્સે કપટથી	adālat mān pelā shakhs,e kapaṭ thī

* Also, *tarvar*

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
aur bol,e, kı jab-lag ham,ārī chadh,ī hū,ī talab ham eṇ nahīn mil,egī tab-lag ham ek kadam āge na badh,enge.	rā bar zamīn andākhta, guft,and kı ta baki yaı mawājıb,ı mā ba mā na rasad, kadam,ī pīsh,tar na khāh,īm guzasht.
6 us sipāh,ī ne apnā lashkarī sāmān bech-dala, tis taksīr par chha mahīne tak kanjī khāne men kaid hū,ā, aur ek baras tak ādha pagār us ka kat̤a gaya.	ān sarbāz chūn kı yarak,ı khud rā farūkhta bud, ba sabab,ı ırtıkab,ı īn taksır shash mah dar *kānjī* khāna mukaiyad shud, wa tā muddat,ı yak sal nısf az mawājıb,ı ū bur,īda shud.
7 *parade* par us ne ap,nī sangın mıyān se nıkāl,ī thī kı nahın ?	ā,ya fulān kas dar maıdān,ı kawa ıd sar naıza,ı tufangı khud ra az ghılaf bar-āwarda būd yā na ?
8. us ne tīn bar apnī talwār* sır par phırā phırā kar ek hāth mujh par chalāyā lekın maın ne lakdī se radd kıyā. (*or* bachā lıya)	ū sı dafa shamshīr rā ba gırdı sar,ı khud gardānīd wa ba d az ān ba man hawala namud aınmā man ba chub-dastī,ı khud radd kard,am.
9. top ne aısā pīchhā kıyā kı gadı ulat-padī.	tūp chunān ba shıddat bar gasht kı arāba wazhgūn shud
10 agar maın sar kār kī naukar,ī men-se bar taraf na hū,ā hò,tā, to mujh,e das rupaye kā baıt̤hā pagar mıl,tā.	agār man az naukarī,ı sar kār ma zūl na m shud,am, māh,ī dah rūpīya *pension* a,yıd,ı man mī shud
11 adālat men us ne bad nīyat,ī se chah,a kı sūba,dār ko tahrīk	ū dar adalat az rāh,ı sharārat khāst wa sa,ı kard kı *sūbadar* rā

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the *subedar** on the Court of Requests	સુબેદારની બુદ્ધી ફેરવવાનો પ્રયત્ન કરયો.	sube,dār nī buddhī pherav,va no prayatn kar,yo
12 Do you think, that in dealing with those people, mildness will be more efficacious than severity; or that seeing their disposition it may be advisable to make an example by hanging some of the leaders	૧૨ તમે શુ ધારોછો, કે તે લોકોની સાથે નરમીથી ચાલવુ યોગ્ય છે કે સખ્તીથી, અથવા એઓનાં સ્વભાવ ઉપરથી તમને એમ સારૂં સુઝે છે કે એઓના બે ત્રણ આગેવાનોને ફાંસી દેવી, કે બીજાઓને ધાક લાગે	tame shun dhār,o chho, ke te lok,o ni-sāthe narm,ī thī chāl,vun yogya chhe ke sakht,ī thī; athvā e,o nā svabhāv upar-thī tam ne em sārun sujh,e chhe ke e,o nā be tran āgevan,o ne phānsī de,vī, ke bījā,o ne dhāk lāg,e.
13 There is no need of further proof, he is a spy, take him and hang him up to the nearest tree	૧૩ એથી વધારે ચોકસી કરવાની કાંઈ અગત નથી, એ જાસુદ છે, એને પકડીને નજીકના ઝાડ સાથે ટાંગીને ફાંસી દો	e thī vadhāre choksī kar,vā nī kān,ī agat na,thī, e jāsud chhe, e ne pakdī,ne najik nā jhāḍ sāthe tāngī,ne phānsī do.
14 As the enemy were retreating, we were advancing	૧૪ જેમ જેમ શત્રુ પાછળ હઠતો હતો, તેમ તેમ અમે તેના ઉપર આગળ વધતા હતા	jem-jem shatru pāchhal hath,to hato, tem-tem ame te nā-upar āgal vadh,tā hatā.
15 To what corps do you belong?	૧૫ તમે કઈ પલટણમાં છો ?	tame ka,ī paltan mān chho?
16 How many years have you been with it?	૧૬ કેટલાં વરસ થયાં તમે તે પલટણમાં રહ્યા છો ?	ketlān varas thayān tame te paltan mān rah,yā chho?
17 What service have you seen?	૧૭ કઈ કઈ લડાઈ તમે જોઈ ?	ka,ī ka,ī ladā,ī tame jo,ī?
18 Are the native officers, for the most part, very respectful?	૧૮ ગામઠી અમલદાર લોક ઘણું કરીને મર્યાદાથી ચાલે છે કે નહીં ?	gāmthī amal,dār lok ghanun-karī,ne maryādā thī chāl,e chhe ke nahīn?
19 When you were on service, had you any fighting or not?	૧૯ જ્યારે તમે લડાઈ પર ગયા, ત્યારે કોઈ લડાઈ તમે લડયા કે નહી ?	jyāre tame ladā,ī par gayā, tyāre ko,ī ladā,ī tame lad,yā ke nahīn?
20 Did the enemy commence the attack or did you?	૨૦ પ્રથમ શત્રૂએ હલ્લો કર્યો કે તમે કર્યો ?	pratham shatru,e hallo kar,yo ke tame kar,yo?

* *Subedar* is a commissioned officer in the native army, corresponding to *captain* in

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
targhib de,kar us kī rā,e ko phırā, we	tahrīs karda rā,ı ū ra bar gardan,ad
12. tum kyā samajh,te ho, kı un logon ke-sath narmī se kām le,nā bıh,tar haı yā sakhtī se, yā un kī khāsīyat aur tabīat ke-lıye un ke do tīn sardār,on ko phānsī de,nā munāsib haı, tā kı aur,on ko ıbrat ho	ra,ı tū chīst, kı bā an mard,um ba mulāyamat raft,ār namūd,an bıh,tar khāh,ad būd, ya ān kı ba muktazā,ı tabīat,ı ıshan chand nafar az ruasa,ı ishān ra ba dar kash,īm, tā dīgar,ān ıbrat gīr-and
13 ab zıyada tahkīkāt kī kuchh hājat nahīn wuh jāsūs haı, us,e pakad lo, aur kısī nazdīk ke darakht se latkā,kar phānsī do	bīsh az īn subūt,ī na mī khāh,ad yakīn,ast kı ū jāsūs,ast, ū ra bı,bar wa ba har darakhtı kı nazdık,tar bāsh,ad sullāba bı,zan.
14 jyūn jyūn dushman hat,tā jā, tā thā, tyūn-tyūn ham us par āge badh,te jā,te the	har-chand kı dushman pas mī nıshast, mā pīsh mı,raft,īm
15. tum kıs paltan men ho? (*or*, alāka rakh,te ho?)	dar kudām fauj alāka dār,ī?
16 tum ka,ī baras us paltan men rah,e?	chand sāl,ast kı dar ān fauj hast,ī?
17 kaun kaun-sī ladā,īyān tum ne dekh,īn?	dar kudam jang hāzır būd,ī?
18 mulkī amal,dār log aksar adab se chal,te haın kı nahīn?	uhda,dār,ān,ı mulkī aksar ba adab raft,ār mī,kun,and yā na?
19 jab tum lada,ī par gaye, tab kuchh ladā,ī hū,ī kı nahīn?	dar wakt,ī kı tū dar pa,ı jang raft,ī, jangī wākı shud ya na?
20 pahle dushman ne hamla shurū' kıyā kı tum ne?	dushman shurū ba hamla namūd yā tū?

the European force.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
21 How were the enemy chiefly armed ?	૨૧. શત્રૂની પાસે ઘણા ખરાં હથિયાર કેવાં હતાં ?	shatru nī-pāse ghana-kharān hathiyār kevān hatān ?
22. Did they show much bravery in defending the pass or not ?	૨૨ ઘાટ ને બચાવી રાખવામાં તેઓએ ઘણું શૂરાપણું દેખાડ્યુ કે નહીં ?	ghāt ne bachāv,ī-rākh,vā mān te,o,e ghanun shūrā,panun dekhād,yun ke nahīn ?
23 How many were killed and wounded ?	૨૩ કેટલા લોક માર્યા ગયા, અને કેટલા ઘાયળ થયા ?	ketlā lok māı,yā gayā, ane ketlā ghāyal tha,yā ?
24 After the enemy fled, to what distance did you pursue them ?	૨૪ જ્યારે શત્રૂ નાસી ગયો, ત્યારે તમે કેટલી વેગળાઈ લિગી તેની પછવાડે ગયા ?	jyāre shatru nās,ī-gayo, tyāre tame ketlī veglā,ī lagī te nī pachhwāde gayā ?
25 How many prisoners were taken ?	૨૫ કેટલા બધીવાન પકડાયા ?	ketlā bandhī,vān pak-dā,yā ?
26 Were there any women present, and what were they doing?	૨૬. કોઈ સ્ત્રીઓ ત્યાં હતી, અને તેઓ શુ કરતી હતી ?	ko,ī stri,o tyān hatī, ane te,o shun kar,tī hatī ?
27 In what manner had the enemy encamped, and was there any stockade, and how was it constructed ?	૨૭ શત્રૂએ પોતાની છાવણી શી રીતે કીધી હતી, અને ત્યાં કોઈ લકડકોટ હતો કે નહીં, અને તેની બાંધણી કેવી હતી ?	shatru,e potā nī chhāvnī shī rīt,e kīdhī hatī, ane tyāṇ ko,ī lakaḍ-kot hato ke nahīn, ane te nī bāndhnī kevī hatī ?
28. If the enemy had stockaded themselves, could you have attacked them with success or not ?	૨૮ જો શત્રૂ લકડકોટમાં રહયો હોત, તો તમે તેની ઉપર હલ્લો કરીને ફાવ્યા હોત કે નહી ?	jo shatru lakad-kot mān rah,yo hot to tame te nī-upar hallo karī,ne phāv,yā hot ke nahīṇ ?
29 In what manner did you attack them , and did they give ground or not ?	૨૯ તમે તેઓની ઉપર શી રીતે હલ્લો કર્યો, અને તેઓ પાછા હઠયા કે નહીં?	tame te,o nī-upar shī rīt,e hallo kar,yo, ane te,o pāchhā hath,yā ke nahīn ?
30 If they gave ground, why did you not advance upon them?	૩૦ જ્યારે તેઓ પાછા હઠયા, ત્યારે શા સારૂ તમે તેઓ ઉપર આગળ વધ્યા નહી ?	jyāre te,o pāchhā hath,yā, tyāre shā-sārū tame te,o upar āgal vadh,yā nahīn ?
31 What was there to cover the retreat of the enemy ?	૩૧. શત્રુને નાસી જતી વેળા આશ્રય શાનો હતો ?	shatru ne nās,ī-jatī velā āshraya shā no hato ?

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
21 dushman ke pās aksar ha thiyār kaise the ?	dushmanān chi kism aslaha ba khud dāshtand ?
22. ghāṭ ke sambhalne men un hon ne badī bahadurī batāī ki nahīn ?	āya ishan dar hifāzat-i guzar gah dilirī namūdand ya na ?
23 kitne māre gaye aur kitne zakhmī hūe ?	chand nafar kushta shud, wa chand majrūh gardid ?
24 jab dushman bhaga tum ne kitni dūr tak un kā pichhā kiya ?	dar waktī ki dushman hazīmat namud tā ba kujā taākub-i ishan kardīd ?
25 kitne kaidī pakde gaye ?	chand kas asīr shudand ?
26 koī auraten wahan hazir thīn aur kyā kartī thīn ?	ayā zanan dar an ja hāzir būd and wa ishan chi mīkardand ?
27 dushman ne apnī chhāonī kis tarh ki thī aur koī lakad koṭ tha, aur kaisa banā hūa thā ?	dushman chi gūna muaskar-i khud rā tartib dāda budand ayá kharbandī namuda budand, wa chi gun-i tip-arāī karda būdand ?
28 agar dushman lakad koṭ banā kar us men rahtā to tum us par hamla karke fath pāte ki nahīn ?	agar dushman dar kharband mukam karda būd tu bar ishan ba asānī mītawanisti yurish burd yā na ?
29 tum ne un par kis tarh hamla kiyā aur we pīchhe haṭe ki nahīn ?	tū bar ishān chi guna yurish awardī wa ishan pas-nishastand yā na ?
30 jo we pīchhe haṭe, to tum un par kyūn nahīn badhe ?	chūn ishān pas nishastand tū chirā rū ba ishān na raftī ?
31 jab dushman bhāgā tab use āsra kyā thā ?	dar wakt-i hazīmat panāh-i dushman chi būd ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
32. Did the cavalry prove of any great service in this engagement, and how many of them were there with you ?	૩૨ એ લડાઈમાં સવાર લોકે કોઈ મોટુ કામ કરી દેખાડ્યુ કે નહીં, અને તેઓ માંહેના તમારી સાથે કેટલા માણસ હતા ?	e ladā,ī mān savār-lok,e kān,ī motun kām kar,ī dekhād,yun ke nahīn, ane te,o māhe-nā tam,ārī sāthe ketlā mānas hatā ?
33 On what sort of ground did the engagement take place, and were you aware of the enemy's being so near you ?	૩૩ જે જગા ઉપર લડાઈ થઈ તે જગા કેવી હતી, અને તમે જાણતા હતા કે શત્રુ એટલો સોડે આવેલો છે ?	je jagā upar ladā,ī tha,ī te jagā kevī hatī, ane tame jān,tā hatā ke shatru eṭlo soḍe āv,elo chhe ?
34. Did you take the enemy by surprise, or were they prepared to receive you ?	૩૪ તમે શત્રુ ઉપર એકાએક જઈ પડયા, અથવા તેઓ તમારો હલ્લો લેવાને તૈયાર હતા ?	tame shatru upar ek,ā-ek ja,ī-pad,yā, ke te,o tam,āro hallo le,vā,ne taiyār hatā ?
35 How did you get possession of the fort, and did you find much difficulty in placing the scaling ladders ?	૩૫ કિલ્લો શી રીતે તમારે હાથ આવ્યો, અને સીઢી કિલ્લા ઉપર મુકતી વેળા તમને ઘણી મેહનત પડી કે નહીં ?	killo shī rīt,e tam,āre hāth āv,yo, ane sīdhī killā upar muk,tī velā tam ne ghanī mehnat pad,ī ke nahīn ?
36 After getting possession of the fort, did you find any money, elephants, horses, camels, bullocks, &c	૩૬ કિલ્લો હાથ આવ્યા પછી તમને કાંઇ પૈસા, હાથી, ઘોડા, ઊંટ, બળદ, અથવા કાંઈ બીજી વસ્તુ જડી કે નહીં ?	killo hāth āv,yā pachhī tam ne kāṇ,ī paisā, hāthī, ghodā, ūṇt, balad, athvā kān,ī bījī vastu jad,ī ke nahīn ?
37 Where were you yourself when the action commenced ?	૩૭ જ્યારે લડાઈ થવા માંડી, ત્યારે તમે પોતે ક્યાં હતા ?	jyāre ladā,ī tha,vā mānd,ī, tyāre tame pote kyān hatā ?
38 Did the guns of the horse artillery do much execution, and was it a large breach or not ?	૩૮ ઘોડસ્વાર તોપખાનાની તોપોથી ઘણા લોક માર્યા ગયા કે નહીં, અને બાકોરૂ મોટુ હતુ કે નહીં ?	ghod-svār top-khānā nī top,o thī ghanā lok mār,yā gayā ke nahīn, ane bākorun moṭun hatun ke nahīn ?
39 How strong was the storming party, and did they find much resistance in forcing the breach ?	૩૯ ભગારાંમાં પેસનારી ટુકડીમાં કેટલા માણસ હતા, અને અંદર પેસતી વેળા શત્રુએ ઘણો અટકાવ કીધો કે નહીં ?	bhagārān mān pes,nār,ī ṭukdī mān ketlā mānas hatā, ane andar pes,tī velā shatru,e ghano atkāv kīdho ke nahīn ?

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
32 is laḍā,ī men risālo ko log, on ne kuchh badā kām kār dikhā, yā, aur tum,hāro sāth kitno tho ?	āyā dar īn ma'raka sawār,ān khidmat,i shāyān ba jā āward,and, wa chand kas az īshān ham,rāh,i tū būd ?
33 jis jaga laḍā,ī hū,ī wuh jaga kaisī thī, aur tum jān,te tho ki dushman itnā nazdīk ā pahunch,ā hai ?	dar jā,ī ki jang wāki shud zamīn,i ash chi gūna būd, wa ma'lūm,i tū būd ki dushman ba īn andāza nazdīk shuda,ast ?
34 tum ne dushman ko achānak le milā,yā, yā wo tum,hāro mukā balo ko taiyār tho ?	tū bar dushman bī khabar hamla kard,ī, yā īshān barā,i mukabala,i tū musta,idd būd,and ?
35, kil,a kis tar,h tum,hāro hāth āyā, aur sīḍhi ko lagā,no men tum ko bahut sī dikkat pahunch,ī ki nahin ?	chi-gūna kil,a dar dast,i tū āmad, wa nard,bān bar ān guzāsht,an dushwār būd yā na ?
36 kil,a hath a,no ko-ba,d tum hen kuchh paisā, hāthī, ghodo, ūnṭ, bail, wa ghaira mil,ā ki nahin ?	āyā ba'd az-ān ki kil,a fat,h shud chīz,ī az nakd ya fīl, yā asp, yā shutur, yā gāw, wa-ghair,i hā ba dast āmad ?
37 jab laḍā,ī shurū hū,ī, tum āp kahān tho ?	chūn jang shurū' shud, tū khud ku jā būd,ī ?
38 asp,ī top-khāno kī top,on se bahut-se log māro gayo, aur bugārā baḍā sā thā ki nahin ?	āyā az tūp,hā,i tūp-khāna,i aspī khalk,i bisyār kushta gashta, wa mughāra ki dar dīwar,i kil,a būd wasī būd yā na ?
39 bugāro men ghus,no,wālī ta,īnāt,ī men kitno log tho aur bugāro men ghus,to wakt un ko bahut-sī rok ṭok mil,ī ki nahin ?	kas,ān,ī ki yurish burda az mughāra dākhil shud,and chand kas būd,and wa dar wakt,i dukhūl mumāna,at,ī wa muzahamat,ī ba īshān shud yā na ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
40. Did you suffer much injury from their rockets? and did they fire many?	૪૦. તેઓનાં બાણ* છુટ્યા થી તમારી ઘણી હાની થઈ કે નહીં, અને તેઓએ ઘણાં બાણ છોડ્યાં કે નહીં.	te,o nān bān* chhuṭyā thī tam,ārī ghanī hānī tha,ī ke nahīṇ, ane te,o,e ghanān bān chhod,yān ke nahīn ?
41. They fired a great many, but did not seem to understand directing them to any point.	૪૧. તેઓએ ઘણાં બાણ છોડ્યાં, પણ માલુમ પડતુ હતું કે તેઓ નિશાન બાંધી જાણતા નો હોતા.	te,o,e ghanāṇ bān chhod,yān, pan mālum pad,tuṇ hatuṇ ke te,o nishān bāndh,ī jāṇ,tā no hotā.
42. We were much annoyed by their matchlocks which they continued firing without intermission during the whole siege.	૪૨. તેઓની તોડેદાર બંદુકોના છુટ્યાથી અમને ઘણો ઉપદ્રવ થયો, કાંજે જ્યાં લગી ઘેરો રહ્યો ત્યાં લગી છોડતા રહ્યા.	te,o nī tode,dār banduk,o nā chhuṭyā thī am ne ghano updrav thayo, kān-je jyān-lagī ghero rah,yo tyān-lagī chhod,tā rah,yā.
43. They seemed very much afraid of our cavalry, and did not stand one charge from them.	૪૩. એમ દિસતુ હતુ કે તેઓ અમારા સવારોથી ઘણા બિહતા હતા, અને તેઓનો એક હલ્લો પણ ઉઠાવી શક્યા નહીં.	em dis,tuṇ hatun ke te,o am,ārā savār,o thī ghanā bih,tā hatā, ane te,o no ek hallo pan uṭhāv,ī shak,yā nahīṇ
44. After taking the fort, we discovered that they had thrown the dead bodies into the ditch which surrounded it. They left those who were wounded exposed to the sun without even water to drink.	૪૪. કિલ્લો લીધા પછી અમને એમ માલુમ પડ્યું કે તેઓએ પોતાના માણસોની લોથો એક ખાઈ જે કિલ્લાની આસપાસ હતી તેમાં નાખેલી હતી, અને જે લોક ઘાયલ હતા તેઓને તડકામાં તરસ્યા છોડી ગયા હતા.	killo līdhā pachhī am ne em mālum pad,yun ke te,o,e potā nā māṇas,o nī loth,o ek khā,ī je killā nī ās-pās hatī te mān nākh,elī hatī, ane je lok ghāyal hatā te,o ne taḍkā māṇ taras,yā chhodī gayā hatā.
45. Most of the [illegible] escaped during the night, and took all their [illegible] with them.	૪૫. ઘણાખરા લોક રાતોરાત પોતાનું જરજેવર લેઈ નાસી ગયા.	ghanā-kharā lok rāt-o-rāt potā nun jar-jevar le,ī nās,ī gayā.

* [illegible]

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
40 un ko ban[a] chhuṭ,ne se tum,hārā bahut nuksān hūā, aur un hon ne bahut-se bān chalāye ki nahīn?	āyā az galūla,hā,i kuppuz-i īshān sadma,i farāwān ba tū rasīd wa īshān bisyār galūla,i kuppuz khālī kard,and?
41 un,hon ne bahut-se bān chhode, par ma'lūm pad,tā thā ki shast achchhī tar,h nahīn bāndh,te the.	agar-chi īshān galūla,hā,i kuppuz bisyār khālī kard,and, wa likin chu nan ma'lūm mī,shud ki az nishāna zad,an sar rishta na dāsht,and.
42. un kī todedār bandūk,on ne ham,en bahut-sī azīyat dī, aur jab-lag ghorā rah,ā tab-lag chhod,te hī rah,e.	az tufang,hā,i fatila,i īshān bisyār zahmat,ī ba mā rasīd, zīrā ki tā hangām,ī ki muhāsara dar miyān būd, īshān lā yankati' shalik mī kard,and
43 aisa nazar ātā thā ki we hamāre risāle se bahut dar,te the, aur un kā ek hamla bhī uthā na sak,e.	mushāhada mī,shud ki īshān az sawār,ān,i mā bisyār khā,if būd,and, wa tāb,i hīch yak az hamla,hā,i īshan rā na dāsht,and
44 kila leno ke-bad ham,en ma'lūm pad,ā ki un,hon ne apne murdon kī lāsh on ek khandak men jo kile ke-āspās thī dal-dī thīn, aur jo log zakhm,ī the un ko dhūp men pyāse chhod,kar gaye the	ba'd az-ān ki kila ba dast āmad chunān ma'lūm shud ki īshān kushta,hā,i khud rā dar khandak,ī ki gird,i hisār wāki būd andakhta,būd, and, wa kasān,ī ki majrūh būd,and dar āftāb tishna guzāshta,būd,and
45 aksar log rāt,on rāt sab ap,nā zar-o-zewar le-bhāge	aksar,ī az mard,um shab hangām zar wa jawāhir,i khud rā bar-dāshta farār kard,and

Stars put in the rocket, *sitara*
Roman candles, *hath-phul* (*or*) *hath-vala*
Squib *chhuchhundar*
Serpents in fire-works, *louts*.

These are Hindustani words but they may safely be used in Gujarati I have not been able to find out the corresponding Persian words

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
46 When we entered the fort, we found only a few poor people and the attendants of the palace	૪૬ જયારે અમે કિલ્લામાં પેઠા, ત્યારે થોડા કંગાળ લોક તથા મેહેલના સેવકો માત્ર દીઠામાં આવ્યા.	jyāre ame killā mān peṭhā, tyāre thoḍā kangāl lok tathā mehel nā sevak,o mātr dīṭhā mān āv,yā
47. Many of the runaways were taken, those who were most afraid, jumped into the river Tāpī, some of whom swam to the other side, and most of them were carried away by the stream	૪૭ ઘણાખરા નાસીજનારા પકડાયા; અને કેટલાએક જે બિહિકણા હતા, તેઓ તાપી નદીમાં કુદી પડયા, તેમાંથી કેટલાએક તરીને પાર ગયા, અને ઘણાખરા પાણીની તાણમાં તણાઈ ગયા.	ghanā-kharā nās,ī-janār,ā pakdā,yā, ane ketlā-ek je bihik,nā hatā, te,o Tāpī nadī mān kud,ī pad,yā, te mān-thī ketla-ek tar,īne pār gayā, ane ghanā-kharā pānī nī tān māṇ tanā,ī gayā
48 Our cavalry were so anxious to pursue them, that many on their horses followed them into the water, and stuck in the mud	૪૮ અમારા ઘોડસ્વાર તેઓની પુઠ લીધામાં એવા તો આતુર હતા, કે તેઓમાંથી કેટલાક જણ ઘોડા સાથે પાણીમાં પેઠા, અને કાદવમાં ફસી ગયા.	am,ārā ghoḍ-svār te,o nī puth līdhā mān evā-to ātur hatā, ke te,o mān-thī ketlāk jan ghoḍā sāthe pānī māṇ peṭhā, ane kādav mān phas,ī-gayā
49 Some of the runaways took shelter in a pagoda where the powder remained during the action, but the light train of artillery having opened upon them, the powder caught fire by the bursting of a shell and blew them up.	૪૯ કેટલાએક નાસી જનાર લોકોએ એક દેહરાંમાં જ્યા લડાઈની વેળા દારૂ મેલેલો હતો ત્યાં જઈ આસરો લીધો, પણ તોપખાનાની હલકી તોપના છુટયાથી દારૂમાં આગ લાગી તેથી તેઓ સગળા ઉડી ગયા.	ketlā-ek nās,ī-janār lok,o,e ek dehrān mān jyān ladā,ī nī velā dārū mel,elo hato tyān ja,ī āsio līdho, pan top-khānā nī halkī top nā chhut,yā thī dārū māṇ āg lāg,ī te thī te,o saglā uḍ,ī-gayā.
50 By this accident, the enemy's force was completely destroyed, and the survivors fled through the field of sugar cane	૫૦ એમ બન્યાને લીધે શત્રુની ફોજ બિલકુલ નાશપામી, અને જે લોક બચી ગયા હતા તેઓ ફક શેરડીના ખેતરમાં થઈને નાસી ગયા.	em ban,yā ne-līdhe shatru nī foj bilkul nāsh pām,ī, ane je lok bach,ī gayā hatā te,o ek sherdī nā khetar mān tha,ī,ne nās,ī gayā
51. Owing to the thickness of the sugar	૫૧. શેરડીના ખિચોખીચ (*or*, ગીચ્ચ) જંગલને લીધે,	sherdī nā khicho-khīch (*or*, gich) jangal

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
46 jab ham kile men dākhil hū,e, tab sirf thoḍe-se gharīb log aur mahal-sarā ke naukar chākar nazar ā,ye.	dar wakt,ī ki mā dākhil i kal,a shud,īm, chand nafar mardum,i fakīr wa khidmat,gār,ān,i dar,bār ba nazar,i mā dar-āmad,and
47 bahut-se bhagoḍe pakḍe gaye, aur aksar jo ḍar pokne the, un,hon ne ap,ne ta,īn Tāpī nadī men ḍāl-diyā, ba ze un men-se pair,kar pār lage, aur aksar pānī kī tān men bah-gaye.	bisyār,ī az hazīmat,iyān giriftār shud,and, wa chand nafar az īshān ki kam-dil wa hirāsān būd,and, khud rā dar rūd khāna,i Tapī andākht,and, wa ba'z,ī az ān,hā, shinā namūda ba samt,i dīgar rasīd,and, wa aksar az īshān rā sail-āb burd.
48 ham,āre risāle ke log un kā pīchhā kar,ne men aise muztarib the, ki ka,ī-ek un men-se ghoḍ,on samet pānī men paiṭh,e, aur kīchad men phans-gaye.	sawār,ān,i mā dar ta'ākub kard,an,i īshān chunān sar-garm būd,and, ki bisyār,ī az īshān sawār,a ba āb zad,and, wa ba bātlak,i ān jā giriftār shud,and. (*or,* gīr āmad,and)
49 ka,ī bhagoḍe bhāg,e so ek but-khāne men jahān laḍā,ī ke wakt bārūt rakh,ī hū,ī thī wahān jā panāh pakḍī, par top-khāne kī halkī top un par chhuṭ,ne se bārūt men āg lag,ī, aur un sab ko uḍā diyā.	ba'z,ī az hazīmat,iyān dar but-khāna,ī ki wakt,i jang bārūt dar ān jā guzāshta būd,and panāh burd and, wa likin ba sabab,i ān ki tūp,ī kūchak,ī bar īshān khālī shud ātish dar bārūt girift, wa majmū,i īshan rā ba hawā burd
50 is ḥādise ke-sabab dushman kī fauj bilkul mār,ī ga,ī, aur jo bach nikle the so ek ganne ke khet men-se ho,kar bhāg,e.	ba sabab,i wukū,i īn wāki,a bisyār,ī az fauj,i dushman tabāh shud, wa kasān,ī ki zinda mānd,and az miyān,i kisht,zār,i nai shakar gurīkht,and.
51 ganne ke hujūm ke-sabab, risāle ke log un kā pīchhā na kar	ba sabab,i ambūh,iyi nai shakar, sawār,ān ta'ākub,i īshān na mī,

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
cane, the cavalry could not follow them.	સ્વાર લોક તેઓની પછવાડે જઈ શકયા નહી	ne-līdhe, svār lok te,o nī pachhvāde ja,ī shak,yā nahīn.
52 Two flank companies having come up, took the whole who had concealed themselves in the sugar cane prisoners	૫૨. કમરપરની બે કંપની આવી પુગી, અને જે લોક શેરડોના ખેતરમાં જઈ ભરા યા હતા તે સગળાને પકડી લીધા	kamar par-nī be *company* āv,ī pug,ī, ane je lok sherdī nā khetar mān ja,ī bharā,yā hatā te saglā ne pakdī līdhā
53 We lost in this engagement, 7 officers, 60 rank and file, 1 drummer, 7 *duli-walas*, and 9 camp followers.*	૫૩. એ લડાઈમાં અમારા સાત અમલદાર, સાઠ સિપા હી, એક પડઘમવાળો, સા ત ડોળીવાળા, અને નવ મા ણસ ભીરબુંગા* ના માર્યા ગયા.	e ladā,ī mān am,ārā sāt amal,dār, sāth sipāh,ī, ek padgham,vālo, sāt dolī,vālā, ane nav mānas bhīr-bungā* nā mār,yā gayā.
54. Tell the *Havaldar*† to tell those soldiers, if they again behave themselves in such a disorderly manner, they will be visited with the severest punishment	૫૪ હવાલદાર† ને કહો, કે પેલા સિપાહીઓને કહે, કે જો તમે ફરીને એવી ગેર રી તીની ચાલ ચાલશો, તો તમ ને મોટી શિક્ષા મળશે	havāl,dār† ne kah,o, ke pelā sipāhī,o ne kah,e, ke jo tame pharī-ne evī ger-rītī nī chāl chāl,sho to tam ne motī shikshā mal,she
55 The *sipāhīs* are coming to me every day, and are very importunate for their arrears of pay	૫૫ સિપાહી લોક દર રો જ મારી પાસે આવીને પો તાના ચઢેલા પગાર સારૂ મોટો તગાદો કરેછે	sipāh,ī lok dar roj mā rī-pāse āv,ine potā nā chadh,elā pagār sārū moto tagādo kar,e chhe
56 The enemy wished much to take the fort, but we prevented them.	૫૬. શત્રુએ ઘણું ઇછ્યું કે કિલ્લો લઈ લે, પણ અમે લે વા દીધો નહી	shatru,e ghanun ichh,yun ke killo le,ī-le, pan ame le,vā dīdho nahīn.
57. We have sent some spies in search of the enemy, but they have brought us no news yet	૫૭ અમે શત્રુની શોધમાં કેટલાક જાસુદ મોકલ્યાછે, પણ તેઓ હજુ સુધી કાંઈ સમાચાર લાવ્યા નથી	ame shatru nī shodh mān ketlāk jāsud mokal,yā chhe, pan te,o haju-sudhī kān,ī, samā-chār lāv,yā na,thī

* *Bhir-bunga* is a Dakhni word *Kahi*, also, is commonly used for *camp followers* in this Presidency *Lajjara* is the Persian word for the same

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
sak,e	tawān,ist kard
52 kamar ki do *company* a pahunch,ī aur jo log ganne ke khet men jā chhip,e the un sab ko asīr kiyā.	dū *company* az maimana wa maisara dar masjida ān,hā ki dar kisht,zār,i nai-shakar pinhān shuda būd,and kull,an īshan rā girift,ār kard,and.
53 is laḍā,ī men ham,āre sāt amal,dār, sāṭh sipāh,ī, ek pargham,chī, sāt dolī,wāle, aur nau ādmī bhīr bungā* ke mār,e gaye.	dar īn jang haft sarkarda,i mā, wa shast sar,bāz, wa yak tabl,chī, wa haft *dūlī* bar,dār, wa nuh nafar az ham rāh,ān,i lashkar kushta shud,and.
54 hawāl,dār† se kaho ki un sipāhi,on se kah,e, ki agar tum phīr aisī nā lā,ik chāl batā,oge, to tum,hen sakht sazā mil,egī.	*hawaldar*† rā bigū, ki ba an sar,bāz,ān bigū yad, ki agar shumā, hā bār,i dīgar chunīn raftar,i nā shāyista bi,kun,īd, sazā,i sakht khāh,īd yāft.
55 sipāh,ī log roz roz me re-pās ā,te hain, aur ap,nī chadh,ī hū,ī talab ke-liye bahut-sā takāzā kar,te hain.	sar,baz,ān har rūz nazd,i man mī,ā,yand, wa ba jihat,i bakīya,i mawājib,i khud takāzā,i shadīd mī,kun,and.
56 dushman ne bahut chāh,ā ki kil,a le-le,we, par ham ne le,ne na diyā.	agar-chi dushman,ān dar girift an,i kal,a bisyār sa,i namūd,and, wa līkin mā na guzāsht,īm.
57 ham ne dushman kī talāsh men ka,ī jāsūs bhej,e hain, par ab-tak we kuchh khabar lā,ye nahīn.	mā dar just-o-jū,i dushman jasūs,ī chand rā firistāda,īm, wa līkin īshān tā ḥāl khabar,ī na yawarda,and

† *Hawaldar* is a non-commissioned officer in the native army, corresponding to *serjeant* in the British force.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
58 The *sipāhīs* say that the Rupees they received for this month's pay are all counterfeit, and they want them changed	૫૮ સિપાહી લોક કહેછે કે આ મહિનાના પગારના જે રૂપીયા અમને મળ્યા તે સગળા ખોટાછે, માટે બદલી લેવા માગેછે.	sipāh,ī lok kah,e chhe ke ā mahinā nā pagār nā je rupīyā am ne mal,yā te saglā khotā chhe, māte badlī-le,vā māg,e chhe.
59 The *Subedar* has stabbed his wife with his bayonet so badly that the entrails came out	૫૯ સુબેદારે પોતાની બાયડીના પેટમાં બંદુકની બરછી એવી સખ્ત રીતે ભોકી કે તેનાં આંતરડાં બાહર નિકળી આવ્યાં.	sube,dār,e potā nī bāyaḍī nā pet mān banduk nī barchhī evī sakht rīt,e bhok,ī ke te nān āṇtardān bāhar nikli āv,yān
60 They wished to kill us by treachery, but we never gave them an opportunity	૬૦ તેઓએ દગાથી અમને મારી નાખવાને ઇછ્યું, પણ અમે તેઓને ફાવવા દીધા નહી	te,o,e dagā thī am ne mār,ī-nākh,vā,ne ichh,yun, pan ame te,o ne phāv,vā dīdhā nahīn
61 Does a soldier remain on guard from sunrise till nine o'clock, or till twelve o'clock?	૬૧. સિપાહી સૂરજ ઉગ્યાની વેળાથી તે નવ વાગા સુધી પોતાના પોહોરા ઉપર રહેછે, કે બાર વાગ્યા સુધી?	sipāh,ī sūraj ug,yā nī velā thī te nav vāg,yā sudhī potā nā pohorā upar rah,e chhe, ke bār vāg,yā sudhī ?
62 After he had fired three rounds, I was ordered to search his pouch and see how many ball and blank cartridge there were	૬૨. જ્યારે તે ત્રણવાર બંદુક છોડી ચુકયો, ત્યારે મને હુકમ થયો કે તેના તોશદાનનો ઝાડો લેઇને જોઉં કે તેમાં ગોળીદાર તથા ખાલી તોટા કેટલા બાકી રહેલા છે.	jyāre te tran vār banduk chhoḍ,ī chuk,yo, tyāre ma ne hukm tha,yo ke te nā tosh,dān no jhāḍo le,ī,ne jo,ūṇ ke te mān golī,dār tathā khālī toṭā ketlā bākī rah,elā chhe.
63. The prisoner intentionally absented himself from the evening roll call, and when asked, he replied it was his intention to leave the service in a day or two	૬૩. આ બંધવો જાણીજોઇને સાંઝની પરેડ પર હાજર થયો નહીં, અને જ્યારે પુછ્યું ત્યારે ઉત્તર આપ્યો કે એક બે દિવસમાં ચાકરી છોડી દેવાની મારી ધારણા છે	ā bandhvo jān,ī-jo,ī,ne sānjh nī *parade* par hājar tha,yo nahīn, ane jyāre puchh,yun tyāre uttar āp,yo ke ek be divas mān chākrī chhoḍ,ī-de,vānī mā,rī dhārnā chhe.
64. He swears that unless I give him a month's leave, he will	૬૪. તે શપત લેઇને કહેછે કે જો તમે મને એક મહિનાની રજા નહીં આપશો તો	te shapat le,ī,ne kah,e chhe ke jo tame ma ne ek mahinā nī rajā nahīn—

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
58 sipah,ī kah,te hain ki jo rupa,ye is mahīne ki talab men ham ko mil,e so sab khoṭe hain, aur chāh,te hain ki badal le,wen.	sar,baz,an mi,gū,yand ki pūl,i mawajib,i īn mah ki ba ma rasīda kull,an ḳalb mī,bāsh,ad, bana bar ān iwaz mī,khāh,and.
59 sūba,dar ne ap,nī jorū ke pet men aisī sakht sangīn chala,i ki antriyan bahar nikal padīn.	*subadar* sar naiza,i tufang,i khud rā dar shikam,i zan,i khud chunan farū kard ki rūda,ha i ū birūn āmad.
60 un,hon ne chāh,ā ki daghā se ham ko mār-dal,en par ham ne un kā kabū chal,ne na diya	īshān ba makr wa khuda khast, and ma ra bi,kush,and wa-likin mā īshan rā fursat na dad,im.
61 sipāh,ī ap,ne pahre par sūraj nikal,ne ke wakt se nau baj,e tak rah,tā hai, yā bara baj,e tak.	ā,ya sar,bāz az tulū i aftab tā sa, at,i nuh bar kashik,i khud tawakkuf mi,kun,ad yā ta sā,at,i duwazdah.
62. jab wuh tīn bār bandūk chhoḍ chuka, mujh,e hukm hū,a ki us ke tosh,dān kā jhaḍā le,kar dekh,ūn ki kitne goli,dār aur kitne khalī ṭonṭe us men hain.	ba'd az-an ki ū si bār tufang ra khali kard, ma,ra hukm shud ki taftish,i kifi ū kun,am ki chand fishank,i ba-gulūla wa chand fishank,i bidūn,i gulūla bākīst
63 ḳaid,i ne jan būjh,kar shām ke *parade* se ap,ne ta,īn ghair ḥāzir kiyā, aur pūchh,e jā,ne par jawab diyā ki ek do din men naukar,i chhod,ne kā irāda rakh,tā hūn.	īn ḳaid,i amd,an ba san hazir na shud, wa chūn az ū pursid,and jawāb dad ki irada,i man īn būd ki dar in dū si rūz,a tark,i khidmat (,i sarkār) bi,kun,am
64 wuh ḳasam le,kar kah,tā hai ki agar tum mujh,e ek mahīne kī razā na doge to main naukar,i	ū kasam yād kard wa guft ki agar tū rukhsat,i yak mah,a ba man na dih,ī man az miyan,i fauj

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
desert from the service	હુ ચાકરીમાંથી નાસી જઈશ.	āp,sho to hun chākri mān-thī nās,ī-ja,īsh.
65 I directed the sappers and miners to cut away tke bushes on the side of the road, so that our march might be practicable	૬૫. મે સુરંગ મુકનાર લોક ને હુકમ કર્યો કે માર્ગની બધે ગમની ઝાડી કાપી નાખો, કે કૂચ કરવી સેહેલ પડે	men surang muk,nār lok ne hukm kar,yo ke mārg nī bandhe gam nī jhādī kāp ī-nākh,o, ke kūch kar,vī sehel pad,e
66 I have fought as many battles as your father has.	૬૬. જેટલી લડાઈમાં તમારો બાપ હતો, તેટલી લડાઈઓમાં હુ પણ હાજર હતો (or) જેટલી લડાઈઓ તમારો બાપ લડયો, તેટલી હું પણ લડયો	jetlī ladā,ī mān tām,āro bāp hato tetlī ladā,ī,o mān hun pan hājar hato (or) jetlī ladā,ī,o tam,āro bāp lad,yo, tetlī hun pan lad,yo
67 If I pass my examination with success, it is certain that I shall not obtain the appointment of Quarter Master for three years to come.	૬૭ જો હુ પરીક્ષામાં પાર પડું તોયપણ મને નીશ્ચય છે કે ક્વાર્ટર માસ્તરની જગા આવતાં ત્રણ વરસ સુધી મને મળનાર નથી	jo hun parīkshā mān pār-pad,un, toya-pan ma ne nishchaya chhe ke *quarter master* nī jagā āv,tān tran varas sudhi ma ne mal,nār na,thī
68 He fired at the target and almost hit it	૬૮ તેણે નિશાન ઉપર બંદુક ફોડી, અને લગભગ નિશાન માર્યુ	te,ne nishān upar banduk phod,ī, ane lag-bhag nishān mār,yun
69 It is your turn to keep watch over this treasure for an hour, when I will relieve you	૬૯. આ ખજાનાની ઉપર એક ઘડી સુધી ચોકી કરવાની તમારી વારી આવી છે, ત્યાર પછી હું તમારી બદલી આવીશ.	ā khajānā nī-upar ek ghadī sudhī chokī kar,vā nī tam,ārī vārī āv,ī chhe, tyār-pachhī hun tam,ārī badlī āv,īsh
70 Let the *sipahīs* whose muskets are loaded, come forward	૭૦ પેલા સિપાહીઓ જેઓની બંદુકો ભરેલી છે, તેઓને આગળ આવવા દો.	pelā sipāhī,o je,o nī banduk,o bhar,elī chhe, te,o ne āgal āv,vā do.
71 During the firing of the front rank, did you observe through whose negligence, was Haidar Khān's thumb blown off?	૭૧ આગળી હારમાંથી બંદુક છુટતી વેળા તમે જોયું કે કોની ગફલતથી હૈદરખાનનો અંગુઠો ઉડી ગયો ?	āgli hār mān-thī banduk chhut,tī velā tame jo,yun ke ko nī gaflat thī Haidar Khān no anguṭho ud,ī-gayo?
72 What made you suppose that the pri-	૭૨ તમે કેમ જાણ્યું કે બંધવો પોહોરા ઊપર ઉભો	tame kem jān,yun ke bandhvo pohorā upar

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
men-se bhāg ja,ūngā	farār khāh,am kard
65 main ne nakb zan,on ko hukm kiyā ki raste ko bazū par se sab jhāḍī kāṭ-ḍālo ki kūch kar,nā āsān ho jā,we	man ba nakb,zan,an hukm dād am ki ashjār,i atrāf,i rāh rā kat' kun,and, tā kūch barā,i mā āsān gard,ad
66 jitnī laḍā,īon men tumhāra bāp thā utnī men main bhī hāzir thā. (*or*) jitnī laḍā,ī,ān tum,harā bap laḍ,a utnī main bhī laḍā.	har kadr jang wa kārzār ki padar,i tū kard man nīz ham-ān kadr karda am
67 agar main imtihān men pasand ho-jā,ūn, tau bhī yakīn hai ki *quarter master* kī jaga ā,te tīn baras tak mujh,e muyassar na hogī. (*or* na mil,egī)	agar man dar imtihān pasand,i khātir,i mumtahin,ān shaw,am, yakīn,ast ki mansab i *quarter master* tā muddat,i si sāl ba dast,i man na khāh,ad āmad
68 us ne nishāne par bandūk chhoḍī, aur lag bhag nishāna mār,ā.	ū tufang,i khud rā ba hadaf khālī kard, wa nazdīk būd ki nishāna rā bi zan,ad
69 (ab) is khazāne par ek ghaḍī tak chauki de,ne kī tum,hārī naubat (*or* bārī) ā,ī hai, is pīchhe main tum,hārī badlī ā,ūngā.	tā yak sā,at nauba i pās,bāni yi sandūk khāna bā tu st ba d az-an man badal i tū kashīk khah,am zad
70 we sipāh,ī jin kī bandūk,en bhar,ī hū,ī hain, age ā,wen	sar bāz,ān,ī ki tūfang,i ishan pur ast, bug,zār tā pīsh,i rū bāsh,and
71 jab aglī saf men-se bandūk chhuṭī, tum ne dekh,ā ki kis kī ghaflat se Haidar Khan kā angūṭhā ud-gayā ?	dar wakt,i ki az saff,i pīsh,īn tufang,ha khālī shud, hīch dānist,ī ki az bī,ihtiyāt,iyi kudām sar,bāz shast,i Haidar Khān rā gulūla burd ?
72 tum ne kyūn kar jan,ā ki kaidī pahre par khaḍā na rah sak tā	chi gūna danist,ī ki kaidī dar mukam,i kashīk,i khud na mī,tawan

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
soner was not able to stand on sentry ?	રહી શકતો નો હોતો ?	ubho rah,ī shak,to no hoto ?
73. He moved in a very unsteady manner like a drunken person	૭૩ તે પીધેલાની પેઠે બહુ લથડતો ચાલતો હતો	te pīdhelā nī-pethe bahu lathad,to chāl,to hato
74 Is it customary in your regiment for any man to get leave from his guard during saluting hours ?	૭૪. તમારી પલટણમાં એવો સિરિશ્તો છે કે સલામીની વેળા કોઇ સિપાહીને ગ્યાર્ડમાંથી બાહાર જવાની રજા મળે ?	tam,ārī paltan mān evo sirishto chhe ke salām,ī nī velā ko,ī sipāh,ī ne *guard* mān-thī bāhār ja,vā nī rajā mal,e ?
75. The two armies entered Poona from exactly opposite directions	૭૫ બધે ફોજ સામાસામેના માર્ગથી પુનામાં પેઠી	bandhe foj sāmā-sāme nā mārg thī Pūnā mān pethī
76. Do you not know, that there is a General Order forbidding a non-commissioned officer commanding a guard, to leave it at any time ?	૭૬ શું તમને માલુમ નથી, કે એક સરકારી હુકમ છે, જેમાં મના કરવામાં આવ્યું છે, કે કોઈ ગેરસનદી અમલદાર જેના સ્વાધીનમાં ગ્યાર્ડ હોય તે કદિ પોતાની ગ્યાર્ડ મેલીને બાહાર જાય નહી	shuṇ tam ne mālum na,thī, ke ek sarkā,r,ī hukm chhe, je māṇ manā kar,yā mān āv,yun chhe, ke ko,ī ger-sanad,ī amal,dār je nā svādhīn mān *guard* hoya te kadi potā nī *guard* mel,īne bāhār jā,ya nahīn.
77. The *Jamadar** received orders to defend the fort to the last extremity	૭૭ જમાદાર*ને હુકમ થયો કે અંત આવે ત્યાં સુધી કિલ્લો સાચવી રાખે	jamā,dār* ne hukm tha,yo ke ant āv,e tyān-sudhī killo sāchvī rākh,e
78 If you had not insisted in walking on the rampart, you would not have tumbled into the ditch	૭૮ જો તમે હઠ કરીને કિલ્લાની સફીલ ઉપર નહીં ગયા હોત, તો ખાઈમાં નહીં પડયા હોત	jo tame hath kar,ī,ne killā nī safil upar nahīn gayā hot, to khā,ī māṇ nahīn pad,yā hot.
79 That man's musket could never have been broken in this way	૭૯. પેલા સિપાહીની બંદુક આ પ્રમાણે ભાંગી ગઈ, તે મોટી બેખબરી વિના	pelā sipāh,ī nī banduk ā pramān,e bhāng,ī-ga,ī, te motī be,khabrī vinā

* Jamadar is a commissioned officer among Indian troops, whose rank corresponds

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
thā ?	ist karār gīr,ad ?
73 wuh matwāle ki mānind bahut laḍkhaḍā,tā hū,ā chal,tā thā.	ū manand,i mard,um,i mast ba ghāyat,i bi,sabāt rāh mī,raft.
74 tum,hārī palṭan men yih sarrishta hai ki salāmī ko wakt kisī sipāhī ko *guard* par-se razā mil,e.	dar fauj,i tū kā,ada hast ki dar wakt,i salām sarbāzī rukhsat,i bīrūn raft,an yab,ad
75 do,non fauj,en āmne-sāmne kī rāh se Pūne men dākhil hū,īn.	har dū kushūn az dū samt,i muhāzī,i yak dīgar dākhil,i Puna shud,and.
76 kyā tum,hen ma'lūm nahīn, ki ek sarkārī ḥukm hai, jis men man kiya gayā hai, ki koī ghair sanadī amal,dār, jo kisī *guard* kā mukhtār ho, ap ne *guard* par se kisī wakt na uṭh jā,we ?	ā,yā na mī dān,ī ki īn hukm,īst mustamirr wa taakīd shuda ki hargiz kashīk,chī az mukām, i kashīk,i khud ghā,ib na shaw,ad.
77 jam'dār* ko ḥukm hū,ā ki nā-chārī kī hālat pahunch,e tahān lag kil'e ko bachā rakh,e	bar *jamdar** chunān hukm,ī shud,a ki tā nihāyat,i hālat,i lā-chārī dar muhāfazat,i kāl,a kūshish numā,yad.
78 agar tum bajid ho,kar kil e kī dīwār par na gaye ho,te, to khandak men nahīn gir,te.	agar tū bar khilāf,i hukm bar dīwār,i kal,a na rafta būdī, dar khandak na mī uftādī.
79 badī ghaflat ke-baghair us sipāhī kī bandūk is tarh na ṭūṭī hogī.	ān sar,bāz agar ghāyat,i bī,ihtiyāt,ī na mī,namūd, tufang,i ū ba īn tarīk na mī,shikast.

to that of *Lieutenant* in the British force

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
without the greatest carelessness	ભાંગી ન હશે	bhāng,ī na hashe
80 The court sentenced the *Subadar* to be suspended from rank, pay, and allowances for a period of three months	૮૦ કોર્ટનો હુકમ થયો કે સુબેદાર ત્રણ મહિના સુધી પોતાના હોદ્દા, તથા પગાર, તથા લવાજમાથી મોકુફ, (*or*, બંદ) રહે	*court* no hukm tha,yo ke sube,dār tran mahinā sudhī potā nā hoddā, tathā pagār, tathā lavājmā thī mokuf (*or*, band) rah,e.
81 Whilst you were present, could the prisoner have struck the *Subadar* without your seeing it ?	૮૧ તમે હાજર છતાં બધવાએ સુબેદારને માર્યો તે શું તમારા દીઠામાં નહીં આવ્યું હશે ?	tame hājar chhatān bandh,vā,e sube,dār ne mār,yo te shun tam,ārā dīthā mān nahīn āv,yun hashe ?
82 Have you ever been attacked by the enemy in front and flank at the same time ?	૮૨. તમારી ફોજની અગાડી તથા બાજુપર એકજવાર કોઇ વેળા શત્રુએ હલ્લો કર્યો હતો શું ?	tam,ārī foj nī agādī tathā bājū par ek,aj vār ko,ī velā shatru,e hallo kar,yo hato shun ?
83. Can you recollect the exact words which the prisoner made use of, at the time he struck the *Subadar* ?	૮૩ સુબેદારને મારતી વેળા બધવો જે જે બોલ બોલ્યો તે સઘળુ ચોકસ તમને યાદ છે ?	sube,dār ne mār,tī velā bandh,vo je-je bol bol,yo te saghlun chokas tam ne yād chhe ?
84 Let all the *sipahis* who were absent from parade this evening, have a week's drill; and afterwards bring them full dressed to my quarters	૮૪ આજ સાંઝે જે જે સિપાહીઓ પરેડ ઉપર હાજર નોહોતા, તેઓને એક અઠવાડીઆં* સુધી ડ્રિલ આપો, અને ત્યાર પછી લશકરી ભર પોશાક પેહેરાવીને મારે ઘેર લેઈ આવજો	āj sānjh,e je-je sipāh,ī,o *parade* upar hājar no ho,tā, te,o ne ek ath,vādī,yān* sudhī *drill* āp,o ; ane tyār-pachhī lashkar,ī bhar-posh,āk peherāv,īne mā,re gher le,ī-āv,jo
85. This man complains that he has been turned out of caste without any fault, merely from the spite of the *Jamadar* who is the head person in it	૮૫ આ માણસ ફરિયાદ આવ્યો છે કે વગર વાંકે મને મારી નાતમાંથી કાહાડી મેલ્યો, તે માત્ર જમાદારના અટસને લીધે, કાં જે તે અમારી નાતનો શેઠીઓ છે.	ā mānas fariyād āv,yo chhe, ke vagar-vānk,e ma ne mā,rī nāt mān-thī kāhād,ī-mel,yo, te mātr jamā,dār nā antas ne-līdhe, kān-je te am-ārī nāt no sheth,īyo chhe

* The Gujarati word *athvadiun* is commonly, though improperly, used to denote a *week*, which should properly be rendered by *satvadiun* or a *space of seven days*, corresponding

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
80 *court* ka hukm hūā kı sūba,dār tīn mahīne tak ap,ne daraje, aur pagār, aur jā,ize (*or*, tankhāh) se maukūf rahe	hukm,ı adālat chunān jārī shuda kı tā muddat,ı si mah *suba,dar* az mansab, wa mawājib, wa jā,ıza (*or*, jīra),ı khud mamnū' bāsh,ad
81 jab tum hāzır the, mumkın haı kı kaidī sūba,dār ko mār,e, aur tum na dekh,o ?	bā wujūd ı huzūr,ı tū mumkın,ast kı kaidī *suba,dar* rā bı,zan,ad wa tū na bīn,ī ?
82. dushman kī taraf se tum, hārī fauj kī agādī par aur kamar par ek hī wakt kabhī hamla hū,ā ?	ā,yā dushman hīch gāh daf,atan bar pīsh wa janāb,ı tū hamla āward ?
83 sūba,dār ko mār,te wakt kaidī jo-jo bāt bolā so ṭhīk (*or*, chaukas) tum ko yād haı ?	ā,yā īn kaidī dar wakt,ı zad,an,ı *sūba dār* sukhan,ān,ī kı guft ba aın, ı,hı ba khātır dār,ī ?
84 āj shām ke *parade* se jo-jo sipāh,ī ghair-hāzır hū,e the, un sab ko ek hafte* kā *drill* do, aur tıs pīchhe lashkar,ī bhar posh,āk pahnā, kar me,re makān par lā,ī,yo	sar bāz,ān,ī kı dar sān,ı shām hāzır na shud,and, īshān rā tā muddat,ı yak haft,a* sıyāsat,ı *drill* bā,yad kard, wa ba,d az ān īshān rā bā yarāk dar manzal,ı man bā,yad bı,ā war,ī
85 yih shakhs faryād lā,yā haı kı mujh,e begunāh zāt men-se nıkāl dālā, sırf jam'dār kī adāwat ke liye, jo kaum kā sar,dār haı	īn kas tazallum āward,a kı *jam'dār* kı ra,īs,ı kaum,ı mā,st bıdūn,ı taksīr ma rā az kaum,ı khud ıkhrāj namūd,a, ba sabab,ı bughz wa adāwat,ī kı ū bā man dār,ad

exactly with the Persian word *hafta*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
86 Obedience is the first principle of a soldier	૮૬ સિપાહીનું પેહેલુ કામ એજ છે કે હુકમ માને	sipāh,ī nun pehelun kām ej chhe ke hukm mān,e
87 The musket fell out of his hand	૮૭ તેના હાથમાંથી બંદુક પડી ગઈ	te nā hāth mān-thī banduk pad,ī-ga,ī
88 He must receive at least a hundred lashes	૮૮ ઓછામાં ઓછા તેને એકસો ફટકા મારવા જોઈયે	ochhā-mān-ochhā te ne ek so phatkā mar,vā jo,ī,ye.
89 He has received a wound in a dangerous place	૮૯ તેને ભયંકર જગા ઉપર ઘા લાગેલો છે.	te ne bhayankar jagā upar ghā lāg,elo chhe
90 Where was your regiment first raised?	૯૦. પ્રથમ તમારી પલટણની ભરતી કયાં થઈ ?	pratham tam,ārī pal-tan nī bhartī kyān tha,ī ?
91 In consequence of heavy rain, our march was stopped	૯૧ ભારે વરસાદ પડયાને લીધે અમારી કૂચ અટકી પડી	bhāre varsād pad,yā ne-līdhe am,ārī kūch atkī-pad,ī
92 I saw him running towards the cantonment	૯૨ મે તેને છાવણીની તરફ દોડતો દીઠો	men te ne chhāvnī nī-taraf dod,to dītho
93 The enemy suffered a great deal of mischief	૯૩ શત્રુએ મોટી આપદા ભોગવી	shatru,e motī āpdā bhogvī
94 The enemy having crossed the river, made their escape	૯૪ શત્રુ નદી પાર ઉતરી (*or*, ઓળંગી) ને નાસી ગયો	shatru nadī pār utrī (*or*, olang,ī) ne nās,ī-gayo.
95 The enemy depopulated the country	૯૫ શત્રુએ તે દેશ ઉજડ કરી નાખ્યો	shatru,e te desh ujad kar,ī-nākh,yo
96 Were any particular instructions given to the piquet by the *Naik** commanding it?	૯૬ પેલા નાયક* જેના સ્વાધીનમાં આગળ વધેલી ટુકડી હતી, તેણે તે ટુકડીના લોકને કાંઈ તાકીદ કરીને હુકમ આપ્યો હતો કે નહીં ?	pelo nāyak* je nā svādhīn mān āgal va-dh,elī tukdī hatī, te,ne te tukdī nā lok ne kān,ī tākīd kar,īne hukm āp,yo hato ke nahīn ?
97 What kind of a room is the liquor kept in, and do you think	૯૭ જે ઠેકાણે પીવાનો દારૂ રહેછે તે જગા કેવી છે, અને તમારા ધાર્યામાં આવે	je thekāne pī,vā no dārū rah,e chhe te jagā kevī chhe, ane tam,ārā

* *Naik* is a non-commissioned officer in the native army, corresponding to *corporal*

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
86 sipah,ī ke hakk men sab se pahlā kām yih hai ki hukm măn,e	bar sar,bāz auwal kār,ī ki lāzim, ast īn,ast ki hamīsha mutī,i amr bāsh,ad
87 bandūk us ke hāth se gir padī.	tufang az dast,i ū uftād.
88 kam men kam us ko sau phaṭke mār,e chāhiyen.	akall,an yak sad tāziyāna ū ra bāyad zad.
89. us,e khatar,nāk jā,e par zakhm lag,a hai.	dar mahall,i khatar,nāk ū ra zakhm,ī rasida,ast.
90 pahle tum,hārī palṭan ki bhartī kahān hū,ī ?	dar ibtidā fauj,i tū ku jā jam āwar,ī shud.
91 bhāri barsāt pad,ne ke-sabab ham,ārī kūch maukūf hū,ī	ba sabab,i barish,i bisyār kūch kard,an,i mā maukūf shud
92 main ne us,e chhā,onī ki taraf daudtā hū,ā dekh,ā	man ū rā ba sū,i lashkargāh daw,ān (wa guriz,an) did,am
93 dushman ne badī afat utha,ī.	dushman bisyar sadma khurd
94 dushman naddī pār utar,ne se bach-gayā. (*or*) dushman naddī par utar,kar bhāg,ā.	dushman az rūd khana ubūr namūd,a gurīkht
95 dushman ne us mulk ko ujad kar-dāl,ā.	dushman ān mulk rā wīrān sākht
96 nayak* jo tilā,ye kā mukhtār uhda,dār thā us ne tila,ye ke log, on ko kuchh khass hukm diyā thā ki nahīn ?	ān *nāyak* ki mukhtār,i tali,a būd hukm,ī makhsūs ba tali a,i khud dād,a būd ya na ?
97 jidhar sharab rakh,te hain wuh jagah kaisī hai, aur tum,hārī dānist men pahregarī ke be,ma	utākī ki dar ān ja sharab mīguzār and chi-gūna ja,ist wa ba khayāl,i tū kasī bi'ittilā,i pās,ban mītawān,

* in the European force

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
any quantity of it could be stolen without the knowledge of the sentry ?	છે કે ચોકીદાર નહીં જાણે તેમ કોઈ તેમાંથી ચોરી કરી શકે ?	dhār,yā mān āv,e chhe ke chokī,dār nahīn jān,e tem ko,ī te mān-thī chorī kar,ī shak,e ?
98 Is there any order in the regiment concerning borrowing or lending money ?	૯૮ પૈસા ઉધાર આપવા અથવા લેવા વિષે પલટણમાં કાંઈ હુકમ છે કેનહી ?	paisā udhār āp,vā athvā le,vā vishe paltan mān kān,ī hukm chhe ke nahīn ?
99 Did the prisoner at any time seize the Orderly by the throat, and make use of threatening language ?	૯૯ આ બંધવાએ કોઈ વેળા આર્ડરલીનુ ગળુ પકડયુ હતુ, અને ધાસ્તી આપે એવા બોલ બોલ્યો હતો કે નહી ?	ā bandhvā,e ko,ī vel ā *orderly* nun galun pakad,yun hatun, ane dhāstī āp,e evā bol bol,yo ha,to ke nahīn ?
100 Did you not say any thing to the prisoner previous to his beating you ?	૧૦૦ બધવાએ તમને માર્યો, તેની આગમજ તમે તેને કાંઈ કહ્યુ નોહોતુ શુ ?	bandhvā,e tam ne mār,yo, te nī-āgmaj tame te ne kān,ī kah,yun no ho,tun shun ?
101 You should have confined him as soon as you became aware of this circumstance	૧૦૧ આ બિના સાંભળતાવાર તાબડતોબ તમારે તેને કેદ કરવો જોઈતો હતો.	ā binā sāmbhal,tān-vār tābadtob tam,āre te ne ked kar,vo jo,īto ha,to.
102 If you had asked permission to be absent from parade, it would have been given you, but as you would not take the trouble of doing so, you must abide by the consequence	૧૦૨ જો તમે પરેડપરથી ગેરહાજર થવાની રજા માગી હોત, તો તમને મળત, પણ જ્યારે તમે એમ ન કર્યું, ત્યારે તો તેનુ ફલ તમને ભોગવવું જોઈયે.	jo tame *parade* par-thī ger-hājar tha,vā nī rajā māg,ī hot, to tam ne mal,at, pan jyāre tame em na kar,yun, tyāre to te nun phal tam ne bhogav,vun joī,ye.
103 I confined him for falsely stating in the bazar that I had spread reports prejudicial to his character	૧૦૩ મેં તેને એટલા સારૂ કેદ કર્યો, કે તે બજારમાં જુઠું બોલતો ફરેછે, કે ફલાણાએ મારા ઉપર એવી વાત બાહાર ફેલાવીછે, કે જેથી મારી આબરૂને બટ્ટો લાગે	men te ne etlā-sārū ked kar,yo, ke te bajār mān juthun bol,to phar,e chhe, ke falānā,e mā,rā upar evī vāt bāhār phelāv,ī chhe, ke je thī mā,rī ābrū ne batto lāg,e
104 Warn the usual party to proceed to night with the *Tabut*,	૧૦૪ ટોળી જે તાબુતની સાથે રહેછે, તેને ચેતવણી આપો કે આજ રાતે તાબુ	ṭolī je tābut nī-sāthe rah,e chhe, te ne chetavnī āp,o ke āj rāt,e

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
lūm ko,ī us men se churī le sake?	ad chīz,ī az an jā duzdī bi,kunad?
98 paisā udhār le,ne de,ne ki bābat palṭan men kuchh hukm hai?	āyā dar fauj hukm,ī ba khusūs,i karz dād,an wa girift,an hast yā na?
99 kaidī ne kab,hī *orderly* kā galā pakdā, aur kuchh darā,ne kī bāt bolā?	ā,yā īn kaidī gah,i gulū,i *orderly* rā girift,a sukhanan,i tahdīd,amīz guft,a būd yā na?
100 kaidī ne tum ko mār,ā us ke-āge tum ne us,e kuchh na kah,ā thā?	pish az an ki kaid,ī tu ra bi zan ad, tū ba ū chīz,ī na guft,a būd,i?
101 is kaifiyat se wākif ho,te hī, tum,hen us,e kaid kar,nā lāzim thā	ba mujarrad,i ān ki īn khabar ba tū ras,īd, lāzim būd ki ū rā kaid kun,ī
102 agar tum ne *parade* par-se ghair ḥāzir ho,ne kī razā māng,ī ho,tī, to tum ko mil,tī par jab-ki tum ne aisā na kiyā, to us kā natīja tum ko sah,nā lāzim hai	agar az kawa,id izn,i hāzir na shudan,i khud rā mī,khast,ī, tu rā izn mi,dād,and, ammā chūn tū īn kadr zahmat bar khud na pasandīd,ī, samara,i ān bāyad ki ba tū bi ras,ad
103 main ne us,e is liye kaid kiyā, ki wuh bāzār men jhūṭh mūṭh bak,tā phir,tā hai, ki fulāne ne me,rī ābrū men baṭṭā lago waisī khabar bāhar phailā,ī hai	man ū rā ba jihat,i ān mahbūs kard,am ki ū dar bāzār mī,gard,ad wa ja'l mī,kun,ad, ki man chunīn khabar,ī shuhrat dād,am ki mūjib,i nuksān,i hurmat,i ū,st
104 ta'īnat,ī jo tābūt ke sāth rah,ta hai us ko jatā-do ki āj rāt ko tābūt ke sāth jā,we aur mukhtār	dasta,i sarbāzān,ī ki ma,mūr ba ham rāh,ī,i tābūt hast,and, īshan rā bigū ki im,shab bā tābūt bi,raw,and

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
and give a strict order to the Commanding Officer to allow no person with sticks or bludgeons to accompany the procession	તની સગાતે જાય, અને મુખ્ય સરદારને (પણ) તાકીદ કરો કે તાબુતની અસ્વારીમાં કોઈ માણસને લાકડી અથવા સોટો હાથમાં પકડવા દેવો નહીં	tābut nī-sangāte jāya, ane mukhya sar,dār ne (pan) tākīd kar,o ke tābut nī asvārī mān ko,ī mānas ne lākdī athvā soto hāth mān pakad,vā de,vo nahīn.
105 I confined that man for falsely accusing me of having reported in the lines that I had seen him eating with a *Parwārī*	૧૦૫ મે પેલા માણસને એટલા સારૂ કેદ કર્યો કે તેણે મારા ઉપર જુઠું તોહોમત મેલ્યુ કે મે લૈનમાં એવી વાત ઉડાડી કે મે તેને પરવારીની સાથે ખાતાં દીઠો	men pelā mānas ne etlā-sārū ked kar,yo ke te,ne mā,rā upar juṭhun tohomat mel,yun ke men *line* mān evī vāt udād,ī ke men te ne parvārī nī-sāthe khā,tān dītho
106 Fortunately, the enemy was as dilatory in making the attack as the garrison was in preparing for defence	૧૦૬ ભાગ્ય સારાં, કે કિલ્લા માંહેનાં લશકરે જેટલો વિલબ શત્રુની સામે થવામાં લગાડયો, તેટલોજ વિલબ શત્રુએ હલ્લો કરવામાં લગાડયો	bhāgya sārān, ke killā mānhe-nā lashkar,e jet-lo vilamb shatru nī-sāme tha,vā mān lagād,yo, tetloj vilamb shatru,e hallo kar,vā mān lagād,yo
107 Had the French stormed the place on their arrival, it would certainly have been taken	૧૦૭ જો ફ્રાંસીસ લોક આવતાંવાર તે જગા ઉપર હલ્લો કરત, તો નિશ્ચય તે જગા હાથ કરી લેત	jo frānsīs lok āv,tānj-vār te jagā upar hallo kar,at, to nish-chaya te jagā hāth kar,ī let
108 When the enemy beheld a very considerable army, they surrendered the fort	૧૦૮ જ્યારે શત્રુએ મોટી ભારે ફોજ આવતી દીઠી, ત્યારે (તરત) કીલ્લો સોંપી દીધો	jyāre shatru,e moṭī bhāre foj āv,tī dīthī, tyāre (tarat) killo somp,ī-dīdho
109 The British forces were greatly inferior to those of the Peshwa's in number	૧૦૯ અંગ્રેજી ફોજ પેશવાની ફોજ કરતાં ગણતરીમાં ઘણીજ થોડી હતી	angrej,ī foj peshvā nī foj kartān gantarī mān ghanīj thodī hatī.
110 So long as the conflagration cast a light, not a movement was made by the enemy to interrupt the opera-	૧૧૦ જ્યાં સુધી અગ્નિનુ અજવાળુ રહ્યુ, ત્યાં સુધી શત્રુએ કિલ્લાના લોકોના કામમાં કસી હરકત કીધી નહી	jyān-sudhī agni nun ajvālun rah,yun, tyān-sudhī shatru,e killā nā lok,o nā kām mān kasī harkat kīdhī nahīn.

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
amaldār ko takıd kar-do kı tābūt kī shab-gasht men kısı admı ko lakdī yā sontā hath men na le,ne de,we.	wa ba uhda,dār,ı mukhtār nīz ta,kıd kun ki mard,um,ān,ī kı ham,rāh,ı tābūt bāsh,and, na guzār,ad hīch kudām az īshān chūb,ī ya kutak,ī dar dast gīr,and.
105 main ne us shakhs ko ıs lıye kaıd kıya kı us ne mujh par jhūthī tuhmat lagā,ī kı main ne *line* men yūn bāt udā,ī kı us ko parwārī ke-sāth kha,te dekh,ā.	man ū rā ba jihat,ı ān habs kard,am kı ū bar man tuhmat,ī zad,a kı man dar lashkar,gāh chunīn khabar,ī shuhrat dād,am kı ū rā bā *parwarī* ham,kāsa dīd,am
106 nasīb bade, kı jıtnī der kil e ke log,on ne sāmhnā kar,ne kī taıyār,ī men lagā,ī, utnī hī der dushman ne hamla kar,ne men lagā,ī.	zıh,ī tālı, kı har kadr kı mardum,ı kal,a dar mukābala bā dushman takāhul warzīd,and ba ham-an andāza dushman nīz dar yurish kard,an tasahul warzīd.
107 agar farānsīs log,on ne pahunch,te hī us jagah par hamla kıyā ho,tā, to albatta us,e le-le,te.	agar faransīs,ān ba mujarrad,ı rasīd,an,ı badān jā yurish āward,a būd,and, albatta fat,h muyassar mī,shud.
108 jab dushman ne badī bhārī fauj ko ā,te dekh,ā tab (turat) kil,a somp-dıyā.	chūn dushman dīd kı fauj,ı azīm,ī mī,āyad, (ham-ān dam) kal,a rā taslīm kard,and.
109 angrez,ī fauj peshwe kī fauj kī ba-nısbat gintī men bahut thodī thī	afwāj,ı angrīz,ī az afwāj,ı pīshwā dar shumār,a kam,tar būd.
110 jahān lag āg kī raushan,ī jārī rah,ī, tahān-lag kil,'e ke log,on ke kām kaj men dushman ne kuchh khalal nahīn dāl,ā	tā wakt,ī kı raushan,ī,yı ātash bākī būd, dushman khalal dar kār, ahl,ı kal,a na yandākht.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
tions of the garrison.		
111 Many officers displayed the greatest gallantry and personal exertion	૧૧૧ ઘણા સરદારોએ મોટું શૌર્ય દેખાડયુ, અને પોતાની જાતે ઘણી મેહનત લીધી	ghanā sar,dār,o,e motun shaurya dekhād yun, ane potā nī jāt,e ghanī mehnat līdhī
112 The general was shot in the breast, and plunged into the sea preferring death to captivity	૧૧૨. જેનરલ સાહેબની છાતીમાં ગોળી લાગી, ત્યારે દર્યામાં કુદી પડયો, કાંજે શત્રુનાં હાથમાં પકડાયા કરતાં મર્વુ બેહતર જાણ્યું	*general* sāheb nī chhātī mān golī lāg,ī, tyāre daryā mān kud,ī pad,yo, kān-je shatru nā hāth mān pakdāyā kartān mar,vun behtar jān,yun
113 It is impracticable to take a place which has been declared too strong.	૧૧૩ એવી વાંકી જગા જે સૌને જાણીતી છે, તે હાથ આવવી અશક્ય છે	evī vānkī jagā je sau ne jān,ītī chhe, te hāth āv,vī a,shakya chhe
114 Every individual did his duty with energy	૧૧૪ સર્વ લોકોએ પોતપોતાનુ કામ મન લગાડીને બજાવ્યું	sarv lok,o,e pot-potā nun kām man lagād,ī ne bajāv,yun
115 The loss of the Peshwa was great in proportion to the number engaged	૧૧૫ ફોજની ગણતરીના હિસાબ પ્રમાણે પેશવાના ઘણા માણસ માર્યા ગયા	foj nī gantarī nā hisāb pramān,e peshvā nā ghanā mānas mār,yā gayā
116 If the villagers had not barricaded the village, the army of the enemy would have plundered them	૧૧૬ જો ગામના લોકોએ પોતાના ગામની નાકેબદી ન કરી હોત, તો શત્રુ તેઓને લુટી લેત	jo gām nā lok,o,e potā nā gām nī nāke-band,ī na kar,ī hot, to shatru te,o ne lūt,ī-let
117 I was standing within a musket shot.	૧૧૭ હુ એક ગોળીને ટપ્પે ઉભો હતો	hun ek golī ne tappe ubho hato
118 The enemy attacked us on every side	૧૧૮ શત્રુ ચારેગમથી અમારી ઉપર આવી પડયો	shatru chār,e gam thī am,ārī upar āv,ī pad,yo
119 They were forced to give way	૧૧૯ તેઓને લાચારીથી પાછુ હઠવુ પડયુ	te,o ne lā,chār,ī thī pāchhun hath,vun pad,yun
120 Before reaching the place of destination, we ought to go through a narrow defile	૧૨૦ ઠરાવ કીધેલી જગા પર પહોંચવાની આગમજ આપણને એક સાંકડી ગલીમાં થઈને જવુ પડશે	tharāv kīdhelī jagā par pahonch,vā nī-āgmaj āpan ne ek sānkdī galī mān tha,ī,ne ja,vun pad she

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
111 bahut-se amal,dar,on ne baḍī bahādur,ī batā,ī, aur ap,nī zāt se jān fishān,ī kī.	bisyar,ī az sar karda,hā kamāl,i mard,ānagī ba-jā āward,and, wa ba nafs,i nafīs,i khīsh nihayat,i jidd-o-jahd wa sa,i wa kūshish namūd,and
112 *general* sāhib kī chhātī men golī lag,ī, aur daryā men kūd paḍ,ā, kyūn ki dushman ke hāth men pakde jā,ne se maut bihtar samjha	chūn sīna,i *general* sahib hadaf,i gulūla gardīd, khud ra ba daryā andākht zīrā ki marg rā bar asīr,ī tarjīḥ dād
113 aisī bānkī jagah jo sab ko zahir hai, hāth ā,nī mumkin nahīn.	jā,ī ki dar istihkam ba īn martaba mashhūr,ast taskhīr,ash mumkin nīst.
114 har-ek ne ap,na ap,nā kām dil-garm,ī aur khushī se kiyā.	har yak az mard,um,ān dar kamāl,ī jidd-o-jahd khidmat,i khud rā ba jā āward,and.
115 lashkar ke shumār ki ba, nisbat peshwe kā nuksān ziyāda hū,ā.	tabāhī,i lashkar,i pīshwā nisbat ba sā,ir,i afwāj bīsh,tar būd.
116. agar gānw ke log on ne ap,ne gānw kī nāke-band,ī na ki ho,tī, to dushman un,hen lūṭ-le,tā.	agar dahakīn muhārasat,i karya,i khud rā na mī, namūd,and, dushman khāna,ha,i īshān ra gharat mī,kard.
117 main ek golī ke ṭappe par khadā thā.	man ba fāsila,i yak gulūla partab-īstāda būd,am.
118. dushman ne chār,on taraf se ham par ḥamla kiyā.	az har taraf dushman bar mā hamla āward.
119 un ko zabar-dast,ī se pīchhe haṭā-diyā.	īshan rā ba zūr pas nishānīd,and.
120 manzal,i maksūd ko pahunch, ne ke-āge ham ko ek sakri (*or* tang) galī men ho,kar jā,nā pad, egā	pīsh az-ān ki mā ba manzal,i khud bi,rasīm, az kūcha,i tang,ī bāyad ubūr kard.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
121. How many years have you been in Her Majesty's service, and where were you last employed?	૧૨૧ કેટલાં વરસ સુધી તમે મલિક મુઅજ્જમ ની ચાકરી કરી, અને છેલ્લી ચાકરી તમે કયાં કીધી ?	ketlān varas sudhī tame malika mu,ajjama nī chākrī kar,ī, ane chhellī chākrī tame kyān kīdhī?
122 Fifteen years, and I have been in all battles and sieges that have been fought for the last ten years	૧૨૨. પંદર વરસ સુધી ચાકરી કીધી, અને ગયાં દસ વરસમાં જેટલી લડાઈ થઈ, તથા ઘેરા ઘાલ્યામાં આવ્યા, તે સઘળામાં હું હાજર હતો.	pandar varas sudhī chākrī kīdhī, ane gayān das varas mān jetlī ladā,ī tha,ī, tathā gherā ghāl,yā mān āv,yā, te saghlā mān hun hājar hato.
123 The enemy having dug the mine, blew up the tower	૧૨૩ શત્રુએ સુરગ મુકીને બુર્જ ઉડાડી મેલ્યો	shatru,e surang muk,ī,ne burj udād,ī-mel,yo.
124 Do you object to any member of the court?	૧૨૪ આ કોર્ટના કોઈ સભાસદ ઉપર તને કાંઈ વાંધો લેવોછે ?	ā *court* nā ko,ī sabhā,sad upar ta ne kān,ī vāndho le,vo chhe?
125 Yes, I object to Lieutenant so and so	૧૨૫ હા, હું ફલાણા સાહેબ ઉપર બાધ, (*or,* હરકત) લેઉં છુ.	hā, hun falānā sāheb upar bādh (*or,* harkat) le,ūn chhun
126 Make a circuit with your party, and attack the enemy in the rear	૧૨૬ તમારી ટોળીના લોકોની સાથે ચક્કર મારીને શત્રુની પીઠપર હલ્લો કરો	tam,ārī tolī nā lok,o nī-sāthe chakkar mār,ī,ne shatru nī pīth par hallo kar,o
127. Take post with your detachment on the rising gronnd, and should you see any troops approaching, send notice quickly to the main body	૧૨૭ પોતાની ટોળીને સાથે લેઈને પેલા ટેકરા ઉપર મુકામ કરો, અને જ્યારે કોઈ ફોજ આવતી જુઓ, ત્યારે તરત લશકર (નાં મુખ્ય ભાગ)માં ખબર કરજો	potā nī tolī ne sāthe leī,ne pelā tekrā upar mukām kar,o, ane jyāre ko,ī foj āv,tī ju,o, tyāre tarat lashkar (nā mukhya bhāg) mān khabar kar,jo
128 If you had obeyed the orders that were given, you would not have been defeated	૧૨૮ જે જે હુકમ તમને મળ્યા હતા તે પ્રમાણે તમે ચાલ્યા હોત, તો તમે હાર્યા ન હોત	je-je hukm tam ne mal,yā hatā te pramāne tame chāl,yā hot, to tame hār yā na hot.
129 Were you present at the collection of the unexpended cartridges after parade on	૧૨૯. આ મહિનાની ચોથી તારીખે સવારે પરેડ થઈ ચુક્યા પછી બાકી રહેલા ટોટા એકઠા કરતા હતા, ત્યાં	ā mahinā nī choth,ī tārīkh,e savār,e *parade* tha,ī-chuk,yā pachhī bākī rah,elā ṭoṭā ekṭhā

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
121 kitne baras tak tum ne malika,i mu,azzama kī naukar,ī kī, aur ākhir,ī wakt tum kahān ta'ināt hū,e ?	chand sāl khidmat,i malika,i mu,azzama rā karda,ī, wa ākhir dar ku jā mashghūl,i khidmat būd,ī ?
122 pandrah baras naukar,ī kī, aur ākhir,ī das baras ke arse men jitnī ladā,īyān hū,īn, aur ghere jo dal,e gaye, un sab men hāzir tha.	panz,dah sāl khidmat kard,am, wa dar ākhir,i dah sāl har jang,ī wa muhāsara,ī ki wāki shud, dar ān hāzir būd,am.
123 dushman ne surang lagā,kar burj ko udā-diya.	dushman burj rā nakb zad,a wa ātash dād,a, ba hawā afkand.
124 is *court* ke kia,ī majlis,ī par tujh,e kuchh harakat le,nī hai ?	ā,yā tū ba kas,i az īn sahib,ān,i adālat nā rāzī hast,ī ?
125 hān, main fulān,e sāhib par harakat le,tā hūn.	bali, man az fulān sāhib rāzī nīst,am.
126 ap,nī ta'ināt,ī ke-sāth ghūm, kar dushman kī pichhādī par hamla kar,o	bā dasta,i khud gardish namūda bar akab,i dushman hamla awar
127 ap,nī ta'ināt,ī ke-sāth us tekre (*or* tile) par jā,kar mukām kar,o aur agar ko,ī fauj ā,tī dekh,o, to turut lashkar (*or*, fauj ke kalb) men khabar bhejo	ba ham,rāhī,i dasta,i khud bar balā,i ān tall mukam kum wa har gah kushūn,ī rā az dūr bi,bīn,ī, ba zūd,ī dar lashkar gāh (or kalb,i lashkar) khabar kun.
128 jo-jo hukm tum ko diye gaye the so tum mān,te, to shikast na pa,te	agar ita,at,i hukm,ī ki ba tū rasīda bud mī,kard,ī, shikast na mi, khurd,ī
129 is mahīne kī chauth,ī tārīkh kī fajar ko *parade* ho-chuk,ne ke ba d jab bach,e hū,e tot,e jam kar te the, tum wahān hāzir the ki nahīn ?	ba tārīkh,i chahārum,i shahr,i hal wakt,i subh ba d az-an ki kawā,id ba itmām ras,d wa fīshank,hā,i bākī mānda rā jam mī,namūd,and

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
	tū dar ān ja hazir būd,ī yā na ?
130 nāyak ne bārah baje mujh ko hukm kiya ki tū akelā ja,kar furze ke darwāze par jo pahre,garī hai us ki badlī pahre par khadā rah, so tum ne sun,ā ki nahīn ?	*nayak* ba sā,at,i duwaz,dah ma,rā farmūd ki tū tanha badal,i pās,ban,ī ki bar darwāza,i gumruk khāna hast bi,rau, tū an rā shanīd,ī yā na ?
131. agar tum ne samjhā thā ki pahre,garī ne tum,hen nā hakk rok,ā, to *guard* ke hawāl,dār ke-pās faryād kar,nā lāzim tha par us ko gāli,yān de,nā tum,hārā kām na tha.	agar i'tikad,i tū ān būd ki pas,ban ba na hakk tu,ra mani shud, mī, bāyast shakwa,i ū rā nazd,i hawāl,dār,i kashīk numā,ī, na ān kī ū ra dushnām dih,ī.
132 andāz kiyā gayā hai ki sau golī men sirf ek golī nishāne par lag,tī hai.	ān-chi tajriba karda,and az sad gulūla yak,ī ba nishāna mī,khur,ad
133 ham,āre gol,andāz kawā,id par gole ke wazn ke-muwāfik jitnī barūt chāhiye utnī badī chaukasā,ī se dī ja,tī hai.	dar kawā,id,i ghalūla andazi i ma barūt muwafik,i wazn,i ghalūla taksīm mi,shaw,ad
134 sipahī,on ko hukm diya chāhiye ki bandūk chhod,ne ke-āge nishāne ko khūb tāk,en.	ba sar,bāz,ān hukm bayad kard ki pīsh az ān ki tufang khalī kun and, nishāna ra khūb dar nazar ar,and.
135 ek-sau gaz* ke fāsile par, ek bandūk khabar,dār,ī se bhar,ī hū,ī aur hunar,mand,ī se pakd,ī hū,ī, sau bandūk aur tar,h chhod,ne se ziyada	agar yak tufang rā ba kā,ida wa karār,i khud pur karda, wa ba dikkat ba dast girifta, ba fāsila,i sad gaz* bi,yandaz,and, ziyāda asar

Paris ell. Again, the Persian *zar'* corresponds to the English yard. And an English cubit of 18 inches, is expressed in Persian by *zira* or *arsh* and in Gujarati and Hindustani by *hath*.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
more execution than one hundred balls otherwise discharged	રીતે ફોડયા કરતાં વધારે કામ કરશે.	banduk bījī rīt,e phod,yā kartān vadhā,e kām kar,she.
136 The *sipāhīs* formed square, fixed bayonets, and received the charge gallantly	૧૩૬ સિપાહી લોકોએ કોટ બાંધી, સંગીન ચઢાવી, મોટી બહાદુરીથી હલ્લો ઉઠાવ્યો (*or*, શત્રુના હલ્લાની સામે ઉભા રહ્યા)	sipāh,ī lok,o,e koṭ bāndh,ī, sangīn chadh-āv,ī, moṭī bahādur,ī thī hallo uthāv,yo (*or*, shatru nā hallā nī-sāme ubhā rah,yā).
137 If the sentry had not prevented the enemy, we would certainly have been slain.	૧૩૭ જો પેહેરેગરીએ શત્રુને અટકાવ્યો ન હોત, તો નિશ્ચય છે કે આપણ સઘળા માર્યા ગયા હોત	jo pohore,garī,e shatru ne atkāv,yo na hot, to nishchaya chhe ke āpan saghlā mār,yā gayā hot
138 We made a beautiful retreat before an enemy of superior force	૧૩૮ શત્રુની એવી ભારી ફોજની આગળ અમે મોટી ચતુરાઇથી પાછા હઠયા	shatru nī evī bhārī foj nī-āgal ame moṭī chaturā,ī thī pāchhā hath,yā
139 At what distance can you do execution with that gun?	૧૩૯ તે બંદુકની ગોળી કેટલી વેગળાઇ લગી જઇ શકેછે ?	te banduk nī golī ketlī veglā,ī lagī ja,ī shak,e chhe?
140 As the detachment was taking provisions and forage for the European regiment at Deesa, it was attacked by the *Bheels*	૧૪૦ સિપાહીઓની ટુકડી જે ગોરી પલટણને કાજે દીસામાં સીધો (*or*, ભાતુ) તથા ઘાસ દાણો (*or*, ચારો) લેઇ જતી હતી, તે ઉપર ભિલ્લ લોકોએ છાપો માર્યો	sipāh,ī,o nī tukḍī je gorī paltan ne-kāj,e dīsā mān sīdho (*or*, bhātun) tathā ghās-dāno (*or*, chāro) le,ī-ja,tī ha,tī, te upar bhill loko,e chhāpo mār,yo
141 In the midst of the battle, the powder magazine* took fire	૧૪૧ ભર લડાઇની વેળાએ દારૂખાનાં*માં આગ લાગી	bhar ladā,ī nī velā,e dārū-khānān* māṇ āg lāg,ī

ENGLISH	ANGLO-GUJARATI
* Magazine (public storehouse)	*kothar, bhandar, vakhar*
Powder magazine	*daru-khanun, barut-khanun*
Arsenal Armoury	*sile-khanun, shastra-gar*

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
asar kar,egī	mī,kun,ad az an kı sad tufang rā bī,kā,ıda pur kun,and wa bī,dikkat khalī numā,yand. (or) ba fāsıla,ı sad gaz tufang,ī kı ba ıhtıyāt,ı tamām pur karda wa ba hunar,mand,ī ba dast gırıfta bāsh,ad, zıyāda asar khah,ad kard az ān kı sad tufang ra ba taur,ı dīgar khalī kun,and.
136 sıpāhı,yon ne koṭ bāndh, sangīn chadhā, badī bahādur,ī se hamla lıyā. (or, dushman ke hamle ke-mukabıl khade rah,e)	sıpāhı,yān burj basta, wa sar naıza,ı tufang rā bar tufang zada, dar mukābala,ı dushman dılīr āna istad,and
137 agar pahre,garī ne dushman ko nahīn rok,a ho tā, to yakīn haı kı ham sab katl ho-jā,te	agar pāsbān mānı,ı dushman na shuda būd, yakīn,ast kı mā hama ba katl mī,ras,īdīm
138 dushman kī aısī badī fauj ke-āge ham badī chatura,ī se pas-pā hū,e. (or pīchhe haṭ,e)	dar mukābıl,e sıpāh,ı kasır,ı dushman mā ba khūb,ī pas-ā pas raft,īm.
139 tum us bandūk se kıtnī dūr tak katl kar-sak,te ho ? (or) us bandūk kī golī kıtnī dūr tak jā-sak,tī hai ?	gulūla,ı ān tufang ta chand kadam fāsıla mī,raw,ad ?
140 ta'ınāt,ī jo gorī palṭan ke lıye dīse men sīdhā (or, rasad) aur ghās-dāna (or chāra) le-jā,tī thī, us par bhīl,on ne dākā mār,ā.	fauj,ı *soldıer,ī* kı dar dīsa mī,bash,ad ba jıhat,ı īshān yak dasta,ı sıpāhı,yān nuzul (or, āzuka) wa ulūfa mī,burd,and, ān,hā rā tā,ıfa,ı *bhīl,*ān dar rāh ghārat namūd,and.
141 aın ladā,ī ke wakt bārūt-khāne men ag lag,ī	hanūz jang dar mıyān būd, kı kūr khāna (or, bārūt-khānā) ātash gırıft.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
makhzan ganjına	*makhzan ganjına*
barut-khana, kor khana.	*barut-khana kur khana.*
silah khana, jabba-khana	*silah khana, jabba khana.*

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
142 Our regiment was relieved by the 15th	૧૪૨ પંદરમી પલટણ અમારી પલટણની બદલી આવી	pandar,mī paltan am,ārī paltan nī badlī āv,ī
143 He deemed it advisable to blockade the road which led to the cantonment of the enemy	૧૪૩ તેણે શત્રુની છાવણી પર જવાનો માર્ગ બંધ કરવો યોગ્ય જાણ્યુ	te,ne shatru nī chhāv-nī par ja,vā no mārg bandh kar,vo yogya jān,yun
144 He thought it expedient to raise a battery fronting the camp of the enemy	૧૪૪ તેણે શતરૂની છાવણીની સન્મુખ મોરચો બાંધવો યોગ્ય જાણ્યુ	te,ne shatru nī chhāv-nī nī-sanmukh morcho bāndh,vo yogya jān,yun
145 When I arrived at the quarter guard, I saw the prisoner, who was then a sentry, stooping at the end of his post with his musket lying against the wall	૧૪૫ જ્યારે હુ ક્વાર્ટર ગાર્ડપર જઈ પહોંચ્યો, ત્યારે આ બંધવો, જે તે વેળા પોહોરાપર હતો, તેને મે પોહોરાના નાકાપર વાંકો વળેલો દીઠો, અને તેની બદુક ભીત ઉપર ટેકેલી દીઠી	jyāre hun *quarter guard* par jaī-pahonch,yo, tyāre ā bandhvo je te velā pohorā par hato, te ne men pohorā nā nākā par vānko-val,elo dītho, ane te nī banduk bhīt upar tek,elī dīthī
146 I was formerly in the 19th regiment, but a week ago I was transferred to the 20th	૧૪૬ હુ આગળ ઓગણીસમી પલટણમાં હતો, પણ એક અઠવાડિયુ થયુ વીસમીમાં ગયો છુ	hun āgal ognīs,mī paltan mān hato, pan ek ath,vādiyun tha,yun vīs,mī mān gayo chhun
147 I had three ball cartridges in one compartment of my cartouch box, and two blank in the other	૧૪૭ મારી કોથલી (*or*, તોબરી) નાં એક ખન (*or*, ખાનાં) માં ત્રણ ગોળીદાર કારતુસ, અને બીજામા બે ખાલી કારતુસ હતા	mā,rī kothlī (*or*, tobrī) nān ek khan (*or*, khānān) mān tran golī,dār kārtus, ane bījān mān be khālī kārtus ha,tā.
148 What length of time elapsed from your first seeing the prisoner sitting or lying down and the period of his rising and challenging ?	૧૪૮ પ્રથમ તમે બંધવાને બેઠેલો અથવા લેટેલો દીઠો, તેની કેટલીવાર પછી તેણે ઉઠીને ટોક્યુ ? (*or*, લલકાર્યુ) ?	pratham tame bandh,vā ne beth,elo athvā let,elo dītho, te nī ketlī vār pachhī te,ne uth,ī ne tok,yun ? (*or*, lalkār,yun) ?
149 We were nearly losing the fort	૧૪૯. કિલ્લો હાથમાંથી જવામાં કાંઈ બાકી નોહોતુ.	killo hāth mān-thī ja,vā mān kān,ī bākī no ho,tun
150 He tried to evade the sight of the sentry	૧૫૦ તેણે પેહેરેગીરની આંખ ચુકાવીને નાસી જવા	te,ne pehere,gīr nī ānkh chukāv,ī,ne nās,ī-

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
142 pandarhwīn palṭan ham,ārī palṭan kī badlī ā,ī.	fauj,ı panz,dah,um badal az fauj,ı mā āmad,a.
143 us ne munāsib jān,ā ki rasta jo dushman kī chhā,onī kī taraf ko jā,tā hai, so band kar-ḍāl,e.	ū munāsib dān,ist ki rāh,ī ki ba samt,ı lashkar,gāh,ı dushman, ast, masdūd kun,ad.
144 us ne lāzim jān,ā ki dushman kī chhā,onī ke mukābil morcha bāndh,e.	ū mukābil,ı ma,askar,ı dushman ta biya namūd,an lāzim dīd.
145 jab main *quarter guard* par ja pahunch,ā, tab ḳaid,ī ko, jo us wakt pahre par thā apne pahre ke nāke par nihūr,ā hū,ā dekh,ā aur us kī bandūk dīwār se lag,ī hū,ī thī.	chūn man ba *quarter guard* ras,īd,am, īn ḳaid,ī ra, ki dar ān wakt pās,bān būd, dīd,am ba jā,ı pās,bān,ı khud kham,īda, wa tufang,ı khud rā bar dīwār takya dād,a.
146 main āge unīs,wīn palṭan men thā par ek hafta hū,ā ki bīs,wīn palṭan men dākhil hū,ā (*or*, dakhl pa,yā)	pīsh,tar man dar fouj,ı nūz,dah,um būd,am (*or*, mansab dasht,am), wa,līkin yak hafta hast ki dar fauj,ı bīst,um mukarrar shuda,am.
147 me,re tosh,dān ke ek khāna men tīn golī,dār kārtūs, aur dusre men do khālī kartūs the	dar yak gūsha,ı kīf,ı khud si fīshank,ı ma,a gulūla, wa dar gūsha,ı dīgar dū fīshank,ı khālī dasht,am.
148 pahle tum ne ḳaid,ī ko baiṭh,ā yā leṭ,ā hū,ā dekh,ā, tis pīchhe kitnī der ke-ba'd us ne uṭh,kar tok,ā ? (*or*, lalkār,a) ?	az wakt,ī ki tū ḳaid,ī rā nishasta yā darāz shuda did,ī, chi kadr tūl kash,īd tā wakt,ī ki bar khāst wa sadā kard ?
149 karīb thā ki ḳil,a ham,āre hāth se jā,tā rah,e	nazdīk būd ki kal,a az dast,ı mā bi,raw,ad.
150 us ne pahriye kī ānkh se ap,ne ta,īn bachā,kar bhāg,ne kā	ū khāst ki az nazar,ı pās,bān khud rā makhfī dāsht,a bugrīz,ad.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
	નો ઉદયોગ કર્યો	ja,vā no udyog kar,yo
151 The seventh company fired six rounds on to-day's ball practice	૧૫૧ આજની ગોળીબાર પરેડપર સાતમી કંપનીના હરએક માણસે છ છ બાર માર્યા.	āj nī golī-bār *parade* par sāt,mī *company* nā har-ek mānas,e chha-chha bār mār,yā
152 If we had surprized the enemy, we should undoubtedly have gained the victory	૧૫૨ જો અમે શતરૂને અજાણ રાખીને તે ઉપર ચઢી ગયા હોત, તો નિશ્ચય ફત્તે પામ્યા હોત	jo ame shatru ne a,jān rākh,ī,ne te upar chadh,ī gayā hot, to nishchaya fatte pām,yā hot
153 When we took possession of the town, we found all the hospitals filled with the wounded, so that there was not a vacant place to put our own in	૧૫૩ જ્યારે તે શેહેર અમારે હાથ આવ્યું, ત્યારે સઘળા બીમાર ખાનાં ઘાયલ લોકોથી એવા ભરેલાં જોયા, કે અમારા ઘાયલ લોકોને રાખવા સારૂ કોઈ ખાલી જગ્યા નોહોતી	jyāre te sheher am,āre hāth āv,yun, tyāre saghlān bīmār-khānān ghāyal lok,o thī evān bhar,elān joyān, ke am,ārā ghāyal lok,o ne rākh,vā sārū ko,ī khālī jagyā no ho,tī
154 The two armies fought for two days with very little intermission, and both claimed the victory	૧૫૪ બધે ફોજ બે દહાડા સુધી લગાર બંધ રહીને (*or*, ગાળો નાખીને, *or*, ખાળો પાડીને) લડયા કીધી, અને બધે પોત પોતાની જીતનો દમ ભરવા લાગી	bandhe foj be dahādā sudhī lagār bandh rah,ī,ne (*or*, gālo nākh,ī,ne, *or*, khālo pāḍ,ī,ne) lad,yā kīdhī, ane bandhe pot-potā nī jīt no dam bhar,vā lāg,ī
155 The scene of war ought always to be carried into the enemy's country	૧૫૫ શત્રુના દેશમાં લડાઈનો અખાડો સદા નાખવો જોઈયે	shatru nā desh mān ladā,ī no akhādo sadā nākh,vo jo,īye
156 If you had neglected shutting up the pass in the mountains, the enemy would undoubtedly have taken the town	૧૫૬ જો તમે ઘાટબંદીના કામમાં વિલંબ કર્યો હોત, તો શતરૂ ખચિત તે નગર હાથ કરી લેત	jo tame ghāṭ-band,ī nā kām mān vilamb kar,yo hot, to shatru khachit te nagar hāth kar,ī-let
157 When you saw the General's wound, did it appear mortal ?	૧૫૭ જ્યારે તમે જેનરલ સાહેબનો ઘા દીઠો, તે મૃત્યુ ઘા જણાયો શું ?	jyāre tame *general* sāheb no ghā ditho, te mritya ghā janā,yo shun ?
158 The *Hawal,dar*	૧૫૮. લૈટ કંપનીનો હવા	*light company* no

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
kasd kiya.	
151 āj ke golī bār *parade* par sat,wiṇ *company* ke har-ek ādmī ne chha-chha bār mār,e.	im,rūz dar kawā,id,i gulūla andazī har yak nafar az *company,i* haft,um, shash bār tufang ba nishāna khālī kard.
152. agar ham yak-ā yak dushman par chadh jā,te, to be,shakk fath pā,te.	agar bī,khabar bar dushman hamla āward,a būd,īm, yakīn,ast ki fat,h mī,kard,īm.
153 jab ham ne wuh shahr liyā, sab bīmār khāne zakhmi,yon se aise bhar,e hū,e pā,ye, ki ap,ne ghāyal logon ke rakh,ne ko ko,ī jagah khālī na thī.	wakt,i ki mā ān wilayat rā musakhkhar namūd,īm bīmār khāna, hā,i an jā pur az majrūh,ān,i īshan yāftīm, ba haddī ki ba jihat,i zakhmi,yān,i ma jā,ī khali na būd.
154 do,non fauj zarra sā wakfa kar,ke do din tak lad,iṇ, aur do,non ne ap,nī ap,nī fat,h kā dam mār,a	bai-dū lashkar ta dū rūz ba andak tawakkuf jang kard,and wa har dū iddi ā,i fat,h namūd,and.
155 dushman ke mulk meṇ laḍā,ī kā akhāḍā hamesha dāl,ā chāhiye	dar mulk,i dushman dā,im tadāruk wa tahiya,i jang bayad namūd.
156 agar tum ne ghāṭ-band,ī men ghaflat kī ho tī, to be,shakk dushman shahr le-le,tā.	agar dar insidad,i darra ghaflat warzīd,a būd,ī, yakīn,an dushman shahr rā taskhīr mī,namūd
157 jab tum ne *general* sāḥib kā zakhm dekh,ā, to kyā wuh kār,ī zakhm nazar ā,yā ?	ayā tū ki zakhm,i *general* sāhib rā dīd,ī, kar,ī būd yā na ?
158 *light company* kā hawal,dār	*hawal,dar* wa sipahi,yan,i *light*

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
and men of the light company deserve the greatest praise for defending the sally port in such a gallant style	લદાર તથા સિપાહિઓ મોટી વખાણને લાયક છે, કાં જે તેઓએ હિંમતથી કિલ્લાની ખિડકી શત્રુના હાથથી બચાવી. (*or*, નાનો દરવાજો બચાવ્યો).	havāl,dār tathā sıpāhı,yo motī vakhān ne-lāyak chhe, kān-je te,o,e hımmat thī kıllā nī khıdkī shatru nā hāth thī bachāv,ī. (*or*, nāno darvājo bachāv,yo)
159. As the *sıpahī* went up the stairs of the rampart, he broke the butt of his musket	૧૫૯. પેલા સિપાહિએ કોટની પાયરીપર ચઢતી વેળા પોતાની બંદુકનો કુંદો ભાંગી નાખ્યો.	pelā sıpāhı,e koṭ nī pāyarī par chadh,tī velā potā nī banduk no kundo bhāngī-nākh,yo.
160 Raise a battery of four guns upon that hillock opposite the left flank bastion of the town, and let me know when it is completed	૧૬૦. પેલો ટેકરો જે કિલ્લાની ડાબી બાજૂના બુર્જની સામે છે, તે ઉપર ચાર તોપનો એક મોરચો બાંધો, અને જારે પુરો થાય તારે મને ખબર આપજો	pelo ṭekro je kıllā nī dābī bājū nā burj nī-sāme chhe, te upar chār top no ek moıcho bāndh,o, ane jāre puro thā,ya tāre ma ne khabar āp,jo
161. The *Hawal,dar* of the pioneers says that he has fired the train in the mine; but owing to last night's rain, the powder has become damp, and will not explode.	૧૬૧ બેલદાર લોકોનો હવાલદાર કહેછે કે અમે સુરંગની ધારમાં આગ લગાડી, પણ ગઈ રાતના વરસાદને લીધે દારૂ ભિનાઈ ગયો, માટે ઉડયો નહી.	bel,dār lok,o no havāl,dār kah,e chhe ke ame surang nī dhār mān āg lagād,ī, pan ga,ī rāt nā varsād ne-līdhe dārū bhınā,ī-gayo, māṭe ud,yo nahīṇ.
162 The *sıpahīs* of the Marine Battalion are governed by the same laws, and are liable to the same punishments as the other native regiments of the Bombay Presidency.	૧૬૨ જે જે ધારા તથા શિક્ષા મુંબઈ ખાતાંની સઘળી ગામઠી પલટણોને લાગુ પડેછે, તેજ મરીન પલટણના સિપાહિઓને પણ લાગુ પડેછે. (*or*) મરીન પલટણના સિપાહિઓ તેજ 'આઈનના તાબેદાર છે, અને તેજ સજાને સજાવારછે, જેમ કે મુંબઈ ઇલાકાની સગળી દેસી પલટણો તાબેદાર છે.	je-je dhārā tathā shıkshā Mumbai khātān nī saghlī gām,thī paltan,o ne lāg,u pad,e chhe, tej *marıne* paltan nā sıpāhi,yo ne pan lāg,u pad,e chhe. (*or*) *marıne* palṭan nā sıpāhı,yo tej ā,īn nā tābe,dār chhe, ane tej sajā ne sajā,vār chhe, jem-ke Mumbai ılākā nī saglī des,ī paltan,o tābe,dār chhe
163. I read in the	૧૬૩. ગઈ કાલના કુરીઅર	ga,ī-kāl nā *courıer*

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
aur us ko sipāhī badī ta'rīf ke-lāyik haiṅ, kyūṅ ki unhoṅ ne bahādurī se kil'e kī khidkī dushman ke hāth se bachāī.	*company* sazā,wār-i āfarīn-i bisyār wa kābil-i tahsīn-i bī-shumār-and, ki īshān dilīrāna darīcha-i kal'a ra az dushman hifāzat namūdand
159 us sipāhī ne koṭ kī sīdhī par chaḍhte apnī bandūk kā kunda toḍ-dālā	ba 'illat-i ān ki ān sar-bāz bar dīwār-i kal'a raft, kundāk-i tufang-i khud rā bi-shikast.
160 us ṭokre par jo shahr ke bāeṅ taraf ke burj ke mukābil hai, chār topoṅ kī ek morcha bandī karo, aur jab taiyār ho mujhe khabar do	bar fulān tall ki muhāzī-i burj-i yasār-i kal'a wāki' ast, chahār tūp ta'biya kun, wa har-gah ba itmām rasad ittilā' ba man dih.
161 beldāroṅ kā hawāldār kahtā hai ki ham ne surang kī silk meṅ āg lagāī, par gaī rāt kī bārish ke-sabab se bārūt bhīgī thī, so uḍī nahīṅ.	*hawaldar-i* bīldārān mī-gūyad, ki mā dar silsila-i nakb ātash dād-īm, wa lēkin ba sabab-i bārān-i dī shab bārūt tar shuda būd, banā bar-ān dar na girift.
162 jo-jo āīn aur sazā Mumbaī ke sūbe kī AUR desī palṭanoṅ ko lagtī hai, wuhī *marine* palṭan ke sipāhiyoṅ se bhī ta'alluk rakhtī hai (*or*) *marine* palṭan ke sipāhī usī āīn ke tābi'dār haiṅ aur usī saza ke sazā,wār haiṅ, jaisā ki Mumbaī ke dāru-l imārat kī sab desī palṭan, en tābi'dār haiṅ.	sipāhiyān-i *marine paltan* mah kūm-i haiṅ ān āīn wa sazā,wār-i ham-ān siyāsat hastand, chunān ki sā'ir-i afwāj-i dāru-l hukūmat-i Mumbaī mahkūm mī-bāshand
163 kal ke *courier* akhbār men	dar akhbār nāma-i *courier-i* dī-rūz

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Courier of yesterday that the war in China is put an end to	પત્રમાં મે વાંચ્યુ, કે ચીન માં જે લડાઈ ચાલતી હતી તેનુ શેવટ આવ્યુ	patr mān men vānch,yun, ke Chīn mān je ladā,ī chāl,tī ha,tī, te nun shevat āv,yuṇ
164 Do you know the reason of its being settled ?	૧૬૪ એ લડાઈ બંધ પડવાનુ કારણ શુ છે, તે તમે જાણોછો ?	e ladā,ī bandh pad,vā nun kāran shun chhe, te tame jān,o chho ?
165 I heard that it was settled on account of the death of General the Honorable Napier and the Honorable General Parr	૧૬૫ મે સાંભળ્યુ કે નામદાર જેનરલ નેપીઅર સાહેબ તથા નામદાર જેનરલ પારસાહેબના મરણ પામ્યાને લીધે, એ લડાઈનુ શેવટ આવ્યુ	men sāmbhal,yuṇ ke nām,dār *general* Napier sāheb tathā nām,dār *general* Pair sāheb nā maran pām,yā ne-līdhe, e ladā,ī nun shevaṭ āv,yun
166 Did you see the prisoner dash his musket on the parade ground ?	૧૬૬ તમે આ બંધવાને પરેડની જગ્યા ઉપર પોતાની બંદુક નાખી દેતાં દીઠો કે નહી ?	tame ā bandh,vā ne *parade* nī jagyā upar potā nī banduk nākh,ī-de,tān dīth,o ke nahīn ?
167 Tell the soldiers to get their kit ready, because I will inspect them	૧૬૭ સિપાહિઓને કહો કે પોતપોતાનો સામાન તૈયાર કરી રાખે, કાંજે હું તપાસવા સારૂ આવનાર છુ	sipāhi,yo ne kah,o, ke pot-potā no sāmān taiyār kar,ī rākh,e, kān-je hun tapās,vā sārū āv,nār chhun
168 The enemy surrounded us, but we escaped under the protection of the fortifications	૧૬૮ શતરૂએ અમને ઘેરી લીધા, પણ કિલ્લાના આસરાથી અમે બચી ગયા	shatru,e am ne gher,ī līdhā, pan killā nā āsrā thī ame bach,ī-gayā
169 Had the Officer given the proper word of command to those *sipahis*, they would not have allowed the enemy to capture the fort	૧૬૯ જો અમલદારે પેલા સિપાહિઓને બરાબર હુકમ આપ્યો હોત, તો તેઓ કિલ્લાને શત્રુના હાથમાં નહીં જવાદેત	jo amal,dār,e pelā sipāhi,yo ne barābar hukm āp,yo hot, to te,o killā ne shatru nā hāth mān nahīn ja,vā det
170 The intrenchment	૧૭૦ જે ખાઈ* અમે કિ	je khā,ī* ame killā nī-

* These words simply mean a *ditch* But the word *intrenchment* means more than a *ditch* The earth thrown out of a trench forms a part, and often the most necessary and useful part, of a fortification, hence *intrenchment* is generally understood to signify a *ditch* and *parapet*, and sometimes it signifies *fascines* covered with earth, *gabions*,

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
main ne paḍhā, ki laḍā,ī jo Chīn men thī, so maukūf hū,ī.	mutāla,a numūd,am ki jang,ī ki dar Chīn bar pā shud,a būd, ba ā<u>kh</u>ir ras,īd
164 tum us ke maukūf ho,ne kā sabab jān,te ho?	mi,dān,ī ba chi sabab īn jang munkati shud?
165 main ne sun,ā ki nām,dār *general* Napier sāhib aur nām,dar *general* Parr sāhib ke mar,ne ke sabab yih laḍā,ī maukūf hū,ī	shanīdam ba sabab,i wafāt,i ali shān,ān,i buland makān,an *general* Napier sāhib wa *general* Parr sahib īn jang inkitā' yaft.
166 tum ne ḳaid,ī ko *parade* ki jagah par bandūk paṭak,te dekh,ā?	āyā tū dīda,ī ki īn kaid,ī tufang,i <u>kh</u>ud rā bar zamīn,i kawa,id zad?
167 sipahi,yon ko kah,o ki ap,nā ap,nā samān taiyār kar rakh,en, kyūn ki main un,hen dekh,ne kī <u>kh</u>ātir ā,ūngā.	sipāhi,yan rā bigū ki asbāb,i sipahi,yana,i <u>kh</u>ud rā muhaiyā kun,and, ki man az barā,i dīd,an,i ān,hā <u>kh</u>ah,am raft.
168 dushman ne ham ko gher liyā, par ham kil,e ke āsre se bach gaye	dushman mā rā muhasara namūd wa līkin mā ba sabab,i panāh,i ḳal,a salamat mānd,īm.
169 agar uhda,dār ne un sipahi,yon ko barābar ḥukm diyā ho,ta, to we ḳil,a dushman ke hāth men na jā,ne de,te.	agar ān sar karda ba sipahi,yān hukm,ī ma<u>kh</u>sūs dād,a būd, īshān hargiz na mī,guzāsht,and ḳal,a musa<u>kh</u><u>kh</u>ar,i dushman gard,ad.
170 <u>kh</u>andaḳ[*] jo ham ne ḳil,e kī	<u>kh</u>andaḳ,ī[*] ki mā daur,i ḳal,a

bags filled with earth or other materials collected to cover men from an enemy's fire. Consequently *mor-chal* and *salabat-kocha* in Gujarati and Hindustani, and *sangar mor-chal* and *salamat kucha* in Persian convey to a great extent the idea of an *intrenchment*

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
that we dug round the walls of the citadel, was filled up by the stones thrown by the enemy from above.	લ્લાની આસપાસ ખોદી હતી, તે શતરૂએ ઉપરથી પથરા નાખ્યા, તેથી પુરાઈ ગઈ	ās-pās khod,ī ha,tī, te shatru,e upar-thī pathrā nākh,yā, te thī purā,ī ga,ī
171 If you saw an army advancing obliquely, what do you think would be the best plan to attack them?	૧૭૧. જો તમે કોઈ ફોજ ને વાંકી ચુકી આગળ આવતી જુઓ, તો તે ઉપર હલ્લો કરવાનો સૌથી સારો ઉપાય તમને કયો દિસેછે ?	jo tame ko,ī foj ne vānkī-chukī āgal āv,tī ju,o, to te upar hallo kar,vā no sau thī sāro upāya tam ne kayo dis,e chhe ?
172 When I was going the visiting rounds, I saw his musket on the ground, and he himself leaning against a pillar fast asleep.	૧૭૨ જ્યારે હુ ધીસ (*or*, રોન) ફરવા જતો હતો, ત્યારે મેં તેની બદુક ભોંય ઉપર પડેલી દીઠી, ને તે પોતે એક થાંભલાને ટેકીને ભર ઊંઘમાં સુતેલો હતો	jyāre hun ghīs (*or*, ron) phar,vā ja,to ha,to, tyāre men te nī banduk bhonya upar pad,elī dīth,ī, ne te pote ek thāmbhlā ne tek,ī,ne bhar ūngh mān su,telo ha,to
173 Warn the *subadar* who goes with the party, that if the enemy does not appear by 10 P.M., he must return, taking care to make no noise in leaving his ground, lest he should be discovered to be lying in wait, if he meets any suspicious looking people on his return, let him arrest them and bring them before me.	૧૭૩ સુબેદાર જે ટુકડીની સાથે જાયછે, તેને ચેતાવીને કહો, કે જો શતરૂ રાતના દસ વાગ્યા લગી નજરે ન પડે, તો પાછો આવે, અને સાવધાન રહે, કે ત્યાંથી ઉઠતી વેળા કાંઈ ગોંગાટ નહીં કરે, કે રખેને શતરૂને તેના ઘાતમાં રહેવાની જાણ થાય, અને પાછો ફરતી વેળા જે લોકો ઉપર ભરમ આવે, તે ઓને પકડીને મારી પાસે લાવે	sube,dār je tukdī nī-sāthe jāya chhe, te ne chetāv,īne kah,o, ke jo shatru rāt nā das vāg,yā lagī najar,e na pad,e, to pāchho āv,e, ane sāvdhān rah,e, ke tyān-thī uth,tī velā kān,ī gongāt nahīn kar,e, ke rakhe,ne shatru ne te nā ghāt mān rah,evā nī jān thāya, ane pāchho phar,tī velā je lok,o upar bharam āv,e, te,o ne pakdī,ne mā,rī pāse lāve
174 Did you see that man fire his musket at the serjeant?	૧૭૪ તમે પેલા માણસને હવાલદાર ઉપર બદુક ફોડતાં દીઠો ?	tame pelā mānas ne havāl,dār upar banduk phod,tān dīth,o ?
175 The wall was too high to be escaladed,	૧૭૫ કિલ્લાની ભીત ઘણી ઊંચી હતી, માટે સિઢી મેલી	killā nī bhīt ghanī ūnchī ha,tī, māte sidhī

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
dīwār ke-ās-pās khodī thī, so dushman ne ūpar se patthare ḍal, kar bhar-dalī	kand,a būdīm, dushman az bālā sang,hā andākht,a ān rā mamlūw sākht.
171 agar tum kisī fauj ko tirchhā,ī se āge badh,te dekh,o, to us par hamla kar,ne kī kaun sī bih,tar tadbīr jān,te ho ?	har-gāh kushūn,ī rā bi,bīn,ī ki munḥarif wa ba ghair,i nizām pīsh mī,āyad, dar bāb,i hamla kard,an bar ān kudām tadbīr az hama bihtar tasauwur mī,kun,ī ?
172. jab main gasht (*or, round*) phir,ne ko jā,tā thā, main ne us kī bandūk zamīn par paḍī hū,ī dekh,ī, aur wuh āp ek khambe se lag,kar bhārī nīnd men so,tā thā	dar wakt,ī ki man ba jihat,i dīd,an,i kashik khāna,hā mī,raft,am, tufang,i ū rā dīd,am bar zamīn uftād,a, wa ū khud ba sutūn,ī takya zad,a mast,i khāb būd.
173. sūba,dār jo ta,īnāt,ī ke-sāth jā,tā hai, us,e tākīd kar,o, ki agar dushman rāt ke das baj,e tak nazar nahīn ā,we, to pīchhā phir,e, aur khabar,dār,ī rakh,e, ki wahān-se uṭh,te wakt kuchh shor-sharābā na kar,e, jis se dushman ko us ke ghāt kar,ne kī khabar ho, aur phir ā,te wakt agar ko,ī log raste men pā,we jin par kuchh bharam ā,we, to un ko pakad,kar me,re pās lā,we.	*suba,dar,ī* ki bā dasta,i sipāhi,yān mī,raw,ad, āgāh kun, ki agar ba shab dushman tā ba sā,at,i dah zāhir na shud, bar gard,ad, wa ihtiyāt kun,ad, ki dar wakt,i murāja,at hā,i hū,i na kun,ad, ki ma,bād,ā dushman bar kamīn kard,an,i ū muttali gard,ad wa ba wakt,i murāja,at dar rāh mardum,ān,ī ki bar ān,hā mazinna raw,ad, giriftār kun,ad, wa pīsh,i man bi,yār,ad.
174 tum ne us ādmī ko ḥavāl,dār par bandūk chhod,te dekh,ā ?	āyā tū dīd,ī ki fulān kas tufang,i khud rā bar *hawal,dar* khālī kard ?
175 kil,e kī dīwār bahut ūnchī thī, is liye sīdhī lagā,nā mushkil	chūn dīwār,i kal,a bisyār buland būd, nard,bān bar ū guzāsht,an

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
but might have been easily battered down	ને ઉપર ચઢી જવુ કઠણ હતુ, પણ તેને તોડી પાડવી સેહેલ હતુ	mel,ī,ne upar chaḍh,ī-ja,vuṇ kathan ha,tuṇ; pan te ne toḍ,ī-pāḍ,vī sehel ha,tun
176 There was a conspiracy amongst the *sipahis*, which was however soon quelled	૧૭૬ સિપાહિઓએ કાંઇ દંગો કરવાનો મનસુબો કર્યો હતો, પણ તરત બેસાડી દીધામાં આવ્યો.	sipāhi,yo,e kāṇ,ī dango kar,vā no mansubo kar,yo ha,to, pan tarat besāḍ,ī dīdhā mān āv,yo
177 What is your opinion, should a soldier at all times obey the orders of his superior, or is he, at any time whatever, to be permitted to exercise his own judgment upon the propriety of the order?	૧૭૭ તમારી ધારણામાં શું આવેછે, કે સિપાહી સદા પોતાના વડા અમલદારનો હુકમ માન્યાજ કરે, કે કોઈ વેળા પણ તે હુકમની યોગ્યતા કે અયોગ્યતાની ઉપર પોતાનુ ધ્યાન પહોંચાડે કે નહીં?	tam,ārī dhār,nā māṇ shun āv,e chhe, ke sipāh,ī sadā potā nā vaḍā amal,dār no hukm mān,yāj kar,e, ke ko,ī velā pan te hukm nī yogya,tā ke a,yogya,tā nī-upar potā nuṇ dhyān pahonchāḍ,e ke nahīn?
178 If my gun had not flashed in the pan, I would undoubtedly have hit the mark	૧૭૮ જો મારી બંદુક રંજક નહીં ખાત, તો નિશ્ચય હું નિશાન મારત	jo mā,rī banduk ranjak nahīn khāt, to nishchaya hun nishān mār,at
179 If you had not been standing in the range of that cannon shot, you would not have been so severely wounded; I hope this will be a warning to you	૧૭૯ જો તમે પેલી તોપના ટપ્પામાં ઉભા ન રહ્યા હોત, તો એવા સખ્ત ઘાયલ નહીં થયા હોત; હવે હું આશા રાખુંછું કે તમે એ વાત ઉપરથી ચાનક પકડશો	jo tame pelī top nā tappā mān ubhā na rah,yā hot, to evā sakht ghāyal nahīn tha,yā hot, have hun āshā rākh,un chhun ke tame e vāt upar-thī chānak pakaḍ,sho
180 He was going in the opposite direcrion to the enemy	૧૮૦ જે રસ્તે શતરૂ ચાલ્યો આવતો હતો, તેજ રસ્તે તે ચાલ્યો જતો હતો.	je raste shatru chāl,yo āv,to ha,to, tej raste te chāl,yo ja,to ha,to
181 In consequence of the carelessness of Abdul Karīm's rear rank man, his thumb was blown off.	૧૮૧ અબ્દુલકરીમની પાછળી હારના સિપાહીની ગફલતથી તે (અબ્દુલ કરીમ) નો અંગુઠો ઉડી ગયો	abd,ul karīm nī pāchhlī hār nā sipāh,ī nī gaflat thī te (abd,ul karīm) no anguṭho uḍ,ī gayo.

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
thā par use gira dāl,nā sahl thā	mushkil būd wa likin kharāb kard an,ash āsān būd
176 sipāhi,yon ke bich men kuchh dangā kar,ne kā mansūba thā, par jald dabā,yā gayā.	sipāhi,yan dar fasād ham raz wa yak-dil shuda būd,and wa likin zūd jūshish i īshān ra farū mi,shānīd,and
177 tum,hārī dānist men kya ā,tā hai ki sipāh,ī sadā apne bade uhda,dār kā hukm mān,tā rahe, yā kab,hī kis,ī wakt bhī us hukm kī durust,ī yā nā-durust,ī par apna khayāl daudā,we ki nahīn?	rā i tū chīst sarbāz bāyad ki dāyim ul-aukāt mutī i hukm,i amal dar,i khud bāsh,ad, ya ba wakt,ī az aukāt murakhkhas hast ki durust,ī wa nā-durustī,i ān hukm rā mulāhaza kun,ad?
178 agar mo,rī bandūk ranjak na kha,tī to be,shakk main nishāna mār,tā.	agar chakmak,i tufang i man gul na mī,kard yakīn,ast ki nishāna ra mī,zad,am
179 agar tum us top ke tappe par khade na rahe ho,te to aise sakht zakhm,ī na ho,te, ab ummed hai ki tum is se ibrat pakd,oge	agar tū dam i ghalūla i ān tup na īstāda būd,ī, chunīn majruh na mī,shud,ī hālā umīdwār,am ki āyanda az īn ibrat gīr,ī
180 jis rāh se dushman chal,ā ā,tā thā, us,ī rāh se wuh chal,ā jā,tā thā.	ū muhāzi,yi rāh i āmad,an,i dushman mī,raft
181 abd,ul karīm kī pichhi saff ke sipāh,ī kī be,parwā,ī ke sabab us (abd,ul karīm) kā angūṭhā ud-gayā.	az adam,i ihtiyāt,i sar,baz,ī ki dar saff,i pasīn,i abd,ul karīm būd angusht,i ibhām,i ū (abd,ul karīm) rā galūla burd (*or*) agar sar,baz,i saff,i pasīn,i abd,ul karīm ihtiyāt ra mar'ī mī,dasht angusht,i ibham,i ū (abd,ul karīm) rā galūla na mī,burd

14

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
182 He is too young to be a Major	૧૮૨ મેજર થવાને તો ઘણાં વરસ લાગેછે, પણ આ સરદાર જવાનીમાં મેજર થઈ ગયો (or) જો કે મેજર થવાને લાંબી મુદ્દત જોઈયે, તે છતાં આ સરદાર જવાનીમાં મેજર થઈ ગયો	*major* tha,vā,ne to ghanān varas lāg,e chhe, pan ā sar,dār javān,ī mān *major* tha,ī gayo (or) jo-ke *major* tha,vā, ne lāmbī muddat jo,īye, te-chhatān ā sar,dār javān,ī mān *major* tha,ī gayo
183 Half cock your musket	૧૮૩ તમારી બંદુકનો ઘોડો અર્ધો ચઢાવો	tam,ārī banduk no ghodo ardho chadhāv,o
184 As *Subadar* of the regiment, what is your opinion as to the feeling of the native officers concerning the duty they have to perform in the regiment	૧૮૪ તમે પલટણના સુબેદાર છો, માટે તમે શું ધારોછો, કે દેશી અમલદારોને પલટણી ચાકરી જે કરવી પડેછે, તે વિષે તેઓ શું વિચારેછે	tame paltan nā sube,dār chho, māte tame shun dhār,o chho, ke desh,ī amal,dār lok,o ne paltan,ī chākrī je karvī pad,e chhe, te vishe te,o shun vichār,e chhe
185 Before you pull the trigger, you must cock the piece	૧૮૫ કળ દાબ્યાની આગમજ બંદુકનો ઘોડો બમણો ચઢાવવો જોઈયે	kal dābyā nī-āgmaj banduk no ghodo bamno chadhāv,vo jo,īye
186 At midnight, the enemy stormed the fort	૧૮૬ અર્ધી રાતે શતરૂએ કિલ્લો મારી લીધો	ardhī rāt,e shatru,e killo mār,ī-līdho.
187 I am quite sure his musket was not loaded, when he pursued the enemy	૧૮૭ મને ચોકસ માલુમ છે, કે જે વેળા તે શતરૂની પછવાડે ગયો, તે વેળા તેની બંદુક ભરેલી નોહોતી	ma ne chokas mālum chhe, ke je velā te shatru nī-pachhvāde gayo, te velā te nī banduk bhar,elī no ho,tī
188 After the object of the expedition was accomplished, the various detachments returned to their respective encampments, and divided the booty amongst themselves	૧૮૮ જ્યારે લડાઈનું શેવટ આવ્યું, ત્યારે સઘળી તૈનાતીઓ પોતપોતાની છાવણીમાં પાછી આવી, અને લૂટ (જે મળી હતી તે) આપસઆપસમાં વેહેંચી લીધી	jyāre ladā,ī nun she-vat āv,yun, tyāre saghlī tainātī,yo pot-potā nī chhāvnī mān pāchhī āv,ī, ane lūt (je mal,ī ha,tī te) āpas-āpas mān vehench,ī līdhī
189 The thickness of the wood favoured the concealment of the enemy, and without	૧૮૯ જાડી ઝાડીને લીધે શતરૂને સંતાઈ રેહેવાને મોટો આસરો મળયો, તેથી તેઓએ અમારા ઘણા માણ	jādī jhādī ne-līdhe shatru ne santā,ī rah,evā ne moto āsro mal,yo, te-thī te,o,e am,ārā ghanā

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
182. *major* ho,ne ko to bahut baras chāhiye, lekin yih sardar jawān,ī men *major* ho-gayā. (*or*) agar-chi *major* ho,ne ko lambī muddat chāhiye, bā wujūd is ke yih sar,dār jawān,ī men *major* ho-gaya.	bā an ki mansabi yāwar,i dui yumin zamān,i tawīl mī<u>kh</u>āh,ad, ū ba andak muddat ba,dīn mansab rasīd. (*or*) sal,ha bāyad tā kas,ī ba mansab,i yawar,i duiyum,īn rasad wa ū ba muddat,i andak īn mansab, rā dar yāft.
183 tum,hārī bandūk ka ghodā ek pāye par chadhā,o	chakmāk,i tufangi <u>kh</u>ud ra bar nīm pā bi kash
184 tum jo paltan ke sūba,dār ho tum,hārī dānist men kyā ā,tā hai ki desī uhda,dār log paltan,ī <u>kh</u>idmat ke ba jā lā,ne men kya <u>kh</u>ayāl rakh,te hain.	tū ki *subadar,i* fauj hastī rā,i tū chist ki uhda,dār,ān,i mulkī dar <u>kh</u>usūs,i <u>kh</u>idmat,i fauj ki lazim,i hal,i īshan,ast, chi <u>kh</u>ayal dār,and
185 kal dābne ke-āge ghoda do paye par rakh,ā chāhiye	pīsh az-an ki kamān ra bi,kashī chakmak rā sari pā bayad award
186 adhī rāt ko dushman ne kil,a mār liyā.	ba wakt,i nīm shab dushman bar kal,a yurish āward,a musa<u>khkh</u>ar namūd
187 main yakīn,an kah,tā hūn ki jab us ne dushman ka pīchhā kīyā, tab us kī bandūk bhar,ī hū,ī na thī	man ba yakīn mīdān,am ki dar wakt,ī ki ū ta akub,i dushman namud, tufang,i u pur na būd
188 jab ladā,ī kā kām pūrā hū,ā tab har-ek ta'īnat,ī apnī-apnī chhā,onī men phir ā,ī, aur lūṭ āpas men bānṭ lī	ba d az an ki muhimm,i jang ba ā<u>kh</u>ir rasīd har dasta ba lashkar gāh,i <u>kh</u>ud murāja,at namūd,and, wa <u>gh</u>ārat,ī ki āward,a būd,and dar mīyan,i <u>kh</u>ud tāksam kard,and
189 gunjān jhādi ke-sabab dushman ko chhip rah,ne kā badā āsrā mil,ā, is liye un,hon ne ham, āre bahut-se log mār-dāl,e par un	bisyārī,i ashjar mansha,i kamīn kard,an,i dushman shud, wa bī an ki āsib,ī bad,ishān ras,ad bisyār,ī az mardum,i mā rā kusht,and.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
loss to themselves, they killed many of our men	સ મારી નાખ્યા, અને તેઓ ને કસી હાની થઈ નહીં	mānas mār,ī-nākh,yā, ane te,o ne kasī hānī tha,ī nahīn
190 Though he was previously informed of the consequences, he continued his march, but at last, fell a victim to his obstinacy	૧૯૦ અગાઉથી તેને ખબર કરી હતી, કે એ વાતનુ ફળ એમ નિપજશે, તોયપણ તે કૂચ કરતોજ રહ્યો, અને અંતે, પોતાની હઠને લીધે ખરાબીમાં પડયો	agā,u-thī te ne khabar kar,ī ha,tī, ke e vāt nun phal em nipaj,she, toya-pan te kūch kar,toj rah,yo, ane ante, potā nī hath ne-līdhe kharāb,ī mān pad,yo
191 The *sipahis* were so fatigued with the late wearying marches through a sandy country, that it would have made an attack with any effect, when we reached the village	૧૯૧ રેતાળ દેશમાં લાંબી કૂચ કર્યાને લીધે સિપાહી લોકો એવા તો થાકી ગયા હતા, કે અમે ગામમાં પહોચ્યા, ત્યારે એવુ લાગતુ હતુ, કે તેઓ હલ્લો કરીને ફાવી શકશે નહી	ret,āl desh mān lāmbī kūch kar,yā ne-līdhe sipāh,ī lok,o evā to thāk,ī gayā ha,tā, ke ame gām mān pahonch,yā, tyā,re evun lāg,tun ha,tun, ke te,o hallo kār,ī ne phāv,ī shak,she nahīn
192 My sword from remaining in the scabbard so long, has become rusty	૧૯૨ મારી તરવાર ઘણા દિવસ સુધી મ્યાનમાં રહી, તેથી કાટ ખાઈ ગઈ છે	mā,rī tarvār ghanā divas sudhī myān mān rah,ī, te thī kāṭ khā,ī ga,ī chhe
193 He ordered the English to advance, and attack that part of the line which still maintained its position.	૧૯૩ તેણે ગોરા સિપાહિઓને હુકમ કર્યો, કે આગળ વધીને જે હારના લોકો પોતાની જગાપર હજુ કાયમ રહ્યા છે, તેઓ ઉપર હલ્લો કરે	te,ne gorā sipāhi,yo ne hukm kar,yo, ke āgal vadhī,ne je hār nā lok,o potā nī jagā par haju kāyam rah,yā chhe, te,o upar hallo kar,e.
194 The man has been tried for disobedience of orders, and was found guilty, but the court taking into consideration his former good conduct, have recommended him not to be punished, but severely reprimanded.	૧૯૪ હુકમ તોડવાના અન્યાય ઉપરથી પેલા શખ્સની તજવીજ થઈ, અને તેનો અપ્રાધ સાબિત થયો, પણ અદાલતના સાહેબોએ તેની પૂર્વની સારી ચાલ ઉપર ધ્યાન પહોંચાડીને તેની ભલામણ કીધી, કે તેને શિક્ષા કરવી નહીં, પણ સખ્ત ઠપકો આપવો	hukm tod,vā nā a,nyāya upar-thī pelā shakhs nī tajvīj tha,ī, ane te no aprādh sābit thayo, pan adālat nā sāheb,o,e te nī pūrv nī sārī chāl upar dhyān pahonchād,ī,ne te nī bhalāman kīdhī, ke te ne shikshā kar,vī nahīn, pan sakht thapko ā'pvo

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
ko kuchh nuksān na hū,a	
190 agar-chi āge-hī-se us ko khabar dī ga,ī thī, ki us kā natīja yih hogā, tau bhī wuh kūch kar,tā rah,a, par ākhir ap,nī hat ke-bā,is halākat men padā.	ba wujūd,ī ki pīsh,tar ū ra az natā,ij āgāh,ī dad,a būd,and rā,i khud rā dar kūch kard,an jāri dāsht, wa ākhir ba sabab,i isrār dar ān khud rā halak sākht.
191 reg,astān ke mulk men badī kūch kar,ne ke sabab sipāh,ī āise thak gaye the, ki jab ham us gānw men pahunch,e, tab mumkin na thā ki un se karār waki'ī hamla ho-sak,e.	ba sabab,i ubūr az rīg,astan sipāhi,yān chunān khasta wa mand,a shud,and, ki ba d,i rasīd,an ba dih, yurish,ī ki mufīd,ī fa,ida bash,ad na tawānist,and burd
192 me,ri talwār itne din tak miyān men rah,ne se zang khā ga,ī hai	shamshīr,i man ba sabab,i an ki muddat,ī madīd dar ghilāf mānd,a būd, zang girifta,ast.
193. us ne gore sipāhi,yon ko hukm kiyā, ki āge badh,kar us taraf ke log,on par jo ab-tak ap,nī jā,e par saff kī kā,im hain hamla kar,en.	ū hukm ba angrīz,ān dād, ki pīsh raw,and, wa bar saff,ī ki hanūz bar jā,i khud karār dasht,and hamla awar and.
194 hukm tod,ne kī taksīr par us shakhs kī tajwīz hū,ī, aur wuh taksīr,wār thahrā, par adālat ke sāhib,on ne us kī aglī achchhī chāl par khayāl kar,ke sifārish kī, ki wuh sazā nahīn pā,we, par us,e sakht sar zan,ish dī jā,we	ba sabab,i ān ki fulān kas nā farmān,ī kard, tajwīz,i ū dar mah kama shud, wa taksīr i ū sabit gasht wa likin sahib,ān,i adālat az bābat,i husn,i sulūk,i sabiki ū sifārish,i ū ra namūd,and, ki ū rā siyāsat nā kard,a taubīkh wa malā mat,i sakht namūd,a bāsh,and

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
195 The Commanding Officer bids me say that this man's conduct was worthy of the severest punishment, but nevertheless, in hopes of his improvement, the court have pardoned him	૧૯૫ મુખ્તાર સાહેબે મને ચેતાવીને કહ્યુ, કે તમને જાહેર કરૂં, કે આ શખ્સ ની ચાલ ભારી શિક્ષાને લાયક હતી, તોયપણ અદાલત ના સાહેબોએ તેના સુધર વાની આશા ઉપરથી તેને માફ કર્યો	mukhtār sāheb,e ma ne chetāv,ī,ne kah,yun, ke tam ne jāher kar,un, ke ā shakhs nī chāl bhārī shikshā ne-lāyak ha,tī, toyā-pan adālat nā sāheb,o,e te nā sudhar, vā nī āshā upar-thī te ne māf kar,yo
196 On being told by his Commanding Officer that he was to have double drill for three days, what did he say?	૧૯૬ જ્યારે પેલા શખ્સના મુખ્તાર સરદારે તેને કહ્યુ કે તને ત્રણ દહાડા લગી બેવ ડી ડ્રિલ અપ્યામાં આવશે, ત્યારે તે શુ બોલ્યો ?	jyāre pelā shakhs nā mukhtār sar,dār,e te ne kah,yun ke ta ne tran dahādā lagī bevdī *drill* āp,yā mān āv,she, tyāre te shun bol,yo ?
197 When you ordered him to go on his tour of sentry, did he draw his arms and refuse to go?	૧૯૭ જ્યારે તમે તેને પોહોરા ઉપર જવાનો હુકમ કીધો, ત્યારે તેણે હથિયાર કાહાડીને પોહોરા ઉપર જવાને નાપાડી હતી કે નહીં	jyāre tame te ne pohorā upar ja,vā no hukm kīdho, tyāre te, ne hathiyār kāhādī,ne pohorā upar ja,vā,ne nā-pād,ī ha,tī ke nahīn ?
198 When you went to parade, what *subadar* was present?	૧૯૮. જ્યારે તમે પરેડપર ગયા, ત્યારે કયો સુબેદાર હાજર હતો?	jyāre tame *parade* par gayā, tyāre kayo sube,dār hājar ha,to ?
199 Were you in the lines on the night of the disturbance?	૧૯૯ જે રાત્રે ફિસાદ થયો, તે રાત્રિ તમે લૈનમાં હતા કે નહીં ?	je rātre fisād tha,yo, te rātre tame *line* mān ha,tā ke nahīn ?
200 When you ordered the prisoner to return to his lines, and he refused to go, what did you do then?	૨૦૦ જ્યારે તમે બધવાને લૈનમાં પાછો જવા સારૂ હુકમ કીધો, અને તેણે જવાને નાપાડી, ત્યારે તમે શુ કીધુ ?	jyāre tame bandh,vā ne *line* mān pāchho ja,vā sārū hukm kīdho, ane te,ne ja,vā ne nā-pād,ī, tyāre tame shun kīdhun?
201 The stocks of two are broken, the ramrods of three are lost, the lock of one is quite useless, the hammers of four will not give fire, the cocks of two have become loose, the barrel	૨૦૧ બે બદુકના કુદા ભાંગી ગયા છે, ત્રણના ગજ જતા રહ્યાછે, એકની ચાંપ તદન નકામી થઈ છે, ચારની ચકમકમાંથી આગ ઝરતી નથી, બેના ઘોડા ઢીલા થઈ ગયાછે, એકની નળી વાકી થઈ ગઈ છે, એકના	be banduk nā kundā bhāngī gayā chhe, tran nā gaj ja,tā rah,yā chhe, ek nī chāmp tadan nakām,ī tha,ī chhe, chār nī chakmak mān-thī āg jhar,tī na,thī, be nā ghodā dhīlā tha,ī gayā

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
195 mukhtar sahib ne mujh-e jata-kar kah-ā, ki tum-hen zāhir kar-ūn ki is shakhs kī chal sakht saza ke lāik thī to bhī adālat ke sahibon ne us ke sudharne kī ummed par us-e mu'āf kiyā	uhda-dār-i mukhtār ma-rā imā kard-a farmūd-and ki raftār-i fulān kas lāzim dasht sazā-i sakht rā wa likin sahib-an-i adālat ba khayāl-i ān ki ū islāh pazīr-ad ma'zūr, ash dāsht-and
196 jab us ko mukhtār sāhib ne us-e kah-ā ki tujh-e tīn din tak du-ganā *drill* de-ne men āwegā tab us ne kyā kah-ā ?	dar wakt-ī ki uhda-dār-i mukhtār ū rā guft ki tu-ra tā si rūz *drill*-i muzā-'af bayad ū dar jawāb-i ān chi guft ?
197 jab tum ne us-e pahre par ja-ne ka hukm diyā, tab us ne hath yār khainch-kar jāne ko nā kah-ā ki nahīn ?	dar wakt-ī ki tū ū rā ba jihat-i raft-an ba kashik amr namūd-ī, āyā ū aslaha-i khud rā bīrūn āward-a imtinā wa abā namūd yā na ?
198 jab tum *parade* par gay-e kaun sā sūba-dār hāzir thā ?	wakt-ī ki tū bar kawā-'id raft-ī kudām *subadar* dar ān jā hāzir būd ?
199 jis rāt ko fasād hū-ā, tum *line* men the ki nahīn ?	dar shab-ī ki hangama wa shūrish wāki shud tū dar mā-'askar būd-ī yā na ?
200 jab tum ne kaid-ī ko *line* men phir jā-ne kā hukm kiyā, aur us ne nahīn mān-ā, tab tum ne kya kiyā ?	chūn tū ān kaid-ī rā guft-ī ki ba mā-'askar-i khud pas birau wa ū abā namūd tū chi kard-ī ?
201 do bandūk ke kunde ṭūṭ gaye hain, tīn ke gaz jā-te rah-e, ek kī chāmp bilkul ni-kam-mī ho-ga-ī, chār kī chakmak se āg nahīn jhar-tī, do ke ghode ḍhīle ho-gaye, ek kī nalī ṭeḍhī hū-ī, ek ke pech jā-te rah-e, aur ek kī makkhī ṭūṭ ga-ī.	kundāk-i dū tufang shikasta-ast, sumba-i si tufang gum shuda-ast chakmāk-i yak-ī bi-l kul ba kār na mī-khur-ad, kāshluk-i chahār tufang ātash na mī-dih-ad, kamān-i du tā sust shud-a, lūla-i yak-ī kaj shuda-ast, pīch-hā-i yak-ī gum shud-a, chūna-i yak-ī shikasta-ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
of one is crooked, the screws of one are lost, and the sight of another has been broken off.	પેચ જતા રહ્યાછે, અને એકનો કાન ભાંગી ગયોછે.	chhe, ek nī nalī vānkī thaī-gaī chhe, ek nā pech jatā rahyā chhe, ane ek no kān bhāngī gayo chhe.
202 The military order, under date the 20th ultimo, is calculated to encourage rather than to prevent malingering.	૨૦૨ એવુ અટકળ્યામાં આવેછે, કે ગયા મહિનાની વીસમી તારીખના લશ્કરી હુકમના સબબથી બીમારીના બહાના (*or*, ઢોંગ) ની તકસીરનો અટકાવ તો નહીં થશે, પણ ઉલટી એ તકસીરને ઉત્તેજન મળશે.	evun atkalyā mān āve chhe, ke gayā mahina nī vīsmī tārīkh nā lashkarī hukm nā sabab thī bīmārī nā bahānā (*or*, ḍhong) nī taksīr no atkāv to nahīn thashe, pan e thī e taksīr ne uttejan malshe.

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
202. aisā aṭkal,ne men āta hai, ki gaye mahīne kī bīs,wīn tarikh ke lashkarī hukm ke sabab se bīmārī ke bahāne (*or* dhong) kī taksīr kā aṭkāo to na hogā, bal ki is se is taksīr ko targhīb hogī	ba nazar mī,āyad ki hukm,i lashkarī muarrakha,i bīst,um,i māh,i guzashta māni,i taksīr,i bahana,i bīmārī na khāhad shud bal ki mu,aiyid,i īn taksīr khāhad shud

A VOCABULARY OF MILITARY, POLITICAL, AND NAVAL WORDS AND EXPRESSIONS * IN THE PERSIAN LANGUAGE.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
1 Aim (*to take*)	shist kard,an
2 Arrow.	tīr khadang
3 Arrow (*small*)	tīr,ak
4 Archer	tīr-andāz
5 Archery	tīr-andāz,ī
6 Arrows (*shower of*)	tīr-bārān
7 Arrow (*range of*)	tīr-partāb tīr-ras
8 Arrow (*swift*)	tīr,i tīz-par
9 Arrow (*small headed*)	tīr,i khāk,ī
10 Arrow (*wounded by*)	tīr-khurd,a
11 Advance upon (*to*)	rū (ba kas,ī) raft,an
12 Appointment of first assistant to the consul of a state	mansab,i niyābat,i auwal,i kār-pardāz-khāna,i daulat,ī
13 Anchorage	langar-gāh ghāwī mirzā
14 Army	lashkar kushūn sipāh
15 Arms	aslaha
16 Allowance (*stated quantity*)	jā,izat jīra
17 Arsenal Armoury	jabbā-khāna silāh-khāna
18 Arsenal (*receiver of ammunition from the master of*)	kūsh-chī
19 Artillery (*park of*)	tūp-khāna ātash-khāna.
20 Artillery (*grand master of*)	amīr,i tūp-khāna.
21 Accountant, paymaster, and secretary	mīr-zā †
22 Adjutant and quarter-master-general	ajūdān-bāsh,i
23 Armorial bearings	nishān.
24 Ammunition	galūla wa bārūt. asbāb,i jang.
25 Appropriate accoutrements.	yarāk wa tadāruk,āt,i shāyist,a.

* Most of these words may safely be used in Urdu

† The word *mir-za*, when prefixed to a name, implies a *civilian*, when it follows, it designates a *prince*. It is also the honorary title of a man whose mother is descended from a *saiyid*, which, again, is the honorary title of the chiefs of the family of Muhammad, descended from his cousin 'Ali and his daughter Fatima. In the case of the descendants of the Prophet, however, the words *mir-za* and *saiyid* are prefixed, and never affixed, to a name

ENGLISH	ANGLO PERSIAN
26 Accoutrements	yarāk. tadārukāt
27 Arrears of pay	bakiyai mawājib
28 Assessment imposed by Muhammadan conquerors in addition to the regular taxes on land	abwāb
29 Ally Friend	hawā khāh
30 Aft	kuddām
31 Aback	mu akhkhar
32 Ample satisfaction	tarziyai shāyista
33 Breach in a wall	mughāra baghāra
34 Brigade	tip
35 Brigade (*general of*)	sar tip
36 Bow	kamān kaus
37 Bowstring	zih
38 Barrel	lula. turang
39 Boldness Fearlessness	bi mubālāti
40 Ballast (*dead weight*)	tābin
41 Bayonet	sar naizai tufang naiza
42 Ball (*for a cannon*)	ghalūla kura. rasāsati midfa [funduk]*
43 Bullet (*for a musket*)	galūla. [tiri bunduk funduk]
44 Bomb Mortar Shell	ghubāra
45 Bastion. Bulwark	burj
46 Battery	ta biyai tūp
47 Battery (*to erect*)	ta'biyai tūp namūdan
48 Bugle Trumpet	sūr shaipūr
49 Bugler	shaipūr-chi
50 Baggage	ahmāl wa askāl bunah ughruk [tablīdār]
51 Baggage master	
52 Belt	hamāyil
53 Bush (*thick shrub*)	bisha zār
54 Band (*of music*)	nakkār khāna
55 Beads (*chink*)	muhrai gulū band murwārīdi bārīk
56 Beads (*glass*)	muhrai bulūr
57 Button (*of a coat*)	jauz girah. dugma. gūyak
58 Battle	jang muharaba
59 Battles	musāffāt

* Words included in crotchets are not very generally used

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
60 Battle array (*to appear in*)	musāffa
61 Battalia	saff-ba-saff saff-zad,a
62 Battle-axe	tabar.
63 Battlement	kangūra fasīl
64 Battle (*pitched*)	saff,i jang
65 Beating the retreat	kūs,i rihlat kūs-rahīl
66 Blunderbuss Carbine.	damānak karābīn
67 Barrier	sadd
68 Beat of a sentry	jā,i pās-bān,ī mukām,i kashīk
69 Battering ram Balista	manjanīk
70 Bottle of essence of roses	gharsha,i itr,i ward
71 Bottle of essence of aloes wood	gharsha,i itr,i 'ūd
72 Creek	sharm kūl
73 Cape or head-land	ra,as
74 Cabin (*of a vessel*)	dabūsa
75 Cabin (*open space in front of a*)	nīm
76 Centre Main body (*of an army*)	ḳalb miyān kūl
77 Captive	asīr
78 Coal	zughāl,i sang,ī
79 Charcoal	zughāl,i chūb,ī
80 Coat of mail	chihl-tah
81 Cuirass	chahār-āyina jaushan
82 Chamber (*of a gun*)	khizāna.
83 Cartridge	fishank shang
84 Cannon Gun Piece of ordnance	tūp khumpāra bādlij zarb-zan kuppuz midfa'
85 Cannoneer Gunner Bombardier	tūp-andāz
86 Cannonade (*to*).	tūp zad,an
87 Commissary of ordnance	tūp-chī.
88 Camp Encampment	lashkar-gāh ma,askar urdū
89 Camp-equipage	pīsh-khāna
90 Camp-followers	lajjāra
91 Company of soldiers	dasta
92 Company of grenadiers	dasta i bahādar,ān
93 Company of light infantry.	dasta,i mīkh-bur,ān
94 Coin bearing the likeness of	zarb,i kalla-dār

ENGLISH	ANGLO PERSIAN
a sovereign.	
95 Commodore	ra,is ul marākib il harb,iya ra,is,i marakib i harb,i
96 Captain Centurion	sultān. tuman-dar
97 Captain *(of a vessel)*	na khudā. kashti ban
98 Corporal Decurion	dah bash,i miri dah baluk bāsh
99 Colonel	sar hang sar jang
100 Corps of the royal guards	ghulām,ān,i pish khidmat. ghu lam,ān,i shāh
101 Constable *(of police)*	pakār
102 Consul	kār pardāz,i daulat. maslahat guzār i daulat.
103 Consul-general	kar pardāz,i auwal
104 Consulate.	kar pardaz khāna i daulat,i
105 Convention. Congress of peace.	majlis i musālaha
106 *Chargé d'affairs*	*sharzhi-dafir*
107 Commander of 50 soldiers	panja bāsh i
108 Commander of officers over 50 soldiers	mir,i panja,gān.
109 Commander of 5 regiments	mir i panj
110 Chief of the royal guards	kashik-chi bash,i
111 Column	sitūn.
112. Clarion	karnā i buk
113 Coward *(timid)*	tajik
114 Canter *to (as a horse)*	ulang bar-dāshtan yurtama dawid,an
115 Cock.	kamān.
116 Commissariat department.	kar khana,i sayūrsat
117 Colt *(a young horse)*	kurra.
118 Census *(enumeration of in habitants)*	sar-shumar,ī
119 Cry *(voice. noise)*	jar
120 Crier Mace-bearer	jār-chī
121 Chief crier *(herald)*	jar-chī bāsh,ī
122. Caltrops.	khasak
123 Cavalry	kushūn,i sawār,ī
124 Cavalry *(regular)*	kushūn,i sawāra,i nizām
125 Cavalry *(irregular)*	kushūn,i sawara,i ghair i nizam.
126 Credentials *(letters of power)*	dastūr ul amal ikhtiyār nāma

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
127 Decision passed by the community.	al-ijmā'.
128 Decision passed by the high priest	al-kiyās
129 Dissension Discord	ikhtilāf fitna
130 Defeat. Discomfiture.	shikast
131 Devastation Depredation	wīrān,ī pā,i-māl,ī tākht-tārāj
132 Destruction	tabāh,ī khwār,ī inhidām istisāl
133 Detachment (*a body of troops*)	gurūh juz,i fauj
134 Dagger *	khanjar † pīsh-kabz,a dashna
135. Ditch Trench Fosse Moat	khandak
136 Decampment March	kūch rihlat nahzat
137 Drill	kawā,id,i fauj
138 Drums and trumpets	tabl wa nafīr
139 Drum	tabl damāma duhul
140 Drummer	tabbāl bālā-bān-chī nakkār-chī.
141 Detached watchmen	ayān,i maktū,a
142 Discharge, *to*, (*fire-arms*)	sar kard,an khālī kard,an
143 Deck (*of a vessel*)	sat,ha
144 Dial (*of a clock &c*)	saf,ha,i sā,at mikyās
145 Dignity	lakab
146 Dockyard	kashtī-sāz-khāna
147 Eldest son	khalaf,i arshad
148 Embrasure	tīr-kash
149 Enemy Foe Adversary	dushman harīf
150. Enemy (*the*)	dushman,ān,i mulk bad-khāh,ān,i daulat sipāh,i dushman
151 Expedition (*forced march of an army*)	īlghār muhimm azīmat
152 Ensign Standard Colours	bairak nishān
153 Ensign-bearer (*also*, a cornet)	nishān-bar-dār alam-bar-dār

† 'Unsari says —

har an-gah ki tishná shudi tu ba khun,
biyaludi in *khanjari* ab-gun
zamana ba khuni tu tishna shawad,
bar andami tu mui *dashna* shawad

ENGLISH	ANGLO PERSIAN
154 Emperor	kiral shāh an shāh
155 Emperor of ancient Rome	kaisar
156 Emperor of China	faghfur
157 Emperor* of Transoxania	khakān
158 Embassador—or envoy—extraordinary (*public minister sent on a special occasion or for one particular purpose*)	ilchi safir
159 Embassador ordinary (*permanent resident*)	bālyūz. wazir-i mukim
160 Embassador plenipotentiary	wazir-i mukhtār
161 Embassy Legation.	sufārat
162 Exercise of using a stick by a rider	dūghala bāzi
163 Exchanging the ratification of a treaty	mubādala-i tasdik nāmajāt-i musālaha. mubādala-i ahd nāmajāt
164 Executioner (*whose sword is slung over the back, the half reaching the ear*)	nasak-chi.
165 Equipments	muhimmāt.
166 Ether or rarified air which occupies the heavenly space	jism-i latif
167 Elders (*chiefs*)	rish-safidān mashyakhat.
168 Electric telegraph	silsila-i barki tār-i barki. sim-i maftūl
169 Electric telegraph (*line of*)	khatt-i sim-i telegraph
170 Fathom (*to take soundings*)	buld kardan
171 Fleet of vessels	sangār
172 Fugitives. Deserters	hazimat-i-yān farār-i-yān guriz-andagān.
173 Flight.	hazimat. farār guriz
174 File	saff katār
175 Flank. Wing (*of an army*)	janāh. pahlū. bāzū kamar
176 Front (*of an army*)	kuddām-i askar
177 Foot soldier	piyāda.
178 Flint.	chakmāk.
179 Flint musket.	chakmāki.
180 Fusil	zambūrak. zambūra.

* Among the Hindus, an *emperor* is called *raja-dhiraj* or *maha raj-adhiraj*

	ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
181	Fusileer	zambūr-chī
182	Forts and castles	husūn wa kalā'
183	Fort Fortress Castle	kal,a - hisār hisn
184	Fortifications	husūn
185	Fortress (*impregnable*)	hisn,i hasīn. sadd,i rasīn
186	Fortification	kal,a-band,ī kal,a-sāz,ī shahr-panāh
187	Fortify (*to*)	mazbūt kard,an mustahkam kard,an
188	Fortified castles	husūn,i masūn,a
189	Fortified city (*also*, metropolis)	mahrūs,a
190.	Field of battle Army in Battalia	ma'raka razm-gāh nabard-gāh masāff
191.	Field day	rūz,i ma'raka* rūz,i masāff
192	Furlough	rukhsat ijāzat.
193	Flute Flagelet Fife Pipe	alghūza nai karnā,i nafīr
194	Fifer	naī-chī karnā,i-chī
195	Firm (*trading house*)	kūtī matjar bait,ut-tijārat dār,ut-tijārat
196	Fet-lock cap	[bawandāt]
197	Foray	chapau
198	First assistant to the adjutant and quarter-master-general	nāyib,i auwal,i ajūdān-bāsh,ī.
199	Fire (*word of command*)	[ūt]
200	Form square (*to*)	burj bast,an
201	Flag (*large*)	rāyat alam
202	Fishing-hook	kallāb
203	Fishing-rod	kalam,i māhī-gīr
204	Fief	tiyūl
205	Fire-lock	ātash-bār
206	Gratuitous loan Commodatum	karz,i hasan,a
207	Girth.	tang kutal-kash
208	Girth (*martingal*).	zīr-tang zīr-band. pīsh-band.
209	Girth (*surcingle*)	zabar-tang pushtank farākh,ī
210	Gulf	khalīj kūb kubbat khaur.
211.	Garrison (*troops*)	ahl,i kal,a kal,a,giyān

* murghabiyani jauhari daryai tighi tu, har-yak ba *ruzi ma'raka* saiyadi sad nihang — ANWARI

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
212 Guard (*sentinel*)	nigah bān karāsūr mustahfiz
213 Guard (*body of men*)	kashik
214 Guard (*commander of a*)	kashik-chī
215 Guard room	kashik khana
216 Guard (*to mount*)	kashik zadan karāwal kardan
217 Guarding Protecting	wikāya taukiya
218 Gun carriage	arāba
219 Government loan or securities	kawāyimi maujuda pūli kāghaz i kāghazi ishināś waraki nakdiyā
220 Gas light	rushanai az bukhari zughāli sangi chirāghi bukhari ghā-
221 Guide (*a*)	dalil rāh numā rāh bar hādi
222 General	sar-dār
223 General in-chief	amiri tuman
224 Groom	jilau-dār mihtar
225 Gold medal	nishāni mutalla
226 Govern (*to*)	tanzimat wa tanzifāt ijrā kard an
227 Governor general	farman farmā wālī *

* The word *wali* means a *prince* as well as a *ruler* Persian princes of the royal blood are styled *wali* when they are appointed rulers of a province by their sovereign The word is also applied to a king who, to some extent is under the nominal authority of a suzerain. The following anecdote from the history of the Khalifs of Baghdād will show the sense in which the word *wālī* is used Sultan Mahmūd, of Ghizni the the son of a slave after having stretched his conquests over a great part of India and Tartary, in the beginning of the eleventh century, sent an embassador to the Khalif Al Kadir, requesting from that monarch as the fountain of honor among the Muhammadans, a title suitable to his rank and power The Khalif, on account of the meanness of his origin, declined compliance for twelve months till urged by the embassador and dreading Mahmūd s resentment, he sent him at length the ambiguous title *wali*, which implies a *prince* a *friend*, and also a *slave*. Mahmūd easily penetrated the Khalif's meaning and sent him immediately 100 000 pieces of gold with a wish to know, whether a letter had not been omitted. Al Kādir took the hint and despatched instantly letters patent in full form, creating him *wāli* which signifies without equivocation, a *sovereign ruler*

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN.
228 Governor (*of a seaport*)	daryā-begī
229 Governor (*of a province*)	beglar-begī
230 Governor (*of a country*)	hākim
231 Gunnery	ilm,i tūp-andāz,ī
232 Grenade	kārūra
233 Grenadier (*a*)	kārura-andāz
234 Grenadiers	bahādar,ān
235 Granadier corps	bahādar,ān,i khāss,a
236 Grape shot	pāra kun-pūz
237 Gallop, *to*, (*as a horse*)	chahār-na'l,a dawīd,an. sar,i shinau dawīd,an
238 Gilt trappings or caparison.	yarāk,i tilā,ī
239 Gimlet, wimble An auger.	barma
240 Glass bangles	alankū,yi bulūr
241 Glacis Sloping bank	pushta pushtī-bān.
242 General order for assembling an army	nafīr-nāma
243 Going and returning.	zahāb wa iyāb kitār.
244 Gladiator	shamshīr-bāz
245 Horse.	asp. faras hisān
246 Horse of a dark rusty colour	shab-dīz
247 Horse (*young unbroken*)	tausan * (ALSO, *a war-horse*).
248 Horse (*light bay*)	surang
249 Horse (*reddish yellow*)	surkh-zard,a.
250 Horse (*swift*)	chālāk. nawanda.
251. Horse (*swift, going well in the night*)	shab-rau
252 Horse (*swayed hollow-backed*)	chāl-pusht.
253. Horse (*ungovernable*)	chālīgh.
254 Horse (*cream-coloured*).	samand †
255. Horse (*white*)	nukra
256 Horse (*chesnut*)	surkhā shāh-ballūt rūmānī
257. Horse (*bay*)	surkh-āb,ī kumīn kahar
258 Horse(*bay, with black spots*).	kumait,i siyāh zānū
259 Horse (*pie-bald*)	ablak khing-zīwar

* har an ra-iz ki *tausan* ra kunad ram, kunad ahistagi ba kurrai kham
ba tundi *tausan* az sar tund gardad, wagar kundi numai kund gardad—ANON

† The Kathiyawad horse is well described in the following Persian lines —
samandi siyah zanu siyah khatt, ba sahra chu ahu ba darya chu batt

ENGLISH.	ANGLO PERSIAN
260 Horse *(gray)*	nīla. khing *
261 Horse *(roan or sorrel)*	chāl bādāmī
262. Horse *(red)*	surkh tira
263 Horse *(dark bay or iron-gray)*	shab rang †
264 Horse *(dapple-gray)*	abrash ‡
265 Horse *(bright bay)*	gul-gūn
266 Horse of Muhammad the Prophet	burāk
267 Horse of Alī son in law of Muhammad	duldul
268 Horse of Husain son of Alī and Fātima.	zul janah
269 Horse of Rustam, warrior of Persia.	rakhsh
270 Horse of Khusrau Parwīz, king of Persia.	shab-dīz
271 Horse of Shīrīn, queen of Khusrau Parwīz	gul gūn.
272. Horse artillery	tūp-khāna i aspī
273 Horse soldier	sawār fāris.
274 Heroes	hizabrān,i wagha
275 Hostage.	yarghamāl kafīl girawī
276 Helmet	khud mighfar ghūltāsh mm tark
277 Halt *(place of residence or encamping)*	mukām
278 Hautboy	surnāi
279 Head quarters	mukam,i sadr
280 Hammer	kāshluk dingi
281 Head groom	amīr ākhur
282. Herald (SEE *chief crier*)	jār-chī bāshī yasāwal
283 Hitting the mark *(unerring)*	nishāna-andaz
284 House of lords and commons.	mashwarat-khāna i khawānīn wa wukalā,i ra'ayā

* rigi haman ba darushtihai u *khingi* ma ra ta miyan ayad hami —RUDAKI

† khamshid-o-pushid *shab-rangi* shah
zi sum pushti mahi zi dum rui mah—FIRDAUSI

‡ zi rast rawi kaza ba kamani tu chun khadang,
bar *abrashi* tu charkhi murassa dumi palang —ANWARI

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN
285 House of commons.	majlis-ul umum
286 Holster	kabūr kāch
287 Hilt of a sword	kabz,a
288 Hand of a clock	akrab,ak
289 Horn or point (*winding-stream*)	karn
290 Heir-apparent	walī ahd
291 Imperator	imparātūr
292 In lineal succession, hereditary	nasl,an ba'd nasl,an wa batn,an ba'd batn,an
293 In a continued series, successively	alat-tawālī wat-tawātur
294. Iron, to, (*clothes*)	atū kard,an
295 Incursion Inroad Invasion	yurish tākht
296 Inspect, to, (*arms and accoutrements*	ras,īdagī namūd,an ba aslaha wa asbāb
297 Inspection	ras,īdagī [sar-kash,ī]
298 Invade (*to*).	tarh,i jang rīkht,an
299 Insubordinate	'ākk mutamarrid sar-kash
300 Insubordination	tamarrud sar-kash,ī
301 Interpreter.	mutarjim dīlmaj
302. Instep (*of the foot*)	pusht,i pā
303 Intrenchment	sangar salāmat-kūcha. mūr-chāl. ālang
304 Intestine wars	hazāhiz
305 Inlet (*a passage into*)	khūr
306 Javelin (*wooden*)	jarīd
307 Jar (*an earthern vessel*	kulūk
308 Knapsack	kīf buk-cha tūsha-dān
309 Kit	yarāk.
310 Kettledrum	nakkāra kūs
311 Keeper of a wardrobe	kūr-chī
312 Land (*cultivated*)	arāzī,yi dā,ira zamīn,i ābād
313 Land (*uncultivated*).	arāzī,yi bā,ira zamīn,i kharāb
314 Land (*assessable*)	khirāj,ī māl-guzār
315 Land (*free*)	lā-khirāj mu'āf,ī
316 Legislative council	jalsa,i kānūn,īya
317 Legislative council (*members of*)	anjuman,īyān,i jalsa,i kānūn,īya

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
318 Lion (*a beast of prey*)	shīr,i babr
319 Leopard (*a spotted beast*)	palang
320 Line of battalion companies.	dasta,i sar bāz.
321 Lieutenant.	nāyīb,i auwal. mu'āwin,i auwal.
322. Lieutenant colonel	yāwar,i auwal
323 Lord of the court.	dīwān beg
324 Load (*word of command*)	[pur].
325 Led horse	yadak. janīb
326 Leader of a horse of state	yadak-chī
327 Loosening or relaxing the reins of a horse	irkhā,i inān.
328 Lock.	chakmāk.
329 Master of mules.	kātir bāsh,ī.
330 Mule-owner	charwā-dār
331 Mark. Target. Butt.	nishāna. hadaf āmāj khāk tūda.
332 Marksman.	nishāna andaz.
333 Mate (*of a vessel*)	mu,allim
334 Massacre. Slaughter	khūn rīz,ī mukatala.
335 Massacre (*general*)	katl,i amm.
336 Musket	tufang [itfāgha].
337 Match (*for a gun*)	fatīla. sūkht,a. ātish pāra.
338 Matchlock.	tufang,i fatīla,ī.
339 Major	yāwar,i dūyum
340 Marshal.	amīr,i nizām
341 Ministry	wizārat.
342. Ministry for home affairs.	wizarat,i dākhil,a.
343 Ministry for foreign affairs.	wizarat,i khārij,a
344 Ministry for war	wizārat,i jang
345 Ministry for finance.	wizārat,i māl,īya.
346 Ministry for justice	wizārat,i adl,īya.
347 Ministry for pension.	wizārat,i wazāyif
348 Mineralogist.	ma dan-chī.
349 Mechanism.	ilm,i jarr,i askāl.
350 Most honorable order of the bath.	nishan,i buzurg,i silk,i sharīf,i hammam.
351 Minister of foreign affairs	wazīr,i duwal,i khārij,a.
352. Minister of war	wazīr,i nizām.
353 Medal	taghma. nishān.
354 Master of ordnance	mir-ātash.

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN.
355. Master of ceremonies	tashrīfāt-chī bār-begī īshīk-ākāsī-bāshī arz-begī mīr-bār
356 Mortar	kambar
357 Mortar (*small*)	kumpā
358 Men, servants, soldiers	anfār nafarāt
359 Magazine (*public storehouse*)	makhzan ganjīna
360. Musical instrument	sāz
361 Musical performer	sāzanda nawāzanda
362 Music (*vocal and instrumental*)	sūz-o sāz
363 Muster	ta'līkai lashkar tashīha jāiza hāzirī
364 Museum	nādira-khāna mushtamal bar ashyāi nafīsa wa chīzhāi tuhfa.
365 Main body of an army	kalbi lashkar
366 Mace (*the second coat which covers the nutmeg*).	yazbāz
367 Military strategy Feigned retreat, rout, or defeat	inhizāmi sūrī
368 Necklace of pearls	misbāhī lu,alu
369 Night assault	shab-khūn
370 Oar of a boat	pārū
371 Oar (*to row*)	pārū zadan
372 Onset Attack. Assault Charge	hamla tākht
373 Only son	rūdi yagāna
374 Order of merit Clasp	nishān alāmat nishān ba tughrāi sultāniyi muanwan
375 Order of a first class brigadier general	nishāni sar-tīpī az darajai auwal
376. Pay	mawājib mushāhara
377 Pass Defile	darra darb guzar-gāh kutal [kūchai tang
378 Personal shaver	khāss-tarāsh
379 Peace	sulh. āshtī
380 Pacification Reconciliation	musālaha tasfīya
381 Pursuit	ta'ākub
382 Pursue (*to*)	ta'ākub namūdan
383 Pillage Plunder	ghanīmat yaghmā tākht-tārāj tākht-o-tāz ghārat
384 Pension	madadi ma'āsh wazīfa

ENGLISH	ANGLO PERSIAN
385 Parade	kawaid gāh. saff-gāh. maidān-i kawāid
386 Pick axe	bīl
387 Pole-axe	bīl-cha
388 Pioneer	bīl-dār
389 Pistol	tapancha
390 Pistol (*large*)	pish tāb. tapancha-i buzurg
391 Pike.	naiza
392 Powder	bārūt
393 Powder magazine	kūr khāna
394 Powder magazine (*superintendent of*)	kūr bāsh. kūr beg-ī
395 Park	shikār-gāh
396 Parliament.	majlis ul umarā wa-l umum. majlis-i millat-ī wa mulk-ī
397 Parliament (*act of*)	nizām nāma.
398 Privy council	mashwarat-i mubāraka-i makhsūsa
399 Ponton (*bridge of boats*)	jisr
400 Private (*soldier*)	sar bāz. sipāh-ī. lashkarī
401 Pendant of pearls studded with emeralds	sharraba-i murwarīd-i murassa wa mukallal āwīza-i zumurrud
402. Principal legation or embassy	sufārat-i kubrā.
403 Prawn. Shrimp	rūbiyān. arbiyān. malakh-āb jarād ul bahr
404 Power (*state or nation*)	daulat
405 Power (*illustrious*)	daulat-i fakhīma
406 Power (*sublime*)	daulat-i alīya.
407 Power (*elegant precious*)	daulat-i bahīya.
408 Power (*independent*)	daulat-i bi-l istiklāl. daulat-i mustakill.
409 Powers	duwal
410 Powers (*foreign*)	duwal-i khārija.
411 Powers (*friendly or allied*)	duwal-i mutahābba
412. Powers (*belligerent*)	duwal-i mutakhāsima.
413 Province	bulūk.
414 Private capacity	zāt-i khāss.
415 Public capacity or duty	uhda.
416 Percussion cap	kulāh-i tufang
417 Precipice	hubūt.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
418 Prickly-pear (*a species of cactus*)	zakkūm
419. Police-station	sākhlū
420. Policeman	gazma shaḥna
421. Police (*superintendent of*)	muhtasib.
422. Provender Forage	ulūfa
423. Provisions	nuzul
424 Ploughing	kulba-rān,ī.
425 Ploughshare	kulba
426. Palace.	arg
427 President (*of an assembly*)	mīr,i majlis sar,i majlis.
428 President (*of a senate*).	ra,īs-ul mashyakhat
429. Post (*for the conveyance of letters,* ALSO, *relay of horses*)	chāpār
430. Post-master	chāpār-chī.
431 Post-master-general	chāpār-chī-bāsh,ī
432 Post office	chāpār-khāna
433 Political resident	bālyūz
434 Poop (*of a vessel*)	arsh,a
435 Pad (*underneath a saddle*)	takal
436 Patch of rocks	kit,ạ
437 Panther. (*a spotted beast*)	yūz
438. Political, moral, and commercial affairs	umūr,i siyās,ī wa adab,ī wa muttajir,ī
439. Poitrel (*armor for the breast of a horse*).	sīna-band
440. Preparing for battle	munājazat
441 Patrole Night watch..	asas
442. Persian carpet	zūliya kālī
443 Patent for invention	imtiyāz-nāma
444 Privileges and immunities.	imtiyāz,āt wa mu'āf,āt
445. Pilot	rubbān kashtī-kash
446 Precedence Pre-eminence	takdīm wa sadārat
447 Quiver	tarkash kurbān tīrān tīr-dān
448 Quinine (*alkaloid obtained from cinchona*).	kankana.
449 Queen consort	malik,a sultān,a
450. Queen regnant.	malika,i mu,azzam,a sultāna,i 'uzmā sultāna,i kubrā. ḥazrat-us sultān,at-il musāna malik,at-ul

ENGLISH	ANGLO PERSIAN
	mamālik ıl musānat-ıl azimat-ıl fakhima. malikat-ul wārisat-ıl kursı yir riyāsat wa tāj ish shahām, at. ulya hazrat,ı kadar kudrat,ı kaza satwat ı pad shāhı. ulyā hazrat,ı shahanshāhı
451 Regent.	kā,im makām nā,ib-manāb wakil ı mutlak.
452. Range of shot.	galūla partāb damı ghalūla
453 Rome (*ancient*)	rūm,ı kadım
454 Rome (*modern, or Turkey* in Europe*)	rūm,ı jadīd
455 Rome (*in Asia or Asia Minor*)	rūmı *Asia* rūmı saghir rūmı ya,ı sughrā.
456 Railway	rāh,ı āhanı
457 Railway carriage.	kālaska,ı atashı.
458 Rug	namda.
459 Roller (*cylinder of stones &c*)	ghaltak.
460 Roll descriptive of land boundaries	chak nama
461 Ransom	mukātabat.
462 Ratification of a treaty	imzā nama,ı ahd nāma.
463 Ratified (*to be*)	mumza shudan musajjal shudan
464 Rebel	bāghī.
465 Rank Degree.	uhda. daraja.
466 Resignation of office	isti fā
467 Rank (*line of men*)	saff katar
468 Redoubt	kal a-cha
469 Rampart	fasil sūr
470 Rampart (*wall*)	dīwar ı kal,a.
471 Rampart (*of a city*)	shahr panah
472. Regular infantry	kushūn,ı sar bāz,an
473 Reef (*a chain of rocks*)	sha'b

* The word *Turkastan* is commonly though improperly applied to Turkey and also to Tartary It is, therefore, necessary to observe that Turkastan is that part of Asia which comprises Balkh, Shakarghan, Akhoha, Kundas, and other adjacent places. Tartary the ancient Scythia, is known in Persian by the appellation of Turan or Tatar and in Arabic, by that of Ma-waran nahr or Trans-Oxania the literal meaning of both of these words being—*that which is beyond the river (Oxus)*

	ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN
474	Regiment	fauj
475	Royal mandate	yarlīgh
476	Review (*of troops*)	sān saff-ārā,ī
477	Review (*to*)	sān dīd,an
478	Running footman	shātir harāwal
479	Readiness in the plain	hāzir-maidān,ī
480	Reconnoitring	karāwal,ī
481	Ramrod	sumba sīm
482	Rocket	tīr,i shahāb charkhī gulūla,i kuppuz. ātish-afrāz,a ātish,īn-mār
483	*Recochet*, to, (*as a ball*)	bar zamīn khurd,an jast,an
484	Recoil (*to*)	pas raft,an
485	Rear of an army	sāka,i lashkar dumbāla,i lashkar
486	Rear, to, (*as a horse*)	charāgh-pā shud,an
487	Republic	daulat,i jamhūrī,ya
488.	Retreat (*to*).	pas-nishast,an
489	Retreat Asylum Place of refuge	mafarr manās jā,i gurīkht,an * malāz mahīs marja'
490	Ship with cargo.	shāhin
491	Ship of war	markab,i harb,ī jahāz,i jang,ī bārijat
492	Ship-builder	kashtī-sāz kashtī-gar
493	Skirmish Running fight.	karāwal,ī zad-o-khurd
494	Storming party	kasān,ī ki yurish burd,a az mughāra dākhil mī,shaw,and
495	Sappers and miners.	nakkāb,ān nakb-zan,ān
496	Stratagem	mughālata fitrat fann-o-farīb hīla
497.	Spear.	naiza
498	Spearman.	naiza-bāz naiza-bar-dār
499.	Spear (*throwing the*)	naiza-bāz,ī.
500.	Spear (*armed with*)	naiza-dār
501.	Soldier.	sar-bāz sipāh,ī. lashkar,ī
502	Sword.	shamshīr tīgh. saif. samsām. hasām. kuttār.
503	Sword (*of the length of two hands*)	shamshīr,i dū-dast,ī.
504.	Sword (*double-edged*)	kaddāra

* *manas-o-mafarr, jar bi gurikhtan*

ENGLISH	ANGLO PERSIAN
505 Swordman	shamshir zan
506 Sword knot.	sharraba band
507 Sling (*for throwing stones*)	falākhun.
508 Sling (*of a sword*)	band i tufang
509 Shield	sipar
510 Swivel Large musket Wall piece	jazā,il
511 Sub-lieutenant Second lieutenant.	nā,ib,i dūwum. mu āwin i dūwum
512. Sergeant.	sar juga. yūz bāsh i wakil
513 Sergeant major	wakil bāsh i
514 Surgeon	jarrāh.
515 Siege train	tūp hā,i kala shikan tupi kala kūb
516 Staff officers.	arkān i harb
517 Sheath Scabbard Case	ghilāf miyan niyam
518 Sole (*of the foot*)	sakf i pā
519 Summer quarters Warm climate	kash lak. garm sir
520 Seal ring	tābi
521 Scaling ladder	nard bān kamand
522 Scene of war	tadāruk wa tahiya,i jang
523 Squadron (*a body of troops*)	tuman
524 Small shot. Lead shot	sāchma. sang riza.
525 Saddle-cloth (*underneath*)	arak gir
526 Saddle-cloth (*over saddle*)	kajiri
527 Saddle-cloth (*woollen*)	namad zin
528 Stockade	khar band ihāta
529 Sea port.	kashti gah
530 Shoal (*a sand-bank or bar*)	kadd
531 Stock	kundāk.
532. Screw	pich
533 Sight.	chūna. did
534 Sky rocket.	hukka pardāz,a
535 Steam-engine	ālat,i bukhār ālat,i *wāpūr*
536 Steam vessel	markab,i dukhān,i jahāz,i ātash i safina,i bukhār,iya. fabūr
537 Sabre-tache	fark.
538 Scouts. Spies	karāwū.
539 Triumph Victory	fat,h. zafar nusrat. firūz,i

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
540 Tactics	ādāb,i harb shīwa,i ta'n-o-zarb * fann,i sipah-gar,ī fann,i jang
541 Tax levied on boats	kashtī-māl
542 Tow, to, (*a vessel*)	gals namūd,an
543 Title	khitāb.
544 Ticket (*a token of right*)	balīt
545. Tinder Touch-wood	ātish-zan,a
546 Tinder-box	ātish-afrūzan,a ātish-bāi ātish-baig
547 Troop	jūk jūka.
548 Troops (*in*)	jūka-jūka
549 Tea-pot	kūrī
550 Tent Pavilion	khaima chādar khargāh
551 Tiger (*a beast of the lion kind*)	shīr
552 Tax levied by a governor	zābit,āna hākim,āna
553 Trot, to, (*as a horse*).	lukka raft,an kadam-bāz,ī kard,an.
554 Trigger	zabān,a
555 Tube (*a long round hollow body*)	kuwār
556 Telegraphic despatches.	rasā,il,i *telegrāph,*īya
557 Take by surprize (*to*)	bī-khabar hamla kard,an
558 Torrent (*a rapid stream*)	sail
559 Unfurl, to, (*a flag*)	parda,i bairak bar-afrāsht,an alam rā shukka gushā namūd,an
560 Valley	wādī
561 Vanguard Advanced guard	karāwal mukaddam-ul jaish harāwal
562 Vicegerent	nā,ib
563 Vicegerent of God	nā,ib,i tingrī khalīfa
564 Winter quarters Cold climate	yai-lāk. sard-sīr
565. War.	jang harb purkhāsh paikār. nabard razm kārzār ghazā
566 Wing (*right*).	maimana
567 Wing (*left*).	maisara
568 Wall or intrenchments round a town	shahr-panāh.

* man anam ki dar *shiwar ta'n-o-zarb*, ba shiran dar-amuzam *adabi harb* kudamin hizabr in dilir kunad, ki sar-panja bar saidi man afkanad —ANON

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN
569 Walls of a city	shahr band burūj
570 Wood part of a Persian saddle	chahār chūb.
571 Whistle (*to*)	sūt zad,an. shāfūt zad an safir zad,an.
572. War rocket.	hukka,i ātash.
573 Wicket, *also*, sally port	dar,icha darwāza,i kūchak
574 Wallet Carpet bag	tancha khurjin
575 Zebra (*pachydermatous mammal*)	charkh

ADDITIONAL WORDS

COLLECTED WHILST THE FOREGOING VOCABULARY PASSED THRO' THE PRESS

576 Admiral	amīri bahr amir ul bahr
577 Assay office	dār u,l iyār
578 Camp followers.	*rajjāla,i lashkar ham rāh,ā n,i* lashkar
579 Dockyard.	dary'ā band
580 Double barreled gun.	tufang,i dū lūla.
581 Electric telegraph.	sharīt-ul bark. silk us sā,aka al habl,o mamdūd un min hadīd.
582. Horse (*noble, ready for flight*)	mifarr
583 Mint (*place for coining*)	dār uz zarb. zarrāb-khāna.
584 Military Officer	sar karda
585 Master of ceremonies.	yasāwal,i suhbat.
586 Queen consort (*in Pahlavi*)	munatā. malkā bānū kai.

PART IV.

JUDICIAL PHRASES.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
1 I believe him to be a noted impostor and swindler	૧ હું ધારૂંછું, કે તે જાણીતો ઠગારો અને ધુતારો છે	hun dhāṛ,un chhuṇ, ke te jāṇ,īto thag,āṛo ane dhut,āro chhe
2 How do you know that this is the man who struck you ?	૨ તમે શી રીતે જાણો છો, કે જે શખ્સે તમને માર્યો, તે એજ આસામી છે ?	tame shī rīt,e jāṇ,o chho, ke je shakhs,e tam ne māṛ,yo, te e,j āsāmī chhe ?
3 I told him what I thought right, but he did not listen to me	૩ જે કાંઇ કહેવું ઘટતું હતું, તે મે તેને કહ્યું, પણ તેણે મારૂં સાંભળ્યું નહી	je kāṇ,ī kah,evun ghat,tuṇ ha,tun, te men te ne kah,yun, pan te ne mā,ruṇ sāmbhal,yun nahīn
4 Could you assign any reason for it that time ?	૪ તે વેળા એ વાતનું કાંઈ કારણ તમે બતાવી શક્યા કે નહીં ?	te velā e vāt nun kāṇ,ī kāran tame batāv,ī shak,yā ke nahīṇ ?
5 He told me many things, but I was quite mute	૫ તેણે મને ઘણી વાતો કહી સંભળાવી, પણ હું બિલકુલ છાનો રહ્યો.	te,ne ma ne ghanī vāt,o kah,ī sambhlāv,ī, pan hun bilkul chhāno rah,yo.
6 I cannot speak positively as to the place of my nativity, nor who were my parents	૬ હું નીશ્ચય કહી શકતો નથી, કે મારો દેશ કયાંછે, અને મારાં મા બાપ કોણ હતાં	hun nishchaya kah,ī shak,to na,thī, ke mā,ro desh kyān chhe, ane mā,ṛān mā-bāp kon ha,tāṇ
7 Did you keep your eyes fixed upon the spot during the whole of the transaction ?	૭ જ્યા લગી તે કામ થતુ હતુ, ત્યાં લગી તમારી નજર તેજ જગા ઉપર હતી શુ ?	jyān-lagī te kām tha,tun ha,tun, tyan-lagī tam,ārī najaṛ te,j jagā upaṛ ha,tī shun ?
8 Had not other persons been present, it is probable that he would have denied having said so	૮ જો કોઈ બીજો પુરૂષ ત્યાં હાજર ન હોત,' તો સભવિત છે કે તે ના કહેત કે હુ એમ બોલ્યો નથી'	jo ko,ī bījo purush tyān hājaṛ na hot, to sambhavit chhe ke te nā kah,et ke hun em bol,yo na,thī
9 Was it before or after your leaving the house, that he said he would commit the murder ?	૯ જે વેળા તે બોલ્યો કે હુ ખુન કરીશ, તે વેળા તમે ઘરમાં હતા કે બાહાર ?	je velā te bol,yo ke hun khun kaṛ,īsh, te velā tame ghaṛ mān ha,tā ke bāhār ?
10 Should you have	૧૦. તમારા ધાર્યામાં કદિ	tam,āṛā dhār,yā mān

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
1 me,re khayal men ā,tā hai, ki wuh nām,ī daghā bāz aur fareb,ī hai.	za m,i man chunān,ast, ki ū mard, um farib ist mash,hūr wa ma rūf.
2. tum kis tar,h jan,te ho, ki yih wuh,ī shakhs hai, jis ne tum ko mar,a?	az ku jā dānist,ī ki īn ham ān kas,ist, ki tu,rā zad,a?
3 jo munasib jan,a, so main ne us ko kah,a, par us ne me,rī bāt nahīn mān,ī	man ān-chi maslahat,i ahwal būd, ba,dū guft,am, wa likin ū sukhan,i ma,rā na shanīd
4 us wakt tum us bāt kā kuchh sabab batā sak,e ki nahīn?	dar ān wakt sabab,i an amr rā bayān kardī ya na?
5 us ne mujh,e bahut-sī bāt,en sunā,īn, par main bilkul chup rah,ā	ū bisyār sukhan,ān guft, wa likin man sākit būd,am
6 main tahkik kah nahīn sak,ta hūn, ki me,rā watan kahān hai aur me,re mā bāp kaun the.	man yakīn,an na mī,tawān,am guft watan,i man ku ja,st, wa wālid, ain,i man kiyān būda,and.
7 jab-tak yih kām ho tā rah,ā, tab-tak us hī jaga par tum nazar lag,ā rah,o the?	āyā tā hangām,ī ki īn amr dar miyān būd, tū murākib,i ān jā būd,i?
8 agar ko,ī aur shakhs wahān hāzir na ho ta, to aghlab hai ki wuh inkār kar,tā ki main yūn nahīn bol,ā.	agar shakhs,ī dīgar dar an jā hāzir na mī,būd, zāhir ān,ast ki ū inkār mī,kard ki man chunīn sukhan ī na gufta,am.
9 jis wakt us ne kah,ā ki main khūn karūngā, tum ghar men the ki bāhar?	āyā ū kabl az-ān ki tū az khāna birūn biyā,ī, guft ki fulān kas ra khāh,am kusht, yā ba d az birūn āmad,an,i tū?
10 kab-hī tum,hāre khayāl men	hīch gumān dāsht ī, ki shakhs,ī ki

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
supposed it possible, that a man, of whom you entertained so high an opinion, could be guilty of such an act?	એમ આવ્યુ, કે જે માણસ તમારી નજરમાં એવો સારી આબરૂ વાળોછે, તે એવુ માઠુ કર્મ કરવાના વાંકમાં આવે ?	kadi em āv,yun, ke je mānas tam,ārī najar mān evo sārī ābrū-vālo chhe, te evun māṭhun karm kar,vā nā vānk mān āv,e?
11 Could any person, besides yourself, have seen him striking his wife?	૧૧ તેણે પોતાની બાઈડી ને મારી, તે શુ તમારા વગર કોઈ બીજાના દીઠામા આવ્યુ હશે કે નહી ?	te,ne potā nī bā,īdī ne mār,ī, te shun tam,ārā vagar ko,ī bījā nā dīth,ā mān āv,yun ha,she ke nahīn?
12 Have you any witness of what happened at that time?	૧૨. જે વેળા આબિના બની, તેવેળા તમે કોઈને સાક્ષી રાખ્યો હતો કે નહી ?	je velā ā binā ban,ī, te velā tame ko,ī ne sākshī rākh,yo ha,to ke nahīn?
13 I will inquire into your case, and if I find it true, you shall have redress	૧૩ હુ તમારા મુકદ્દમાનીચોકસી કરીશ, જોખરો ઠરશે, તો તમને દાદ મલશે	hun tam,ārā mukad-damā nī choksī kar,īsh, jo kharo thar,she, to tam ne dād mal,she.
14 Was it possible for any man to have been in the house at the time of the robbery without hearing the noise the thieves made in breaking open the door?	૧૪ શુ એમ બને, કે ચોરી થઈ તેવેળા કોઇ માણસ જેઘરમાં હોય અને ચોર બારણુ ભાંજીને ઉઘાડે, તેનો ગોંગાટ તે સાંભળ્યવિના રહે ?	shun em ban,e, ke chor,ī tha,ī te velā ko,ī mānas je ghar mān ho,ya, ane chor bārnun bhānj,īne ughād,e, te no gongāt te sāmbhal,yā vinā rah,e?
15 I should say decidedly not, as I in a house at some distance was awakened out of a sound sleep by the noise, it is not likely that any one in that very house could have avoided hearing it.	૧૫ હુ કહુછુ કે એમ કદિ બને નહી, કાંજે હુ તે ઘરથી થોડો વેગળો રહુંછું, તોય પણ તે ગોંગાટ સાંભળીને ભારી ઉઘમાંથી જાગ્યો, ત્યારે જે માણસ તેજ ઘરમાં રહેતો હોય તે સાંભળ્યા વિના કેમ રહે	hun kah,un chhun ke em kadi ban,e nahīn, kān-je hun te ghar thī thodo veglo rah,un chhun, toya-pan te gongāt sāmbhlī,ne bhārī ungh mān-thī jāg,yo, tyāre je mānas te,j ghar mān rah,eto ho,ya te sāmbhal,yā vinā kem rah,e
16 If he made a noise at the door whilst you	૧૬ તમે ઘરમાં હતા, તે વેળા તેણે દરવાજાઉપર બુ	tame ghar mān ha,tā, te velā te,ne darvājā

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
guzrā, ki jo admi tum,hārī nazar meṉ aisā ashrāf hai, so mumkin hai ki aisā burā kam kar,e ?	ba khayal,i tu ba,dīn khūb,ī bash,ad chunīn harakat,i shanī az ū sādir shaw,ad ?
11 tum,hare siwā kis,ī dūsre ne us,e ap nī jorū ko mār,te dekh,ā hogā ki nahīn ?	ā)a dar wakt,ī ki ū zan,i khud rā zad, ghair az tū kasi dīgar ān rā dīda bāsh,ad ya na ?
12. us wakt tū ne is bāt kā ko,ī shāhid kiyā tha ?	dar wakt,i wukū,ī īn amr kas,ī dar miyān būd ki gawah,i tū bāsh ad yā na ?
13 main tum,hare mukaddame men ghaur kar,ūngā, agar sach hogā, to dād mil egī	man dar khusūs,i mukaddama,i tū ghaur khāh,am kard agar rāst bāsh,ad, albatta dād khah,iyi tū khāh,ad shud
14 mumkin hai ki ko,ī admī jo chor,ī ke wakt ghar men ho we, aur chor darwāza tod e aur khol e, us kī āwāz us ke sun,ne men nahīn ā,we ?	mumkin,ast, ki kas,ī dar wakt,i duzd,ī dar khāna bash,ad, wa sadā,i shikast,an wa gushād,an,i dar rā az duzd ān na,shinaw ad ?
15 main kah tā hūn ki hargiz mumkin nahīn kyūn ki main jo wahān-se thodī dūr ek ghar men rah,tā hūn, us āwāz ke sabab bhārī nīnd men-se chaunk padā, to aghlab nahīn ki jo ādmi us,i ghar men rah,tā ho so baghair sun,e rah,ā ho	man mīgū,)am ki albatta īn amr muhāl,ast, zirā ki man ba-ān ki dar khana,ī ki kadr,ī dūr tar az ān mi,bash,ad, sukna dār,am, wa ba sabab i ān sadā az khwāb,i girān bīdar gasht,am, pas muhāl,ast barā i shakhs,ī ki dar ham-ān khāna bāsh, ad wa na,shinaw,ad
16 kyūn,kar yih ho sak,tā hai ki tum ghar men the, aur us ne	dar wakt,ī ki īn kas bar dar,i khāna,i tū hāi hū,i namūd, tū dar

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
were in the room, how could it be, that you did not hear it ?	મ પાડી, તે તમે સાંભળી નહી, એવાત કેમ બને ?	upar bum pād,ī, te tame sāmbhl,ī nahīn, e vāt kem ban,e ?
17 I knew by the creaking* of his shoes that he was coming up stairs	૧૭ મે તેના જોડાના ચમચમાટ*થી જાણ્યુ, કે તે માળ ઉપર આવતો હતો	men te nā jodā nā chamcham,āt* thī jān,yun, ke te māl upar āv,to ha,to
18 He offered him a bribe to give his vote in favor of the defendant	૧૮ તેણે તેને કહ્યુ કે જો તમે પ્રતિ વાદીની તરફથી તેના લાભમાં બોલશો (*or*, મત આપશો), તો હુ તમને લાંચ આપીશ	te,ne te ne kah,yun ke jo tame prati,vād,ī nī-taraf thī te nā lābh mān bol,sho (*or*, mat āp,sho), to hun tam ne lānch āp,īsh
19 From the circumstances we have just heard, I am of opinion that a strong degree of suspicion attaches to this man, so he must be committed to take his trial at the next Sessions	૧૯. આ સઘળી બિના જે હમણા આપણા સાંભળ્યામાં અવી, તેથી મારૂં મત એ છે, કે પેલા શખ્સ ઉપર મોટો ભરમ આવેછે, માટે આવતી સેશનમાં એ વાત છાંડવા સારૂ તેને કેદમાં રાખવો જોઇયે	ā saghlī binā je hamnā āp,nā sāmbhal,yā mān āv,ī, te thī mā,run mat e chhe, ke pelā shakhs upar moto bharam āv,e chhe, māṭe āv,tī *session* mān e vāt chhānd,vā sārū te ne ked mān rākh,vo jo,īye
20. When a man is brought up on a charge of murder, is he imprisoned or bailed ?	૨૦ જ્યારે કોઈ માણસ ખુન કરવાના વાંકમાં આવ્યો, ત્યારે તેને કેદમાં રાખેછે, કે તેનો જામીન લેછે?	jyāre ko,ī mānas khun kar,vā nā vānk mān āv,yo, tyāre te ne ked mān rākh,e chhe, ke te no jāmin le chhe ?
21. In the Court, it is necessary that the witnesses be sworn, but should one refuse, what is done ?	૨૧ અદાલતમાં સાક્ષી લોકોને શપત આપવો જોઇયે; પણ જ્યારે કોઇ સાક્ષી શપત લેવાને નાપાડે, ત્યારે શુ કરેછે ?	adālat mān sākshī lok,o ne shapat āp,vo jo,īye ; pan jyāre ko,ī sākshī shapat le,vā ne nā-pād,e, tyāre shun kar,e chhe ?
22. How is this matter	૨૨ તમારા ધર્મ શાસ્ત્ર પ્ર	tam,ārā dharm-shāstr

ENGLISH	ANGLO-GUJARATI	ANGLO-HINDI
* Creaking noise	charcharat (*or*) chamchamat	chadchadahat
Rustling noise	sansanat	sursurahat
Jingling noise	thanthanat	thanthanahat

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
darwāze par shor machā,yā, so tum ne nahīn sun,ā ?	khāna būd,ī, pas chi gūna mumkin būd ki tū ān rā na,shnaw ī ?
17 main ne us kī jūtī ko chadchadā,ne kī āwāz se ma'lūm kiyā ki wuh ūpar ā,tā thā.	man az sadā,i kafsh i ū ma lūm kard,am ki ū bālā mī,āmad
18 us ne kah,ā ki agar tū mudda, 'ā-alai hi ke hakk men achchhī bāt bol,e (*or,* mat de,we), to main tujh ko kuchh rishwat dūngā.	ū fulān kas rā wa da,i rishwat kard tā janib-dar,iyi mudda ā-alai hi namūd,a ū rā ta dīl kun,ad
19 yih sab hakīkat jo ab-hī ham,āre sun,ne men ā,ī us se main yūn samajh,tā hūn ki us shakhs ke-ūpar badā shakk guzar,tā hai, is liye us,e kaid men rakh,ā chāhiye ki a,te *session* men us kī tajwīz ho.	az rū,yi īn hama kaifīyat ki hālā ba sam,i mā ras,id,a, rā,i man īn,ast ki bar fulān kas gumān,i bad mī,raw,ad, li hāzā bāyad ki ū rā mahbūs kun,am, tā dar *session,i* ā,yanda tajwīz,i amr,i ū bi,shawad
20 jab ko,ī shakhs khūn kar,ne kī taksīr men pakd,ā gayā, to us,e kaid kar,te hain, yā us kā zāmin le,te hain ?	dar wakt,ī ki kas,ī ba taksīr,i khūn giriftār shaw,ad, ū rā mahbūs mī,kun,and, yā zāmin az ū mī,gīr,and ?
21 adālat men shāhid,on ko kasam khilā,nā lāzim hai par agar ko,ī kasam khā,ne kā inkār kar,e, to kyā kar,te hain ?	dar adālat shuhūd rā kasam bāyad dād har-gāh kas,ī inkār,i īn amr kun,ad, chi mī,kun,and ?
22. tum,hāre shar' ke rū se is	mutābik,i shariat,i tū hukm,i īn

Rattling noise.	kadkadat.	kadkadahat.
Clinking noise.	jhanjhanat.	jhinjhinahat.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
to be settled by the tenets of your religion?	માણે આ વાતનો ફડચો શી રીતેછે?	pramāne ā vāt no phadcho shī rīt,e chhe?
23 The woman was divorced by a judgment of the Court	૨૩ અદાલતનાહુકમથી પેલી સ્ત્રીનો છુટોછેડો થયો (*or*, છેડો ફાટો)	adālat nā hukm thī pelī strī no chhuto-chhedo tha,yo (*or*, chhedo phāt,o)
24 When you saw the corpse on the banks of the river, was there any cord round its neck?	૨૪ જે વેળા તમે પેલુ મુડું નદી કાંઠે દીઠું, તે વેળા તેના ગળાંમાં દોરી હતી કે નહી ?	je velā tame pelun mudun nadī kānthe dīth,un, te velā te nān galān mān dorī ha,tī ke nahīn?
25 Is it possible he could have come without your seeing him?	૨૫ શુ એમ થાય, કે તે (ત્યાં) આવ્યો, અને તમે તેને નહી દીઠો ?	shun em thā,ya, ke te (tyān) āv,yo, ane tame te ne nahīn dīth,o?
26 If he had come, might you have seen him?	૨૬ શુ તે (ત્યાં) આવ્યો હોત, તો તમે તેને દીઠો હોત ?	shun te (tyān) āv,yo hot, to tame te ne dīth,o ho,t?
27 Do you know if there are any vacancies in the judicial line?	૨૭ અદાલત ખાતાંમાં કોઈ જગા ખાલી પડેલી તમને માલુમ છે ?	adālat khātān mān ko,ī jagā khālī pad,elī tam ne mālum chhe?
28 You might have been put in prison for interfering with those Police *peons* on duty, but as you have escaped this time, I hope you will take warning in future	૨૮ કોતવાલના સિપાહિયોના કામમાં તમે હાથ ઘાલ્યો, તેથી તમે કેદમાં પડત, પણ આ વેળા બચી ગયા, માટે મને ભરોસો છે કે હવેથી તમે બિહિ નેચાલશો	kotvāl nā sipāhi,yo nā kām mān tame hāthi ghāl,yo, te thī tame ked mān pad,at, pan ā velā bach,ī-gayā, māte ma ne bharoso chhe ke have-thī tame bihi,ne chāl,sho
29 How can you swear so positively to the identity of the prisoner, as you have admitted that at the time you saw him, it was very dark?	૨૯ તમે બધવાને ઓળખવા વિષે શી રીતે શપત લેઈને ચોકસ બોલી શકશો, કાંજે તમે કબુલ કરી ચુકા કે જે વેળા તેને દીઠો તે વેળા ઘણુ અંધારૂ હતુ.	tame bandh,vā ne olakh,vā vishe shī rīt,e shapat le,ī,ne chokas bol,ī shak,sho, kān-je tame kabul karī chuk,ā, ke je velā te ne dīth,o te velā ghanun andhā-run ha,tun
30 It is true that it was very dark at that time, but the prisoner, you will observe, has a	૩૦ ખરૂ છે કે તે વેળા ઘણુ અંધારૂં હતુ; પણ બધવાના કપાળ ઉપર તમે જુઓ કે ડાધ છે, જે મે તે	kharun chhe ke te velā ghanun andhārun ha,tun, pan bandh,vā nān kapāl upar tame

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
mukadda ne kā faisala kyā hai ?	mukaddama chi-guna na bāshad ?
23 adālat ke hukm se us aurat ne talāk pa,ī	ba hukmı adalat ān zan talāk girift,a
24 jab tum ne lash naddī kināre par dekhī tab us ke gale men rassī bandh,ı hu,ī thī kı nahīn ?	dar wakt,ī ki ān murvat ra dar kinara,ı rud khāna dīdī rasanī dar gardan,ı u bud yā na ?
25 mumkin hai kı wuh (wahān) āwe aur tum use nahīn dekho ?	mumkin ast ki u (dar an jā) amad u wa tu u rā na dīda bashī ?
26. agar wuh (wahān) āyā hotā, to kya tum ne use dekh,ā hotā ?	āyā agar ū (dar an jā) āmad,a, būd tu u rā dīd,a budī ?
27 adālat ke alāke men koī jagah khali padī hū,ī tum jante ho ?	ayā dar mahkama,hā,ı adālat khabar dārī kı mansab,ī khali bash,ad ?
28 kotwal ke sipāhiyon ke kam men dakhl karne se tum kaid men pad,e hote par ıs wakt bach-gaye, ummed wār hūn kı āyanda ibrat pakd,oge	ba illat,ı dakhl wa tasarruf kı dar amrı sipāhiyanı *kātwal* namūd ī mustahikk,ı habs būdī, wa likin hal kı najāt yāft,ī umīd wār, am kı mini ba d ibrat girī
29 tum kis tar,h kasam ke rū se bol sak,te ho kı kaid,ī ke tahkīk pahchān,tā hūn kyūn kı tum ne ikrār kiyā hai kı jis wakt us ke dekh,ā bahut-sā andhera thā.	dar shinākht,anı īn kaidī chi gūna yakın,an kasam tawān,ī khurd zīrā ki tū ikrar karda,ī kı dar wakt,ī kı ū rā dīd,am bisyār tārīk būd.
30 sach hai kı us wakt bahut-sā andherā thā , par kaid,ī kı peshānī par ek dāgh hai jo tum dekh,te ho wuh dāgh sāf mere dekh,ne men	rāst,ast kı dar ān wakt bisyār tārīk būd wa likin bar pīshānı,yı kaid,ī dāgh,ī hast ki tū mī,bīn,ī ān rā zāhir,an dīd,am, wa hāl ba

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
scar on his forehead, which I directly saw, and by which, I now recognize him	વેળા સારીપેઠે દીઠો હતો, અને તેથી હમણા હું તેને ઓળખી શકુંછુ	ju,o ke dāgh chhe, je men te velā sārī pathe dīth,o ha,to, ane te thī hamnā hun te ne olkh,ī shak,un chhun
31 Let a *peon* go with him to the village and look for the cow	૩૧ એક ચપરાસી તેની સાથે પેલાં ગામમાં મોકલો કે ગાયની શોધ કરે	ek chaprās,ī te nī-sāthe pelān gām mān mokl,o ke gāya nī shodh kar,e
32 This man has a petition that he may be permitted to enclose a piece of land about half a *bīgha** near the town	૩૨ આ શખ્સ અરજી લાવ્યો છે કે ગામના પડોસમાં મારી પાસે આસરે અર્ધું વીઘું* જમીનછે તે ઉપર વાડ બાંધવાની મને રજા આપો	ā shakhs arj,ī lāv,yo chhe ke gām nī pados mān mā rī-pāse āsre ardhun vīghun* jamīn chhe, te upar vād bāndh,vā nī ma ne rajā āp,o
33 That land is in camp limits, I have nothing to do with it	૩૩ તે ભોય છાવણીની હદમાં છે, તેમાં મારો કસો અલાકો નથી	te bhonya chhāvnī nī had mān chhe, te mān mā,ro kaso alāko na,thī
34 To whom shall I apply?	૩૪ હું કોની પાસે જઈને અર્જ કરૂં ?	hun ko nī-pāse ja,ī,ne arj kar,un ?
35 What has this man been doing?	૩૫ આ શખ્સે શો અન્યાય કર્યો છે ?	ā shakhs,e sho a,nyāya kar,yo chhe ?
36 He has beaten a woman, and stolen her nose-ring, ear-ring, and a pair of silver bangles	૩૬ એણે એક બાઈડીને મારી; અને તેની નથ, તથા ચોકડું, અને એક જોડ રૂપાંની બાંગડી લૂટી લીધીછે	e,ne ek bā,īdī ne mār,ī, ane te nī nath, tathā chokdun, ane ek jod rūpān nī bāngdī lūt,ī līdhī chhe
37 When I got to the place, the prisoner was lying on the ground with his sword covered with blood	૩૭ જ્યારે હું તે જગા ઉપર જઈ પહોંચ્યો, ત્યારે બધવો પોતાની લોહીએ ખરડાએલી તરવાર સમેત ભોંયપર પડેલો હતો	jyāre hun te jagā upar ja,ī pahonch,yo, tyāre bandh,vo potā nī lohī,e khardā,elī tarwār samet bhonya par pad,elo ha,to
38 I caught hold of the prisoner by the wrist, but he gave me a	૩૮ મે બધવાનોહાથ પકડ્યો, પણ એકાએક આચકો મારીને મારા હાથમાંથી	men bandh,vā no hāth pakad,yo, pan ek-ā-ek āchko mār,ī,ne mā,rā

* The land measure varies in different countries The Indian *bigha* is a measure of about 120 square feet *Vighun* is just the same as *bigha* In Hindustani words, the letter *b* is substituted for the Gujarati *v*, as *ban* or *van*, a forest, *basti* or *vasti*, a village

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
a,ya, us se main ab-hi us,e pahchan,ta hūn.	wāsita,i an ū ra mī,shinas,am
31 ek patte-wālā us ke sath us gānw ko bhej,o ki gā,e kī talāsh kare	yak nafar farrāsh ba ham rah,i an kas dar an dih bi,first ta just-o-jū,i māda gāw ra bi,kun,ad
32 yih shakhs arz,ī la,yā hai ki gānw ke-nazdīk me,re-pas karib ādha bīghā zamin hai, us par bad laga,ne kī razā do	in shakhs ariza,ī āward,a ki karib ba shahr para,i zamin ba kadri nim jarīb dār,am, wa izn mi,khah,ad ki daur,i ān rā khar bast kun,ad.
33 wuh zamīn chhawnī kī hadd men hai, us men me,rā alaka nahin.	an zamin dar hudūd,i mahalli tawakkuf,i lashkar,ast wa ba man rabt,i na dar,ad
34 (tab) main kis ke pas ja,kar arz kar,un?	(pas) nazd,i ki bi,raw,am?
35 is shakhs ne kyā gunāh kiya hai?	in shakhs chi takṣir karda,ast?
36 us ne ek aurat ko mar,a aur us kī nath, bālī, aur ek jod chandī kī pahunchī chura,ī hai	īn kas zan,ī ra zad,a wa halka bini wa gūsh wara, wa yak juft dast-band,i nukra,i ū ra az u jabran girifta,ast.
37 main us jagah par pahunch,a tab kaid,ī zamin par pad,ā tha, aur lahū bhar,ī talwār us ke-pās pad,ī thī	dar wakt,ī ki man an jā ras,id,am, did,am, ki an shakhs,i kaidi ba shamshir,i khūn alūd,i khud bar zamin āram,īda būd
38 main ne kaid,ī kā hath pakd,a par yak-ā yak jhatak,kar me,re hāth se chhut-ga,yā.	man dast,i ān shakhs,i kaid,i ra girift,am, amma ū takan dād,a az chang,i man gurikht

or population *byakaran* or *vyakaran* grammar *bat* or *vat* a road, &c The Persian *jarīb* is a measure of about 60 ells square.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
sudden jerk and escaped	છુટી ગયો	hāth mān-thī chhut,ī-ga,yo
39 You ought not to have released the prisoner without my permission	૩૯ મારી રજા લીધા વિના બધવાને છોડી દેવો જોઈતો નોહોતો	mā,rī rajā līdhā vinā bandh,vā ne chhod,ī-de,vo jo,īto no ho,to.
40 If you had not followed the advice of your comrades, you would not have found yourself in this predicament	૪૦ જો તમે તમારા સાથિયોના કહ્યા ઉપર નહીં ચાલ્યા હોત, તો તમે આ અવસ્થામાં નહીં પડયા હોત.	jo tame tam,ārā sāthi,yo nā kah,yā upar nahīn chāl,yā hot, to tame ā avasthā mān nahīn pad,yā hot
41 The plaintiff and defendant are both present, and each is anxious for justice	૪૧ વાદી તથા પ્રતિવાદી બધે હાજર છે, અને ઇનસાફ કરાવ્વા સારૂ આતુર છે	vād,ī tathā prati,vād,ī bandhe hājar chhe, ane insāf karāv,vā sārū ātur chhe.
42 Should you recognize the ornaments she wore, when you last saw her alive?	૪૨ જે ઘરેણાં પેલી બાઈડીનાં આંગ ઉપર તેના મરણ પામ્યાની આગમજ તમે દીઠાં હતાં, તે તમે (હમણા) ઓળખશો શુ ?	je gharenān pelī bā,idī nā āng upar te nā maran pām,yā nī-āgmaj tame dīth,ān ha,tān, te tame (hamnā) olakh,sho [shun?
43 What length of time had elapsed from your first seeing the prisoner running and the period of your meeting the Police *peons*?	૪૩ બધવાને પ્રથમ તમે નાસી જતાં દીઠો, તાર પછી કેટલી વારે તમને પોલીસના સિપાહિયો મળ્યા ?	bandh,vā ne patham tame nās,ī-ja,tān dīth,o, tār-pachhī ketlī vār,e tam ne *police* nā sipāhi,yo mal,yā?
44 Did the Police *peons* endeavour to apprehend the prisoner?	૪૪ પોલીસનાં સિપાહિયો એ બધવાને પકડવાનો ઉદ્યોગ કર્યો કે નહીં ?	*police* nā sipāhi,yo,e bandh,vā ne pakad,vā no udyog kar,yo ke nahīn?
45 Did the prisoner stop before the Police *peons* called him, or after?	૪૫ પોલીસના સિપાહિયોની બુમ પાડવાની અગાઉ બંધવો ઉભો રહ્યો, કે પછી ?	*police* nā sipāhi,yo nī bum pād,vā nī-agū,u, bandh,vo ubho rah,yo, ke pachhī?
46 Might I not have been stooping as well as lying or sitting down?	૪૬. જેમ હું લેટેલો અથવા બેઠેલો હોઈશ, તેમ શુ વાંકો વળ્યો ન હોઈશ ?	jem hun let,elo athvā beth,elo ho,īsh, tem shuṇ vāṇko-val,yo na ho,īsh?
47. Your statements	૪૭. તમારી એક વાત બી	tam,ārī ek vāt bījī

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
39 meri razā liye baghair kaidi ko chhodnā lāzim na thā.	na mi bāyist ki tū bi izn i man kaidi rā rahā kuni.
40 agar tum ne apne sāthi yon ki salāh par kām na kiyā hotā, to tum is naubat ko na pahunchte.	agar ba kaul i rufakā i khud amal na mi kardi badin rūz giriftār na mi shudi
41 mudda'i aur mudda'ā-alai hi donon hāzir hain, aur dād rasi ke ummed wār hain.	mudda'i wa mudda ā-alai hi har dū hāzir and, wa har yak az ishān tālib i murafa a and.
42. jo zewar ki wuh aurat apne jite-ji pahanti thi aur tum ne dekhā thā, so (ab) us zewar ko pahchānoge ?	an ziwar ra ki dar hin i hayāt i ān zan dar bar i ū dida būdi, (hal) khahi shinākht yā na ?
43 kaidi ko bhāgtā dekhne ke-pichhe kitni der ke-ba d tum ko kotwāl ke piyade mile ?	az wakt i ki didi kaidi mi gurikht, tā wakti ki bā gazma hā mulākat kardi chi kadr tūl kashid ?
44 *police* ke sipāhi yon ne kaidi ke pakadne kā kasd kiyā ki nahin ?	āyā sipāhi yan i *kutwal* dar girift an i in kaidi sa'i kardand yā na ?
45 *police* ke sipāhi yon ke pukār, ne ke-āge kaidi khadā rah-gayā, yā pichhe ?	ān kaidi pish az bāng zadan i shahna hā istad, ya ba d az an ?
46 jaisā main letā hūā yā baithā hūā hūngā, kyā waisā jhukā hūā na hoūngā ?	dar ān hālat ki ma rā istirāhat karda yā nishasta didi, āyā man khamida na būda bāsham ?
47 tumhāri ek bāt dūsri bāt ko	akwal i tū har yak mukabil i digar,

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
contradict themselves	જી વાતને ખોટી પાડે છે	vāt ne khotī pād,e chhe
48 Our orders with regard to that man are so extremely strict, that he is not allowed any indulgence whatever	૪૮ પેલા શખ્સની બાબત માં એવો તો સખ્ત હુકમ થયો છે, કે કોઈ રીતે પણ તેના ઉપર દયા થઈ શકતી નથી	pelā shakhs nī bābat mān evo to sakht hukm tha,yo chhe, ke ko,ī rīt,e pan te nā-upar dayā tha,ī shak,tī na,thī.
49 In the conversation which took place between you and the *Subadar* respecting the three rupees, did you understand that he alluded to himself?	૪૯ તમારી તથા સુબેદાર ની વચ્ચે ત્રણ રૂપિયા વિષે વાતચીત થઈ, તે ઉપરથી તમે શુ સમજ્યા કે તેણે એ વાત પોતા ઉપર કહી સભળાવીશુ ?	tam,ārī tathā sube-dār nī-vachche tran rūpiyā vishe vāt-chīt tha,ī, te upar-thī tame shun samaj,yā ke te,ne e vāt potā upar kah,ī sam-bhlāv,ī shun ?
50 In the money transaction, do you mean to insinuate that he intended to cheat you, or that he merely got the best of the bargain?	૫૦ તમે ભેદમાં જે બોલો છો, તે શુ એમ બોલવા માગો છો, કે નાણાંની લેવડ દેવડ (*or*, લેણ દેણ) મા તેણે તમને ઠગવા ઇચ્છ્યુ, કે સાટુ જે કીધુ, તેમાં તેણે માત્ર પોતાનો લાભ સાધ્યો ?	tame bhed mān je bol,o chho, te shun em bol,vā māg,o chho, ke nānān nī levad-devad (*or*, len-den) mān te,ne tam ne thag,vā ichh,yun, ke sātun je kīdhun, te mān te,ne mātr potā no lābh sādh,yo ?
51 He led me to the next house but two, where I found the prisoner asleep with a bundle under his pillow	૫૧ તે મને ત્યાંથી બે ઘર મેલીને ત્રીજા ઘરમાં લેઈ ગયો, ત્યા મે બધવાને એક ગાસડી માથાની નીચે મેલીને સુતેલો દીઠો	te ma ne tyāṇ-thī be ghar mel,īne trījān ghar mān le,ī-ga,yo, tyān men bandh,vā ne ek gānsdī māthān nī-nīche mel,ī,ne su,telo dīth,o.
52 When you first went up to the prisoner, did he appear at all intoxicated?	૫૨ જ્યારે પ્રથમ તમે બધવા પાસે ગયા, ત્યારે તે કોઈ રીતે પીધેલો તમારા દીઠામાં આવ્યો શુ ?	jyāre pratham tame bandh,vā pāse ga,yā, tyāre te ko,ī rīt,e pī,dhelo tam,ārā dīṭh,ā mān āv,yo shuṇ ?
53 Can you swear that this is the man who robbed you last night?	૫૩. તમે શપત લેઈને કહી શકશો, કે આ તેજ આસામી છે, જેણે તમને ગઈ રાતે લૂટ્યો ?	tame shapat le,ī,ne kah,ī shak,sho, ke ā te,j āsāmī chhe, je,ne tam ne ga,ī rāt,e lūt,yo ?
54 How far were you from the parties at the	૫૪ જ્યારે ટંટો થયો, ત્યારે તમે તે આસામિયોથી	jyāre ṭanṭo tha,yo, tyāre tame te āsāmi,yo

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
jhūthā kartī hai	ast
48 us shakhs ke hakk men aisa sakht hukm hū,a hai ki kisī sūrat se kuchh ri ayat nahīn ki jā,tī.	dar bābi fulan kas sakht-gīrī ba andāza ist, ki man ba hīch wajh ri ayat,i u ra na mī tawanam kard
49 tum,hāre aur sūba-dār ke-dar miyan tīn rūpiyo kī babat par jo bat-chīt hū,ī us se tum kya samjhe ki us ne us bāt kā apne ūpar ishara kiya ki nahīn ?	kal-o kil ī ki fi mā bain i tū wa sūba-dār dar khususi si rupiya būd ayā mā fi z zamīr i ū bar tu ma'lum shud ki ba jihat i khud khast yā na ?
50 kyā tum kinayat,an (or parde men) bol,ā chahte ho ki paison ke lain-dain men us ne tum,hen thag lene kā irada kiyā, ya sirf saude men us ne apnā naf' kiyā ?	an chi dar parda bi khusūsi dād o sitad ki mī gū,ī ayā manzur i fulan kas farib dadan i tū būd yā an ki fa kat sarfa ju,ī,i khud ra kard ?
51 wuh mujhe wahan-se do ghar chhodkar tīsre ghar men le gaya wahan main ne kaid,ī ko ek gathri sir hāne dhare hū,e so,ta pā,yā	ū ma rā az ān jā ba andar,ūn,i khana,i saiyum īn burd, wa dar an jā man kaid,ī rā dīd,am khābīd,a, wa bukcha,ī zīr,i bālīn i ū bud
52 jab pahle tum kaidī ke pās gaye us wakt wuh kuchh nashe kī halat men nazar ā,yā ?	dafa,i auwal ki tu nazd,i kaid,ī raft,ī, ū rā dar hālat,i sukr yāft,ī yā na ?
53 tum kasam khā,oge, ki yih wuh,ī shakhs hai jis ne ga,ī (or, kal) rat ko tum,hen lūṭā ?	tū mī,tawān,ī kasam yad bi,kun,ī ki īn ham-an kas,ast, ki dī-shab asbāb,i tu rā ghārat kard ?
54 jab kazīya (or ragdā) hū,a, tum un log,on se kitnī dūr the ?	dar wakt,ī ki nizā dar miyan i īshan shud, tū chi kadr fāsil,a az

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
time the dispute took place?	કેટલા વેગળા હતા ?	thī ketlā veglā ha,tā ?
55 Did you go yourself to see him, and in what state did you find him ?	૫૫ શુ તમે પોતે તેને જોવા સારૂ ગયા હતા, અને તેને કેવી અવસ્થામાં દીઠો ?	shun tame pote te ne jo,vā sārū ga,yā ha,tā, ane te ne kevī avasthā māṇ dīth,o ?
56 Could the defendant have struck the plaintiff in your presence, without your observing it ?	૫૬ પ્રતિવાદીએ વાદીને તમારી હજૂરમાં માર્યો, તે શુ તમારા દીઠામાં નહીં આવ્યુ હશે ?	prati,vādī,e vādī ne tam,ārī hajūr mān māri,yo, te shun tam,ārā dīth,ā mān nahīn āv,yun ha,she ?
57. He reported to me that the robber had killed four women, but that he was afterwards seized by a *sipahi* at the gate of the village.	૫૭ તેણે મને ખબર આપી, કે પેલા ચોરે ચાર બાઈડીઓને મારી નાખી, પણ તારપછી ગામની ભાગળમા એક સિપાહીને હાથે પકડાયો	te,ne ma ne khabar āp,ī, ke pelā chor,e chār bā,īdi,yo ne mār,ī-nākh,ī, pan tār-pachhī gām nī bhāgal mān ek sipāh,ī ne hāth,e pakdā,yo
58. You expose yourself to the displeasure of Government by such refractory conduct, and you render yourself liable to be dismissed from your office	૫૮ એવી હઠીલી ચાલ ચાલ્યાથી તમે પોતે સરકારની રીસમાં પડોછો, અને ચાકરીથી બરતરફ થવાને લાયક થાઓછો.	evī hath,ilī chāl chāl,yā thī tame pote sarkār nī rīs mān pad,o chho, ane chākrī thī bar-taraf tha,vā ne-lāyak thā,o chho
59. Were you standing so near the prisoner that if he had used these words, you must have heard him?	૫૯ તમે બંધવાની એટલા સોડે ઉભેલા હતા, કે જો તે એવા વચન બોલ્યો હોત, તો તમે ખચિત સાંભળત શુ ?	tame bandh,vā nī etlā sode ubh,elā ha,tā, ke jo te evā vachan bol,yo hot, to tame khachit sāmbhl,at shun ?
60. When the thieves saw us coming, they ran away, but our party went in pursuit of them half in one direction, and half in another, at last, we apprehended them all	૬૦ જ્યારે ચોરોએ અમને આવતા દીઠા, ત્યારે નાસી ગયા, પણ અમારી ટુકડીનાં લોક તેઓની પાછળ દોડયા અર્ધા એક ગમ, અને અર્ધા બીજી ગમ, અંતે અમે તે સઘળાઓને પકડી લીધા	jyāre chor,o,e am ne āv,tā dīth,ā, tyāre nās,ī-gayā, pan am,ārī ṭukdī nā lok te,o nī-pāchhal dod,yā adhā ek gam, ane adhā bījī gam, ante ame te saghlā o ne pakd,ī-līdhā
61 Did you search the prisoner's person ?	૬૧ તમે બંધવાના શરીરનો ઝાડો લીધો કે નહીં ?	tame bandh,vā nā sharīr no jhādo līdho ke nahīn ?

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
	ānha dāshtī ?
55 kyā tum āp use dekhne gaye the, aur tum ne us ko kis hālat men pāyā ?	āyā tū khud barāi dīdani ū rafta būdī wa ū rā dar chi hāl dīdī ?
56 kyā muddaā-alai hi ne muddaī ko tumhāre huzūr marā hogā, aur tum ne nahīn dekhā hogā ?	āyā mumkin ast ki muddaā-alai hi muddaī rā dar huzūri tū bizanad wa tū na bīnī ?
57 us ne mujhe khabar dī ki us chor ne chār auraton ko mār-dālā aur tis pīchhe gānw ke darwāze men ek sipāhī ke hāth se pakdā gayā.	ū ittila ba man dād, ki ān duzd chahar zan rā kusht wa ba'd az ān ba darwāzai shahr ba dasti shahnaī giriftār shud
58 tūm sar kashī ke kām karke āp ne-tain sar kār kī khafagī men dālte ho, aur naukarī se bar taraf hone ke lāik bante ho	az irtikābi chunīn tughyān wa baghi, khud rā mauradi ghazabi sar kār mīsāzī wa saza wāri ma zūlī az mansab mīgardī
59 kyā tum kaidī ke itne nazdīk khade the, ki agar wuh ye bāten bolā hotā, to tum albatta sunte ?	āyā tū bā kaidī ba martabaī nazdīk istāda būdī, ki agar ū chunīn sukhanān mīguft, tū lā muhāla mīshanīdī ?
60 jab choron ne ham ko āte dekhā, tab bhāge par hamārī ta'īnātī ne un kā pīchhā kiyā ādhe log ek taraf ko gaye, aur ādhe dūsrī taraf, ākhir ham ne un sab ko pakad liyā.	chūn duzdān mā rā dīdand, gurīkhtand, wa likin sar bāzāni dastai mā ta'ākubi ishān namūd, and nisfī az ānhā ba yak samt, wa nisfī ba samti dīgar raftand, ākhir kullan ishān rā giriftār namūdand
61 tum ne kaidī ke āng kā jhādā liyā ki nahīn ?	āyā tū kāwīdī ān kaidī rā yā na ?

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
62 On searching him, I found a bunch of keys in his pocket, a tinder box, flint, and match	૬૨ જ્યારે મે તેનાં શરીરનો ઝાડો લીધો, ત્યારે તેનાં ગજવાંમાંથી કુચીનો એક ઝુમકો, તથા એક ચકમકદાન, તથા ચકમકનો પથ્થર, તથા કાકડો નિકળ્યો	jyāre men te nān sharīr no jhādo līdho, tyāre te nān gajvān mān-thī kunchī no ek jhumko, tathā ek chakmak-dān, tathā chakmak no patthar, tathā kākdo nikal,[yo
63 Did any one attempt to deliver the prisoner from your custody?	૬૩ કોઈએ તમારા હાથમાંથી બધવાને છોડવવાનો ઉદ્યોગ કર્યો શુ ?	ko,ī,e tam,āra hāth mān-thī bandh,vā ne chhodav,vā no udyog kar,yo shun ?
64 It is not worth-while to lodge a complaint against him for so trifling a matter.	૬૪ એવી હલકી બાબદને સારૂ તેના ઉપર ફર્યાદ કરવી ફોકટછે	evī halkī bābad ne-sarū te nā-upar faryād kar,vī phokat chhe
65 I thought it would have been his turn to have sat yesterday on the jury, but it appears they have no regular list there, every one's name is drawn by lot, first come first served, just as it may happen	૬૫ હુ સમજ્યો કે જુરી પર બેસવાની તેની પાળી ગઈ કાલે આવી ચુકી હશે, પણ એમ જણાયછે કે તેઓ હિસાબ બરાબર રાખતાનથી, હરેકનુ નામ ચિઠ્ઠીથી કાહાડેછે, જેનુ નામ પેહેલાં નિકળે તે પેહેલો બેસે, નસીબ પ્રમાણે	hun samaj,yo ke *jury* par bes,vā nī te nī pālī ga,ī kāl,e āv,ī chuk,ī ha,she, pan em janā,ya chhe, ke te,o hisāb barābar rākh,tā nā,thī, har-ek nun nām chit,thī thī kāhād,e chhe, je nun nām pehelān nikle te pehelo bes,e, nasīb pramāne
66. Did you seize the prisoner by the hand as he was in the act of taking the money?	૬૬ શુ આ બધવો રૂપિયા ઉપાડતો હતો, તેવાંમાંજ તમે તેનો હાથ ઝાલ્યો હતો ?	shun ā bandh,vo rūpiyā upād,to ha,to, tevān-mānj tame te no hāth jhāl,yo ha,to ?
67 Why did you deprive the woman of her reputation?	૬૭ શા સારૂ તમે આ સ્ત્રીને બગાડી ?	shā-sarū tame ā strī ne bagād,ī ?
68 I will always protect you against any encroachment on your liberty, revenge you for any insult offered, and reimburse you for any loss you may	૬૮ જો કોઈ તમારી મુખ્તારીમાં અડચણ કરે, તો સદા તમારી કુમક કરીશ, અને જો કોઈ તમારૂ અપમાન કરે, તો હુ તેનો બદલો લેઈશ ; અને જે કાંઈ તમારૂ નુકસાન થાય, તે	jo ko,ī tam,ārī mukh tār,ī mān adchan kar,e, to sadā tam,ārī kumak kar,īsh , ane jo ko,ī tam,ārun ap-mān kar,e, to hun te no badlo le,īsh , ane je-kān,ī tam,ārun

ANGLO-HINDI. / ANGLO-PERSIAN

62. jab us ke āng kā jhāḍā liya, tab main ne us ke jeb men ek ganj chābiyon kā, aur ek chakmak-dān, aur chakmak kā patthar, aur fatīla pā,yā

(bale) chūn man kawīd,am ū rā, az jīb,i ū dasta,i kilīd,ī, wa chaḳmaḳ dān,ī, wa chaḳmāḳ,ī, wa fatīla ī yāft,am

63 kis,ī ne tum,hāri ḳaid men se ḳaid,ī ke chhudā,ne ka ḳasd kiyā ki nahīn ?

ayā kas,ī khāst ki ḳaid,ī rā az dast,i tū rahā,ī dih,ad ?

64 aisī adnā bāt ke-liye us par faryād kar,nī lā hasil hai

az barā,i chunīn amr,i juz,i nālish namūd,an bar ū khāsīyat,ī na dār,ad.

65 main ne samjh,ā ki kal *jury* par baiṭh,ne kī us kī bārī hū,ī hogī par ma'lūm ho,tā hai ki un ke-pās barābar ḥisab rah,tā nahīn, har-ek ka nām chiṭṭhī se nikāl,te hain, jis kā nām pahle ā,we wuh pahle baiṭh,e, jaisā nasīb

man tasauwur namūd,am ki dar majlis,i *jury* nauba,i nishastan,i ū dī rūz būd wa likin chunān ma'lūm mī,shaw,ad, ki ishān fihrist,i durust dar dast na dār,and, ism,i har kas ra az ḳur,a dar mī,ār,and ba nām,i kas,ī ki auwal dar āyad ū auwal nishīn,ad muwāfiḳ,i nasīb,i har kas

66 kyā paisā uṭha,ne ke wakt tum ne ḳaid,ī ka hāth pakd,a thā ?

āyā dar ham-ān waḳt ki ḳaid,ī pūl ra bar mī,dāsht tū dast,i ū ra girift,ī ?

67 kyūn tum ne is aurat ko bigāḍ,ā ?

chi rā parda,i asmat,i īn zan rā darīd,ī ?

68 agar ko,ī tum,harī mukhtar,ī men dakhl kar,e, to hamesha tum,hārī ḥimāyat kar,ūngā agar ko,ī tum,hārī āb-rū le,we, to main us ka badlā lūngā aur jo-kuchh tum,hara nuḳsān ho,we, so main bhar-dūngā.

har-gāh kas,ī dar azādagī wa mukhtārīyi tū dakhl,ī numā,yad, man dā,im ḥimayat,i tu rā khāh,am kard wa agar kas,ī bā tū bē-shūkh,ī wa bi ḥurmat,ī kun,ad, man intiḳām az ū khāh,am girift, wa agar nuḳsān,ī ba tū ā,id shaw,ad, man

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
sustain	હુ ભરી આપીશ	nuksān thā,ya te hun bhar,ī āp,īsh.
69 Did each confess that he himself had lost in gambling, or did they mutually tax each other with having lost, and if so, mention the amount	૬૯ શુ હરેક માણસે કબુલ કર્યું, કે હું પોતે જુવો રમતાં હાર્યો, અથવા બેઉ ગમની આસામિયોએ એક બીજાને કહ્યુ કે તુ હાર્યો; જો એમછે, તો કહો કેટલા રૂપિયા	shun har-ek mānas,e kabūl kar,yun, ke hun pote juvo ram,tān hār,yo, athvā be,u gam nī āsāmi,yo,e ek-bījā ne kah,yun, ke tuṇ hāi,yo; jo em chhe, to kah,o ketlā rūpiyā.
70 Do you know anything about the prisoner's having, on the seventh of last month, confessed being concerned in gambling?	૭૦ ગયા મહિનાની સાતમી તારીખે બધવાએ ઈકરાર કર્યો કે જુવો રમવામાં હું (પણ) ભેગો હતો, તે વિષે તમને કાંઈ ખબર છે?	ga,yā mahinā nī sāt,mī tārīkh,e bandh,vā,e ikrāi kar,yo ke juvo ram,vā mān hun (pan) bhego ha,to, te vishe tam ne kān,ī khabar chhe?
71. I saw you holding him by the hair and beating him, and now you deny it	૭૧ મે તમને તેના કેશ પકડીને તેને મારતાં દીઠો, અને હમણા તમે તે વાતની ના પાડોછો	men tam ne te nā kesh pakḍī,ne te ne mār,tān dīth,o, ane hamnā tame te vāt nī nā pāḍ,o chho
72 If the door had not been fastened, the thieves would have stolen the company's property.	૭૨ જો બારણુ બધ નહીં હોત, તો કપનીનો માલ ચોર લોક લેઈ જાત	jo bāinun bandh nahīn ho,t, to *company* no māl chor lok le,ī-jāt.
73 Be careful what you say, as you are on your oath.	૭૩. જે કાંઈ બોલો તે સંભાળીને બોલજો, કાંજે તમે સમ ખાઈ ને બોલોછે	je kān,ī bol,o te sam,bhāl,īne bol,jo, kān-je tame sam khā,īne bol,o chho
74 I told you, you would suffer, if you persisted in such conduct.	૭૪. મેં તમને કહ્યુ હતુ, કે જો તમે આગ્રહથી એવી ચાલ ચાલ્યા કરશો, તો સંકટમાં પડશો.	men tam ne kah,yun ha,tun, ke jo tame āgrah thī evī chāl chāl,yā kar,sho, to sankat māṇ pad,sho.
75. Had you no suspicion that such an event was about to occur?	૭૫. શું આ વાત જે બનવાની હતી, તેનો ભરમ તમારા મનમાં નોહોતો ?	shun ā vāt je ban,vā nī ha,tī, te no bharam tam,ārā man māṇ no ho,to?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
	zauhda bar khāh,am āmad.
69 kyā har-ek ne ikrār kiyā, ki main āp jū,ā khel,ne men hār,ā, yā tarafain ke logon ne ek-dūsre ko kah,ā ki tū hār,ā, jo yūn ho, to kah,o kitnā hār,ā.	āyā har yak,ī az ān,hā ikrār kard,and, ki man khud dar kumār bākht,am, yā tarafain isnād,i bākht,an rā ba yak-dīgar dād,and, agar chunīn,ast, bigū wajh,i kumār chi kadr mī,shaw,ad.
70 ga,ye mahīne kī sāt,wīn tārīkh ko kaid,ī ne ikrār kiyā ki main (bhī) jū,ā khel,ne men shāmil thā, so tum ko is bāt kī kuchh khabar hai?	dar khusūs,i īn ki ba tārīkh,i haft,um,i māh,i guzashta īn kaid,ī ikrār kard ki man (ham) dar kumār bāz,ī shāmil būd,am, tū chīz,ī dar īn bāb mī,dān,ī yā na?
71 main ne tum ko us ke bāl pakad,te aur us,e mār,te dekh,ā, aur ab tum us bāt kā inkār kar,te ho	man tu rā dar hālat,i zad,an wa mū,i kashīd,an,i ū dīd,am, wa tū hālā inkār,i īn amr rā mī,kun,ī.
72. agar darwāza band na ho,tā to *company* kā māl chor le-jā,te.	agar dar rā masdūd na karda būd,and duzd,ān māl,i *company* rā burd,a būd,and
73 jo bol,o so samajh būjh,kar bol,iyo kyūn-ki tum kasam khā kar bol,te ho	har-chi bigū,ī ba ihtiyāt bigū zīrā ki tū kasam khurda,ī.
74 main ne tum se kah,ā tha, ki agar tum zidd se aisā kām kiya kar,oge, to musibat men pad,oge	man tu rā guft,a bud,am, ki agar dar irtikāb,i chunīn amr isrār kun,ī āzār mī,kash,ī.
75 kyā tum,hāre jī men kuchh gumān nahīn ā,yā, ki aisā hādisa ho,ne par hai?	āyā īn hādisa ki karīb ba wukū būd tū az ān hīch ittilā na dāsht,ī?

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
76 Could the event, he mentions, have occurred, without his being, in some degree, privy to it?	૭૬ આ વાત જે પેલો કહે છે, તે કાંઇપણ તેને માલુમ પડયા વિના બની હશે શુ ?	ā vāt je pelo kah,e chhe, te kān,ī-pan te ne mālum pad,yā vinā ban,ī ha,she shun?
77 Why did you try to conceal this fact from me?	૭૭ શા સારૂ તમે આ બાબતને મારાથી છુપાવી રાખવાનો ઉદ્યોગ કર્યો ?	shā-sārū tame ā bābat ne mā,rā thī chhupāv,ī-rākh,vā no udyog kar,yo?
78 Have you any suspicion against the prisoner?	૭૮. આ બધવા વિષે તમારા મનમાં કાંઇ ભરમછે શું ?	ā bandh,vā vishe tam,ā,ā man māṇ kān,ī bharam chhe shun?
79 As I was searching the person of the prisoner, I found the materials for house breaking in his pocket.	૭૯ જયારે હુ આ બધવાનાં શરીરનો ઝાડો લેતો હતો, ત્યારે મને એના ગજવાંમાંથી ઘર ફોડવાનાં હથિયાર જડયાં	jyāre hun ā bandh,vā nān sharīr no jhāḍo le,to ha,to, tyāre ma ne e nān gajvān mān-thī ghar phod,vā nāṇ hathiyār jad,yān
80 Whilst you were taking the prisoner to jail, did he make any opposition?	૮૦. જયારે તમે બધવાને બંધિખાનાંમાં લેઈ જતા હતા, ત્યારે એણે તમારી સાથે કાંઇ અડ લીધી હતી કે નહીં ?	jyāre tame bandh,vā ne bandhi-khānān māṇ le,ī-ja,tā ha,tā, tyāre e,ne tam,ārī-sāthe kān,ī ad līdhī ha,tī ke nahīn?
81 The laws of this country procure justice between man and man	૮૧ આ દેશનો ધારો એવો સારો છે કે સર્વ લોકોને ન્યાય મળેછે	ā desh no dhāro evo sāro chhe ke sarv lok,o ne nyāya mal,e chhe
82 Appearing before the court, he was agitated	૮૨ અદાલતમાં આવતાંજવાર તે ગભરાઈ ગયો	adālat mān āv,tānj-vār te gabhrā,ī-ga,yo.
83. Do you think he could have seen you, had you been passing by that place?	૮૩ શુ તમે ધારોછો કે જો તમે તે રસ્તે થઈને જાત, તો તે તમને દેખત ?	shuṇ tame dhār,o chho ke jo tame te raste tha,īne jā,t, to te tam ne dekh,at?
84 Tell him, that if he had not used such an insulting language, the altercation would never have taken place.	૮૪. તેને કહો, કે જો તમે એવી બેઅદબી (*or*, અપમાન) નકરત, તો ટટો કદિ ન થાત	te ne kah,o, ke jo tame evī be-adab,ī (*or*, ap-mān) na kar,at to ṭanṭo kadi na thā,t
85 It is correct that the defendant is really	૮૫ ખરૂં છે કે પ્રતિવાદી વાદીની' સગી દિકરીછે	kharuṇ chhe ke prati,vādī vādī nī sagī dikrī

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
76 yih mā jarā jo wuh kah,tā hai, so kuchh bhī be ma'lūm hū,e us ke hū,ā hogā ?	āyā īn wakı,a kı ū zikr mī,kun,ad, mumkın,ast kı bī ıttılā,ı ū wukū yāb,ad ?
77 kyūn tum ne yih kaifīyat mujh se chhipā,ne kā kasd kiyā ?	cha rā īn amr rā khāst,ī az man pınhān dār,ī ?
78 kaid,ī par tum ko kuchh shakk ā,tā hai ?	dar khusūsı īn kaid,ī gumān,ı bad,ī dār,ī ?
79 jab main kaid,ī ke āng kā jhāda le,tā thā, tab ghar phod,ne ke hathyār us ke jeb men se mil,e.	dar wakt,ī kı man īn kaid,ī rā kāwish mī,kard,am, ālāt,ı khāna kan,ı rā dar jībı ū yāft,am.
80 jab tum kaid,ī ko kaid-khane men le-jā,te the, tab us ne tum,hāre sāth kuchh rok ṭok (*or*, takrār) kī kı nahīn ?	dar hīn,ī kı tū īn kaid,ī rā dar mahbas mı,burd,ī ū dar rāh bā tū sar kash,ī kard yā na ?
81 is mulk kā kānūn aisa achchha hai, kı log,on ko dād mil,tī hai	kānūn,ı īn wilāyat bısyār khūb,ast kı insāf dar mıyān,ı mard,um mī,shaw,ad
82. adālat men ā,te hī wuh ghabra-gayā.	ba mujarrad,ı ān kı ū dar bār,ı adālat rasīd, khauf wa hirās bar ū mustaulī shud.
83. kyā tum samajh,te ho, kı agar tum us jagah par-se ho,kar jā,te, to wuh tum,hen dekh,tā ?	āyā tū mī,pındār,ī kı agar az ān rah ubūr mī,kard,ī, ū tu rā mī,dīd ?
84 us,e kah,o, kı agar tum ne aisī bad zabān,ī (*or*, be-adab,ī) na kī ho,tī, to ṭanṭā hargız na ho,tā.	ū rā bıgū, kı agar tū chunīn bad zabān,ī (*or*, bī-adab,ī) na kard,a būd,ī, hargız (chunīn) nızā'ī wākı na mī,shud.
85 sach hai kı mudda'ā-alai hā mudda'ī kī sagī beṭī lag,tī hai	yakīn,an mudda ā-alaı hā dukhtar,ı hakīkī,yı mudda ī mī bāsh,ad

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
the daughter to the plaintiff		chhe
86 I signed this paper in the presence of two persons	૮૬ મે બે આસામીની હજુર આ કાગળ ઉપર સહી કરી	men be āsāmī nī hajur ā kāgal upar sahī kaṛī
87 The plaintiff's name was then called three times in the usual manner, and the case non-suited	૮૭ વાદીનું નામ સિરિસ્તા પ્રમાણે ત્રણવાર બોલાવ્યા પછી મુકદ્દમો કાહાડી નાખ્યો.	vādī nun nām sirishtā pramāne tran vār bolāv,yā pachhī mukaddamo kāhād,ī-nākh,yo.
88 I have been acquainted with the plaintiff for six years	૮૮ છ વર્ષ થયાં હું વાદી ને ઓળખુંછુ	chha varsh tha,yāṇ hun vādī ne olkh,uṇ chhun
89 Does the witness owe you any thing ?	૮૯ આ શાહિદની ઉપર તમારા કાંઇ પૈસા નિકળેછે ? (or) આ સાક્ષી તમારો દેવાદાર છે ?	ā shāhid nī-upar tam āiā kān,ī paisā nikle chhe ? (or) ā sākshī tam,āio devā-dāi chhe ?
90 Soon after my arrival in this country, I desired the marshal to send me a weekly return of all the prisoners in jail.	૯૦ આ દેશમાં આવતાં વાર તરત મે દરોગાને કહ્યુ, કે સઘળા બંધિવાન જે તુરગમાં છે, તેઓનાં નામની ટીપ દર અઠવાડિયે મોકલ્યા કરે	ā desh mān āv tān, vār tarat men darogā ne kah,yuṇ, ke saghlā bandhi-vān je turang mān chhe, te,o nan nām nī tīp dai ath-vādiye mokal,yā kar,e
91. Do you think it was sufficiently light, and that the prisoner was in such a position, that the old woman could have recognised him as being the thief, as she had before seen him inside the house ?	૯૧ તમારા ધાર્યામાં અજવાળું એટલુ હતુ, અને બંધવો એવી જગામાં હતો, કે પેલી ડોસીએ તેને ચોર કરી ઓળખ્યો હશે, જેમ આગળ તેણે ઘરની અંદર દીઠો હતો ?	tam,ārā dhār,yā mān ajvālun etluṇ ha,tun, ane bandh,vo evī jagā mān ha,to, ke pelī dosī,e te ne chor kar,ī olakh,yo ha,she, jem āgal te,ne ghar nī-andai dīth,o ha,to ?
92 Did you cause the prisoner to be relieved at 12 o'clock, as it is stated in the charge ?	૯૨. જે પ્રમાણે મુકદ્દમા (or, ફર્યાદનામા) માં લખ્યુ છે, તે પ્રમાણે, તમે બાર વાગતે આ બંધવાની બદલી કરાવી હતી શુ ?	je pramāne mukad,damā (or, faiyād-nāmān) mān lakh,yun chhe, te pramāne, tame bār vāg,te ā bandh,vā nī badlī kaiāv,ī ha,tī shun ?
93 Did you see the	૯૩ તમે તે નાણુ તથા	tame te nānuṇ tathā

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
86 main ne is kāghaz par do shakhson ke huzūr sahīb kī	man dar huzūr,i dū kas īn kāghaz rā sahīh kard,am
87 mudda'ī kā nām ba-dastūr tīn bār pukār,ā gay,ā bad us ke, mukaddama radd o-bātil hū,ā	mutābik,i ma'mūl nām,i mudda'ī rā sih bār dar adālat buland burd, and, wa da wī,yi ū sākat shud
88. chha baras se main mudda'ī ko pahchān,tā hūn	shash sāl,ast ki man mudda'ī rā mīshinās,am
89 is gawāh ko-ūpar tum,hārā kuchh paisā nikal,tā hai? (*or*) yih shāhid tum,hārā karz-dār hai?	āyā īn shāhid madyūn,i tū hast?
90 is mulk men ā,ne ke-bad turat main ne dāroghe se kah,ā, ki kaid,ī log jo kaid khāne men hain, un ke nām kī fard har haft,e men bhej,ā kare	ba mujarrad,i ki man wārid,i īn wilāyat shud,am, ba dārūgha guft, am, ki kaidiyān ī ki dar habs khāna mī,bāsh and, fihrist,i nām,ha,i īshān rā har haft,a nazd,i man bi,firist,ad.
91 tum,hārī dānist men itnā ujālā thā, ki kaid,ī pahchān,ā jā,we, aur kaid,ī aisī waz' men thā, ki budhiyā ne us ko chor kar,ke pahchān,ā hogā, jaisā ke āge us ne us,e ghar ke-andar dekh,ā thā?	āyā dar nazar,i tū raushanā,ī ba andāza,ī būd ki pīr,a zan,ī ki sābik kaid,ī rā dar andarūn,i khāna dīd,a būd, ū rā tawān,ad shinākht, wa az ahwāl,i kaidī ma'lūm mīshud ki khayāl,i duzd,ī dār,ad?
92 tum ne bāra baj,e ke amal men kaid,ī kī badlī karwā,ī thī, jaisā mukaddame (*or*, faryād nāme) men likh,ā gaya?	āyā dar sā,at,i duwāz-dah tū īn kaid,ī rā (az kashīk) tabdīl kard,a būd,ī chunān ki dar mukaddama (*or*, faryād nama) mazkūr,ast?
93 tum ne wuh nakd-o-jins kaid,ī	tū ān wajh wa hulya ālāt,i

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
ke-pās dekhā thā ?	mazkūra rā dar bari kaidī dīda būdī ?
94 us ne inkār kiyā ki main ne kaidī ko kab-hī nahīn dekhā.	ū inkār kard ki man kaidī ra abadan na dīdaam.
95 us ne mujhe darāyā, ki tere ghar ko āg lagā-dūngā.	ū ma rā tahdīd kard, ki khānai tu ra ātash khaham zad.
96 jab-ki tum ne (āge) kahā, ki kaidī adhāī rūpaye mah ba mah hafta-bandī se detā tha, aur tum lene par razī the, tis pīchhe tum ne us par faryād kis wāste kī ?	chunān-chi (sābikan) guftī, ki īn kaidī khast az karāri māhī dū rūpiya wa nīm kist ba tū bidihad, wa tū ham rāzī shudi pas ba d az ān cha rā nālish bar ū namūdī ?
97 kab-se tum kaidī ko pahchānte ho ?	chand gāh hast ki tū īn kaidī rā mishināsī ?
98 kaidī tumhārā kaun lagtā hai ?	īn kaidī bā tū chi khīshī dārad ?
99 wuh bolā ki us aurat ne taintīs rūpiye nakd aur das rūpiye kā khurda mujh se udhār lekar wa'da kiyā thā, ki main ek hafte ko-andar adā karūngī	ū guft ki fulān zan si-o-si rūpiya sapīd wa dah rūpiya pūli siyāh az man karz girift wa wa'da kard ki dar arsai yak hafta pas dihad.
100 jab main ne logon ki bhīd dekhī, tab bhāgā.	chūn man jamī'yati mardum rā dīdam, az miyāna gurīkhtam
101 mujhe (khūb) yād hai, ki us ne mudda'ī par do nalī bandūk chhodī thī	dar khusūsi ān ki ū bar mudda'ī tufangi dū lūla rā khālī kard, ma rā (ba khūbī) yādast
102 kyā baghair tumhāre dekhe, kaidī bhāg sakā hogā ? (*or*) kaidī	īn kaidī mumkinast ki bigurīzad wa tū ū rā na bīnī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
escape without your seeing him ?	દીઠા વિના નાસી ગયો હશે?	tam,ārā dīth,ā vinā nās,ī-ga,yo ha,she ?
103 When did you see him last, since your arrival in Bombay ?	૧૦૩ તમે મુંબઈમાં આવ્યા પછી ક્યારથી તેને દીઠો નથી ?	tame Mumba,ī mān āv,yā pachhī kyār-thī te ne dīṭh,o na,thī ?
104. We saw a man on the road with his head cut off, but don't know the murderer.	૧૦૪. અમે માર્ગમાં એક માણસ માથુ કાપેલો દીઠો, પણ તેનો મારનાર કોણ તે અમે જાણતા નથી.	ame mārg māṇ ek mānas māthun kāp,elo dīṭh,o, pan te no mār,nār kon te ame jān,tā na,thī.
105. The father's property in the eye of the law belongs to the son	૧૦૫ ધારાની રીતે બાપની માલમીલકત દિકરાને પહોંચેછે.	dhārā nī rīt,e bāp nī māl-milkat dikiā ne pahonch,e chhe
106 You say that the prisoner was the ring-leader of the mutineers last night , how could you recognize him, it being so dark ?	૧૦૬ તમે કહોછો, કે ગઈ રાતે આ બંધવો બંડખોરોનો આગેવાન હતો, પણ એવાં અંધારાંમાં તમે તેને શી રીતે ઓળખ્યો ?	tame kah,o chho, ke ga,ī rāt,e ā bandh,vo band-khor,o no āgevān ha,to, pan evāṇ andhā-rān mān tame te ne shī rīt,e olakh,yo ?
107. I was standing close to the prisoner, and kept a sharp look out upon him ; I also took notice that he had a scar on his forehead, and can swear that the prisoner is the man.	૧૦૭. હું બંધવાની સોડે ઉભેલો હતો, અને તેને સારીપેઠે જોયા કરતો હતો; તે ઉપરાંત મેં તેનાં કપાળ ઉપર એક ડાઘ દીઠો; અને શપત લેઈ કહી શકુંછું કે આ બંધવો તેજ આસામી છે.	hun bandh,vā nī-sode ubh,o ha,to, ane te ne sārī-pathe jo,yā kar,to ha,to , te uprānt men te nān kapāl upar ek dāgh dīth,o, ane shapat le,ī kah,ī shak,un chhuṇ ke ā bandh,vo te,j āsamī chhe.
108 Was the prisoner near enough to hear what you said to the camp follower ?*	૧૦૮ શુ આ બંધવો એટલો સોડે હતો, કે જે કાંઈ તમે પેલા ભીરબુંગાના માણસ (*or*, ભીરવાલા)*ને કહ્યુ તે તેના સાંભળ્યામાં આવત ?	shun ā bandh,vo eṭlo soḍe ha,to, ke je kāṇ,ī tame pelā bhīr-bungā nā mānas (*or*, bhīr-vālā)* ne kah,yun, te te nā sāmbhal,yā mān āv,at ?
109. I saw the prisoner beating his wife and pulling her along by her hair.	૧૦૯. મેં બંધવાને પોતાની બાઈડીને મારતાં અને તેના કેશ પકડીને ખેંચતાં દીઠો	meṇ bandh,vā ne potā nī bā,iḍī ne mār,tan ane te nā kesh pakḍ,ī,ne kheṇch,tān dīṭh,o.

* This word is also written *bahir-wala*· *bahir* signifies *baggage of an army*, and *wala*

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
bhāg,ā aur tum ne us,e na dekh,ā hogā ?	
103 Mumba,ī men ā,ne ke-ba d kab-se tum ne us e nahīn dekh,ā ?	az zamān,ī ki tū wārid,i Mumba,ī shud,ī tā ḥāl chand wakt,ast ki ū rā na dīda,ī ?
104 ham ne rast,e men ek shakhs sir kaṭ,ā hū,ā dekh,ā, par us kā ḳātil ma'lūm nahīn.	dar rāh shakhs,ī sar bur,īda,ī rā dīd,īm, ammā na mī,dān,īm kush, anda,i ū ki,st.
105 shar' ke rū se bāp kā mal-o-milk beṭe ko pahunch,tā hai.	az rū,yi shar' māl-o milk,i padar ba pisar mī,ras,ad.
106 tum kah,te ho, ki ga,ī rāt ko yih ḳaid,ī mufsid,on kā sar-gurūh thā, to aise andhere men tum ne us,e kis tar,h pahchān,ā ?	tū mī,gū,ī ki di shab īn ḳaid,ī pīsh raw,ī mufsid,ān būd, dar ān tārīk,ī chi-gūna tū ū rā shinākht,ī ?
107 main ḳaid,ī ke-nazdīk khadā hū,ā thā, aur us,e ba ghaur dekh rah,ā thā, aur yih bhī dekh,ā ki us kī peshanī par ek dāgh hai, aur kasam khā,kar kah sak,tā hūn ki ḳaid,ī wuh ī shakhs hai.	man ba pahlū,yi ḳaid,ī īst,āda būd,am, wa ū rā tiz nigāh mī,kard, am, alāwa bar pīshānī,yi ū dāgh,ī mu āyana dīd,am, wa mī,tawān,am ḳasam bi,khur,am ki īn ḳaid,ī ham an,ast
108 kyā ḳaid,ī itnā nazdīk tha, ki jo kuchh tum ne us bhīr bungā ke ādmī (*or*, bhīr wale)* se kah,ā, so us ke sun,ne men ā,tā ?	āyā īn ḳaid,ī ba martaba,ī ba tū nazdīk būd, ki ān-chi tū guft,ī ba an shakhs,ī ki az rajjāla,i lashkar bud, tawān,ad shanīd ?
109 main ne ḳaid,ī ko ap nī jorū ke bāl pakad,kar khainch,te aur us,e mār,te dekh,ā.	man ḳaid,ī rā dīd,am, ki mū,i zan,i khud rā mī,kash,īd, wa ū rā mī,zad.

* denotes, in composition, a *man* or *agent*. (See p 70, sent. 53)

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
110 How do you know that this is the man who beat the boy ?	૧૧૦ તમે શી રીતે જાણ્યું, કે જેણે આ છોકરાને માર્યો તે એજ આસામીછે ?	tame shī rīt,e jān,yun, ke je,ne ā chhokrā ne mār,yo, te e,j āsāmī chhe ?
111 When the robbery was committed, where were you, and when you saw the robbers running away with their plunder, why did not you immediately shout out in order that they might come to your assistance ?	૧૧૧ જ્યારે ચોરી થઈ, ત્યારે તમે ક્યાં હતા, અને જ્યારે તમે ચોરોને લૂટ લેઈને નાસી જતા દીઠા, ત્યારે તરત શા-સારૂ બુમ નહીં પાડી, કે લોક તમારી કુમકે આવે ?	jyāre chor,ī tha,ī, tyāre tame kyān ha,tā, ane jyāre tame chor,o ne lūṭ le,ine nās,ī-ja,tā dīṭh,ā, tyāre tarat shā-sārū bum nahīṇ pāḍ,ī, ke lok tam,ārī kumak,e āv,e ?
112 Whenever there is a robbery committed, it generally happens that the Government *patte-walas* connive at it	૧૧૨ જ્યારે ચોરી થાયછે, ત્યારે ઘણું કરીને એમ બને છે, કે સરકાર નાપાળા (*or*, પટ્ટેવાળા) તે વાતની આના કાની (*or*, આંખ આડેકાન) કરેછે.	jyāre chor,ī thā,ya chhe, tyāre ghanun-kar,īne em ban,e chhe, ke sar-kār nā pālā (*or*, patte-vālā) te vāt nī ānā-kānī (*or*, ānkh āḍe kān) kar,e chhe
113 Had the prisoner any intrigue with the deceased, before her death ?	૧૧૩ શું આ બંધવો પેલી મરનાર સાથે તેનાં મરણ પામ્યાની આગમજ કાંઈ લાગેલો હતો ?	shun ā bandh,vo pelī mar,nār sāthe te nāṇ maran pām,yā nī āgmaj kāṇ,ī lāg,elo ha,to ?
114 Can you unhesitatingly deny that you were the person conversing with the prisoners, when he was about to drop from off the jail wall ?	૧૧૪ જે વેળા આ બંધવો તુરંગની ભીત ઉપરથી પોતાનીમેળે નીચે તુટી પડવાના વિચારમાં હતો, તે વેળા જે શખ્સ તેની સાથે વાતચીત કરતો હતો, તે હું નહી એમ નિરભયથી ના કહી શકોછો ?	je velā ā bandh,vo turang nī bhīt upar-thī potā nī-mele nīche tuṭ,ī paḍ,vā nā vichār māṇ ha,to, te velā je shakhs te nī-sāthe vāt-chīt kar,to ha,to, te hun nahīn em nir-bhaya thī nā kah,ī shak,o chho ?
115. When you apprehended the prisoner, as he was about to step into a boat at the *bunder* in the dock yard, had he on any hand cuffs ?	૧૧૫ જે વેળા તમે બંધવાને ગોદી બંદર ઉપર હોડીમાં ચઢતાં પકડયો, તે વેળા એના હાથમાં કાંઈ હાથ બેડી હતી કે નહીં ?	je velā tame bandh,vā ne godī bandar par hodī mān chaḍh,tān pakaḍ,yo, te velā e nā hāth man kāṇ,ī hāth-beḍī ha,tī ke nahīn ?

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
110 tum kis tarḥ jan,te ho ki yih wuh,ī shakhs hai, jis ne chhokre ko mār,ā ?	tū az ku jā dan,ist,ī, ki īn ham-ān kas,ast ki tifl ra zad ?
111 jab chor,ī hū,ī, tum kahān the aur jab tum ne un choron ko lūṭ kā asbāb le-ja,te aur bhāg te hū,e dekh,ā, to kyūn tum ne turat shor na kiyā, tā ki log tum,hārī madad ko ā,wen ?	tū dar bin,i wukū,i duzd,ī dar ku jā būd,ī wa chūn duzd,ān ra bā ghārat gurīz,an dīd,ī, cha rā ham-ān dam bāng,i buland na zad,ī, ki mard, um bi kumak,i tū bi,ras,and ?
112 jab kab-hī chor,ī ho tī hai, to aksar yūn ittifāk ho tā hai ki sar kār ke piyāde (*or* paṭṭe wāle) us se ighmāz (*or*, āna kānī) kar,te hain.	har wakt ki duzd,ī mī,shaw,ad, aksar ān ast ki sipāhi,yān,i sar kar az ān chashm pūsh,ī (*or*, ighmaz) mī,kun,and
113 kyā kaid,ī us mar,ne wālī ke sāth us ke mar,ne ke-āge kuchh ishk bāz,ī rakh tā thā ?	ayā īn kaid,ī pīsh az murd,an,i ān zan bā ū ta,ashshuk,ī dāsht ?
114 tum be-dhadak inkār kar sak,te ho, ki jis wakt kaid,ī kaid khāne kī dīwār par se ap ne-ta,īn girā-de,ne par thā, us wakt us ke sāth jo shakhs bāt-chīt kar,tā thā, so main nahīn ?	bidūn,i tashkīk mī,tawan,ī inkār kun,ī wa bigū,ī ki dar wakt,ī ki ān kaid,ī mī,khāst khud rā az dīwār,i mahbas bar zamīn andāz,ad, kas,ī ki bā ū takallum mī,kard, man na būd,am.
115 jab tum ne kaid,ī ko godī bandar par hodī men chadh,te-chadh,te pakad liyā, us wakt us ke hāth men ko,ī hath kadī thī ki nahīn ?	chūn tū an kaid,ī rā dar bandar,i kashtī sāz khāna dar ḥālat,ī ki ū mī,khāst dar baghala sawār shaw,ad giriftār,ash kard,ī, dast-band,ī dar dast,i ū būd yā na ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
116 When the robbery ' was committed, had a person been sleeping in the house, would he not have been awakened by the noise occasioned by the thieves? speak the truth and fear nothing	૧૧૬ જે વેળા ચોરી થઈ, તે વેળા એક શખ્સ જે ઘર માં સુતેલો હતો, તે શુ ચોરોની બુમ થી જાગ્યો નહીં હશે? ખરૂ કહો, અને કોઈ વાતની ધાસ્તી નહી રાખો	je velā chor,ī tha,ī, te velā ek shakhs je ghar mān su,telo ha,to, te shun chor,o nī bum thī jāg,yo nahīn ha,she? khar,un kah,o, ane ko,ī vāt nī dhāstī nahīṇ rākh,o.
117. The one evidence has sworn that the night was so dark you could not see more than 10 or 15 yards in front; while the other swears it was bright moon light how can you therefore place any reliance upon the evidence of either? (See p. 90, sent 135)	૧૧૭ એક સાક્ષી સમ ખાઈને બોલેછે, કે રાત એવી તો અંધારી હતી, કે દસ અથવા પંદર ગજથી વધારે આગળ કાંઈ દિસતુ નોહોતુ; અને બીજો શપત લેઈને બોલેછે, કે પ્રકાશિત ચાંદની હતી માટે તમે શી રીતે એની યા તેની સાક્ષી ઉપર ભરોસો લાવી શકશો ?	ek sākshī sam khā,īne bol,e chhe, ke rāt evī to andhārī ha,tī, ke das athvā pandar gaj thī vadhār,e āgal kān,ī dis,tun no ho,tuṇ; ane bījo shapat le,īne bol,e chhe, ke prakāsh,it chānd,anī ha,tī māṭe tame shī rīt,e e nī yā te nī sākshī upar bharoso lāv,ī shak,sho?
118 I do not see why you should disbelieve the evidence of both the first is a respectable man and would not give false evidence, while the second is known to be a man of no principle	૧૧૮. શા—સારૂ તમે બેઉની સાક્ષી ખોટી જાણો એ મારી નજરમાં આવતુ નથી (કાંજે) પેહેલો સાક્ષી જે છે તે આબરૂવાળોછે, અને તે ખોટી સાક્ષી આપશે નહીં, અને બીજો જાણીતો દુરાચારી અને બદ જાત છે	shā-sārū tame be,u nī sākshī khoṭī jān,o e mā,rī najar mān āv,tun na,thī (kān-je) pehelo sākshī je chhe te ābrū-vālo chhe, ane te khoṭī sākshī āp,she nahīn, ane bījo jān,īto dur-āchār,ī āne bad-zāt chhe
119 That is very true, but the court must not be led away by any thing that may have come to their ears by private report; but must judge by the evidence laid publicly before them	૧૧૯. ઈ વાત ખરીછે સહી; પણ અદાલતના સાહેબોને ઘટેછે, કે બાહારની વાતો જે કાનેપડે તે ઉપર ભુલાવો નહીં ખાય; પણ જે સાક્ષિ પ્રગટ રીતે અદાલતમાં તેઓની આગળ આવે, તે ઉપરથી તપાસ કરે	e vāt kharī chhe sahī; pan adālat nā sāheb,o ne ghat,e chhe, ke bāhār nī vāt,o je kān,e pad,e te upar bhul,āvo nahīn khā,ya, pan je sākshi pragaṭ rīt,e adālat mān te,o nī-āgal āv,e, te upar-thī tapās ka,re

ANGLO HINDI.	*ANGLO PERSIAN*
116 jab chorī huī, tab wuh shakhs jo ghar men sotā thā, so chor,on ke ghul machā,ne se jāgā na ho,gā ? sach kah,o, aur kisī bāt kā dar mat rakho	dar hin,i wukū-i duzdī, shakhs-ī ki dar andarūn,i khāna khābīda būd, āyā ū az sadā-i duzd,ān bīdār na shud,a bāsh,ad ? rāst bi,gū, wa hīch ma,tars
117 ek shāhid kasam khā,kar kah tā hai, ki rāt aisī andherī thī ki das yā pandra gaz ke fāsile se āge kuchh nazar nahīn ā,tā thā aur dūsrā gawāh kasam khā kar bol tā hai, ki chamak,tī chand,nī pad,tī thī is-liye tum kis-tar,h is kī yā us kī gawāh,ī par bharosā kar sak,te ho ?	yak,ī az gawāh,ān kasam mī,khur ad, wa mī,gū,yad ki shab ba hadd,ī tārīk būd ki ziyada az dah yā pānz-dah gaz dar mukābil hīch chīz marī na mī,shud, wa dīgar,ī kasam yād mī kun,ad, wa mī,gū,yad, ki māh tāb,i darakhshān būd pas tū shahādat,i ān,hā rā chi-gūna bāwar tawanī kard ?
118 me,rī nazar men nahīn at,ā ki kis liye tum donon kī gawāh,ī par bharosā nahīn la,oge (kyūn ki) pahlā gawāh ābrū wālā shakhs hai wuh jhūṭh,ī shāhid,ī na degā, aur dūsrā mash,hūr bad nīyat aur bad khaslat hai.	na mī dān,am cha rā shahadat,i har dū rā bāwar na kun,ī (zirā ki) *gawāh,i auwal adamī mu tabar mī,bash,ad (hargiz) gawāhī,yi durūgh* na mī,dih,ad, wa gawāh,i sānī dar sharārat wa bad nihād,ī mash,hūr mī,bāsh,ad.
119 yih bāt sach hai sahī,, par adālat ke sāhib,on ko chāhiye, ki bāhar ki bāt jo un ke kān men pad,e us par dhokhā na khā,wen, bal ki jo gawāh,ī zāhir,an adālat men un ke sāmhne guzre, us par se insāf kar,en.	īn ki mī,gū,ī rāst wa durust,ast wa-līkin sāhib,ān,i adālat rā na ān-chi az kharij bi,shnaw,and bar ān shāyad, ki farīft,a shaw,and bal ki az shahādat,ī ki zāhir,an dar adālat pīsh,i īshān āyad, bar ān amal kun,and.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
120 Previous to the occasion of which you speak, had you ever heard reports about his ill usage of his wife?	૧૨૦ આ વાત જે તમે બોલોછો, તેની અગાઉ તમારા સાંભળ્યામાં કદિ આવ્યુ હતું, કે તે પોતાની બાયડીની સાથે અયોગ્ય રીતે ચાલ્યો ?	ā vāt je tame bol,o chho, te nī-agā,u tām, ārā sāmbhal,yā mān kadi āv,yun ha,tun, ke te potā nī bāyadī nī-sāthe a-yogya rīt,e chāl yo?
121. Well, tell him, he shall not be punished, but if he again commits a similar offence, he cannot escape it is his good character alone that saves him now	૧૨૧ સારૂ, તેને કહો, કે તને શિક્ષા નહી મલશે ; પણ એવો વાંક જો ફરી તુ કરીશ, તો છુટીશ નહી. અને હમણા તુ છુટયો તે માત્ર તારી (આગળી) સારી ચાલને લીધે છુટયો	sārun, te ne kah,o, ke ta ne shikshā nahīn mal,she, pan evo vānk jo pharī tun kai,īsh, to chhut,īsh nahīn ane hamnā tun chhut,yo te māti tā rī (āglī) sārī chāl ne-līdhe chhut,yo
122 I have a mind to pardon this man, because, though it is quite clear that he is the actual perpetrator of the offence, still I am convinced he was instigated to it by some person who was interested in its commission	૧૨૨ મારા મનમાં એમ આવેછે, કે હુ આ શખ્સનો ગુના માફ કરૂ; કાંજે જોકે ઉઘાડુ માલુમ પડી આવેછે, કે ખચિત આ ગુનાનો કરનાર તો એજ આસામીછે; તોયપણ મને નિશ્ચય છે, કે જે શખ્સને એ કામ કરાવવાની ગરજ હતી, તેના શિખવ્યા ઉપરથી તેણે એ ગુના કર્યો છે	mā,iā man mān em āv,e chhe, ke hun ā shākhs no gunā māf kar,un, kān-je jo ke ughād,un mālum pād,ī-āv,e chhe, ke khachit ā gunā no kar,nāi to e,j āsāmī chhe, toya-pan ma ne nishchaya chhe, ke je shakhs ne e kām karāv,vā nī garaj ha,tī, te nā shikhav yā upar-thī te,ne e gunā kar,yo chhe [tun
123 Do you remember having said that on the night of the 25th ultimo, a man was waylaid on the road between Panwell and Poona, and that to all appearance, the act must have been committed by Police *peons*	૧૨૩. તમને યાદછે, કે તમે એમ બોલ્યા હતા, કે ગયા મહિનાની પચીસમી તારીખે રાતે ચોરોએ પંનવેલ તથા પૂણાની વચ્ચેના માર્ગમાં સતાઈને એક માણસને લૂટયો; અને એમ માલુમ પડતુ હતુ, કે એ કામ પોલીસના સિપાહિયોએ કર્યું હતુ	tam ne yād chhe, ke tame em bol,yā hā,tā, ke ga,yā mahinā nī pachīs,mī tārīkh,e iāti e choro,e Panvel tathā Pūnā nī-vachche nā mārg mān santā,īne ek mānas ne lūt,yo, ane em mālum pad,tun ha,tun ke e kām *police* nā sipāhi,yo,e kar,yun ha,-

ANGLO-HINDI

120 yih bāt jo tum bol,te ho, is ke-āge kab-hī tum,hāre sun,ne men ā,ya thā, ki us ne ap nī jorū se bad-sulūk,ī kī ?

121 achchhā, us,e kah,o, ki tum ko sazā na dī jā,egī lekin agar phir aisī taḳsīr kar,oge to na bach,oge aur ab-hī tum mahz ap nī (aglī) nek chāl ke sabab se bach,te ho

122. me,re jī men ā,tā hai, ki is shaḳhs ko mu āf kar un kyūn ki agar-chi sāf ma'lūm padā, ki muḳarrar is gunāh kā kar,ne wālā to wuh ī hai, par mujh e yaḳin hai ki jis shaḳhs ko us kām ke kar,wā,ne kī gharaz thī, us ke warghalā,ne se us ne kiyā hai.

123 tum ko yād hai, jo tum ne kah,ā thā, ki ga ye mahīne kī pachīswīn tārīḳh kī rāt ko chor,on ne ghāt kar,ke Panwel aur Pūne ke-dar miyān raste par ek ādmī ko lūṭ,ā , aur yūn ma'lūm ho tā thā ki yih kam *police* ke sipāhi,yon ne kīya.

ANGLO-PERSIAN

kabl az wuḳū,i īn amr ki tū mī,gū,ī, hargiz shanīda,ī ki ū bā zan,i ḳhud bad raftar,ī kard,a (basha,d) ?

bali, bigū ū ra, ki sazā na ḳhāh,ī yāft , wa-līkin agar bār,i dīgar mur,takib,i chunīn fi'l shawī, ḳhalāsī mumkin nīst zirā ki mahz,i nikū raftāri,yi (sabiḳ,i) tū tu rā dar īn waḳt raha,ī dad,a.

irāda dār,am, ki taḳsīr,i īn shaḳhs rā mu'af kun,am bā wujūd,i ān ki bar man ḳhub ma'lūm,ast, ki mukassir,ast, wa līkin az-ān jā ki bar man yakīn,ast ki sahib-gharaz,ī ū ra dar īn bāb tahrīs kard,a, li haza ū rā afw mī,kun,am.

ba ḳhātir dar,ī, ān-chi tū guft,a būd,ī, ki ba tārīḳh,i bīst-o-panj,um,i māh,i guzasht,a ba waḳt,i shab shaḳhs,ī rā dar rāh,ī, ki mā bain,i Panwel wa Pūna mī,bash,ad, duzd,ān kamīn kard,a gharat namūd,and , wa zāhir,an chunān tasauwur mī,raft ki albatta sipāhi,yān,i *police* murtakib,i īn fi'l shud,a bāsh,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
124. He goes about in the bazar, falsely stating that I have beaten and otherwise ill used his son who is a horse-keeper in my service, and as this report is highly prejudicial to me, in as much as it prevents respectable men from entering my service, you must warn him to desist, otherwise I must prosecute him	૧૨૪. તે બજારમાં જુઠું બોલતો ફરેછે, કે મેં તેના દિકરાને જે મારો ઘોડાવાળોછે તેને મે માર્યો અને દુખ દીધું; અને એ વાતમાં મને ઘણો અવગુણછે, કાંજે કોઈ આબરૂવાળો માણસ મારી ચાકરીમાં રહેવાને આચકો ખાશે; માટે તમારે તેને તાકીદ કરવી જોઈયે, કે એ વાત મેલીદે, નહી તો મને તેની ઉપર ફર્યાદ કરવી પડશે	te bajār mān juthun bol,to phar,e chhe, ke men te nā dikrā ne je mā,ro ghoḍā-vālo chhe te ne men mār,yo ane dukh dī,dhuṇ, ane e vāt mān ma ne ghano avgun chhe, kān-je ko,ī ābrū-vālo mānas mā,rī chākiī mān rah,evā,ne āchko khā,she, māṭe tam,āre te ne tākīd kar,vī jo,īye, ke e vāt mel,īde, nahīn-to ma ne te nī-upar faryād kar,vī pad,she
125. When he came near you, would he have struck you, had his hat not fallen off?	૧૨૫ જે વેળા તે તમારી સોડે આવી પહોંચ્યો, તે વેળા જો તેની ટોપી પડી નહીં ગઈ હોત, તો શું તે તમને મારત ?	je velā te tam,ārī sode āv,ī-pahonch,yo, te velā jo te nī topī pad,ī nahīn ga,ī ho,t, to shuṇ te tam ne mār,at?
126 Should he have left the place before your reaching it, be sure to make inquiry concerning the circumstances attending his escape.	૧૨૬. તમે ત્યાં પહોંચો તેની અગાઉ જો તે ત્યાંથી નિકળી ગયો હોય, તો ખચિત તે બાબતની ચોકસી કરજો, કે તે શી રીતે નાસી ગયો.	tame tyān pahoṇch,o te nī-agā,u jo te tyānthī niklī-ga,yo ho,ya, to khachit te bābat nī choksī kār,jo, ke te shī rīt,e nās,ī-ga,yo
127 Are written agreements common, and are witnesses and signatures necessary?	૧૨૭ (આ દેશમાં) કબાલો લખી લેવા તથા લખી આપવાની ચાલ છે શુ, અને તે ઉપર સાખ તથા સહી (બી) કરવી જોઈયે શુ ?	(ā desh mān) kabālo lakh,ī-le,vā tathā lakh,ī-āp,vā nī chāl chhe shun, ane te upar sākh tathā sahī (bī) kar,vī jo,īye shuṇ?
128. What do you do with the money you receive on the mortgage of your land?	૧૨૮. તમે તમારી જમીન ઘરેણે મેલીને રૂપિયા જે લો છો, તેને શું કરોછો ?	tame tam,ārī jamīn gharene mel,īne rūpiyā je lo chho, te ne shuṇ kar,o chho?
129 According to the agreement of the bond	૧૨૯. ગિરવી કબાલા ની બોલી પ્રમાણે તમારી	girvī kabālā nī bolī pramāne tam,ārī muddat

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
124 wuh bāzār men jhūṭh mūṭh bol tā phir,ta hai, ki main ne us ke beṭe ko jo me,rā sā,is hai mār,ā aur bad-sulūk,ī kī, aur yih bāt me,re hakk men zabūn hai, kyūn ki ko,ī ābrū wālā shakhs me,rī naukar,ī men ā,ne se ruk jā,egā, is liye chāhiye ki tum us,e tākīd karo, ki is bāt se hāth uṭhā,we nahīn to mujh,e us par faryād kar,nā paḍegā	ū dar bāzār mī,gard,ad, wa ja'l mī,kun,ad ki man pisar,i ū rā ki sā,is,i man mī,bāsh,ad zad,am wa āzār,ash namūd,am, wa chūn īn shuhra barā,i man bisyār zarar dār,ad, ba sabab i ān ki mard,um,i mu tabar az naukariyi man im, tina mī,numā,y and banā bar īn bāyad tū ū rā khabar kun,ī, ki dast az īn harakat bar-dār,ad, wa illā lā budd man ba jihat,i ū nālish khāh,am kard
125 jab wuh tum,hāre nazdīk ā pahunch,ā tab agar us kī ṭopī nahīn gir paḍ,tī, to kyā wuh tum ko mār,ta ?	āya chūn ū ba tū nazdīk shud, agar kulāh,i ū bar zamīn na yuftād, a būd, tu rā zad,a būd ?
126 tum,hāre pahunch,ne ke-āge agar wuh wahān se nikal ga,yā ho, to us ke bhāg ne kī bābat men khūb pūchh pāchh kījo, ki kis sūrat se bhāg,ā.	agar pish az-ān ki tū ān jā bi, rna,i ū ᵛaft,a bāsh,ad, hakīkat,i gurīkht,an,i ū rā khūb tahkīk kun.
127 (is mulk men) kyā kabāla likh le,ne de,ne kī chāl hai, aur us par shāhid,ī aur sahīh (bhī) zarūr hai ki nahīn ?	āyā kabāla nawisht,an (dar īn wilāyat) ma mūl,ast, wa shahādat wa dast-khatt (ham) bar ān lāzim, ast yā na ?
128 tum āp nī zamīn girau rakh, kar paisā jo le,te ho, so us,e kyā kar te ho ?	tū zamīn,i khud rā girau guzāsht a wajh,ī ki mī,sitān,ī, ān rā chi mī,kunī ?
129 girau name ke karār mūjib tum,hārī muddat pūrī hū,ī	ba mūjib i karār dād,i (īn) girau-nāma muddat munkazī gasht,a.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
of mortgage, your time is out.	મુદ્દત પુરી થઈ	purī tha,ī.
130. You must be punished for bringing such a false charge	૧૩૦. એવો જુઠો દાવો ઉઠાવ્યો તે વિષે તમને શિક્ષા આપવી જોઈયે	evo juṭho dāvo uṭhāv,yo te vishe tam ne shiksha āp,vī jo,īye.
131 When he struck you, why did you not make a complaint ?	૧૩૧ જ્યારે તેણે તમને માર્યો, ત્યારે શા–સારૂ તમે ફર્યાદ નહીં કરી ?	jyāre te,ne tam ne mār,yo, tyāre shā-sārū tame faryād nahīṇ kar,ī ?
132. Since the *patel* died, who has filled his situation ?	૧૩૨ જ્યારથી પટેલ મરણ પામ્યો, ત્યારથી તેનુ કામ કોણ ચલાવેછે ?	jyār-thī patel maran pām,yo, tyār-thī te nuṇ kām kon chalāv,e chhe ?
133. Are there any great merchants in this district, and are their names written in your account book ?	૧૩૩ શુ આ પ્રગણાંમાં કોઈ મોટા વેપારીછે, અને તેઓનાં નામ તમારાં દફતર માં નોધેલાંછે ?	shun ā praganāṇ māṇ ko,ī motā vepār,ī chhe, ane te,o nān nām tam,ārān daftar mān nodh,elān chhe ?
134. He says one thing, and you say another	૧૩૪ તે કંઈ કહેછે, અને તમે કઈ કહોછો.	te kaṇ,ī kah,e chhe, ane tame kaṇ,ī kah,o chho.
135. I would not attend to his complaint	૧૩૫ હુ તેની ફર્યાદ સાંભળવાનો નહીં	hun te nī faryād sāmbhal,vā no nahīn.
136 What was the subject of their conversation ?	૧૩૬. તેઓ શી બાબતની વાતચીત કરતા હતા ?	te,o shī bābat nī vātchīt kar,tā ha,tā ?
137. I have told you all that happened from first to last	૧૩૭. પ્રથમથી તે શેવટલગી જે બન્યુ, તે સઘળુ મે તમને કહી સભળાવ્યુ	pratham thī te shevāt lagī je ban,yun, te saghluṇ meṇ tam ne kah,ī sambhlāv,yun
138. He threatened him with many violent gestures.	૧૩૮ તેણે ઘણી ધિગા–મસ્તી (*or,* ધાંધલ) કરીને તેને બિહિવડાવ્યો.	te,ne ghanī dhingā-mast,ī (*or,* dhāndhal) kar,īne te ne bihivḍāv,yo.
139. How do you know that this is the very man who struck you ?	૧૩૯ તમે શા ઉપરથી જાણોછો, કે જે આસામીએ તમને માર્યો, તે એજ છે ?	tame shā upar-thī jān,o chho, ke je āsāmī,e tam ne mār,yo, te ej chhe ?
140 I recognized his voice whilst he was conversing with his companion.	૧૪૦ જ્યારે તે પોતાના સાથિયોની સાથે વાતચિત કરતો હતો, ત્યારે મેં તેનો સાદ ઓળખ્યો.	jyāre te potā nā sāthi,yo nī-sāthe vātchīt kar,to ha,to, tyāre men te no sād olakh,yo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
130 aisī jhūṭhī tuhmat lagā,ne ko sabab se tum ko sazā dīyā chāhiye.	az barā,i chunīn buhtān i ja'l,ī ki kardī tu rā siyāsat bayad kard
131 jab us ne tum ko mār,ā, kyūn tum ne faryād nahīn kī ?	chūn ū tu rā zād cha rā nālish na kardī ?
132 jab-se paṭel mar-gayā, tab-se us kā kām kaun chalā,tā hai ?	az wakt,ī ki *patel* (ya'nī ra,is,i dih) murd, mansab,i ū rā ba ki dād,and ?
133 is pargane men ko,ī baḍe saudā-gar hain, aur un ko nām tum,hāre daftar men likh,e hūe hain ki nahīn ?	āyā dar īn ta,alluka tajir,ān,i mu'tabar hast,and, wa nām,hā,i īshān dar daftar,i tū sabt,ast yā na ?
134 wuh kuchh kah,tā hai, aur tum kuchh kah,te ho	ū chīz,ī mīgū,yad, wa tū chīz,i dīgar mīgū,ī
135 main us kī faryād sun,ne kā nahīn.	man mutahammil,i shikāyat,i ū na khāh,am shud.
136 un kī bāt-chīt kā mazmūn kyā thā ?	mazmūn,i guft-o-gū,i īshān chi būd ?
137 auwal se ākhir tak jo kuchh, hū,ā, so main ne tum se kah-sunā yā.	ān-chi wāki shud,a min-al badāya il,an nihāya ba tū izhār kard,am
138 us ne bahut-sī dhengā mushṭī (*or* dhāndhal) kar,ke us,e dhamkī dī.	ū ba harakāt,i tund-o-tīz ū rā tahdīd kard.
139 tum kis tar,h jān,te ho, ki yih wuh ī ādmī hai jis ne tum ko mār,ā ?	tū chi gūna mī,dān,ī ki īn ham-ān kas,ast ki tu rā zad ?
140 jab wuh ap ne sāthi,yon ke-sāth bāt-chīt kar,tā thā, main ne us kī āwāz pahchān,ī.	dar wakt,ī ki ū bā rufakā,i khīsh guft-o-gū mī,kard, man sadā,i ū rā shinākht,am.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
141 How long before that time, were you acquainted with him ?	૧૪૧. તેની આગાઉ તમે તેને ક્યારથી ઓળખતા હતા ?	te nī-agā,u tame te ne kyār-thī olakh,tā ha,tā ?
142. I have known him from his infancy, he lived for many years in my neighbourhood	૧૪૨ હું તેને બાળ–પણથી ઓળખુંછું, ઘણા વરસલગી તે મારા પડોસમાં રહેતો હતો.	hun te ne bāl-pan thī olkh,un chhun, ghanā varas lagī te mā,rā pados mān rah,eto ha,to
143. Who was his companion, and how close were you to them, when you heard them conversing ?	૧૪૩ તેનો સંગતી કોણ હતો, અને જે વેળા તમે તેઓને વાતચીત કરતાં સાંભળ્યા, તે વેળા તમે તેઓથી કેટલે છેટે હતા ?	te no sangtī kon ha,to, ane je velā tame te,o ne vāt-chīt kar,tān sāmbhal,yā, te velā tame te,o thī ketle chhete ha,tā ?
144. I do not know who was his companion, but they were distant about one or two paces from me	૧૪૪ તેનો સાથી કોણ હતો તે હું જાણતો નથી , પણ તેઓ મારાથી એક યા બે ડગલાં વેગળા હતા .	te no sāth,ī kon ha,to te huṇ jān,to na,thī, pan te,o mā,rā thī ek yā be ḍaglāṇ veglā ha,tā
145. Can you tell me where the man went after striking you ?	૧૪૫. તમને માર્યા પછી તે ક્યાં ગયો તે તમે કહી શકશો ?	tam ne mār,yā pachhī te kyāṇ ga,yo te tame kah,ī shak,sho ?
146 He went straight away to his own house, and I followed him quietly so that he could not perceive me	૧૪૬. તે પાધરો પોતાને ઘેર ગયો, અને હું ચુપા–ચુપ* (*or* છાનોમાનો) તેની પછવાડે ચાલ્યો, એવી રીતે કે તેણે મને દીઠો નહીં	te pādhro potā ne gher ga,yo, ane hun chup-ā-chup* (*or*, chhā,no-māno) te nī-pachh,wade chāl,yo, evī rīt,e ke te,ne ma ne dīth,o nahīn
147 Was he constantly in view when you followed him to his house, or did you for any short interval, lose sight of him ? tell truly	૧૪૭ જ્યારે તમે તેની પછવાડે ગયા, ત્યારે તે તમારી નજરમાંનો નજરમાંજ હતો; અથવા લગરીક તમારી દૃષ્ટિમાંથી છુટ્યો કે નહી ? ખરૂં બોલો	jyāre tame te nī-pachhwāḍe ga,yā, tyāre te tam,ārī najar māṇ no najar māṇ,j ha,to , athvā lagrīk tam,ārī drishti mān-thī chhut,yo ke nahīṇ ? kharuṇ bol,o.

* Some abstracts are formed in Gujarati and Hindustani by repeating a word, with a slight alteration in the first letter or letters, to gratify the Indian taste for a sort of *rhyme or jingle of sound* , very much like the English expressions *hurly-burly*, *flip-flap*, *flim-flam* &c , as—

ANGLO-GUJARATI	ANGLO-HINDI
chup-a-chup	chup-chap, silently

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
141 us se āge kab se tum use pahchān,te the ?	pīsh az ān chand gāh mī,shud ki ū rā mī,shinākht,ī ?
142. main us,e bach pan se pahchān,tā hūn, wuh bahut baras tak me,re pados men rah,tā thā.	man az ahd,i tufūliyat ū rā mī shunās,am, wa sāl,hā,i bisyār dar ham sāya gī,yi man sākin būd
143 us kā sāth,ī kaun thā, aur jab tum ne un ko bāt-chīt karte sun,ā, tum un se kitnī dūr khade the	rafīk,i ū ki būd, wa dar wakt,i ki guft-o-gū,i īshān shanīd,ī ba chand kadam fāsil,a istād,a būd,ī ?
144. main us ke sāth,ī ko pahchān tā nahīn, par we mujh se ek yā do kadam dūr khade the	na mī dān,am rafīk,i ū ki būd, wa līkīn fāsila,i īshān az man yak kadam bīsh na būd.
145 tum kah sak,te ho ki tum ko mār,ne ke-pīchhe wuh kahān ga,yā ?	mī,tawan,ī guft ki ba'd az ān ki ū tu rā zad, ba ku jā raft ?
146 wuh sīdhā ap ne ghar kī taraf ga,yā, aur main chup-chāp us ke-pīchhe ho-liyā, aisā ki us ne mujh,e nahīn dekh,ā.	ū rāst taraf,i khāna,i khud raft wa man ba āhista,gī,yi tamām akab,i ū raft,am, chunān ki ū ma rā na dīd.
147 jab tum ne us kā pīchhā kiyā, wuh dā,im tum,hārī nazar men thā yā ko,ī dam tum,hārī nazar se ghā,ib hū,ā ? sach kah,o	dar wakt,ī ki tū ba akab,i ū tā ba khāna,i ū raft,ī, ū dā,im dar nazar,i tū būd yā ba andak zamān,ī az nazar,i tū ghā,ib shud ? rāst bi,gū.

kapdan-lattan,	kapde-vapde, clothes.
roth-both,	roṭi-boṭī, bread
vat-chit,	bat-chit, conversation,
ulat-pulat,	ulat-pulat, topsyturvy
bhid bhad,	bhid bhad, crowd.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
148 I cannot declare that I never missed him ; for, sometimes we were separated at a considerable distance, but I very soon recovered sight of him after losing it for a short time	૧૪૮ હું ચોકસ એમ નહીં કહી શકતો કે તે કદિ મારી નજરમાંથી છુટયો નહીં; કાંજે, કોઈ કોઈ વેળા અમે એક બીજાથી ઘણા વેગળા પડી જતા હતા, પણ થોડી વાર નજરથી છુટ્યા પછી તરત ફરી તે મારી નજરે પડયો	hun chokas em nahīn kah,ī shak,to, ke te kadi mā,rī najar mān-thī chhut,yo nahīn, kān-je, ko,ī ko,ī velā ame ek bījā thī ghanā veglā pad,ī-ja,tā ha,tā, pan thodī vār najar thī chhut,yā pachhī tarat pharī te mā,rī najar,e pad,yo
149. With what did he strike you ?	૧૪૯. તેણે તમને શાથી માર્યો ?	te,ne tam ne shā thī mār,yo ?
150. The night was dark and I could not discover exactly, but I believe it was a thick stick.	૧૫૦ રાત અંધારી હતી, માટે હુ ચોકસ જોઈ શકયો નહી, પણ હુ ધારૂંછુ કે એક મોટી લાકડી હતી.	rāt andhārī ha,tī, māte hun chokas jo,ī shak,yo nahīṇ, pan hun dhār,un chhun ke ek motī lākdī ha,tī
151. Did you cry out when you were hurt by him ?	૧૫૧. જયારે તેણે તમને માર્યો, ત્યારે તમે બુમ પાડી (હતી) કે નહીં ?	jyāre te,ne tam ne mār,yo, tyāre tame bum pād,ī (ha,tī) ke nahīn ?
152 I cried out repeatedly, but no body came to assist me.	૧૫૨ મે ઘણી વાર બુમ પાડી, પણ કોઈ મારી કુમકે આવ્યો નહીં	men ghanī vār bum pād,ī, pan ko,ī mā,rī kumak,e āv,yo nahīn
153. If the prisoner had not imitated the example of his own brother in depriving his wife of life, he would not have been executed in the prime of youth	૧૫૩ જો પેલો બંધવો પોતાના ભાઈની નકલ કરી પોતાની બાઈડીનો જીવ નહીં લેત, તો તરૂણ વયમાં ફાંસી નહીં જાત	jo pelo bandh,vo potā nā bhā,ī nī nakal kar, īne potā nī bā,iḍī no jīv nahīn le,t, to tarun vaya mān phāns,ī nahīn jā,t
154 His complaint was for the purpose of traducing his character.	૧૫૪ તેણે તેની 'આબરૂ લેવા સારૂ ફર્યાદ કરીછે.	te,ne te nī ābrū le,vā sārū faryād kar,ī chhe.
155. If you had gone into the house, are you sure you would have been able to see him ?	૧૫૫ જો તમે ઘરની અંદર ગયા હોત, તો નિશ્ચય તમે તેને દેખત શુ ?	jo tame ghar nī-andar ga,yā ho,t, to nishchaya tame te, ne dekh,at shun ?
156. Might it not	૧૫૬. શું બધવો ઘરમાં	shuṇ bandh,vo ghar

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
148 main yakīn,an kah nahin sak,tā, ki wuh me,rī nazar se kab-hī nahīn chhuṭ,ā, kyūn ki, kab-hī kab-hī ham,āre dar miyān baḍ,ā fāsil,a pad jā,tā thā, par thoḍī der nazar se chhuṭ-ja,ne ke b ad turat wuh me,rī nazar paḍ,ā.	man iḳrār,i īn amr na mi,tawān, am kard, ki ū hargiz az nazar,i man ghā,ib na gasht, zīrā ki, gāh-gāh,ī dar miyān,ī mā fāsil,a ba ghāyat ba'īd būd, ammā ba'd az-ān kī zamān,ī ghā,ib shud, ū bāz ba zūd,ī dar nazar,i man uft,ād.
149 tum ko kāhe se us ne mar,ā?	ū tu rā ba chi chiz zad?
150 rāt andherī thī, aur main barābar dekh sak,a nahīn par main samajh,tā hūn, ki ek moṭī si lakḍī thī	shab tarik būd, wa yaḳīn,an ma'lūm,i man na shud, mazinna ān ki chūb,ī zakhīm,ī būd.
151 jab us ne tum ko mār,a, tab tum pukār,e ki nahin?	chūn ū tu rā zad, hā,i hū,i kard,i ya na?
152 main bār bār pukār,ā, par koī me,rī madad ko nahīn a,yā	man chand bar hā,i hū,i kard,am, wa-likin hīch kas ba imdād,i man na rasīd
153 agar ḳaid,ī ap ne bha,i kī pai raw,ī kar,ke ap,nī jorū ko nahin mār-ḍal,tā, to jawān,ī ke bahār men phāns,i na pa,tā	agar ān shakhs,i kaid,ī dar kusht, an,i zan,i khud pai raw,ī ba fi'l,i birādar,i khud na mī,kard, dar unfuwān,i jawan,ī maslūb wa ba halk awīkht,a na mi,shud.
154 us ne us par is liye faryād kī hai, ki us kī ābrū men baṭṭ,ā lā,we	ū mahz bara,i ruswā,ī (wa iftizāh),i ū bar ū nālish namūd
155 agar tum ghar ke-bhītar gaye ho,te, to kyā be-shakk us,e dekh, pa,te?	āya agar tū andar,ūn,i khāna mī, raft,ī, yaḳīn,an ū ra mī,dīd,ī?
156 kyā yūn nahīn hū,ā hogā,	āyā mumkin na biwad, ki kaid,ī

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
have been possible for the prisoner to have been in the house without your seeing him ?	છતા તમે તેને નહી જુઓ, એમ નહીં બન્યુ હશે ?	mān chha,tān tame te ne nahīn ju,o, em nahīn ban,yun ha,she ?
157 Did he strike him with his open hand or double fist ?	૧૫૭ તેણે તેને લપડાક મારી (*or*, તમાચો માર્યો) કે ઠોંસો (*or*, મુક્કી) ?	te,ne te ne lapdāk mār,ī (*or*, tamācho mār,yo), ke thonso (*or*, mukkī) ?
158 When you went into the house of the prisoner, was he in a state of intoxication ?	૧૫૮ જ્યારે તમે બધવાના ઘરમાં ગયા, ત્યારે તે છાકટો હતો શુ ?	jyāre tame bandh,vā nān ghar mān gā,yā, tyāre te chhākto ha,to shun ?
159 On your telling the prisoner to go to the right about, did he refuse to do it ?	૧૫૯ જ્યારે તમે બધવાને જમણીગમથી અર્ધું ચક્કર ફરવાને કહ્યુ, ત્યારે તેણે એમ કરવાને ના પાડી શુ ?	jyāre tame bandh,vā ne jamnī gam thī ardhun chakkar phar,vā ne kah,yun, tyāre te,ne em kar,vā ne nā-pād,ī shun ?
160 The person of an embassador is inviolable	૧૬૦ એલચીને જવાલ નથી (*or*) એલચીને દુખ ન દેવાય (*or*) એલચી અવધ્ય છે	el-chī ne jawāl na,thī (*or*) el-chī ne dukh na de,vāya (*or*) el-chī a-vadhya chhe
161 The more haste the less speed	૧૬૧ ઉતાવળો તે બાવરો (*or*) ધીરાં કામ સાહેબના, આકળાં કામ શૈતાનના *	utāvlo te bāvro (*or*) dhīrān kām sāheb mān, āklān kām shaitān nān *
162 Who BROKE this glass† ? it was not BROKEN last night when I saw it	૧૬૨ આ કાચ† કોણે ભાંગ્યો ? ગઈ રાતે જારે મે એને જોયો હતો, તારે ભાંગેલો નહોતો	ā kāch† ko,ne bhāng,yo ? ga,ī rāt,e jāre men e ne jo,yo ha,to, tāre bhāng-elo na ho,to
163 Who TORE the leaf of that book ? it was not TORN yesterday when I saw it	૧૬૩ તે ચોપડીનુ પાનુ કોણે ફાડ્યુ ? ગઈ કાલે જારે મે એને દીઠું હતુ, તારે ફાટેલું નોહોતુ	te chopdī nun pānun ko,ne phād,yun ? ga,ī kāl,e jāre men e ne dīth,un ha,tun, tāre phāt,elun no ho,tun.

* saburi kuni gar tu ra din buwad, ki *ta'jil kari shayatin* buwad—SA'DI

ENGLISH	ANGLO-GUJARATI	ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
† Glass (*a hard transparent substance*)	kach	kach shisha	shisha
Glass (*a small drinking vessel*)	*glass*	*glass*	*glass* ab-gina
Glass (*a looking-glass*)	arsi	a-ina	a-ina

PART V.

MERCANTILE PHRASES

PART V.

MERCANTILE PHRASES

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
1 How much per cent interest do the bankers* of this country give ?	૧ આ દેશના સાહુકાર* લોકો શેકડે† કેટલા ટકા‡ વ્યાજ આપેછે ?	ā desh nā sāhukār* lok,o shenkde ketlā takā‡ vyāj āp,e chhe ?
2 Nine per cent (per annum,)† if you borrow, but when you lend, you cannot get more than six per cent	૨ જો વ્યાજે લેવા જશો, તો શેકડે પોણો ટકો (દર મહિને)† આપવો પડશે ; પણ વ્યાજે આપવા જશો, તો અર્ધા ટકાથી વધારે નહી મલશે	jo vyāj,e le,vā ja,sho, to shenkde pono tako (dar mahine)† āp,vo pad,she, pan vyāj,e āp,vā ja,sho, to ardhā takā thī vadhār,e nahīn mal,she
3. How many bales of cotton§ were shipped yesterday ?	૩ ગઈ કાલે રૂ§ની કેટલી ગાસડી વાહાણ ઉપર ચઢી ?	ga,ī kāl,e rū§ nī ketlī gānsdī vāhān upar chadh,ī ?
4 Two hundred and fifty, and one hundred and fifty will go to-day	૪ (ગઇ કાલે) હડી-સો ગાંસડી ગઈ, અને આજ દોહોડ-સો જશે	(ga,ī kāl,e) hadi-so gānsdī ga,ī, ane āj dohod-so ja,she
5 What are the exports and imports, and what is the current coin of this place	૫ આ બદરમાં શો શો માલ આવેછે, અને શો શો માલ જાયછે, અને આ દેશ માં કયા પૈસાનું ચલણછે ?	ā bandar mān sho-sho māl āv,e chhe, ane sho-sho māl jāya chhe, ane ā desh mān kayā paisā nun chalan chhe ?
6 Have you paid duty for these goods in the custom-house, or [not ?	૬ તમે આ માલની જકાત માડવીમાં ભરીછે કે નહીં ?	tame ā māl nī jakāt māndvī mān bhar,ī chhe ke nahīn ?
7 At what rate of exchange, did you get this bill ?	૭ તમે આ હુડીનુ હુડિયામણ શુ આપ્યુ ? (*or*) તમે આ હુડી શા ભાવે લીધી ?	tame ā hundī nun hundiyāman shun āpyun (*or*) tame ā hundī shā bhāv,e līdhī ?
8. Have you made	૮ તમે તેની સાથે કાંઇ	tame te nī-sāthe kān,ī

* The words *sahukar* and *sarraf* are synonymous But *sarraf* also means a *money-changer*, vulgarly called a *shroff*, hence the Anglo-Indian term *shroffing*, which signifies the examining, sorting, and weighing the various sorts of coins, to fix each to its distinct species, discard the refuse, and settle the exchange or discount upon all, according to the price of the day, in order to establish the value in standard coins The word *sarraf* or *shroff* is also applied to a *cashier* in Government Treasury, Mercantile Firms, and Joint Stock Companies It may not be amiss to say in this place that the words *vatav* in Gujarati and *batta* in Hindustani denote *exchange* or *discount*

‡ The Gujarati word *tako* (Hind *taka*) literally signifies a copper coin equal to two, and in some places three, *pice* In mercantile phraseology, however, it denotes

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
1 is mulk ke sarraf* saikde katne take‡ byaj de te hain ?	tujjar-i in wilâyat sad rûpiya ra chi kadr sûd mî dihand ?
2. agar paisa byâjû loge to saikde paunâ takâ (har mahîne)† de nā padegā par agar byâjû doge to adhe take se ziyâda nahîn mil ega	agar karz bigirî sad rûpiya rā (mâh-i)† si rub rûpiya mî gîrand ammā agar karz bidihî, bîsh-tar az nîm rûpiya na mî dihand
3 kal rûi§ kî kitnî gaṭhriyân jahâz par ga în ?	dî ruz chand basta-i pamba§ bar jahâz bâr shud ?
4 (kal) adhâî sau ga în aur aj dedh sau ja-engîn ?	(dî rûz) dû sad-o-pa jâh basta bar shud wa im rûz sad-o-panjâh bār khwah-and shud
5 is bandar men kya kyā mal ātā jatā hai, aur yahan kaun sa paisā chalta hai ?	chi kism az matā dar în bandar mî-awarand wa mî barand, wa pûl-i rāij-i în wilâyat chî st ?
6 tum ne is māl kî zakāt furze men dî hai ki nahîn ?	ushur-i in māl rā dar gumruk dāda î yā na ?
7 tum ne is hundî kā hundāwan (*or* hundiyān) kyā diya ? (*or*) tum ne yih hundî kis bhā o se lî ?	in barat rā ba chi kîmat khar-ida î ?
8 tum ne us ke-sāth kuchh kaul	bā û karār madarî dāda-î ?

‡ *percentage as ek tako* one per cent. *be taka* two per cent., and so on

† By the native merchants, interest is computed in months so that nine per cent. per annum is equal to ¾ per cent. per month; and six per cent., to ½ per month as will appear by the translations above

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
§Cotton (*in capsule*)	dindva		kuluza. jauzagha.
Cotton (*raw*)	kapas.	kapas.	wish.
Cotton (*carded*)	ru	rui	mahluj haly pamba kuta.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
any agreement with him ?	બોલી કરીછે કે નહીં ?	bol,ī kar,ī chhe ke nahīn ?
9 He is willing to allow five per cent. discount for ready money	૯ જો રોકડાં નાણાં મળે તો તે શેકડે પાંચ ટકા મેલી દેવાને રાજી છે	jo rokdān nāṇāṇ mal,e to shenkde pāṇch ṭakā mel,ī-de,vā ne te rājī chhe
10. It was a bill drawn upon me by my brother in favor of the Hon'ble Mr Smith at six months' sight.	૧૦ મારા ભાઈએ એક હુંડી નામદાર સ્મિથ સાહેબ ના જોગની, છ મહિનાની મુદતની, મારા ઉપર લખી હતી	mā,rā bhā,ī,e ek hundī nām-dār Smith sāheb nā jog nī, chha mahinā nī muddat nī, mā,rā-upar lakh,ī ha,tī.
11 Not having sufficient funds of his in my hands to accept the bill, I did not honor it	૧૧ મારી પાસે તેના રૂપિયા જેટલાકે હુંડીમાં લખેલા હતા તેટલા નોહોતા, માટે મે તેની હુંડી શિકારી નહીં	mā,rī-pāse te nā rūpiyā jeṭlā-ke hundī mān lakh,elā ha,tā tetlā no ho,tā, māṭe men te nī hundī shikār,ī nahīn
12 What did you give in pledge for the money, you say, the banker advanced you yesterday ?	૧૨ તમે કહોછો, કે ગઈ કાલે સાહુકારે તમને રૂપિયા આપ્યા, તે ને-બદલે તમે સાહુકારને શી જીન્સ ધરેણે આપી ?	tame kah,o chho, ke ga,ī kāl,e sāhukār,e tam ne rūpiyā āp,yā, te ne-badle tame sāhukār ne shī jins ghar ene āp,ī ?
13 I mortgaged my house to Mr Jones	૧૩ મે મારૂ ઘર જોન્સ સાહેબ ની–પાસે ધરેણે મેલ્યુ	men mā,run ghar Jones sāheb nī-pās,e gharene mel,yun
14 Show me my account, as I wish to see whether there is a balance in my favor.	૧૪ મારૂ ખાતુ મને દેખાડો, કે હુ જોઊં, તેમાં મારી કાંઈ બાકી નિકળે છે કે નહીં	mā,run khātun ma ne dekhād,o, ke hūn jo,ūn, te mān mā,rī kāṇ,ī bākī nikl,e chhe ke nahīn
15 Buy me ten yards of (broad) cloth, I will pay, you for it to-morrow but do not come yourself for it (See p. 90, Note*)	૧૫ મા રે–સારૂ દસ વાર બનાત વેચાતી–લો, તેના પૈસા કાલે હું તમને આપીશ; પણ તમે પોતે માગવા આવશો માં	mā,re-sārū das vār banāt vech,ātī-lo, te nā paisā kāl,e hun tam ne āp,īsh , pan tame pote māg,vā āv,sho mān
16 A ship is expected daily	૧૬ લોક ધારેછેકે આજ કાલ કોઈવાહાણ આવ્યામાં. (or) જે દિવસ જાયછે તેમાં એક વાહાણ આવવાની વકી રાખ્યામાં આવેછે.	lok dhār,e chhe ke āj kāl ko,i vāhān āv,yā mān (or) je divas jā,ya chhe te mān ek vāhān āv,vā nī vakī rākh,yā mān āv,e chhe.
17. Your claim of one	૧૭. તમારો સો રૂપિયાનો	tam,āro so rūpiyā no

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
o karār kiya hai ki nahīn ?	
9 nakd paisā mil,e to saikde pānch rūpaye chhod-da,ne par wuh raz,ī hai.	agar pūl i nakd bi,dih,ī, ū razi,ast ki sad rūpiya ra panj rūpiya tanzīl kun,ad
10 ek hundī nam-dār Smith sahib ke jog ki, chha mahīne ki muddat kī, me,re bha,ī ne mujh par likh bhej,ī thī.	barāt,ī būd ki birādar,i mah ba nām,i janāb,i wāla nisāb Smith sāhib, ba maujd,i shash mah, hawala,i man kard,a būd.
11 me,re hāth men us ka paisa jitnā ke hundī men likh,a thā utna na thā is-liye main ne us ki hundī sakar,ī nahīn.	chūn ki tankhah,i ū ba kadr,i barāt,i ū dar pish,i man na būd, barāt,i ū rā wā zad,am
12. tum bol,te ho, ki sarrāf ne kal tum,hen paisā diya us ko girau men tum ne us,e kya diyā ?	pūl,i ki mi,gū,ī dī rūz sarrāf ba tū dād, tū dar iwaz,i ān nazd,i sarrāf chi chīz girau guzāsht,ī ?
13 main ne ap nā ghar Jones sāhib ke-pās girwī rakh,a.	man khana,i khud,am rā pish,i Jones sāhib rahn guzārd,am.
14 me,rā khātā mujh,e bata,o, tā ki main dekh,ūn us men kuchh me,rī bākī nikal,tī hai ki nahīn.	muhāsaba,i man ba man bi,numā, tā bi,bin,am ki tatamma,i talab,i man chi chīz,ast.
15 das gaz bānāt me,re liye mol lo, us kā paisā kal main tum,hen dūngā par tum āp mang,ne ko mat ā,iyo	dah zar māhūt bara,i man bi,khar, fardā kimat,ash rā ba tū khāh,am dad zarūr ba amadan,i tū nīst.
16 jo din jā,tā hai so kis,ū jahāz ko ā,ne men. (*or*) log muntazir hain ki ek jahāz āj kal ā pahunch,e	mard,um muntazir,and ki jahaz,i im rūz wa fardā bi,ras,ad.
17 tum,hārā sau rūpaye kā da'wā	iddia,i sad rūpiya,i tu,rā ba

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
hundred Rupees has been compromised for fifty five Rupees.	દાવો પંચાવન રૂપિયામાં માંડી વાળ્યો છે.	dāvo panchāvan rūpiyā mān māṇḍī-vāl,yo chhe
18. Whenever a vessel is to sail for China, let me know without delay.	૧૮. જ્યારે કોઈ વાહાણ ચીન ખાતે જનાર હોય, ત્યારે મને તરત ખબર આપજો.	jyāre ko,ī vāhān Chīn khāte janār ho,ya, tyāre ma ne tarat khabar āp,jo.
19. How long will the matter stand thus ?	૧૯ આ બાબત ક્યાં સુધી એમ-ની-એમ રહેશે?	ā bābat kyān-sudhī em-nī-em rah,eshe ?
20. I am a retailer of merchandise of all sorts	૨૦. હુ હર-એક જીન્સ ફુટકલ,(*or*, પરચુરણ) વેચુ છુ.	hun har-ek jins phut kal (*or*, parchuran) vech,un chhun
21. He is a wholesale dealer.	૨૧. તે જથા (*or*, સાટાં)-બંધ વેચનારછે.	te jathā (*or*, sāṭān)-bandh vech,nār chhe
22. What do you think of the flavour of this tea ?	૨૨. આ ચા નો સ્વાદ તમને કેવો લાગેછે ?	ā chā no svād tam ne kevo lāg,e chhe ?
23. I have let my house to Mr. John for three hundred Rupees per month.	૨૩. મેંમારૂં ઘર મહિનાના ત્રણસો રૂપિયા ભાડું ઠરાવીને જોન સાહેબને ભાડે આપ્યું છે.	men mā,run ghar mahinā nā tran so rūpiyā bhāḍun ṭharāv,ine John sāheb ne bhāḍe āp,yun chhe
24. I have rented a house from him at two hundred Rupees per annum.	૨૪ વરસ એક ના બસેં રૂપિયા ભાડુ ઠરાવીને મેં એક ઘર તેની પાસેથી ભાડે લીધુ છે	varas ek nā basen rū,piyā bhāḍun ṭharāv,īne men ek ghar te nī-pāse thī bhāḍe līdhun chhe
25. I have a piece of uncultivated ground in the fort.	૨૫ કિલ્લામાં એક કકડો પડત ભોંયનો મારી પાસેછે	killā mān ek kakḍo paḍat bhonya no mā,rī-pāse chhe
26. This bill has six months to run	૨૬ આ છ મહિનાની મુદ્દતની હુંડી છે.	ā chha mahinā nī muddat nī hundī chhe
27. He assigned his debt to Mr. John.	૨૭ તેણે પોતાનાં દેવાંનો હવાલો જોન સાહેબ ઉપર આપ્યો.	te,ne potā nān devān no havālo John sāheb upar āp,yo.
28. Cotton is the staple commodity of Bombay.	૨૮. મુંબઈમાં મોટા-માં-મોટો ધંધો રૂનોછે. (*or*, રૂ, વેપારની મુખ્ય જીન્સ છે.	Mumba,ī mān moṭā-mān-moṭo dhandho rū no chhe. (*or*) rū, vepār nī mukhya jins chhe.
29. He sold all his	૨૯. તેણે પોતાનો સઘળો	te,ne potā no saghlo

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
pachipan rūpayon par faisala hū,ā hai (*or*, māndvāl,ā hai)	panjah-o-panj rūpiyā guzarān,ida,-am.
18 jab ko,ī jahāz Chīn ko ja,we, mujh,e turat khabar kijo	har-gāh jahāz,i ba samt,i Chīn rawān,a shaw,ad, ma rā ba zūd,ī khabar kun.
19 yih bāt kab-tak yūn-hīn rah,-egī?	īn amr tā kai bar ham in minwāl khah,ad mānd?
20 main har kism kī jins kā phuṭkar (*or*, parchūṭan) bech,ne-walā hūn.	man har kism jins rā khurd,a mi,farūsh,am. (*or*) man pila war,am, māl,i juz,ī mi,farūsh,am. (*or*) man khurd,a farūsh,am.
21 wuh ek rakam (*or*, yak musht) bech,ne-wālā hai.	ū tajir,īst ki mal,i kull,i mī,far,-ūsh,ad (*or*) ū jumla farūsh,ast.
22. is chā kā maza tum,harī dānist men kaisā hai?	īn cha,i dar mazāk,i tū chi ta m dār,ad?
23 main ne ap nā ghar mahīne ke tīn sau rūpaye mukarrar kar,ke John sāhib ko kirāye se diyā hai.	man khāna,i khud rā ba fulān,i az karar,i māh,ī si-sad rūpiya ba kirāya dāda,am.
24 baras ke do sau rūpaye mukarrar kar,ke main ne ek ghar us ke-pas-se kirāye liyā hai,	man khāna,i ū rā az karār,i sāl,ī du wist rūpiya kirāya karda,am.
25 kil o men ek khālī zamīn ka ṭukdā me,re-pās hai.	yak kit,a zamīn,i makhrūb,a dar ūn,i kal,a dār,am.
26 yih chha mahine ki muddat kī hundī hai.	in barāt,īst ba wa da,i shash mah.
27 us ne ap,ne karz kā hawāla John sāhib par diyā.	ū bi,dih,i khud rā hawāla ba fulān,ī kard.
28 Mumba,ī men sab se rū,ī kā badā baipār chal tā hai. (*or*) rū,ī, baipār kī asl jins hai.	dar Mumba,ī dad-o-sitad,i pamba az hama chiz ziyād,tar,ast. (*or*) mahlūj jins,i umda,i tijārat,ast.
29 us ne ap,ni sarī rū,ī mūdal	ū tamām,iyi pamba,hā,i khūd ra

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cotton at prime cost	રૂ લીધેલે (*or*, મુદ્દલ ; *or* ખરીદ) ભાવે વેચી-નાખ્યો	rū līdhele (*or*, muddal , *or*, kharīd) bhāv,e vech,ī-nākh,yo
30 Here are a thousand Rupees, will you place them to my credit	૩૦ આ એક હજાર રૂપિયા લો, અને મારે ખાતે જમે કરો	ā ek hajār rūpiyā lo, ane mā,re khāte jame kar,o.
31 Will you give the Hon'ble John Smith a thousand Rupees and place them to my account	૩૧ નામ-દાર જાન સ્મિથ સાહેબને એક હજાર રૂપિયા આપીને મારે ખાતે ઉધારો	nām-dār John Smith sāheb ne ek hajār rūpiyā āp,ine mā,re khāte udhār,o.
32 That man has arrived, and has brought your Rupees	૩૨ પેલો માણુસ આવી-પહોંચ્યો, અને તમારા રૂપિયા લાવ્યો છે	pelo mānas āv,ī-pahunch,yo, ane tam,ārā rūpiyā lāv,yo chhe
33 You must get these things on credit, if you have not sufficient money to pay for them now	૩૩ જો હમણા તમારી પાસે પુરતુ નાણુ ન હોય, તો આ જીન્સ ઉધાર લેવી જોઈયે	jo hamnā tam,ārī pāse purtun nānun na ho,ya, to ā jins udhār le,vī jo,īye.
34 He wishes to insure his ship for 40,000 Rupees, but the underwriters ask too high a premium	૩૪ તે ઇછેછે, કે પોતાનાં વાહાણ ઉપર ચાલીસ હજાર રૂપિયાનો વીમો ઉતારે, પણ વીમા-વાળા શેકડે ઘણા ટકા માગેછે	te ichh,e chhe, ke potā nān vāhān upar chālīs hajār rūpiyā no vīmo utār,e, pan vīmā-vālā shenkde ghanā takā māg,e chhe.
35 They cost on an average three hundred Rupees each	૩૫ હિસાબની ભાંજણી ભાંજી જોતાં (*or*, સરા-સરી હિસાબે) હર-એક જીન્સ ત્રણ-ત્રણ-સો રૂપિયે પડી (છે)	hisāb nī bhānj,nī bhānj,ī jo,tān (*or*, sar-ā-sar,ī hisāb,e) har-ek jins tran-tran-so rūpiye pad,ī (chhe)
36 He drew on me one bill at sight, and another at ten days' sight	૩૬. તેણે મારા ઉપર એક હુંડી દર્શની લખી, અને બીજી દસ દિવસની મુદ્દતની	te,ne mā,rā-upar ek hundī darshan,ī lakh,ī, ane bījī das divas nī muddat nī [she
37. A merchant lately failed for eight *lakhs* of Rupees, and it is likely that he will only pay 4 annas in the Rupee.	૩૭ થોડા દિવસ ઉપર એક વેપારીએ આઠ લાખ રૂપિયાનુ દેવાળુ કાહાડ્યુ, અને મારા ધાર્યા પ્રમાણે રૂપિયાના ચાર આના આપશે	thoḍā divas upar ek vepārī,e āṭh lākh rūpiyā nun devālun kāhād,yun, ane dhār,yā pramāne rūpiyā nā chār ānā āp,

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
bhā,o (*or* asl kharīd *or*, kharīd ke mol) se bech-dālī.	ba māya kārī farūkht.
30 ye hazār rūpaye hain so tum mere khāte jam' karo	in hazar rūpiya rā bigir wa dar jam,i man biyāwar
31 nām dār John Smith sāhib ko ek hazār rūpaye de,kar mere khāte udhār likh,o	yak hazār rūpiya ba janābi jalāl,at ma-ab John Smith sahib bi,dih wa dar makhārij i man hisāb kun
32. wuh ādmī ā pahunch,a aur tum,hāre rūpaye lāyā hai	ān shakhs rasīda, wa pūl i shumā rā āward,a
33 agar ab hī tum,hare-pās bas paisā nahīn, to in chīz,on ko udhār mol liyā chāhiye.	agar bil fi'l pūl ba kadri ihtiyāj maujūd na darī, īn asbab rā bāyad ba nasiya bigīrī
34 wuh chāhtā hai, ki apne jahāz par chālīs hazār rūpaye kā bīma utār,o, par bīme-wāle saikde bahut paisā māng,te hain.	ū mīkhāh,ad, dar jahāz,i khud chihil hazār rūpiya rā *bīma* kun,ad wa likin arbābi *bīma* mīkhāh,and ziyad,tar az muta ārif hakk us sa'ī bigīr,and
35 sar-ā sar,ī hisāb se har-ek jins tin tīn-sau rūpaye par padī (hai)	ala,s sawīyat (*or*, ba d az-an ki sawīyat kard,am) har yak az ajnās ba sī-sad rūpiya mī,uft,ad
36 us ne mujh par ek darsanī hundi likhī, aur dūsrī das din kī muddat kī.	ū yak barāt,i bī muddat bar man nawisht, wa dīgar muddat,i dah rūz,a.
37 thoḍe din se ek baipārī ne āṭh lākh rūpaye ka dewālā nikālā, aur aghlab hai ki rūpiye men chār āne de,gā.	chand yaum kabl tājirī hasht *lakh* rūpiya war shikast, wa mazinna ān ki ba sāhibān,i talab rūpiya,ī chahār āna ā,id shaw,ad

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
38 That man wishes to lend me five hundred Rupees at nine per cent. interest (per annum), and a premium of sixty Rupees, and the debt be repaid by instalments	૩૮ પેલો શખ્સ મને પાંચ-સો રૂપિયા બ્યાજે આપવા માગેછે, એવી બોલીથી કે (દર મહિને) શેંકડે પોણો ટકો બ્યાજ અને સાઠ રૂપિયા મડામણી લેવી; અને નાણાં ખાંધાં બાંધીને પાછાં આપવાં	pelo shakhs ma ne pānch-so rūpiyā vyāj,e āp,vā māg,e chhe, evī bol,ī thī ke (dar mahine) sheṇkḍe pono tako vyāj ane sāṭh rūpiyā mandām,nī le,vī, ane nāṇāṇ khāndhān bāndhī,ne pāchhāṇ āp,vān.
39. I am bound to pay the amount of this bill, because I became responsible for it	૩૯ આ હુંડીનાં નાણાં મને આપવાં પડશે, કાં-જે તે નો જોખમ મેં મારા ઉપર લીધોછે.	ā hundī nān nāṇān ma ne āp,vāṇ paḍ,she, kān-je te no jokham men mā,rā-upar līdho chhe
40 The cloth *(fabric of wool)* which I purchased from you some time ago, is twice the width of that which I bought from him.	૪૦. પેલી બનાત (*or*, સકલાત) જે થોડા દહાડાપર મેં તમારી પાસેથી વેચાતી લીધી હતી, તેની પોળાઈ આ બનાત જે મે તેની પાસેથી લીધી, તે કરતાં બમણી છે	pelī banāt (*or*, saklāt) je thoḍā dahāḍā par meṇ tam,ārī pāse-thī vech,ātī līdhī ha,tī, te nī polā,ī ā banāt je men te nī-pāse-thī līdhī, te kartān bamnī chhe.
41 How much pure gold, and how much alloy is there in this coin?	૪૧. આ સિક્કામાં ચોખ્ખુ સોનુ (*or*, કુંદન) કેટલું છે, અને ભેળ-સેળ કેટલી છે?	ā sikkā mān chokh-khun sonun (*or*, kundan) keṭlun chhe, ane bhel sel ketlī chhe?
42 Deducting this from the amount, what will be the balance?	૪૨. આ રકમમાંથી આટલા બાદ કર્યા પછી બાકી કેટલી રહેછે?	ā rakam māṇ-thī ātlā bād kar,yā pachhī bākī ketlī rah,e chhe?
43 What goods generally come in your ship?	૪૩. તમારાં વાહાણમાં ઘણો-ખરો કઈ જાતનો માલ આવેછે?	tam,ārān vāhān mān ghano-kharo ka,ī jāt no māl āv,e chhe?
44 When you bought this merchandize, was this man your partner or not?	૪૪ જ્યારે તમે આ જીન્સ ખરીદ કરી, ત્યારે આ શખ્સ તમારો પત્યાળો હતો કે નહીં?	jyāre tame ā jins kharīd kar,ī, tyāre ā shākhs tam,āro pantyālo ha,to ke nahīṇ?
45. Last year the supply of cotton was	૪૫ ગયે વરસ રૂ થોડો આવ્યો હતો	ga,ye varas rū thoḍo āv,yo ha,to

* The Arabic words *mablagh* and *waz*,' tho' used in Hindustan proper, are too difficult to be understood by the bulk of the people in this part of India The corresponding

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
38 wuh shakhs mujh-e pānsau rūpaye byāj-ū diyā chāhtā hai, is ikrār se ki (har mahīne) saikde paune ṭake kā byāj aur sāṭh rū pay emandā,oṇ (or, bakhshish) le,we, aur karz hafta bandī se adā kiyā jā,we.	fulān kas mīkhāh,ad pān sad rūpiya ba tarīk-i karz ba man bidih,ad, az karar-i an ki sad rūpiya rā (māhī) si rub rūpiya sūd bigīr,ad, wā shast rūpiya *mandāonī*, wa tankhāh-i khud rā az karār-i kist bāz-yāft kun,ad
39 is hundī ke paise mujh-e adā kār,ne paḍenge, kyūṇ ki is kī zamān,at mere sir par hai	wajh-i īn barat rā man bayad adā kun,am, zirā ki zāmin shuda,am
40 wuh banāt jo āge main ne tum se mol lī thī, so is banāt se jo main ne us se lī, du ganī chauḍī hai.	māhūt-ī ki man pīsh az īn az tū kharīd,a būd,am, arz,ash dū barābar-i īn māhūt mī,bāsh,ad, ki az ū kharīd,am
41 is sikke men khālis sonā (or, kundan) ketā hai, aur āmez,ish (or, milaunī) ketī hai?	dar īn sikka chi kadr zar-i khālis hast, wa maghshūsh chi kadr mī bāsh,ad?
42. is mablagh* men-se itnā waz* kar,ne ke-ba'd kitnā bākī rah,tā hai?	az īn wajh īn kadr waz kun, wa bibīn, mā bakī chi kadr mī,mān,ad.
43 tum,hāre jahāz men aksar kyā māl ā,tā hai?	dar jahāz-i shumā aksar-i aukāt chi jins mī,ā,yad?
44 jab tum ne yih jins mol lī, tab us men is shakhs kī sharākat thī ki nahīṇ?	dar wakt-ī ki īn ajnās rā kharīd namūdī, karār-i sharākat bā īn shakhs dād,a būd-ī yā na?
45 gaye baras rū,ī thoḍī ā,ī thī.	sāl-i guzasht,a pamba kam,tar āmad,a būd.

* Easy words for the same are *rakam* and *bad kar na* —See *Ta'līm Nama*, by Muhammad Ibrahim Makba Esq

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
small		
46 In China the opium market is very dull, but the cotton one is very brisk.	૪૬ ચીનમાં અફીણનુ બજાર ઘણુ મંદુ (*or*, નર્મ) છે, પણ રૂનુ બજાર ઘણુ તેજી (*or*, ગર્મ)છે	Chīn mān aphīn nun bajaı ghanun mandun (*or*, narm) chhe, pan rū nun bajāı ghanun tejī (*or*, garm) chhe.
47 Do you know how the cotton sold last year ?	૪૭ તમને માલુમ છે કે ગયે વરસ રૂ શા ભાવે વેચાયો હતો ?	tam ne mālum chhe ke ga,ye varas rū shā bhāv,e vechā,yo ha,to ?
48 What is the reason that cotton was so dear last year ?	૪૮ ગયે વરસ રૂ એટલો મોઘો કેમ હતો ?	ga,ye varas rū eṭlo mogho kem ha,to ?
49. Was it in consequence of a bad crop, or that less was brought than usual ?	૪૯ પાક બિગડયાને લીધે એમ બન્યુ, અથવા-કે માલ સદાના કરતાં થોડો આવ્યો હતો ?	pāk bigad,yā ne-līdhe em ban,yun, athvā-ke māl sadā nā-kartān thodo āv,yo ha,to ?
50 Is there much smuggling carried on in this country among the merchants ?	૫૦ આ દેશમાં વેપારી લોકો વચ્ચે દાન-ચોરીનુ કામ ઘણુ ચાલેછે શુ ?	ā desh mān vepār,ī lok,o vachche dān-chor,ī nun kām ghanuṇ chāl,e chhe shun ?
51 What trade is chiefly carried on between Bombay and China ?	૫૧ મુબઈ તથા ચીનની વચ્ચે મોટા-માં-મોટો વેપાર કઈ જીન્સનો ચાલેછે ?	Mumba,ī tathā Chīn nī-vachche motā-mān-moto vepār kā,ī jins no chāl,e chhe ?
52 Is the demand for cotton great in China, or in England ?	૫૨ રૂનો ખપ ચીનમાં ઘણોછે, કે ઇંગ્લંડમાં ?	rū no khap Chīn mān ghano chhe, ke England mān ?
53 In what manner is cotton stored before it is screwed, and how do they preserve so bulky and combustible a commodity from the weather ?	૫૩ શિકજામાં દાબ્યાની આગમજ રૂને શી રીતે વખારમા ભરેછે, અને એવી મોટી ભારે સળગી ઉઠે એવી જીન્સને હવાથી શી રીતે સંભાળી રાખેછે ?	shikanjā mān dāb,yā nī-āgmaj rū ne shī rīt,e vakhār mān bhar,e chhe, ane evī motī bhāre salg,ī uṭh,e evī jins ne havā thī shī rīt,e sambhāl,ī rākh,e chhe ?
54 What was a *sikka** Rupee worth ?	૫૪ એક સિક્કા* રૂપિયા નો ભાવ કેટલો હતો ?	ek sikkā* rūpiyā no bhāv ketlo ha,to ?

* The Calcutta *Sikka* Rupee was worth two shillings, and the silver of it was better than English standard silver by $2\frac{3}{4}$ pence the ounce The Government regulations passed in May 1793. required that it

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
46 hIn men afIm kā bāzār bahut ṭhandā hai, par rū,ī kā bahut garm	dar ChIn bāzār,i tiryāk bisyār kasād mI,bāsh,ad, wa likin bāzār,i pamba bisyār rawāj,ast.
47 tum jān,te ho ki ga,yo baras rū,ī kis bhā,o so bik,ī thī ?	mI,dān,I sāl,i guzasht,a pamba ba chi kimat ba farūsh rasId ?
48 kyā sabab thā ki ga,yo baras rū,ī itnī mahangī thī ?	sāl,i guzasht,a chi rā pamba in kadr girān shud,a būd ?
49 khet,ī bigaḍ jā,ne ko-sabab yūn hū,ā, yā kī māl jo sadā ā,tā hai us se thoḍā a,yā thā ?	āyā ba sabab,i zāyi' shud,an,i zirā,at būd, yā ān ki māl kam,tar āward,a būd,and ?
50 is mulk men baipār ī log zakāt kī bahut-sī chor,ī kar,te hain ki nahIn ?	āyā tujjār,i In wilāyat dar gumruk khāna dar adā,i mahsul duzd,I mI,kun,and ?
51 Mumba,I aur ChIn ke-dar miyān kis jins kā baḍā baipār chal,tā hai ?	dar tijārat,i ChIn bā Mumba,I kudam jins umda,i tijārat,ast?
52. ChIn men rū,ī kā khap (*or*, dar kār *or*, kharch) ziyād,a hai, yā England men ?	dar ChIn bIsht,ar pamba rā tālib,and, yā dar England ?
53 shikanje men dāb,ne ko-āge rū,ī ko bakhār (*or*, koṭhī) men kis-tar,h bhar,te hain, aur aisī moṭī bhārī jasim sozanda jins ko hawā se kis-tar,h sambhāl rakh,te hain ?	pIsh,tar az-ān ki pamba rā shikanja kun,and, dar ambār chi gūna mI,guzār,and, wa chunIn jins,i jasIm,i tūfāl,i ātash-gīr (*or*, jins,i azIm ul jussa,i subuk wazn,i pūk) ra az āsIb,i hawā chi gūna nigah dār,and ?
54 ek sikka* rūpiye kā bhā,o kitnā thā ?	kImat,i yak *sikka** rūpiya chand būd ?

should weigh 179⅜ grains (Troy wt.) The word *rupee* is differently pronounced by people of different provinces, thus—rūpīyo, rūpiyo rupīyo, rūpīya, rūpiya, rūpayā, rūpai, and so on

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
55. Last year how much corn was produced in that district ?	૫૫ ગયે વરસ પેલાં પ્રગણાંમાં કેટલો અનાજ પાક્યો હતો ?	ga,ye varas pelāṇ piaganān mān ketlo anāj pāk,yo ha,to ?
56 How many Rupees did you give in part payment* of this bond ?	૫૬ આ ચિઠ્ઠીને પેટે* તમે કેટલા રૂપિયા આપ્યા ?	ā chitthī ne-pet,e* tame ketlā rūpiyā āp,yā ?
57. What property did he leave on trust with you ?	૫૭. તેણે તમારી પાસે શો માલ અમાનત મેલ્યો હતો ?	te,ne tam,ārī-pāse sho māl amān,at mel,yo ha,to ?
58. What time would you take to clear off the whole demand ?	૫૮ સઘળાં નાણાં ભરી-આપતાં તમને કેટલા દિવસ લાગશે ?	saghlāṇ nānāṇ bhai,ī-āp,tān tam ne ketlā divas lāg,she ?
59 By all means settle my account	૫૯ ગમે તે કરીને પણ મારો હિસાબ ચુકાવી આપો.	gam,e te kar,īne pan mā,io hisāb chukāv,ī [āp,o.
60. Did the ship arrive at her destination ?	૬૦ પેલુ વાહાણ જે જગા જવાનુ હતુ ત્યાં પોહોંચ્યુ કે નહીં ?	pelun vāhān je jagā ja,vā nun ha,tun tyān pahonch,yuṇ ke nahīṇ ?
61 Did he give you an account of the misappropriation of the things entrusted to him?	૬૧ પેલી જીન્સ જે તેના સ્વાધીનમાં હતી, તેને કુ-માર્ગે ખર્ચ કરી-નાખી, તે વિષે તેણે કાંઈ તમને કહ્યું કે નહીં ?	pelī jins je te nā svādhīn mān ha,tī, te ne ka-mārg,e kharch kar,ī-nākh,ī, te vishe te,ne kān,ī tam ne kah,yun ke nahīn ?
62. Did he bring you a sample of that thing of which he had spoken to you before ?	૬૨ જે વસ્તુ વિષે તેણે તમને આગળ કહ્યુ હતુ, તેનો નમુનો તમારી-પાસે તે લાવ્યો હતો કે નહીં ?	je vastu vishe te,ne tam ne āgal kah,yuṇ ha,tun, te no namuno tam,ārī-pāse te lāv,yo ha,to ke nahīn ?
63. I paid him three hundred Rupees, including the earnest money which I had given him some time before.	૬૩ બૈ'આનાંના રૂપિયા જે મે તેને આગળ આપ્યા હતા, તે મળીને મે તેને ત્રણ-સો રૂપિયા આપ્યા (*or*, આલ્યા).	bai'ānān nā rūpiyā je men te ne āgal āp,yā ha,tā, te mal,ī,ne men te ne tian-so rūpiyā āp,yā. (*or*, āl,yā).

* These are common expressions used in this part of India and in Persia In other places, however, the following expressions are used —

ENGLISH	ANGLO-GUJARATI	ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
In part payment of a bond	chitthi ni babat man	chitthi ki babat men	az babat-i dain-i
	chitthi nan devan	chitthi ke dain men	in tamassuk dar zimn-
	man chitthi na karj	chitthi ke karz men.	i in tamassuk dar

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
55 gaye baras us pargane men kitnā anaj paida hū,ā thā ?	sāl,i guzasht,a dar fulān khitta chi kadr ghalla paida shud,a būd ? [sāz,ī namūda,ī ?
56 is tamassuk ko pet̤e men kitne rūpiye tum ne adā kiye ? (or, diye) ?	az jumla i bidih ie in tamassuk chi kadr radd karda i ? (or) az bābat,i wajh,i in tamassuk chi kadr kār
57 us ne kyā māl tum,hāre pās amān,at rakh,ā thā ?	ū nazd i tū chi jins ba tarīk,i amān,at sipurd,a būd ?
58 sab paisā bhar-de,ne ko tum, hen ka,i din lag,enge ?	adā kard,an,i in hama tankhāh chand rūz tūl khāh,ad kash,īd ?
59 ba har sūrat me,rā hisāb chuk,ā-do	ba har kism,ī ki mī,tawan,ī ḥisāb,i ma rā mafrūgh kun.
60 wuh jahaz ap,nī manzal,i maḳsūd ko pahunch,a ki nahīn ?	ān jahāz ba maksad,i khud ras,īd,a ya na ?
61 jo sāmān ki us ko hawale kiyā gayā thā, us ko be jā kharch karne kā us ne kachh ahwāl tum ko batā,ya ki nahīn ?	ashyā,ī ki muhauwal ba ū shud,a būd, kaifīyat,i bī jā istimal kard, an,i an,ha rā ba tū guft yā na ?
62. jis chīz kī bābat ki us ne age tum,hen kah,ā thā, us ka namūna tum,hāre pās lā yā thā ki nahīn ?	namūna,i ān chīz rā ki ū kabl az in ba tū guft,a būd, āward,a būd yā na ?
63 bai āne ko rūpiye jo main ne use chand roz āge diye the, so milā ke main ne tīn sau rūpiye us ko adā kiye	ba inzimām i pul,i bai āna ki ba ū pīsh,tar dād,a būd,am kull,an si sad rūpiya mī,shaw,ad ki ba ū dād,am

man chitthi ne chitthi ko amn men batn (or shikam)i
hisabe. chitthi na chitthi ko hisab men in tamassuk.
dar mi an man. chitthi ko dar miyan
men chitthi ko bich
men

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
64 How much did this house cost ?	૬૪. આ ઘર ઉપર કેટલા રૂપિયા ખર્ચ લાગ્યો ?	ā ghar upar ketḷā rūpiyā kharch lāg,yo ?
65. He took two hundred Rs from him at the interest of one per cent per mensem.	૬૫. તેણે દર મહિને શેકડે એક ટકાનું વ્યાજ ઠેરવીને તે ની-પાસે-થી બ-સેં રૂપિયા કર્જે લીધા	te,ne dar mahine shenkde ek ṭakā nuṇ vyāj thervī,ne te nī-pāse-thī ba-seṇ rūpiyā karj,e līdhā.
66. The ship leaks so much that she must be pumped* out twice a day.	૬૬. આ વાહાણમાં એટલું ઘામત(*or*, ઝરણ) થાયછે, કે દહાડામાં બે વાર બંબા*થી પાણી ઉલેચવું (*or*, ઉપસી-નાખવુ) જોઇયે.	ā vāhān māṇ etlun ghāmat (*or*, jhaıan) thā,ya chhe, ke dahādā mān be vār bambā* thī pānī ulech,vun (*or*, upsī-nākh,vun) jo,īye.
67 I have drawn on Mr. Haselwood in your favor for 50 Rupees. The draft will not be dishonored.	૬૭ મે એક હુંડી પચાસ રૂપિયાની, તમારા જોગની, હેજલઉડ સાહેબ ઉપર લખી-મોકલીછે, તે નકાર્યામાં નહીં આવશે.	meṇ ek hundī pachās rūpiyā nī, tam,ārā jog nī, Haselwood sāheb upaı lakh,ī-mokl,ī chhe, te na,kār,yā māṇ nahīn āv,she.
68. What is the most important article of trade in that country, and what things are produced in greatest abundance ?	૬૮. પેલા દેશમાં ઘણી અગતની જીન્સ વેપારની કઇ છે, અને કઇ વસ્તુની મોટી ઉપજ છે ?	pelā desh māṇ ghanī agat nī jins vepār nī ka,ī chhe, ane ka,ī vastū nī motī upaj chhe ?
69. I drew a bill on Mr so and so which he dishonored	૬૯. મેં એક હુંડી ફલાણી આસામી ઉપર લખી હતી, તે તેણે શિકારી નહીં.	men ek hundī falānī āsāmī upar lakh,ī ha,tī, te te,ne shi,kār,ī nahīn
70 I lent him ten Rupees the other day upon short promise, but he has not paid yet	૭૦. કેટલા-ક દિવસ થયા મેં તેને દસ રૂપિયા થોડા દિવસ ને વાયદે ઉછીના આપ્યા, પણ હજુ તેણે તે પાછા આલ્યા નથી.	ketḷā-k dıvas tha,yā meṇ te ne das ıūpiyā thoḍā dıvas ne vāyade uchhīnā āp,yā, pan haju te,ne te pāchhā āl,yā na,thī.
71 If you can get me that piece of cloth at prime cost, I will take it.	૭૧. જો તમે પેલું થાન (*or*, તાકો) મુદ્દલ (*or*, ખરીદ) ભાવે મને અપાવો, તો હું લેઇશ.	jo tame peluṇ thān (*or*, tāko) muddal (*or*, kharīd) bhāv,e ma ne apāv,o, to hun le,īsh.

* The word *bamba* is a corruption of the Eng *pump*, Fr. and Dan. *pompe* ; D.

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
64 is ghar ke banā,ne men kitnā kharch lagā ?	dar ta'mīri in khāna chi kadr pūl kharj shud,a (bāsh,ad)
65 har mahīne saikde ek ṭakā byāj ke hisāb se us ne us ke pās se do-sau rūpiye ḳarz liye	ū az ū dū sad rūpiya karz girift az karār,i sūd,i sad,ī yak rūpiya dar māh,ī,
66 is jahāz men itnā ghāmat ho tā hai (*or*, yih jahāz itnā pānī le,tā hai), ki din men do bār *bambe** se pānī ulech,nā lāzim hai.	in jahāz ba hadd,ī āb bar mī,āwar, ad, ki rūz,ī dū bār āb,i ān rā az *bamba** (ki ibārat az ālat,i āb-kash bāsh,ad) bāyad khālī kard
67 main ne ek hundī pachās rūpiye kī, tum,hāre jog kī, *Hasel* wood sāhib ke-ūpar likh bhej,ī hai, wuh na,kār,ī na jā,ogī.	barāt,i panjāh rūpiya rā ba nām,i tū bar *fulān kas nawishta,am*, wa barāt bar gasht na khāh,ad kard
68 us mulk men bahut badī jins tijārat ki kaun sī hai, aur kaun chīz bahut,āyat se paidā ho,tī hai ?	dar ān wilāyat kudām jins rā bish,tar tijārat mī,kun,and, wa kudām jins ba ifrāt paidā mī,shaw,ad ?
69 main ne ek hundī fulāne shakhs par likh,ī thī, so us ne na,kār,ī nahīn.	man barāt,ī bar fulān kas kard,a būd,am, ū ān rā wā zad.
70 ka,ī roz hū,e ki main ne us,e thoḍe din ke wa'de se das rūpiye ḳarz diye, par ab-tak us ne adā nahīṇ kiye.	chand yaum kabl man ū rā dah rūpiya ba wa'da,i chand yaum karz dād,am, wa ū tā ḥāl na dād,a.
71 agar tum wuh thān (*or*, tāka) mūdal (*or*, asl) bhā,o se mujh,e dilā,o, to main lūṇgā.	agar ān tāka (*or*, tūb) ba ḳīmat,i khar,īd ba ma'rifat,i tū muyassar shaw,ad, man khāh,am khar,īd

* *pomp*; and Sp *bomba*.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
72 If the news had arrived two days before, the price of opium would certainly have been affected	૭૨ જો આ સમાચાર બે દિવસ અગાઉ આવત, તો ખચિત અફીણનો ભાવ ફેર-ફાર થઈ-જાત	jo ā samāchār be divas agā,u āv,at, to khachit aphīn no bhāv pher-phār tha,ī-jāt.
73 Go, and find out the particulars whether it is to be disposed of by public or private sale	૭૩ જાઓ, ખબર કાહાડો, કે આ જીન્સ લિલામ*માં વેચાશે, કે ઘર-મેળે	jā,o, khabar kāhād,o, ke ā jins lilām* mān vechā,she, ke ghar-mele.
74. The day before yesterday the ship SIR CHARLES FORBES arrived at Bombay from China in twenty seven days.	૭૪. પરમ-દહાડે વાહાણ સર ચાર્લસ ફાર્બસ જે ચીનથી આવ્યું, તે સતાવીસ દહાડે મુંબઈ માં આવી-પુગ્યું	param-dahāde vāhān SIR CHARLES FORBES je Chīn thī āv,yun, te satāvīs dahāde Mumba,ī mān āv,ī-pug,yun.
75. I have heard that this year the merchants have experienced a great loss in opium on account of there being an over supply of that commodity there	૭૫ મારા સાંભળ્યામાં આવ્યું, કે આ વરસમાં વેપારિયોને અફીણના ધંધામાં મોટી ખોટ આવીછે, તેનુ કારણ એછે, કે (આ વરસમાં) ત્યાં માલ ઘણો જઈ-પડયો.	mā,rā sāmbhal,yā mān āv,yun, ke ā varas mān vepār,iyo ne aphīn nā dhandhā mān motī khoṭ āv,ī chhe, te nun kāran e chhe, ke (ā varas mān) tyān māl ghano ja,ī-pad,yo.
76. They say that the merchants have got a good price for cotton; because a ship that left this port with a cargo of it, had sunk at sea in consequence of a storm, this is the reason of the price being raised in China.	૭૬ લોક કહેછે, કે વેપારિયોને રૂનો ભાવ સારો આવ્યોછે; કાં-જે એક વાહાણ રૂ ભરીને આ બંદરમાથી ઉપડયુ, (*or*, હંકરાઈ ગયુ) તે તૂફાન ને-લીધે સમુદ્રમાં ડુબી-ગયુ ; તેથી ચીનમાં રૂનો ભાવ ચઢી-ગયો	lok kah,e chhe, ke vepār,iyo ne rū no bhā,v sāro āv,yo chhe; kān-je ek vāhān rū bharī,ne ā bandar mān-thī upad,yun (*or*, hank-rā,ī ga,yun), te tūfān ne-līdhe samudr mān dub,ī-ga,yun , te thī Chīn mān rū no bhāv chadh,ī-ga,yo
77. Do you know who was the owner of the ship that was lost; and what was her name, and	૭૭ તમને માલુમ છે, કે વાહાણ જે ડુબ્યુ તેનો ધણી કોણ હતો; અને તે વાહાણનુ, તથા તેના કપતાનનુ,	tam ne mālum chhe, ke vāhān je dub,un te no dhanī kon ha,to , ane te vāhān nun, tathā te

* The words *lilam* and *nilam* are a corruption of the Portuguese word *leilam*

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
72. agar yih khabar do din āge ā,tī, to be shakk afīm kā bhā,o pher phār ho-ja,tā.	agar īn khabar dū rūz pīsh tar mī,rasīd, lā muhāl,a dar kīmat,i afyūn taghīr wa tabdīl mī,shud
73. jā,o, aur dar yāft karo, ki yih jins zāhir nīlām* men bik-egī yā bāhar bī bahar kisī kī ma,rifat se	bi rau dar yāft kun, ki īn jins rā dar harrāj khāh,and farūkht yā ghair i harrāj
74. parson SIR CHARLES FORBES nām ek jahāz jo Chīn se a,yā, so satā,īs roz men Mumba,ī ko ā pahunch,ā.	jahāz,i musamma ba SIR CHARLES FORBES ki parī rūz az Chīn āmad,a, dar muddat,i bīst-o-haft yaum dar Mumba,ī rasīd,a
75. main ne sun,ā ki is baras baipāri,yon ko afīm men badā ṭoṭā ā,yā hai, kyun ki yih māl (ab ke sāl) wahān hadd se ziyad,a ga,yā.	shanīd,am ki dar īn sal tujjār dar tijārat i tiryāk nuksān,ī fāhish karda,and, zīrā ki māl,i farāwān (dar īn mausim) ān jā raft.
76. log kah,te hain, ki baipāri,yon ko rū,ī kā bhā,o achchhā ā,yā hai kyūn ki ek jahāz jo rū,ī bhar,kar is bandar se hankār,ā (*or*, rawān,a hū,ā) thā, so tūfān ke-mār,e ḍūb-ga,yā, is sabab se Chīn men bhā,o chadh-ga,yā.	mī,gū,yand, tujjār dar nīdād-o sitad,i pamba manāfi i bisyār namūda, and zīrā ki jahāz,ī ki az īn bandar bār i pamba bar-dāsht,a rawān,a būd, ba sabab,i tūfān dar daryā ghark shud az īn jihat pamba dar Chīn tarakkī kard
77. tum ko ma'lūm hai, ki jahāz jo dub,ā us kā mālik kaun thā, aur us jahāz kā aur us ke *kaptān* kā, nām kyā thā?	mī,dan,i jahāz,ī ki ghark shud, mālik,ash ki būd, wa nām,i ān jahāz chi, wa *kaptān*,ash ki būd,a?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the name of the commander ?	નામ શુ હતુ ?	nā *kaptān* nūṇ, nām shun ha,tun ?
78. I do not know; but I heard that the owner was a Pārsī merchant, and that the name of the ship was Kādir Bakhsh	૭૮. હું જાણતો નથી; પણ મે એમ સાંભળ્યુ કે તે વાહાણનો ધણી એક પારસી વેપારીછે, અને વાહાણનુ નામ કાદિર બખ્શ કરીનેછે.	hun jān,to na,thī, pan men sāmbhal,yun ke te vāhān no dhanī ek Pārsī vepā,rī chhe, ane te vāhān nuṇ nām Kādir Bakhsh karī,ne chhe.
79 Can a better article than this be procured within a hundred miles' distance; if so, I would rather send for it, otherwise I must content myself with what is procurable here. (See P. 46, Note†).	૭૯. પચાસ કોસ ની-અંદર આ કરતાં સારી જીન્સ મળી આવશે કે નહીં; જો મળી આવે, તો બેહતર છે કે મંગાવી-લેઉ, નહીં-તો જે કાંઇ અત્રે મળેછે તેની જ ઉપર સંતોષ રાખવો જોઇયે	pachās kos nī-andar ā kar,tān sārī jins mal,ī āv,she ke nahīn; jo mal,ī-āv,e, to beh,tar chhe ke mangāv,ī-le,uṇ, nahīn-to je kāṇ,ī atre mal,e chhe te nī,j upar santosh rākh,vo jo,īye.
80. Where is grain sold by whole sale here ?	૮૦ આ દેશ માં અનાજ એકદર ક્યાં વેચાય છે ?	ā desh māṇ anāj ek-andar kyāṇ vechā,ya chhe ?
81. This article is sold by retail in the next market.	૮૧ આ જીન્સ બીજા હાટમા પરચુરણ વેચાયછે	ā jins bījā hāṭ mān parchuran vechā,ya chhe.
82. Come, take a Rupee earnest for the price of this piece of cloth; and my servant will bring the price you ask, and carry the cloth hence.	૮૨ આવો, આ થાનનાં બૈ'આનાંમાં એક રૂપિયો લો, અને જે ભાવ તમે માગોછો તે મારો ચાકર લેઈ-આવશે, અને થાન અહીં-થી લેઈ-જશે	āv,o, ā thān nān bai'ānān mān ek rūpiyo lo, ane je bhāv tame māg,o chho, te mā,ro chākar le,ī-āv,she, ane thān ahīn-thī le,ī-ja,she.
83. Tell me in one word your lowest price.	૮૩ એક વાત બોલો, તમે (એનો) ઓછા-માં-ઓછો ભાવ શો લેશો ?	ek vāt bol,o, tame (e no) ochhā-māṇ-ochho bhāv sho le,sho ?
84. What rate of interest do you now get for your money ?	૮૪ તમને હમણા તમારાં નાણાંનુ બ્યાજ (શેકડે) કેટલુ મળેછે.	tam ne hamnā tam,ārān nānān nun vyāj (shenkde) keṭluṇ mal,e chhe ?
85. I suppose that some are always getting rich, and some are	૮૫ હુ ધારૂછું, કે કોઈ વેપારી પોત-પોતાના મનસૂબા(તથા ગોઠવણ)થી સદા પૈ	hun dhār,un chhun, ke ko,ī vepā,rī pot-potā nā mansūbā (tathā

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
78 mujh,e ma'lūm nahīn, par main ne sun,ā ki mālik us kā ek Pārsī baipār,ī hai, aur us jahāz kā nām Kādir Bakhsh.	ma'lūm,i man nīst, wa likin shanīd,am ki mālik,i ān jahāz tājir,ī Fārsī,ast, wa nām,i jahāz Kādir Bakhsh būda,ast.
79 pachās kos ke andar is se bih,tar chīz mil,egī ki nahīn jo mil e, to bih,tar hai ki main mangwā lūn nahin to jo yahān miltī hai us,ī par rāz,ī rah,ā chā hiye.	āyā bih tar az īn jins ba fāsila,i panjāh farsakh az īn jā mumkin ul husūl,ast, agar hast, bih tar ān,ast ki talab kun,am, wa illā ān-chi dar īn jā muyassar mi,shaw,ad, bar ham-ān kanā,at numā,yam.
80 is mulk men anāj ek musht kahān bik,tā hai ?	dar īn mulk ghalla yak jā ku jā mī,farūsh,and ?
81 yih jins dūsre bāzār men parchūṭan bik,tī hai.	īn jins rā dar bāzār,i dīgar khurd, a mī,farūsh,and.
82. ā,o, is thān ke-liye ek rūpiya bai āna lo aur kīmat jo tum māng, to ho, so me,rā naukar lā,wega, aur thān yahān-se le jā,wegā.	bi,yā, az barā,i īn tāka yak rūpiya bai āna bigīr wa naukar,i man kīmat,i ān rā ki tū mī,khāh,ī, khāh,ad āward wa tāka rā az īn jā khāh,ad burd.
83. ek bāt bol o, tum kam men kam (is kā) kya lo,ge ?	yak ḥarf bi,gū, ki muntahā,i kīmat (i īn jins) chand,ast ?
84 tum ko ab-hī ap,ne paison ka byāj (saikde) kitnā mil,tā hai ?	ḥālā sūd,i pūl,i khud (sad,ī) chand 'ā,id,i tū mī,shaw,ad ?
85 me,re khayāl men ā,ta hai, ki ka,ī baipār,ī ap,ne-ap,ne mansūbe (aur tadbīr) se hamesha daulat-	mazanna ān ki ba'zī az tujjār az tadabīr,i khud dar mu āmala hamīsha sahib-pūl mī,shaw,and, wa barkhī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
ruined, by their own plans.	સા મેળવેછે, અને કોઈ તેથી ખરાબીમાં (પણ) પડેછે	gothvan) thī sadā paisā melv,e chhe, ane ko,ī te thī khaiābī mān (pan) pad,e chhe.
86. When I was in Europe, all the merchants there were complaining that they would be ruined; and that was only nine months ago	૮૬ જ્યારે હું વિલાયત* માં હતો, ત્યારે ત્યાં-ના સઘળા વેપારી લોકો પોતાની અવ-દશા ની ફર્યાદ કરતા હતા; તે વાતને માત્ર નવ મહિના થયા.	jyāre hun vilāyat* mān ha,to, tyāre tyān-nā saghlā vepā,ī lok,o potā nī av-dashā nī faryād kar,tā ha,tā, te vāt ne mātr nav mahinā tha,yā.
87. Why do merchants give less interest now?	૮૭ હમણા વેપારી લોકો શા-સારૂ વ્યાજ થોડુ આલેછે ?	hamnā vepār,ī lok,o shā-sārū vyāj thoḍun āl,e chhe?
88. Since trade has diminished, the merchants require less money; and on this account give less interest	૮૮. જ્યાર-થી વેપાર ઘટી-ગયો, ત્યાર-થી વેપારી લોકોને પૈસાની અગત્ય થોડી પડેછે; માટે થોડુ વ્યાજ આલેછે.	jyār-thī vepār ghat,ī-ga,yo, tyār-thī vepār,ī lok,o ne paisā nī agatya thoḍī pad,e chhe, māte thoḍun vyāj āl,e chhe.
89. They say that Government intend to open a new loan, will this benefit monied men?	૮૯ લોક કહેછે, કે સર-કાર નવી લોન ઉઘાડવા માગેછે, એ વાતમાં પૈસા-વાળા લોકોને નફો થશે કે નહીં ?	lok kah,e chhe, ke sar-kār navī *loan* ughād,vā māg,e chhe, e vāt mān paisā-vālā lok,o ne nafo tha,she ke nahīn?
90. Those rich men who do not trade, but live upon the interest of money, will profit by it, but the merchants will lose a great deal	૯૦ જે દ્રવ્ય-વાન લોકો વેપાર કરતા નથી, અને પોતાના પૈસાનાં વ્યાજ ઉપર ગુજરાન કરેછે, તેઓને લાભ થશે; પણ વેપારી લોકોને મોટુ નુકસાન થશે.	je diavya-vān lok,o vepār kai,tā na,thī, ane potā nā paisā nān vyāj upar gujrān kar,e chhe, te,o ne lābh tha,she, pan vepar,ī lok,o ne motun nuksān tha,she
91. Does the best cotton come from Sūrat or Bhāw-nagar?	૯૧ સર્વ કરતાં સારો રૂ ક્યાં-થી આવેછે; સૂરતથી, કે ભાવ-નગરથી ?	sarv kartān sāro rū kyān-thī āv,e chhe, Sūrat thī, ke Bhāw-nagar thī?

* *Wilayat* is an Arabic word, and it signifies a *foreign country* In Indian phraseology, however, it is used to denote *Europe*, and sometimes *England* Hence, *wilayat-i* signifies *European* or *English*.

† Or, *the country of the Franks* The French were the first European nation the Persians became acquainted with Hence, Europe, and sometimes England, is called

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
mand ho-jā,te hain, aur ka,ī kharābī men (bhī) pad,te hain.	dar khasāra mī,uftand
86 jab main Farang astānt men thā wahān ke sāre baipār,ī apnī kharāb,ī kī shikāyat kar rah,e the aur us bāt ko sirf nau mahīne hū,e.	dar hīn,ī ki man dar Farang astānt būd,am, tujjār,i ān jā kull,an shikāyat,i kharābī,yi khud rā mī kard,and wa īn tā ba hāl muddat,i nuh māh guzashta.
87 in dinon saudā-gar log kyūn thodā byāj de,te hain ?	chi rā tujjār dar īn wakt sūd kam tar (az ma mūl) mī,dih,and ?
88 jab-se baipār ghat-ga,yā tab-se baipār,iyon ko paison kī dar kār thodī hai, aur is wāste we byāj thodā de,te hain.	az wakt,ī ki kār,i tijārat kasād shud, tujjār ihtiyāj ba pūl kam tar dār,and, banā bar ān sūd kam tar mī,dih,and.
89 log kahte hain, ki sar kār nayā *loan* khol,ā chāh tī hai is se daulat-mand,on ko fā ida ho,gā ki nahīn ?	mī,gū,yand, sar kār mī,khāh,ad *loan*,i tāza wā kun,ad sāhib,ān,i pūl rā az ān naf' khāh,ad shud yā na ?
90 we daulat-mand jo baipār nahīn kar,te, aur apne paison ke byāj par guzrān chalā,te hain, un ko naf' hogā par baipār,iyon ko badā nuksān hogā.	daulat mand,ān,ī ki mu'āmala na mī,kun,and, wa madār,i zindagī,yi īshān bar sūd,i pūl,i khud,ast, īshān rā fā,ida 'ā id khāh,ad shud wa līkin tujjār rā nuksān,i azīm khāh,ad rasīd.
91 sab se achchhī rū,ī kahān se ā,tī hai, Sūrat se, yā Bhāw-nagar se ?	āyā pamba,i a'lā az Sūrat mī,ā,yad, yā az Bhāw nagar ?

Farang-astan, and a European, a *Farang ī*. By some, England is called *Engl-astan*, or *the country of the Angles* (English) In Western India, a Portuguese is called a *Farang ī* because the European nation we first came in contact with, were the Portuguese. And the word *Farang ī* is also applied by the people of this place to a convert to Christianity

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
92 Though the Sūrat cotton is very fine, yet it does not come up to that of the Bhāw-nagar	૯૨ સૂરત નો રૂ ઘણો સારોછે ખરો, પણ ભાવ-નગર ના રૂને પુગતો નથી	Sūiat no rū ghano sāro chhe khaio, pan Bhāw-nagar nā rū ne pug,to na,thī
93 Last year the supply of cotton was very small	૯૩ ગયે વર્ષે રૂની આવક ઘણી થોડી હતી	ga,ye vaish rū nī āv,ak ghanī thoḍī ha,tī.
94 In China there is very little demand for opium now.	૯૪ હમણા ચીનમાં અફીણનો ખપ ઘણો થોડોછે	hamnā Chīn mān afīn no khap ghano thodo chhe
95. Have you insured your property or not?	૯૫ તમે તમારા માલ ઉપર વીમો ઉતાર્યો છે, કે નહીં?	tame tam,ārā māl upar vīmo utār,yo chhe, ke nahīn?
96. Is this ship your own, or are there any partners in it?	૯૬ આ વાહાણ તમારૂ પોતાનુંછે, કે એમા કોઈ ભાગી-દાર છે?	ā vāhān tam,ārun potā nun chhe, ke e mān ko,ī bhāg,ī-dār chhe?
97 In this ship there are three partners, one half is mine, and in the other half, there are two partners	૯૭ આ વાહાણમાં ત્રણ ભાગિયાછે; અર્ધો ભાગ મારોછે, અને બીજા અર્ધા ભાગમાં બે ભાગી-દારછે?	ā vāhān māṇ tran bhāg,iyā chhe; ardho bhāg mā,io chhe, ane bījā ardhā bhāg mān be bhāg,ī-dār chhe
98 A merchant has become bankrupt and absconded	૯૮ એક વેપારીએ દેવાળુ કાઢ્યું, અને સતાઈ-બેઠો છે (*or*) એક સોદા-ગર ના-દાર થયો, અને નાસી-ગયો છે	ek vepārī,e devāluṇ kādh,yun, ane santā,ī-beth,o chhe (*or*) ek sodā-gar nā-dār tha,yo, ane nās,ī-ga,yo chhe
99. How many acres of land have you bought, and what annual rent does it yield? (See P 144, Note*)	૯૯ કેટલાં વીઘાં જમીન તમે વેચાતી-લીધી છે, અને વર્ષો-વર્ષ તેની ઉપજ તમને કેટલી મળેછે?	ketlāṇ vīghān jamīn tame vechā,tī-līdhī chhe, ane vaish-o-varsh te nī upaj tam ne ketḷī mal,e chhe?
100 Is there your mark upon these bales?	૧૦૦. આ ગાંસડિયો ઉપર તમારી કાંઈ નિશાની છે કે નહીં?	ā gāṇsdı,yo upar tam,ārī kān,ī nishān,ī chhe ke nahīn?
101. Every sort of merchandize sells for a good price	૧૦૧. હરે-ક જાતની જીન્સ સારે ભાવે વેચાય છે.	har-ek jāt nī jins sāre bhāv,e vechā,ya chhe.
102 What sort of goods did the last ship	૧૦૨. છેલ્લુ વાહાણ જે ચીનથી આવ્યુ, તેમાં શો માલ	chhelluṇ vāhān je Chīn thī āv,yun, te

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
92. agar-chi Sūrat kī rū,ī bahut achchhī hotī hai, par Bhāw nagar kī rū,ī ko nahīn pahunch,tī	agar-chi pamba,i Sūrat bisyār nafīs,ast, wa likin ba nafāsat i pamba, i Bhāw nagar na mī,ras,ad
93 ga,ye baras rū,ī bahut thodī ā,ī thī.	pār sāl pamba bisyār kam āmad,a būd.
94 ab-hī Chīn men afīm kā khap bahut thoḍā hai (*or*) zarūr,at bahut thodī hai	dar īn wakt dar Chīn tālib,i tiryāk kam,tar,ast.
95 tum ne ap,ne mal kā bīma kiyā hai, ki nahīn ?	māl,i <u>kh</u>ud rā *bīma* kardaī, yā na ?
96 yih jahāz <u>kh</u>āss tum,hārā hai ya is men koī bhāg,ī (*or*, ḥissa-dar) hai ?	īn jahāz māl,i <u>kh</u>ud,at mī,bāsh,ad yā kasān,i dīgar dar ān sharīk mī,bāsh,and ?
97 is jahāz men tīn bhāg,ī hain, ādhā bhāg (*or*, hissa) merā hai, aur ādhe bhāg men do sharīk hain.	dar īn jahāz si sharīk mī,bāsh,and, nisf māl,i <u>kh</u>ud,am hast wa dar nisf,i dīgar dū sharīk,i dīgar hast,and
98 ek baipārī ne dewālā nikālā, aur rū posh ho-ga,yā hai (*or*) ek saudā-gar nā-dār (*or*, shikast,a hāl) hū,ā, aur bhāg-ga,yā hai.	tājir,ī war-shikast, wa pinhān shud,a.
99 kitne bīghe zamīn tum ne mol lī hai aur baras baras us kā ḥāsil kitnā hai ?	chand jarīb zamīn <u>kh</u>arīdaī, wa har sāl ḥāsil,i an chand,ast ?
100 in gaṭhri,yon par tum,hārā kuchh nishān hai ki nahīn ?	āyā bar īn basta,hā nishān i tū hast yā na ?
101 har kism kī jins achchhe bhā,o se bik,tī hai.	har kism ajnās ba ḳīmat,i a'lā ba masrafī farūsh mī,ras,ad
102. ā<u>kh</u>irī jahāz jo Chīn se ā,yā, so kyā māl lā,yā ?	jahāz,i ā<u>kh</u>ir,īn ki az Chīn wārid shud, chi jins āward ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
bring that came from China ?	આવ્યો ?	mān sho māl āv,yo ?
103 What is the usual price of cotton ?	૧૦૩ રૂનો જાથુ (*or*, ચાલુ) ભાવ શો છે ?	rū no jāthu (*or*, chālu) bhāv sho chhe ?
104 Many persons have been ruined in this trade	૧૦૪ આ વેપારમાં ઘણા લોકોએ નુકસાન ખમ્યુ છે (*or*) ઘણા લોક પાય-માલ થઈ-ગયા છે.	ā vepār mān ghanā loko,e nuksān kham,yun chhe (*or*) ghanā lok pāya-māl tha,ī-ga,yā chhe
105. Is the cotton or the opium trade the most profitable ?	૧૦૫ રૂના વેપારમાં લાભ ઘણો થાયછે, કે અફીણના વેપારમાં ?	rū nā vepār mān lābh ghano thā,ya chhe, ke afīn nā vepār mān ?
106 The money will be payable two days hence	૧૦૬ બે દિવસ પછી પૈસાની કાર-સાજી થશે (*or*, પૈસા આપ્યામાં આવશે)	be divas pachhī paisā nī kār-sāj,ī tha,she. (*or*) paisā āp,yā mān āv,she
107 All the land of that country hols of the king, either immediately or mediately.	૧૦૭ તે દેશની સગળી જમીન પાદ-શાહ સાથે તાલુક રાખેછે; પછી તે થેટ (પાદ-શાહથી) હોય, યા કોઈની મારફતથી ?	te desh nī saglī jamīn pād-shāh sāthe tāluk rākh,e chhe ; pachhī te thet (pād-shāh thī) ho,ya, yā ko,ī nī mārfat thī
108 Of what draught is this boat ?	૧૦૮ આ હોડી કેટલાં પાણીની છે ? (*or*) આ હોડી કેટલાં પાણીમાં તરી શકે છે ?	ā hodī ketlān pānī nī chhe ? (*or*) ā hodī ketlān pānī mān tar,ī shak,e chhe ?
109 I will not give my allowance of date.	૧૦૯ હું વેચાણની તારીખ ની-બાબત કાંઈ છુટ મુકીશ નહીં (*or* મજરે આપીશ નહીં)	hun vechān nī tārīkh nī-bābat kān,ī chhut muk,īsh nahīn. (*or*, majre āp,īsh nahīn)
110 If you get allowance of date from other offices, you have to pay a larger price	૧૧૦ જો તમને બીજી આફિસો માં-થી તારીખ ની-બાબત કાંઈ મજરે મળે છે, તો તમને વધારે ભાવ આપવો પડેછે	jo tam ne bījī *office,o* mān-thī tārīkh nī-bābat kān,ī majre mal,e chhe, to tam ne vadhāre bhāv āp,vo pad,e chhe.
111 Let your shoe go down at heel	૧૧૧ તમારા જોડાનો ખડો ઉતારો (*or*, વાળો)	tam,ārā jodā no khado utār,o. (*or*, vāl,o).
112 Do not let your shoe go down at heel	૧૧૨ તમારા જોડાનો ખડો ચઢાવો.	tam,ārā jodā no khado chadhāv,o

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
103 rū,ī kā jārī (*or*, ma mūl,ī) bhā,o kyā hai ?	kīmat,i muta'ārif,i pamba chi chīz,ast ?
104 is baipār men bahut-se log, on ne nuksān uṭhā,yā hai (*or*, bahut log tīn tera ho-ga,e hain)	az īn dād-o-sitad bisyār kas,ān khasārat kash,īda,and.
105 rū,ī ke baipār men naf' bahut hai yā afīm ke baipār men ?	dar mu āmala,i afyūn naf' bisyār ā,id mī,shaw,ad, ya dar mu āmala,i pamba ?
106 do roz ba d paisā de,nā ho,gā. (*or*, diyā jā,egā)	ba d az dū rūz waj h kār-sāz,ī khāh,ad shud (*or*, pūl dād,a khāh,ad shud)
107 us mulk kī tamām zamīn pād shāh se ta,alluk rakht,ī hai khāh bi lā wāsit,a, khāh ba wāsit,a	tamām i zamīn,i ān mulk ta, alluk ba pād shāh dār,ad , khāh bi lā wāsita, khāh bi,l wāsita
108 yih nāw kitne pānī kī hai ? (*or*) yih nāw kitne pānī men jā sak,tī hai ?	īn zaurak dar jā,ī ki chi kadr āb bāsh,ad, mī tawān,ad bi,raw,ad ? (*or*, ubūr bi,kun,ad) ?
109 main bikā,o (*or*, bech,an) kī tārīkh ki bābat kuchh mujrā nahīn dūn,gā. (*or*, chhūṭ nahīn rakh, ūngā)	man dar bābat,i tārīkh,i farūsh hīch mujrā na khāh,am dād. (*or*) man dar ān kīmat ki pīsh farūkht,a am, chīz,ī takhfīf na khāh,am dād.
110 agar tum ko dūsrī *ffice* on men-se tārīkh kī bābat kuchh mujrā mil,tā hai, to tum ko ziyād,a bhā,o de,nā paḍ,tā hai.	agar dar *office*,hā,i dīgar dar bābat,i tārīkh chīz,ī ba shumā mujrā mī,dih,and, dar ān sūrat shumā rā mī,bāyast ki kīmat,i ziyād,a bi,dih, īd. (*or*) agar dar *office*,hā,i dīgar chīz,ī ba shumā takhfīf dād,and kīmat,i ziyād,a az shumā girifta,and
111 tum,hārī jūtī kā khūnṭā utār,o (*or*, jūtī kī edī utār,o)	pāshna,i kafsh,i tu rā bi,khāb,ān (*or*, bi,yandāz)
112 tum,hārī jūtī kā khūnṭā chadhā,o (*or*, jūtī kī edī chadhā,o)	pāshna i kafsh,i tu rā bālā bi,kash. (*or*, war bi,kash)

A VOCABULARY OF MERCANTILE AND FISCAL WORDS* IN THE GUJARATI LANGUAGE.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
Account	હિસાબ	hisāb.
Account (*to calculate*).	હિસાબ કરવો	hisāb kar,vo.
Account (*to settle*)	હિસાબ ચુકવવો.	hisāb chukav,vo.
Account (*unadjusted*)	લોચો	locho.
Account (*to audit*)	હિસાબ લેવો (*or*, તપાસવો)	hisāb le,vo. (*or*, tapās,vo).
Account (*sub-heading in*)	પેટું	petun
Account (*to balance*).	મેળ કાઢવો.	mel kāḍh,vo
Account book of a tenant.	હોજત	hojat.
Account book of a merchant	ચોપડો.	chopḍo.
Administrator of the estate of a person dying intestate.	વગર વસીયત-નામાં નો વકીલ	vagar vasīyat-nāmāṇ no vakīl.
Armenian bole.	ગુલિ અર્માની.	gul,i armān,ī.
Asafœtida	હિંગ	hing
Asafœtida (*inferior*)	હિંગડો	hing,do.
Agate Onyx.	ગોમેદ સંગિ સુલૈમાની	gomed sang,i sulaimān,ī
Assets	માલ-મિલકત પૂંજી. અવેજ	māl-milkat. pūṇjī. avej
Assess (*to*)	જમા-બંદી કરવી પટ્ટી બેસાડવી કર (*or*, છાપો) નાખવો.	jamā-band,ī kar vī. paṭṭī besād,vī. kar (*or*, chhāpo) nākh,vo
Assessment (*general*).	જમા-બંદી. કર છાપો. પટ્ટી.	jamā-band,ī kar chhāp,o paṭṭī.
Assessment (*full*).	કમાલ આકાર.	kamāl ākār
Assesement (*system of*)	ખાતા-બંદી.	khātā-band,ī.
Assessment formed by general estimate without regular data.	ઝાંસો	jhānso.
Assayer.	ધાતુ નો કસ કાઢનાર કસોટી પર કસનાર	dhātu no kas kāḍh,nār kasoṭī par kas,nār.

* Most of these words may safely be used in Hindustani

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
apricot apricot	જરદાલુ	Jardaloo
Annuity	વર્ષાસન. વર્સાન	varsh,āsan. vars,ān.
Alum.	ફટકી	phatkī
Alms.	ભિક્ષા ખેરાત દાન	bhikshā. kherāt. dān.
Alms house.	ખેરાતી મકાન.	kherāt,ī makān.
Almonry	સદા વર્ત અન્ન છત્ર	sadā vart. ann-chhatr
Almoner	દાન આપવાને ઠેરવેલો અધિકારી	dān āpvā ne therv,elo adhikār,i.
Anise-seed.	વરીયાળી.	variyālī
Anise-seed star	બા દાન. બે દાના બાદિયાન	bā-dan be-dānā. bādi,yan
Assort numbers (*to*)	નબર પાડવા	*number* pad,vā
Agriculture. Cultivation	જરાયત	jarayat.
Advance of money &c. to cultivators.	તગાવી તકાવી કારસાઈ	tagavī. takāvī. kārsa,ī
Abstract. Summary	તારીજ	tarīj
Attendance report	હાજરી પત્રક	hājrī patrak.
Area. Extent.	ક્ષેત્ર-ફળ	kshetr phal
Animal dung	બીટ.	bit
Autumn (*the third season*)	પાન ખર રતુ ખરીફ ચોમાસુ	pān khar rutu. kharif. cho māsun.
Assignment of revenue for the support of troops.	સરંજામ	sar anjām
Amber	કેરબો તૃણ મણી	kerbo trin manī
Ambergris.	અંબર	ambar
Aloes.	એળિયો	eliyo
Aloes-wood	અગર ઊદ	agar ūd
Aforesaid. Above-mentioned	સદર હૂ મજકૂર	sadar hū majkūr
Accept. Admit (*to*)	માન્ય કરવુ	mānya kar,vun.
Arbitrator	લવાદ સાલિસ અમીન. મધ્યસ્થ પંચ તરાઈત	lavād. sālis. amīn. madh,yasth. panch tarā,it.
Arbitration	લવાદી અમીની	lavadī. amīn,ī.
Arbitration award.	લવાદી ચુકાદો લવાદ નામુ સાલિસ નામુ	lavād,ī-chukādo lavād nāmun. sālis-nāmun.
Allspice.	કપુર ચીની ચીની કબાબા	kapur Chīn,ī Chīn ī kabālā
Asphalt plaster	દામર નો ચુનો	damar no chuno
Auction.	લિલામ હરાજ ઉછાળણી	lilam. harrāj uchhal,nī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
Addenda or appendage to a *Bhīl* chieftain	વસાવા.	vasāvā
Addition (*in arithmetic*)	સરવાળો બેરીજ.	sarvālo berīj
Amount.	રકમ	rakam
Agent	આડતિયો ગુમાસ્તો	ādat,iyo. gumāshto
Borrowing and lending.	લેણ-દેણ	len-den.
Bargain.	સાટું	sātun
Bargain (*deed of*)	સાટાં-ખત	sātān-khat.
Bargain (*to strike*)	હાથો ઠોકવો	hāth,o ṭhok,vo
Bill of lading	સતમી	satmī.
Bill of sale.	વેચાણ-ખત વેચાણ નો કબાલો.	vech,ān-khat vech,ān no kabālo
Bill of parcels.	ભાવ નો આંકડો	bhāv no ānkdo
Bill of exchange	હુંડી.	hundī
Bill of exchange (*second of a*)	પેઠ.	penth
Bill of exchange (*third of a*).	પર-પેઠ.	par penṭh
Bill of exchange (*to draw*)	હુંડી લખવી	hundī lakh,vī
Bill of exchange (*to honor*).	હુંડી શિકારવી	hundī shi,kār,vī
Bill of exchange (*to dishonor*).	હુંડી નકારવી.	hunḍī na,kār,vī.
Bill of exchange (*price paid for a*).	હુંડિયામણ	hunḍi,yāman
Bill of exchange (*cashed*).	ખોખું	khokhun
Bill at sight.	દર્શની હુંડી.	darshan,ī hundī.
Bridle of a riding horse	(અસ્વારીના ઘોડાની) લગામ.	(asvār,ī nā ghoḍā nī) lagām
Boundary Limit Frontiers Confines.	સીમ. સીમાડો સરહદ્દ	sīm. sīmāḍo. sar-hadd.
Barmi (*a drug*).	બ્રહ્મી.	brahmī
Balance (*stock or cash in hand*).	સીલક. બાકી. ખાતા-બાકી પુરાંત-બાકી જીન્સ-બાકી	sīlak bākī khātā-bākī. purānt-bākī jins-bākī
Balance sheet Yearly balance	સરવાયું	sarvāyun
Ballast Dead weight.	નીરમ નેહાવ. ભાર.	nīram. nehāv. bhār.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Base line	આધાર લીટી	ādhār līṭī
Bundles of twist &c	મોરા	morā
Bond	કતબો કબાલો	katbo kabālo.
Brass foil	પિત્તળ-પાન	pittal pān
Boiled syrup	ચાસ ચાસણી	chās. chāsnī
BAMBU	બાંબુ વાંસ કામડું	bambu vāns kāmdun
BAMBU (*a man who works in*)	વાંસ ફોડો	vāns phoḍo
BAMBU fence	વાંસ (*or* કામડા) ની કૂડ બાંબૂ ના ક્યારા તટ્ટી વઈ કુપણ	vāns (*or*, kāmdān) nī kūḍ bāmbū nā kyāra. taṭṭī. vaī. kupan
BAMBU chip	ખપાટિયું	khapaṭiyun
BAMBU matting or screen	ખપેડો	khapeḍo
Beads	રૂદ્રાક્ષ. ભદ્રાક્ષ	rūdrāksh. bhadrāksh
Beads (*black*)	કાળી ગાંઠી	kālī gānṭhī.
Beads (*chink*)	બારીક મોતી	bārīk motī
Beads (*glass*)	કાચ ના દાના પોથ મણિયારાં કિડિયાં	kāch nā dānā poth maniyārān. kidiyān.
Braider	પટવો	paṭvo
Bdellium	ગુગળ	gugal.
Bleach (*to*)	નિખારવું સફેદ (*or*, ઉજળું) કરવું	nikhārvun. safed (*or* ujlun) karvun.
Bleached (*to be*)	નિખરવું સફેદ (*or*, ધોળું) થવું	nikharvun. safed (*or* dholun) thavun.
Bleached.	નિખારેલું ધોયલું સફેદ ઉજળું ધોળું	nikhārelun. dhoyalun safed ujlun. dholun
Broker	દલાલ	dalāl
Brokerage	દલાલી હક સાઈ	dalālī. hak-saī
Breakfast.	નાસ્તો હાજરી સીરામણ	nashto hājrī sīrāman
Bezoar stone.	ગોરૂ ચંદન.	gorū-chandan
Bottomry	વાહાણ-ઘરાણિયા વાહાણનું ખોખું ઘરેણે મુકી નાણાં કઢાવવાં	vāhan-gharāniyā vāhān nun khokhun ghareno mukī nāṇān kadhāvvān.
Ball roll skein coil hank or clew of thread.	ગુંડી ગુંડો પેચક આંટી દડી પિંડું કલ્લી વીંટો ફેંટી ફાર્કો	gundī gundo pechak. ānṭī (*Hind* aṭṭī) daḍī pindun kallī vīnto phenṭī phārko
Blue lights.	બપોરિયું	baporiyun

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
Bee's waz	મધ-માખ નુ મીણ.	madh-mākh nun mīn
Bar. Rod Rail.	સળિયો ગજ કટેરો.	salıyo gaj katero
Bar of gold or silver	લગડી	lagdī
Bran chaff. husk	કુસકી ભુસુ થુલુ	kuskī bhusun thulun
Beef.	ગાય નુ ગોસ્ત. ગો-માંસ	gāya nuṇ gosht go-māṇs.
Building materials	કાટ	kāṭ
Building materials (*dealer in*).	કાટ-પીટિયો.	kāṭ-pīṭ,ıyo
Bell metal. Queen's metal	કાંસુ	kānsuṇ
Bags made of mats	કપ્પા સુરખાં.	kappā surkhān
Benjamin	સેલા-રસ	selā-ras
Book in which daily transactions are entered	આવક-જાવક	āv,ak-jāv,ak
Black wood	શિસમ.	shisam
Cumin-seed	જીરૂ	jīruṇ
Chair.	કુરસી આસન.	kursī. āsan
Chair with, and without, arms	હાથ ની, તથા હાથ વગર ની, કુરસી	hāth nī, tathā hāth vagar nī, kursī
China root.	ચોબ-ચીની.	chob-Chīn,ī
Chinese copper coins	સપાકા	sapākā
Cement (*in chemistry*).	રેવણ	revan
Cement (*in building*).	નીરૂ ખરચી ચુનો ગચ્	nīrū. kharchī chuno gach.
Cement of Portland	વિલાયતી ચુનો.	vilāyat,ī chuno.
Capsule (*bulb of a vegetable, &c*).	ડીંડવું.	dīndvuṇ.
Crucible.	કુલ્લી. રેજા	kullī. rejā.
Catechu.	ખેરસાલ	khersāl
Credit side of an account.	જમે પાસુ.	jame pās,uṇ.
Credit, to, (*a sum*).	જમે કરવુ	jame kar,vun
Credit of a merchant.	સાખ.	sākh.
Creditor.	માગ-નાર. લેણ-દાર.	māg-nār. len-dār.
Corrupt language Common vulgarism.	રાંઘડી.	rānghdī.
Clerk (*writer of native languages*).	કાર-કુન.	kār-kun.
Conserve of Roses:	ગુલ્કંદ	Goolkand

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJARATI
Collection of revenues and government of a district.	મામલત	māmlat.
Collector of revenues & govr of a district.	મામલત દાર	mamlat-dar
Collectorate	સ્વસ્થાન	svasthān.
Cash. Ready money	નગદ. રોકડ	nagad. rokaḍ.
Cash book. Day book	મેલ રોકડ મેલ રોજ મેલ રોજ નામુ	mel rokaḍ mel roj mel *roj nāmun.*
Crops.	પાક (*Mar* પીક) ફાલ	pāk. (*Mar* pik) phāl
Crop assessment.	જીન્સ વારી વીઘોટી	jins vārī vighoṭī
Crops (*dry, or, that produced in the spring*)	રબી રવી	rabī ravī
Crops (*autumnal*)	ખરીફ	kharif
Crops produced in the hot season by irrigation.	હરી	harī
Crops (*statement of the inspection of*).	પાની પત્રક	panī patrak
Canal	નેહેર ખાળ	neher khāl
Cross-staff.	શંકુ	shanku.
Cotton (*dust in*)	કીટી	kiṭī
Cotton (*the first collection of raw*)	વધાવો	vadhāvo
Cotton (*carded*)	રૂ કપ	rū. kap
Cotton (*cleaned*)	ગાળો	gālo
Cotton (*raw*)	કપાસ	kapās.
Cotton (*piece of*)	પુમડું	pumdun
Cotton press.	ગિરણી રૂ નો શિકંજો	girnī rū no shikanjo
Cotton-gin.	કપાસ માં થી કપાસ્યા છુટા પાડવા નો સાંચો	kapās mān thī kapāsyā chhuṭā pāḍvā no sāncho.
Cotton seed.	કપાસ્યા	kapāsyā.
Cotton-cleaner	ગોટીલો	goṭilo
Cotton wool.	પિંજેલો રૂ	pinjelo rū
Cotton shed.	ગોઠો	goṭho
Cotton (*roll of, prepared for spinning*)	પુણી	punī.
Cocoa-nut.	નાળિએળ	nāriel

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Cocoa-nut-tree	નારિએળી	nārielī
Cocoa-nut-oil	કોપરેલ.	koprel.
Cocoa-nut-kernel	કોપરૂ. ગોટો	koprun. goto.
Cedar.	દેવ-દાર	dev-dār
Cipher.	સૂન મીડું	sūn. mīdun
Caltrops.	ગોખરૂ	gokhrū
Coke.	ગધક વિના નો કોલસો.	gandhak vinā no kolso
Coal	કોલસો. વિલાયતી કોલસો.	kolso vilāyatī kolso
Charcoal	કોયલો	koyalo
Coir.	કાથો	kātho
Coir rope.	કાથા નુ દોરડું	kāthā nun dordun
Coil of coir.	કાથા નો ગુંડો.	kāthā no gundo
Camphor-wood	કપૂર નુ લાકડું	kapūr nun lākdun
Coffee	બુન	bun
Confines of a village, *also*, a gate	પાદર	pādar
Custom-house	માંડવી. ફુર્જો	māndvī furjo
Custom-station	નાકું	nākun
Calico Chintz	છીંટ	chhīnṭ
Cambric (*fine, white linen*)	કેમરીક	kemrik
Clay	માટી મટોડી	māṭī maṭoḍī
Clay (*white*)	ગોપી-ચંદન	gopī-chandan
Clay (*yellow*)	ગોર-મટી.	gor-maṭī
Croton-seed	જમાલ-ગોટો	jamāl-goto
Croton-nut	જમાલ-ગોટાનુ ફલ	jamāl-gotā nun phal
Croton-oil	જમાલ-ગોટા નું તેલ	jamāl-gotā nun tel
Compensation Recompense	વળતર	valtar
Chapter (*division of a book*).	બાબ પ્રકરણ અધ્યાય	bāb prakaran adhyāya.
Clause (*division of a section*).	રકમ ફકરો	rakam fakro
Corrosive sublimate	રસ-કપૂર	ras-kapūr.
Cochineal.	કિર્મિજ	kirmaj
Calker.	કલફાતી.	kalphātī
Cultivator	કણબી ખેડુત	kanbī khedut
Cultivator (*hereditary*)	પાટી-દાર	pāṭī-dār
Cubit (*18 inches*)	હાથ	hāth
Coral	પરવાળુ	parvālun.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJARATI
Coral (*calx of*)	પરવાળાં ની ખાક	parvālān nī khāk.
Contract. Monopoly	ઇજારો મકતો	ijāro makto.
Contract (*especially, of liquor*)	ગુત્તો	*gutto*
Contractor	ઇજાર દાર મકતે દાર	ijār-dār makte-dār
Capital Basis. Stock. Principal fund	થાપણ મુદ્દલ મુડી.	thāpan muddal mudī.
Commissariat department.	મોદી ખાનું	modī khānun.
Cloth made of bark fibre (*a waterproof brown fabric*)	કાકૂમ	kākūma.
Cloth of striped silk of various colours	શાકી	shākī.
Cloth with a waving pattern	લહેરિયું	loheriyun
Cloth made of deer hair	પટ્ટી આહૂ	paṭṭī-āhū.
Cloth (*tweeled woollen*)	પટ્ટૂ	paṭṭū
Cloth, generally muslin, in which the flowers are wove and not worked.	જામ-દાની	jām-dānī.
Cloth, silk-cotton, variegated and water pattern.	ઇદરૂસ	idrūs.
Cloth (*fabric of wool*)	બનાત સકલાત.	banāt. saklāt.
Cloth made of coarse cotton	દોટી	doṭī.
Cloth made of silk (*in Sūrat*)	લાહે	lāho.
Cloth made of silk and cotton mixed.	મશરૂ	mashrū.
Cloth (*white specked*)	ચુંદડી	chundḍī.
Cloth made of flax or hemp	સણિયું	saniyun.
Cess	વેરો	vero
Cess (*water*)	કસર	kasar
Current month.	મિનહુ ચાલતો મહિનો	minhu. chālto mahino
Copper nails.	તાંબાં ના ખીલા	tambān nā khīlā.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Commencement of the revenue year.*	મર્ગ-સાલ ફસ્લી *	marg-sāl faslī *
Copper sheathings.	તાંબાં ની સીલિંગ	tāmbān nī sīling
Copper braziers	તાંબાં ના રૂમાલિયા	tāmbān na rumāliyā
Copper raised bottoms	તાંબાં ની કુંડી કસાંબર ના પાટલા.	tāmbān nī kundī. kasām bar nā pātlā
Cornelian	અકીક	akīk
Curb-chain	જેર-કડી	jer-kadī.
Curb-stone.	ખાણકી	khānkī.
Chief of detectors of thieves	સિલોત	silot
Corn (*handful of*)	ઓરણુ	ornun
Corn. Grains	અનાજ ભુસાર	anāj bhusār
Corn-chandler Grain-dealer	ભુસારી	bhusārī
Caravan	વણજાર કાફલો	vanjār · kāflo.
Cashew-nut	કાજુ	kāju
Card (t^)	પિંજવુ	pinjvun
Carding instrument	પિંજણી	pinjnī
Carder of cotton or wool	પિંજારો.	pinjāro
Cowdung	ગો-મય છાણ ગો-બર	go-maya. chhān gobar
Debit, *to*, (*a sum*)	ઉધારવુ.	udhārvun
Debit side of an account	ઉધાર-પાસું	udhār-pāsun
Debt (*money due to a person*)	લેણું માગણું માગતુ	lenun māgnun māgtun
Debt (*money due by a person*).	દેવું કરજ	devun. karaj.
Debt (*collection of outstanding*)	ઉઘરાણી	ughrānī.
Debt (*bad*).	ડુબત ઉઘરાણી. ટાહાડી ઉઘરાણી ડૂલ	dubat ughrānī. tāhādī ughrānī. dūl
Daily reports of work	રોજ-નીસી	roj-nīsī
Draper.	ડોસી-વાણિયો કાપડિયો બજાજ	dosī-vaniyo. kāpadiyo bajjāj
Dimity	ડિમિટી	*dimity*
Damson; Prunes-	[illegible]	alu Bokhara

* The *marg-sal* or *fasli* era was established about 590 years B C

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO GUJARATI.
Dead stock	જુનો (*or*, નીર ઉપયોગી) સામાન	juno (*or*, nīr upyogī) sāmān
District.	પ્રગણું તાલુકો મહાલ.	pragnaun. tāluko mahāl
Dotted lines	ટપકાં	ṭapkān.
Duty on personal property	સાયર સૈયર વેરો	sāyar saiyar vero
Division (*in arith.*)	ભાગા કાર	bhāg-ākār
Division of inheritance	મુનાસખો	munāsakho
Date.	ખજુર	khajur
Date (*dry*)	ખારક	khārak.
Date-tree.	ખજુરી ખજુર	khajurī khajur,un.
Dinner, desert, and tea sets or service	ખાણું ખાવા ના, મેવો ખાવાના, તથા ચા પીવા ના સેટ.	khānun khā,vā nā, mevo khā,vā nā, tathā chā pī,vā nā *set*
Druggist.	સરૈયો	saraiyo
Drugs.	કરિયાણું વસાણું	kariyānun vasānun.
Diamond.	હીરો	hīro
Diamond (*small*)	હિર કણી	hir kanī.
Diamond (*spark of*)	કણી	kanī.
Diamond (*faceted*)	બિલિયાન.	biliyān
Deed of compromise	રાજી-નામું	rājī nāmun.
Deed of acquittal General release.	ફાર્ગતી સાફી-નામું અભરામ ન દાવો	fārgatī sāfī nāmun. abhrām na-dāvo
DUNGRI (*thick stuff of cotton*)	ખાદી	khādī
Dissolution of a meeting partnership &c.	વિસર્જન. બર્ખાસ્ત	visarjan. bar khāst
Dissolve to, (*as a partnership*)	છુટું પાડવું કાઢી નાખવું વિસર્જન (or બર્ખાસ્ત) કરવું *v. i.* છુટું પડવું વિસર્જન (*or*, બર્ખાસ્ત) થવું	chhuṭun pāḍ,vun. kāḍh,ī nākh,vun. visarjan (*or*, bar khāst) kar,vun. *v. i.* chhuṭun paḍ,vun. visarjan (*or* bar khāst) tha,vun.
Dividend.	ફાળો	phālo
Divide (*to*)	વેહેંચી લેવું ફાળવવું	vehenchī le,vun. phālav,vun.
Distribute (*to*)	વેહેંચી આપવું	vehenchī āp,vun.
Domestics.	ડુમેસ્ટિક	*domestic*
Distill (*to*)	ગાળવું ખેંચવું	gāl,vun. khench,vun.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
Distillation of spirituous liquors	આબ-કારી	āb-kār,ī *also*, duty levied on distilleries.
Distiller of spirituous liquors.	આબ-કાર દારૂ ગાળ-નાર ભઠ્ઠી-વાળો કલાલ.	āb-kār dārū gāl-nār bhattī-vālo kalāl
Distillery. Spirit-still.	દારૂ ગાળવા ની ભઠ્ઠી. ફડ	dārū gāl,vā nī bhattī phad
DHOTIES. DIGOGIES	ધોતિયાં ધોતર	dhotiyāṇ. dhotār.
DIGOGY (*small, silken*).	પચી	panchī
DORIAS.	દોરિયા	doriyā
Drawback (*duties paid back*)	જકાત નાં પાછાં મળેલાં નાણાં.	jakāt nān pāchhāṇ mal,elāṇ nānān
Deposit in security of a payment of a toll	હડફ	hadaph
Due date of a bill &c.	પાકી મુદ્દત	pākī muddat
Deck of a ship.	તુતક.	tutak.
Darn (*to*).	રફુ કરવું તુણવુ	rafu kar,vun tun,vun
Darner.	રફુ-ગર	rafu-gar
Ether.	અકાસ જીસ્મિ લતીફ અતરાળ	akās jism,i latīf. antarāl
Emerald.	પાનું. જમરૂદ લીલમ	pānun jamrud līlam.
Executor of a will.	વસિયત-નામાં માં નેમેલો વકીલ. વસી	vasīyat-nāmān māṇ nem,elo vakīl vasī
Ear of wheat.	ઊંબી	ūmbī
Ear of corn	ડુંડું કણસું. કણસલુ.	dundun kansun kanas,lun.
Example Illustration	ઉદાહરણ.	udāhran
Export of goods	નિકાસ.	nikās
Equal At par.	સર-ભર.	sar-bhar.
Exhibition.	પ્ર-દર્શન	pra-darshan
Escort. Guard. Convoy.	વળાવો.	valāvo.
Exchange or discount.	વટાવ. મુદ્દત કાપી આપેલું નાણું.	vatāv (*Hind.* battā). muddat kāp,ī āp,eluṇ nānuṇ.
Exchange money (*to cash*).	વટાવવુ.	vatāv,vuṇ (*Hind.* baṭā,nā).
Earthenware.	મટોડી નાં વાસણ.	maṭoḍī nān vāsan.
Filter.	ગળતી. સાફી	galtī sāf,ī.
Flight of locusts.	તીડ (*or*, ટોળ) નુ ઉડતુ ટોળું.	tīḍ (*or*, ṭol) nuṇ uḍ,tuṇ ṭoluṇ.
Fœungreek seed or grass.	મેથી.	methī.
Figs = " (Dried,	અંજીર " સુકાં	anjir " Sookka.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJARATI
Floods.	પૂર રેલ લોટ. ભર.	pūr rel loṭ bhar
Freight.	નોલ ૨ ભર્ગત ભરત	nol 2. bhargat bharat
Fot lock cap	ઘોડાની ઘુંટીનું ચામડાનું બૂટ.	ghodā nī ghuntī nun chāmḍān nun *boot*
Fennel	સુવા	suvā.
Fleet (*of vessels*)	આરમાર. દર્યાઈ કાફલો	ārmār daryaī kaflo
Frankincense.	લોબાન. ધૂપ.	loban dhūp
Frankincense oil	ધૂપેલ	dhūpel
Firm (*trading house*)	પેઢી.	pedhī
Flowered muslin	આગા બાનુ	āgā banū.
Fish teeth	માહી દાંત	māhī-dānt.
Fin and maw of a fish.	પાંખ પોટા	pankh poṭā.
Fish bone.	માછલી નો કાંટો (*or* હાડકું)	machhlī no kānṭo (*or*, hadkun)
Fee. Bonus	સુખડી કુશ અવેજ દસ્તુરી લવાજમ	sukhdi kush. avej dasturī lavājam
Fee levied on ships	ખુંટો	khunṭo
Ferrule (*a ring or cap for a stick &c*)	ખોલી કડી. થાપડી.	kholī. kadī thapḍī.
Fief	જાગીર મોકાસા	jā-gīr mokāsā.
Feoffee	જાગીર દાર. મોકાસ દાર. મોકાસી	jā gīr-dār mokas dār mokāsī
Forage	ગોતર. ઘાસ દાણો	gotar ghas-dāno
Five times.	પાંચ પટ.	pānch paṭ
Farmer that cultivates the land of another cultivator	ઉપર વાડિયો	upar vadiyo
Files.	કાંનસ રેતડી	kānas retḍī
Fireclay	વિલાયતી મટોડી	vilayatī maṭodi
Firebrick.	વિલાયતી ઇંટ	vilāyatī inṭ.
Flour	આટો મેંદો લોટ	āṭo mendo loṭ
Gold	સોનું હેમ સુવર્ણ કંચન. કનક	sonun. hem suvarn. kanchan. kanak.
Gold (*pure*)	કુંદન.	kundan
Gold or silver lace	તુઈ	tuī
Gold venetian (*coin of Constantinople used as ornament*)	ગબ્બર. પુતળી.	gabbar putlī
Gold and silver articles.	સોનાં તથા રૂપાં કામ	sonān tathā rūpāṇ kām

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
Gold beater.	સોનાં નો વરક બનાવ-નાર	sonān no varak banāv-nār.
Gold leaves	સોનાં નો વરક સોનાં નાં પત્રાં. સોનાં નાં પાનાં	sonān no varak sonān nān patrān, sonān nāṇ pānān
Goldsmith	સોની. સોનાર	sonī sonār
Gold thread.	કસબ. સોનાં નો તાર	kasab sonān no tār
Gold cloth Brocade.	કસ્બી કાપડ તાશ કિન્ખાબ	kasbị kāpaḍ. tāsh kinkhāb
Gold or silver thread	કલાબતું. સોનાં યા રૂપાં નો તાર	kalābatun sonān yā rūpāṇ no tār.
Gum.	ગુંદર	gundar
Gum anime or gum copal	ચંદરૂસ	chandrūs.
Gum myrrh.	હિરા-બોળ હિન્દી-બોળ	hirā-bol Hindī bol.
Glue.	સરેશ.	saresh
Gamboge	રેવચી નો શીરો.	revanchī no shīro
Glass bangle or bracelet.	કાચ ની બાંગડી	kāch nī bāngḍī
Gall nuts.	માયાં. માજુ માય-ફલ	māyān mājū māya-phal.
General number.	ચાલતો નંબર	chālịto *number*.
Grain insects	જીવાત.	jīvịāt
Grain (*parched*).	ઠુંગણુ	thungan
Grain of corn.	કણ દાણો.	kan dāno.
Grain (*inferior*).	ઉપ-ધાન્ય.	up-dhānya
Grain dealer. Store-keeper.	ભુસારી કણિયો કોઠારી મોદી.	bhusārịī kaniyo kothārị ī modī.
Grain (*bag of*).	થેકી.	thekī
Granary	કોઠાર મોદી-ખાનુ	kothār. modī-khānuṇ
Ground-nut	ભોંય-સિંગ.	bhonya-sing
Gingelly. Sesamum.	તલ	tal.
Gingelly oil,	મિઠું તેલ. તલ નુ તેલ	mithuṇ tel tal nun tel
Grass oil	ઘાસ નું તેલ.	ghās nun tel. (*Hind.* roshan kā tel).
Grass (*load of, &c*)	કબાડ.	kabāḍ
Grass, wood, &c flowing into the river.	મલીએટ.	malīịeṭ.
Gram.	ચણા.	chanā.
Gizzard.	સંગ-દાન:	sang-dāna. [jhālar.
Gill of a fish,	ગલ-ચુંડી. ચુંઈ. કલ્લો. ઝાલર	gal-chunḍī. chuṇị̄ kallo.
Grapes.	દ્રાક્ષ	Darākh
do Black	" કાળી	" Kali

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Gather (*to*)	એકઠું કરવું ગોળો કરવો જમા કરવું સંગ્રહ કરવો	ekthun karvun golo karvo jamā kar, vun. sangrah kar,vo
Gale	વાઝડું જોર નો પવન તુફાન.	vājhdun. jor no pavan tufān
Grind stone. Whet- [stone	સરાણ પથરી.	sarān pathri
Goat skins.	બકરાં નાં ચામડાં	bakrān nān chāmdān.
Hull (*body of a ship*)	પઠાણ	pathān
Hamper	કંડિયો	kandiyo
Heir-apparent Crown prince	પાટવી પાટવી કુંવર	pāt,vī pāt vī kunvar
Heir presumptive.	ફટાયો	phatāyo.
Handsel.	બોહોણી વકરો	bohonī vakro
Horns of deer	સાબર (*or,* હરણ)નાં શિંગડાં	sābar (*or,* haran) nān [shingdān.
Horns of rhinoceros.	ગેંડા નાં શિંગડાં	gendā nān shingdān.
Hog plum	આમલાં	āmlān.
Highway robber	બાહાર વટિયો વાટ પાડુ	bāhār vatiyo vāt-pādu
Hamlet.	ગામડું ખેડું મુવાડો	gāmdun. khedun. mu vādo
Horticulture.	બાગાયત	bāgāyat.
House account book.	ઠામ-ખાતું	thām khātun
Hereditary officer, something like a *wa tan-dar*	નાડ-ગુંડા	nād-gundā.
Hames.	ઘોડાની હાંસડી નું લોઢું	ghodā nī hānsdī nun [lodhun.
Hemp ropes.	સણ નાં દોરડાં	san nān dordān.
Hemp	સણ તાગ.	san. tāg
Helm Rudder	સુકાન.	sukān.
Helmsman. Steersman	સુકાની	sukānī
Harrow	દાંતાળો ખાક કશ	dāntālo khāk kash.
Harrow (*to*)	દાંતાળો ફેરવવો	dāntālo pherav,vo
Harvest.	પાક (*Mar* પીક)	pāk. (*Mar* pīk)
Harvest season.	ફસલ કાપણી ની મોસમ	fasl. kāp,nī nī mosam
Hardware.	લુવાર કામ લોઢાં કામ	luvār kām. lodhān kām
Hide Leather	ચામડું ચર્મ ખાલ. ખોલ જીલ્દ. કાતડી	chāmdun. charm. khāl. khol. jild. kātdī.
Hosiery	મોજાં	mojān.
Haberdashery	બારીક જીન્સ. ઝીણો સામાન નાનો સોદો [સાલ)	bārīk jins. jhīno sāmān. nāno sodo [*or,* sal)
Hand loom	હાતે વણવાનો સડકો (*or,*	hāt,e van,vā no sadko

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
Irrigation	જમીન ને પાણી પાવુ પાણી સીંચવુ	jamīn ne pānī pā,vun pānī sīnch,vun.
In part payment On account of	પેટે હિસાબે	pete hisāb,e.
In full of all demands Acquittance Release.	અભરામ-ન-દાવો ચુકતે હિ સાબે ભર-પાઈ	abhrām-na-dāvo. chuk,te hisāb,e. bhar-pā,ī.
Ingots.	લાથા સલાખ	lāthā salākh.
Income.	આમદાની ઉપજ. આયપત	āmdānī upaj. āyapat
Income (*fixed*)	જીવીકા જીવન જીવન-ગા ળો જીવાઈ	jīvīkā jīvan. jīvan-gālo jīvā,ī.
Income tax	ઉપજ ઉપર નો કર	upaj upar no kar.
Indigo	ગુળી કાળી ગળી	gulī. kālī galī
In exchange	ખાતે બદલે	khāte badle
Import of goods	આયાત આવક	ā,yāt āv,ak
Irrevokable gift (*in Maharashtra*)	જુઠા-શાનક	juṭhā-shānak.
Instalment	હપ્તો. કિસ્ત ખાધુ	hapto kist khāṇdhun.
Irregular soldiery.	સી-બદી સર-બદી	sī-band,ī. sar-band,ī.
Iron	લોઢુ લોખડ	lodhun lokhanḍ
Iron-work.	લોઢાં-કામ લોખડ-કામ.	lodhān-kām lokhand-kām
Iron (*sheet of*).	લોઢાં નાં પત્રાં.	lodhān nān patrān
Iron (*hoop of*).	લોઢાં ના પાટા લોખંડ ના વીટા	lodhān nā pātā lokhanḍ nā vītā
Iron (*brittle*).	રૂપા-સાઈ	rūpā-sā,ī
Iron (*bar of*)	લોખડ ના સળીયા	lokhand nā saliyā
Iron (*nail rod round*).	ખીલા-સરી ગોલ લોખડ	khīlā-sarī gol lokhand
Iron (*nail rod square*).	ખીલા-સરી ચોરસ લોખડ	khīlā-sarī choras lokh,and
Iron (*cast*)	ઓતેલુ લોઢુ બીડ ભર્તર	ot,elun lodhun. bīd. bhartar.
Iron (*wrought*)	બનાવેલું (*or*, ઘડેલુ) લોઢું.	banāv,elun (*or*, ghaḍ,elun) lodhun.
Iron filings	લોહો-ચૂર	loho-chūr.
Iron posts	લોખડ ના ખબ (*or*, થામ લા).	lokhand nā khamb (*or*, thāmlā)
Iron screws.	લોઢાં ના પેચ (*or*, મલ-સુત્ર)	lodhān nā pech (*or*, mal-sutr)
Iron mould	લોઢાં નું બીબું	lodhāṇ nun bībuṇ [nār
Ironmonger.	લોઢાં નો સામાન વેચનાર	lodhān no sāmān vech,

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
Invoice of goods.	બીજક ભરતિયું	bijak bharatiyun.
Insurance	વીમો જોખમ.	vimo jokham.
Insurance (*policy of*)	વીમા ચિઠ્ઠી	vimā-chiṭṭhī
Insure (*to*)	વીમો ઉતારવો જોખમ ઉતારવો વીમો કરવો	vimo utār,vo jokham utārvo vimo kar,vo
Insurer Underwriter Assurer	વીમા વાળો મતુ કરનાર	vimā vālo. matun kar,nār
Interior buyers (*foreign merchants who travel to make purchases and sales*).	વછિયાત	vachhiyāt.
Interest.	વ્યાજ	vyāj
Interest (*compound*)	ચઢતું વ્યાજ ચક્ર વૃદ્ધી વ્યાજ	chadh,tun vyāj chakr, vriddhi vyāj
Ivory Elephant teeth.	હાથી દાંત	hāthī-dānt.
Jute.	સણ નો કુચો	san no kucho
Jointly and severally	એકા મત એકા-જત	ek-ā mat-ek ā jat.
Jewel	ઝવેર જેવર. રત્ન. મણી	jhaver jevar ratn. manī
Jeweler	ઝવેરી	jhaver,ī.
Jet (*fossil*)	સંગિ મૂસા સિયાહ તાબ	sangi mūsā. siyāh tāb
Jaconet (*light, soft muslin*)	જગન્નાથી	*jagannathi.*
Japan wood. Sapan wood.	પતંગ. પતંગડાં	patāng patang,dān
Kid.	બકરી નું ગોસ્ત	bakrī nun gosht.
Keg	નહાનું પીપ.	nahānun pīp
Lee side of a ship	દમાન.	damān.
Luncheon. *Tiffin.*	ટિફિન. ફરાળ ચવેણું જળ પાન ઠુંગો થોક	*tiffin* pharāl chavenun. jal pān. ṭhungo thok.
Leave (*casual*)	કિરકુલ રજા.	kirkul rajā.
Leave (*privilege*)	બંદોબસ્ત થી રજા. બખ્શિશ થી રજા.	band-o-bast thī rajā. bakhshish thī rajā.
Lemon grass.	લીલી ચા	lilī chā.
Linget.	ધાતુ ની લગડી	dhātu nī lagdī.
Lappet.	પિછોડી.	pichhodī
Ledger	ખાતા-વહી.	khātā vahī
Lines of acknowledgement given by a debtor to a creditor	સામા દસ્કત	sāmā-daskat.
Liquidation.	ફડચો	phadcho

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Liquidate (*to wind up*)	ફડચો કરવો. સંકેલવું.	phaḍcho kar,vo. sankel,vuṇ
Land.	જમીન ખાતુ. ભોંય.	jamīn khātuṇ. bhoṇya.
Land pertaining to a village.	રકબો.	rakbo
Land (*classification of*)	પ્રત-બંદી.	prat-band,ī.
Land under cultivation	ખેડાણ.	kheḍān.
Land (*cultivated*)	વાવેતર.	vāv,etar.
Land set apart for artizans and religions purpose	વાવલુ	vāv,luṇ
Land (*rent free*)	નકરી નકરિયા	nakrī. nakriyā.
Land situated near the sea shore	મોર-કાંઠો મોર-ખરી.	mor-kāṇtho. mor-kharī.
Land (*alienated, on which extra tax is levied*)	સવાદિયા	savādiyā.
Land irrigated from wells, rivers &c.	કુ-વેતર.	ku-vetar.
Land overflown or undermined by water.	ખોદાણ.	khodān.
Land given by Govt. for charitable purposes	પસાયતુ.	pasāyatun.
Land held immediately from Govt or of which the state is the sole proprietor	ખાલસા	khālsā
Land (*private, in mortgage*).	ઘરાણિયા.	gharāniyā.
Land constantly cultivated.	પોલેલ	polel
Land (*mortgaged, and paying a quit rent*).	ઘરાણિયા-સલામિયા	gharāniyā-salāmiyā.
Land taken by force or treachery	બથામણિયા	bathā,maniyā *
Land belonging to Government.	તલપત.	talpat.
Land (*black, rich, and very productive*).	કાળી ભોંય	kālī bhoṇya.

* *batha-vun* means *to take by force or treachery.*

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Land (*waste*)	પડતર જમીન. એમ ની	pad-tar jamīn em nī em
Land (*grey*)	બેસર જમીન [એમ	besar jamīn
Land (*uncultivated, and lying immediately around a village*)	ગામ તળિયું	gām taliyun.
Land (*rising ground under cultivation*)	તળિયાણું	taliyān.
Land where sugar-cane, &c grows.	કિયારી	kiyārī
Land held under a particular tenure by GARASIYAS* & c.	સીર ની જમીન. ગરાસ *	sir nī jamīn. garās *

* Kāṭhiyā vād consists of a number of quasi independent native states, called તાલુકા *talukas* at present, but which lately were, in reality, little hereditary kingdoms. These are still further split up into small estates by the custom which prevails that while the પાટવી કુંવર *pātvī kunwar*, or the eldest son of a reigning family succeeds to the ગાદી *gādi* or throne, the ફટાયા *phatāyās*, or the younger ones, are each allotted what are called ગરાસ *garas* and જીવાઈ *jīvāī*, for their maintenance By the former is meant *the grant of a certain number of villages* varying from one to five and the latter signifies *an allowance*. These estates are again subdivided by their owners in favor of their sons into ભાગ *bhāgs* or shares Hence the interests of the ફટાયા *phatāyas* or heirs presumptive, are at varience with those of the પાટવી કુંવર *pātvī kunwar*, or heir apparent, who is called the તાલુક દાર-સર્વોત્તમ *taluk-dar sarv-ottam* or the chief ગાદી વાળો *gādī vālo*, in contradistinction to the ફટાયા *phatāyās* who are designated the ભાયાદ *bhāyād* or brotherhood. It was this arrangement which formerly conduced to the practice of બાહાર વટિયો *bāhār-vāt iyo* by making every ફટાયા *phatāyā* who was injured or offended by the reigning chief, consider himself justified in taking satisfaction on the road, the word બાહાર વટિયો *bāhar vat,iyo* literally signifying *one who has left his home and gone abroad*. Hence, in modern usage, the word બાહાર વટિયો *bahar-vat,iyo* is applied to highway robbers in general

Thus it will be seen that the clashing interests of the crown prince and the collateral branches have all along been a fertile source of dissension in the peninsula of Kāṭhiyā vād To remedy this evil, a new tribunal under the title of "Pradhān Court" has just been established by order of Government It is to be for the special benefit of the ભાયાદ *bhāyād*, or, hereditary ગરાસિયા *garās,iyas*,

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Land for building (*in Gujarat*)	ગભાણ	gabhān.
Land for building (*in Maharashtra*).	ગૌથાન	gau,thān.
Land made over by Govt to villagers on receiving a lump sum from the latter.	નરવા. નીરવહા	narvā. nīr vahā
Land (*sandy*).	ગોરાડુ	gorādu
Land (*assessable*).	માલ-ગુજાર. ખિરાજી	māl-gujār. khirāj,ī.
Land (*free*)	લા-ખિરાજ મઆફી	lā-khirāj ma,āf,ī.
Land proprietor,	જમીન-દાર. ધરણી-ધર	jamīn-dār dharnī-dhar
Landholder (*hereditary*).	વતન-દાર.*	vatan-dār.*
Landholder (*elective*).	શેઠ-સનદી†.	sheth-sanad,ī.†
Liability.	દેવુ કરજ	de,vun karaj
Leaseholder (*hereditary*).	ખોટ ‡	khot ‡
Letter of advice.	દુમાલી-પત્ર.	dumālī-patr
Letters (*inward*).	આવક.	āv,ak.
Letters (*outward*)	જાવક	jāv,ak.
Letters (*circular*)	વટ-હુકમ. પ્રસિદ્ધ-પત્ર ધાધર.	vat-hukm prasiddh-patr dhādhar.

and will exclude the જીવાઈ-દાર *jīvā,ī-dārs*, or recepients of an allowance, and persons of that description from its precincts This may cause some uneasiness, but time will smooth matters The president will be a European officer of ability and experience, and the members servants of some of the leading states who also will be selected from those qualified for the duties. Justice will thus be dealt out to that unfortunate class of people who for a series of years had no legitimate remedy for the wrongs they have been suffering at the hands of the direct successors.

* *Vatan-dar* is a holder of land, free of assessment, given by Government to a person who is thereby bound to perform civil services (particularly relating to revenue matters), in return thereof, such as the *kulkarnis*, *patels*, *&c* These *vatans* are hereditary, so long as the members of a family are undivided, and conduct themselves well

† *Sheth-sanadi* is an elective holder of land, given by Government to a person on condition of his performing military services in return thereof, such as the keepers of hill-forts, &c

‡ *khot* also means a farmer of land revenue or sea customs.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
Labor [opium.	મજૂરી મેહનત	majūr,ī. mehnat.
Lump of silver or	ગોટી	goṭī.
Lump sum Wholesale	ઉધડ થોક બંધ (*or*, જથા બંધ, *or* સામટું) વેચાણ	udhad. thok bandh (*or*, jathā bandh, *or*, sām, ṭun) vechān.
Long pepper	પિપળી મૂળ.	pipli mūl
Long pepper (*roots of*)	પિપળી મૂળ ના ગાંઠ	piplī mūl nā gānṭh.
Lentil.	મસૂર ની દાળ.	masūr nī dāl
Linseed.	અળશી	alsī.
Leaf of a tree	પાંદડું	pānd,dun. [pānan)
Leaf metal	ધાતુ નાં પત્રાં (*or* પાનાં)	dhātu nan patran (*or*,
Leat dust.	પાંદડી	pānd,dī.
Lime	ચુનો	chuno
Lime-kiln.	ચુના ની ભઠ્ઠી	chunā nī bhaṭṭhī.
Longcloth	લાંગક્લાથ	*longcloth*
Lead	સિસુ	sisun
Lead (*red*) Minium	સિંદુર	sindur
Lead (*white*)	સફેદો	safedo
Lapidary	હીરા ઘસ નાર	hīrā ghas-nār
Lapis lazuli	લાજવર્દ. રાજા વરદ વૈડૂર્ય મણી	lājvard. rājā varad vaidūrya-manī.
Let. Rent. (*to*)	સાંથવું	santh,vun.
Lessee. tenant.	સાંથિયો	*sānth,iyo*
Lametta.	પેચક	pech,ak.
Light-house lanterns	દીવા દાંડી નાં ફાનુસ	dīvā-dāndī nān phānas.
Mast of a ship	ડોલ. કુવો.	dol. kuvo
Mortgage. Pawn.	સાન.	sān
Mortgage bond	સાન ખત. ગિરવી ખત	sān khat. girv,ī khat.
Mortgager	ગિરવી આપ-નાર. ગિરવી મુક નાર [નાર.	girv,ī āp-nār girv,ī muk-nār [nār
Mortgagee.	ગિરવી લે નાર ગિરવી રાખ	girv,ī le-nār girv,ī rākh
Manure	ખાતર	khātar
Marginal wall	પાળ.	pāl.
Margin money	તારણ	taran
Memorandum	ઓળિયું	oliyun.
Memo	બાહાર-નીશી	bāhār nīsi.
Mistake records.	ભુલ પત્રક	bhul patrak.
Managing committee	અધિકારી મંડળી. કારોબાર મંડળી.	adhikār,ī mandal,ī kār o-bār mandal,ī.
Make equal (*to*)	ધરસોડ કરવું	dharsod kar,vun.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
Money	નાણું	nānun
Money-market	નાણા-વટ.	nānā-vat
Moneyed man. Capitalist	નાણા-વટી	nānā-vatī
Money given by Govt for charitable purposes in each village	મલવેરો	malvero
Money lender	ખાંધાં-પાંજરાં નો ધધો કરનાર	khāndhān-pānjiān no dhandho kai-nār
Molasses	ગોળ કાકવી જાગરી	gol kākvī jāgrī
Middling, good, and superior commodity	મધ્યમ, સારો, અને સિકાર માલ.	madhyam, sāro, ane sikār māl
Market	બજાર	bajār
Market (*dull*).	થડું (*or*, સુસ્ત; *or*, મદુ, *or*, નર્મ) બજાર	thandun (*or*, sust, *or*, mandun; *or*, naim) bajār
Market (*brisk*)	ગર્મ (*or*, તેજ) બજાર	garm (*or*, tej) bajār.
Market (*firm*)	મજબુત બજાર	majbūt bajār.
Market held in the [evening	ગુજરી	gujrī.
Mutton.	મેઢાં નુ ગોસ્ત	mendhān nun gosht
Madapolam	માદરપાટ.	*madar,pat*
Mulls (*thin,soft muslin*)	મલમલ	*mal,mal*
Mulls (*white*).	સફેદ (*or*, નિખારેલી) મલમલ	safed (*or*, nikhār,eli) *mal,mal*
Mulls (*Turkey red*)	કુસંબી (*or*, રાતી) મલમલ.	kusambī (*or*, rātī) *mal,mal*
Mulls (*coloured*).	રંગીન મલમલ	rangīn *mal,mal*
Myrobalan	હર્ડે હીમજી-હર્ડે.	harde hīmjī-harde.
Madder (*roots*), a red dye.	મજીઠ. મજીટ.	majīth manjīt
Mildew.	છારી. ઉબ	chhārī ub
Mule twist.	હલકું સુતર ઉતરતું સુતર ઝાંખુ સુતર	halkun sutar utar,tun sutar jhānkhun sutar
Monument	હજીરો. ગર્જા.	hajīro garjā
Museum.	સગ્રહ-સ્થાન.	sangiah-sthān
Money paid for watch- [ing	રખોપું.	rakhopun
Mineral. Ore.	ખણીજ. ઉપ-ધાતુ કાચી [ધાતુ	khanīj up-dhātu. kāchī [dhātu
Mineral oil (*drums of*)	ખણિજ તેલ ના ડબ્બા.	khanij tel nā dabbā
Multiplication(*in arith.*).	ગુણા-કાર.	gun-ākār.
Mariner's compass.	હોકા-યત્ર.	hokā-yantr. [kutb-numā) (*Hind*

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Mat.	સાદડી ચટાઈ	sād,dı chaṭa,ī
Mat-maker	સાદડી વાળો ઘાંચો	sad,dı vālo ghāncho
Machinery	સાંચા કામ સાંચાનો સામાન. કિલ કાંટો	sanchā kam sanchā no sāman. kıl kānṭo
Merchandize.	વેપારની જીન્સ (*or*, માલ, *or*, સોદો)	vepār nī jıns (*or*, māl *or*, sodo)
Mother-o pearl shell.	મોતીની શીપ.	motī nī shīp
Mace	જાવંત્રી.	jāvantrī
Metal.	ધાતુ	dhātu
Metal (*round piece of*)	ચકતી	chaktī
Marble tiles or slabs.	સંગિ મર્મર ની લાદી	sang,ı marmar nī ladı
Millstone.	ઘંટી નું પડ(*or*, પઈ)	ghanṭı nun pad (*or*, pa,ī)
Note Annotation.	શેરો	shero
Note-book Bill book.	નોધ	nodh
North	ઉત્તર	uttar
North east.	ઈશાન	īshān
North west.	વાવ્ય	vāvya.
North wind.	ઉત્તર વાયુ	uttar vāyu
Nutmeg	જાયફલ	jāyaphal.
Nard.	જટા-માંસી	jaṭa mānsī
Outgoings. Expenses.	ખર્ચ	kharch.
Orsedu. Dutchgold.	પંચ ભેળ ધાતુ પાન. જર પોશ	panch-bhel dhātu pan jar-posh.
Opium.	અફીણ મેખિયું	afīn. mekhıyun.
Opium or *bhāng* eater	અફીણી ચંગી	afīn,ı changī
Obelisk.	દીપ માળા	dīp-mālā.
Otter Beaver	ઊદ-બિલાવ. સગિ આબી પાણી ની બિલાડી	ūd bılav sag,ı abī pānī nī bılādı.
Old copper, (and brass) sheathings.	જુનો તાંબા નો (તથા પિત્તળ નો) ભંગાર	juno tāmbā no (tathā pıttal no) bhangār
Olibanum.	ઇસસ	ısas
Oil.	તેલ.	tel.
Oilman s stores.	તેલિયો, સામાન	telıyo sāmān.
Oilman.	ઘાંચી તેલી	ghānchī. tel,ī.
Oilmill or press.	ઘાણી	ghānī.
Oar	હલેસું	halesun.
Purslain. [hedge	ઘોલ ની ભાજી	ghol nī bhājı.
Prickly pear milk	થુવર કંટારિયો	thuvar kanṭārıyo
Prickly bush.	જવાસો	javāso
Pension.	પેટિયું બેઠો પગાર	petıyun. beṭho pagār

Prunes, Damsons . [illegible] alubokhara

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Pewter	રૂપ-જસત	rūp-jasat
Parsley Bishop's weed.	અજમો	ajmo
Parsley *(oil of)*	અજમા નું તેલ	ajmā nun tel
Provender Forage	દાણો-ચારો ઘાસ	dāno-chāro ghās
Plough *(to)*	હલ ખેડવુ નાગરવું ચેસવુ	hal khed,vun nāgar,vun ches,vun
Plough	હલ નાગર જેસલી	hal nāgar jeslī.
Ploughman	હલ ફેરવ-નાર ખેડુત	hal pherav-nār khed,ut
Ploughshare	હલ નો દાંતો ફાલ	hal no dānto phāl
Plaughing furrow	ચાસ	chās
Plough *(drill)*	વાવણિયો	vāv,aniyo
Permanent occupant of a farm, one who cannot be dispossessed as long as he pays his revenue	ધારે કરી	dhāre-karī
Perpendicular.	રૂન્દુ	rundun
Peasant Farmer	શેલોત	shelot
Pastor	ભરવાડ	bharvād
Pasture land	બીડ કુરન જમીન ચરાંગણ વાડો	bīd. kuran jamīn. char,āngan vādo
Pasture	ઘાસ-ચારો. ગો-ચર	ghās-chāro go-char
Police officer *(hereditary)*. Head man of a [village	પટેલ	patel
Pilot	અર્કાટી	arkāt,ī
Province	પ્રાંત	prānt
Presidency	ઇલાકો ખાતુ	ilāko khātun
Perimeter	સીમા-સૂત્ર	sīmā-sūtr
Plantation	તુળ	tul
Plantation *(rent of land fixed according to)*	તુળ-વારી	tul-vārī
Pledge	ગિરો	giro
Pledge *(under)*	આડ-ગિરો	ād-giro
Proof *(in mult.)*	તાળો	tālo
Product *(in mult.)*.	ગુણાંક	gun-ānk
Plant Shrub	છોડવો. છોડ	chhod,vo chhod
Palm-tree.	તાડ	tād
Palm-tree *(juice of the)*	તાડી	tād,ī
Purple fleabane.	કાળી જીરી	kālī jīrī
Precious stones	જવાહિર.	javāhir

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Privilege, fee, or perquisite.	હક	hak
Privilege (*holder of such*)	હક-દાર	hak-dār
Pepper (*black*)	કાળા મરી	kalān marī
Pepper (*white*)	સફેદ (*or*, ઉજળાં) મરી	safed (*or*, ujlān) marī.
Pepper (*red*) Capsicum	મર્ચું	marchun.
Pepper (*Guinea*)	લવગિયાં મર્ચાં	lavangiyān marchāṇ.
Pork.	સુવર (*or*, ડુક્કર) નું ગોશ્ત	suvar (*or*, dukkar) nuṇ gosht.
Pulse (*split*)	દાળ.	dāl
Pulse (*ground coarsely*)	કોરમું	kormun.
Pulse (*seller of*)	દાળિયો	dāliyo
Pearls (*real*)	ખરાં મોતી	kharān motī
Pearls (*false*)	ખોટાં મોતી	khoṭāṇ motī.
Pedlar	ફેરિયો	pheriyo
Pedlary	ફેરિયા નો સામાન.	pheriyā no samān.
Porphyry	સંગિ સુમાક [દમ.	sangi sumāk [dām.
Price.	ભાવ. કીમત નિર્ખ મોલ	bhāv kīmat. nirkh mol
Price (*market*)	બજાર-ભાવ. પાડ. ધારણ.	bajar-bhav pād. dhāran.
Price (*cost*)	બેસત લાગત પડત	besat lāgat. padat.
Price (*rise of*)	તેજી	tejī.
Price (*fall of*)	મંદી	mandī. [rak.
Price current.	નિર્ખ નામું ભાવ પત્રક	nirkh-nāmun. bhāv pat-
Price (*adjustment of*)	નિર્ખ બંદી	nirkh-bandī
Price (*apprizer of*)	નિર્ખ દરોગો નિરખી	nirkh-darogo nirkhī.
Paradoxure (*a kind of wild cat*)	બીગુ. મહાસની ઊદ	bīgu. mahāsanī ūd
Petition.	અરજી	arjī
Petitioner	અર્જ દાર.	arj-dār
President. Chairman.	અધ્યક્ષ. સભા પતી પ્રમુખ. સર-નિશીન	adhyaksh. sabhā-patī. pra-mukh. sar nishīn.
Plumbago crucible	સોનું રૂપ ગાળવાની વિલાય વી કુલ્લી. વિલાયવી મૂસ.	sonun rupūn gālvā nī, vilāyatī kullī. vilāyāt ī mūs
Potion made of opium diluted with water	કોસંબો	kosambo
Provisions.	ખુરાક	khurāk.
Parapet wall round the mouth of a well	મોઢિયું	moḍiyun.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Pig-lead	સિસાં ની નળી.	sisān nī nalī.
Pavements in Mosaic	વિલાયતી કોબો	vilāyat,ī kobo
Permanent charges of a village	સાલાબાદ	sāl-ābād
Paper (*a sheet of*).	તાવ	tāv
Paper (*a quire of*).	દસ્તો ઘાયો	dast,o ghāyo
Paper (*a ream of*).	રેજમ	rejam.
Papers (*printing*)	છાપવાના કાગળ	chhāp,vā nā kāgal.
Paper (*wall*).	દીવાલ (*or*, ભીત) પર વળગાવવાના કાગલ	dīvāl (*or*, bhīt) par valgav,vā nā kāgal
Paper (*packing*).	પડીકાં બાંધવા ના કાગલ	padīkān bāndh,vā nā kāgal.
Porcelain Chinaware	ચીની કામ ચિનાઈ મટોડી ના વાસણ	Chīn,ī kām Chinā,ī maṭodī nāṇ vāsan
Premium. (*a bounty*)	મંડામણી બખ્શિશ ઇનામ મનોતી	mandāmnī. bakhshish. inām. manotī
Passage Exit. Outlet	નિકાળ	nikāl.
Post Pillar. Column	ખાંબ. ખબ થાંભલો સ્તંભ	khāmb khamb. thāmbh,lo stambh.
Post, to, (*in accounts*).	ખતવવુ ખતવણી કરવી	khatav,vun khatav,nī kar,vī.
Produce	ઉપજ નિપજ ઉત્પન્ન પેદાશ	upaj nipaj utpann. pedāsh
Petty merchants	તોણિયાત	toniyāt
Petty broker	ફટકિયો દલાલ	phatakiyo dalāl
Piece of cloth.	થાન તાકો.	thān tāko
Piece goods	કાપડ	kāpad
Piece goods (*grey*)	કોરૂં કાપડ	korun kāpad
Piece (*an eight-anna*).	અર્ધો અધેલી	ardho adhelī.
Piece (*a four-anna*)	પાવલી	pāvlī
Piece (*a two-anna*)	બે-આની ચવલી	be-ānī chavlī
Pice (*a quarter-anna*)	પૈસો દોહોડિયુ સવાકો	paiso dohodiyun sav,āko
Pice (*two*) Half anna	ઢબ્બુ હડીકો	ḍhabbu. hadīko
Pie ($\frac{1}{12}$ *of an anna*)	અરધી પૈ	ardhī pai
Preserves	મુરબ્બો	murabbo.
Poppy-seed	ખસ્ખસ.	khaskhas
Poppy-plant	ખસ્ખસ નું ઝાડ	khaskhas nun jhād.
Poppy	ખસ્ખસ નુ ફુલ	khaskhas nun phul
Package Bundle. Bale	ગાંસડી ગટ્ઠો. બચકો પડીકુ પોટ્લી બિંદડી	gānsdī gatto bachko. padīkun potlī binddī

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
Pack-cloth.	બાંધણ બાંધણું લિફાફો	bāndhan. bāndhnun. lifāfo
Pack horse	બાર બરદારી નો ઘોડો	bār bar-dārī no ghodo
Packet Budget	થેલી કોથળી	thelī kothlī
Pack needle	દાભણ સુયો	dābhan suyo
Pack-sack.	ગુણ ગુણ પાટ. ગણી	gun gun pāṭ. ganī.
Pack-saddle.	મૂઠ ખોગીર	mūṭh. khogīr
Pack thread. Twine	સુતળી. દોરી રસ્સી	sutlī. dorī. rassī
Peacock feathers.	મોરનાં પીછ (*or*, પીછાં, *or*, પર)	mor nāṇ pīchh (*or*, pīchhān *or*, par)
Paints.	રંગ.	rang
Pane. (*a square of glass*)	કાચ નો તકતો	kāch no takto
Planks.	પાટિયાં તખ્તા	pāṭiyāṇ. takhta.
Paper (*six sheets of*)	છકડી	chhakdī.
Paper kettisals	કાગજ ની છત્રી.	kāgaj nī chhatri.
Powder Gun powder	બારૂત દારૂ	bārūt. darū
Pomphret.	છમણો [છમણો	chhamno [chhamno
Pomphret (*black*)	સરગોટા કાફરી (*or*, કાળો)	sargoṭā. kāfrī (*or*, kalo)
Port. Haven.	બારૂં	bārun.
Quotient (*in division*)	ફળ	phal
Quit rent of land.	સલામિયા	salāmiyā
Quick lime	કળી ચુનો	kalī chuno
Quarry	પથ્થર ની ખાણ	patthar nī khān.
Quay Wharf.	ડંકો ઘાટ	danko ghāṭ.
Regulation. Law	કાયદો	kayado
Rein (*of a carriage. horse*)	(ગાડીના ઘોડાની) લગામ બાગ-ડોર	(gadī nā ghodā nī) lagām bag-ḍor
Rein (*bearing*)	(ઘોડા નો) કાયદો	(ghoḍā no) kāyado
Rapeseed.	સરસવ	sarsav
Rapeseed oil.	સરસીયું	sarsīyun.
Reigning prince.	ગાદી નિશીન ગાદી વાળો	gādī nishīn. gādī vālo
Rhubarb	રેવંચી,	revanchī.
Rock salt.	સિંધવ. સિંધા લૂણ	sindhav sindhā lūn.
Receipts and disbursements.	જમે ખર્ચ.	jame kharch
Reciprocal or linking securities, where ryots stand securities for one another in Maha	સાંકળી જામિન. ઝાંપલી બાર	sānkli jāmin. jhāmplī barah.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
rashtra.		
Revenue collection	ઉઘ્રાત	ughrāt
Revenue collector in a district	કુમાવિસ-દાર મામલત-દાર	kumāvis-dār. māmlat-dār
Revenue collector in a village	ઉઘ્રાત-દાર ઉઘ્રાવ-નાર	ughrāt-dār ughrāv-nār.
Revenue settlement	જમા-બંદી	jamā-bandī.
Revenue survey	જરીફ. જમીન-માપણી.	jarīf jamīn-māp,nī
Revenue officer. Record keeper (*hereditary*).	મજમુ-દાર	majmu-dār
Rule (*to*)	તાણવું	tān,vuṇ
Rice (*small flowers of*).	કાબ્રી	kābrī
Rice (*granule of*)	કણકી	kankī.
Rice-banks (*stones indicating the boundary marks*).	પાલિયા	pāliyā
Rice (*in husk*)	ભાત. ડાંગર	bhāt dāngar
Rice (*boiled*)	ધાન કૂર	dhān kūr
Rice (*unboiled without husk*)	ચોખા	chokhā
Rice-land.	કેયારડા	keyārdā
Rice-beater.	રાણો. ગોલો	rāno. golo
Rice-fields	ભાત ના કુડવા	bhāt nā kudhvā.
Rice-bits (*pounded*)	વાટલા વાટલિયા.	vātlā vātliyā
Roots	મૂળીયાં.	mūlīyāṇ
Roots shooting from the branches of *vad*, the Indian fig tree, adored by the Banians	વડ-વાઈ	vad-vāi
Ribbon Lace Narrow tape.	ફીત	fit
Ruby.	માણેક. લાલ યાકુત	mānek lāl. yākūt
Ruby (*small*)	ચુની	chunī.
Reply.	જવાબ ઉત્તર	javāb uttar.
Rejoinder	રદ્દ-જવાબ પ્રત્યુત્તર	radd-javāb prat,yuttar.
Retort.	સદ્દ-જવાબ	sudd-javāb
Receipt	રસીદ પાવતી	rasid pāvtī.
Rags.	ચીથરાં. ચીંથરડાં ચુંથો	chīthrāṇ chīṇgharadī. chuntho.
Rat.	નાંદો	nando.
Rhea fibre China or Kangra grass, the	ચિનાઈ ઘાસ	Chināi ghās

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJARATI.
Rent due on each *bigha* [of land	વીઘોટી	vighoti
Resin.	રાળ	ral.
Riggings	વાહાણ નાં દોરડાં	vāhān nān dordan.
Roll descriptive of land boundaries	ચક-નામું	chak nāmun
Raisins	કિસ્મિસ ખિસ્મિસ	kismis. khismis.
Respondentia.	આવક ચિઠ્ઠી	av,ak-chitthi.
Retail (*to sell by*)	પર્ચૂરણ (*or* કિર્કુળ, *or*, ફુટકળ, *or*, છુટ્ટ) વેચવું	parchūran (*or*, kirkul *or* phutkal *or*, chhut, un) vech,vun
Retail-dealer	ફટકિયો (*or*, ફુટકળ) વેચનાર.	phatakiyo (*or*, phutkal) vech nār
Roll of silk	કાફડી. [થાપણ	kafdi. [thāpan.
Reserve fund	ફાલ્તુ (*or* રાખી મેલેલી) થા	phāltu (*or* rākh,i mel,eli)
Return. Profit	નફો પેદાશ. હાસલ	nafo pedāsh. hāsal
Rivets.	વાળેલા ખીલા	val,ela khilā.
Rust.	કાટ. કિટ્ટ જંગ.	kat. kitt. jang
Rust of iron or a medicinal preparation from it.	લોહ મંડુર	loh mandur
Reduction.	ભાંજણી	bhānj,ni.
Reduction (*descending*)	ઉતરતી ભાંજણી	utar,ti bhānj,nī
Rule-of-three	ત્રૈ રાશી.	trai rāshi
Rule-of three (*double*)	પંચ રાશી	[illegible] rāshi.
Ropes.	દોરડાં	dordān. [tasbi.
Rosary	બેહેરખો જપ-માળા તસ્બી	beherkho jap-malā.
Row (*to*)	હલેસાં મારવાં	halesān mār vān.
Ridge cappings	લોખંડ ના ઢાપા	lokhand nā dhāpā.
Salt-pan.	અગર મીઠાગર નિમક સાર લુણાર.	agar mith-āgar nimak-sār lūn-ar
Sycee silver	ચાંદી	chāndi. (*P* sim,i khālis nukra,i hugin)
Silver	રૂપું	rūpun (*P* sim,i makhlūt)
Silver lametta.	રૂપેરી પેચક	rūp eri pech,ak.
Seeds. [*pida*)	કરિયાણું	kariyanun
Seed of (*chironga so-*	ચારોળી.	charoli.
Sandal wood	સુખડ ચંદન	sukhad. chandan.
Sandal wood (*superior*)	મલિયાગરૂ	maliyagarun.
Sandal-wood (*red*) Sapan wood	રક્ત ચંદન રતાંજલી	rakt-chandan. ratānjli.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Sandal-wood (*oil of*).	સુખડ નુ તેલ	sukhad nun tel
Silk	હીર. રેશમ.	hīr resham
Silken	હીરા-ગળ રેશ્મી	hīrā-gal reshm,ī.
Silk cloth for *dhotars*	પિતાંબર	pitāmbar
Silk cloth, &c, (*inferior*)	પિતાંબ્રી	pitāmbrī
Separate seed from cotton (*to*)	પિળવુ	pil,vun.
Smuggling	દાણ-ચોરી	dān-chor,ī
Setting in restraint at the door of a debtor by the creditor for payment	અડગો ધર્ના	adango. dharnā
Scantling (*dimensions of a piece of timber, with regard to its breadth and thickness*)	પને પનો	pane. pano.
Scantlings.	લાકડાં ના રેજા (*or*, કકડા)	lākdān nā rejā (*or*, kakdā).
Straight	શિસ્ત.	shist
Straight boundary	પાંસરી હદ	pānsrī had
Shell	શીપ શખ. કોડો કોડી	shīp shankh. kodo. kodī.
Separate Distinct	નોખા-નોખ	nokhā-nokh
Share Quota	વાંટો વરાડ	vānto varād.
Sow Plant (*to*).	ઓર્વુ રોપ્વુ વાવ્વુ	or,vun rop,vun. vāv,vun.
Sowing Planting.	વાવેતર વાવણી રોપણી	vāv,etar. vāv,nī rop,nī.
Seed.	બી. બીજ બીયુ	bī bīj bīyun
Seedling.	રોપો	rop,o
Seed plot	કયારો.	kyāro.
Seed time.	વાવણી ની મોસમ	vāv,nī nī mosam
Station(*a*). *Zilla*.	જીલ્લો થાણું	jillo thānun
Shirtings (*grey*).	કોરો શિટિન	koro *shitin*.
Shirtings (*white*).	ધોયલો (*or*, નિખારેલો) શિટિન	dho,yalo (*or*, nikhār,elo) *shitin*.
Stack of corn.	અનાજ નો ઓઘલો.	anāj no oghlo
Super-cargo.	કરાણી	karānī
Soap.	સાબુ	sābu
Soap (*bar*).	સાબુ ના લાથા.	sābu nā lāthā.
Soap earth Soap stone	શંખ-જીરૂં.	shankh-jīrun
Spring (*the first season*)	વસંત-રુતુ. બહાર. રબી	vasant-rutu. bahār. rabī
Summer (*the second season*).	ઉનાળો. ગ્રીષ્મ-રુતુ. તાબિસ્તાન	un,ālo. grīshm-rutu. tāb,istān.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO GUJARATI
Single champion or warrior of rank in Maharashtra	એકાંડિયંત માનકરી	okāndiyant-mānkarī.
Sail.	સઢ.	saḍ.
Sail (*jib*)	જીબી	jibī.
Sail (*top*)	ગાળી.	gālī
Sail (*top gallant*)	સબડ.	sabıd.
Screens	પર્દા અંતર્પટ	pardā. antar pat.
Salt	મીઠું નિમક લુણ (ગંધવાનું)	mīṭhun. nimak. lūn.
Salt (*table*)	ખાવા નું નિમક વિલાયતી મીઠું	khāvā nun nimak vilāyatī mīṭhun.
Silvered glasses.	પારો ચઢાવેલા કાચના તકતા	pāro chaḍhāvolā kāch nā takṭā.
Safety fuse	જામગી જામગરી	jāmgī jāmgarī
Starboard	ઘોસ બોરડુ	ghos-bordu.
Ship	વાહાણ ગલબત	vāhān. galbat.
Ship-owner Mariner	વાહાણ વટી	vāhān vaṭī
Ship (*entry of*)	કોલ	kol
Settlement for years successively of contracts, lease &c.	સાલ બંદી	sāl bandī
Sheet lead.	સિસાં નાં પત્રાં. [ત્તો	sisān nān patrān. [kitto.
Sample. Specimen.	વાનગી નમુનો માસ્લો કિ	vāngī. namuno. māslo
Survey	જરીફ મોજણી માપણી.	jarīf. mojṇī māpṇī.
Surveyor	કલાસર. મોજણી દાર	kalāsar mojṇī-dār
Solder	ડાંખ. ઝાલણ	ḍānkh. jhālan.
Stationary	લખવાનો સામાન.	lakhvā no sāmān.
Sleepers.	સડકને ટેકો આપ નારા ખુંટા	sadak ne ṭeko āp nārā khunṭā.
Shrimp Prawn.	સાણિયા.	sāniyā.
Spirits.	અરક ભઠ્ઠીનો ગાળેલો દારૂ. જલ્લદ દારૂ.	arak. bhaṭṭhī no gālelo dārū jallad dārū.
Secretary	મુન્શી મંત્રી ચિટણીસ.	munshī. mantrī -chiṭnīs
Shafts 12 cubits long	બાહારિયા	bāhāriyā.
Speculation (*in commerce*)	સટ્ટો હેર ફેર. ઉથલ પાથલ	saṭṭo her pher uthal-pāthal.
Speculator	સટ્ટા-બાજ ઉથલ પાથલ કરનાર	saṭṭā bāj uthal pāthal kar nār
Sub-committee	ઉપ મંડળી	up-manḍaḷī
Spear	ભાલો. નેજો બરછી	bhālo nejo barchhī

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Steel	તીખું ખરૂ લોઢુ ગજવેલ. ફોલાદ.	tīkhun kharun lodhun. gajvel folād
Steel filings	તીખાં નો ભુકો	tīkhān no bhuko
Steel in faggots	તીખાંની જુડી	tīkhān nī judī
Small shot	છરા પારા	chharā pārā
South	દખણ દક્ષિણ	dakhan dakshin
South east	અગ્નિ-કોણ	agni-kon
South-west	નૈરિત-કોણ	nairit-kon
Southern wood	ડમ્રો દવનો	damro davno
Steatites	સગિ જીરાહત સંખ-જીરૂ.	sangi jirāhat sankh-jīrun
Sulphur	ગધક	gandhak
Sulphur (*roll*)	આમણસારો ગધક	āmansāro gandhak
Starch	હાર કાંજી કલપ ખળ લાહી (*P* નિશાસ્ત)	hār kānjī kalap khal lāhī (*P.* nishāsta)
Spongel-seed.	ઊંટિયા-જીરૂ	ūntiyā-jīrun
Spices	મસાલો. તેજાનો	masālo tejāno
Saffron	કેશર જાફરાન	keshar jāfrān
Subtraction (*in arith*)	બાદ-બાકી	bād-bākī
Section (*division of a chapter*)	કલમ ફસલ કાંડ.	kalam fasal kānd
Stone roller	વરોટો	varoto.
Sackcloth	તાટ બોરો	tāt boro
Sack of cotton or wool	ધોકડુ	dhokdun
Spinage	પાલક ની ભાજી	pālak nī bhājī
Sago	સાગુ-ચોખા સાગુ-દાણા	sāgu-chokhā sāgu-dānā
Shawl	શાલ	shāl
Shawl (*double*)	દો-શાલા	do-shālā
Spin (*to draw out into threads*)	કાંતવુ	kāntvun
Spinning instrument	કોટીલો	koṭilo
Sapphire	નીલમ સનિશ્ચર	nīlam sanishchar
Sugar	સાકેર ખાંડ બૂરૂં	sāker khānd. būrun
Sugar candy	ખડી સાકેર મિસરી	khadī sāker. misrī
Stripe of cloth	દોર્યો	doryo
Stripe (*mulls*)	મલમલ નો દોર્યો	malmal no doryo
Stripe (*gauze*)	ગાજ નો દોર્યો.	gāj no doryo
Stripe (*Turkey red*)	કુસુમ્બી દોર્યો	kusumbhī doryo
Stripe (*Bengal*)	બગાલી દોર્યો	Bangālī doryo

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJARATI
Slippers	સપાટ હલકા જોડા	sapat halkā jodā.
Safe.	લોઢાં ની તિજોરી	lodhān nī tijorī.
Scales of balance	તરાજવાં પલ્લાં	tarajvān. pallan
Sprout.	અંકુર પીલો ખુંટી	ankur pīlo khuntī
Sprout (*to*)	પીલો ફુટવો પાતરાં ફુટવાં	pīlo phutvo pātrān phutvān
Tax Duty Assessment. Toll Impost	વેરો મેહસૂલ પટ્ટી છાપો દાણ કર જગાત.	vero mehsūl patti chhāpo dān kar jagāt.
Tax levied per each well or bucket	કોસ વેરો	kos-vero
Tax (*capitation*)	કરમ વેરો જજીયો	karam vero jajiyo
Tax on grain.	ચુંગી	chungī
Tax on land	સાંત	sānt.
Tax or rent (*annual*)	વર્સોડી	varsodī
Tax levied on a special market for any one thing [land	મંડી માપુ	mandī-māpu
Tax levied on alienated	ડિકા વેરો	dikā vero
Tax gatherer	દાણી	dānī
Tax on wheel	પટાર	patar
Tax collected to relieve the village from debt.	ખરી પટ્ટી.	kharī patti
Tax upon cattle	ઢોર વેરો	dhor-vero
Town duty	કસબ વેરો.	kasab-vero
Treasure. Bullion Specie	નગદી ખજાનો	nagdī. khajāno
Treasurer Keeper of the wardrobe	જામદાર. ખજાનચી	jām-dār khajān-chī.
Tamarind (*the tree and its fruit*)	આમલી	āmlī.
Tamarind (*dried*)	આંબોસી	ambosī
Turmeric.	હળદ હળદર.	halad haldar
Turmeric (*zedoary*)	આંબા હળદ	āmbā halad.
Tortoise shell.	કચકડું	kachakdun.
Turkey red (*die of safflower*)	કુસુમ્મો કુસુમ્ભો	kusummo kusumbho
Turkey-red (*red-coloured*)	કુસુમ્મી કુસુમ્ભી	kusummī. kusumbhī.
Turkey safflower	કુસુમ્મ કુસુમ્ભ	kusumm. kusumbh

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
Turkey-red scarfs	કુસુમ્બી ડપોટા.	kusumbhī ḍapotā.
Twist Cotton Yarn Cotton thread	ગોડિયુ સુતર તાંતણા	godıyun sutar tāṇtnā
Thread (*reel*)	કાટલાં નો દોરો	kātlān no doro
Thread (*card*)	પાનાં નો દોરો	pānān no doro
Toll-gatherer	નાકે-દાર	nāke-dār.
Turcois.	પિરોજો	pıroȷo.
Topaz	પોખરાજ	pokhrāj.
Tallow Fat	ચરબી	charb,ī
Tar. Pitch.	રાળ ડામર તાર	rāl dāmar. tār.
Tack	ચુક બરાર ખીલી નાની મેખ.	chunk barār khīlī nānı mekh
Tow-boat	પાગર	pāgar.
Tow (*to*)	પાગર બાંધવી	pāgar bāndh,vī
Turner's lathe	ખરાદ સઘાડો. ચર્ખ	khaıād. sanghādo charkh [garo.
Turner	ખરાદી. કંતારી ભમ-ગરો	kharād,ī kantār,ī bham-
Thrash (*to*).	ખાંડવુ ઝાટકવુ ઝુડવું	khānd,vun ȷhāṭak,vun. jhud,vuṇ
Thrashing floor. Bran-yard	ખળી	khalī.
Teak wood or tree	સાગ સાગ-વાન	sāg sāg-vān
Teak-wood fence	સાગ-વાની લાકડાં ની કૂડ. સાગલી કયારા	sāg-vān,ī lākdāṇ nī kūd sāg,lī kyārā
TANJIB (*p* Tan-zīb)	હલ્કી જગન્નાથી તંજીબ	halkī *jagannathı*. tan-jīb
Threads unwoven left at the end of a piece of cloth.	આંત્રી	āntrī [jardo
Tobacco.	તબાકુ તમાખુ જર્દો.	tambāku tamākhu.
Tincal Borax.	ટંકણ-ખાર ખડિયો-ખાર	ṭankan-khār khadıyo-khār [kalābatun)
Tinsel.	ખોટો કસબ (*or*, કલાબતુ).	khoto kasab (*or*,
Tarpaulin.	તાલ-પત્રી	tāl-patrī
Tin	કલ્લઈ. કથીર કથીલ.	kalla,ı. kathīr. kathīl.
Tin plate	પત્રુ.	patrun
Tin foil	બેગદ	begad.
Tin block.	કલ્લઈ (*or*, કથીલ) ના પાટલા	kalla,ı (*or*, kathīl) nā pātlā.
Tough, *also*, adhesive	ચિકટ.	chıkat
Toys	રમકડા ખિલોણાં.	ıamakḍān. khılonāṇ.
Travelling merchant.	વણજારો.	vanjāı,o

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Texture Web	વણતર વણાટ કુમાશ પોત વળ.	van,tar van,aṭ kumāsh. pot. val
Texture (*of fine*)	કુમાશ-દાર.	kumash-dār
Things taken on credit, for approval.	જાંગડ	jāngaḍ.
Tiffin. Luncheon	ફરાળ ચવેણું થોક જળ પાન. ટિફિન.	pharāl. chavenun. thok. jal pan. *tiffin*
Tide Flux and reflux.	પાણી ની ચડ-ઉતર. ભરતી ઓટ	pānī nī chadh utar bhartī-oṭ.
Tide (*flood*)	ભરતી વીલ	bhartī. vīl
Tide (*ebb*)	ઓટ	oṭ.
Tide (*spring*)	ઉધાન	udhān.
Tide (*neap*)	ભાગ. ઓછી ભરતી	bhang ochhī bhartī.
Tide-waiter	ઘાટ-વાળો જકાતી	ghaṭ-valo jakāt,ī.
Tile.	નળિયું નેવું કવેલું	naliyun. nevun. kavelu
Tile (*large*)	ઢાપો	dhapo
Tile (*galvanized iron ridge*)	વિજળિક લોઢાં નો ઢાપો	vijlik. lodhān no dhapo
Tacklers benches	ચિતારા ના બાંક (*or*, બાજટ)	chitar,a nā bānk (*or*, bajaṭ)
To the right (*nautical*)	ઘોસ	ghos
Umbrella.	છતરી	chhatri.
Vote Proposal	મત.	mat.
Vote (*seconding a*)	અનુ-મત	anu-mat.
Vote (*to carry unanimously*)	સ્વિકાર્યું	svīkār,vun
Village. [*in a*)	ગામ. મોજે	gām moje.
Village (*public space*	ચોરો	choro
Village held in permanent farm by an *inām-dār*	ઇજાફત ગામ	ijāfat-gām
Village guard	વર્તનિયો	vartaniyo.
Village accountant (*in Gujarat*)	તલાટી	talāṭī
Village accountant (*in Maharashtra*)	કુલકરની	kulkarnī.
Village watchman	રામોસી રાવણિયો	ramosī rāvaniyo
Village expenses.	ગામ-સાદડ	gam-sādad.
Virmillion.	હિંગળો	hinglo
Virmillion box.	હિંગળોકિયું	hinglokiyun.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
Velvet	મખ્મલ	makhmal
Varnish	રોગાન	rogān
Veal.	વાછર્ડા નુ ગોશ્ત	vāchhardā nun gosht
Vortex Whirlpool	વ ટોલિયો	vantoliyo
Vitriol (*blue*) Sulphate of copper.	મોર-થુથુ તૂતિયા	mor-thuthu tūtiyā
Vitriol (*green*) Nitrate of copper	હિરાકસી	hirākasī
Vitriol (*white*). Sulphate of zink	સફેદ મોર-થુથુ. સફેદ તૂતિયા	safed mor-thuthu safed tūtiyā
Virdigris	જગાર જગાળ કળંક	jangār jangāl kalank
Weed and wild growing grass	તણસ	tanas
Weeds Useless plant.	નીદણ નીરજ	nīdan nīraj
Weed (to)	નીદવુ	nīd,vun
Water place for cattle at a well	એરો હવાડો	ero havādo
Wood leder	લોધર	lodhar
Wax-candle	મોમ-બત્તી મીણ-બત્તી	mom-battī mīn-battī
Wardrobe Royal treasury	જામ-દાર-ખાનુ પાદ-શાહી ખજાનો ગાદી ની દોલત જવાહિર-ખાનુ	jām-dār-khānun pād-shāh,ī khajāno gādī nī dolat javāhir-khānun
Wool	ઊન	ūn
Warp.	તાણો ઊભુ સુતર	tāno ubhun sutar
Woof	વાણો આડુ સુતર	vāno ādun sutar
Will Testament	વસીયત-નામુ વારસ-નામુ. મૃત્યુ-પત્ર	vasīyat-nāmun vāras-nāmun mrityu-patr
Well boring tackle	કુવો ખોદવા ના કપ્પા	kuvo khod,vā nā kappā
Water twist.	શફેદ શુતર ઉચી જાત નુ સુતર	safed sutar unchī jāt nun sutar
White gauze	સફેદ ગાજ	safed gāj
White ground prints	સફેદ ભોંય નુ છાપેલુ કાપડ.	safed bhonya nun chhāp,elun kāpad.
Winter (*the fourth season*).	શિયાળો થડી ના દિવસ ટાહાડ ની મોસમ જમિસ્તાન	shiyālo. thandī nā divas tāhād nī mosam jamistān
Weights	જોખ વજન.	jokh vajan
Weight (*light*).	હલકો માલ. ઉભાર બોજો.	halko māl. ubhār bojo
walnut	અખરોટ	akhrot.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO GUJARATI
Weight (*dead*)	સંગીન માલ ભારી બોજો	sangīn māl bhārī bojo
Wholesale (*to sell by*)	જથાબંધ (*or* ચોકડ, *or*, સામટું *or* ઉધડું *or*, થોકબંધ) વેચવું	jathā bandh (*or* chokdar, *or* samtun *or* udhdun *or* thok bandh) vechvun
Weave (*to intertwine*)	વણવું	vanvun
Weaver	વણકર	van kar
Wire	તાર સળી	tār salī
Wire to file papers	મારખુ	mārkhu
Wire maker	તાણિયો	tanivo [jatardun.
Wire drawer	જંતર પટ્ટી તાર કશ જતરડું	jantar patti tār kash
Wheel	ચરખ ચાક ચક્કી	charkh chak chakkī
Wheel (*spinning*)	ચરખો	charkho
Wind mill	ચરખી પવન ચક્કી	charkhī pavan-chakkī
Wristlet. Bracelet.	પહોંચી બાંગડી	pahonchī bāngdī
Wristlet of glass.	કાચ ની બાંગડી ચીતાર ળ	kāch nī bāngdī chitar l
Wristlet of ivory or wood	ચુડી	chudi
Yarn (*in general*)	સઘળી જાતનું સુતર દોરો	saglī jat nun sutar doro
Yarn (*bad or spoilt*)	સુતર નો કચરો	sutar no kachro
Yard (3 *feet*)	વાર	var
Yard (¾ *of a*)	ગજ	gaj
Yellow metal sheathing	પિત્તળ ની સીલીંગ	pittal nī siling
Zink Spelter	જસત જસદ	jasat jasad
Zink sheets	જસત નાં પત્રાં	jasat nān patrān.
Zink sheets (*perforated*)	જસત નાં અંધારાં પાડેલાં પત્રાં	jasat nan andhrān pādelān patrān
Zink or spelter in slabs	જસત ના પાટલા (*or* તકતા)	jasat nā pātlā (*or* taktā)

ADDITIONAL WORDS

COLLECTED WHILST THE FOREGOING VOCABULARY PASSED THRO THE PRESS

Antimony	સુર્મો	surmo
Anchor	લંગર નાગર લોથારી	langar nāgar lothārī
Aback	બાકસી	bākṣī
Almond.	બદામ.	badām

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
AMARANTHUS POLYGAMUS	ચોળાઈ ની ભાજી	cholā,ī nī bhājī
Barrel Cask	પીપ	pīp
Brick	ઈંટ	īnt
Bundle of grass	પુલી	pulī
Bundle of hay	પુલો	pulo
Bill at sight	તરત મુદ્દત ની હુંડી	tarat muddat nī hundī
Betel leaf	પાન તમ્બોલ	pān tambol
Betel nut	સોપારી	sopārī
Bowesprit *(nautical)*	સબ્દરો	sabdaro
Blood stone	લીલો પથ્થર.	līlo patthar
Boiler composition	બાઇલર પર ની ગરમી ને સભાળવા નો મુલમ્મો	*boiler* par nī garm,ī ne sambhāl,vā no mul ammo
Boiler tubes	બાઇલર ની ધાતુ ની નળી.	*boiler* nī dhātu nī nalī
Bolt	ખીલી	khīlī
Brass button	પિત્તલ નુ બોરિયુ	pittal nun boriyuṇ.
Cloth made of thick silk in China	પાજ	pāj
Cloth made of thin silk in China	ગાજ	gāj
Cloth made of silk in China, country dyed and spotted	બાંધણી.	bāndhnī
Cloth made of silk in China, country dyed, spotted, and embroidered.	બાંટ	bānt.
Cloth made of silk in China with a brocaded border	કાર-ચોબી.	kār-chob,ī
Cloth made of silk in China with an embroidered border	ગારો	gāro.
Cloth made of silk in Surat	ઘાટ	ghāt
Cloth made of inferior silk in China	ઘાટ-પોત.	ghāt-pot
Cardamum.	એલચી	elchī
Cork	બુચ દાટો બંગ.	buch dāto bang.
Cinnamon Cassia	તજ. દાલ-ચીની.	taj dāl-Chīn,ī.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
Crops (*the last & poor*)	ચીણા	chīnā
Cutlery	ધાર વાળા હથ્યાર છરી કાંટા	dhar vālān hathyār chharī kānṭā.
Carpet.	શેતરંજી ગાલીચો જાજમ	shotranjī galīcho jājam.
Carpet (*large*)	ચોફાલ.	chophāl.
Clay deposited by the flood of the river	ચગુ	chagun.
Cloves.	લવંગ.	lavang
Crystalware.	બિલોર કામ	bilor kām
Copper foil.	ડાંખ પાના	dānkh pānān.
China tiles or bricks.	ચિનાઇ લાદી	Chinā,i lādī.
Capital Principal fund.	ભંડોળ	bhandol
Capital of shareholders (*paid up*)	ભાગી દારો (*or*, માલેકો) ની ભરાયલી થાપણ	bhāg,ī-dār,o (*or*, mālek,o) nī bharā,yalī thāpan.
Capital paid up on the first issue of shares.	પેહેલી (*or*, નવી) થાપણ ખાતે ભરાયલાં નાણાં	pehelī (*or*, navī) thapan khāte bharā,yalān nānān.
Cash credits.	રોકડ અનામત	rokad anāmat.
Cash credit undrawn.	નહીં-ઉપાડેલી રોકડ અનામત	nahīn upāḍelī rokad anāmat.
Current account.	ચાલુ ખાતું	chalu khātuṇ.
Corrugated iron sheets	નળિયાં ના આકાર માં વાળેલાં લોખંડ નાં પતરાં	naliyān nā ākār mān vālelān lokhanḍ nān patrān.
Crackers (*see P 66*)	ફટાકા ફટાકા	phaṭākā. phaṭākrā.
Chemical products.	રસાયની પદાર્થ (*or*, પેદાશ)	rasāyan,ī padārth (*or* pedāsh)
Canvas.	કતાન.	kantān.
Coppers (*white*)	કોપર બરાસ	coper barās.
Confectionery	મિઠાઈ સુખડી.	miṭhā,ī sukhdī
Crates of crockery	ચીની કામ ના કંડિયા	Chīnī kām nā kandiyā.
Drugs oil.	વસાણાં નું તેલ.	vasānān nun tel.
Envelope.	પડ બીડિયું લીફાફો	paḍ bīḍiyun. lifāfo
Feather fans.	પીછ ના પંખા	pīchh nā pankhā
Flask.	સુરાહી	surāhī.
Flask of leather	કુપી કુપો	kuppī kuppo
Flint.	ચકમક નો પથ્થર	chakmak no patthar
Ginger (*green*)	આદુ. (*S* આર્દ્રક)	ādu (*H* adrak)
Ginger (*dry*) Zinziber	સુંઠ	sunṭh.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
Ginger (*preserved*)	આદા નો મુરબ્બો	ādā no murabbo
Gall-nuts (*Indian*)	હર્ડાં-બેરાં	hardān-berān
Gall-nuts (*Persian*)	માયાં માય-ફલ માજુ	māyān māya-phal māju
Gilt moulding	સોનેરી ઢોળ ચઢાવેલી કિનારી	son,erī dhol chadhāv,elī kinārī
Glass balls	કાચ ના દડા	kāch nā dadā
Hatchway	ફાળકું	phālkuṅ
Hoarhound leaves	પાચ-પાન	pāch-pān
Iron buckets	લોઢાં ની બાલ્દી (*or*, ડોલ; *or*, પોહોરો)	lodhān nī bāldī (*or* dol, *or*, pohoro)
Lac (*shell*)	લાખ	lākh
Lac (*button*)	ચાપડા-લાખ	chāpdā-lākh
Lac (*dye*)	લાખ નો રંગ	lākh no rang
Lac (*seed*)	બોરડી ની લાખ	bordī nī lākh
Lac (*stick*)	ડાંખ્લી સાથ ની લાખ	dānkhlī sāth nī lākh
Lead ore	ખોટો સુર્મો હલ્કો સુર્મો	khoto surmo halko surmo
Lock	કળ *	kal *
Loomsand	સાંચો સાફ કર્વા ની રેતી	sāncho sāf kar,vā nī retī
Looking glass	આરસી આર્સો આઇનો દર્પણ	ārsī ārso ā,īno darpan
Matches	કાંડી દિવા-સળી	kāndī divā-salī
Padlock (*a pendent or hanging lock*)	તાળું કુલફ	tālun kulf
Perfumery.	સુ-ગંધી પદાર્થ (*or*, જીનસ)	su-gandh,ī padārth (*or*, jins)
Pistachio-nuts	પસ્તાં પસ્તમ	pastān pastam
Sewing machine	સીવ્વા નો સાંચો	sīv,vā no sāncho

THE FOLLOWING IS A LIST OF WORDS DENOTING COVERT NUMBERS USED IN GUJARATI.

One	કેળ નવ્વાણું	kel nav,vānun
Two	ધર અઠ્ઠાણું	dhar atthānun
Three	ઉધાન	udhān
Four	ગોથ	goth
Five	મુલ	mul
Six.	છેલી	chhelī
Seven	સમર	samar

* The word *kal* is also applied to the *trigger of a musket*

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJARATI
Eight.	માંગ.	māng
Nine.	જનસ	janas
Ten	આંગલ	āngal
Eleven	કેળ પડી	kel paḍi
Twelve	ધર પડી ગોદાવરી	dhar paḍi godāvri
Thirteen	ઉધાન પડી	udhan paḍī
Fourteen	ગોથ પડી	goth paḍi
Fifteen.	મુલ પડી	mul paḍi
Sixteen.	છેલી પડી	chheli paḍi
Seventeen	સમર પડી	samar-paḍi
Eighteen	માંગ-પડી	māng paḍi
Nineteen	જનસ પડી	janas-paḍi
Twenty	કુંડી	kundi
Twenty five	સવા કુંડી.	savā kunḍi
Thirty	દોહોડ કુંડી	dohod kundi
Thirty five	પોણા બે કુંડી	pona be kundi
Forty	બે કુંડી	be-kundi
Forty-one	બે કુંડી ને કેળ.	*be-kundi ne kel*
A quarter	લીટી સલી	liṭi sali
A half	વીલ	vil
Three quarters.	ત્રણ પાન.	tran pān

PART VI.

MEDICAL PHRASES

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
1 What is the matter with you ?	૧ તમ ને શુ થયુ છે ?	tam ne shun tha,yun chhe ?
2 I have got a fever.	૨ મ ને તાવ (*or*, બોખાર) આવે છે	ma ne tāv (*or* bokhār) āv,e chhe.
3 When were you taken ill ?	૩ ક્યાર-થી તમે માંદા પડયા છો ? (*or*) તમે ક્યારે માંદા પડયા ?	kyāı-thī tame māndā pad,yā chho ? (*or*) tame kyāıe māndā pad,yā ?
4. Last night at bed time.	૪ કાલ રાતે સુવા જતી વેળા	kāl rāt,e su,vā ja,tī velā
5 What do you complain of ?	૫ તમને શુ દુખ (*or*, દર્દ) છે ?	tam ne shun dukh (*or*, dard) chhe ?
6 I have great pain and giddiness in the head, my skin is very hot, and I have great thirst.	૬ મારૂં માથુ ઘણુ દુખે છે, ભોળ (*or*, ફેર) આવે છે, શરીર બહુ ઉનુ, અને તરસ ઘણી લાગે છે	mā,run māthun gha,nun dukh,e chhe, bhol (*or*, pher) āv,e chhe, sharīr bahu unun, ane taras ghanī lāg,e chhe
7. Let me feel your pulse.	૭ તમારી નાડ જોવા દો (*or*) તમારી નાડ દેખાડો	tam,ārī nāḍ jo,vā do (*or*) tam,ārī nāḍ dekh,ād,o.
8. Show me your tongue.	૮. તમારી જીભ દેખાડો	tam,ārī jībh dekhād,o
9 Have you a bad taste in your mouth ?	૯. શુ તમારાં મોહોડાં નો સ્વાદ બગડેલો લાગે છે ?	shun tam,ārān moho,dān no svād bagd,elo lag,e chhe ?
10. Yes, I have great clamminess and a very bitter taste in my mouth ; especially in the morning	૧૦. હા, મારાં મોહોડા માં ચિકાસ ઘણો, અને સ્વાદ બહુ કડવો, લાગે છે; ઘણુ-કરી ને સવાર ની વેળા	hā, mā,rān mohodān mān chikās ghano, ane svād bahu kadvo, lāg,e chhe, ghanun-kar,īne savār nī velā
11. Have you any sickness at the stomach?	૧૧. શુ તમારો જીવ કળમળે છે ? (*or*) તમને ઉલટી આવે છે ?	shun tam,āro jīv kal,mal,e chhe ? (*or*) tam ne ultī āv,e chhe ?
12. Yes, I have ; and last night I vomited once	૧૨ હા, મારો જીવ મળમળે છે; અને ગઈ રાતે એક વાર ઉલટી (પણ) આવી	hā, mā,ro jīv malmal,o chhe, ane ga,ī rāt,e ek vār ultī (pan) āv,ī
13 Was the matter you vomited bitter ?	૧૩. ઓક (*or*, ઉલટી) જે આવી તે કડવી હતી ?	ok (*or*, ultī) je āv,ī te kadvī ha,tī ?
14. Yes, very bitter indeed.	૧૪. હા, ઘણીજ કડવી હતી	hā, ghanīj kadvī ha,tī.
15 Have you any appetite ?	૧૫ તમ ને ભુખ લાગે છે ?	tam ne bhukh lāg,e chhe ?

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
1 tum ko kyā hūā hai ?	tu rā chi āriz shud,a ?
2 mujh ko tap ā,tī hai	tap karda,am
3 kab-se tum bīmar hū,e ho ? (or) tum kab bīmār hūe ?	chand gah hast ki nā khush shud, a,ī ? (or) kai nā khush shud,ī ?
4 kal rāt ko sone ke wakt.	dī shab wakt,i khab
5 tum ko kyā dukh (or dard) hai ?	chi dard dārī ?
6 merā sir bahut dukh,tā hai aur chakkar ātā hai badan bahut garm aur pyās bahut-sī lagtī hai	dard i sar wa daurān dār,am, wa badan i man bisyār garm, wa tishna,gī bisyār ghālib,ast.
7 tum barī nabz to dekh,in. (or) tum bārī nād dikhāo	nabz,i khud rā ba man bi,numā.
8 tum bārī jibh dikhā,o	zabān i khud ra bi,numā.
9 kyā tum,hāre munh ka maza kharāb hai ?	āyā dar zā,ika,i tū ta'm,i bad ma lum mi,shaw,ad ?
10 hān, mere munh men bahut chiktāwā (or laslasāhat) aur maza bahut kadwā hai, khusūs fajar ke wakt.	bali, dar dihān,i man luzūj,at bisyār,ast wa ta'm bisyār talkh mī bāsh,ad khusūs,an ba wakt,i subh.
11 kyā tum hāra jī matlā,ta hai ? (or) tum ko ultī a,tī hai ?	āyā dil,at bar ham mī,khur,ad ? (or) tahauwu mi,shaw,ad ?
12 hān matlā,tā hai aur kal rāt ko ek bār kai (bhī) hū,ī [kadwī thī ?	bali dil,am bar ham mī,khur,ad wa dī shab yak dafa kai (nīz) kard, am
13 mawādd jo kai men gir,a so kadwā thā ? (or) ultī jo hū,ī, so	āyā mawādd,ī ki bā kai khārij shud, talkh būd ?
14 hān, bahut hī kadwā thā.	bali, bisyār talkh būd.
15 tum ko bhūkh lag,tī hai ?	āyā ishtihā,i ta'am dār,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
16. Very little	૧૬ ઘણી થોડી	ghanī thodī
17. Are your bowels regular ?	૧૭ ઝાડો (*or*, પેટ) બરાબર આવે છે ?	jhādo (*or*, pet) barābar āv,e chhe ?
18. I am rather costive	૧૮ મારૂ પેટ લગાર બંધ (*or*, કબજ) છે	mā,run pet lagār bandh (*or*, kabaj) chhe
19. When were your bowels opened ?	૧૯ ઝાડો ક્યારે આવ્યો હતો ?	jhādo kyāre āv,yo ha,to?
20 This morning	૨૦ આજ સવારે	āj savār,e
21 Have you any pain in your limbs ?	૨૧ તમારા શરીર ના સાંધાઓ માં કાંઈ દુખ છે ?	tam,ārān sharīr nā sāndhā,o mān kān,ī dukh chhe ?
22 No, I have no pain except in my head	૨૨ નહીં, માથાં નાં દુખ વિના, બીજુ કાંઈ દુખ નથી	nahīn, māthān nān dukh vinā, bījun kān,ī dukh na,thī
23 What do you think is the cause of your illness ?	૨૩ શા થી તમને આ પીડા થઈ, તેનુ કારણ કાંઈ તમને માલુમ છે	shā thī tam ne ā pīdā thaī, te nun kāran kān,ī tam ne mālum chhe ?
24 Getting wet three or four days ago.	૨૪ ત્રણ યા ચાર દિવસ ઉપર હુ વરસાદ માં ભિનાયો (*or*, ભિંજાયો) હતો	tran yā chār divas upar hun varsād mān bhinā,yo (*or* bhinjā,yo) ha,to
25 You must take an emetic.	૨૫ ઓકારી લાવે એવુ ઔષધ (*or*, ઓસડ) તમને ખાવુ (*or*, પીવુ) જોઈયે	okāī lā,ve evun aushadh (*or*, osad) tam ne khā,vun (*or*, pī,vun) jo,īye
26 Very well, I shall be very happy to take any thing you order.	૨૬ ઘણુ સારૂ, તમે જે ફરમાવશો, તે હુ મોટા હરખ થી ખાઈશ (*or*, પીશ)	ghanun sārun, tame je farmav,sho, te hun motā harakh thī khā,īsh (*or*, pī,sh)
27 Dissolve this powder in a cupful of cold water, and drink one half of it now, and the other half, fifteen minutes afterwards, if it does not make you vomit	૨૭ આ ચૂરણ (*or*, ભુકી, *or*, ફાકી) એક પ્યાલા ટાહાડાં પાણી માં મેળવી ને અર્ધુ હમણા પીયો, અને પંદર પળ*માં જો ઓકારી નહી આવે, તો બાકી નું પીજો.	ā chūran (*or*, bhukī, *or*, phākī) ek pyālān tāhādān pānī mān melv,īne ardhun hamnā pī,yo, ane pandar pal mān jo okāī nahīn āv,e, to bākī nun pījo.
28 As soon as you	૨૮. જીવ કળમળવા (*or*,	jīv kalmal,vā (*or*,

* Strictly speaking, an Indian *pal* signifies a *moment*, the sixtieth part of a *ghadi* (two

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
16 bahut thodī.	bisyar kam.
17 jhādā (*or* dast) barābar hotā hai ?	āyā itlāk muwāfik-i kāida mī, shawad ?
18 merā peṭ zarra kabz (*or*, band) hai	kadrī yubūsat ast.
19 peṭ kab āyā thā ? (*or*) dast kab hūā thā ?	kai itlāk shuda ?
20 āj fajar ko	im rūz subh.
21 tumhāre badan ko sandon (*or*, a za) men kuchh dard hai ?	dar a'zā-i tū dardī hast ?
22 nahīn, sir ke dard ke-siwā, *aur* kisī jagah par dard nahīn	na, ba juz dard-i sar, dīgar dardī (dar a zā) nīst.
23. tumhen kuchh ap nī bīmārī kā sabab ma'lūm hai ?	sabab-i nā khushīyi khud ra mī, dānī ?
24 tīn chār din hūe main barsāt men bhīgā thā.	si ya chahār rūz kabl ba wāsita-i bārish tar shudam
25 tum ko kai āne kī dawā khāyā (*or* pīyā) chāhiye	tū bayad dawāī ki kai biyārad, bikhurī
26 bahut achchhā, jo kuchh āp farmāoge, so badī khushī se khā, ūngā (*or*, pīūngā)	bisyār khūb har-chi farmāīd, man ba ashadd-i raza-i khud khāh, am khurd
27 yih pudiyā (*or*, chūran) pyala bhar ṭhandhe pānī men milākar ādhā ab hī pīyo, aur pandra pal* ke-pīchhe agar ulṭī na āwe, to bākī ādhā pījo	In safūf rā bā yak piyāla āb amīkhta nisf hālā tanāwul kun, wa agar ta pānz-dah dakīka kai na yāyad, nisf-i bākī mānda rā ham bi khur
28 jī matlāte hī do tīn pyāle	dar wakt-ī ki tu rā tahauwu'

(* *pals* being equal to one *minute*)

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
get sick at stomach, drink two or three cupsful of warm water to promote the vomiting	ચુથાવા) માડતાંજ-વાર બે ત્રણ પ્યાલાં ઉનું પાણી પીજો, કે ઓકારી સારી-પેઠે આવે (or, ઉલટી સારી-પેરે થાય)	chunthā,vā) mānd,tānj-vār be tran pyālān unun pānī pījo, ke okārī sārī-pathe āv,e (or, ultī sārī-pere thā,ya)
29 Do you understand what I have said to you ?	૨૯ જે-જે મે તમ ને કહ્યુ, તે તમે સમજ્યા ?	je-je men tam ne kah,yun, te tame samaj,yā ?
30 Yes, what must I eat ?	૩૦ હા, હુ સમજ્યો,(પણ) ખાણુ શુ ખાઉ ?	hā, hun samaj,yo, (pan) khānun shun khā,un ?
31 You must eat nothing to-day but *kānjī*	૩૧ આજ કાંજી (or, પેજ) વિના બીજુ કાંઈ ખાવુ નહીં	āj kānjī (or, pej) vinā bījun kān,ī khā,vun nahīn
32 Do not cover yourself with too many clothes, but keep yourself as cool as you can	૩૨ ઘણાં લુગડાં આંગ ઉપર રાખશો માં, બની-આવે ત્યાં-લગી શરીર ને ટાહાડુ રાખો	ghanān lugdān āng upar rākh,sho mān, ban,ī-āv,e tyān-lagī sha,rīr ne tāhādun rākh,o
33 I shall see you again in the evening	૩૩ હુ ફરી સાંઝે તમ ને જોવા આવીશ	hun pharī sānjh,e tam ne jo,vā āv,īsh
34 I am very much obliged to you for your kindness	૩૪ તમારી કૃપા મા રા-ઉપર ઘણીછે, તેથી હુ તમ રો ઉપકારી છુ	tam,ārī kripā mā,rā-upar ghanī chhe, te thī hun tam,āro upkā,rī chhun
35 How do you feel now ?	૩૫ હમણા તમે કેમ છો ?	hamnā tame kem chho ?
36 I feel a little better since morning.	૩૬ સવાર પડયા પછી હુ જરા સારી-પેઠે છુ	savār pad,yā pachhī hun jarā sārī-pathe chhun
37 How often did the medicine make you vomit ?	૩૭ આ ઓસડ પીધા થી કેટલી વાર ઉલટી થઈ ?	ā osad pī,dhā thī ketlī vār ultī tha,ī
38. Four times very copiously	૩૮ ચાર વાર સારી-પેઠે ઉલટી થઈ	chār vār sārī-pathe ultī tha,ī
39 Has it purged you?	૩૯ તેથી કાંઈ પેટ આવ્યાં કે નહીં ? (or, ઝાડો થયો કે નહીં ?)	te thī kān,ī pet āv,yān ke nahīn ? (or, jhādo tha,yo ke nahīn) ?
40. No	૪૦. નહીં	nahīn
41. Have you any	૪૧ હમણા તમારૂં માથું	hamnā tam,ārun

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
garm panī ko pījo tā ki kai faraghat se ho,we (*or*, ulṭi achchhī tar,h ho,we)	shawad, dū si piyāla ābi garm bi, khur, tā mu'in dar kai shawad
29 jo jo main ne tum se kah,ā, so tum samjhe ?	ān-chi man ba tū guft,am, fahmīd,ī ?
30 hān, main samjh,a (par) khānā kyā khā,ūn ?	bali fahmīd,am, (hāla) ghizā chi bikhur,am ?
31 āj pej (*or*, kānji) pījiyo *aur* kuchh nahīn ?	imrūz ba juz *kānji* chīz,ī dīgar na bāyad bikhur,ī
32 bahut-se kapḍe mat oḍho, jahān lag ho-sake badan ṭhanḍhā rakh,o	balā pūsh,i bisyār ma,pūsh wa tā tawānī badan rā khunuk nigāh dār
33 main phir sham ko tum,hen dekh,ne ā,ūngā	man ba wakt,i asr bāz ba dīd,an,i tū khāh,am āmad
34 tum,hārī bahut mihr bānī mujh par hai, is se main tum,hārā ihsān mand hūn.	man mamnūni ihsān,i shumā mībash,am
35 ab tum kaise ho ?	hālā chi gūna,ī ? (*or*) ahwāl,i shumā chi gūna hast ?
36 āj fajar se thoḍā achchhā hūn	ba'd az subh kadr,ī ifāka ma'lūm mīshaw,ad
37 is dawā se tum ko kitnī bār ḳai (*or* ulṭī) hū,ī ?	az khurd,an,i īn dawā chand daf'a kai shud ?
38 chār martabe achchhī tar,h ḳai hū,ī	chahār daf,a ba khūbī kai kard,am
39 kuchh us se jullāb hū,ā ki nahīn ? (*or*, jhāḍā hū,ā ki nahīn) ?	ba wāsita,i ān fi'l ham shud yā na ?
40 nahīn.	khair
41 ab kuchh tum,hārā sir dukh,tā	ḥālā sudā' dār,ī, yā daurān dar

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
headache or giddiness in the head now?	દુ ખેછે, અથવા ઘુમરી (*or*, ચક્કર) આવે છે કે નહીં ?	māthuṇ dukh,e chhe, athvā ghumrī (*or*, chak,kar) āv,e chhe ke nahīn?
42 I have a little headache, but no giddiness	૪૨ લગરીક માથુ દુ ખે છે, પણ ફેર આવતો નથી	lagrīk māthun dukh,e chhe, pan pher āv,to na,thī
43 Send a man to my *bangalow* with a cup to get some medicine	૪૩ એક માણસ ને પ્યાલુ આપીને મારે બગલે મોકલો, કે ઓસડ લાવે	ek mānas ne pyālun āp,ine mā,re bangle mokl,o, ke osad lāv,e
44 Give the patient these two pills at bed time, and the draught tomorrow morning at day light, and tell him also to put his feet in hot water for half an hour before going to bed	૪૪ રોગી રાતે સુવા જાય તે વેળા તે ને આ બે ગોળી આપજો, અને આ કાવો (*or*, કાઢો, *or*, ઉકાળો, *or*, જોશિંદો) કાલ સવારે પાજો, અને તે ને કહો, કે સુવા જાય તે ની-આગમજ અરધી ઘડી લગી ઉનાં પાણી મા પગ મેલી-રાખે	rog,ī rāt,e su,vā jā,ya te velā te ne ā be golī āp,jo, ane ā kāvo (*or*, kāḍho; *or*, ukāl,o; *or*, josh,indo) kāl savār,e pā,jo, ane te ne kah,o, ke su,vā jā,ya te nī-āgmaj ardhī ghadī lagī unān pānī man pag mel,ī-rākh,e
45 What is the matter with you?	૪૫ તમને શો રોગ છે ? (*or*, શુ થયુ છે) ?	tam ne sho rog chhe? (*or*, shun tha,yuṇ chhe)?
46 I have a severe bowel complaint attended with a good deal of griping and straining, and a great deal of rumbling in my bowels	૪૬ મને પેટ ઘણાં આવે છે, અને મરડો બહુ થાય છે (*or*, પેટ માં અમળાય છે), અને પેટ માં ઘણુ ગગડે છે (*or*, ગુર્ગુર થાય છે)	ma ne pet ghanān āv,e chhe, ane mardo bahu thā ya chhe (*or* pet mān amlā,ya chhe), ane pet mān ghanun gagd,e chhe (*or*, gur-gur thā,ya chhe)
47 Is the pain of your bowels constant, or does it come on only occasionally?	૪૭ તમારાં પેટ માં જાથુ દુખ્યા કરે છે, કે કોઈ-કોઈ વેળા ?	tam,ārān pet mān jāthu dukh,yā kār,e chhe, ke ko,ī-ko,ī velā?
48 It comes occasionally, and is principally felt before going to stool.	૪૮ કોઈ-કોઈ વેળા દુ ખે છે, અને ઘણુ-કરીને ઝાડો આવ્યા ની-અગમજ દુ ખેછે	ko,ī-ko,ī velā dukh,e chhe, ane ghanun-karī,ne jhādo āv,yā nī-āgmaj dukh,e chhe
49 What appearance have your stools?	૪૯ તમારા ઝાડા નો રંગ કેવો છે ?	tam,ārā jhādā no rang kevo chhe?
50. They consist prin-	૫૦ ઘણુ કરીને બલખા	ghanun-karī,ne balkhā

* *Biraz* is a more decent word than *gha-it*.

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
yā phir,tā hai ki nahīn ?	sar hast, yā na ?
42. thoḍā-sā sir dukh tā hai, par chakkar nahīn ā,tā.	kadr,ī sudā' hast, wa likin duwār nīst.
43 ek ādmī ko pyāla de,kar dawā lā,ne ke-wāste me,re bangle par bhejo	ādam,ı khud rā ba yak piyāla dar manzal,ı man bi,firist, ki dawā bi,yar,ad
44 marīz (*or*, bīmār) ko so,ne ke wakt ye do goliyān dī,jo (*or* khilā,īyo),aur yih sharbat (*or*, kādhā *or* joshānd,a) kal fajar ko pilā,īyo aur us,e kah,o, ki so ne ke-āge ādhī ghadī tak ap,ne pāwn garm pani men rakh,e.	īn dū habb rā dar wakt,ı khāb ba marīz bi dih,wa īn jūsh,ānda rā ba wakt,ı subḥ wa bi,gū, ki pish az-ān ki ba khab raw,ad pā,ı khud rā dar āb,ı garm ta nim sā at bi,guzar,ad
45 tum ko kyā hū,ā hai ?	shumā rā chi mī,shaw,ad ?
46 merā peṭ bahut chal tā hai aur madodā aur pech,ish bahut-sī ho tī hai, aur peṭ men bahut gud, gudā,tā hai	is,hāl, wa pīch,ish, wa karākar,ı bisyar dār,am
47 tum,hāre peṭ men dard kā im rah tā hai, yā kab-hī kab-hī ho,tā hai ?	dard,ı mi da dā,im,īst, ya gāh-gāh ārız mī,shaw,ad ?
48 kab-hī kab-hī ho tā hai aur bahut-kar,kar jhādā ho,ne ke-āge dard ma'lūm ho,tā hai.	gāh-gāh,īst, wa-likin pīsh az itlāk aksar dard mī,gir,ad.
49 tum,hāre jhāde kā rang kaisā hai ?	rang,ı ghā,it (*or* birāz*) ı tū chi gūna mī,bāsh,ad ?
50 aksar ānv (*or*, kaf) zarra lahū	aksar balgham bā andak,ī khūn

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cipally of slime mixed with a little blood	(*or*, આંવ) લગાર લોહી ભેગો પડે છે	(*or*, ānv) lagār lohī bhego pad,e chhe.
51 Are they copious or scanty ?	૫૧. એ કફ (*or*, આવ) ઘણો પડે છે, યા થોડો ?	e kaf (*or*, ānv) ghano pad,e chhe, yā thodo ?
52. Very scanty.	૫૨ ઘણો થોડો	ghano thodo
53. How were you first taken ill ?	૫૩ એ પીડા તમને પ્રથમ શી-રીતે આવી ? (*or*) પેહેલાં તમે શી-રીતે માંદા પડયા ?	e pīdā tam ne pra,tham shī-rīt,e āv,ī ? (*or*) pehelān tame shī-rīt,e māndā pad,yā ?
54. I was suddenly seized about ten days ago with great coldness and shivering which continued for about two hours ; I then became very hot, was very thirsty, and had a good deal of headache this was followed by a copious perspiration	૫૪ દસ-એક દહાડા ઉપર મને એકા-એક ઘણી ટાહાડ વાગી, અને કપ (*or*, કણુકણો) થયો, તે આસરે બે ઘડી સુધી રહ્યો; ત્યાર-પછી શરીર બહુ ઉનુ થયુ, અને તરસ ઘણી લાગી, અને માથુ ઘણુ દુખવા માંડયુ ત્યાર-પછી પસીનો (*or*, પરશેવો) ઘણો આવ્યો	das-ek dahādā upar ma ne ek-ā-ek ghanī tāhād vāg,ī, ane kamp (*or*, kan,kan,o) tha,yo, te āsre be ghadī sudhī rah,yo , tyār-pachhī sharīr bahu unun tha,yun, ane taras ghanī lāg,ī, ane māthun gha,nun dukh,vā mānd,yun, tyār-pachhī pasīno (*or*, parshevo) ghano āv,yo.
55 How often does the fever attack you ?	૫૫ તાવ કેટલે દહાડે આવ્યા કરે છે ?	tāv ketle dahāde āv,yā kar,e chhe ?
56. At first it attacked me every alternate day, but now it returns every day.	૫૬ પેહેલાં એક દિવસ છોડીને બીજે દિવસે (*or* એક દિવસ ને આંત્રે) આવતો હતો, પણ હમણા દર રોજ આવે છે	pehelān ek divas chhodī,ne bīje dīvas,e (*or*, ek divas ne āntre) āv,to ha,to, pan hamnā dar roj āv,e chhe
57. How long does the fever generally last?	૫૭. ઘણું-કરીને તાવ કેટલી વાર સુધી રહે છે ?	ghanun-kar,īne tāv ketlī vār sudhī rah,e chhe ?
58. Nearly three hours.	૫૮. ત્રણ-એક ઘડી લગી રહે છે	tran-ek ghadī lagī rah,e chhe
59. What is the matter with you ?	૫૯ તમ ને શું દુ:ખ છે ?	tam ne shun dukh chhe
60. I have a sharp pain in my right side, sometimes shooting up to the right shoulder, increased by pressure	૬૦ મારી જમણી પાંસળીમાં કઠણ દુખ થાય છે, અને કોઈ કોઈ વેળા જમણા ખભા લગી પહોંચે છે, અને દાબ્યા થી તથા પુરો શ્વાસ	mā,rī jamnī pānslī mān kathan dukh thā,ya chhe, ane ko,ī ko,ī velā jamnā khabhā lagī pahonch,e chhe, ane

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
se milā hūā girtā hai	āmikhta daf' mīshawad
51 yih ānv (*or*, kaf) bahut-sā girtā hai yā thoḍā ?	īn balgham bisyār mīāyad, ya kam ?
52 bahut thoḍā	bisyār kam
53 pahle tum par bīmārī kis tarh āī ? (*or*) pahle tum kis tarh bīmār hūe ?	dar ibtidā īn bīmārī ba chi wāsita ārız shud ?
54 das-ek din hūe mujhe yak ā yak baḍī ṭhand aur tharthari āī, jo do-ek ghadī tak jārī rahī, ba'd us ke badan bahut garm hūā aur pyās bahut lagī aur sir bahut dukhne lagā, tis pīchhe pasīnā bahut-sā āyā.	karīb ba dah rūz ḳabl az īn dafatan sarmā wa irtiāsh bar man ghālib shud wa tā dū sāat takrīban tūl kashīd, ba'd az ān badani man bisyar garm shud, wa tishnagi ghālib gasht wa dardi sar shurū shud wa ba'd az ān arak bisyār kardam
55 tap kab āyā kartī hai ?	tap chi-gūna nauba mīkunad ?
56 pahle ek din chhodkar dūsre din (*or*, ek din āḍ) āyā kartī thī, par ab har roz ātī hai	dar ibtidā har dū rūz yak bār mīāmad wa-likin hālā har rūz mīāyad.
57 aksar kitnī der tak tap rahtī hai ?	aksar zamāni tap chi ḳadr tūl mīkashad ?
58 tīn-ek ghaḍī tak rahtī hai	karīb ba si sāat tūl mīkashad
59 tumhen kyā dard hai ?	chi nā khushī dārī ?
60 merī dahnī paslī men baḍā dard hotā hai, aur kab-hī kab-hī mere dahne kāndhe tak pahunchtā hai dābne aur pūrā dam khainchne se zyāda hotā hai	pahlūyi rāsti man ba shiddat dard mīkunad, wa gāh gāhī tā ba dūshi rāsti man mīrasad wa az fashurdan (yā mālish dādan) wa nafas kashīdan ziyād mīshawad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
and by taking full inspiration	લીધા થી વધારે થાય છે	dāb,yā thī tathā puro shvās līdhā thī vadhāie thā,ya chhe
61 Put your hand on the spot where the pain is	૬૧ જે જગા તમને દુ ખ થાય છે તે જગા ઉપર હાથ મેલીને મને દેખાડો.	je jagā tam ne dukh thā,ya chhe te jagā upar hāth mel,īne ma ne dekhāḍ,o
62 Take two of these pills every night, and one every morning	૬૨ દર રોજ આ ગોળિયો માં-થી બે ગોળી રાતે અને એક સવારે ખાજો	dar roj ā goli,yo mān-thī be golī rāt,e ane ek savār,e khā,jo
63 He caught a fever by exposing himself to the sun all day	૬૩. આખો દહાડો તડકા માં ફર્યા ને-લીધે તેને તાવ લાગ્યો.	ākho dahādo tadkā mān phar,yā ne-līdhe te ne tāv lāg,yo
64. This disorder is at present very prevalent	૬૪ હમણા આ રોગ ઘણાં જોર થી ચાલે છે	hamnā ā rog gha,nān jor thī chāl,e chhe
65 Abstinence is conducive to health	૬૫ કરી કર્યા થી માણસ ને સુખા-કારી રહે છે.	karī kār,yā thī mānas ne sukh-ākarī rah,e chhe.
66 Heat a knife and apply it to the part, and then the bleeding will stop	૬૬ એક છરી અગ્નિ માં તપાવીને તે જગા ઉપર મેલો, ત્યારે લોહી નિકળતું બંદ થશે	ek chharī agni mān tapāv,īne te jagā upar mel,o, tyāre lohī nikal,tun band tha,she
67 You were ill, certainly, but could you not have sent some one to tell me ?	૬૭. તમે માંદા હતા તે ખરૂં, પણ કોઈ માણસ ને મોકલીને મને કહેવડાવી બી શક્યા નહીં ?	tame māndā ha,tā te kharun, pan ko,ī mānas ne mokl,īne kahevdāv,ī bī shak,yā nahīn ?
68 That man has been bitten by a mad dog, therefore if his leg be not cut off immediately, he will die.	૬૮. પેલા માણસ ને હડકાયા કુત્રાએ કરડયો છે, માટે જો તરત તેનો પગ કાપી નાખ્યા માં નહીં આવશે, તો તે મરી-જશે	pelā mānas ne haḍkā,yā kutrā,e karad,yo chhe, māte jo tarat te no pag kāp,ī-nākh,yā mān nahīn āv,she, to te mar,ī-ja,she
69. If the boy had not gone out at midday, the sun would not have affected him	૬૯ જો પેલો છોકરો બપોર ને સમે બાહાર નહીં ગયો હોત, તો તડકાની અસર તેને નહીં લાગી હોત.	jo pelo chhokro ba-por ne same bāhār nahīn ga,yo ho,t, to tadkā nī asar te ne nahīṇ lāg,ī ho,t.
70 He told me that he was attacked by cholera	૭૦. તેણે મને કહ્યું, કે મને મોડચી નો રોગ થયો હતો.	te,ne ma ne kah,yun, ke ma ne moḍchī no rog tha,yo ha,to.

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
61 jahān dard hotā hai tahān ap,nā hāth rakh,ke batā,o	ān mauza' ki dard mī,kun,ad dast bar an bi,nih.
62. har roz in goli,yon men-se do rāt ko aur ek fajar ko khā,īyo	har rūz az īn hubūb dū dana ba wakt,i shab wa yak,i ba wakt,i subh bi,khur
63 sarā din dhūp men phir,ne ke sabab us,e tap ā,ī.	ba illat,i ān ki ū tamām,i rūz dar āftāb gasht tap kard.
64 in din,on men is bīmār,ī kā bahut zor hai.	dar īn aukāt īn bīmār,ī bisyār ghālib,ast
65 parhez tan-durust,ī kā sabab hai.	parhīz sihhat mī,bakhsh,ad. (*or*) parhīz bā,is,i tan-durusti,ast
66 ek chhurī garm kar,kar us par rakh,o to lahū band ho-jā,egā.	kārdī bar ātash tābīd,a bar ān zakhm guzār, tā khūn band bi,yā,yad.
67 tum bīmār the so sahī par kisī ko bhej,kar mujh,e is bāt kī khabar bhī na de sak,e?	rāst,ast ki tū bimār būd,ī, wa-līkin īn kadr ham na tawān,ist,ī ki ādam,ī ba jihat,i ittilā,i man bi,firist,ī?
68 us ādmī ko dīwane kutte ne kāṭā hai, is-liye agar us kā pānw turat na kāṭā jā,we, to wuh mar jā,egā.	fulān kas rā sag,i dīwāna gazīd,a, li hāzā agar an karib pā,i ū ra na burr,and, ū khāh,ad murd.
69 agar wuh ladkā din ko do pahr ke wakt bāhar na ga,yā ho,tā, to dhūp kā asar us,e nahīn ho,tā.	agar ān pisar ba wakt,i zuhr bīrūn na mī,raft, harārat,i aftāb bar ū asar na mī,kard.
70 us ne mujh,e kah,ā, ki haize (*or* jarī-marī) kā āzār mujh ko hū,ā thā.	ū ba man guft kí ma rā bīmārī, yi haiza ariz shud,a

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
71 Have you any pain in your head ?	૭૧ શુ તમારૂ માથુ દુખે છે ?	shun tam,ārun mā,thun dukh,e chhe ?
72 In what part is the pain ?	૭૨ કઈ જગાએ દુખે છે?	ka,ī jagā,e dukh,e chhe ?
73 Is it constant or occasional ?	૭૩ જાથુ દુખ્યા કરે છે, કે કોઈ કોઈ વેળા ?	jāthu dukh,yā kar,e chhe, ke ko,ī ko,ī velā ?
74 Is it a dull aching pain, or a sharp stabbing one ?	૭૪ તમારૂ માથું ભારી લાગે છે, કે તમારાં માથાં માં તડક (*or* ઠણક; *or* ધડક) મારે છે ?	tam,ārun māthun bhārī lāg,e chhe, ke tam,ārān māthān mān tadak (*or*, thanak, *or*, dhadak) mār,e chhe ?
75 Do you feel a weight over your eyes ?	૭૫ તમારી આંખ ઉપર કાંઈ ભાર સર્ખુ જણાય છે ?	tam,ārī ānkh upar kān,ī bhār sarkhun janā,ya chhe ?
76 When did you get fever last ?	૭૬ ક્યાર-થી તમ ને તાવ આવતો નથી ?	kyār-thī tam ne tāv āv,to na,thī ?
77 Have you had any fever to-day ?	૭૭ આજ કાંઈ તાવ આવ્યો હતો કે નહીં ?	āj kān,ī tāv āv,yo ha,to ke nahīn ?
78 Was the last attack slighter than the former one ?	૭૮ છેલ્લી વાર નો તાવ પેહેલા તાવ કર્તાં હલ્કો હતો ?	chhellī vār no tāv pehelā tāv kartān hal,ko ha,to ?
79 How long did the cold fit last ?	૭૯ તાહાડ (*or*, ધુજરી) કેટલી વાર સુધી રહી ?	tāhād (*or*, dhujrī) ketlī vār sudhī rah,ī ?
80 Were you very hot after the shivering ?	૮૦ કણકણી (*or*, કંપ) આવ્યા પછી તમારૂ શરીર ઘણુ તાપ્યુ ?(*or*, ગર્મ થયુ) ?	kan,kan,ī (*or*, kamp) āv,yā pachhī tam,ārun sharīr ghanun tāp,yun ? (*or*, garm tha,yun) ?
81 Did you perspire much after the hot stage ?	૮૧ ગરમી ગયા પછી ઘણો પરશેવો આવ્યો ?	garm,ī ga,yā pachhī ghano parshevo āv,yo ?
82 Is your urine highly coloured ?	૮૨ તમારી લઘવી (*or*, પેશાબ) ઘણી રગત છે ?	tam,ārī laghhvī (*or*, pesh-āb) ghanī rang,at chhe ?
83 Does it appear hot whilst passing ?	૮૩ લઘવી થતી વેળા આગ (*or*, અગન) બળે છે ?	laghvī tha,tī velā āg (*or*, agan) bal,e chhe ?
84. What quantity do you pass at a time ?	૮૪ દર વેળા કેટલી પેશાબ નિકળે છે ?	dar velā ketlī pesh-āb nikl,e chhe ?
85. Is it increasing or diminishing ?	૮૫ ઘણી નીકળે છે, કે થોડી ?	ghanī nikl,e chhe, ke thodī ?

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
71 kyā tum,hārā sir dukh,tā hai ?	ayā dard,i sar dār,ī ?
72. dard kahān ho,tā hai ?	ku-jā (i sar,i shumā) dard mī kun,ad ?
73 hamesha dukh,tā hai, yā kab-hī kab-hī ?	dard dā,im,īst ya gāh-gah,ī ?
74 tum,hārā sir bhārī hai, yā sir men tirk (*or*, ṭīs *or* ṭapak) mār tī hai ?	ayā sar,i shumā sangin,ast, yā jah,anda,gī dār,ad ?
75 tum,hārī ānkh par kuchh bojh sā ma'lūm ho,tā hai ?	āyā girānī yi chashm ihsas mī,kun,ī ?
76 kab-se tum ko tap nahīn ā,tī hai ?	chand gāh,ast ki tap na mī,ā,yad ?
77 āj kuchh tap ā,ī thī ki nahīn ?	im rūz tap kard,a būd,ī ?
78 ākhir,ī wakt kī tap pahle se kuchh kam thī ?	āyā tap,i akhir,īn az rūz,hā,i dīgar kam,tar būda,ast ?
79 thar,thar,ī (*or* kap,kap,ī) kab tak rah,ī ?	hālati kusharīra ta kai mānd ?
80 thar,thar,ī (*or*, larze) ke-pīchhe tum ko bahut garm,ī lag,ī ?	āyā ba d,i lārz,a badan,i tū bisyār garm shud ?
81 garm,ī ke-ba d tum ko pasīnā bahut ā,yā ?	āyā ba d az-ān ki harārat raf shud, arak bisyār kard,ī ?
82. tum,hārā pesh-āb bahut rang,īn hai ?	āyā baul,i tū bisyār rang,īn,ast ?
83. pesh-āb nikal,te wakt jal,an ho,tī hai ?	dar hīn,i baul kard,an sūz,ish mī shaw,ad ?
84 har-ek wakt kitnā pesh-āb nikal,tā hai ?	har bār chi kadr baul daf' mī,shaw,ad ?
85 bahut nikal,tā hai, yā kam ?	ba ifrāt mī,ā,yad, yā kam,tar ?

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
86 Have you any pain in your side, breast, bowels, back, or limbs ?	૮૬ તમારી પાંસળી માં, અથવા છાતી માં, અથવા પેટ માં, અથવા પીઠ માં, અથવા તમારાં શરીર ના સાંધાઓ માં કાંઈ દુખ જણાય છે ?	tam,ārī pānslī mān, athvā chhātī mān, ath,vā pet mān, athvā pīth man, athvā tam,ārān sharīr nā sāndhā,o mān kān,ī dukh janā,ya chhe ?
87 Do you feel thirsty ?	૮૭ તમ ને તરસ લાગે છે ?	tam ne taras lāg,e chhe ?
88 Do you appear to be puffed in the stomach after eating ?	૮૮ ખાધા પછી તમારૂ પેટ ફુલે છે ?	khā,dhā pachhī tam,ārun pet phul,e chhe ?
89. Have you vomited freely ?	૮૯ તમ ને ઉલટી સારી પઠે આવી ?	tam ne ultī sārī pathe āv,ī ?
90 Is there any pain in any part of your bowels ?	૯૦ તમારાં પેટ માં કેથે દુખે છે ?	tam,ārān pet mān kethe dukh,e chhe ?
91 Can you bear the pressure of my hand on every part without pain?	૯૧ મારો હાથ દાબ્યા થી તમારાં આખાં પેટ ઉપર કોઈ ઠેકાણે દુખ જણાય છે કે નહીં ?	mā,ro hāth dāb,yā thī tam,ārān ākhān pet upar ko,ī thekāne dukh janā,ya chhe ke nahīn ?
92 Do you feel pain in your bowels, when you go to stool ?	૯૨ જ્યારે તમે ઝાડે જાઓ છો, ત્યારે પેટ માં કાંઈ દુખે છે ?	jyāre tame jhāde jā,o chho, tyāre pet mān kān,ī dukh,e chhe ?
93 Have you any straining at stool ?	૯૩ ઝાડો થતી વેળા કાંઈ કરાંઝવુ, (or, કનસવુ; or, કાંસવુ) પડેછે? (or) ઝાડો કુથી-કુથી ને આવે છે ? (or) ઝાડો કરતી વેળા કાંઈ ખુંચે છે ?	jhādo tha,tī velā kān,ī karānjh,vun (or, kanas,vun , or, kāns,vun) pad,e chhe ? (or) jhādo kuthī-kuthī,ne āv,e chhe ? (or) jhādo kar,tī velā kān,ī khunch,e chhe ?
94 Do you pass any slime or blood ?	૯૪ ઝાડા ની-સાથે કાંઈ બળખા અથવા રગત પડે છે ?	ghanī rangat jh ? ball hvī tha,tī velā āg
95 How often do you take the mixture ?	૯૫ તમે દહાડા માં કેટલી વેળા આ ઓસડ પીયો છો ?	chh gan) bal,e chhe ? ar velā ketlī pesh-āb k l,e chhe ?
96 When did you take it last ?	૯૬ છેલ્લી વાર ઓસડ ક્યારે પીધુ ?	c ghanī nikl,e chhe, ke hodī ?

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
86 tum,hārī paslī men, yā chhatı men, yā mıde men, yā pīṭh men, yā tum,hāre badan ke sandhon men kuchh dard hai ?	dar pahlū, yā sīna, yā shikam, yā pusht,ı tū yā ba a zā,ı dīgar dard,ı hast ?
87 tum ko pyās lagtī hai ?	āyā tishna,gī ghālib,ast ?
88 khā,ne ke-pīchhe tum barā peṭ phūl,ta hai ?	aya ba d az khurd,an,ı ghizā shikam,ı tū nafkh mī,kun ad ?
89 tum ko ulṭī achchhı tar,h hū,ī ?	tu rā ḳai ba ifrāt daf' shud ?
90 tum,hāre peṭ men kahīn dukh,tā hai ?	dar shikam,ı tū jā,ī dard,ī hast ?
91 me,rā hath dabā,ne se tum hāre sāre peṭ par kahīn dard ma lūm ho tā hai ki nahīn ?	az mālīd,an,ı dast,ı man bar tamām,ı shikam,ı tū dard,ī maḥsūs mī,shaw,ad yā na ?
92 jab tum jhāde ko jā,te ho tab peṭ men kuchh dard ma'lūm ho,tā hai ?	har-gah barā,ı raf,ı ḥajat mī,raw,ī, dard,ī dar mi da ihsās mī,kun,ī ?
93 pā-khāna phir,te wakt kūnth,nā or) kinachh,na, *or* karanjh,nā *or* karāh,nā) paḍ,tā hai ? (*or*) jhāda kar te wakt kuchh kankhā ho ta hai ?	āyā dar wakt,ı fi'l kard,an ba sakht,ī wa shiddat tu rā ghā,it mī, shaw,ad ?
94 jhāḍe ke-sāth kuchh balgham yā lahū nikal,tā hai ?	bā ghā,it balgham yā khūn bar mī,ā,yad ?
95 din men ka,ī bār tum yih dawā pī,te ho ?	rūz,ī chand bār īn dawā rā mī,khurī ?
96 ākhir,ī wakt dawā kis wakt pī ?	dawā,ı ākhir,ī wakt rā kai khurd,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
97 How much do you take at a time?	૯૭. દર વેળા કેટલુ ઓસડ પીયો છો ?	dar velā ketlun osad pī,yo chho?
98 Have the pills operated freely?	૯૮ ગોળિયો ખાધા થી પેટ સારી પેઠે આવ્યાં ?	goli,yo khā,dhā thī pet sārī pathe āv,yān ?
99. Did you take the castor oil on the morning after the pills?	૯૯ ગોળિયો ખાધા પછી (તે ઉપર) સવારે એરંડિયુ પીધુ હતુ કે નહીં?	goli,yo khā,dhā pachhī (te upar) savār,e erandi,yun pī,dhun ha,tun ke nahīn?
100 How is your cough to-day?	૧૦૦ આજ તમારી ખાંસી કેમ છે ?	āj tam,ārī khāns,ī kem chhe?
101. Have you any pain when you cough?	૧૦૧ ખાંસ્તી વેળા તમને કાંઈ દુખ જણાય છે?	khāns,tī velā tam ne kān,ī dukh janā ya chhe?
102. Do you spit much when you cough?	૧૦૨ ખાંસ્તી વેળા ઘણી થુક નિકળે છે ?	khāns,tī velā ghanī thuk nikl,e chhe?
103 Is there any blood mixed with the spittle?	૧૦૩ થુકની-સાથે કાંઈ રગત નિકળે છે ?	thuk nī-sāthe kān,ī ragat nikl,e chhe?
104 Can you breathe without pain?	૧૦૪ શ્વાસ લેતી વેળા કાંઈ દુ:ખ થાય છે ?	shvās le,tī velā kān,ī dukh thā,ya chhe?
105. Does the pain increase when you draw your breath in?	૧૦૫ શ્વાસ ખેંચતી વેળા દુ:ખ વધારે માલુમ પડે છે ?	shvās khench,tī velā dukh vadhāre mālum pad,e chhe?
106. How long have you had a cough?	૧૦૬ કેટલા દહાડા થયા તમ ને ખાંસી થઈ છે ?	ketla dahādā tha,yā tam ne khāns,ī tha,ī chhe?
107. Is not the cough worse when you lie down?	૧૦૭. લેટતી વેળા વધારે ખાંસી થતી નથી શુ ?	let,tī velā vadhāre khāns,ī tha,tī na,thī shun ?
108 Can you lie on the right or left side with most ease?	૧૦૮ તમે જમણી કોરે ઘણાં સુખ-ચેન થી લેટો છો, કે ડાબી કોરે ?	tame jamnī kor,e ghanān sukh-chen thī let,o chho, ke dābī kor,e?
109 Do you find any relief from the medicine?	૧૦૯. આ ઓસડ પીધા થી તમને કાંઈ કળ પડે છે ? (*or*, આરામ માલુમ પડે છે)?	ā osad pī,dhā thī tam ne kān,ī kal pad,e chhe? (*or*, ārām mālum pad,e chhe)?
110. Have you any pain between your shoulders?	૧૧૦ તમારા બેઉ ખભા ની વચ્ચે કાંઈ દુખે છે ?	tam,ārā be,u khabhā nī vachche kān,ī dukh,e chhe?
111 Do you feel easier after the bleeding?	૧૧૧. સીર કાઢ્યા (*or*, સંગ્રા મુક્યા) પછી તમને કાંઈ	sīr kādh,yā (*or*, sangrā muk,yā) pachhī

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
97 har wakt kitnī dawā le,te ho?	har wakt chi mikdar dawā mī,khurī?
98 goli,yān khā,ne se peṭ achchhī tar,h a,yā?	az khurd,an,i hubūb fi l ba ifrāt shud?
99 goli,yan kha,ne ke-pīchhe fajar ko arandī ka tel pī,yā thā ki nahīṇ?	ba d,i khurd,an,i hubūb wakt,i subh raughan,i bid-anjīr mail namūd,ī yā na?
100 āj tum,hāri khānsī kaisī hai?	im rūz surfa,i tū chi gūna,ast?
101 khāns,te wakt tum ko kuchh dard ma'lūm ho tā hai?	āyā wakt,i surfa kard,an dard,ī ma lūm mī,shaw,ad?
102 khāns,te wakt bahut thūk nikal,tā hai?	āya dar wakt,i surfa kard,an āb,i dahan bisyār mī,a,ynd?
103 thūk ke sāth kuchh lahū nikal,tā hai?	āyā bā ab,i dahan khūn ham daf' mī,shaw,ad?
104 dam khainch,ne ke wakt kuchh dard ma'lūm ho,tā hai?	dar wakt,i kashīd,an,i nafas dard ma'lūm mī,shaw,ad?
105 dam khainch,ne ke wakt dard ziyāda ma'lūm ho tā hai?	hangām,i nafas kash,īd,an dard ba shiddat mī,shaw,ad?
106 kab se tum ko khānsī hū,ī hai?	chand wakt,ast ki surfa mi,kun,ī?
107 kya leṭ,te wakt khāns,ī ziyad,a nahīn ho tī hai?	āyā dar wakt,i darāz shud,an surfa ba ifrāt na mī,shaw,ad?
108 tum dahnī karwaṭ par bahut ārām se leṭ,te ho yā bā,īn karwaṭ par?	āya bar pahlū yi rāst ba ārām,i tamām darāz mi,shaw,ī, yā bar pahlū yi chap?
109 tum ko yih dawā khā,ne se kuchh ārām ma'lūm ho ta hai?	āyā az khurd,an,i īn dawā chīz,ī ifāka ma lūm mī,shaw,ad?
110 tum,hare do,non kāndhon ke-dar miyān kuchh dard hai?	āya miyān,i har dū shāna,i tū dard,ī hast?
111 rag khol,ne (*or*, fasd le,ne) ke-pīchhe tum ko kuchh ārām ma'lūm	āyā ba d az fasd kard,an rāhat,ī yāft,ī?

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
	ફેર જણાયો ?	tam ne kān,ī pher jana,yo ?
112 Have you any pain in your shoulder joint ?	૧૧૨ તમારી ખાંધ ના સાંધા માં કાંઈ દુખ જણાય છે ?	tam,ārī khāndh nā sāndhā mān kān,ī dukh janā,ya chhe?
113. Is it swollen ?	૧૧૩ શુ તે સુજેલી છે ?	shun tè suj,elī chhe?
114 Have you ever suffered from rheumatism	૧૧૪ તમ ને કોઈ વેળા સંધિવા થયો હતો ?	tam ne ko,ī velā sandhi vā tha,yo ha,to?
115 Have you pain in your knee joint ?	૧૧૫ તમારા ઘુટણ માં કાંઈ દુખ છે ?	tam,ārā ghutan mān kān,ī dukh chhe?
116 Have you pain in your ankle joint ?	૧૧૬ તમારી ઘુંટી ના સાંધા માં કાંઈ દુખ છે ?	tam,ārī ghuntī nā sāndhā mān kān,ī dukh chhe ?
117 Have you pain in your toes and fingers ?	૧૧૭ તમારા અંગુઠા તથા આંગળિયો માં કાંઈ દુખ છે?	tam,ārā anguthā ta,thā āngli,yo mān kān,ī dukh chhe ?
118 Have you pain in your elbow joint ?	૧૧૮ તમારી કોણી (*or*, કોપરિયાં) માં કાંઈ દુખે છે ?	tam,ārī konī (*or*, kopar,iyān) mān kān,ī dukh,e chhe?
119 Have you pain in your loins ?	૧૧૯. તમારી કમર માં કાંઈ દુખે છે ?	tam,ārī kamar mān kān,ī dukh,e chhe?
120 Does the pain increase towards night ?	૧૨૦. રાત ને સમે દુખ વધારે થાય છે ?	rāt ne same dukh vadhāre thā,ya chhe?
121. Does the medicine you take, purge or gripe you ?	૧૨૧ ઓસડ જે તમે ખાઓ છો, તેથી પેટ આવે છે, કે મરડો (*or*, ચુંકો) થાય છે?	osad je tame khā,o chho, te thī pet āv,e chhe, ke mardo (*or*, chunko) thā,ya chhe ?
122 Does your skin feel dry or moist ?	૧૨૨ તમારાં શરીર ની ચામડી સુકી યા ઓળી લાગે છે ?	tam,ārān sharīr nī chāmdī sukī yā olī lāg,e chhe?
123 Does your heart beat much?	૧૨૩. તમારૂં દિલ (*or*, હૈયુ, *or*, હ્રદય) ઘણુ થડકે છે ? (*or*, ધડકે છે ? *or*, ધગધગે છે ?)	tam,ārun dil (*or*, hai,yun , *or*, hridya) ghanun thaik,e chhe ? (*or*, dhadk,e chhe ? *or*, dhag,dhag,e chhe) ?
124. Have you ever suffered from a disease of the liver?	૧૨૪ તમ ને કોઈ વેળા કલેજાં નુ દુખ થયુ હતુ ?	tam ne ko,ī velā kalejān nun dukh tha,yun ha,tun?
125 The white of	૧૨૫ તમારી આંખો ની	tam,ārī ānkh,o nī

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
hū,ā ?	
112. tum,hāre kāndhe ke sande men kuchh dard hai ?	āya dar asābi shana,i tū dard,i mahsūs mī,shaw,ad ?
113. kya wuh sūj,ā hai ?	ayā ū waram karda,ast ?
114 tum ko kab-hī bā,ī (*or*, gaṭh,iyā bā,o) hū,ī thi ?	tu ra gah ī waja,i mafāsil ariz shud,a bud ?
115 tum,hāre ghuṭne men dard hai ?	āya zanū,yi tū dard mī,kun,ad ?
116 tum,hāre ṭakhne men dard hai ?	ayā dar shitālang,i tū dard,i hast ?
117 tum,hāre hāth pānw kī ungli,yon men kuchh dard hai ?	āya dar angusht,ān,i dast-o-pa,i tū dard,ī hast ?
118 tum,hāri kohnī men kuchh dard hai ?	āyā dar mirfak (*or*, mafsil,i bāzū)i tū dard,ī hast ?
119 tum,hārī kamar men kuchh dard hai ?	ayā dard,ī dar kamar dārī ?
120 rāt ko dard ziyād,a ho,tā hai ?	ayā wakt,i shab dard ziyad mī shaw,ad ?
121 jo dawā ki tum khā,te ho, so us se jullāb ho ta hai yā marodā ?	īn dawa ki mī,khurī az ū fi'l mī,shaw,ad, ya pich,ish ?
122. tum,hare badan kī chamdī khushk (*or*, sūkhi) yā tar (*or* gīlī) ma'lūm ho,tī hai ?	āya pūst,i badan,i tū khushk,ast, yā tar ?
123 tum,hārā dil bahut dhadak,tā hai ?	aya dil,i tū bisyar mī,tap,ad ?
124 tum ko kab-hī kaleje kī bīmār,ī hū,ī thī ?	āyā tu rā dard,i jigar gāh,ī ariz shud,a ?
125 tum,hārī ankhon kī sufaidī	safīdī,yi chashm,ān,i tū nisbat ba

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
your eyes is more yellow than usual.	ધોળાસ (*or*, સફેદી) આગળ કરતાં વધારે પિળી છે	dholās (*or*, safed,ī) āgal kaitān vadhāre pilī chhe.
126 Are your gums sore?	૧૨૬ શુ તમારા અવાળુ (*or*, દાંત ના પાળા) ઉપર ચાંદુ (*or*, ચાઠુ) પડયુ છે?	shun tam,ārā avālu (*or*, dānt nā pālā) upar chāndun (*or*, chāthun) pad,yun chhe?
127. Have you applied the blister* to your chest?	૧૨૭ તમે તમારી છાતી ઉપર બ્લિસ્ટર* મેલ્યું છે, કે નહીં ?	tame tam,ārī chhātī upar *blister** mel,yun chhe, ke nahīn?
128 Has it risen well?	૧૨૮ બ્લિસ્ટર સારી પેઠે ઉઠયુ, કે નહીં ?	*blister* sārī pathe uth,yun, ke nahīn ?
129 Has the discharge been great?	૧૨૯ તે માં-થી પાણી ઘણુ નિકળ્યુ ?	te mān-thī pānī gha,nun nikal,yun ?
130 How did that man meet with the accident to his leg†?	૧૩૦ પેલા માણસ ના પગ† ઉપર ચોટ શી-રીતે આવી ?	pelā mānas nā pag† upar chot shī-rīt,e āv,ī ?
131 In what way did he fall?	૧૩૧ તે શી-રીતે પડી-ગયો ?	te shī-rīt,e pad,ī-ga,yo?
132 Is his leg broken?	૧૩૨ શુ તે નો પગ ભાગો છે ?	shun te no pag bhāgo chhe ?
133 Bring bandages and splints	૧૩૩ પાટા (*or*, પટ્ટી) તથા કામડાં (*or*, કામઠાં) લાવો	pātā (*or*, pattī) tathā kāmdān (*or*, kāmthān) lāv,o
134 Is he senseless?	૧૩૪ શું તે અ-સાવધ છે? (*or*) બે-હોશ છે ? (*or*) મૂર્છિત છે ?	shun te a-sāvadh chhe? (*or*) be-hosh chhe? (*or*) mūrchhit chhe ?
135. Let his head be shaved, and cold lotions‡ be constantly applied to it	૧૩૫ તેનુ માથુ બોડાવી ને થંડા લોશને‡ ધોયા કરો	te nun māthun bodāv,īne thandā *lotion,e*‡ dho,yā kar,o
136 Has he broken	૧૩૬ શુ તેનો હાથ ભા	shun te no hāth bhāg,

* In Gujarati and Persian, there is no word for a *blister-plaster* which, in Hindi, is interpreted by *chitta* or *cheeta* The English word, however, is better understood by natives of all creeds in this part of India

† The words *pag* in Gujarati and *panw* in Hindu-stani, signify the *foot* as well as the *leg*, whereas, the word *tang* signifies simply the *leg* in both the languages

‡ The word *lotion* is commonly understood in this part of India It may, however, be interpreted in Gujarati by *davā nun pani*, in Hindu-stani, by *dawa ka pani*, and in Persian, by *ab-i dawa*

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
āge se ziyāda pīlī hai	sābik ziyāda mā,il ba zardī,ast
126 kyā tum,hāre masūde par zakhm paḍ,ā hai?	āyā bar lisa (*or* ārwāra) i tū jarāhat,ī uftāda,ast?
127 tum ne ap,nī chhātī par *blister* lagāyā hai, yā nahīn?	bar sīna,i khud *blister** guzāshta,ī, yā na?
128 *blister* achchhī tar,h uṭh,ā, yā nahīn?	*blister* khūb ābila kard, yā na?
129 us men-se pān bahut niklā?	az ān rutūb,at bisyār bar āmad?
130 us ādmī ke pānw † par kis tar,h choṭ āī?	bar pā,i ū zarb chi gūna rasīda?
131 wuh kis-tar,h gira?	ū ba chi taur uftāda?
132 kyā us kā pānw ṭūṭ-ga,yā hai?	ayā pā,i ū shikasta,ast?
133 paṭṭī aur kamān-che (*or* kamṭhi,yān) lā,o.	isāba wa kamān,cha,hā bi,yāwar,īd.
134 kyā wuh be-hosh hai?	āyā ū bi hūsh,ast?
135 us kā sir mund,wā,o, aur ṭhandhe *lotion*‡ se hamesha dho,yā kar,o?	sar,ash bi,tarāsh,īd, wa dā,im ba *lotion*,i‡ sard bi,shū,īd.
136 kyā us kā hāth ṭūṭ-ga,yā hai?	āyā dast,ash shikasta,ast?

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
his arm?	ગો છે ?	o chhe ?
137 How did this happen to you?	૧૩૭. એ કેમ થયું ?	e kem tha,yun ?
138 Have you the toothache?	૧૩૮ શુ તમારા દાંત માં કાંઈ દુખ છે ?	shun tam,ārā dānt mān kān,ī dukh chhe ?
139 Shall I extract your tooth?	૧૩૯ હુ તમારો દાંત પાડી-નાખુ ?	hun tam,āro dānt pād,ī-nākh,un?
140 It is very much decayed, I see	૧૪૦ હુ જોઉ છું, કે તે બહુ સડી-ગયો છે	hun jo,un chhun, ke te bahu sad,ī-ga,yo chhe.
141 Your tongue is much coated	૧૪૧ તમારી જીભ ઘણી મેલી છે	tam,ārī jībh ghanī melī chhe
142 You must take some opening medicine	૧૪૨ તમ ને ઢાળ (*or*, રેચ) લેવો જોઈયે.	tam ne dhāl (*or*, rech) le,vo jo,īye
143 How long has that sore been on your skin?	૧૪૩ કેટલા દિવસ થયા તમારી ચામડી પર તે ચાંદુ (*or*, ચાઠુ) પડ્યુ છે ?	ketlā divas tha,yā tamārī chāmdī par te chāndun (*or*, chāṭhun) pad,yun chhe ?
144 Have you ever tried any remedies to heal it?	૧૪૪ તમે કદિ એ નો કાંઈ ઉપાય કરી-જોયો હતો ?	tame kadi e no kān,ī upāya kar,ī-jo,yo ha,to ? [chhe ?
145 Do you feel very weak?	૧૪૫ શુ તમ ને ઘણી નબળાઈ માલુમ પડે છે ?	shun tam ne ghanī nablā,ī mālum pad,e
146 Have you a pain in the thigh?	૧૪૬ તમારી જાંગ (*or*, રાન) માં કાંઈ દુઃખ છે ?	tam,ārī jāng (*or*, rān) mān kān,ī dukh chhe ?
147 Let two dozen leeches be applied on the place I mark	૧૪૭. જે જગા હુ તમ ને દેખાડુ, તે ઉપર ચોવીસ જળો વળગાવો	je jagā hun tam ne dekhād,un, te upar cho-vīs jalo valgāv,o.
148. Take sixteen ounces* of blood from that man	૧૪૮ સોળ ઔંસ* (*or* બત્રીસ તોળા)† લોહી તે માણસ નાં શરીર માં-થી કાહાડો	sol *ounce** (*or*, batrīs tolā) † lohī te mānas nān sharīr mān-thī kāhād,o [chho ?
149 Do you feel faint?	૧૪૯ શુ તમને બે-શુધી જણાય છે? (*or*) તમે મૂર્છા પામો છો ?	shun tam ne be-shudh,ī janā,ya chhe? (*or*) tame mūrchhā pām,o
150 Were you ever bled before?	૧૫૦ તમે આગળ કોઈ વેળા લોહી કઢાવ્યુ હતુ (*or*, ફસ ખોલાવી હતી), કે નહીં ?	tame āgal ko,ī velā lohī kadhāv,yun ha,tun (*or*, fas kholāv,ī ha,tī), ke nahīn ?

* Two ounces make one *chhatank* † One ounce is equal to about two *tolas*.

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
137 yih kis tarh hūā ?	īn chi gūna wāki' shud ?
138 kyā tum ko dānt kā dard hai ?	āyā dard-i dandān dārī ?
139 main tumhārā dant nikāl ūn ?	man dandān-i shumā rā bi-kan-am ?
140 main dekh-tā hūn, ki wuh bahut sad gaya hai	man mī-bīn-am, ki an bisyār pūsīd-a shuda-ast.
141 tumhārī jībh bahut mailī hai ?	rang-i zabān-i tū bisyār tīra-ast.
142 tum kuchh jullab lo (or) tum ko jullāb liyā chāhiye.	mushil bi-gīr
143 kitne dinon se wuh zakhm tumhārī chamdī par hai ?	chand gāh-ast ki ān zakhm bar pūst-i tū hast ?
144 tum ne kab-hī us kā kuchh ilāj kiyā thā ?	gāh-ī tū ilāj-ash kard-a būdī ?
145 kyā tum ko bahut kam zorī (or, kam kūwat-ī) ma'lūm hotī hai ?	āyā dar badan-i tū nakahat bisyār ma'lūm mī-shawad ?
146 tumhārī jāngh (or, rān) men kuchh dard hai ?	dar rān-i tū dard-ī hast ?
147 jo jagah main batā-ūn, us par chau bīs jonk-en laga-o	jā-ī ki man tu rā bi-numā-yam ham-ān jā bīst-o-chahar zalū bāyad chaspān-īd
148 sola ounce (or, āṭh chha ṭānk)† lahū us ādmī ko badan se nikāl o	shanz-dah ounce (or, shash sad-o chihl diram)‡ khūn az badan-ash bar-ār-īd
149 kyā tum ko be hosh-ī ma'lūm ho-tī hai ?	āyā ghash mī-kun-ī ?
150 tum ne āge kab hī fasd khul-wā-ī thī, ki nahīn ?	pīsh az īn fasd kard-a būd-ī, yā na ?

‡ One ounce is equal to about 40 dirams One diram-i shar'i is equal to about 3 mi-shkals and 4 grains Among the Arabs, ukiya is a weight of 7 miskals or 1 ounce

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
151. Has this child ever been vaccinated?	૧૫૧ તમે આ બાળક ને કદિ શિતળા કઢાવી હતી ?	tame ā bālak ne kadī shitlā kadhāv,ī ha,tī ?
152. How old is it?	૧૫૨ એ ની વય શી છે ?	e nī vaya shī chhe ?
153. Is it a boy or a girl ?	૧૫૩ એ છોકરો છે, કે છોકરી ?	e chhokro chhe, ke chhokrī ?
154 Have you applied the mustard poultice to the calves of his legs	૧૫૪ તમે એ ના પગ નાં ટેં ઉપર રાઈ ની લેપડી લગાડી છે, કે નહીં ?	tame e nā pag nān tetān upar rā,ī nī lepdī lagād,ī chhe, ke nahīn ?
155 What diet do you generally make use of ?	૧૫૫ અકસર તમે શું ખાણું ખાઓ છો ?	aksar tame shun khānun khā,o chho ?
156. Is the part which I touch very sore?	૧૫૬. જ્યાં હું હાથ લગાડું છું, ત્યાં તમ ને ઘણું દુખાય છે ?	jyān hun hāth lagād,un chhun, tyān tam ne ghanun dukhā,ya chhe ?
157. Put my hand on the part that pains you	૧૫૭ જ્યાં તમને દુખે છે, ત્યાં મારો હાથ મેલો	jyān tam ne dukh,e chhe, tyān mā,ro hāth mel,o
158 You must keep yourself well covered with the bed clothes	૧૫૮. તમે સારીપઠે બદન પર ગોદડી (*or*, સુજની) ઓઢો	tame sārī pathe badan par god,dī (*or*, sujnī) odh,o
159. You must not remain in that current of air !	૧૫૯. હવા આવતી જગા માં રહેશો માં (*or*) જે ગમ થી વા ની લેહેર આવે છે, ત્યાં રહેશો નહીં	havā āv,tī jagā mān rah,esho mān (*or*) je gam thī vā nī leher āv,e chhe, tyān rah,esho nahīn
160. You must not wet your feet	૧૬૦ તમે તમારા પગને સરદી લાગવા દેશો માં	tame tam,ārā pag ne sard,ī lāg,vā de sho mān
161 When you are thirsty, you should drink *kānjī*.	૧૬૧ જ્યારે તમ ને તરસ લાગે, ત્યારે કાંજી પીજો	jyāre tam ne taras lāg,e, tyāre kānjī pī,jo
162. If you do not gain strength in a few days, come into hospital again.	૧૬૨ જો થોડા દહાડા માં તમારા શરીર માં શક્તિ નહીં આવે, તો બીમાર-ખાનાં માં ફરી આવજો	jo thodā dahādā mān tam,ārān sharīr mān shakti nahīn āv,e, to bīmār-khānān mān phar,ī āv,jo
163. Give that man some cholera mixture	૧૬૩ તે આદમી ને થોડી-એક મોડચી ની દવા આપો	te ādmī ne thodī-ek modchī nī davā āp,o
164. For how long have you had vomiting and purging ?	૧૬૪. ક્યાર-થી તમે ને ઉલટી અને ઝાડો આવે છે ?	kyār-thī tam ne ultī ane jhādo āv,e chhe ?
165. He appears to be	૧૬૫. તે મરે એવો દિસે	te mar,e evo dis,e

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
151 tum ne is bachche ki kab hī sitlā nikalwā,ī thī ?	gāh,ī abila bar bāzū,yi īn bachcha bar-āwarda,ī ?
152 us kī umr kyā hai ?	ū chand sāla ast ?
153 yih chhokra hai, ki chhokrī ?	pisar,ast, yā du<u>kh</u>tar ?
154 tum ne us kī pindli,yon par rā,ī ka lep lagā,yā hai, yā nahīn ?	bar sak,i pā,i ū <u>kh</u>ardal zimād karda,ī ya na ?
155 aksar tum kya <u>gh</u>izā (*or*, khānā) kha,te ho ?	dā,im chi <u>gh</u>izā mī,<u>kh</u>ur,ī ?
156 jahān main hath laga,tā hūn, wahān bahut dukh,tā hai ?	āyā jā,ī ki man dast mī,guzār,am, dard bisyar mī,kun,ad ?
157 jahān tum ko dard hai, wahan me,rā hath rakh,o	har jā,i tū ki dard mī,kun,ad, dast,i ma rā ham-ān jā biguzār (*or*, bugzar)
158 tum achchhī tar,h badan par razā,ī odh,o	lihāf rā (dā,im) <u>kh</u>ūb bar badan bi,kash.
159 hawa ā,ne kī jagah par mat rah o (*or*) jis taraf se hawā ā,tī hai, wahān mat rah,o	dar rah guzar,i hawā ma,bāsh.
160 tum ap ne pā,on ko sard,ī mat lag,ne do	pā,i <u>kh</u>ud rā az burūd,at nigah dār
161 jab tum ko pyās lage, tab kānjī pijo	har-gah tishna shaw,ī, āb,i birinj bi,<u>kh</u>ur
162. agar thoḍe din,on men tum hāre badan men zor na ā,we, to phir bīmār <u>kh</u>āne men ā,iyo	agar tā chand rūz ḳūwat na gīr,ī, bāz dar shifā <u>kh</u>āna bi yā.
163 us ādmī ko thoḍī-sī jarī mari kī dawa do	ū rā kadr,ī az dawā,i haiza bi, dih,īd
164 kab-se tum ko kai aur dast ho,te hain ?	chand wakt,ast ki tu rā ḳai wa ū l mī,shaw,ad ?
165 wuh mar,e sarīkhā ma'lūm	chunān ba 'nazar' mī,ā,yad, ki ū

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
sinking fast.	છે (*or*) તે નો દમ નર્મ પડતો (*or*, બેસતો) જાય છે.	chhe (*or*) te no dam narm pad,to (*or*, bes,to) jā,ya chhe
166 Have you the cramp very bad ?	૧૬૬ તમ ને આંકડાં ઘણાં આવે છે ? (*or*) ગોટલાં ઘણાં ભરાય છે ?	tam ne ānkdān gha,nān āv,e chhe? (*or*) gotlān ghanān bharā,yā chhe ?
167 Have you ever suffered from cholera?	૧૬૭ તમ ને આગળ કોઈ વેળા મોડચી નો રોગ લાગ્યો હતો ?	tam ne āgal ko,ī velā modchī no rog lāg,yo ha,to?
168 Give him forty drops of laudanum instantly.	૧૬૮. તે ને અત્તર-ઘડી ચાળીસ ટીપાં અફીણ ના અરક નાં આપો	te ne attar-ghadī chālīs tīpān aphīn nā arak nān āp,o
169 Is that man dying ?	૧૬૯. શુ તે માણસ મરે છે ?	shun te mānas mar,e chhe ?
170 He is recovering, I think	૧૭૦ હુ ધારૂ છુ, કે તે સાજો થતો જાય છે	hun dhār,un chhun, ke te sājo tha,to jā,ya chhe
171 Do you feel stronger ?	૧૭૧. તમારાં શરીર માં વધારે શકિત જણાય છે ?	tam,ārān sharīr mān vadhāre shakt,i janā,ya chhe ?
172 You must be careful what you eat	૧૭૨ ખાધા પીધા ની કરી કર્જો	khā,dhā pī,dhā nī karī kar,jo
173 Do you feel pain in the muscles of the back ?	૧૭૩ તમારા વાંસા ના પુઠ્ઠા માં દુખે છે ? (*or*) તમારી પીઠ નાં માસ ના તતૂ માં દર્દ છે ?	tam,ārā vānsā nā putthā mān dukh,e chhe? (*or*) tam,ārī pīth nāṇ māṇs nā tantū māṇ dard chhe ?
174. Does not the artery in your right wrist beat very forcibly ?	૧૭૪ તમારા જમણા હાથ ની નાડી ઘણી દોડતી નથી ?	tam,ārā jamnā hāth nī nāḍī ghanī dod,tī na,thī ?
175. The blood in the veins on your right hand appears very black.	૧૭૫ તમારા જમણા હાથ ની નસો માં રગત ઘણુ કાળુ દેખાય છે	tam,ārā jamnā hāth nī nas,o mān ragat ghanun kālun dekhā,ya chhe
176. Have you pain in the nerves of your face?	૧૭૬. શુ તમારાં મોહોડાં ની નસો માં દુખ છે.	shun tam,āraṇ moho,ḍān nī nas,o māṇ dukh chhe ?
177. Are the glands in that child's neck en-	૧૭૭. શુ પેલાં બાળક નાં ગળા માં ગાંઠ વધી-ગયા છે ?	shun pelān bālak nān galāṇ māṇ gānth vadh,ī-

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
ho,tā hai (*or*) us kā dam narm ho,tā jā,ta hai	dar halat,i marg,ast.
166 tum ko badī akad bā,ī hai ?	tu ra tamaddud (*or*, tashannuj) ba shiddat mī,shaw,ad ?
167 tum ko āge kab-hī mar,ī ki bīmār,ī hū,ī thī ?	gāh,ī bar tū sadma,i haiza ras,īd,a?
168 us ko jald chālīs būnd (*or*, katre) afīm ke arak ke do	ū rā chihl katra arak,i afyūn ba zūd,ī bi,dih,īd
169 kyā wuh shakhs mar,tā hāi ?	ayā ān kas mī mīr,ad ?
170 main samajh,ta hūn, ki wuh durust ho,tā jā,tā hai ?	man tasauwur mī,kun,am ki ū shifā mī yāb,ad
171 tum,hāre badan men kuchh zor ā,tā hai ?	āyā dar badan,i tū kūwat ziyād ma'lūm mī,shaw,ad ?
172 khā,ne pī,ne kā parhez rakh,iyo	dar akl wa shurb parhiz kun.
173 tum,harī pith ke paṭṭhe men dard hai ?	āyā dar risha,hā,i gūsht,i pusht,i tū dard,ī hast ?
174 tum,hare sīdhe hāth kī nabz zor se nahin chal,tī hai ?	nabz,i dast i rast,i tū kawi ul harakat nī,st ?
175 tum,hāre dahne hāth kī rag,on men lahū bahut kalā ma'lūm ho tā hai	dar urūk,i dast,i rāst,i tū khūn bisyār siyāh ma'lūm mī shaw,ad.
176 kyā tum,hāre munh kī rag,on men dard hai ?	āyā dar a sāb,i rū,yi tū dard,i hast ?
177 kyā us bachche ke gale men gilṭi,yān (*or*, girah,en) badh-ga,ī	āyā dar gulū,yi ān tifl girah,i buzurg uftāda,ast ? (*or*) āyā gulū,i

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
larged ?		ga,yā chhe?
178 That tumour ought to be cut out.	૧૭૮ તે ગુમડું (*or*, ઢીમડું) ફોડી-નાખવુ જોઈએ.	te gumdun (*or*, dhīm,dun) phod,ī-nākh,vun jo īye.
179 The tendons of the foot appear to be injured	૧૭૯ તમારા પગ ની નસો જોખમાયલી લાગે છે	tam,ārā pag nī nas,o jokhmā,yalī lāg,e chhe?
180. Does your nose appear to be stopped up ?	૧૮૦. તમારૂ નાક બંદ જણાય છે ?	tam,ārun nāk band janā,ya chhe?
181 There is a good deal of running from it	૧૮૧ નાક માં-થી પાણી ઘણું નિકળે છે	nāk mān-thī pānī ghanun nikl,e chhe
182 You appear to have cought a violent cold	૧૮૨ એવુ જણાય છે, કે તમ ને કઠણ સળેખમા થયો છે	evun janā,ya chhe, ke tam ne kathan salekhmā tha,yo chhe.
183 You must put your feet in warm water to night at bed time	૧૮૩ આજ રાતે સુતી વેળા તમે તમારા પગ ઉનાં પાણી માં મુકજો	āj rāt,e su,tī velā tame tam,ārā pag unāṇ pānī mān muk,jo
184 You must not eat fruit or vegetables	૧૮૪ તમે ફલ-ફલારી યા તર્કારી (*or*, શાક) ખાશો નહીં	tame phal-phalārī yā tarkārī (*or*, shāk) khā,sho nahīn
185. Are your eyes painful ?	૧૮૫ શુ તમારી આંખો દુખે છે ?	shun tam,ārī ānkh,o dukh,e chhe?
186. Do you sleep well at night?	૧૮૬ રાતે ઉંઘ સારી પેઠે આવે છે?	rāt,e ungh sārī pathe āv,e chhe?
187 Have you injured your ribs ?	૧૮૭ તમારી પાંસળી માં ચોટ આવી છે ?	tam,ārī pānslī mān chot āv,ī chhe?
188. Have you broken your collar bone?	૧૮૮ તમારાં ગળાં આગળ નુ હાડકું ભાંગી-ગયું છે ?	tam,aran galān āgal nun hādkun bhāng,ī-ga,yun chhe ?
189. Did you receive a blow on your breast bone?	૧૮૯ તમારી છાતી નાં હાડકાં પર કાંઈ ચોટ લાગી હતી ?	tam,ārī chhātī nāṇ hādkān par kā,ī chot lāg,ī ha,tī?
190 Your spine is crooked	૧૯૦. તમારા વાંસા નો કાંઠો વાંકો થયો છે. (*or*) બરડાનું હાડકું વાંકું થયુ છે (*or*) તમારી કરોડ વાંકી થઈ છે	tam,ārā vānsā no kānṭho vānko tha,yo chhe (*or*) bardā nun hādkun vānkun tha,yun chhe. (*or*) tam,ārī karod vānkī tha,ī chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
hain?	ān tifl muhra,i buzurg karda,ast? (*or*, dar āwarda,ast)?
178 us phode (*or*, gūmḍe) ko kāṭ,ā chahiye.	ān dummal rā nishtar bāyad zad
179 tum,hāre pāṅw kī nas,on men sadma ma'lūm ho,tā hai.	chunān ba nazar mī,āyad, ki dar a'ṣāb,i pā,ī tū sadma,ī ras,da.
180 tum,hārī nak band ma'lūm ho,tī hai?	āyā dimāgh,i shumā band shud,a?
181 nāk se rez,ish bahut-sī ho tī hai.	az bīnī āb bisyar mī,ā,yad
182 ma'lūm ho tā hai, ki tum ko sakht zukam hū,ā hai.	ma'lūm mī shaw,ad, ki tu rā zukām,i shadīd 'ariz shuda,ast
183 ap ne panw āj rāt ko so te wakt garm pānī men rakh,iyo	pa,i khud rā im shab wakt,i khāb dar ab,i garm bāyad guzāsht
184 tum mewa yā tārkārī mat kha,o	mīwa yā bukūl,at ma,khur
185 kyā tum,hārī ankh,en dukh,tī hain?	āyā chashm,an,at dard mī,kun,ad?
186 rāt ko nīnd achchhī tar,h se ā,tī hai?	wakt,i shab khūb khāb mī,kun,ī?
187 tum,hārī paslī (*or*, panjar) ko choṭ lag ī hai?	āyā dar pahlū,yi tū zarb,ī ras,īda?
188 tum,hārī hanslī (*or* hāns *or* gale ke-pās kī haddī) ṭūṭ-ga,ī hai?	ayā turkuwa,i tū shikast,a?
189 tum,hārī chhātī kī haddī par kuchh choṭ ā,ī thī?	āyā bar ustukhān,i sīna,at zarb,ī ras,īd,a būd?
190 tum,hārī pīṭh kī haddī bi nkī hai. (*or*) tum,hārī rīdh bānkī hai. (*or*) tum,hārā kangroḍ bānkā hai.	muhra,i (*or*, ustukhān,i) pusht,i tū kham,īda,ast.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
191. Have you much pain in your ear?	૧૯૧ તમારો કાન ઘણો દુ.ખે છે ?	tam,āro kān ghano dukh,e chhe?
192 Is there much wax in it?	૧૯૨ શુ તે મા મેલ ઘણો છે ?	shun te mān mel ghano chhe?
193 Are you salivated?	૧૯૩ તમારૂ મોહોડુ આવ્યુ છે શુ ?	tam,ārun mohodun āv,yun chhe shun?
194. How long has your mouth been sore?	૧૯૪ ક્યાર-થી તમારૂં મોં આવ્યુ છે ?	kyār-thī tam,ārun mon āv,yun chhe?
195 Are you deaf?	૧૯૫ શું તમે બેહેરા છો ?	shun tame behe,rā chho?
196 Can you see well at night?	૧૯૬ રાતે તમ ને સારી પડે સુઝેછે ? (or, દેખાય છે) ?	rāt,e tam ne sārī pathe sujh,e chhe? (or, dekhā,ya chhe)?
157 Is the sight of the eye improving?	૧૯૭. તમારી આખ ની રોશ્ની (or, જોત) સુધરતી જાય છે ?	tam,ārī ānkh nī roshnī (or, jot) sudhar,tī jā,ya chhe?
198 Are you quite blind in that eye?	૧૯૮ શુ તમ ને પેલી આએ મૂળગુ દિસ્તુ નથી ?	shun tam ne pelī ānkh,e mūlgun dis,tun na,thī?
199 Have you had an operation performed on it?	૧૯૯ શુ એ ના-ઉપર કાંઈ વાઢ-કાપ થયલી છે ?	shun e nā-upar kān,ī vāḍh-kāp tha,yalī chhe?
200 Are you frightened that you tremble so much?	૨૦૦ શું તમે બિહો છો, કે એટલા કાંપો છો ?	shun tame bih,o chho, ke etlā kāmp,o chho?
201 Have you any heart burn?	૨૦૧. શુ તમારી છાતી માં દાહ (or, અગ્નિ) બળે છે ? (or) તમ ને અમલ-પિત્ત થયો છે ? (or) તમારી છાતી માં ગરમી માલુમ પડે છે ?	shun tam,ārī chhātī mān dāh (or, agni) bal,e chhe? (or) tam ne amal-pitt tha,yo chhe? (or) tam,ārī chhātī mān garm,ī mālum pad,e chhe?
202 Do you feel pain under the short ribs of the right side?	૨૦૨ તમારી જમણી ગમ ની નાની પાંસળી ની-હેઠલ દુખ જણાય છે ?	tam,ārī jamnī gam nī nānī pānslī nī-hethal dukh janā,ya chhe?
203 You must take mercury	૨૦૩ તમ ને પારાંની દવા ખાવી જોઈયે. (or) પારા ની દવા ખાવી	tam ne pārā, nī davā khā,vī jo,īye (or) pārā nī davā khā,vī
204. Do you ever find	૨૦૪ તમારા ઝાડા માં ક	tam,ārā jhādā mān

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
191 tum,hārā kān bahut dukh,ta hai?	gūsh,i tū bisyār dard mi,kun,ad ?
192 kyā us men bahut mail hai?	ayā andar,ūn,ash chirk bisyār,ast ?
193 kyā tum,hārā munh āyā hai?	ayā dahān,i tū jūsh,ida,ast ?
194 kab-se tum,hārā muṇh āyā hai ?	chand wakt,ast ki dahān,i tū jūsh, ish ba ham-ras,ān ida ?
195 kyā tum bahre ho ?	āya tū kar hast,ī ?
196 rāt ke wakt tum ko khūb dikh,tā (or, dis,tā) hai ?	wakt,i shab ba khūb,ī mī bīn,ī ?
197 tum,hārī ānkh kī roshnī (or jot) ziyād,a ho ti hai ?	āyā bīnā,īyi chashm,i tū afzūn mī,shaw,ad ?
198 kyā tum ko us ānkh se mutlak nahīn dis,tā ?	āyā tū az ān chashm mutlak na mī bīn,ī ?
199 kyā us par kuchh kāṭ-kūṭ hū,ī hai ? (or) kisī ne kab-hī us par nashtar laga,yā hai ?	[i shumā zada,ast? ayā sābik bar īn l as,ī dar chashm, i shumā barā,i mu ālaja dast dād,a ? (or) jarrāh gah,ī nishtar ba chashm,
200 kyā tum darte ho ki itnā thar,tharā,te ho ? (or, kāmp,te ho) ?	aya tars,ida,ī, ki īn-kadr mī,larz,ī ?
201 kyā tum,hāri chhātī men agan (or jal,an or, soz ish) ho tī hai ? (or) tum ko amal pitt hū,ā hai ? (or) tum,hārī chhātī meṇ garm,ī ma'lūm ho,tī hai ?	sīna,i shumā mī sūz,ad ? (or) ba shumā asar,i safrā,st ? (or) waja ul fu,ād darī ? (or) tukhuma mī,shaw, ad shumā ra ?
202 tum hārī dahnī (or sīdhī) taraf kī chhoṭī paslī ke-nīche dard ma'lum ho tā hai ?	dar zīr,i ustukhān,i khurd,i pahlū, yi rāst,i tū dard,ī ma'lūm mī,shaw, ad ?
203 tum ko pāre kī dawā khā,nī pad,egī (or) pare kī dawā khā,nā.	bāyad dawā,i jīwa bi,khur,ī
204 tum,hare jhāde men kab-hī	dar birāz,i tū gāh,ī pāra,hā,i sakht

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
in your stools hard lumps like pieces of fat?	દિ કઠણ કકડા ચરબી સર્ખા પડે છે ?	kadı kathan kakdā chaı, bī saı khā pad,e chhe ?
205 Have you passed any worms ?	૨૦૫ તમારા ઝાડા ની-સાથે કીડા (*or*, કરમ) પડયા છે ?	tam,āıā jhādā nī-sāthe kīdā (*or*, karam) pad,yā chhe ?
206 Of what kind were they, long and round like earth worms, or broad like a piece of tape ?	૨૦૬ તે કેવા હતા, લાંબા અને ગોળ અળસિયાં જેવા, અથવા પોળા ફીત* સર્ખા ?	te kevā ha,tā , lāmbā ane gol alasıyān jevā, athvā polā phit* sarkhā?
207 Were they small and white like little pieces of thread ?	૨૦૭. શુ તે નાના અને ધોળા સુતર ના નાના તાર સર્ખા હતા ?	shun te nānā ane dholā sutar nā nānā tār sarkhā ha,tā ?
208. You must now remain very quiet	૨૦૮. હવે તમારે ચેન થી છાના-માના રહેવુ.	have tam,āıe chen thī chhānā-mānā ıah, evun
209. The doctor is gone to see his patients	૨૦૯. દાકટર સાહેબ પોતા ના બીમાર (*or*, આજારી) ઘરાકો ને જોવા ગયા છે	*doctor* sāheb potā nā bīmāı (*or*, ājāı,ī) ghaıāk, o ne jo,vā ga,yā chhe
210. I have caught a cold.	૨૧૦ મને સળેખમા થયો છે (*or*) સરદી થઈ છે	ma ne salekhmā tha,yo chhe. (*or*) sard,ī tha,ī chhe
211 Is she married ?	૨૧૧ તે સોવાસણ છે ? (*or*) તે પર્ણેલી છે ? (*or*) તે સ્ત્રી નાં લગન થયલાં છે ?	te sovāsan chhe ? (*or*) te paın,elī chhe? (*or*) te stıī nān lagan tha,ya, lān chhe?
212. We will have to examine your person †	૨૧૨ તમારૂ આંગ† તપાસવુ જોઈયે	tam,āı un āng† tapās,vun jo,īye
213 Give him some rhubarb	૨૧૩ તે ને થોડી રોઈબાગ (*or* રેવંચી) આપો	te ne thodī ro,ībāg (*or*, revanchī) āp,o.
214 He suffers from rupture (*hernia*)	૨૧૪ તે ને અતર્ગળ (*or*, ગોલા નો મરજ) થયો છે (*or*) તે નુ પાણી ઉતર્યું છે (*or*) તે ની રગ ઉતરી છે (*or*) તે નો નળ ઉતર્યો છે	te ne antargal (*or*, golā no maraj) tha,yo chhe (*or*) te nun pānī utar,yun chhe (*or*) te nī rag utr,ī chhe (*or*) te no nal utar,yo chhe

* *Fit* is a corruption of the Portuguese word *fita*

† The words *ang* and *badan* literally mean the *body* *Chhupi jaga* in Gujarati, and

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
sakht tukde charbi ke se nikalte hain?	mānand i pih daf' mi,shaw,ad?
205 tumhāre jhāde ke sāth kide (*or*, kirm) nikle hain?	dar birāz,i tū kirm,hā daf' shuda ast?
206 we kis tarḥ ke the, lambe aur gol keechwe se yā chaude fit[a] ke jaise?	ān,hā chi gūna būd,and āyā darāz wa gird mānand,i kharātīn yā ariz mānand,i niwār (*or*, bāfta)?
207 kya we chhote aur sufaid sūt ke chhoṭe ṭukḍe se the?	āyā ān hā khurd wa safid misl,i tār hā i bārik i rishta būd,and?
208 ab tum bahut ārām se raho	hālā sākit wa ba ārām bāsh.
209 *doctor* sāhib ap ne bīmār on (*or* āzāri yon) ko dekh ne gaye hain.	*doctor* sāhib ba dīd,an,i bīmār,ān i khud rafta,and (*or*) az barai mudāwā,i bīmār,ān,i khud rafta and
210 mujhe zukām hū,ā hai (*or*) sardī hū,ī hai	chā,id,am (*or*) nazla dar sar,am rikhta,ast. (*or*) zukām karda,am
211 wuh suhāgan hai? (*or*) us aurat kī shād,ī hū ī hai? (*or*) byāh hū,ā hai?	ān zan arūs,ī karda ast yā khair?
212. tum,hārā ang† dekh,ā chāhiye	badan,it shumā rā bāyad nigāh kard
213 us ko thodī rewand,i Chīnī do	ū rā kadr,ī rīwand,i Chīn,ī bi, dih id
214 us,e fatk kī bīmār,ī hū,ī hai (*or*) us kā pānī utr,ā hai. (*or*) us kī rag utr,ī hai. (*or*) us kā nal utr,ā hai	ū rā bīmārī yi fatk āriz shuda,ast

satr and *mahall i makhsus* in Hindustani and Persian are however polite words denoting *person*

A VOCABULARY* OF MEDICAL WORDS IN THE GUJARATI AND HINDU-STANI LANGUAGES.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI
Ague	ટાહાડિયો તાવ (સ.શીત-જ્વર)	tāhāḍ,iyo tāv (s shīt-jvar).	jūḍī. (s. sīt-jvar p tap,ı larz,a)
Arthritis	ઝણક-વા	jhanak-vā	jhanak-bā,ī
Asthma.	દમ નો રોગ દમ હાંફરો અમુજણ.સાસ	dam no rog. dam. hāmphro amujan sās	dam,a (s kāsh-shvās uddhak. sānk a zīk-un-nafas)
Anthony's fire. Erysipelas	ઈસપ અગ્નિ-વાત	īsap agni-vāt	agan-bā,o. bimb. (p surkh-bād,a a humrat naml)
Atrophy	દુબલાઈ ઝુરાપો	dublā,ī. jhur,āpo	dublā,ī dublā,pā. sūkhā.
Arm (from the shoulder to the [elbow).	બાજુ બાંહી ભુજ	bājū bānhī bhuj	bāzū bhuj. (*Hindi*, dand).
Arm (*from the elbow to the wrist*).	પહોંચો	pahoncho	pahunchā.
Arm-pit	કાખ બગલ. (s કક્ષ)	kākh bagal (s. kaksh)	kānkh. (*p* baghal).
Arm-pit (*abscess in the*)	કાખ- બિલાડી. બામલી	kākh-bilāḍī bāmlī.	baghal-gand
Ankle	ઘુંટી	ghuntī	ṭakhnā gattā. ghūthī. (a ka'b)
Artery.	ધમની ધોરી [નસ	dhamnī dhorī nas.	shiryān.
Artery (*cœliac.*)	આંબોઈ	āmbo,ī	
Anatomist	પિંડ-જ્ઞાની	pīnd-gnān,ī	tashrīh-dān
Anatomy.	પિંડ-જ્ઞાન.	pīnd-gnān.	ilm,i tāshrīh.
Abdomen	પેઢુ	pedhu.	pedū
Accouchement.	પ્રસવ. પ્રસુતિ સુવાવડ	prasav prasuti. suvāvad	jacha,gī
Accouchement (*science of*)	પ્રસવ-કર્મ ગર્ભ વિમોચન વિદ્યા	prasav-karm garbh vimochan vidyā.	ilm,i taulīd

* Several names of drugs are omitted from this vocabulary as they already appear in the Mercantile Glossary at page 208. The present vocabulary contains a good number of Sanskrit and Persi-Arabic words enclosed in parenthesis The former may safely be used in Gujarati and Hindi, and the latter in Urdu, as well as in Persian

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ:	ANGLO HINDI
Accouchement (*science relating to children after*)	બાળ રક્ષણ વીધી શાસ્ત્ર	bal rakshan vidhī shāstr	shīr k͟hār bachchon ko sambhālne kā ilm
Accouchement (*one in a state of*)	સુવાવડી	suvārdi	jachā. alwanti
Accouchement (*pangs of*)	પ્રસવ વેદના	prasav vedná	pīr (*p* dard i zih)
Accoucheur	પ્રસવ કરાવનાર પ્રસવ કારી વૈદ	prasav karāvnar prasav kārī vaidya	janāne wālā tabīb
Abortion.	ગર્ભ પાત અકાળ ઓત્પાત	garbh pāt. akāl otpāt	garbh pat akālot pāt. peṭ girnā (*p* iskat i hamal)
Antibilious.	પિત્ત નાશક	pitt-nāsh ak	pitt-nāsak (*p* safrā shikan)
Antidote	પાવ-ઝેહેર ઝેહેર નો ઉતાર ઝેહેર નું વારણ	pāv jeher jeher no utār joher nun varan.	pā zahr zahr-muhra tiryak
Anodyne	દુખ હરણ	dukh haraṅ	dukh haran (*p* taskin bak͟hsh *a* musakkin musabbit)
Adult.	અધોડ (*s* તરૂણ)	adhod. (*s* tarun)	tarun (*p* jawān. ras ida *a* bālig͟h)
Abscess.	ગુમડું ફોલ્લો	gumḍuṇ. phollo	gūmdā. phodā
Abscess (*palmar*)	સાત પુડો	sāt-pudo	
Albugo White speck in the eye	ફુલું	phulun.	phūlī phullī (*p* gul)
Amenorrhea (*absent, suppressed, or vicarious menstruation*)	ઋતુ (*or* દસ્તાન) નું બંધ થવું અથવા થોડું નિકળવું અથવા બીજે ઠેકાણે વહેવું	ratu (*or*, dastān) nun band thavun, athvā thodun nikalvun, athvā bīje ṭhekāne vah, evun.	ḥaiz kā band honā, yā kam ānā, ya dūsrī taraf jārī honā.
Animal magnetism.	જનાવર નું લોહ-ચુંબક	janāvar nuṇ loh chumbak.	jazb i haiwānī

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI.
AGROSTIS LINEARIS Sacrificial grass	કુશ દર્ભ (s દૂર્બા)*	kush. darbh (s. dūrbbā) *	dūb (s dūrbbā)*
Aconite Wolfsbane (*a vegetable poison*)	વચ્છ-નાગ	vachh-nāg	bachh-nāg
Arsenic (*white*) † Ratsbane	ફટકિયો- સોમલ સોમલ-ખાર	phatakiyo- somal somal-khār	phaṭakiyā somal. samm-ul-khār (*a.* samm-ul-fār).
Arsenic (*red*)† Realgar	મસીલ રક્ત-ધાતુ	mansīl rakt-dhātu	mansīl. rakt-dhātu.
Arsenic (*yellow*) † Orpiment	હડતાળ	hadtāl	hartāl. (*p* zarnīkh)
Arsenite of copper Scheel's Green Schweinfurth Green †	હીરવા	hīrvā	hīrwā
Acid Essence	તેજાબ રસ. રસ-કસ.	tej-āb ras ras-kas	tej-āb ras ras-kas

* A *mufassil* writer on Indian agriculture advises those who wish to secure an all but certain immunity from the dengue and other fevers that may visit their locality to plant *dub* grass around the *bangalow* and allow it to grow undisturbed, to be mown for hay in due season It may be propagated by turfing, transplanting, or sowing, as utility may suggest If sowing is determined upon, the seeds should be put in the ground about three to four inches apart, and the best time is just before the rains, putting the seeds into the ground about three or four inches below its level Transplanting should be done about the middle of the rains, putting the young plant at eight or nine inches apart Turfing, or sodding, can be done throughout the rains, the earlier the better After the sods have been laid down, they require a little beating to make them lie compactly The grass is the best that India produces for cattle feeding, being full of nourishment and of fine quality The cost is trifling, as turfing can be done at something like an average of Rs 2-4 per thousand square feet, transplanting for Rs 1-8, and sowing from 12 ans to R 1 When cows graze on this description of grass land, they yield from 20 to 25 per cent more milk than they do when feeding on other grasses Another preventive is the common *tulsi* (OCYMUM SANCTUM) to be grown in flower pots, of which one or two should be kept during the day in each inhabited room The rest should be placed in the *verandah* after sunset, to be left there all night, and taken inside the next morning This apparently insignificant looking plant is a free producer of *ozone*, its leaves having a peculiarly agreeable fragrance It is easily raised from seed, and requires no looking after beyond a bi-weekly watering

† These are mineral poisons

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ	ANGLO-HINDI
Aqua fortis. Nitrous acid.	સુરા ખાર નો તેજાબ આગ પાણી	surā khar no tej āb āg pānī	shora kā tez-āb
Ablution	અંઘોલ સ્નાન.	anghol snān	asnān angohal (a ghusl)
Ache Aching	ઘોંકો ઘટકો દુખ. દુખવું વેદના	ghonko ghaṭko dukh dukhnun. vedna	dukh dard pir bedan
Ache (to)	ઘોંકો મારવો ઘટકો મારવો દુખવું	ghonko mārvo ghaṭko mārvo dukhvun.	dukh,na. dard kar,nā
Acetic acid.	સરકા નો ખાટો તેજાબ	sarkā no khaṭo tej āb	sirke kā khaṭṭā tez-ab
Bruise (a)	ચામઠું ચાઠું સરેટો ચોટ	chāmṭhun chāṭhun. sareto choṭ	choṭ kuchlā,ī
Brand Cautery	ડામ	dām.	dāgh
Burn	ચટકો છાગ્રો	chaṭko chhāgro	jalne kā zakhm
Belly	પેટ. ડોજું. (સ ઉદર)	peṭ dojhun. (s udar)	peṭ (p shikam)
Belly (*corpulent*)	થોળો ડુંદ	tholo dund	moṭā peṭ tond
Breast. Bosom	છાતી (સ ઉર)	chhātī (s ur)	chhātī (p sīna s ur)
Breasts *	થાન. ધાઈ આંચળ છાતી * (સ સ્તન)	thān dhāī. ānchal chhātī * (s stan)	ānchal asthān (p pistan)
Breast (*the heart or conscience*)	હૃદય અંત કરણ દિલ.	hridya. anta karan. dil	kaleja. man. dil jigar antā karan.
Bone.	હાડકું હાડકી હાડ	hāḍkun. hāḍkī. hāḍ	haḍḍī hāḍ haḍḍā
Bone-setter	હાડ બેસાડ-નાર (*or*, દુરસ્તકર નાર; *or*, જોડ-નાર)	hāḍ besāḍ,nar (*or*, durust kar,nār *or*, joḍ,nār)	haḍḍī biṭhā,ne,wālā (*or*, joḍ,ne,wālā)
Bile. Gall bladder	પિત્તો	pitto	pittā. (p zahra)
Bilious.	પિત્તાળુ	pittālu.	pittahā. (p safrāwī zahrāwī)

* In polite language, *chhati* is commonly used to denote the *mammary glands*

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Bilious humour Gall	પિત્ત	pitt	pitt (p zard-āb. safrā)
Bilious complaint	પિત્ત-રોગ	pitt-rog	pitt-rog
Bilious (*to become*)	પિત્ત ચઢવુ	pitt chadh,vun.	pitt chadh,nā.
Blotches on the skin	ચાઠાં	chāthān.	dāgh chakte.
Blind	આંધળો	āndhlo.	andhā (p kūr, a. a'mā)
Blind during the night [pia	રતાંધળો રતાજળો	rat-āndhlo. rat-ānjlo	rat-aundhiyā (p. shab-kūi)
Blindness at night Nyctalo-	રતાંધ	rat-āndh.	rat-aundhā
Blind of one eye	કાણો એક આંખ નો	kāno ek ānkh no	kāna (p yak chashm kūr a a'wai).
Blood	લોહી રગત (s. રક્ત. રૂધિર)	lohī ragat (s. rakt rudhir)	lahū (s rakt rudhir p khūn. a. dam)
Blood (*corruption of*)	રક્ત-વિકાર	rakt-vikār.	
Blister Pustule.	છાગલો ફોફૈયો ફફોલો ફોફસો	chhāglo phophaiyo phapholo pho, phso	chhālā phapholā
Bronchitis	ઉધરસ	udhras	phephde kī nalī kā jal,an (p sūz, ish,i halkūm)
Bladder	ફુક્કો	phukko	phuknā (a. masāna)
Bladder (*stone in the*) Calculus	પથ્રી	pathrī	pathrī (p sang,i masāna)
Bottom (*backside*).	કુલુ	kulun	chūtad pūth kūlā. (p surīn).
Breath	દમ શ્વાસ	dam shvās	dam sāns
Breathe (*to*)	દમ લેવો શ્વાસ નાખવો	dam le,vo shvās nākh,vo	dam le,nā.
Bandage.	પટો પટ્ટી	pato. pattī	pattī

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO GUJ	ANGLO-HINDI.
Bald-headed.	બોડકો ટાળ પડેલો કેશ હીન.	bodko ṭal paḍelo kesh hīn.	ganjā.
Black thorn apple	કાળો ધતુરો	kalo dhanturo	kālā dhatūrā
Black basil. (See OCYMUM)	કાળી તુળસી	kalī tulsī	kālī tulsī.
Bubo	બદ	bad	bad. bāghī.
Back.	પીઠ વાંસો બરડો	pīth vanso barḍo	pīṭh (p pusht. a. zahr)
Back bone. Spine Vertebræ.	પીઠનું હાડકું બરડાનો કાંટો કરોડ રીઢ	pīṭh nun hādkun. barda no kāṇṭho karod. rīdh.	pīṭh kī haḍḍī. rīdh. kangrod.
Back (*ulcer on the*)	ગોટી	goṭī.	
Basilica (*the artery so called*)	બાસલીક	basalik.	bāsalik
Cut (*a*)	ઘા ચીરો વાઢ કાપ. ફટકો ઉઝરડો જર્બ	gha. chīro vādh. kap phaṭko ujhardo jarb	ghā,o chīr,a. (*p* zakhm a. zarb)
Cuticle.	ઝીલી બારીક ચામડી	jhili. bārīk chamdī.	jhillī. patlī chamdī.
Cutaneous disease	ચામડી નું દર્દ	chamdī nun dard	chamdī kā dard.
Calf of the leg	ટેટું	ṭeṭun	pindlī (*p* sāk)
Croton nut.	જમાલ ગોટો	jamal-goṭo	jamal goṭā (a. habb-ul mulūk. ḥabb-us-salat n)
Croton oil.	જમાલ ગોટા નું તેલ	jamal-goṭa nun tel.	jamal-goṭe kā tel (*p* raughan,ı habb-ul mulūk)
Castor oil plant.	એરંડી એરંડો	erandı erando	arand. vāt-ārı. vāt-vairī. (*p* bīd-anjīr)
Castor oil.	એરંડિયું દિવેલ.	erandiyun. divel.	arand ka tel (*p* raughan,ı bīd anjīr)
Colic.	ચુંકો અમળાટ શૂલ	chunko *amlat. shūl	ba,o-sūl (*p* zulām a. kulinj)
Colic with flatulence	વા શુળ વાત-શુળ	va sul vat-shūl.	vat-shūl

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Consumption. Phthisis	ખઇ-રોગ. (s. ક્ષય)	khai-rog. (s ksha-ya)	chhai-rog. gal,nī a sill)
Consumptive.	ખઇ-રોગી	khai-rog,ī	chhai-rog,ī (a mas, lūl madkūk)
Consumptive cough	ખઇ-કાસ (s. ક્ષય-કાસ)	khai-kās (s. kshaya-kās)	chhai-kās
Cataract of the eye. [tract)	મોતિયો	motiyo	motiyā-bind. (a. sabal).
Cataract (to ex-	મોતિયો કાઢવો	motiyo kādh,vo	motiyā nikāl,nā.
Catarrh. Cold Rheum De-fluxion.	સળેખમા સર્કમ જુકામ. સરદી	salekhmā sarkam. jukām sard,ī.	zukām sard,ī jūdā. (p hawā-zada,gī. rīz,ish. a. nazl,a)
Change of air.	પાણી-ફેર હવા-ફેર	pānī-pher havā-pher	hawā badal,nā.
Chilblain	થંડી (or, સરદી) થી પડેલા ચીરા (or, કાત્રા).	thandī (or, sard,ī) thī pad,elā chīrā (or, kātrā)	biwā,ī.
Carbuncle. An-thrax.	ગરમી નો ફોલો	garm,ī no phollo	muhāsā. garm,ī kā phodā
Cancer.	પાઠું	pāṭhun	(p hazār-chashm,a. a. saratān).
Cancerous	સડો લાગેલુ.	sado lāg,elun.	sad,ā hū,ā.
Clavicle Collar-bone Shoulder-blade.	ખભા નું હાડકું. ગળાં આગળ નુ હાડકું. ફરા	khabā nun hādkun. galān āgal nun hādkun phaiā	hanslī. hāns. gale ke-pās kī haddī.
Chicken-pox.	અછબડા.	achhabdā	motiyā-sītlī.
CASSIA ALATA.*	દાદ-મર્દન* (s દદ્રુ-મર્દ્દન).	dād-mardan * (s dadru-marddan).	dād-marddan * [fulūs).
CASSIA FISTULA	ગરમાળો.	garmālo.	amaltās (p maghz,i
Chemical analyz-er.	રસાયણી પૃથક્કરણ કર્નાર. મૂળ તત્વ શોધન કર્ત્તા મૂળ તત્વ વિવેચન કર્ત્તા	rasāyan,ī prithak, karan kar,nār mūl tatv shodh,an karttā. mūl tatv vivech,an karttā	rasāyan,ī prithak kar,ne,wālā. (a. mufarrik-ul-ajzā).
Costiveness Con-stipation.	બંધેજ. બંધ-કોશ બંધ કૃષ્ટ કબજ. કબજીયત ખુશકી.	bandh,ej. bandh-kosh. bandh-krisht kabaj. kabj,iyat. khushk,ī.	bandh,ej. (a. kabz kabz,iyat in, kibāz

* It is the name of a plant, used by the Natives of India to cure the ringworm.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO GUJ:	ANGLO HINDI
Contagion. Infection.	ચેપ રોગ નું ઉડવું (*or*, વળગવું)	chop. rog nun udvun (*or*, valag vun)	phailā,o (*a* sirā, yat. ta,assur)
Contagious disease	ચેપી (*or*, આચ્છિયો) રોગ. ઉડતો આજાર	chopi (*or*, ānchaliyo) rog udto ājar	phailā,ū dārd. (*p* maraz,i musri maraz,i mu'dī)
Cartilage	કુમળું હાડકું	kumlun hādkun.	komal (*or*, narm) haddī
Carbonate of soda. Alkali.	સચોરો સાજી ખાર	sachoro sāji khar	sajjā khār sajjī miṭṭī (*p* ushnān shakhar)
Carbonate of potash	જવ ખાર (*s* યવ-ક્ષાર)	jav khār (*s* yav-kshār)	java khar
Cough.	ખાંસી ઠોંસો ખોખલો	khānsī thonso khokhlo	khānsi (*p* surfa)
Caul	આંતરડાં ઉપર ની પાતળી ચામડી ચરબી ની ચાદર	āntardān upar nī pātlī chamdī charbi nī chādar	antdī kī patlī chamdī charbī kī chaddar
Caul (*omentum*)	પેટ નો પડદો	peṭ no pardo	peṭ kā parda.
Coul (*of a child*)	ઝીલી	jhili	jhillī.
Chin (*or*, hooping) cough.	સસણી ઉંટાટિયો	sasnī. unṭaṭiyo	dābā. dabbā
Chin	હડપચી ઠુંઠડી.	hadapchī thuthḍī.	ṭhuḍḍī. (*p* zanakh sib,i ghabghab za,kan)
Cramps. Convulsions.	આંકડાં ગોટલાં બેટકાં પિળવાં વટ વળ તાણ ખેંચ	ānkdān gotlān. betkān. pilvān. vanṭ. val tān khench.	akad-ba,i (*Dakh* ankad ankaḍāṭ. *Kon*. bal wal. *a*. tamaddud tashannuj)
Cholera.	મોડચી. જરી મરી	modchī jari marī	mari jarī marī muṇh peṭ. ola-uṭhā. (*a* haiza)
Cholera (*in Surat*)	હગ ઓક	hag-ok	
Cholera (*in Ahmad-abad*)	કોગળિયું	kogaliyun	
Cholera (*in Kathiyavad*)	ટુટિયું	ṭuṭiyun	

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Cholera mixture.	મોડચી ની દવા	modchī nī davā	jarī-marī kī dawā (*p* dawā,ı haıza).
Clammy.	લચલચતુ ચિકાસ-ભરેલુ ચિકણુ	lach,lach,tun. chık,ās-bhar,elun chık,nun	las,lasā laj,lajā. chıp,chıpā. chıpṭā (*a* lazıj)
Corn on the foot.	આંટણ	āntan	gattā gokhrū
Cup (*to*)	પોંત (*or*, રૂમડી) ખેચવી વેહેતુર મુકવાં	pont (*or*, rumdī) khench,vī veh-entur muk,vān	sīngī lagā,nā pachh,nā
Cupping instrument.	પોંત રૂમડી તુમડી વેહેતુર નો કાચ સીંગી	pont rumdī tum,dī vehentur no kāch sīngī	sīngī tombdī pa,chh,nī (*s* shrıngī *p.* shīsha,ı hajām,at kūwa)
Cupper. Scarifier.	રૂમડી ખેચનાર. વેહેંતુર મુકનાર.	rumdī khench,nār vehentur muk,nāı	sīngī lagā,ne,wālā (*a* hajjām)
Catheter.	સળી પેશાબ-સળી	salī pesh-āb-salī	salā,ī pesh-āb-salā,ī
Courap	ગજ-કર્ણ.	gaj-karn	
Coriander seed	ધાણા.	dhānā	dhanıyā sūkhī kothmīı (*p* kısh,nīz,ı <u>kh</u>ushk syāh-dāna sıyāhwıya)
Coriander plant	કોથમીર	kothmīr	kothmīr. gīlī koth,mīr. (*p* kıshnīz,ı tar)
Cyanic acid.	કડવી બદામ નાં તેલ નો ઝેરી અરક.	kadvī badām nān tel no jhei,ī arak	kadwī bādām ke tel kā zahr,ī 'arak.
Cod liver oil.	માછલી નુ તેલ. મગર નુ તેલ	māchhlī nun tel magar nun tel	machhlī kā tel magar kā tel
CANNABIS SATIVA. Hemp plant.*	ગાંજો *(*s* ગ જી કા)	gānjo,* (*s* ganjıkā)	gānja* (*s* ganjıkā),
COCCULUS INDICUS (*a vegetable poison*).	કાક-મારી કાક-ફૂલ	kāk-māıī kāk-phūl.	kāk-mārī kāk-phūl,

* The fructification, when nearly ripe, is bruised and smoked for intoxication The leaves dried are ground in water and drunk for the same purpose In this state it is called *bhang*, *bıjaya*, and *sabzı*.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ	ANGLO-HINDI
Current of air	પવન ની લેહેકી હવા આવ્વા નો માર્ગ	pavan nī lohekī havā āvvā no marg	hawā āne kā rasta. (p rah guzar,ı hawa)
Coldness.	ટાહાડ ઠંડ	tahād. thand.	thand. (p sarma)
Calomel	મારેલો પારો પારા નો કપુર.	mārelo pāro pāra no kapūr	pare kā kusht,a pāro kā kafūr
Cure (*remedy*)	ઈલાજ ઉપાય દવા દારૂ	ılaj upaya. davā dūru	ılaj upāya. (a mu ālaja)
Cure (*restoration of health*)	આરામ.	ārām	ārām (a shıfā. sıhhat)
Cure, to (*the patient*)	સારૂં (*or*, ચંગું, *or*, સાજું, *or* નિરોગી) કરવું	sārun (*or* changun *or*, sajun *or* nı rogı) kar vun.	achchha (*or* bhalā *or* changā *or*, tan-dūrust) kar nā.
Cure, to, (*the disorder*)	દૂર કરવું દવા દારૂ કરવી	dūr kar vun davā dāru kar vī	dūr (*or* daf' *or* raf) kar nā. (p mu ālaja (*or*, ta, dāwī) kard,an
Cure to, (*the wound*)	રૂઝવવું અંગુર કરવું	rujhav vun angur kar vun	angūr kar nā.
Cured to be (*the wound*)	રૂઝવું રૂઝાવું રૂઝ આવવી અંગુર આવવું	rujh,vun. rujhā, vun rujh av vı angur av vun.	angūr ho nā angūr kar lā,na
Deaf	બેહેરો (*s* બધિર)	behero (*s* badhır)	bahra. (p kar a. asamm)
Dull of hearing	ઊંચા કાન નો	ūnchā kān no	ūnchā kān,ī (v a. ūnchā sun,nā)
Dumb	મુગો વાચા વગર નો	mugo vāchā vagar no	gungā. (p gung a abkam)
Dose of medicine	પરિમાણ	parımān	mikdār mu tād.
Dysentery	લોહી-આમ લોહી અતિસાર	lohī-ām. lohī-atı sār	lahū atısār (p ıs hāl,ı khūn. ıs,hal,ı damawī)
Diarrhœa.	સંગ્રહણી હગાણ અતિસાર. શીત-રસ.	sangrahanī hagā, man atısār shīt-ras.	atısar sangrahanī. sīt-ras (p jıryān,ı shıkam. ıs,hāl)
Debility	નબળાઈ નાતવાની	nablā,ī. na tawan,ī	nā tawān,ī. nā kā, wat,ī. kam zor,ī. nır bal,ī. (a. nakā, hat. zu f)

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Dropsy (*hydropisy.*)	જલ-રોગ પાણી ની બીમારી	jal-rog pānī nī bīmār,ī.	jal-rog pānī kī bīmār,ī pyās kī bīmār,ī (*a* is,tıskā)
Dropsy pervading all the members of the body (*anasarca*)	નાળ-ગુળ પિંડુર-રોગ	nāl-gul. pindur-rog	soth (*p* istıskā,i lahm,ī)
Dropsy of the abdomen from a collection of serous fluid (*ascites*)	ઉદર-રોગ જલ દર (*s* જલ-ઉદર).	udar-rog jal-andar. (*s* jal-udar)	jal-andar (*p.* istis, kā,i zakkī)
Dropsy of the abdomen being a flatulent distention of the belly (*tympanites*)	કઠદર (*s* કાષ્ટ-ઉદર)	kath-andar (*s* kāsht-udar)	kath-andar (*p* is, tıskā,i tabl,ī)
Delirium.	બે-હોશી બે-શુદ્ધી મૂર્છા	be-hosh,ī be-shud, dh,ī mūrchhā	be-hosh,ī (*p.* sar, sām hazayān)
Dyspepsia Indigestion	અજીર્ણ બદ-હજમી બાદી	ajīrn bad-hajm,ī bād,ī	ajīrn. bad-hazm,ī.
Dysmenorrhea (*difficult or painful menstruation*)	રતુ (*or,* દસ્તાન) નું કઠિણાઈ થી અથવા દર્દ સાથે વહેવું	ratu (*or,* dastān) nun kathinā,ī thī athvā dard sāthe vah,evun	haiz kā ā,nā mush, kıl se yā dard ke-sāth (*a* usr-ul-haiz)
Dysury	મૂત્ર-કૃચ્છ કર્ક-મૂત પેશાબ નો અટકાવ તથા અગન	mūtr-krichh. kark-mūt pesh-āb no atkāv tathā agan	kark-mūt (*a.* usr-ul-baul habs-ul-baul)
Diabetes	મૂત્રાતિસાર મિઠો પર્મો.	mūtr-ātısār mitho parmo.	ghadī-ghadī pesh-āb kā ā,nā (*p* silsil,ı baul)
Draught Decoction of drugs	કાવો કાડો ઉકાળો જોશિંદો	kāvo kādo ukāl,o josh,indo	josh,ānd,a kādhā. sharbat
Dug of an inferior animal	ચુચી	chunchī	chūnchī than
Dulci-acid	ખટ-મિઠું	khat-mithun.	khat-mīthā

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO GUJ.	ANGLO-HINDI.
Dislocation	મોચ	moch	moch (*p* faskh,i ustukhān)
Dislocated Disjointed (*to be*)	મોચાવું ઉતરી જવું	mochā,vun. utrī ja,vun.	moch jā,nā. utar-jā,nā. haddī sarak-jā,nā
Disease	રોગ. દરદ આજાર બીમારી કહેલી મુઝારો આમય	rog dard ājār bīmār,ī kāho'l,ī. mujhāro āmaya.	dard. āzār rog maraz. bīmār,ī.
Diseased	રોગી દરદી આજારી બીમાર કાહેલ. માંદો	rog,ī dard,ī ājār,ī. bīmār kāhol. māndo	dard mand. āzār,ī rog,ī (*a.* marīz)
Disease (*venereal*)	રાંડ નો આજાર મૈથુનની ગરમી	rānd no ājār mai,thun nī garm,ī	randī kā āzār mai,thun kī garm,ī.
Disease (*epidemic*)	ફેલાયલો રોગ. મરકી	pholā,yalo rog markī	phailā hū,ā dard mahā marī. (*p* maraz,i āmm. wa,bā)
Disease of the mouth. Offensive breath.	આગરૂ.	āgrū	munh sadā. (*p* ganda-dahan)
Disease (*endemic*)	દેસી રોગ ખાસ દર્દ.	des,ī rog khās dard	des,ī rog khāss dard (*p* maraz,i makhsūs)
Diagnosis	રોગ ની પરીક્ષા	rog nī parīkshā.	tashkhīs.
Diaphragm	પેટ નો પડદો	pet no pardo	pet kā parda (*p* parda,i shikam)
Eye	આંખ ટીકડી. (*s* નેત્ર નયન લોચન. ચક્ષુ)	ānkh. tīkdī. (*s* netr nayan. lochan. chakshu)	ānkh. (*s* netr nayān. *p* chashm *a.* ain)
ye or sight [*to lose*]	આંખ ફુટવી	ānkh phut,vī.	ānkh phut,nī
e *pupil of the*)	આંખ ની પુતળી (*or* કીકી, *or* કાળી, *or* રત્ન)	ānkh nī putlī (*or* kīkī *or*, kālī *or*, ratn)	putlī. (*p* mardumak. mardum,i chashm. siyāha,i chashm) *
e (*socket of* e)	આંખ નો ગોખલો	ānkh no gokhlo	ānkh kā ghar (*p* chashm khāna)
e-ball.	આંખ નો ડોળો	ānkh no dolo	delā. dhelā (*a.* hadaka)
ye (*bleared*)	ચુંજેલી આંખ. પાણી ઝરતી આંખ	ouj,elī ānkh. pānī jharaph,tī ānkh.	sūj,ī hū,ī ānkh. chipdī ānkh.

* *Du khatun* is a metaphorical term for the *pupils of the eye* in Persian.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Eye (*throbbing pain in the*).	કાંક્રો ખરખર	kānkro khar,khar.	ānkh khaṭak,nī
Eyebrow	ભવાં ભમર (P અબરૂ)	bhavān. bhamar. p abrū)	bhauṇ (p. abrū)
Eyesight	નજર નિગાહ. (s દ્રષ્ટિ. જોત)	najar nigāh. (s. drishti jot).	nazar nigāh (p. bīnā,ī nūi,i dīd,a).
Eye (*mucus of the*)	ચિપડો	chipdo	kichdā
Eyelash	આંખ ના પાંપણ	ānkh nān pāmpan	papnī (p mizha)
Eye (*film over the*)	આંખ નો પડદો	ānkh no pardo.	ānkh kā parda. (p. parda,i chashm)
Eyelid [the).	પોપચું ટોપું. ટોપચું આંખ નું ઢાંકણું	popchun topun topchun. ānkh nun dhānk,an.	papoṭā potā (p. palak. parda,i chashm).
Eyelid (*stye on*	આંજણી	ānjnī	ānkh anjanī
Ear.	કાન (s કરણ)	kān (s karn)	kān (p gūsh a uzn)
Ear ache	કાન નું દરદ કાન-શુલ (s કરણ શુલ)	kān nun dard kān-shūl (s karn-shūl)	kān kā daid kan-kat,ī kan-bichhī kan-chattā kan-pher. [salā,ī.
Ear pick	કાન કોતરણી	kān kotar,nī.	kān kutran kan-
Ear trumpet	સાંભળવા ની ભુંગળી. બાંકું	sāmbhal,vā nī bhunglī bānkun.	bhongal bānkā
Earless.	કાન વગર નો.	kān vagar no.	kan-kat,ā būchā
Ear (*lobe of*).	કાન નું ચાપકું. બુટ	kān nun chāpkun buṭ	kuchiyā kan-gūdī. (p binā-gīsh nar ma,i gūsh),
Ear-wax.	કાન નો મેલ	kān no mel.	kān kā mail. khūn gūdā (p. chir gūsh zahr,i gūsl
Elbow	કોપરિયું.	kopariyun.	kuhnī. (p. ārai mafsil,i bāzū mirfak). [rūda
[The bowels. Entrails, gut	આંતરડાં	āntardāṇ.	antḍiyān. ānteṇ. (
Emetic (*an*)	ઉલટી ની દવા.	ulṭī nī davā.	ultī (or, kai) k dawā. (p kai āwar. a. muka,ī

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ	ANGLO-HINDI.
Embryo	તરત નો રહેલો ગર્ભ (*or*, હમેલ) પિન્ડ	tarat no rahelo garbh (*or* hamel) pind.	muzgha.
EMISSIO SEMINIS	ધાત નું જવું	dhat nun javun	dhat kā jarī hona (*a.* inzal)
Eruption upon the tongue and lips from heat.	આગ્રા પોપડા	āgra popḍā.	jazb
Eruption on the skin. Scurvy	ખર્જુવો	kharjuvo	kharoj (*p* kharāsh)
Epilepsy	ફેફરા નો રોગ ફેફરું વાઈ (ક અપસ્માર) [ર	phephran no rog phephrun vai (*s* apa smār)	phephadı mirgi (*a* sar')
Electro-biology	વિજળી ની અસર	vijli nī asar	bijlī kī tasır
Elephantiasis.	નળો વા શુલ રસ	najlo va-shūl ras	fil-pā. da ul fil
Epsom salt	જુલાબ નું મીઠું	jullab nun mīṭhun	jullāb kā namak
Exercise of the body Athletic feat Fencing	કસરત તાલીમ હથ્યાર બાજી પટે બાજી શમશેર બાજી મલ્લ યુદ્ધ.	kasrat. tālim. hath yar bāj ī. paṭe-bājī shamsher-bāji mall-yuddh.	hath-yar-bāzī. paṭe-bazī lakdī bazī shamsher bazī mall juddh.
Exercise (*to practise fencing*)	કસરત કરવી પટા રમવા પટે બાજી કરવી હથ્યાર બાજી કરવી	kasrat karvi paṭa ramvā. paṭe baj ī karvī. hath yar bāji karvi	hath yār bazı kar nā paṭa jhadnā lakdī phenkna. shamsher bazī karna.
Exercise without instruments where the body is in a prostrate position with hands thrown forward, and feet stretched backward to their full extent.	જોર	jor	zor (*Hindi.* ḍand)
Exercise with clubs.	જોડી	joḍı	joḍı

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Exercise with a cylinder of wood with handles Parallel bars	નિખાલસ	nikhālas.	nikhālas
Exercise on a vertical pole.	મલ્ખમ.	malkham.	malkham
Exercise resembling fencing and broadsword	લકડી-પટા	lakdī-patā	lakdī-paṭe
Exerciser Athlete (*an*)	હથ્યાર-બાજ પટે-બાજ શમશેર બાજ તાલીમ-બાજ કોલાટી મલ્લ. ઉસ્તાદ	hath-yār-bāj pate-bāj. shamsher-bāj tālīm-bāj. kolātī mall. ustād	hath-yār-bāz paṭe-bāz. lakḍī-bāz shamsher- bāz mall ustād dand-pel. [lahm)
Flesh	માંસ ગોશ્ત	māns gosht	māns (*p* gūsht *a*.
Fleshy.	પીન માંસ-પુષ્ટ ગબ્ગબીત મા તેલો પરિ-પુષ્ટ	pīn māns-pusht gab,gabīt māt,elo pari-pusht	motā (*p* farbih pur-gūsht. *a*. ja, sīm)
Forehead.	કપાળ. લલાટ. પેશાની	kapāl. lalāt pesh-ānī.	peshānī māthā (*p*. jabīn. sīmā).
Foot.	પગ	pag	pānw. pair. (p pā *a*. rijl).
Foot (*sole of the*).	પગ નું તળિયું	pag nun taliyun	pānw kā talwā. (*p*. kaf,i pā sākf,i pā).
Foot (*instep of the*).	પગ ની પાટલી	pag nī pātlī	pusht,i pā
Finger.	આંગળુ	ānglun.	unglī (*p* angusht. *a* anmila)
Forefinger.	તર્જની હાથ ના અંગુઠાની-પાસે નું આંગળુ.	tarjanī hāth nā anguṭhā nī-pāse nun ānglun	kalme kī unglī tai, junī (*p* shahāda *a* sabbāba).
Finger (*middle*).	મધ્યમા. વચલુ આંગળુ'	madhya,mā. vach, lun ānglun	bīch kī (*or*, bichlī, *or*, manjhlī) unglī. (*p* miyān,ī *a* wus, tā). [binsir).
Finger (*little*).	ટચલી (*or*, નાની) આંગળી.	ṭachlī (*or*, nānī) änglī.	kān-unglī. chhin, gulī. (*p*. kalīch. *a*.
Finger (*ring*).	વિંટી પેહર્વા ની આંગળી.	vinṭī pehai,vā nī änglī.	chich-unglī. (*a*. khinsir)

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI.
Finger (*tip of the*)	આંગળા ની ટોચ (*or*, નોક)	anglān nī ṭonch (*or*, nok)	poṭā tondī.
Fumigation.	ધુણી બાફ	dhuṇī. bāph	dhūnī baph (*p* bukhār kash,ī)
Fumigate (*to*)	ધુણી આપવી બાફ આપવો	dhuṇī apvī bāph āpvo	dhūnī lagā,nā. baph ārā de,nā.
Farcy (*a scrofulous disease in horses*)	વર્સાદી	varsād,ī	barsat,ī
Freckle Mole	તલ	tal	til (*p* magas. *a.* khāl)
Fever) *	તાવ. તાપ બોખાર (*s* જવર)	tāv tap bokhār (*s* jvar)	tap tāp bukhār (*s* jar)
Fever (*remittent or irregular*)	વખત બે વખત આવતો તાવ. ઉતરતો અને ચઢતો તાવ	vakhat-be-vakhat āvto tāv utarto ane chadh,to tāv	utartī aur chadhtī tap

* The following are the Persian names of the various kinds of fevers They may safely be used in Urdu —

ENGLISH	ANGLO-PERSIAN
Fever	tap tab hummā.
Fever (*remittent or irregular*)	hummā,ı mukhtalifa
Fever (*intermittent*)	tabı naubat.
Fever (*hectic*)	tapı dikk.
Fever (*tertian*)	tap,ı ghibb hummā,ı muslasa.
Fever (*ardent or burning*)	tapı muhrik sūz. harārat.
Fever (*quotidian*)	tap,ı muwāzaba ḥummā,ı yaum,ī hummā,ı dā,ıra.
Fever (*bilious*)	tab,ı safrā,ī
Fever (*inflammatory*)	tap,ı harr
Fever (*quartan*)	hummā,ı rib'ī
Fever (*spotted*)	hasba.
Fever (*yellow*) Jaundice	yarkān. zarır
Fever seated in the bones	tab,ı ustukhān
Fever (*hot paroxysm of*)	ghalaba,ı harārat,ı tap
Fever (*typhus*)	hazayān,ı mahrūr
Fever (*brain*)	tap,ı sar tap,ı maghz,ı sar
Fever (*material*)	tab-ı mādda.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Fever (*intermittent*).	એકાંતરો આંતરે નો (*or*, અતરયો) તાવ ચોકસ વખતે આવતો તાવ રહી-રહીને આવતો તાવ	ek-āntar,o āntar,e no (*or*, antarˌyo) tāv chokas va,khat,e āv,to tāv rah,ī-rah,ī,ne āv,to tāv	antrıyā antar,ā tap bārī kī tap
Fever (*hectic*)	ચાલુ તાવ હમેશ નો તાવ (*s* ક્ષય-જ્વર)	chālu tāv hamesh no tāv (*s* kshaya jvar)	hamesha kī tap.
Fever (*tertian*)	તિજારી ત્રીજે દહાડે નો તાવ	tıjārī trīje dahāḍe no tāv	tıjārī tīsre dın kī tap
Fever (*ardent or burning*)	જલ્લદ તાવ ચણચણીત તાવ	jallad tāv chan,chanīt tāv	jald tap
Fever (*quotidian*)	દર રોજ નો તાવ	dar roj no tāv	har roz kī tap gur,guıī.
Fever (*bilious*)	પિત્ત-જ્વર પિત્ત નો તાવ	pitt-jvar. pitt no tāv	pıtı-jar pıtt kī tap
Fever (*inflammatory*)	દાહ-જ્વર ગરમી નો તાવ	dāh-jvar garm,ī no tāv .	garm,ī kī tap
Fever (*quartan*)	ચોથિયો તાવ. ચોથે દહાડે નો તાવ	chothıyo tāv. chothe dahāḍe no tāv	chauthıyā chauthe roz kī tap
Fever (*yellow*) Jaundice.	કમળો. કમળી પડુ	kamlo kamlī pandū	kanwal kamal-bā,ī
Fever seated in the bones.	હાડ-જ્વર હાડ-ધગી તાવ હાડમાં બેઠેલો તાવ	hād-jvar hād-dhagī tāv hād mān beth,elo tāv	hād-jar
Fever (*hot paroxysm of*)	તાવ નુ લખલખુ તાવ ની ઝાંઝ (*or*, હાલત)	tāv nun lakh,la,khun tāv nī jhānjh (*or*, hāl,at)	tap kī jhānjh (*or*, dhun , *or*, hāl,at) tap kā ghalaba
Fever (*typhus*)	સન્નિપાત	sannıpāt	sannıpāt.
Fever attended with rheumatism.	વાત-પિત્ત	vāt-pıtt.	vāt-pıtt
Fever (*brain*)	ભેજાંનો તાવ મગજ નો તાવ.	bhejān no tāv magaj no tāv	maghz kī tap
Fever (*gastric*).	હોજરી નો તાવ જઠર નો તાવ.	hojrī no tāv. jathar no tāv	ojh (*or*, ojhrī) kī tap

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Fever (*dengue*) *	ઉતિયું તુતિયું કસળિયું	utiyun tutiyun ka,saliyun.	
Fever arising from vitiated wind.	વાત જ્વર તાપ ચઢવી	vat-jvar	vāt-jvar
Fever (*putrid*)	મધુરો	madhuro	
Fever (*to go off a*)	તાપ ઉતરવી	tāp utar,vī.	tap utar,na
Fever (*to come on a*)	તાપ ચઢવી	tāp chadh,vī.	tap chaḍh,nā
Feverish.	લગાર તાવ ભરેલું આંગ ગર્મ થયલું	lagār tav bhar elun. [yalun] āng garm tha,	garm (*p* tap girift. *a* sūzān)
Fistula. Sinus. Ulcerous hole.	ભગંદર ગોડ ઉંડું અને અડું અવળું નાસૂર	bhagandar god. undun ane adun avlun nāsūr	bhagandar nasūr
Flatulence.	પિત્ત વાયુ (*s* વાયુ-ગંદ. વાત-ગુલ્મ	pitt-vāyu (*s* vayu gand vāt-gulm)	pitt-ba,ī bā,o-golā. (*s* vayu gand vāt-gulm *p* bad)
Flatulent.	વાવડું વાયડું (*s* વાયુ ગ્રસ્ત)	vāv,dun vā,yadun (*s* vayu grast)	phūlā. bad,ī (*s* vayu-grast. *a.* naffākh)
[Warming Fomentation.	શેક	shek.	senk.

* A short history of the awkward *dengue fever* which but a short time ago extended its dreaded wings throughout the length and breadth of India, will not be without interest. This disease, when it first appeared in the British West India islands, was called the *dandy* fever from the stiffness and constraint which it gave to the limbs and body. The Spaniards of the neighbouring islands mistook the term for their word *dengue*, denoting prudery which might also well express stiffness, and hence the term *dengue* became, at last, the name of the disease. It made its first appearance in Rangoon in 1824, where large fairs are held every year. Thence it was imported to Calcutta, Benares, Patna, Chunargadh, Gujarat, and into Madras. We then heard of its presence in the St. Thomas and the St. Crux islands in America, after an absence of about three centuries. In Gujarat it is called *utiyun tutiyun*. From its *bone-breaking* tendency it derives this appellation. When it first appeared in Aden, it was called the *Aden-ague*.

Its attack is very sudden. It sometimes happens that its victim at once falls to the ground while walking unconsciously. The body gets swollen, and the nerves ache as if about to break. Glands appear on the throat and under the arms, and the head aches as if about to split. Generally fever accompanies all these symptoms. This state continues for two days, after which the patient perspires freely and the disease disappears, leaving the patient very weak. Sometimes the disease returns after an interval of about three days with the addition of vomiting and red spots on the body. Ignorant people sometimes mistake the disease for palsy or rheumatism. The fever attacks only once, but it may re-attack those on whom the red spots are not visible during the first attack. The disease is not dangerous, and the remedies that have hitherto been adopted are light purgatives.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI.
Foment (*to*).	શેકવુ.	shek,vun	senk,nā
Fetus.	ગર્ભ અધુરૂં બચ્ચુ	garbh adhurun bachchun.	garbh. adhūrā (*p.* ābista *a* janīn)
Fit (*paroxysm of a disease*).	દર્દ નો હમ્લો મરજ નુ જોર રોગ નો ઝટકો (*or*, જોશ).	dard no hamlo maraj nun jor rog no jhatko (*or*, josh)	dard kā ghalaba.
Fit of a fever.	વખત વારી. પાળી.	vakhat. vārī pālī.	naubat. wakt. āmad. bārī
Fit (*fainting*).	ફેર ચક્કર તંમર	pher chakkar. tammar	chakkar (*a* zu'f ghash)
Fit (*drunken*).	નિશા દારૂ ની ખુમારી કેફ	nishā dārū nī khumārī kef.	nasha sar-mast,ī
Fit (*cold*).	ટાહાડ ધ્રુજરી	ṭāhād dhujrī	thar,thar,ī kap,kap,ī
Fruit.	ફલ ફલ-ફલારી મેવો	phal phal-phalārī. mevo	phal phal-phalārī (*p* mīwa).
Gout.	વાત-રોગ નજલો સંધિ-વાયુ	vāt-rog. najlo sandhi-vāyu	bāt-rog (*a.* nakris).
Gout (*acute*)	વાત-રક્ત	vāt-rakt	vāt-rakt
Gastric heat Digestive power.	વન્હી જઠરાગ્નિ. પાચન-શક્તિ	vanhī jathr,āgni pāchan-shakt,i	hāzim,a kūwat,i mi'da
Gums of the teeth.	ગળ-સુડા પારા અવાળુ.	gal-sundā pārā avālu.	masūde (*p.* ārwāra *a* lisa)
Grinders. Molar teeth.	દાઢ પીઢીયાં	dādh pīdhī,yān	dādh
Groin	કોશણ જાંઘ નો સાંધો.	koshan jāngh no sāndho	jāngh kā sāndhā. janghāsā chaddā.
Glanders (*a contagious and destructive disease in horses*).	સેમો.	semo	kanāi sembā
Glands.	ગાંઠ.	gānth	gānṭh giltī (*p.* muhra girah *a.* ghudūd).
Gourdiness	રસ-વિકાર	ras-vikār	ras-bikār
Giddiness Vertigo. Swoon.	તમર ઘુમ્રી ચક્કર. ફેર. ભોળ ભમર ભમ્રી ચિત્રી	tammar ghumrī chakkar. pher bhol bhamar bhamrī chitri	ghumrī chakkar tewar (*p.* daurān, i sar)

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ :	ANGLO HINDI.
Giddy, to be, (*as the head*)	માથુ ફરવું ઘુમ્રી (or ભમ્રી) આવવી.	māthun phar,vun ghumrī (or, bham,rī) āv,vī	sir phir,nā sir ghūm,nā.
Gonorrhea(*clap*)*	પર્મો પરમી પરમિયો	parmo parmī par,miyo	parmoo (*s* prameh *Dakh* parmā)
Gleet (*to have a*)	ધાત ફુટવી	dhāt phuṭ,vī	dhāt bah,nā (or, jā,nā)
Goitre Bronchocele.	કંઠ માળા	kanṭh mālā.	kanṭh mālā. ghe,ghā.
Griping	આમળાટ. ચુંક ચુંકો મરડો મરોડ પેચીશ	amlāṭ. chunk. chun,ko mardo maroḍ pech,ish	maroḍā. (*p* pīch,ish. *a* zahīr)
Gripe (*to*)	આમળાવું ચુંક નાખવી ચુંકો થવો મરડો થવો	amlā,vun chunk nākh,vī chunko tha,vo mardo tha,vo	maroda ho,na. pech ish honā.
Glottis	શ્વાસ માર્ગ દમ લેવા ની નળી	shvās mārg dam le,vā nī nalī	narkhadī. dam le,ne kī nalī
Gall.	પિત્ત	pitt.	pitt. (*p* zard-āb safra)
Gall bladder	પિત્તો	pitto	pittā. (*p* zahra. talkhā)
Gall-stone	પિત્ત માં બંધાય લી પથ્રી	pitt mān bandhā,yalī pathrī	
Greens.	ભાજી	bhajī	bhājī (*p* sabz,ī)
Gargle (*to*)	કગળો (or કોગળો) કર્વો ગગળાવું	kaglo (or, koglo) kar,vo gaglāv,vun.	kullī kar,nā. ghala,lā kar,nā. (*p* maz,maza, or, ghar,ghara or, taghar,ghur) kard,an.
Gymnasium.	કસ્રત શાળા અખાડો	kasrat-shāla akh,āḍo	akhāḍā kushtī gāh.
Hand.	હાત હાથ (*s* કર)	hat. hāth. (*s* kar)	hāth. (*p* dast. *a*. yad)
Hand (*palm of the*)	હતેલી હથેલી	hat,elī. hath,elī	hath,elī. (*p* kaf,i dast)
Handless.	લુલો ટુંડો બાંગો	lulo ṭundo bango	lūlā. ṭundā.

* *In Persian*, sūz,an,ak. kūft. kam-sūz,a. *In Arabic*, janābat.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Head	માથું ડોચકું (*s* મસ્તક)	māthun dochkun (*s* mastak).	sir mund (*p* sar *a.* ra,as).
Head-ache	માથાં નું દુખ (*or,* દર્દ).	māthān nun dukh (*or*, dard)	sir kā dard. (*p.* dard,i sar *a.* sudā')
Hemicrania Megrim	અધા-શીશી	adhā-shīshī	adhā-sīsī. adhokhī adh-kapārī
Head (*crown of the*)	ટાલકું ટાલક તાળવું (*s* બ્રહ્માંડ)	tālkun tālak. tāl,vun (*s* brahmānd).	tālū (*s* chāndī *p.* tārak *a* mafrak)
Hair.	બાલ વાળ નીમાળા. મોવાળા (*s* કેશ)	bāl vāl nīmālā movālā. (*s.* kesh).	bāl (*p.* mū *a.* sha'r) [ghubār,i mū,i).
Hair wax.	ખોડો	khodo.	bāl kā mail (*p*
Heel.	એડી	edī	edī (*p* pāshna).
Hump-backed.	ખુંધો કુબડો (*s* કુબ્જ)	khundho kubdo (*s* kubj)	kubdā (*s* kubjā *p* kūz-pusht).
Hysteria.	ચમક સાંધાઓનું ખેંચાણ (*or,* આંકડી; *or,* તાણ)	chamak sāndhā,o nun khenchān (*or,* ānkdī , *or,* tān).	jazb,i ā'zā
Hydrophobia.	હડકળા.	hadkalā.	nafrīn,i āb (*a.* ka,lāb) [ul-mā,a)
Hydrocele	અંતર્ગળ.	antar-gal.	and-soth. (*p.* āb-nuzūl *a* nuzūl-
Hydrocele (*to have*)	પાંણી ઉતર્વું	pānī utar,vun.	pānī utar,nā
Hydrocephalus (*to have*)	પાણી ચઢવું	pānī chadh,vun	pānī chadh,nā.
Hydrochloric acid	મીઠાં નો તેજાબ	mīthān no tej-āb.	namak kā tez-āb
Hoarse.	ખોખરો સાદ પડેલો (*or,* બેઠેલો, *or,* ભારી) આવાજ.	khokhro sād pad,elo (*or,* beth,elo ; *or,* bhārī) āvāj.	bhārī āwāz (*p.* gulū girift,a)
Hoarseness.	આવાજનું ખોખરાપણું. સાદનું બેસવું	āvāj nun khokhrā,panun sād nun bes,vun	giriftagī,yi āwāz (*or,* gulū)
Hoarse (*to become*)	ઘાંટો બેસવો ગળું પડવું આવાજ ખોખરો થવો.	ghānto bes,vo. ga,lun pad,vun āvāj khokhro tha,vo	galā pad,nā. āwāz baith,nā khur,khurā nā.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI
Hem (*to*)	ખખારવું	khankhār,vun.	khankhār,nā.
Heart-burn.	અમલ પિત્ત છાતી મા અગ્નિ (*or*, દાહ) નુ બળવું	amal pitt chhātī man agni (*or* dāh) nun bal,vun.	amal pitt.
Hemorrhage	લોહી નુ વહેવું (*s* રુધિર-પ્રવાહ)	lohī nun vah,evun. (*s* rudhir pravāh)	lahū kā bah nā (*p* jiryan,i khūn)
Hypochondriac complaints. Melancholy	કુપિત્ત વાયુ વિષાદ માલિખૂલ્યા	ku pitt-vāyu vish, ād mālikhūlya	sauda khalal-di māgh mālikhūlyā [Khurāsan,ī)
Henbane (*a vegetable poison*)	ખુરાસાની અજવાન	Khurāsan,ī ajvan.	Khurasān,ī ajwā, yan. (*p* ajwāyin,i
HEDY SARUM ALHAGI	ધમાસો	dhamaso	
Indigestion.	અજીર્ણુ અપચો બદ-હજમી કુનહ	ajīrn apcho bad hajm,ī kunh.	bad hazm,ī. ajīrn.
Inflammation.	થોથર જલન ગરમી નુ નિકળી-આવવું	thothar jal,an. garm,ī nun nikl,ī-āv vun	jalan (*p* sūz,ish)
Inflammation in the throat. Quinsy	ગળા ની ગરમી	galan nī garm,ı	galo kı garm,ı (*p* zahr bād. khunāk)
Inflammation in the eyes.	આંખ ની ગરમી લાલી	ānkh nī garm,ī lāl,ī	ānkh kī garm,ī. lāl,ı (*p* ashūb)
Inflammation in the eyes (*to have*)	આંખ આવવી	ankh āv,vī	ānkh ā,nī
Inflammation of the lungs. Pneumonitis.	ફેફસા ની ગરમી	phephsān nī garmī	phephde kī garm,ī (*p* dard i shush. *a.* zāt-ur riya.)
Incubus. Nightmare	કુસ્વપ્ન ઓથાર સાલ્યું નઠારૂ (*or*, બિવાડનું) સપનુ	ku,svapn. othār sanun. nathārun (*or*, bivād,tun) sapnun.	dū,sapan duh sap, nā jakra (*a* kabūs)
Itch.	ખુજલી ચેલ વવળાટ કીડ ખસ ખરજ	khujlī. chel. vavlāt. kīd khas kharaj	khujlī khaj, (*p* khārish. *a* jarab)
Intestine (*an*)	નળ	nal	ānt antdı

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI
Imposthume.	બાલ-તોડો.	bāl-tod,o	bāl-tod bal-tod
Inspiration	ઉપર નો દમ	upar no dam	ūpar kā dam (*p.* dam-kash,ī)
Joint	સાંધો	sāndho	sāndhā. (*p* band *a.* mafsal).
Jaw-bone.	જડબુ ડાચુ	jadbun dāchun	jabdā
Jaws	ચાવણિયાં	chāv,aniyān	gal-phadā. jab,hā
Kidney	ગુર્દો (*s* મુત્ર-પિંડ)	guido (s mūtr-pind)	gurda.
Knee	ઘુટણ. ઢીંચણ.	ghutan dhīnchan	ghutnā (*p* zānū)
Knuckle.	ટોચકુ ટાંચુ વેઢો વેહેડ આંગળી નો સાંધો	tochkun tānchun vedho vehed āng,lī no sāndho.	unglī kī gānth (*p.* band,i angusht)
Leprosy.	કોઢ કુષ્ટ	kodh (*s* kusht).	kodh. charak. su,faid,ī (*p* pes. *a* sū,a. baras).
Leprosy (*black*)	રગત-પિત્ત. (*s* રક્ત-પીત્ત)	ragat-pitt. (*s* rakt-pitt)	ragat-pittī (*a* ju,zām).
Leprosy (*Arabian*).	રગત-કોઢ.	ragat-kodh	ragat-kodh. [i. *a.* mabrūs)
Leper.	કોઢિયો કુષ્ટ-રોગી	kodh,iyo kusht-rogī	kodh,ī. chark,ī. kusht,ī (*p.* pes,
Lazaretto.	કોઢી-ખાનું. કુષ્ટી-ખાનુ.	kodh,ī-khānun ku,sht,ī-khānun	kodh,ī-khāna. kusht,ī-khāna. (*p.* juz,ām-khāna).
Lip.	હોઠ (*s.* ઓષ્ટ)	hoth (*s* osht)	hoth. honth. (*p.* lab. *a* shafa).
Lips (*corner of the*).	વાચો	vācho	
Lame Cripple.	લગડો. ખોડો. પાંગળો.	langdo. khodo. pānglo.	langdā. pangul.(*p.* lang. *a.* a'raj).
Lame - handed. Maimed	લુલો.	lulo	lūlā.
Limp (*to*).	લગડાવુ. ખોડાવુ.	langdā,vun khodā,vun	langdā,nā.
Levei complaint.	બલોહોર. કલેજાંનુ દર્દ.	balohoi. kalejān nun dard	kaleje kā dard. (*p.* dard,i jigar).
Lumbago	કમર નુ દર્દ	kamar nun dard.	kamar kā dard. chik.
Lancet.	નસ્તર	nashtar.	nashtar.(*p* nishtar)

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ.	ANGLO HINDI.
Locked jaw	દાંત ખીલી દાંતિયાં નું બેસી જવું	dant-khilī dānt,iyān nun besī ja vun.	dant-gir jabdī-band
Lungs.	ફેફસાં	phephsān.	phophde phopse
Lunula or moon of the nails.	નખ ચંદ.	nakh-chand	
Lava.	પિગળેલા પત્થર નો રસ	pigl,elā patthar no ras.	pighlo hūo patthar kī ras.
Licorice	જેઠી મધ (સ રતન ગુંજ)	jethī madh (s ratn gunj)	jethi madh (p bīkh i malik. rīshai mizha. a asl us sūs)
Leech.	જળો	jalo	jonk (p zalū)
Laudanum	અફીણ નો અરક	aphin no arak	afīm kā gholā afīm kā arak. (p arak,i afyūn)
Liniment	ચોપડવા નું ઓસડ [ની દવા] લગાડવા ની દવા	chopad,vā nun osad lagād,vā nī davā	chupadno kī dawā. lagā,no kī dawā
Lotion	ઓસડ નું પાણી દવા નું પાણી	osad nun pānī davā nun pānī	dawā kā pānī dawā,ī pānī
Lint.	ઘા નું કપડું	gha nun kapdun	narm katān phā hā. (a sūf)
Lymph	રસ પાણી	ras pānī	ras pānī. panchhā
Mercury Quick silver	પારો	pāro	pārā (p sīm-āb a. zībak)
Meninges	ભેજાં નો પડદો	bhejān no pardo	bhejo kā parda.
Mouth	મોં મોહોડું (સ મુખ)	mon mohodun (s mukh)	munh (p dahan a fam)
Menses (*the first appearing of*)	નહાન	nahān.	nahān
Menses (*among Hindus*)	અળગું અટકાવ (સ રતુ પુષ્પ)	algun,atkāv (s ratu pushp)	kapde nihān,ī, phūl
Menses (*among Parsis*)	દસ્તાન. અટકાવ અળગું	dastān atkāv al, gun.	(*In Persian* haiz,ī khūn)
Menses (*among common people*)	લાલ પાણી આભડ-છેટ	lāl pānī ābhad-chhet.	(*In Arabic*, haiz)
Menses (*one in regular*)	નહાતી ધોતી.	nahā,tī-dhotī	
Menstrual.	દર મહિના નું માસિક દસ્તાન (or, રતુ) નેલગતું	dar mahinā nun māsik dastān (or, ratu) na lag,tun.	mahīnā wār,ī māh-wār,ī haiz,ī

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Menstruate (*to*)	અળગુ બેસ્વુ દસ્તાન આવ્વુ અટકાવુ અડકાવુ અભડાવુ દૂર બેસ્વુ માથે આવ્વુ	algun bes,vun das,tān āv,vun atkā,vun adkā,vun abhdā,vun dūr bes,vun. mā,the āv,vun	kapdon se ho,nā sir mailā ho,nā sir mailī ā,nī phūl se ho,nā be-namāz,ī ho,nā kot, wāl kā sir tūt, nā nahā,nā ā,nā dūr ho,nā
Menstruous	અડકાયલી. અળગી દસ્તાન-વાળી અભડાયલી. ના-પાક	adkā,yalī algī das,tān-vālī. abhdā,yalī nā-pāk	be-namāz,ī nā-pāk
Menorrhagia (*excessive menstruation*)	રતુ (*or*, દસ્તાન) નુ ઘણુ વહેવુ	ratu' (*or*, dastān) nun ghanun vah,evun	haiz kā ziyād,a ā,nā
Measles	ગોવરૂં ઓરી	govrun orī	gobrā khasrā (*p* surkh,ak surkh-dāna *a* jadaiī)
Midwife	સોયાણી દાઈ	soyānī. dā,ī	dā,ī-janā,ī (*p* mām, i nāf māmā-chi, *a* kābil,a)
Midwifery	દાઈ-ગરી સોયાણી નુ કામ	dā,ī-garī soyānī nun kām	dā,ī-gar,ī (*p* māmā, ī)
Matter. Puss	પરૂ ચેપ	paru chep	pīb rād (*p* rīm. chirk)
Miscarry (*to*)	અધુરે જવુ ગર્ભ ગળવો છોકરૂ પડવું.	adhure ja,vun garbh gal,vo chhokrun pad,vun	adhūrā jā,nā pet gir,nā bach,cha dāl,nā
Miscarriage	ગર્ભ-પતન ગર્ભ-સ્રાવ કસુવાવડ	garbh-patan garbh-strāv ka,suvāvad.	garbh-pāt (*p* iskāt, i hamal)
Mesmerism	મસ્મરી હુનર	Masmar,ī hunar	Masmar,ī hunar.
Magnet Load-stone.	લોહ-ચુબક ચમક પથ્થર.	loh-chumbak cham,ak-patthar.	chumbak chamak-patthar. (*p* āhan-rubā *a* miknātīs)
Magnetism Magnetic attraction.	લોહ-ચુબકનો ધર્મ. લોહ-ચુંબિતાકર્ષણ લોહ-ચુંબન.	loh-chumbak no dharm loh-chum,bit-ākarshan loh-chumban	jāzib,īyat kūwa,i jāzib,a.
MESUA FERREA.	નાગ-કેસર	nāg-keshar.	nāg-kesar.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ	ANGLO HINDI
Mustard.	રાઈ	rā,ī.	ra,ī \ sarson (*a* khardal)
Mustard poultice	રાઈ નો લેપ. રાઈ ની લોપડી.	rā,ī no lep rā,ī nī lopdi.	ra ī kā lep (*p* zim adi khardal)
Muscles	પુઠ્ઠા માંસ ના તન્તુ માંસ ના લોચા	puṭṭhā. māns nā tantu māns nā locha.	paṭṭhe māns ke lo che mans ke lo thre. (*p* risha,hā,i gūsht)
Mixture	પીવા ની દવા	pī vā nī dava	pī no kī dawā
Mothers milk	ધાવણ મા નું દૂધ	dhāv,an mā nun dudh	mā kā dūdh (*p* shīri mādar)
Milch Lactory	દૂધાળ દુઝતી. દુઝણી	dudh,āl dujh tī dujh nī	dudh,al dūdh ār
Mint. MENTHA SATIVA	ફુદનો	phudno	pūdina (*a* na'nā)
Nose.	નાક (*s* નાસિકા પ્રાણ)	nāk. (*s* nāsikā ghrān)	nāk (*p* bīnī *a* anf)
Nose (*bridge of*)	નાક ની દાંડી નાક નો દાંડો	nāk nī dāndī nāk ne dando	bansā [īd,a)
Noseless. Nose cut.	નકટો નાક કટો (*s* નાક રહિત)	nakṭo nāk kaṭo (*s* nāk rahit)	nakta (*s* nāk-rahit. *p* bīnī bur
Nose (*mucus of*)	નીટ (*s* નાસિકા મલ)	nīṭ (*s.* nāsikā mal)	ronṭ.(*s* nasikā mal)
Nostril.	નસ્કોરૂં	naskorun.	nak pūrī
Nosology	રોગ નિદાન શાસ્ત્ર	rog nidān shāstr	dard kā bayan (*a* khulāsat-ul amrāz)
Nostrum.	જડી બુટ્ટી.	jadī buṭṭī	jadi būṭī.
Nail	નખ.	nakh.	nakh (*p* nākhun)
Nape of the neck.	બોચી નો પાછલો સાંધો	bochī no pāchhlo sāndho	mankā.
Neck.	ડોક ડોકી ડોચકી. (*p* ગર્દન)	ḍok. dokī. ḍochkī (*p* gardan)	gardan.
Neck (*back of the*) [*the*)	બોચી	bochī.	
Neck (*disease of*	વર્સુડી	varsudī	gardan kā dard
Navel.	દુંટી નાભિ.	dunṭī. nābhi.	nābhī (*p* nāf)
Navel. (*ruptured*)	નાભિ વર્દ્ધન	nābhi varddhan.	nābhi golak.
Navel-string Umbilical cord	ગર્ભ નાડી દુંટી ની નાળ. નાભિ નાડી	garbh nādī dunṭī nī nāl nābhi nāḍī.	nābhi nāḍī. nābhi-nālā

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Navel-string (*cutting of*)	નાળ-છેદન.	nāl chhed,an	nābhi-chhed,an
Nerve	જ્ઞાન તંતુ. જ્ઞાન રજ્જુ	gnān tantu gnān rajju	rag nas (*p* 'asab)
Nitre	સુરો ખાર	suro khār.	shora (*p* shūra)
Nitric acid.	સુરા ખાર નો તેજાબ	surā khār no tej-āb.	shore kā arak (*p* arak,ī shūra)
NUX VOMICA (*a vegetable poison*)	ઝેરી કચુરો કુચલો	jher,ī kachuro kuchlo	kuchlā (*p*. fulūs,ī māhī)
Nausea Qualm.	મોળ ઓકારી ઉલાળો	mol okārī. ulālo.	matlā,ī ubkā,ī. ub,kī
Naptha	નખ-તેલ.	nakh-tel	nafta raughan,ī nafta
Nurse (*dry*)	આયા	āyā	āyā. dā,ī-khelā,ī. angā chhochho
Nurse (*wet*).	ધવાડનારી ધાવ	dhavād,nār,ī dhāv.	dā,ī-pilā,ī dūdh-pilā,ī
Ointment	મલમ	malam.	lep (*p* marham *a*. tilā,a)
Ophthalmy	આંખ નુ દર્દ (*s* નેત્ર-રોગ)	ānkh nun dard (*s* netr-rog)	ānkh kā dard (*p*. āshūb,ī chashm)
Ophthalmy (*to have an*)	આંખ ઉઠવી	ānkh uth,vī	ānkh uth,nā
Operation (*surgical*)	વાઢ-કાપ નસ્તર મારવું	vādh-kāp nash,tar mār,vun	kāt-kūt nashtar lagā,nā (*p* kat'-bur,īd amal-yadd. nishtar zad,an)
Obstetric institution.	સુવાવડ-ખાનું કષ્ટ-ભંજન-શાળા	suvāvad-khānun kasht - bhanj,an-shālā	aurat,on ke fursat pā,ne kā makān.
OCYMUM SANCTUM Holy basil	તુલસી	tulsī	tulsī (see AGROSTIS LINEARIS) [nā].
Palate	તાલુ તાલક તાલવું	tālu tālak tālvun	tālū (*p* kām *a* mazāk *s* murdha,
Palsy.	શીતાંગ	shīt-āng	sīt-āng
Palsy (*paralysis*)	કંપ-વાયુ. (*a* લકવો) [*a*. ફાલિજ]	kamp-vāyu (*a*. lakvo) [ghāt (*a* fālij)	kamp-bā,ī jholā (*a*. lakwa ra'sha. shall) [fālij)
Palsy (*hemiplegia*)	અર્ધાંગ-વાયુ પક્ષ-વાયુ પક્ષ-ઘાત	ardh-āng-vāyu pa,ksh-vāyu- paksh-	adh-āng ardh-āng. pachhā-ghāt. (*a*

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ	ANGLO HINDI
Pleurisy	પડખાં નું દર્દ	paḍkhān nun dard	pakLo kā dard kal, oj bathā. pahlū kā dard (*a* zāt-us sadr zāt-ul jinab *p* bar-sām jir, sām)
Plethora	રક્તાતિશય રક્ત-સંગ્રહ	rakt ātishya rakt-sangrah	ragat-sangrah (*p* ifrāt,i khūn ifrāt, i akhlāt)
Plethoric.	રક્ત સંગ્રહી	rakt-sangrah,ī	ragat-sangrah,ī (*a.* damwī)
Plaster Dressing	આગળી લેપ મલમ પટ્ટી	āglī lep malam paṭṭī	lep paṭṭī (*a* mar, ham zimad)
Piles. Hæmorrhoids. Emerods.	હરસ આર્શ (*a* બવાસીર)	haras. arsh (*a* bawāsīr)	bawāsīr
Piles (*blind*)	બાદી બવાસીર.	bādī bawāsīr	bawāsīr,i bādī
Piles (*bleeding*)	ખૂની બવાસીર.	khūnī bawāsīr	bawāsīr,i khūnī
Pain. Aching	દુખ. દર્દ પીડા શૂળ	dukh dard pīḍā shūl	dukh. dard
Pain (*burning*)	ચચરાટ	chachrāṭ.	jalan (*p* sūz,ish)
Pain (*dull aching*)	ભારી દુખ.ભારી દર્દ	bhārī dukh bharī dard	bhārī dard
Pain (*smarting*)	ટણખ. ચસક	tanakh. chasak.	chasak
Pain (*sharp-stabbing or throbbing*)	ઠણક ધડક તડક	ṭhanak dhaḍak. tadak.	ṭīs. ṭapak tirk
Pain (*lancinating*)	કળ	kal.	dhamak. kasak dhaṭak.
Pain in joints. Rheumatism.	કળતર. સંધી વા સાંધા નું દર્દ	kaltar sandhi vā sāndhā nun dard	sāndhon kā dard. bāī. gaṭhiyā bā,o (*p* waja,i mafāsil)
Pains of child birth. (see Accouchement)	કષ્ટ પ્રસુતિ વેદના	kasht. prasuti ved, nā	pīḍ. pīḍā. kūnth (*p* dard,i zih)
Pain (*to feel*)	દુખ પામવું સાલવું દુખવું	dukh pām,vun sāl, vun dukh,vun.	dukh,nā pīrā,nā dard kar,nā
Pain. Scald, to, (*as urine*)	તણખ મારવી	tanakh mār,vī.	chinang mārnā chinak,nā. jal,nā
Poison	[સ (*s.* વિષ) વિખ ઝેર સુ	[vish) vikh. jeher surā (*s*	zahr bis. (*a.* samm)

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ.	ANGLO-HINDI
Poisoned	જેહેર પાયલું જેહેર ભરેલું	jeher pā,yalun je, her bhar,elun	zahr-ālūd,a zahr-nāk bish,ī
Poisonous.	જેહેરી. જેહેર-દાર	jeher,ī jeher-dār	zahr,ī zahr-dār. bi, kh-dhar
Poison (*deadly*).	હળાહળ	halāhal	zahr,i kātil zahr,i halāhal zahr-bā
Poison of snakes.	ગર્લ	garl	garl
Pant (*to*) [*tion*)	હાંફવું	hāmph,vun	hāmph,nā
Pneumonia (*difficult respira-*	હાંફણ (s ઊર્ધ-સાંસ.	hāmphan (s ūrdh-sāns)	ūrdh-sāns (*p.* tang nafas tak nafas)
Pap.	ભિટણી	bhitnī	bhiṭnī (*p.* sar,i pistān).
Palpitation	ધગધગ ધડક	dhag,dhag dha, dak	dhadak dhuk, dhuk,ī (*p.* tap,ish *a* khafkān)
Palpitate (*to*)	ધગધગવું ઉડવું ધડકવું.	dhag,dhag,vun ud, vun dhadak,vun	dhadak,nā dhak, dhakā,nā. tap,nā uchhal,nā.
Panacea	સગળાં દર્દ ઉપર લાગુ પડતું ઓસડ.	saglān daid upar lāg,u pad,tun osad,	dawā jo sab bīmārī, yon par kām ā,tī hai (*p* dawā,i jamī, i amrāz ilāj,i mut, lak aksīr,i a'zam)
Prickly heat	અળાઈ (*p* ગરમી-દાના)	alā,ī (*p* garm,ī-dānā)	ghamorī ambhaurī (*p* garm,ī-dāna).
Prickly heat on the head Scald-head. Alopecy.	ઊંદ્રી	ūndrī	ganj chā,īn-chū,īn khaurā (*p* bād-khūrā kachalī)
Pregnancy	ગર્ભ હમેલ ગર્ભાધારણ	garbh hamel. garbh-ādhāran	garbh (*p* bār-dār,ī. abistagī ābistan,ī. (*a* hamal)
Pregnant female	ગર્ભ-વંતી ગર્ભાર મહિના-વાળી દહાડા-વાળી હમેલ-વાળી ભારે-વાઈ	gārbh-vantī garbh, āi mahinā-vālī dahādā-vālī ha, mel-vālī bhāre-vā,ī	garbh,nī pet-se do-jī-se ummed-se (*p.* ābista bār-dār *a* hāmil,a)
Pregnant (*to be*)	ગર્ભ રહેવો મહિના રહેવા	garbh rah,evo ma, hinā rah,evā	[se ho,na pet-se ho,nā do-ji-se ho,nā ummed-nād nāḍī (*a.* nabz)
Pulse (ALSO, *pulse of an artery*).	નાડ નાડી નબજ	nād nād,ī nabaj	

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO GUJ.	ANGLO HINDI.
Phlegm.	કફ બલખા બલગમ	kaf balkhā bal,gam.	kāf balgham
Pharmacy	દવા બનાવવા ની કળા (p દવા સાજી)	davā banavvā nī kalā.(p davā sāj,ī)	dawā-sazī dawā shināsī.
Purgative Cathartic.	રેચક	rech,ak	jullābī (a. mus,hil)
Purgative, a, (in Gujarat)	રેચ જુલાબ.	rech. jullāb.	jullāb
Purgative a, (in Kach and Dakhan)	ઢાળ (In Marvad, જસ્ત) [હર્કત	dhal (In Marvad jast) [harkat.	
POLLUTIO NOCTURNA.	ઉંઘ માં ધાત નું જવું શેતાની ગફલત ગુસલ	ūngh mān dhat nun ja,vun. shaitān,ī gaflat. gusl	shaitan,ī ghaflat (a. janābat. ihtilām)
Phlebotomy Venesection.	સંગ્રા [કાઢવું	sangrā	rag zan,ī. nashtar-zan,ī.
Phlebotomize (to open the vein)	ફસ ખોલવી. સંગ્રા મુકવી સીર કાઢવી લોહી	fas kholvī. sangrā muk,vī sir kāḍh,vī lohī kāḍh vun.	fasd khol,nā. nash,tar lagā,nā
Phlebotomist.	ફસ ખોલનાર સંગ્રા મુકનાર	fas khol,nār sangrā muk,nār	rag zan. nashtar zan. (a fassad)
Powder	ચુરણ ફાકી ભુકી.	churan phākī. bhukī	chūran. pud,ya. (a. safūf)
Patient.	રોગી દર્દી બીમાર.	rogī dardī. bīmar	rog,ī. (p bīmar a. mariz)
Pill.	ગોળી.	golī.	golī (a. habb)
Perspiration. Sweat.	પર્શેવો પસીનો ઘામ	parshevo pasino ghām	pasīnā (a. arak)
Pimple	ફોલ્લી ખીલ ફોડી.	pholli khil. phoḍi	phodiyā. phunsī (p dāna)
Phrenitis. Delirium.	સન્નિપાત નો તાવ સન્નિપાત જ્વર સન્નિપાત ની બેહોશી સુનો સન્નિપાત	sannipāt no tāv saunipāt-jvar san,nipāt nī be hosh,ī suno sannipāt	sannipāt kī be-hoshī
Quack. Medicaster	ઊંટવૈદ. નાડી વૈદ. નીમ હકીમ	ūnṭ-vaid. nāḍ,ī vaid nīm hakim.	kachcha tabīb kaṭh baid. nīm hakīm. khud fa,rosh.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI.
Quackery. Empiricism.	ઊંટ-વૈદું.	ūnṭ-vaidun.	kaṭh-baidā,ī. dawā-bāz,ī khud-farosh,ī.
Rib.	પાંસળી.	pānslī.	paslī
Rib (*side*).	પડખું પાસું.	padkhun pāsun.	pakhā (*p.* pahlū)
Rheumatism.	વા. સંધિ-વા. સાંધા નું દર્દ. ગંઠિયો-વા.	vā sandhi-vā sān,dhā nun dard ganṭhiyo-vā	bā,ī bāt. gaṭhiyā-bā,o. (*p.* bād. *a.* waja,ı mafāsil).
Rheumatism (*chronic*).	આમ-વાયુ.	ām-vāyu	ām-bāt.
Rheumatic affection.	ધાવરૂં.	dhāvrun	bā,o jhanak.
Rheumatic. Gouty.	વાત-રોગી. વાતક.	vāt-rog,ī. vāt,ak	bāt-rog,ī. vāt,ak.
Respiration	શ્વાસો-શ્વાસ.	shvās-o-shvās.	dam-zada,gī. (*a.* tanaffus).
Runnet.	ચુસદો.	chusdo	chusta.
Rupture. Hernia.	અંતર્ગળ. ગોળા નો મરજ.	antār-gal. golā no maraj.	anḍ-kos (*p.* bād-khāya. *a.* fatk)
Rupture (*to have a*).	પાણી ઉતરવું. રગ ઉતરવી. નળ ઉતર્વો.	pānī utar,vun. rag utar,vī. nal utar,vo.	pānī utar,nā rag utar,nā. (*Konk.* nal utar,nā).
Rumbling or grumbling of the bowels.	ઘુર્ઘુર. ગગડવું. ખળભળ	ghurghur. gagad,vun. khalbhal.	kadkaḍā,nā. gudgu,ḍā,nā gaḍbaḍā. (*p.* karākar).
RATAN-JOT.*	રત્ન-જોત.* (*s.* રત્ન જ્યોતિ.).	ratn-jot.* (*s.* ratn-jyoti).	ratan-jot* (*s.* ratn-jyoti).
Rectum.	મળ નો કોઠો ત્રીજું અને છેલ્લું આંતડું. મલાશય.	mal no koṭho trī,jun ane chhellun āntardun mal-āshaya	tīsrī aur ākhir,ī ānt
Rectum (*to be afflicted with the coming down of the*).	આંત આવવું.	ānt āv,vun.	ānt ā,onā
Shoulder.	ખભો. ખાંધ.	khabo. khāndh.	kāndhā (*Hindi.* mondhā).
Shoulder joint	ખભા નો સાંધો.	khabā no sāndho.	kāndhe kā sāndhā.

* It is the name of an optic medicine, said to be good for the eyes.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO GUJ	ANGLO HINDI.
Salt. Brackish	ખારૂં	khārun	khārā. lonā. (*p* shūr)
Sour.	ખાટું આંબટ	khāṭun. āmbaṭ.	khaṭṭā. (*p* tursh)
Sweet.	મીઠું ગળ્યું (સ. મિષ્ટ)	miṭhun. galyun (*s* mishṭ)	miṭhā. (*p* shirin)
Sweetish.	ગળ ચટું થોડું ગળ્યું	gal-chaṭun thoḍun galyun.	thodā miṭhā.
Shin bone. TIBIA	નળો ગુડો	nalo gudo	nalī philī kī haddī
Sore	ચાંદું ચાઠું નાસૂર દુખાતી જગા ઘા જખમ	chāndun. chāṭhun. nāsūr dukhātī jagā ghā. jakham.	ghā,o (*p* zakhm. *a* nāsūr)
Sore-throat.	ગળાં માં લાહાય	galān mān lāhāya.	galo men sozish.
Scrofula (*struma*)	કંઠ માળા ઓધો ઉતરેલું રક્ત-પિત્ત	kanṭh mālā. odho utr,olun rakt-pitt.	kanṭh mālā ghur, ghurā.
Scrofula (*King's evil*)	ગંડ-માળા સડેલી ગાંઠ	gand mālā. sad,olī gānṭh.	gand-mālā gal gand. (*a.* khanāzīr)
Swelling	સોજો સૂજ	sojo sūj	sūj (*p* āmās. *a.* waram)
Swell (*to*)	સૂજવું	sūj,vun.	sūj,nā. (*p* āmāsīd, an waram kard, an)
Sick at stomach (*to be*)	મોળ આવવા ઓકારી આવવી ઉલાળો આવવો જીવ ચુંથાવો	mol āv,vā okārī āv,vī ulālo āvvo jīv chunthā,vo	jī matlā,nā. (*a.* ghisyān)
Sickly from birth.	પિંડ રોગી જન્મ રોગી	pind rogī. janm-rogī	janam rogī. janam kā bīmār (*a.* dā, im ul marīz)
Somersot. Somersault.	ગોઠીમડું ગોઠીમડું ગોળાંટ	goṭhīmdun. goṭhīmlun. golānṭ.	ghalt.
Stool. (see P 256 Sent. 49, Note.*)	ઝાડો પેટ. દસ્ત	jhādo peṭ. dast.	jhāḍā. (*p* dast *a.* birāz. ghā,it)
Stool (*to have a scanty*)	ચિરકવું	chirak,vun	chirak,nā. [kard,an)
Stool (*to go to*)	ઝાડે જવું	jhādo ja,vun.	jhāḍā phir,nā. pā khāna phir,nā (*p* raf,i hājat kard, an. kazā,i hājat

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Stool (*to be moved to*)	ઝાડો લાગવો. પેટ ચાલવાં	jhāḍo lāg,vo pet chāl,vāṇ.	jhādā lag,nā. pet chal,nā.
Skeleton	હાડ-પિંજર પાંજરૂ પંજર	hād-pinjar pānj,run. panjar	pānjar. thathrī.
Sternum	છાતી નુ હાડકું ઉરોસ્થિ	chhātī nun hādkun urosthi	chhātī kī haddī
Stomach.	જઠર ઓઝરી. પેટ કોઠો. માદો	jathar ojhrī. pet kotho mādo	ojhrī. pothā pet mi'da
Small-pox, ALSO, vaccination	શીતળા. ગૌ-શીતળા સહિયેડ. માતા દેવી કાકા-બળિયા	shītlā gau-shītlā. sahiyed. mātā devī. kākā-baliyā	sītlā. mātā gotī chhālā (*p* chīchak ābila sālīl. bād,i fai ang)
Splint	કામઠું. કામઠી કામડું	kāmthun kāmṭhī. kāmdun	kamthī. (*p.* kamān-cha)
Slime Mucus.	શીમટ. કફ બળખા શરીર નો મળ	shīmat. kaf balkhā. sharīr no mal	ānv (*p* kaf. *a.* balgham).
Sprain	લચક.	lachak	lachak marod
Sprained (*to be*)	લચકાવું	lachkā,vun	lachak jā,nā
Straining at stools (*in Gujarat*).	ખુંચવું. કરાંઝવું કનસવું કાંસવું	khunch,vun. ka,rānjh,vun kanas,vun kāns,vun.	(*In Upper India*). kānkh,nā karāh,nā kinachh,nā.
Straining (*in Dakhan*).	કુથવું	kuth,vun.	(*In Konkan and Dakhan*) kūnth,nā. karānjh,nā.
Sunstroke.	લુ લુખ	lu. lukh.	lūh lūk. tamkā (*p.* āftāb-zad,agī).
SAL AMMONIAC. Nitrate of pottash.	નોસાગર.	nau sāgar.	nausādar. (*Dakh. and Konk* nausāgar).
Shivering	કણુકણી કંપ ધુજરી થરથરી	kan,kanī. kamp dhujrī. thar,thar,ī.	thar,thar,ī (*p.* larz,a. *a* irti'āsh).
Sinew. Blood-vessel.	સ્નાયુ	snāyu.	paṭhā (*p* pai. rag,i khūn. sar,i rū).
Senna leaves	સુના-મક્કી.	sunā-Makkī.	sanā (*p.* sanā,i Makkī).
Sarsaparilla.	સાલસ.	sālas.	mako,e. (*a.* ushba).
Skull.	ખોપ્રી.	khopri.	khoprī-, (*p.* kāsa,i sar).
Spermatorrhœa.	ધાત. મની.	dhāt. manī.	dhāt. (*a.* manī).

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO GUJ:	ANGLO HINDI
Salep EULOPHIA CAMPESTRIS) *	સાલમ સાલમ મિશ્રી *	salam sālam Mishrī *	sa'lab,i Misr,I) *
Syphilis (pox)	ટાંકી ‡ ચાંદી ‡	ṭānkī ‡ chāndī ‡	ṭānkī † (p ātish,ak. pūkak)
SARCOSTEMMA VIMINALIS. Moon plant.	સોમ-વલ્લિ (s સોમ વલ્લિ) (In the Vedas, સોમ લત)	som valli. (s soma valli) (In the Vedas, soma lata)	(In Dakhan, rāna sher vela nival)
Spleen.	તલ્લી વરોળ	tallī varol.	tilli (p supurz. a. tihāl)
Spleen (disorder of the)	તપ-તલ્લી	tap tallī.	tap tilli (a. tuhal)
Squint-eyed. Cross-eyed. Purblind.	બાડો એંચો ચુંચો (s મંદ-દૃષ્ટિ)	bāḍo encho chun,cho (s mand drishṭ,i)	ḍorā. bhengā. do-nazrā. (p kaj bīn kaj-chashm bād, rīsa-chashm lūch a ahwal)
Shortsighted	ચુંખ્લો એંચાતાણો કોતા નજર	chunkhlo enchā,tāno kotā najar	kotāh nazar kam nazar
Syringe also, Injection	પિચકારી પચુકડી	pichkārī. pachukdi	pichkārī. pachūkā (p āb-duzak a hukna. mihkana)
Sulphuret of antimony	સુર્મો	surmo	surma.
Swaddling cloth.	વર્તલો બલોતિયું	vartalo balotiyun.	bālotā. (p nihāl, cha. dawāj)
Salivate (to)	મોં લાવવું મોં આપવું થુંકાવવું	moṇ lāv,vuṇ. mon āpvun thukāv,vun.	munh lā,nā. thukā,nā.
Salivated (to be)	મોં આવવું	moṇ āv,vun.	munh ā,na (p jū, shīd,an,i dihān)

* Salep is the root of a species of orchis, considered particularly in the East, to be a strong restorative and aphrodisiak.

‡ These words literally mean *chancre*.

† In Hindu-stani, *gul jawan-i* and *mansab* are cant words for the *pox* hence, *mansab-dar* implies *one who is poxed*

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Saliva.	થુક. લબ. લાળ.	thuk lab. lāl	thūk. lāl. (*p* āb,i-dihan. tuf. *a.* lu'āb)
Slaver Slabber (*to*)	થુક પડવી લાળ ગળવી	thuk pad,vī. lāl gal,vī.	thūk gir,nā. lāl lag,nā.
SEMEN VIRILE	ધાત. બિંદ	dhāt bind.	dhāt
Sulphuric acid	ગંધક નો તેજાબ.	gandhak no tej-āb	gandkak kā tez-āb.
Suck at the breast (*to*)	ધાવ્વુ	dhāv,vun	dūdh pī,nā. chūngh,nā.
Suckle (*to*).	ધવાડવુ	dhavād,vun.	dūdh pilā,nā. chūnghā,nā.
Suckling Nursling. Brat	ધાવણુ ધાવતુ બાળક	dhāv,nun. dhāv,tun bālak	dūdh-piyā. shīr-khora
Secundines Placenta. After-birth.	ઓર. ઓળ	or. ol.	nār-biwār.
Scab	ખીપ્લો. પોપડો. પોડો	khīplo popdo. podo.	paprī khasrā
Sting Bite (a)	ડંખ ચટકો	dankh. chatko.	dank (*p.* nīsh).
SAINT IGNATIUS BEAN (*a vegetable poison*).	પપીટો	papīto	papīṭā.
Surgery. Practical anatomy.	વાઢ-કાપ શસ્ત્ર-વૈદુ	vādh-kāp shastr vaidun.	jarrāh,ī.
Surgeon.	વાઢ-કુટિયો શસ્ત્ર-વૈદ્ય	vādh-kutiyo shastr-vaidya	astar-baid. (*a* jar,rāh).
Scybala Hard lumps in the intestines produced by costiveness.	ગુભીલા	gubhīlā	gubhīlā.
Tympanum.	કાન નો પર્દો	kān no pardo.	kān kā parda.
Thigh.	જાંગ થાપો	jāng. thāpo	jāngh (*p.* rān).
Tongue.	જીભ જીભલી જબાન લુલી.	jībh jibhlī jabān lulī	jībh. (*p* zabān). sanā,i
Thumb.	હાત નો અંગુઠો.	hāt no angutho.	hāt kā an- shast,e. (*a.* ushba). naoprī-. (*p.* kāsa,i sar).
Toe (*the great*)	પગ નો અંગુઠો	pag no anguṭho	dhāt. (*a.* manī).

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJ	ANGLO HINDI
Toe (*little*)	પગ ની આંગળી.	pag nī ānglī.	pānw kī unglī.
Throat.	ઘાંટી ઘાંટો ગળુ ટોટો ગોટડી	ghāṇṭī. ghāṇṭo ga, lun. ṭoṭo goṭdī	galā. (*Dakh* naldā naldī *p* gulū *a.* ḥalk)
Tumour†.	ગુમડું ઢીમડું રસોળી ગોડ	gumḍun. dhīmḍun. rasolī goḍ.	phoḍā. gūmdā
Tendon.	સંધી બંધન.	sandhī bandhan.	nāshirat. [*a.* sinn)
Tooth	દાંત. (*s* દંત)	dānt. (*s* dant)	dānt. (*p* dandān.
Toothache.	દાંત નું કળવું દાંત નું દર્દ (*s.* દંત શૂળ)	dānt nuṇ kal,vun. dānt nun dard (*s.* dant-shūl)	dānt kā dard. dant-pīr (*a* shīs)
Toothless.	બોખો. દાંત વગર નો	bokho dānt vagar no	murlā. bo-dānt. thothā poplā bothrā baulā. (*p* dandān rīkhta. uftāda dandān.)
Tooth pick	દાંત કોતરણી	dānt kotarṇī.	dant-khod (*a* khi lāl)
Tooth powder	દાંત મશી મંજન. દંત-ચૂર્ણ	dānt mashī man, jan. dant-chūrn	manjan (*a.* sanūn)
Teeth.	ગાંગા	gānga.	dānt.
Teeth projecting over the lip	દાંત્રો દાંતવો [ફુટવા)	dāntro dānt,vo [phuṭ,vā)	dant,orā. dant,ulā. [nā)
Teeth (*to*) *v* *i.*	દાંત આવવા (*or,*	dānt āv,vā (*or,*	dānt ā,nā (*or,* nikal,
Teeth bone.	રૂમક	rumak.	
Teeth of infancy Milk teeth	દુધિયા દાંત.	dudh,iyā-dānt.	dūdh kā dānt
Tooth brush.	દાંતણ દાતવણ	dant,an. dāt,van.	datwan (*a.* mis, wāk)
Temple of the head.	કાન પટી. લમણું (*s.* કર્ણ પટિ	kān paṭṭī. lamnun (*s* karn paṭṭikā)	kan paṭī (*a.* sha, kika. sadagh)
Tube	નળી. [ફો)	nalī.	nalī (*p* kuwār)
Tubular vessel of the body	સુષુમ્ના	sushumnā.	
Tegument	બાહાર ની ચામડી. [પુષ્ટ.	bāhār nī chāmḍī. [pusht.	bāhar kī chamḍī
Tonic	કુવત આપનાર પુષ્ટી-કર્તા ધાતુ	kuvat āp,nār pusht,ī karttā. dhātu	pusht. (*a* mukawwi *p* shifā bakhsh)

† *In Persian,* dummul. sūz,a. basūrāt. jūsh,ish

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI
Tenesmus	હગાસ	hagās	hagās sūr
Tenesmus (*to be afflicted with a*).	હગાસ બેસવું.	hagās bes,vuṇ.	ānv baith,nā
Thrush Breaking out on the lips after a fever)	છારૂ	chhārū	chhārū. (*p.* tap-khāla).
Urine	પેશાબ (ક લઘ વી)	pesh,āb. (*s* laghvī).	pesh,āb. (a. baul idrār)
Vein	રગ. નસ. સીર	rag nas sīr.	nas (*p* rag. *a* irk).
Vomit	ઉલટી ઓકારી ઉલાલો કે વમન. ગચ્કકું.	ultī ok,ārī ūlālo. kai vaman ga,chakdun	ultī dok (*a.* kai istifrāgh).
Vomit (*to*).	ઉલટી કરવી ઓકવું ઉલાલો કર્વો. કે કરવી	ultī karvī ok,vun ulālo kar,vo. kai kar,vī	ultī (*or*, chhānt, *or*, kai) kar,nā ok,nā dok,nā (*Dakh* ūkhāl,nā)
Vaccine matter. Cow-pox	ગાય નો ચેપ ગાય ની રસી ગૌ-થાન-શીતળા	gāya no chep. gāya nī rasī gau-thān-shītlā	gau-thān-sītlā.
Vaccinate (*to*)	શીતળા કાઢવા. સૈયડ મુકવા	shītlā kāḍh,vā sai,yad muk,vā.	sītlā nikāl,nā. tikā de,nā gotī khod,nā. chechak lagā,nā
Vaccinator Inoculator	શીતળા કાઢનાર. સૈયડ મુકનાર. શીતળા કાઢુ.	shītlā kādh,nār .saiyad muk,nār. shītlā kādhu	sītlā nikāl,ne-walā gotī khod,wā che,chak lagā,ne-wālā.
Vermicelli.	સેવ.	sev	sewain. (*p.* māhī-cha gandum,ī Kirmān,ī)
Viscid Viscous.	લબ-દાર. ચિકટ ચિકણું	lab-dār chikat chiknun	lu'āb-dār. chikat lajlajā chaspān
Viscidity	ચિક. ચિકણાઈ.	chick. chiknā,ī.	lu'āb-dār,ī chasp īda,gī
Vegetables Pot-herbs	શાક-ભાજી. તર્કારી	shāk-bhājī tarkārī	tarkārī. sāg. (*a* bukūlāt).
Venery.	સભોગ. રતિ. મૈથુન. [મી નુ	sambhog rati maithun. [nun.	rat maithun (*a* suhbat)
Venereal	સભોગ (*or*, મૈથુન, *or*, સોહબત) સબંધી.ગ	sambhog (*or*, maith,un, *or*, sohbat) sambandhī garm,ī	rat,ī kām,ī. (*a* nafs,ān,ī).

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI
Wound.	ઘા જખમ	ghā jakham	ghāo (*p* zakhm rish *a.* jarāhat)
Worm.	કીડો	kīdo	kīdā. (*p* kirm)
Worms (*intestinal*)	કીડા કરમ	kīdā karam	kīdo (*p* kirm)
Worms (*intestinal, round*)	જંત ગોળ કીડા	jant. gol kīdā.	gol kīdo
Worm (*ring*)	દાધર. ધાધર. દરાજ	dādhar dhādhar darāj	dād bhainsiyā-dād (*Konk* darād lūt. (*p* khushk,ī *a* kubā)
Worm (*guinea*)	નારૂ વારો વાળો જળ-સૂત્ર	nārū varo vālo jal sūtr	nārū nahārū,ā jal sūt. (*p* rishta)
Worm (*earth*)	અળસિયું	alasiyun.	kechū,ā. (*a* kharā, tīn)
Waist.	કમર કટિ	kamar kati	kamar miyān.
Wrist.	પહોંચો કાંડું	pahoncho kāndun.	pahunchā
Womb Matrix.	ગર્ભ સ્થાન. ગર્ભાશય. કમળ કૂખ.	garbh sthān.garbh āshaya. kamal. kūkh.	bachadān andhi, yārā. kokh gar, bha-sthān kamal. (*p* zih-dān. *a* rihm)
Wind pipe. Air-pipe	ગળચી દમ લેવાની નળી. શ્વાસ માર્ગ.	galchī dam levā nī nalī. shvās-mārg	dam le,ne kī nalī sānsī (*a* halkūm. irk ur-riya)
Windy	વાવડું વાયડું	vāvdun. vāyadun.	bādī bajālā. (*p* bād angiz. *a* naffākh)
Wart.	મસો	maso	masā (*p* gandama. zikh buluj *a* muhak)
Whitlow	નખછર નૈયાં નું પાકવું નખ નું દર્દ	nakhchhar naiyān nun pāk,vun nakh nun dard.	nakh kā dard ungal,hādā. (*p* dard,i nakhun)
Wean (*to*)	ધાવણ મુકાવવું દુધ છોડાવવું	dhāv,an mukāv,vun. dudh chhod,āv,vun.	dudh chhudā,nā.

PART VII.

MISCELLANEOUS PHRASES.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
1. I think it is hardly possible to convey the meaning of this sentence properly into Hindū-stān,ī so that the natives of India may understand it.	૧. મ ને વિચાર આવે છે, કે આ વાક્ય નુ શુદ્ધ ભાષાંતર હિન્દુ-સ્તાની ભાષા મા હિન્દ ના દેશી લોક સમજે એવી રીતે કર્વુ ઘણું-કરીને બન્વા જોગ નથી	ma ne vichār āv,e chhe, ke ā vākya nun shuddh bhāshāntar Hindū-stān,ī bhāshā mān Hind nā desh,ī lok samj,e evī rīt,e kar,vun ghanun-kar,īne ban,vā jog na,thī
2 This business has been entrusted to you, if it should be spoiled, you must be answerable	૨ આ કામ તમારા સ્વાધીન મા આપેલુ છે, જો બગડી-જશે, તો તમ ને તે નો જવાબ દેવો પડશે	ā kām tam,ārā svā,dhīn mān āp,elun chhe, jo bagd,ī-ja,she, to tam ne te no javāb de,vo pad,she
3 He stole my pen-knife during my absence.	૩ જે વેળા હું હાજર નોહોતો, તે વેળા એણે મારી ચાકુ ચોરી	je velā hun hājar no ho,to, te velā e,ne mā,rī chākū chor,ī.
4 I am not a child, that I should mind your threat.	૪. હું બાળક નથી, કે તમારી ધમકી થી બિહુ	hun bālak na,thī, ke tam,ārī dhamkī thī bi,hun
5. If the purse should be found, inform me of it	૫ જો કોથલી જડે, તો મ ને ચેતાવજો	jo kothlī jad,e, to ma ne chetāv,jo
6 If he had asked, I would have given it	૬ જો તે માગત, તો હુ આપત	jo te māg,at, to hun āp,at
7. It would have been better, if he had killed me.	૭. જો તે મ ને મારી-નાખત, તો સારૂ થાત	jo te ma ne mār,ī-nākh,at, to sārun thā,t
8. Last night his house caught fire.	૮. ગઈ રાતે તે નાં ઘર માં આગ લાગી	ga,ī rāt,e te nān ghar mān āg lāg,ī
9 He is the man who set your house on fire	૯ આ તેજ આસામી છે, કે જેણે તમારાં ઘર ને આગ લગાડી	ā tej āsāmī chhe, ke je,ne tam,ārān ghar ne āg lagād,ī
10 He is not of my acquaintance, I have merely heard of him	૧૦ મ ને તે ની-સાથે ઓળખાણ નથી, મે માત્ર તે નુ નામ સાંભળ્યુ છે	ma ne te nī-sāthe olkhān na,thī, men mātr te nun nām sāmbhal,yun chhe
11 He comes to see me every day towards evening	૧૧ તે દાડી સાંઝે મ ને મળવા આવે છે	te dādh,ī sānjh,e ma ne mal,vā āv,e chhe
12 I was laid up with	૧૨. મ ને તાવ આવ્યો	ma ne tāv āv,yo ha,

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
1 mujh,e bichar a,tā hai, ki is jumle ka sahīh tarjuma Hindūstān,ī zabān men Hind ke des,i log on kī samajh men ā,we waisā karnā bahut kar,kar mumkin nahīn.	man tasauwur mī,kunam, ki tar,juma,i sahīh,i īn ibarat ba zabān,i Hindū stān,ī ba wajh,ī ki maf,hūm,i mardum i Hind gard,ad agar-chi mumkin hast walī ba nihāyat,i sakht,ī
2. yih kām tum,hāre hawāle kiyā ga,yā hai , agar bigad jā,we, to tum ko jawāb de,na ho,gā	īn kār ba ikhtiyār,i tu,st agar za,i shaw,ad, albatta jawāb,i ān dar uhda,i khud,at mī,bāsh,ad
3 me,re-pīchhe us ne me,rā chākū churā,ya.	dar ghaibat,i man ū chākū,yi ma rā duzd,id,a.
4 main ladkā nahīn, ki tum,harī dhamkī se dar,ūn.	man tifl nīst,am ki az tahdīd,i tū bi,tars,am.
5 agar thailī mil,e, to mujh ko khabar ki,jo	har gāh kīsa paidā shud, ittilā ba man bi,dih.
6 agar wuh māng,tā to main de,tā.	agar ū khāst,a būd, mī,dād,am.
7 agar wuh mujh,e mār-dal,tā, to bih,tar ho tā	agar ū ma rā kusht,a būd bih, tar mī,būd.
8 ga,ī rāt ko us ke ghar men āg lag,ī	dī-shab khāna,i ū ātish girift
9 yih wuh,ī shakhs hai, jis ne tum,hāre ghar ko āg lagā,ī.	īn ham-ān kas,ast, ki khāna,i tu ra ātish zad.
10 mujh e us se jān pahchān nahīn, main ne sirf us kā nām sun,ā hai.	man ham īn ism,i ū rā shanīda, am, bā ū ashnā,ī (*or*, salām-o-alaik , *or* mulākāt) na dār,am.
11 har roz shām ko wuh me,rī mulākāt ko ā,tā hai	ū har rūz wakt,i shām barā,i dīd,an,i man mī,ā,yad
12 main tap men pad,ā thā, is-liye	tap kard,a būd,am, az ān sabab

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
a fever, and therefore was not able to attend upon you	હતો, માટે તમારી સેવા માં મારાથી અવાયું નહીં.	to, māte tam,āıī sevā mān mā,rā thī avā,yun nahīn.
13 When he fell from his horse, was he hurt any where?	૧૩. જ્યારે તે ઘોડા ઉપર-થી પડ્યો, ત્યારે તે ને કોઈ જગા ઉપર વાગ્યું ?	jyāre te ghoḍā upar-thī paḍ,yo, tyāre te ne ko,ī jagā upar vāg,yun?
14. I have not seen him these five years	૧૪ પાંચ વરસ થયાં મેં તે ને દીઠો નથી.	pānch varas tha,yān meṇ te ne dīṭh,o na,thī.
15. What did you say to him, when he brought my message to you ?	૧૫. જ્યારે તે મારો સંદેશો તમારી-પાસે લાવ્યો, ત્યારે તમે તે ને શું કહ્યું ?	jyāre te mā,ro sand,esho tam,ārī-pāse lāv,yo, tyāre tame te ne shun kah,yuṇ?
16 He bears an ex-cellent character in Bombay	૧૬ મુંબઈમાં તે ની આબરૂ ઘણી મોટી છે.	Mumba,ī mān te nī ābrū ghanī moṭī chhe.
17 I am in a hurry, let me go soon	૧૭ મને ઉતાવલ છે, વેહેલો જવા દો.	ma ne utāval chhe, vehelo ja,vā do.
18 I should like to collect a few curiosities in this country to send to England	૧૮. મને ગમે છે, કે આ દેશ ની કાંઈ ચમત્કરિક વસ્તુ વિલાયત મોકલ્વા સારૂ એકઠી કરૂં.	ma ne gam,e chhe, ke ā desh nī kān,ī chamat,kār,ik vastu vılāyat mok,al,vā sāru ekthī kar,un
19 Come to see me on your way home	૧૯ ઘેર જતી વેળા મારી ભેટ લેજો.	gher ja,tī velā mā,rī bhet le,jo.
20 Do not force me to commit so wicked an act	૨૦ એવું નર્સું કામ મારે હાથે કરાવો માં.	evun narsuṇ kām mā,ıe hāth,e karāv,o māṇ.
21 He is a man of his word	૨૧ તે પોતા ના વચન નો સાચો છે.	te potā nā vachan no sācho chhe
22. It is too late now, I will postpone the matter till monday morning.	૨૨ હવે ઘણું અસુર થયું, માટે હું આ કામ સોમ-વાર લગી બંધ રાખીશ.	have ghanun asur tha,yun, māte hun ā kām som-vār lagī bandh rākh,ısh.
23. He is easy of belief.	૨૩. તે મન નો ભોળો છે	te man no bholo chhe.
24 I am so poor that I cannot give you a thousand *pice* much less a thousand Rupees.	૨૪ હું એટલો કંગાળ છું, કે હજાર પૈસા તમ ને આપી શકતો નથી, તો હજાર રૂપિયા ક્યાં-થી આપીશ	hun etlo kangāl chhun, ke hajār paısā tam ne āp,ī shak,to na,thī, to hajār rūpıyā kyān-thī āp,ısh.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
āp kī khidmat men ḥāzir na ho sakā	na tawānistam ba khidmat birasam
13 jab wuh ghoḍe par-se girā, tab use kahīn choṭ lagī?	āyā waktī ki ū az asp uftād āsībī ba ū rasīd?
14. pānch baras hū,e ki main ne us ko nahīn dekhā hai.	panj sālast ki man ū rā na dīdaam.
15 jab wuh merā paighām tumhāre-pās lāyā, tab tum ne use kyā kahā?	waktī ki ū paighām-i man pīsh-i tū āward tū jawāb chi guftī?
16 Mumba,ī men us kī baḍī izzat hai.	dar Mumba,i izzat-i ū bisyārast?
17 mujhe utāwal hai, jaldī jāne do	ta'jīl dāram, bugzār zūd birawam
18 merī khushī yih hai, ki is mulk kā kuchh tuhfa England ko bhejne ke-liye jam karūn.	mīkhaham, ḳadrī az tuhfa-i nafīsa-i īn wilāyat rā jam kunam, ki ba samt-i England bifiristam
19 ghar ko jāte wakt merī mulāḳāt kījo	wakt-i murāja,at ba khāna, ma rā mulāḳāt kun.
20 aisā burā kām mere hāth se mat karwā,o	ma rā bar īn madār ki chunīn fi'l-i kabīh az man sādir shawad.
21 wuh apnī bāt kā sachchā hai.	ū dar ḳaul-i khud sādiḳast.
22. ab bahut der hū,ī, main yih kām som-wār tak maukūf rakhūngā.	chūn ḥālā wakt munḳazī shuda, īn kār tā du-shamba bāyad ba ta'wīk uftad.
23 wuh bholā ādmī hai.	ū mardīst sāda lauḥ.
24. main itnā gharīb hūn, ki hazār paise tum ko nahīn de-saktā, to hazār rūpiye kahān-se dūngā	man īn ḳadr muflisam, ki hazār dīnār na mītawānam dād, tā chi rasad ki hazār rūpiya.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
25. What with his pay and other perquisites he makes three thousand Rupees a month	૨૫. પગાર તથા દસ્તુરી મળીને તે ને ત્રણ હજાર રૂપિયા નો મુશારો મળે છે	pagār tathā dastūr,ī mal,īne te ne tran hajār rūpiyā no mushāro mal,e chhe
26. Whilst passing on horseback through a narrow crooked lane, I overtook a woman walking in the same direction, and by accident I knocked her down	૨૬ જ્યારે હું ઘોડા ઉપર બેસીને એક સાંકડી તથા વાંકી ગળીમાં થઈને જતો હતો, ત્યારે એક બાઈડી તે રસ્તે ચાલી જતી હતી, તે ની-પાસે જઈ-પહોંચ્યો, અને તે ને ઓચીતી પાડી-નાખી	jyāre hun ghodā upar bes,īne ek sānkdī tathā vānkī galī mān tha,īne ja,to ha,to, tyāre ek bā,īdī te raste chāl,ī ja,tī ha,tī, te nī-pāse ja,ī-pahonch,yo, ane te ne ochītī pād,ī-nākh,ī
27 Ought he or ought he not to have called upon such an one before he called upon you?	૨૭ તમારી ભેટ લીધાની-આગાઉ ફલાણા ની ભેટ લેવી તે ને ઘટારત હતી કે નહીં?	tam,ārī bhet lidhā nī-agā,u falānā nī bhet le,vī te ne ghatārat ha,tī ke nahīn ?
28 Since leaving Bombay, how long have you been at Thānā ?	૨૮ મુંબઈથી ગયા પછી તમે થાણા માં કેટલા દિવસ રહ્યા ?	Mumba,i thī ga,yā pa,chhī tame Thānā mān ketlā divas rah,yā ?
29 What is the nature of your duties in your master's service ?	૨૯ તમે તમારા શેઠ ને-ત્યાં શી ચાકરી પર છો ?	tame tam,ārā sheth ne-tyān shī chākrī par chho ?
30 I believe you are an unfortunate man	૩૦. મારા વિચાર મા આવે છે, કે તુ અભાગિયો છે.	mā,rā vichār mān āv,e chhe, ke tun a,bhāg,iyo chhe.
31 This book is now nearly finished.	૩૧ હવે આ પુસ્તક પુરૂ થવા આવ્યુ છે	have ā pustak purun tha,vā āv,yun chhe
32 I would not for the world that he heard of my illness, as it would make him very uneasy	૩૨ જો સઘળી પૃથ્વી ની વસ્તુ મ ને મળે, તોય-પણ હું એમ નહીં ઇચ્છુ, કે મારી મ દવાડ ની ખબર તે ને થાય, કાં-જે એ થી તે ઘણો ચિંતાતુર થશે	jo saghlī prithvī nī vastu ma ne mal,e, toya-pan hun em nahīn ichchhun, ke mā,rī mand,vād nī khabar te ne thā,ya, kān je e thī te ghano chintā,tur tha,she.
33 I heard that he arrived yesterday, but I now find that I was misinformed	૩૩ મે સાંભળયુ કે તે ગઈ-કાલે આવ્યો, પણ હમણા મને માલુમ પડેછે, કે કોઈ એ મને બેહેકાવ્યો.	men sāmbhal,yun ke te gaī-kāle āv,yo, pan hamnā ma ne mālum pad,e chhe, ke ko,ī e ma ne behe kāv,yo.

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
25 dar mahā aur dastūri mil,kar wuh tīn hazār rūpiye ki talab pā,ta hai	an shakhs az mawājib wa madā-khil i khārij i tamām,ī māh i si hazār rūpiya ā,id,ash mī shaw,ad
26 jab main ghode par baith ek tang aur bānkī gali men se ho,kar jā tā thā ek aurat jo us,ī rāh se chal,ī jā tī thī us pas jā pahunch ā, āur ittifāk,an us e gira-diy a.	man sawār,a dar kūcha,i tang,ī wa pīch ida (*or* pich-o kham) mī, guzasht,am bā zan,ī ki az ham-ān samt mī raft bar khurd,am, wa az kaza asp tana zad,a ū rā andākht.
27 tum,hare-pas ā ne ke-āgo fu, lane ke-pās ja,nā us ko lāzim thā ki nahīn?	kabl az amad,an i fulān kas pīsh,i tū ay ā na mī bāyast ki ū fulan kas, rā mulakāt kun,ad ?
28 Mumbai chhod,kar Thane men tum ka,ī muddat tak rahe ?	ba d az an ki az Mumba ī rawān, a shud,ī, chand gāh dar Thāna sakin bud,ī ?
29 tum ap ne khāwind ke yahān kya naukar,ī karte ho ?	tū dar khāna i aka,i khud mash, ghūl ba chi khidmat,ī ?
30 me,re bichar men a,tā hai ki tū bad nasib shakhs hai.	man tasauwur mi,kun,am ki tū mard ī kam tāli hast ī
31 ab yih kitāb tamam ho ne par ā,ī hai.	hālā īn kitab karib ba itmām rasīda,ast.
32 agar dunyā kī tamam ni'mat mujh,e mil e to-bhi main na chāh ūn, ki me rī bīmār,ī ki khabar us e ho kyun ki is se wuh nihāyat be-karār (aur be-kal) ho-jā,ega.	agar kas,ī tamām,i ni mat,i dunyā ra ba man bakhsh,ad na khāh,am khabar,i bimārī yi ma ra ū bi,shnaw, ad, zīrā ki bā,is,i tashwish,i ū mi, shaw,ad (*or*) agar tamām,i ni mat,i dunyā az man bāsh,ad wa az dast,i man bi,raw,ad, ma rā khush tar,ast az an ki khabari nā khushī,yi ma rā ū bi,shnaw,ad
33 main ne sun,ā ki wuh kal ā pahunch,ā, par ab dekh,ta hūn ki kis,ī ne mujh,e bahkā,yā	shanīd,am ū dī rūz amad,a, wa likin hālā ma'lūm shud, ki kas,ī ki īn khabar ba man ras,ān,īd ja'l kard.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
34 The rehearsal of so long a story would occupy two hours	૩૪ એવી લાંબી કથા બીજી વાર કહેતાં બે ઘડી લાગશે	evī lāmbī kathā bījī vār kah,etān be ghadī lāg,she.
35. Do you think he would have done so, had I been present?	૩૫. તમે ધારો છો, કે જો હું હાજર હોત, તો તે એમ કરત?	tame dhār,o chho, ke jo hun hājar ho,t, to te em kar,at?
36. Were there as many people present as you expected?	૩૬ જેટલા માણસ તમે ધાર્તા હતા, તેટલા ત્યાં હાજર હતા?	jetlā mānas tame dhār,tā ha,tā, tetlā tyāṇ hājar ha,tā?
37 He went away in a great rage, and probably threw himself into the sea.	૩૭ તે ઘણોજ રીસ ચઢાવીને જતો રહ્યો, અને સભવિત છે કે તે દર્યા માં પડયો હશે	te ghano,j rīs cha,dhāv,īne ja,to rah,yo, ane sambhav,it chhe ke te daryā mān pad,yo ha,she.
38. If you do not pay the money, he will not let you alone.	૩૮ જો તમે (તેનાં) નાણાં નહીં આપશો, તો તે તમારી પછવાડે લાગશે.	jo tame (te nān) nā,nān nahīn āl,sho, to te tam,ārī pachhvāde lāg,she.
39 If you neglect your duty, you will have every one of them about your ears	૩૯ જો તમે તમારૂ કામ બજાવવા માં ગફલત કર્શો, તો સઘળા તમ ને તોડી-ખાશે	jo tame tam,ārun kām bajāv,vā mān gaflat kar,sho, to saghlā tam ne tod,ī-khā,she
40 I give you a fair warning, therefore do not expect any more consideration from me.	૪૦. હું ત ને ઉઘાડું કહું છુ, માટે હવે-પછી તુ મારા ભરોસા ઉપર રહીશ નહીં.	hun ta ne ughād,un kah,un chhuṇ, māte have-pachhī tuṇ mā,rā bharosā upar rah,īsh nahīn.
41 I see no use in being thus particular in trifles	૪૧. એવી હલકી વાત ઉપર આટલી-બધી ચોકસાઈ કરવી ન-કામી છે	evī halkī vāt upar āt,lī-badhī choksā,ī kar,vī na-kām,ī chhe.
42. He is a regular skinflint	૪૨ તે ઘણો કંજુસ છે.	te ghano kanjus chhe.
43 I wish I could impress my advice better upon his mind.	૪૩. હું ચાહું છુ, કે મારી સલાહ તેનાં મન માં સારી પેઠે ઉતારી શકયો હોત	hun chāh,uṇ chhun, ke mā,rī salāh te nāṇ man mān sārī pathe utār,ī shak,yo ho,t.
44 He remains at home doing nothing.	૪૪. તે ઘર માં બેઠો માખ મારે છે.	te ghar mān betho mākh mār,e chhe.
45. The tree is continually growing, be-	૪૫. આ ઝાડ વધતુ જાય છે, કાં-જે માલી તે ને વધાર્વો	ā jhāḍ vadh,tun jā,ya chhe, kān-je mālī te ne

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
34 aisī lambī nakl ko phir bayān kar,ne men do ghadı la,g,eng,ın.	dar takrār kardan,ı chunīn hı, hāyat,ī tūlān,ī dū sā,at,ı dīgar tūl khāh,ad kash,īd
35 tum,hāre khayāl men ā,tā hai kı agar main hāzir ho,ta, to wuh yūn kar,tā?	ba,khayāl,ı tū mī,ras,ad kı agar man hāzir būdam, ū chunīn kar,ī mī kard?
36 jitne logon par tum hārā khayāl thā, utne log wahān hazir the?	ān kadr mardum,ān kı pīsh gumān mī,kard,ī ayā dar ān jā hāzir būd, and?
37 wuh ghusse kī āg men chal,a ga,yā, aur aghlab hai kı us ne ap ne-ta,in darya men dāl-di,ya ho,gā.	chūn ū dar kamāl,ı taghaiyur az īn jā raft, zāhir īn,ast kı khud rā dar daryā andākht,a bāsh,ad
38 agar tum (us ke) paise adā na kar,oge to wuh tum,hāra pīchhā na chhod,egā.	agar tū pūl (i ū) rā na dih,ı hargız ū dast az dāman,ı tū rah,a na khāh,ad kard.
39 agar tum ap ne kām men ghaflat kar,oge, to sab-ko,ī tum,hārī nāl,ish kar,enge.	agar dar kār,ī kı ba uhda,ı tū hast, ihmāl wa kūtāh,ī kun,ī, malāmat,ı hama rā ba gūsh,ı khud mī,shanaw,ī
40 main tujh,e sāf kah-de,tā hūn, is-liye tū yih ummed mat rakh, kı ab āge kuchh te,re kām kī fikr kar,ūn	man ba tū rāst mī,gū,yam kı ziyād,a az īn tawakku,ı iltifat az man na dāsht,a bāsh,ī
41 aisī halkī bāt men itnī chaukas,ī kar,nī be-fā,ida hai	dar khusūs,ı īn amr,ı juz,ī īn kadr pā fashurd,an khāsīyat,ī az wai na mī,bīn,am
42 wuh bedā makkhī-chūs hai.	ū bisyār mumsik,ast.
43 kāsh-kı me,rī salāh us ke dil par ziyād,a asar kar,tī	kāsh nasīhat,ı man dar dil,ı ū bih az īn asar mī,kard.
44 wuh ghar men baith,ā mak, khiyān mār,tā hai	ū dar khāna,ı khud bī kār nishasta,ast.
45 yih jhād badh,tā jā,tā hai, kyūn kı mālī us ke badhā,ne ko-	īn dirakht rūz ba rūz nashw-o-numā mī,kun,ad, ba illat,ı ān kı

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
cause the gardner, to promote its growth, waters it every day.	સારૂ દર રોજ પાણી સીચે છે	vadhār,vā sārū dar roj pānī sīch,e chhe.
46 That man has run away, perhaps you have caused him to run away	૪૬ પેલો માણસ નાસી-ગયો, કદાચિત તમે તેને ન સાડી-મેલ્યો	pelo mānas nās,ī-ga,yo, kadāch,it tame te ne nasāḍ,ī-mel,yo
47 He is so clever, there is nothing like him	૪૭ તે એવો ચતુર છે, કે તે ના જેવો બીજો કોઈ નથી	te evo chatur chhe, ke te nā jevo bījo ko,ī na,thī
48 I am doing this to make him more jealous, because he is very jealous of me	૪૮ હુ આ કામ જે કરૂ છુ, તે તે ને વધારે બાળવા સારૂ કરૂ છુ; કાં-જે તે મારા-ઉપર ઘણો બળે છે .	hun ā kām je kar,un chhun, te te ne vadhāre bāl,vā sārū kar,un chhun, kān-je te mā,rā-upar ghano bal,e chhe
49 At first he would not do this business, but I forced him to do it.	૪૯ પ્રથમ તે આ કામ કર્વા ઇચ્છતો ન હતો, પણ મે જોરાવરી થી કરાવ્યુ	pratham te ā kām kar,vā ichchh,to na ha,to, pan men jorāvar,ī thī karāv,yun
50. I tried much to persuade him, but he disregarded what I said, I therefore forbade him my house	૫૦. મે તે ને ઘણો સમજાવ્યો, પણ તેણે મારી વાત ધ્યાન માં આણી નહીં, માટે મે તે ને મારે ઘેર આવવા ને મના કર્યો.	men te ne ghano samjāv,yo, pan te,ne mā,rī vāt dhyān mān ān,ī nahīn ; māte men te ne mā,re gher āv,vā ne manā kar,yo
51 Can you drive? does that horse go quietly in harness?	૫૧ તમ ને ગાડી હાંકતાં આવડે છે? (અને) તે ઘોડો ગાડી માં છાનો-માનો ચાલે છે?	tam ne gādī hānk,tān āvde chhe?(ane)te ghodo gādī mān chhāno-māno chāl,e chhe?
52 Being convicted of peculation, he was dismissed the Government service, and transported for seven years	૫૨ તે ની-ઉપર ચોરી નો વાંક સાબિત થયો, માટે સરકાર ની ચાક્રી થી દૂર થયો, અને સાત વરસ લગી દેશ-નિકાળ પામ્યો.	te nī-upar chor,ī no vānk sābit tha,yo, māte sar-kār nī chākrī thī dūr tha,yo, ane sāt varas lagī desh-nikāl pām,yo
53 They all thought that he was being drowned, but he was only diving	૫૩. સઘળા એમ સમજ્યા કે તે ડુબે છે, પણ તે તો માત્ર ડુબકી માર્તો હતો	saghlā em samaj,yā ke te dub,e chhe, pan te to mātr ḍubkī mār,to ha,to.
54 The water here is shallow, but further on,	૫૪. અહીં પાણી થોડું છે, પણ આગળ જતાં ઘણુ	ahīṇ pānī thoduṇ chhe, pan āgal ja,tāṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
liye har roz pānī sīch,tā hai	bagh ban har rūz ab,ash mī,dih,ad.
46 wuh shakhs bhag,ā, shāyad tum ne us,e bhaga,ya.	an shakhs gurīkht,a shāyad ki tu u ra guirīzan,ida bash,i
47 wuh aisa kabil hai, ki bas	ū kabil,ist bi nazīr
48 us ko jalāne ke-liye main yih kartā hūn kyūn ki wuh mujh par bahut jal,tā hai.	chūn ki ū ba man bughz dar,ad, man in harakat ra ba raghm,i ū mī kun,am tā bīsh tar bughz,i ū mushta,il shaw,ad (See P 34 Note*)
49 pahle wuh yih kam nahīn kiyā chah,tā thā, par main ne zabar dast,i se kar,wa,ya.	dar ibtida ū mā,il na būd īn kār ra bi,kun,ad, wa likin man ū rā bar in kar dasht,am
50 main ne us,e bahut samjha,ya par wuh mer,ī bat khatir men na la,yā, is-liye main ne us,e man kiyā ki me,re ghar men na a,we	man dar targhib wa tahrīs,i ū bisyār sa'ī kard,am wa likin ū ba sukhan,an,i man iltifāt,ī na kard az ān sabab man kard,im ki dīgar dar khana,i man na va,yad.
51 tum ko gādi hānk,nā ā,ta hai? (aur) wuh ghoda gādī men gharīb,ī se chal,tā hai?	mi,tawān,i ki dar hālat,ī ki dar kalaska nishast,a bāsh,ī, asp bi,rān,ī? (wa) ān asp kālaska rā ba āsān,ī mī,bar,ad ya na?
52 us par chor,ī kī taksīr sabit hū,ī, is-liye sar kār ki naukar,ī men-se bar taraf hū,ā, aur sāt baras tak des nikāl,ā ga,ya.	taksīr,i duzd,ī bar ū sābit shud banā bar ān az khidmat,i sar kār ma zūl gasht wa ta haft sal ū rā ikhraj,i balad namūd,and
53 sab ne samjh,ā ki wuh dūb ta hai, par wuh to sirf ghota mār,tā thā.	har kas tasauwur namūd ki ū gharķ mi,shaw,ad wa-likin ū dar āb ghūta mī,khurd
54 yahan pānī thoda hai, par āge bahut gahrā hai	(agar-chi) in jā āb kam,ast, wa-likin bālā tar az īn bisyār amīķ,ast

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
it is very deep	ઊંડુ છે.	ghanun ūndun chhe
55 He is generally grave and sedate, but his brother is very lively.	૫૫. તે અક્સર ગંભીર અને શાંત છે, પણ તે નો ભાઈ ઘણો હસ-મુખો (તથા બોલકણો) છે	te aksar gambhīr ane shānt chhe, pan te no bhā,ī ghano has-mukh,o (tathā bol,akno) chhe.
56 Had any one reminded me of you, I would have recollected	૫૬ જો કોઈ મ ને તમારી યાદ દેવડાવત, તો હું (તમને) યાદ કરત	jo ko,ī ma ne tam,ārī yād devḍāv,at, to hun (tam ne) yād kar,at
57 The banks of the river are very steep, but they do not rise to any great height	૫૭ નદી નો કાંઠો ઘણો ઢળતો છે, પણ ઘણો ઊંચો નથી	nadī no kāntho ghano dhal,to chhe, pan ghano ūncho na,thī.
58 You can more easily ford the river, than go in the boat	૫૮ હોડી માં બેસીને જશો, તે કરતાં પગ વાટે નદી પાર વેહેલા જશો	hodī mān bes,ine ja,sho, te kartān pag vāṭ,e nadī pār vehelā ja,sho.
59. He did not return from his native country till the latter end of June	૫૯ જૂન મહિનો ઉત્રે ત્યાં-લગી તે પોતા ના દેશ થી પાછો આવ્યો નોહોતો.	June mahino utr,e tyān-lagī te potā nā desh thī pāchho āv,yo no ho,to.
60 It is of no use for you to stand here crying and making a noise	૬૦. તમે અહીં ઉભા રહી ને રડો અને બુમ પાડો છો, તે ફોકટ છે.	tame ahīn ubhā rah,īne rad,o ane bum pad,o chho, te phokat chhe
61. This child was weaned when he was a year and a half old	૬૧ આ બાળક દોહોડ વરસ નું હતુ ત્યાર-થી તે ને દુધ થી છોડવ્યુ.	ā bāl,ak dohod varas nun ha,tun tyār-thī te ne dudh thī chhoḍav,yun.
62. He would go through thick and thin for you (*or*) He would go through fire and water for you.	૬૨ તે તમારે-સારૂ સર્પ નાં મોહોડાં માં પણ હાથ ઘાલશે (*or*) તે તમારી ખાતર પોતા ના જીવ નો પણ ભોગ આપશે	te tam,āre-sārū sarp nān mohoḍān mān pan hāth ghāl,she (*or*) te tam,ārī khātar potā nā jīv no pan bhog āp,she
63 It is twenty to one* that he arrives to night	૬૩ વીસ વસા* તે આજ રાતે આવી પહોંચશે.	vīs vasā* te āj rāt,e āv,ī-pahonch,she
64. Now-a-days is such an one's levee much crowded or thinly attended ?	૬૪ હમણા તે ની કચેરી માં ઘણા લોક ભેગા થાયછે, કે થોડા ?	hamnā te nī kacherī mān ghanā lok bhegā thā,ya chhe, ke thodā ?

* The phrases *so-vasa* in Gujarati, and *sau-hisse* in Hindu-stani, are also used to

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
55 wuh aksar gambhir aur kam sukhan hai, par bhāī us kā bahut zinda-dil (aur chulbula) hai	ū paiwasta muwakkar wa ba ārām,ast, wa likin biradar,ash jalf (wa khush tab') mī bāsh,nd
56 agar koī mujhe tum,hārī yād dilā,tā, to main (tum ko) yād kar tā	agar kas,ī ba khatiri man mī āward, man (tu rā) yad mī,kard,am
57 naddī kā kinārā bahut-sā dhālū hai par bahut ūnchā nahīn.	kinārai rūd khāna (agar chi) bis yār sar-āshīb,ast, wa likin bisyār buland nīst.
58 nāw men baiṭh,kar jā,ne se pānw raste tum asān,ī se naddī pār jā sak,oge.	az pā ba asān tar az īn rūd mī tawān ubūr kard az ān ki bā kashtī ubūr kunī
59 June mahīne ko ākhir tak wuh ap ne watan se phir na ā,yā thā.	tā awākhiri māhi June ū az watan,i khud bar na gasht,a būd
60 yahan tum,harā ro nā pukār nā abas hai.	dar īn jā dād-o-bī-dad,ī ki mī kunī, barā,i tū sarfa,ī na dār,ad (or, bī hāsil,ast barā,i tū)
61 yih bachcha jab ḍeḍh baras kā thā tab-se us kā dūdh chhuḍā,yā	dar wakt,ī ki īn tifl yak sāl-o-nīm,a shud, az shīr,ash bur,īd,and.
62. wuh tum,hāre liye āg aur pānī men kūd pad,egā. (or) wuh tum,hārī khātir ap nī jān bhī nisar kar,egā.	ū az barā,i khātiri shumā khud rā dar āb wa ātish khāh,ad zad. (or) ū az barā,i khātir,i shumā jān,i khūd rā ham nisār khāh ad kard.
63 bīs hisse* wuh āj rāt ko ā pahunch,egā	bīst daf,a i takād,i man az dīgar, ān ziyāda,ast ki ū im-shab khāh, ad ras,īd.
64 in din,on us ke dar-bār men log bahut-se jam ho,te hain ki thode ?	dar īn rūz,hā dar dar bār,i ū mard,um bisyār jam mī,shaw,and, yā kam ?

* denote most probably or in all likelihood.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
65 We all are liable to death (*or*) We must die (*or*) It is our lot to die	૬૫ મૃત્યુ સહુ ને માથે ચોટેલુ છે (*or*) મર્વુ હક છે.	mrityu sahu ne mā,the chot,elun chhe (*or*) mar,vun hak chhe.
66 There is something in the wind	૬૬ આ વાત માં કાંઈ પણ જીવ છે	ā vāt mān kān,ī pan jīv chhe
67 Do, as you used to do	૬૭ કરો, જેમ આગળ કર્યા કર્તા હતા	kar,o, jem āgal kar,yā kar,tā ha,tā
68 Last night there was a great deal of thunder and lightning, but no rain	૬૮ ગઈ રાત્રે ગાજ વીજ ઘણી થઈ, પણ વર્સાદ વરસ્યો નહીં	ga,ī rātre gāj vīj ghanī tha,ī, pan varsād var,as,yo nahīn
69 Yesterday evening there was a rainbow	૬૯ કાલ સાંઝે ઈન્દ્ર-ધનુષ્ય (*or*, સુર-ધનુ) હતુ	kāl sānjh,e īndr-dha,nushya (*or*, sur-dhanu) ha,tun
70 This island was destroyed by a storm and an earthquake	૭૦ તૂફાન તથા ધરતી-કંપ થી આ ટાપુ (*or*, બેટ) ઉજડ થઈ-ગયો	tūfān tathā dhartī-kamp thī ā tāpu (*or*, bet) ujad tha,ī-ga yo
71 If a man bets he will walk six miles an hour, he must walk a mile in every ten minutes (See p 46, Note†)	૭૧ જો કોઈ શર્ત મારે, કે હુ એક ઘડી મા ત્રણ ગાઉ ચાલીશ, તો દસ પળ માં તે ને અર્ધો ગાઉ ચાલ્વુ પડે	jo ko,ī shart mār,e, ke hun ek ghadī mān tran gā,u chāl,ish, to das pal mān te ne ardho gā,u chāl,vun pad,e
72 You say you would give it to me if you could; but you would have been nearer the truth, had you said that you could give it, if you would.	૭૨ તમે કહો છો, કે જો હુ આપી-શકત, તો આપત, પણ જો ખરૂ બોલ્યા હોત, તો એમ બોલત, કે જો હુ આપ્વા ઇચ્છત, તો આપત	tame kah,o chho, ke jo hun āp,ī shak,at, to āp,at, pan jo kharun bol,yā ho,t, to em bol,at, ke jo hun āp,vā ichchh,at, to āp,at
73 Have you done looking at me?	૭૩ તમે પેટ ભરીને મને જોયો, કે નહીં?	tame peṭ bhar,īne ma ne jo,yo, ke nahīn?
74 The prisoner escaped by the connivance of the watchman	૭૪ ચોકી-દાર ની આંખ-મીચામણી (*or*, આનાકાની) થી બંધ્વો નાસી-ગયો	chokī-dār nī ānkh-mīchāmnī (*or*, ānākānī) thī bandh,vo nās,ī-ga,yo

† hargiz sar-am zi *kasa*-i zanu na shud buland, shayad ba *sir*-i *kasa* buwad *nim kasa*-i

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
65 ham sab maut ke hāth men majbūr hain. (*or*) mar,nā hakk hai.	mā hama ulūfa,ı marg hast,īm. (*or*) murd,an hakk,ast. (*or*) marg lāzim,ı zāt,ı har nafs,ast.
66 is men kuchh lī hai.	zīr,ı īn kāsa nīm kāsa,ī hast.†
67 kar,o, jaisā āge kiyā kar,te the.	mī,kun,‡ chunān ki sābik mī,kard,ī (*or*) hamīsha bı,kun,īd, (*or*, kard,a bāsh,īd) chunān ki pīsh tar mī,kard,īd.
68 ga,ī rāt ko bahut-sā bādal garjā aur bijlī hū,ī, par barsāt nahīn bars,ī.	dī shab bark wa ra'd bisyār būd, wa-līkin bārān na bār,īd.
69 kal shām ko barsāt kī kamān (*or*, rām-dhanuk) thī.	dī rūz ba wakt,ı shām kaus,ı kazah paidā shud,a būd.
70 yih jazīra tūfān aur zalzale se wairān ho-ga,yā.	īn jazīra ba sabab,ı tūfān wa zalzala wīrān gard,īd
71 agar ko,ī shart māre ki main ek ghadī men tīn kos chal,ūngā, to chāhiye ki wuh das pal men ādhā kos chal,e	agar kas,ī girau band,ad, ki man dar muddat,ı yak sā at shash mīl rāh khāh,am raft, bāyad ki ū dar dah dakīka yak mīl bı,raw,ad
72. tum kah,te ho ki agar main de-sak tā, to de,tā par agar sach bol,te, to yūn bol,te, ki main de,tā, agar chāh,tā	mī,gū,ī, agar mī,tawān ist,am mī,dād,am wa līkin agar rāst guft,a būd,ī chunīn mī,guft,ī, ki agar mī,khāst,am mī,dād,am. (*or*) mī,gū,ī, agar mī,tawān,ist,am mī,dād,am, i tikād na dar,am rāst,ī ān,ast ki bı,gū,ī, agar mī,khāst,am mī,dād,am
73 tum ne peṭ bhar,kar mujh ko dekh,ā, ki nahīn ?	āyā ma rā sir dīd,ī yā na ?
74 chaukī-dār kī ānākānī se kaid,ī bhāg-ga,yā	ba sabab,ı ighmāz kard,an,ı pās-bān kaid,ī farār kard.

‡ zarı ı sar-kun, ki shīr andak dihad, madar ı mushfik ba farzand ı khamush.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
75. He says it is hollow, but I maintain that the whole is solid.	૭૫ તે કહે છે, કે આ વસ્તુ પોળી (*or*, પોકળ) છે ; પણ હું કહુ છું, કે એ સઘળી નક્કર (*or*, બટ) છે	te kah,e chhe, ke ā vastu polī (*or* pokal) chhe, pan hun kah,un chhun, ke e saghlī nak,kar (*or*, bat) chhe
76. Where was the capital of Gujarāt at the time of the Mughul* government	૭૬. મુગુલાઈ* રાજ માં ગુજરાત ની રાજ-ધાની કયાં હતી ?	Mugulā,ī* rāj mān Gujarāt nī rāj-dhānī kyān ha,tī ?
77 Does the climate of Bombay agree with you ?	૭૭ મુબઈ ની આબો-હવા તમ ને સદે છે, કે નહીં ?	Mumba,ī nī āb-o-havā tam ne sad,e chhe, ke nahīn ?
78 If a wall falls and a tenant is living in the house, who then repairs it, the landlord or the tenant ?	૭૮ જો કોઈ ભાડુત ઘર માં રહેતો હોય, અને તે ઘર ની ભીત પડી-જાય, તો તે ને સમારવા નો ખર્ચ કોણ આપે છે, ઘર-ધણી કે ભાડુત?	jo ko,ī bhādut ghar mān rah,eto ho,ya, ane te ghar nī bhīt pad,ī-jā,ya; to te ne samār,vā no kharch kon āp,e chhe, ghar-dhanī ke bhādut?
79. Generally speaking, the people of this country are litigious	૭૯. ઘણું-કરીને આ દેશ ના લોકો કજીયા-ખોર છે	ghanun-kar,īne ā desh nā lok,o kajiyā-khor, chhe.
80. If you had done as I directed you, I would have secured myself; nay, I would have been a gainer by the speculation, but by your mismanagement, I became a loser.	૮૦. જો તમે મારા કહ્યા પ્રમાણે કામ કર્યું હોત, તોહું બચી-જાત; તે ઉપ્રાંત, એ મનસૂબા થી મને લાભ પ્રાપ્ત થાત, પણ તમારા માઠા વહીવટ ને-લીધે હુ નુકસાન માં આવી-પડયો.	jo tame mā,rā kah,yā pramāne kām kar yun ho,t, to hun bach,ī-jā,t ; te-uprānt, e mansūbā thī ma ne lābh prāpt thā,t, pan tam,ārā māthā vahīvat ne-līdhe hun nuksān mān āv,ī-pad,yo

* *Mughul* is a corruption of the word *Mongol* which is one of the four great tribes dwelling in Tartary In the year 1205, Temujin, alias Jangiz Khan, invaded Kharizm, and took Bukhara and Samarkand, from whence his armies overran Persia and Asia Minor Altho' Persia was overrun by the armies of Jangiz Khan, it was not permanently conquered till the time of his grandson Hulaku in 1258 It was during these invasions that the *Mongols*, who formed part of the Tartar armies, had settled themselves on the borders of the Caspian The distracted state of Persia offered a favorable opportunity to another Tartar chief, the *amir* of the Turks—Timur-i-lang, or the lame Timur—to invade the kingdom In his first invasion in 1341, he destroyed Sultania, and took Isfahan In his second he took Baghdad, and drove out Ahmad, the last of the descendants of Hulaku, grandson of Jangiz Khan A good long time had now elapsed to allow these Tartars to be naturalized and merged into the general body of the Persians

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
75 wuh kah,tā hai ki yih kho khlā hai, par main kah,tā hūn, ki sab kā sab ṭhos hai.	ū mīgū,yad, ki īn chīz mujauwaf, ast, ammā man mīgū,yam, ki tamāmī,yi ān musmat,ast.
76 Mughulā,ī* amal men Gujarāt kā pā,i takht kahān thā?	dar aiyām,i saltanat,i Mughulīya* dār ul-mulk,i Gujarāt ku jā būd?
77 Mumba,ī ki āb-o-hawā tum ko muwāfik ā,tī hai, ki nahīn?	āb-o hawā,i Mumba,ī bā mizāj,i tū sāz-gār,ast yā na?
78 agar dīwar gir-pad,e aur ko,ī kirāya-dār ghar men rah,tā ho to us kī marammat kaun kar,ta hai mālik ya kiraya dar?	har gāh shakhs,ī ba kirāya dar khāna,ī suknā dāsht,a bāsh,ad wa dīwār,i ān khāna biyuft,ad mar, ammat,i an bar uhda,i sāhib,i khāna mi,bāsh,ad, yā musta,jir?
79 aksar is mulk ke log ṭanṭe-bāz hain.	aksar mard,um,i īn wilāyat lajūj wa jang-jū mī,bash,and.
80 agar tum ne me,re kah e muwafik kām kiyā ho,ta, to main bach jā,tā, bal ki is mansūbe ke sabab fā,ida pā,tā, par tum,harī be-tadbīr,ī ke-sabab main nuksan men ā-ga,yā.	agar tū mutābik,i gufta,i man amal kard,a būd,ī, man khasārat na mī kash īd,am bal ki, az īn fikr ī ki kard,a būd īm naf'ī ā,id mī,shud, wa līkin ba sabab ī sū,i tadbīr,i tū man khasārat kash,īd,am.

**Hence in course of time the Persians were commonly tho improperly called Mughuls from the circumstance of the Mongols having been the early settlers on the confines and subsequently in the heart, of Persia.* In the reign of Mahmud Tughlak, Timur invaded India. Mahmud fled to Gujarat. On the retreat of Timur, Mahmud returned to the ruins of his capital. In 1526 Babar the fifth in descent from Timur took India. *Thus the family and followers of Timur are also commonly tho improperly spoken of as Mughuls from the circumstance of his armies being composed partly of the real Mongols and Turks and partly of those miscalled Mughuls, the native Persians Timur was hereditary chief of Kesh near Samarkand which is within the territories of the Turk tribes These original Tartars and subsequently naturalized Persians here underwent a further transformation by being naturalized and merged into the general community of the Indians*

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
75. He says it is hollow, but I maintain that the whole is solid.	૭૫ તે કહે છે, કે આ વસ્તુ પોળી (*or*, પોકળ) છે; પણ હું કહુ છુ, કે એ સઘળી નક્કર (*or*, ખટ) છે	te kah,e chhe, ke ā vastu polī (*or* pokal) chhe, pan hun kah,un chhun, ke e saghlī nak,kar (*or*, bat) chhe
76. Where was the capital of Gujarāt at the time of the Mughul* government.	૭૬. મુગુલાઈ* રાજ માં ગુજરાત ની રાજ-ધાની કયાં હતી ?	Mugulā,ī* rāj mān Gujarāt nī rāj-dhānī kyān ha,tī ?
77. Does the climate of Bombay agree with you ?	૭૭ મુંબઈ ની આબો-હવા તમ ને સદે છે, કે નહીં ?	Mumba,ī nī āb-o-havā tam ne sad,e chhe, ke nahīn ?
78 If a wall falls and a tenant is living in the house, who then repairs it, the landlord or the tenant ?	૭૮ જો કોઈ ભાડુત ઘર માં રહેતો હોય, અને તે ઘર ની ભીત પડી-જાય, તો તે ને સમારવા નો ખર્ચ કોણ આપે છે, ઘર-ધણી કે ભાડુત?	jo ko,ī bhāḍut ghar mān rah,eto ho,ya, ane te ghar nī bhīt paḍ,ī-jā,ya, to te ne samār,vā no kharch kon āp,e chhe, ghar-dhanī ke [bhāḍut?
79. Generally speaking, the people of this country are litigious	૭૯ ઘણું-કરીને આ દેશ ના લોકો કજીયા-ખોર છે	ghanun-kar,īne ā desh nā lok,o kajiyā-khor, chhe.
80. If you had done as I directed you, I would have secured myself; nay, I would have been a gainer by the speculation; but by your mismanagement, I became a loser.	૮૦. જો તમે મારા કહ્યા પ્રમાણે કામ કર્યું હોત, તો હુ બચી-જાત; તે ઉપ્રાંત, એ મનસૂબા થી મને લાભ પ્રાપ્ત થાત, પણ તમારા માઠા વહીવટ ને-લીધે હુ નુકસાન માં આવી-પડયો.	jo tame mā,rā kah,yā pramāne kām kar,yun ho,t, to hun bach,ī-jā,t, te-uprānt, e mansūbā thī ma ne lābh prāpt thā,t, pan tam,ārā māṭhā vahīvat ne-līdhe hun nuksān mān āv,ī-paḍ,yo.

* *Mughul* is a corruption of the word *Mongol* which is one of the four great tribes dwelling in Tartary In the year 1205, Temujin, alias Jangiz Khan, invaded Kharizm, and took Bukhara and Samarkand, from whence his armies overran Persia and Asia Minor Altho' Persia was overrun by the armies of Jangiz Khan, it was not permanently conquered till the time of his grandson Hulaku in 1258 It was during these invasions that the *Mongols*, who formed part of the Tartar armies, had settled themselves on the borders of the Caspian The distracted state of Persia offered a favorable opportunity to another Tartar chief, the *amir* of the Turks—Timur-i-lang, or the lame Timur—to invade the kingdom In his first invasion in 1341, he destroyed Sultania, and took Isfahan In his second he took Baghdad, and drove out Ahmad, the last of the descendants of Hulaku, grandson of Jangiz Khan . A good long time had now elapsed to allow these Tartars to be naturalized and merged into the general body of the Persians.

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
75 wuh kah,tā hai, ki yih kho,khlā hai par main kah,tā hūn, ki sab kā sab ṭhos hai.	ū mīgū,yad, ki īn chīz mujauwaf, ast, ammā man mīgū,yam, ki tamāmī,yi ān musmat,ast.
76 Mughulā,ī* amal men Gujarāt kā pā,i takht kahān thā ?	dar aiyām,i saltanat,i Mughulī ya* dār ul mulk,i Gujarāt ku-jā būd ?
77 Mumba,ī kī āb o-hawā tum ko muwāfik ā,tī hai, ki nahīn ?	āb-o hawā,i Mumba,ī bā mizāj,i tū sāz gār,ast, yā na ?
78 agar dīwār gir-pad,e, aur ko,ī kiraya-dār ghar men rah tā ho, to us kī marammat kaun kar tā hai, mālik yā kirāya-dār ?	har gāh shakhsī ba kirāya dar khāna,ī suknā dāsht,a bāsh,ad, wa dīwār,i ān khana biyuft,ad mar,ammat,i ān bar uhda,ī sāhib,i khāna mī bāsh,ad, yā mustajir ?
79 aksar is mulk ke log ṭanṭe-bāz hain.	aksar mard,um,i īn wilāyat lajūj wa jang jū mī,bāsh,and.
80 agar tum ne me,re kahe muwāfik kām kiyā ho tā, to main bach jā,tā, bal ki, is mansūbe ko sabab fā,ida pā ta, par tum,hārī be-tadbīr,ī ke-sabab main nuksan men ā ga,yā.	agar tū mutābik,i gufta,i man amal kard,a būd,ī, man khasārat na mī kash,īd,am bal ki, az īn fikrī ki kard,a būdīm nafʿī ā,id mī,shud, wa likin ba sabab,ī sū,i tadbīr,i tū man khasārat kash,īd,am

Hence, in course of time, the Persians were commonly tho improperly called Mughuls from the circumstance of the Mongols having been the early settlers on the confines and subsequently in the heart, of Persia. In the reign of Mahmud Tughlak Timur invaded India. Mahmud fled to Gujarat. On the retreat of Timur, Mahmud returned to the ruins of his capital. In 1520 Babur the fifth in descent from Timur took India. *Thus the family and followers of Timur are also commonly tho improperly spoken of as Mughuls from the circumstance of his armies being composed partly of the real Mongols and Turks and partly of those miscalled Mughuls, the native Persians Timur was hereditary chief of Kesh near Samarkand which is within the territories of the Turk tribes These original Tartars and subsequently naturalised Persians here underwent a further transformation by being naturalized and merged into the general community of the Indians*

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
81. Does that man owe you any thing ?	૮૧. તે શખ્સ ઉપર તમારૂં કાંઈ લેણું છે ? (*or*) તે પર તમારૂં કાંઈ નિકળે છે ?	te shakhs upar tamārun kān,ī le-nun chhe ? (*or*) te par tam,ārun kān,ī nikl,e chhe ?
82 I owe him ten Rupees	૮૨. તે ના દસ રૂપિયા મારા-ઉપર નિકળે છે	te nā das rūpiyā mārā-upar nikl,e chhe ?
83 My servant owes a great deal of money to the *bazar* people.	૮૩. બજાર ના લોક ના ઘણા રૂપિયા મારા ચાકર ઉપર નિકળે છે	bajār nā lok nā ghanā rūpiyā mā,rā chākar upar nikl,e chhe.
84 He dunned him very much, but could not get the money.	૮૪ તેણે તે ના-ઉપર ઘણો તકાદો કર્યો, પણ નાણાં હાથ આવ્યાં નહીં	te,ne te nā-upar ghano takādo kar,yo, pan nā,nān hāth āv,yān na,hīn
85. You are a dunning fellow	૮૫. તમે મોટા તકાદા-ખોર છો	tame motā takādā-khor chho
86. It is of no consequence. (See P. 10, Sent 81)	૮૬. એ વાત ની કાંઈ ચિન્તા નહીં.	e vāt nī kān,ī chintā nahīṇ
87 Seeing him in this distress, we made a subscription among ourselves, and gave him the amount	૮૭ જ્યારે અમે તે ને એવી આપદા માં પડેલો દીઠો, ત્યારે આપસ-આપસ માં ઉઘ્રાણું કરીને તે ને નાણાં આપ્યાં.	jyāre ame te ne evī āpdā mān pad,elo dītho, tyāre āpas-āpas māṇ ughrānun kar,īne te ne nānān āp,yān.
88 Bring me from the *bazar*, a PICE worth of oil, two PICE worth of wood, and two PIES worth of flour. (See PICE, P. 232).	૮૮. બજાર માં જઈને એક પૈસા (*or*, સવાકા) નું તેલ, બે પૈસા (*or*, હડીકા) નાં લાકડાં, અને બે પૈ (*or*, એક દુકાની) નો આટો, મારે-સારૂ વેચાતો લેઈ-આવો.	bajār mān ja,īne ek paisā (*or*, savākā) nun tel, be paisā (*or*, hadīkā) nān lākdān, ane be pai (*or* ek dukānī) no āṭo, mā,re-sārū vechā,to le,ī-āv,o.
89. I prefer telling him myself to your doing so.	૮૯. તમે કહો તે કર્તાં હું પોતે તે ને કહું, તે મારી નજર માં સારૂ દિસે છે.	tame kah,o te kartān hun pote te ne kah,un, te mā,rī najar māṇ sārun dis,e chhe
90 Where does this road lead to ?	૯૦. આ રસ્તો ક્યાં જવા નો છે ?	ā rasto kyāṇ ja,vā no chhe ?
91. Why do you always trouble me for these little matters ?	૯૧. એવી હલકી વાત ને-સારૂ તમે ઘડી-ઘડી મ ને શા-માટે કાયર કરો છો ?	evī halkī vāt ne-sārū tame ghaḍī-ghaḍī ma ne shā-māṭe kāyar kar,o chho ?

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
81 us shakhs par tum,harā kuchh nikal,tā hai? (*or*) us par tum,hāra kuchh karz hai?	ū chīz,ī ba tū bi,dih dar,ad? (*or*) ān kas makrūz,i tū hast?
82 us ke das rūpiye mujh par nikal,te hain.	dah rūpiya man ba ū bi,dih dār am
83 mere naukar par bazār ke log on kā bahut paisā nikal,ta hai.	naukar,i man mablagh,i khatir ba mard,um,i bāzār bi,dih dar,ad
84 us ne us par bahut takāzā kiyā par paise na le sak,ā.	har-chand ū takāza,i shadīd namūd, talab,i khud rā az ū wusūl na tawan,ist kard
85 tum baḍe takāzā kar,ne-wāle ho	tū bisyar mard,i mutakazī hast,ī.
86 kuchh muzāyaka nahīn.	chi muzāyaka. (*or*) muzāyaka,i īn ma nī nist. (*or*) nakl,i nīst. (*or*) hikayat,ī nīst
87 ham ne us,e is shikast,a hal,ī men dekh,kar āp,as men bihrī (*or*, chandā) kar,ke us,e paisā diyā.	chūn mā ū rā dar chunīn shikast,a-hāl,ī dīd,īm, dar miyān,i khud pūl,ī taksīm kard,a ū rā dād,īm
88 bāzār se ek paise kā tel, do paison kī lakdī, aur do pai kā āṭā, me,re-liye mol le ā,o	bi,rau dar bazār yak *paisa* raughan, wa dū *paisa* hīzam, wa dū *pai* ārd, az barā,i man bi,khar wa bi,yār
89 main yih bih,tar jān,tā hūn, ki tum,hāre badle main āp us,e yih bāt kah,ūn.	dar khayāl,i man pasand,īda tar īn,ast ki ba iwaz,i tū man khud ū rā bi,gū,yam
90 yih rasta kahān jā,tā hai?	īn rah ba ku jā mi,raw,ad?
91 kyūn tum aisī halkī bāt par mujh,e ghadī-ghadī azīyat de,te ho?	barā,i chunīn amr,i juz,ī chi rā da,im zahmat ba man mi,dih,ī?

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
92. How long were you on the road ?	૯૨ માર્ગ માં તમ ને કેટલા દહાડા લાગ્યા ?	mārg mān tam ne ketlā dahādā lāg,yā ?
93. By what route did you come ?	૯૩. તમે કયે રસ્તે થઈ ને આવ્યા ?	tame ka,ye raste tha,īne āv,yā ?
94 I came by Khedā, Broach, and the Konkan.	૯૪ હુ ખેડા, ભરૂચ, કોકણ થઈને આવ્યો	hun Khedā, Bharūch, Kokan tha,īne āv,yo.
95 I saw him to-day, and told him to come tomorrow morning at 8 o'clock	૯૫ આજ મે તે ને દીઠો, અને કહ્યુ, કે કાલ સવારે આઠ વાગે આવજો	āj men te ne dītho, ane kah,yun, ke kāl savār,e āth vāg,e āvjo.
96 I will take my lesson every other day	૯૬ હુ એક દિવસ ને આંત્રે મારો પાઠ પઢીશ	hun ek divas ne āntre mā,ro pāth padh,īsh.
97 Desire the man to come every day at sunrise	૯૭ તે ને કહો, કે દર રોજ સૂરજ ઉગતા આવ્યા કરે	te ne kah,o, ke dar roj sūraj ug,tān āv,yā kar,e
98 At what hour does the morning dawn now ?	૯૮ હમણા કેટલે વાગતે પરોઢિયુ ફાટે છે ?	hamnā ketle vāg,te parodhiyun phāt,e chhe ?
99 They bring a great deal of grass to Bombay from Salsett, and it sells very well.	૯૯ પેલા લોક પુષ્કળ ઘાસ શાસ્ટી થી મુબઈ લાવેછે, ને તે નો ભાવ સારો આવે છે	pelā lok pushkal ghās Shāstī thī Mumba,ī lāv,e chhe, ne te no bhāv sāro āv,e chhe
100 Why is grass profitable to the farmers?	૧૦૦. કુણબી લોકો ને ઘાસ માં ઘણો નફો શા-થી થાય છે ?	kunbī lok,o ne ghās mān ghano nafo shā-thī thā,ya chhe ?
101 Because it requires no labor or expense in cultivation.	૧૦૧ કાં-જે તે ને વાવ્વા માં કાંઈ ખર્ચ અથવા મેહનત પડતી નથી	kān-je te ne vāv,vā mān kān,ī kharch athvā mehnat pad,tī na,thī
102 Last season there was abundance of rain, grain is therefore so cheap	૧૦૨ ગયે વર્ષ વર્સાદ ઘણો પડયો, માટે અનાજ એટલો સસ્તો છે.	ga,ye varsh varsād ghano pad,yo, māte anāj etlo sasto chhe.
103 How many people are waiting to speak to me ?	૧૦૩ કેટલા લોક મને અર્જ કર્વા ને-વાસ્તે ખોટી છે ?	ketlā lok ma ne arj kar,vā ne-vāste khotī chhe ?
104. Bring them in one by one	૧૦૪ તેઓ ને એક-એક કરીને મારી-પાસે લાવો	te,o ne ek-ek kar,īne mā,rī-pāse lāv,o.
105 He is a washerman, who has lost his cow, and as he thinks a neighbour took it to	૧૦૫ તે ધોબી છે, તે ની ગાય ખોવાઈ છે, અને તે ધારે છે, કે કોઈ પડોસી તે ને બીજાં ગામ માં લઈ-ગયો	te dho,bī chhe, te nī gā,ya khovā,ī chhe, ane te dhār,e chhe, ke ko,ī padosī te ne bījān

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
92. rasto men tum,hon ka,ī dın log,e ?	safırı shumā dar rāh chand rūz tūl kashıd ?
93 tum kıs rasto se ā,yo ?	az kudām rāh āmad,ı ?
94 maın Khedā, Bharoch, Kokan ho kar ā,yā.	man az rāh,ı Kheda, wa Bharūch, wa Kūkan amad,am
95 āj maın ne us,e dekh,a, aur kah,ā, kı kal fajar āṭh baj e ā,iyo	ım rūz man ū rā dıd,am, wa guft,am, kı fardā subh ba sa,at,ı hasht bı,yā,yad
96 maın ek dın ād ap nā sabak lı,yā kar,ūn,gā.	man yak rūz dar mıyan dars,ı khud khah,am khand
97 us,e kah,o, kı har roz sūraj nıkal,te hī ā,yā kar e	ū rā bıgū, kı har rūz wakt,ı tulū,ı āftāb bı,yā,yad
98 ın dın,on kıs ghadı pau phaṭ,tī haı ?	dar īn rūz,hā dar chı sā,at sub,h tālı mī,shaw,ad ?
99 we log Shasṭī se bahut-sī ghās Mumba,ī ko lā,te haın, aur us kī achchhī kīmat ā,tī haı	ān mard umı bısyār kāh az Shāsṭī ba Mumba ı mī,awar,and, wa ān khūb ba farūsh mī,ras,ad
100 kumbī log,on ko ghās men badā naf' kyūn kar mıl,tā haı ?	ba chı sabab zārı'īn rā dar dad o-sitad,ı kah naf,ı bısyar 'ā,ıd mī,shaw,ad ?
101 kyūn kı us ke bo,ne men kuchh kharch yā mıhnat nahīn pad,tī.	ba jıhat,ı an kı dar zırā,at kard,an bar īshān zahmat,ī yā makhārıj,ī wāki' na mī,shaw,ad
102. ga,ye baras barsāt bahut hū,ī, ıs lıye anāj ıtnā sastā haı.	pār sāl bārān bısyār bār,ıd az īn jıhat ghalla īn kadr arzān,ast.
103 kıtne log mujh,e arz kar,ne ke-lıye hāzır hain ?	chand kas muntazır,ı man mī,bash,and kı matālib,ı khud rā ba man guft,a bāsh,and ?
104 un ko ek-ek kar me,re-pās lā,o	ān jama,at ra yak,ī yak,ı pīsh,ı man bi,yāwar,īd.
105 wuh dhobī haı jıs kī gā,e jā,tī rahī haı , aur wuh gumān kar,tā haı, kı us,e ko,ī padosī dūsre ganw ko le-ga,yā, ıs-lıye chah,tā	ān shakhs gāzor,ast, wa māda gāw,ı ū gum shud,a , wa gumān mī,kun,ad, kı yak,ī az ham-sāya,gān ān gāw, rā dar dıh,ī dīgar burd,a,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
another village, he wants you to make enquiry	(હશે), માટે ઇચ્છે છે, કે તમે એ વાત ની ચોકસી કરો.	gām mān le,ī-ga,yo (ha, she), māte ichchhe chhe, ke tame e vāt nī choksī kar,o.
106. Does the scarcity of water continue?	૧૦૬ શુ હજુ પાણી ની ખુટ (*or*, ટિપણી) ચાલે છે?	shun haju pānī nī khuṭ (*or*, ṭipnī) chāl,e chhe?
107 No, the wells are beginning to fill fast, three or four days' rain more will be sufficient for the present	૧૦૭. નહીં, હવે કુવા પાણીએ ભરાવા માંડયા છે, જો બીજા ત્રણ ચાર દિવસ વર્સાદ આવશે, તો હાલ કામ ચાલશે	nahīn, have kuvā pānīe bharā,vā mānd,yā chhe, jo bījā tran chār divas varsād āv,she, to hāl kām chāl,she
108 What grain do they sow first?	૧૦૮ પ્રથમ તેઓ કઈ જાત નો અનાજ વાવે છે ?	pratham te,o ka,ī jāt no anāj vāv,e chhe ?
109 What holiday is this?	૧૦૯ આજ કયો તેહેવાર છે ?	āj ka,yo tehevār chhe?
110 I cannot allow the people to go until mid-day	૧૧૦ હુ બ-પોર ની-આગમજ લોકો ને ઘર જવા ની રજા આપી શકતો નથી	hun ba-por nī-āgmaj lok,o ne ghar ja,vā nī rajā āp,ī shak,to na,thī.
111 Send my tent to such a village and have it pitched, I shall go there the day after to-morrow to see some land measured	૧૧૧ મારો તમ્બુ ફલાણાં ગામ માં મોકલો, અને ત્યાં ઉભો કરાવો; પરમ દહાડે હુ ત્યાં જઈને જમીન જે મામ્યામાં આવશે તે જોઈશ	mā,ro tambu falānān gām mān mokl,o, ane tyān ubho karāv,o; param dahāde hun tyān ja,īne jamīn je māp,yā mān āv,she te jo,īsh
112. There are a great many large stones on the road and several steep hills, and the *nālā* (rivulet) near Sirūr is very difficult to pass	૧૧૨ ત્યાં માર્ગ માં ઘણા-એક મોટા પથ્થર અને કેટલા-એક ઢળાઉ પર્વત છે, અને સિરૂર ની પડોસ માં એક નાળુ છે, તે ઉપર-થી પાર-જવુ ઘણુ કઠિણ છે	tyān mārg mān gha,nā-ek motā patthar ane ketlā-ek dhalā,u parvat chhe, ane Sirūr nī pados mān ek nālun chhe, te upar-thī pār-ja,vuṇ ghanun kathin chhe
113 Is there a boat on the Kore-gām river?	૧૧૩ કોરેગામ ની નદી પર કોઈ તર છે ?	Kore-gām nī nadī par ko,ī tar chhe ?
114 Yes, a Government ferry boat, you will have to pay nothing	૧૧૪ હા, સર-કારી તર છે, તમ ને કાંઈ આપ્વુ પડશે નહીં	hā, sar-kār,ī tar chhe, tam ne kān,ī āp,vun pad,she nahīn.
115. Who told you	૧૧૫. તમ ને કોણે કહ્યું,	tam ne kon,e kah,yun,

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
hai, ki āp is bat ki tajwiz karo	mi khāh ad, shumā taftish i in mu, kaddama rā kard a bāsh īd
106 kya ab-tak pānī kā tota chal ā jā tā hai ? (or) pānī kī kam ābī (or killat) chal ī jā ti hai?	āyā hanūz kam-ābī bāḳī st.
107 nahīn ab kūo pānī se bhar ne lage, agar tīn chār din aur barsāt pade to bil fi l kifāyat kar egā	na, bāla chāh ha shurū' dar pur shud an kard a agar dū si rūz i digar baran bi bar ad, hāl kifāyat khah ad kard
108. pahle wo kaun sā dana bo te hain ?	dar ibtidā ishān chi kism zira at i ghalla mī kun and ?
109 āj kaun-sa bada din hai ? (or, to ohār hai) ?	in ruz kudām 'īd ast?
110 main do-pahr tak logon ko jā ne nahīn dūngā	tā zuhr mard umān rā rukhsat i raft an ba khāna na mī tawān am dād
111 me rā tambū fulane ganw men bhej o aur wahan khada kar wa o main parson wahān jā kar zamīn jo nāp ī jā egī so dekh ūnga	khaima i ma rā dar fulān dih bi firist wa bi gū dar ān jā bi zan, and, man pas-fardā ān ja ba jihat i dīd an i zamīn i ki ba y ad masāhat kard a shaw ad, mī raw am
112 wahan raste men bade bade pat thar bahut-se hain aur ka ī dhālū pahād, aur Sirūr ke nazdīk ek nālā hai, jis men se pār utar nā bahut dushwār hai	dar ān jā sang hā i azīm dar rāh hast, wa ba zi kūh hā i sar-a-shīb, wa karīb ba Sirūr rūd khāna īst, ki ubūr az ān khaili dushwār ast.
113 Kore-ganw kī naddī par ko ī hodī hai ?	āya dar rūd-khāna i Kore-gām kashtī hast, yā na ?
114 hān, sar kār ī nāw hai, tum hen kuchh de nā nahīn pad ogā	bali, kashti yi sar kār ast ujratī na mī bāyast bi dih ī.
115 kis ne tum ko kah ā, ki	ki ba t i guft, ki ān chi tū di

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
that I had told him what you told me last night?	કે જે કાંઈ તમે ગઈ રાતે મ ને કહ્યું હતુ, તે મે પેલા ને કહ્યુ ?	ke je kān,ī tame ga,ī rāt,e ma ne kah,yun ha,tun, te men pelā ne kah,yun ?
116 He first asked ten Rupees for the book, but I brought him down to two	૧૧૬. પ્રથમ તેણે તે પુસ્ત ક ના દસ રૂપિયા માગ્યા, પણ હું તે ને ઉતારીને બે રૂપિયા ઉપર લાવ્યો.	pratham te,ne te pustak nā das rūpiyā māg,yā, pan hun te ne utār,ī,ne be rūpiyā upar lāv,yo.
117. Do not tell him what I told you about his conduct	૧૧૭ મેં તે ની ચાલ-ચલણ વિષે જે કાંઈ તમ ને કહ્યું, તે તે ને કહેશો માં.	men te nī chāl-chalan vishe je kān,ī tam ne kah,yun, te te ne kah,esho mān
118 If you cannot give me this thing, give me something in exchange.	૧૧૮. જો તમે આ વસ્તુ મ ને આપી શકતા નથી, તો એ ને-બદલે બીજુ કાંઈ આપો	jo tame ā vastu ma ne āp,ī shak,tā na,thī, to e ne-badle bījun kān,ī āp,o.
119. Although I cannot speak the Hindūstān,ī language well, yet the natives understand me.	૧૧૯. હું હિન્દૂ-સ્તાની ભાષા સારી પેઠે બોલી શકતો નથી, તોય-પણ આ દેશ ના લોક મારૂ બોલેલું સમજે છે.	hun Hindū-stān,ī bhāshā sarī pathe bol,ī shak,to na,thī, toya-pan ā desh nā lok mā,run bol,elun samj,e chhe.
120. She leads her husband by the nose	૧૨૦ તે બઈરી ના ભર્ત્તા ની લગામ તે ના હાત માં છે (*or*) તે ભાયડા નો ઇખ્તિયાર તે ની ભાર્જા ના હાથ માં છે.	te ba,īrī nā bharttā nī lagām te nā hāt mān chhe (*or*) te bhā,yadā no ikhtiyār te nī bhārjā nā hāth mān chhe
121. Wax will melt by fire.	૧૨૧ મીણ વસ્તેવ થી ઓ ગળે છે.	mīn vastev thī ogl,e chhe
122 If you do not water this tree, it will die	૧૨૨. જો તમે આ ઝાડને પાણી નહીં સીંચશો, તો એ મરી-જશે.	jo tame ā jhād ne pānī nahīn sīnch,sho, to e mar,ī-ja,she
123 This flower is withered	૧૨૩ આ ફૂલ · કુમલાઈ-ગયુ છે.	ā phūl kumlā,ī-ga,yun chhe.
124 Go to your house, eat your dinner, and return quickly .	૧૨૪ ઘેર જઈને, જમી ને, વેહેલા પાછા આવજો.	gher ja,ī,ne, jam,ī,ne, vehelā pāchhā āv,jo.
125 He has dissipated all his property.	૧૨૫ તે પોતા નુ સઘળુ દ્રવ્ય ખાઈ-ગયો. (*or*) તેણે	te potā nun saghlun dravya khā,ī-ga,yo. (*or*)

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
jo kuchh tum ne mujh,e ga,ī rāt ko kah,ā tha, so main ne us se kah,ā ?	shab ba man guft,a būd,ī, man ba fulān kas izhār kard,am ?
116 pahle us ne us kitab ke das rūpiye māng,e, par main us ko do rūpiyon par la ya (*or*, main ne us ko do rūpiyon par razi kiyā)	dar ibtidā ū az barā,i ān kitab dah rūpiya khast, wa likin man ū rā bar an dāsht,am ki ba dū rūpiya rāzi shud.
117 us ki chāl-dhal kī babat jo main ne tum se kah,ā, so us ko mat kah,nā.	az bad-raftariyi ān kas ki man ba tū guft,am, zinhār ba ū baz-gū na kun,ī
118 agar tum yih chīz mujh,e nahīn de sak,te to us ke-iwaz men AUR kuchh do	agar tū īn chīz rā ba man na mī,tawan,ī bi,dih,ī, dar iwaz,i an chīz,i digar bi,dih.
119 agar-chi main Hindū stān,ī zabān achchhi tarh nahīn bol sak,tā, par des,i log me,ri bāt samajh,te hain.	agar-chi man zabān,i Hindū stān,ī rā ba khūb,ī takallum na mī,tawan,am kard, wa likin īn kadr hast, ki mard,um,i īn wilayat mudda ā,i ma rā mī,fahm,and.
120 us aurat ke khāwind kī bāg us ke hāth men hai. (*or*) us mard kā ikhtiyar us kī aurat ke hath men hai.	lagām,i shauhar,i ān zan dar dast,i khud,i ān zan mī,bash,ad. (*or*) ikhtiyar,i an mard ba dast,i zan,ash mi,bash,ad
121 mom ag se gal jā,tā hai.	mūm az ātash gudakht,a mī,shaw,ad
122. agar tum is jhad ko panī na sīch,oge, to wuh sūkh jā,ega.	agar in dirakht rā āb na dih,ī khushk khāh,ad shud.
123 yih phūl kumla-gaya (*or* murjhā ga,yā) hai.	īn gul pazhmurda shuda,ast.
124 ghar ko jā,kar khāna khā,kar jald phir ā,iyo	birau dar khana, wa ghizā khurd,a, ba zūd,i muraja,at kun.
125 wuh ap nā sārā māl khā-ga,yā. (*or*) us ne ap nī sārī daulat	ū hama,i amwal,i khud rā khurd wa ta'af kard.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	પોતા ની સગળી દોલત ઉડાવી-દીધી	te,ne potā nī saglī dolat udāv,ī-dīdhī.
126 When you have read this word once or twice, you will understand the meaning	૧૨૬ આ શબ્દ એક અથવા બે વાર તમારા વાંચ્યા માં આવશે, ત્યારે તમે તે નો અર્થ સમજશો	ā shabḍ ek athvā be vār tam,ārā vānch,yā mān āv,she, tyāre tame te no arth samaj,sho
127 He is too familiar with his servants	૧૨૭ તે પોતા ના ચાકરો ને ઘણું મોં લગાડે છે	te potā nā chākar,o ne ghanun moṇ lagād,e chhe.
128. Get out of the light	૧૨૮ ઓળો મેલો (*or*) અંધારૂં મેલો	olo mel,o. (*or*) andhā,run mel,o
129 He doubts if two and two be four	૧૨૯ તેને સંદેહ છે, કે બે અને બે ચાર છે, યા નહીં	te ne sandeh chhe, ke be ane be chār chhe, yā nahīn
130 What! are all those Rupees I gave you, spent?	૧૩૦. જે રૂપિયા મે તમ ને આલ્યા, તે સઘળા ખર્ચ માં આવ્યા શું ?	je rūpiyā men tam ne āl,yā, te saghlā kharch mān āv,yā shun ?
131. I went by Pūnā to Satārā.	૧૩૧ હું પૂણે થઈને સતારે ગયો.	hun Pūne tha,ī,ne Satāre ga,yo
132 He disengaged him from the quarrel and led him away.	૧૩૨ તેણે તેને ટંટા માં-થી છોડવ્યો, અને પોતા ની-સાથે ત્યાં-થી લેઈ-ગયો	te,ne te ne ṭantā mān-thī chhodav,yo, ane potā nī-sāthe tyān-thī le,ī-ga,yo
133. Your servant has pledged your sword and sash to him for fifteen Rupees.	૧૩૩. તમારા ચાકરે તમારી તર્વાર તથા કમર-બંદ (*or*, પટકો) પંદર રૂપિયા માં તે ની-પાસે ઘરેણે મેલ્યો છે	tam,ārā chākar,e tam,ārī tarvār tathā kamar-band (*or*, patko) pandar rūpiyā mān te nī-pāse gharene mel,yo chhe
134. He was quite sensible after the first blow, but on receiving the second, he became senseless.	૧૩૪. પેહેલી ચોટ ખાધા પછી તે પોતા ની પૂરતી શુદ્ધી માં હતો, પણ જ્યારે બીજી ખાધી, ત્યારે બેશુદ્ધ થઈ-ગયો.	pehelī chot khā,dhā pachhī te potā nī pūrtī shuddhī man ha,to, pan jyāre bījī khā,dhī, tyāre be-shuddh tha,ī-ga,yo.
135. They all rushed into the house	૧૩૫. તેઓ સઘળા ધસીને ઘર માં પેઠા	te,o saghlā dhas,ī,ne ghar mān pethā.
136 I will make an example of you.	૧૩૬. હું તમ ને શિક્ષા કરીશ, કે બીજાઓ ને ધાસ્તી (*or*, ચાનક) લાગે	hun tam ne shikshā kar,īsh, ke bījā,o ne dhāstī (*or*, chānak) lāg,e.
137. If he comes to me in the evening,	૧૩૭ જો તે સાંઝે મારી-પાસે આવશે, તો તે માગે	jo te sānjh,e mā,rī-pāse āv,she, to te māg,e

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
udā-dī	
126 jab tum yih lafz ek bār yā do bār paḍh-chuk,oge, tab us kī mā'nī ko samjh,oge.	har gah īn kalima ra yak martaba ya dū martaba khānd,a bāsh,ī, ān wakt ma nī,y,ı ān rā khāh ī fahm,īd.
127 wuh ap ne naukar,on ko bahut munh lagā,tā hai.	ū bisyar naukar ha,ı khud rā rū mī dih,ad
128 raushan,ī chhod,o (*or*) andhe,rā chhoḍ,o.	az mukabil,ı raushana ī dūr shau, wa tarīk ī ma,kun
129 wuh shakk rakh,ta hai, ki do aur do chār hai, yā nahīn.	ū shakk dār,ad, ki dū wa dū chahār,ast, ya na.
130 kyā wuh paisā jo main ne tum,hen diyā, so sab kharch hū,a ?	ayā pūl,ī ki ba tū dad,am, kull,an kharj shud ?
131 main Pūne ho kar Satāre ko ga,yā.	dar wakt,ı raft,an ba samt,ı Satāra, az rāh,ı Puna raft,am.
132. wuh us,e us bakhede se chhudā wahān-se ap ne sāth le ga,yā.	ū fulān kas rā az ān nizā' bar-dasht,a ham rāh,ı khud az ān jā bi,burd.
133 tum,hāre naukar ne tum,hārī talwār aur kamar band (*or*, paṭkā) pandra rūpayon par us ke-pās girau rakh,ā hai.	naukar,ı tū shamshīr wa kamar-band,ı tu rā nazd,ı fulān kas ba pānz-dah rūpiya girau nihāda,ast.
134. pahlī choṭ khā,ne ke-pīchhe wuh khūb ap ne hosh men thā par jab dūsrī khā,ī, tab be-hosh ho-ga,yā.	dar zarb,at,ı ūlā ū ba hūsh,ı khud būd, wa-likin dar zarb,at,ı sānī bī-hūsh gasht
135 we sab dhas,kar ghar ke-andar ghus,e	jamī,ı ishān ba shitāb dākhil,ı andar,ūn,ı khāna shud,and.
136 main tum,hen sazā dūn,gā, tā ki AUR,on ko ibrat ho	man tu rā sazā dih,am, tā dīgar,ān ibrat gīr,and.
137 agar wuh shām ko me,re-pās ā,wegā, khāh māng,e yā na	agar ū ba wakt,ı shām nazd,ı man bi,yā,yad, khāh az man bi,khāh,

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
whether he is willing or not, I shall give him something or other	અથવા ન માગે, તોય-પણ હું તે ને કાંઈક આપીશ	athvā na māg,e, toya-pan hun te ne kāṇ,īk āp,īsh
138 Tell him, if he travels with me, I will give him *bhātā* besides his regular pay	૧૩૮ તે ને કહો, કે જો તુ મારી-સાથે દેશાંતર આવશે, તો હું ત ને પગાર ઉપ્રાંત ભાતુ પણ આલીશ.	te ne kah,o, ke jo tun mā,ri-sāthe desh,āntar āv,she, to hun ta ne pagār uprānt bhā tun pan āl,īsh.
139 Tell him, to tell that wicked boy that if he again laughs when his master orders him to do any thing, I will take every bit of skin off his body	૧૩૯. તમે તે ને કહો, કે પેલા ચંડાળ છોકરા ને કહે, કે જ્યારે સાહેબ ત ને કાંઈ કામ કર્વાને કહે છે, ત્યારે તુ હસે છે, માટે જો ફરી-થી એમ કર્શે, તો તારા શરીર ની ચામડી ખેચી-કાહાડીશ	tame te ne kah,o, ke pelā chandāl chhokiā ne kah,e, ke jyāre sāheb ta ne kān,ī kām kar,vā ne kah,e chhe, tyāre tun has,e chhe, māte jo phari-thī em kar,she, to tā,rā sharīr nī chāmdī khench,ī-kāhād,īsh
140 There appears to have some wrong work been going against me.	૧૪૦. એવુ જણાય છે, કે મારે-વિષે કાંઈ કથણ ખરાબી ની વાત ત્યાં થતી હતી	evun janā,ya chhe, ke mā,re-vishe kān,ī kathan kharāb,ī nī vāt tyān tha,tī ha,tī.
141 Ought he or ought he not to have walked slowly instead of running so fast?	૧૪૧ એટલો જલ્દી દોડ યા કર્તાં ધીમે ચાલ્વુ તે ને ઘટતું હતું, કે નહીં?	etlo jald,ī dod,yā kartān dhīme chāl,vun te ne ghat,tun ha,tun, ke nahīn?
142 Although the *raja* offered three *lakhs* of Rupees and his two sons as hostages, yet His Excellency the Governor General of India encouraged the proceeding of hostility	૧૪૨ રાજાએ ત્રણ લાખ રૂપિયા અને પોતા ના બે દિકરા ઓલ માં આપ્વા કહ્યુ, તોય-પણ હિન્દ ના નામ્દાર ગવર્નર જનરલ સાહેબ લડાઈની તૈયારી કર્તા રહ્યા	rājā,e tran lākh rūpiyā ane potā nā be dikiā ol mān āp,vā kah,yun, toya-pan Hind nā nām-dār *Governor General* sāheb ladā,ī nī taiyār,ī kar,tā rah,yā.
143 Divide these Rupees into three equal shares	૧૪૩ આ રૂપિયાં ના ત્રણ સર્ખા ભાગ કરો	ā rūpiyā nā tran sarkhā bhāg kar,o.
144 The fruit you brought me the time before last, was the best, this is not fit to	૧૪૪ ગયા વખત ની-આગાઉ જે ફલ તમે મારે-સારૂ લાવ્યા હતા, તે સૌથી સારૂ હતુ; આ ખાવા જોગ નથી,	gayā vakhat nī-agā,u je phal tame mā,re-sārū lāv,yā ha,tā, te sau thī sārun ha,tun; ā khā,vā

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
māng,e, par main us,e kuchh na kuchh dūn̲gā	ad yā na k͟hāh,ad, albatta man chīz,ī ba ū mī,dih,am
138 us,e kah,o ki agar tū me,re-sath musāfir,ī men ā,wegā, to main pagar ke-siwā bhatā bhī tujh,e dūn̲gā	bigū ū ra, ki agar bā man musāfarat kun,ī, alāwa bar mawājib k͟hurd-o-k͟hūrak ham ba tū k͟hah,am dad.
139 us,e kah,o, ki us bad zat chhokre se kah,e, ki jab sahib kuchh kām farma,tā hai, to tū hans,ta hai, agar phir aisa kar ega, to te,re badan ki khal khainch,ī jā,egī.	bigū ū rā, ki ba an k͟hana shāgird,ī bad zāt bigū yad, ki har gāh aḳa,ī tū tu rā kār,ī mī,farma, yad, tū k͟handa mī,kun,ī, agar bar,ī dīgar chunīn amr az tū sadir shud, pūst az badan,ī tū k͟hah,am kand
140 ma'lūm ho tā hai, ki me,re haḳḳ men kuchh k͟harāb,ī ka kaṭhin kām wahān chal,ta thā.	chunan ma'lūm mī,shaw,ad ki az-barā,ī mutazarrar sak͟ht,an ī man kār,ī dushwar dar miyan dāsht,and
141 itnā jald daud,ne ke-badle āste chal,nā us ko lazim tha, ki nahīn !	āyā na mī,bāyast ki ū dar iwaz,ī chunīn tund dawīd,an āhista bi, raw,ad ?
142 agar-chi rājā ne tīn lākh rūpiye aur ap ne do beṭe zamin,ī men de,ne chah,ā, tau bhī Hind ke nām-dār *Governor General* sāhib laḍā,ī kī taiyār,ī kar,te rah,e.	bā wujūd,ī ān ki rājā rāzī shud, ki si *lakh* rūpiya bi,dih,ad, wa dū pisar,ī k͟hud ra ham girau bi,dih,ad ma' zālik janab,ī ḳamar rikāb *Governor General*,ī Hind dar tahīya,ī lashkar jasārat namūd,and.
143 in rūpiyon ke tīn barābar hisse kar,o	īn tank͟hāh rā taksim ba si ḳismat,ī musāwī kun.
144 wuh mewa jo tum ga,ye waḳt ke-age lā,ye the so sab se achchhā thā, yih khā,ne ke-lā,iḳ nahīn, dūsre waḳt achchhā lā,iyo.	mīwa,hā,ī ki pīsh az īn ba hamīn nazdīki,hā barā,ī man award,a būd,ī, bih tar būd īn lā,iḳ,ī k͟hurd,an nīst bāyad bar,ī dīgar bih az īn bi,yawar,ī.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
be eaten, bring better next time	બીજી વાર સારૂ લાવજો.	jog na,thī, bījī vār sārun lāv,jo.
145 I missed him on the road.	૧૪૫ માર્ગ માં તે ઉપર મારી દૃષ્ટિ નહીં પડી	mārg mān te upar mā,rī drishti nahīn pad,ī
146 I took you for another person	૧૪૬. હુ તમ ને બીજો કોઈ સમજયો.	hun tam ne bījo ko,ī samaj,yo.
147 If you should pass this way tomorrow, call on me if not out of your way	૧૪૭ જો કાલે આ રસ્તે થઈને જશો, તો મારી ભેટ લેજો, નહીં-તો નહીં.	jo kāl,e ā raste tha,ī, ne ja,sho, to mā,rī bhet le,jo, nahīn-to nahīn.
148. I cannot afford so much.	૧૪૮ હુ આટલુ આપવા ને સામર્થ્ય-વાન નથી	hun ātlun āp,vā ne sāmarthya-vān na,thī.
149 It is better to die in the field of battle like a man, than fly like a coward.	૧૪૯. લડાઈ માં શૂરા લોકો ની-પેરે મર્વુ ભલુ છે, નહીં-કે હિચકારાઓ ની-પેરે નાસી-જવુ	ladā,ī mān shūrā lok,o nī-pere mar,vun bhalun chhe, nahīn-ke hichkā,rā,o nī-pere nās,ī-ja,vun.
150 Did not I warn you at the time of your departure?	૧૫૦. તમારી રવાનગીની વખતે શુ મે તમ ને ચેતાવ્યા નો હોતા?	tam,ārī ravāna,gī nī vakhat,e shun men tam ne chetāv,yā no ho,tā?
151 Do you personate the king, and I shall represent his prime minister	૧૫૧ તમે રાજા નો વેષ લાવો, હું વજીર નો સુવાંગ લાવીશ.	tame rājā no vesh lāv,o, hun vajīr no suvāng lāv,īsh.
152. I conjure you by God not to mention this business to any one.	૧૫૨ હુ તમ ને પરમેશ્વર ના સમ આપીને કહુ છુ, કે આ બિના કોઈ ની-આગળ બોલશો માં	hun tam ne param-eshwar nā sam āp,ī,ne kah,un chhun, ke ā binā ko,ī nī-āgal bol,sho mān.
153 He is so situated, that he must agree to what I propose	૧૫૩ તે એવી અવસ્થા માં છે, કે હુ જે કાંઈ કહીશ, તે બે-શક કબુલ કર્શે	te evī avasthā mān chhe, ke hun je kān,ī kah,īsh, te be-shak kabul kar,she
154 You may propose it, but I am certain that they will not agree to take it on such terms	૧૫૪ 'તમે એ વાત તેઓ ને કહેવા માગો છો,' તો સુખે કહો; પણ મ ને નીશ્ચય છે, કે તેઓ એ શર્ત કબુલ કર્શે નહીં	tame e vāt te,o ne kah,evā māg,o chho, to sukh,e kah,o, pan ma ne nishchaya chhe, ke te,o e shart kabul kar,she nahīn.
155 It is a difficult matter, but I will do it	૧૫૫ એ કઠણ કામ છે, પણ હું કોઈ રીતે પણ	e kathan kām chhe, pan hun ko,ī rīt,e pan

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
145 raste men us par me,ri nigāh na padī	man dar rāh az ū ghāfil shud,am, wa ū rā na dīd,am.
146 main ne tum ko ghair shakhs samjh ā.	man tu ra shakhs,i digar tasauwur kard,am
147 kal agar is raste se ho,kar ja o, to me,re pas ā,iyo, nahīn to nahin.	agar fardā az īn samt,hā ubūr kun,ī, ma ra mulakāt kun, wa illa fa la
148 itnī dast-ras mujh ko nahin	dar kūwa,i man nīst ki īn kadr pūl bi dih,am.
149 ladā,i ke maidan men mard on kī manind mar,na bhala hai, na ki nā mard,on kī tarh bhāg jā,nā.	dar maidān,i jang dilīr,āna jān dād,an bih ki ham-chu nā mard,an hazīmat namūd,an.
150 kyā tum harī rawānagi ke wakt main ne tum,hen nahīn jatā, yā thā ?	āya dar wakt,i rawāna shud,an,i tū, man tu ra ittila na dād,a būd,am ?
151 tum bad-shah ka bhes la,o main wazir kā sawang lā,ūnga	tū taklīd,i an shah rā kun wa man mutakallid,i wazīr,ash mī,shaw,am.
152. main tum,hen khudā ka wāsita de,ta hūn, ki yih bat kisi se na kah,nā.	man tu rā ba khuda kasam mī,dih,am ki īn sukhan rā ba hīch kas baz-gū ma kun.
153 wuh aisī hal,at men hai ki jo kuchh main kah,ūn, so wuh be-shakk kabūl kar,ega	ū bā man dar mukām,īst, ki ān chi man az ū bi,khah,am, la muhal,a bayad ba ja awur,ad.
154 chāh,o tum yih shart un se izhār karo par mujh,e yakīn hai ki we is shart par rāzī na honge	agar khast,a bāsh,ī īn amr ra ba īshān izhar kun, wa-likin yakīn,i man,ast ki īshan (hargiz) ba,dīn shart rāzi na khah,and shud.
155 yih kām mushkil hai, par main ba har sūrat kar,ūnga	īn kar,īst mushkil, ammā ba har sūrat man ba ja khah,am āward.

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
at any rate	કરીશ	kar,īsh
156 Were you a decent man, there would be no necessity for my telling you so often to do your duty	૧૫૬ જો તુ ભલો મણસ હોત, તો મ ને ઘડી-ઘડી ત ને કહેવા ની .અગત્ય નહીં પડત, કે તારૂં કામ કર	jo tuṇ bhalo mānas ho,t, to ma ne ghadī-ghadī ta ne kah,evā nī agatya nahīn pad,at, ke tā,run kām kar
157. At this rate his fortune will soon go	૧૫૭ એ રીતે તો તે પોતા ની પુંજી ખોઈ-બેસશે	e rīt,e to te potā nī punjī kho,ī-bes,she.
158. My advice is that you be more cautious in future.	૧૫૮ મારી સલાહ એ છે, કે હવે-પછી તમે વધારે ચોકસ રહો	mā,rī salāh e chhe, ke have-pachhī tame va,dhāre chokas rah,o.
159 At this rate you make me out a fool	૧૫૯ જો એમ છે, તો તું મ ને મૂર્ખ બનાવશે	jo em chhe, to tun ma ne mūrkh banāv,she.
160 I would have repaired the house had I cash enough	૧૬૦. જો મારી-પાસે એટલું નાણું હોત, તો હુ તે ઘર ને સમારત.	jo mā,rī-pāse etlun nānun ho,t, to huṇ te ghar ne samār,at
161. You may learn Hindū-stān,ī grammatically if you choose, but I have hitherto picked it up the best way I could	૧૬૧ તમે હિન્દૂ-સ્તાની ભાષા વ્યાકરણ થી શિખ્વા માગો છો, તો સુખે શિખો; પણ હુ તો આજ લગી જેમ બની-આવ્યુ તેમ લોકો થી સાંભળીને શિખ્યો.	tame Hindū-stān,ī bhāshā vyākaran thī shikh,vā māg,o chho, to sukh,e shikh,o , pan huṇ to āj lagī jem ban,ī-āv,yun tem lok,o thī sāmbhl,īne shikh,yo
162. This white cow and that black horse are of much more value than the tame elephant which you sent me yesterday.	૧૬૨ પેલો ગરીબ હાથી જે તમે મારે-સારૂ ગઈ કાલે મોકલ્યો, તે કર્તાં આ ધોળી ગાય તથા પેલો કાળો ઘોડો વધારે કીમત નો છે.	pelo garīb hāthī je tame mā,re-sārū ga,ī kāl,e mokal,yo, te kartān ā dholī gāya tathā pelo kālo ghodo vadhāre kīmat no chhe.
163 In the Dakhan, as well as in most other parts of India, horses are very little used for agricultural purposes	૧૬૩ દખ્ખણ તથા હિન્દૂ-સ્તાન નાં બીજાં ઘણાં-ખરા શેહેરો માં ઘોડાઓ ને ખેતી-વાડી નાં કામ માં ઝાઝા લગાડતા નથી	Dakhan tathā Hindū-stān nān bījāṇ ghanān-kharāṇ sheher,o mān ghodā,o ne khet,ī-vādī nān kām māṇ jhājhā lagād,tā na,thī.
164 If you heard this news yesterday, why did not you come instantly to inform me of it?	૧૬૪ આ ખબર ગઈ કાલે તમે સાંભળી હતી, ત્યારે શા-સારૂ તરત આવીને મ ને ખબર આપી નહીં ?	ā khabar ga,ī kāl,e tame sāmbhl,ī ha,tī, tyāre shā-sārū tarat āv,īne ma ne khabar āp,ī nahīn ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
156 agar tū shāyista ādmī ho,tā, to mujh,e ghadī-ghadī kah,nā na pad,tā, kı tū ap nā kām kar	agar tū mard,ı nık mī,būd,ı, iḥtıyāj ba farmā,yısh,ı chunīn wa chunan kard,an na dāsht,ī
157 ıs sūrat se wuh ap nī daulat kho-baiṭh,egā.	dar īn sūrat ū daulat,ı khud rā bar bād khāh,ad dād
158 me,rī salāh yıh haı, kı a,yanda tum ziyad,a hūsh,yār rah,o	ra,ı man īn,ast kı mım ba'd bısyār ıhtıyāt kun,ı.
159 ıs rawısh men tū mujh,e aḥmaḳ banā,wegā.	dar īn sūrat tū ma rā na-dān khāh,ī sākht.
160 agar me re pas ıs ḳadr paısā ho tā, to maıṇ us ghar kī marammat kar,tā.	agar man ba ḳadr,ı kıfāyat pūl mī,dasht,am, marammat,ı ān khāna rā mī,kard,am
161 tum Hindū stān,ī zabān bā ḳā,ida sıkh,ā chah te ho to sıkh,o, par maın to ab tak makdūr bhar idhar udhar se sun sun ke sīkh,a.	agar tū zabān,ı Hındū-stān,ī ra bā ḳā,ıda,ı sarf-o-nahw mī,khah,ī yād gīr,ī, mukhtār,ī, amma man ta ım-rūz ba ḳadr,ı makdūr ba wāsıta,ı takallum kard,an bā har kas yād gırıft,am.
162 wuh gharıb hāthı jo kal tum ne me,re-wāste bhej,ā, us se yıh sufaıd ga,e aur wuh kāla ghodā ziyād,a ḳīmat kā haı.	īn mada gāw,ı safīd wa ān asp,ı sıyāh dar ḳīmat afzūn az ān fīl,ı unsīst kı tū dī rūz bara,ı man fırıst,ādī.
163 Dakhan aur Hindū stan ke aksar shahr,on men ghode zirā,at ke kām men kam lagā,te haın.	dar Dakhan wa dar aksar az shahr,hā,ı Hındū-stān bā asp zirā,at kam tar mī,kun,and.
164 agar kal tum ne yıh khabar sun,ī thī, to kyūn turat a,kar mujh,e khabar na dī?	chūn īn khabar dı rūz ba tū ras,īd,a būd, cha rā ham-ān dam ma ra ıttıla' na dad,ī?

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
165 The *patel* says that he can give neither butter, milk, eggs, grass, nor fowls, in fact that his village contains nothing at all, but he only wants a good beating to make him produce every thing you want	૧૬૫ પટેલ કહેછે, કે હું માખણ, દુધ, ઈંડાં, ઘાસ, મરઘી આપી શકતો નથી; અને મારાં ગામ માં કાંઈજ નથી, પણ એ ને સારી પઠે મારશો, તો જે કાંઈ તમે માગશો તે સગળુ લાવી-આપશે	patel kah,e chhe, ke hun mākhan, dudh, īndān, ghās, marghī āp,ī shak,to na,thī; ane mā,iān gām mān kān,ī,j na,thī, pan e ne sārī pathe mār,sho, to je kān,ī tame māg,sho te saglun lāv,ī-āp,she
166 He is afraid to say so to my face, and therefore does so behind my back	૧૬૬. તે મારાં મોં ઉપર એમ બોલવાને બિહે છે, માટે મારી પિઠ પછવાડે બોલે છે	te mā,rān mon upar em bol,vā ne bih,e chhe, māte mā,rī pith pachh vāde bol,e chhe.
167. The Honorable the Governor told me that this order was to have had a retrospective effect from the beginning of the year, had it not been for the Right Honorable the Secretary of State for India, who prevented its having effect before the date of its issue	૧૬૭. નામ-દાર ગવર્નર સાહેબે મ ને કહ્યું, કે આ હુકમ જે તારીખે નિકલ્યો તે ની-અગાઉ વરસ બેસતા ચાલુ થ-નાર હતો; પણ હિન્દૂ-સ્તાન ના નામ-દાર વજીરે ના પાડી, કે એ હુકમ જે તારીખે નિકળ્યો તે ની-આગમ જ ચાલુ થવા દેવો નહીં (*or*) નામ-દાર ગવર્નર સાહેબે મ ને કહ્યુ, કે આ હુકમ જે તારીખે સાદર થયો તે ની-અગાઉ વરસ ની શરૂઆત થી અમલ માં આવત; પરતુ હિન્દૂ-સ્તાન ના નામ-દાર વજીરે ફર્માવ્યુ, કે જે તારીખે એ હુકમ જાહેર થયો તેજ તારીખ થી લોકો પર એ નો અમલ ચાલે	nām-dār *Governor* sāheb,e ma ne kah,yun, ke ā hukm je tārīkh,e nikal,yo te nī-agā,u varas bes,tān chāl,u tha-nār ha,to, pan Hindū-stān nā nām-dār vajīi,e nā pād,ī, ke e hukm je tārīkh,e nikal,yo te nī-āgmaj chāl,u tha,vā de,vo nahīn (*or*) nām-dār *Governor* sāheb,e ma ne kah,yun, ke ā hukm je tārīkh,e sādar tha,yo te nī-agā,u varas nī sharū,āt thī amal mān āv,at, parantu Hindū-stān nā nām-dār vajīr,e farmāv,yun, ke je tārīkh,e e hukm jāher tha,yo te,j tārīkh thī lok,o par e no amal chāl,e
168. When he chooses to set to work, he does the work of four days in as many hours	૧૬૮. જયારે તે પોતાનાં કામ ઉપર મન લગાડે છે, ત્યારે ચાર દિવસ નુ કામ ચાર ઘડી માં કરે છે	jyāre te potā nān kām upar man lagād,e chhe, tyāre chār divas nun kām chār ghaḍī māṇ kar,e chhe

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
165 paṭel kah,tā hai, ki main na maska de sak,ta hūn na dūdh, na baide (*or*, baize), na ghas, na murgh,ī, gharaz me,re ganw men kuchh nahīn lekin us,e khūb-sā mār,ā chāhiye tab jo kuchh māng, oge so sab ḥāzir kar,oga.	*agar-chi kad khuda mīgū,yad* ki dar dih,i man hīch nīst az kabīl,i maska wa shīr, wa tukhm,i murgh wa kah, wa murgh, wa likin ū rā bāyad bisyar zad, tā hama chīz hazir kun,ad.
166 wuh me,re munh par yūn bol,ne dar tā hai, is liye me,rī pīṭh pīchhe bol,tā hai.	ū jur,at na dār,ad ki dar huzūr,i man chunīn sukhan,ī bigū,yad, az īn sabab dar ghayāb,i man mī, gū,yad.
167 nām-dār *Governor* sāḥib ne mujh se kah,ā, ki yih hukm jis tārīkh ko nikl,ā us se age baras ke shurū se jārī ho,ne kā thā, par Hindū stān ke nām-dar wazīr ne man kiyā, ki yih hukm us ko nikal ne kī tārīkh ke-āge jārī na ho,ne pā,we. (*or*) nām-dar *Governor* sāhib ne mujh,e kah,ā, ki yih hukm jis tārīkh ko sādir hū,ā us se āge baras ke shurū' se amal men ā,tā lekin Hindū stān ke nām-dār wazīr ne farmā,yā, ki jis tārīkh ko yih hukm zāhir hū,ā us,ī tārīkh se log,on par us kā amal chal,e	nauwab,i mustatāb *Governor* sāhib ba man guft,and, ki mumkin būd ki īn hukm rā az ibtidā,i sāl kabl az tārīkh,i sudūr,i ān jāri saz,and, agar janāb,i majd,at wa najd,at iktināh wazīr,i umūr,i Hindū stan māni na mī shud,and, ki kabl az tārīkh,i sudūr jāri na shaw,ad. (*or*) nauwab,i mu,allā alkāb *Governor* sāhib ba man guft,and, ki banā būd ki īn hukm az ibtidā,i sal kabl az tārīkh,i sudūr,i ān ba amal biyā,yad, wa likin janāb,i ubhat wa jalāl,at ham rāh wazīr,i umūr,i Hindū-stan farmūd,and ki amal,i īn hukm az tārīkh,i sudūr,i ān bar mardum,ān jāri shaw,ad.
168 jab wuh ap ne kām par dil laga,tā hai, to chār din kā kam chār ghaḍī men kar,tā hai.	har-gāh ū dil ba kār,i khud mī, band,ad, kar,i chahār rūz rā dar chahār sā,at ba itmām mī,rasān,ad

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
169 He hung him on the branch of a tree	૧૬૯. તેણે તે ને એક ઝાડ ની ડાળ સાથે ટાંગીને ફાંસી દીધો	te,ne te ne ek jhād nī dāl sāthe tāng,ī,ne phāns,ī dīdho
170 They had no difficulty in finding excuses for quarreling	૧૭૦. તેઓ તરત વઢી-પડયા (or) તેઓ ને લડતાં કંઈ વાર લાગી નહીં	te,o tarat vadh,ī-pad,yā (or) te,o ne lad,tān kān,ī vār lāg,ī nahīn
171 You will only hurt yourself by doing so.	૧૭૧ એવુ કર્યા થી તમે પોતાનીજ ખરાબી કર્શો	evun kar,yā thī tame potā nīj kharāb,ī kar,sho
172 The less you have to do with a man of that sort, the better	૧૭૨ એવા માણસ સાથે થોડુ કામ પાડવુ સારૂ છે	evā mānas sāthe thodun kām pād,vun sārun chhe.
173 As I was going to Pūnā, I was passed by a man traveling the contrary way	૧૭૩. જ્યારે હુ પૂણે જતો હતો, ત્યારે એક પુરૂષ રસ્તા માં મ ને મળયો, જે પૂણે થી આવતો હતો	jyāre hun Pūne ja,to ha,to, tyāre ek purush rastā mān ma ne mal,yo, je Pūne thī āv,to ha,to.
174 I supposed so at first, and experience has shewn me that I was right.	૧૭૪ આગાઉ-થીજ મે એમ ધાર્યું હતુ, અને હમણા અનુભવ થી માલુમ પડી-આવ્યુ, કે મારો વિચાર ખરો હતો	agā,u-thī,j men em dhār,yun ha,tun, ane hamnā anubhav thī mālum pad,ī-āv,yun, ke mā,ro vichār kharo ha,to.
175. Stretching forth his neck, he looked out afar	૧૭૫ તેણે ડોક કાહાડીને દૂર નજર કરી જોયુ	te,ne dok kāhād,ī,ne dūr najar kar,ī jo,yun.
176 The corn sown in that field produced ten fold.	૧૭૬ જેટલો દાણો પેલાં ખેતર માં વાવ્યો હતો, તે થી દસ ગણો ઉતપન્ન થયો	jetlo dāno pelān khetar mān vāv,yo ha,to, te thī das gano ut,pann tha,yo
177. He bought a high priced horse	૧૭૭ તેણે એક મૂલ-દાર ઘોડો વેચાતો લીધો.	te,ne ek mūl-dār ghodo vech,āto līdho.
178 This is the cloth *(fabric of wool)* which I bought the other day	૧૭૮ આ તેજ બનાત છે જે મે આગળ વેચાતી લીધી હતી	ā te,j banāt chhe je men āgal vech,ātī līdhī ha,tī.
179. If you wish to remain in my service, you ought to do every thing as well as you can.	૧૭૯ જો તુ મારી ચાકરી માં રહેવા માગે છે, તો મારૂ સઘળુ કામ બની-આવે ત્યાં-સુધી સારી પેઠે કર્વુ જોઈશે	jo tun mā,rī chākrī mān rah,evā māg,e chhe, to mā,run saghlun kām ban,ī-āv,e tyān-sudhī sārī pathe kar,vun jo,īshe
180 From thy speech, it would appear that	૧૮૦ તારા બોલ્યા પર-થી એવુ જણાય છે, કે તે તારા	tā,rā bol,yā par-thī evun janā,ya chhe, ke

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
169 us ne us ko ek jhāḍ kī dalī se laṭkā,kar phānsī di	ū fulān rā bar shākh,i dirakht,ī maslūb kard
170 wo bi lā ta,ammul laḍ pade.	ānhā dar nihāyat,i āsānī dar bahāna jū,ī,i munāza,a būd,and
171 agar tum aisa kar,oge, to tum,hārī hī kharābī ho,gi	dar irtikab,i īn amr khud ra tabāh khāh,ī kard
172. aise ādmī ke-sath thoḍā kam pād,nā bih tar hai	ba chunīn ashkhās har chand mu amala kam-tar bāsh,ad bih tar, ast.
173 jab main Pūne ko jā,tā thā, ek mard raste men mil,ā, jo Pūne se ā,tā thā.	dar wakt,ī ki man ba Pūna mi,raft,am bā mard,ī dar rāh mulākāt kard am, ki az samt,i Pūna mī āmad
174 pahle hī main ne aisā khayāl kiya thā, aur ab tajribe se ma'lūm kiyā, ki ḥakk ba janib me,re thā.	dar ibtidā man chunīn tasauwur kard,a būd,am, wa 'ākibat-ul amr ba tajriba ma'lūm shud, ki tasauwur,i man saḥīh būd,a.
175 us ne gardan uṭhā,kar dūr nazar kī	ū sar rāst kard,a ba dūr nigāh kard
176 jitnā anāj us khet men boyā gayā, us se das hisse ziyād,a paida hū,ā.	ān chi zar shud,a būd, az karār,i tukhm,ī dah tukhm ba amal āmad
177 us ne ek besh kīmat ghoḍā mol-liyā.	ū asp,ī girān bahā khar,īd,a.
178 yih wuh,ī bānāt hai jo main ne thoḍe din par khar,īd kī thī	īn ham ān māhūt,īst ki pīsh tar khar,īd,a būd,am
179 agar tū ham,ārī naukar,ī men rah,ā chāh,tā hai to har-ek kam makdūr bhar achchhī tarh kar,nā ho,gā. (See P 2, Note*)	agar tū mī,khāh,ī naukar,i man bāsh,ī, kār,i khud rā hatt al-makdūr ba khūb,ī bāyad bi,kun,ī
180 te,rī guft-gū se ma'lūm ho tā hai, ki tū ne ap ne bāp ko wākif	az kaul,i tū chunān ma'lūm mī shaw,ad, ki tū padar,i khud rā az īn'

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
thou hast informed thy father	પિતા ને ચેતાવ્યો છે	ten tā,rā pitā ne chetāv,yo chhe
181 Your language is so difficult, that I cannot understand a word	૧૮૧ તમારી ભાષા એવી તો કઠણ છે, કે હુ એક બોલ બી સમજી શકતો નથી	tam,ārī bhāshā evī to kathan chhe, ke hun ek bol bī samj,i shak,to na,thī.
182 I thought the Hindī dialect was easy, but now I find it very hard	૧૮૨ હુ હિન્દી બોલી સેહેલી સમજતો હતો, પણ હમણા માલુમ પડ્યુ, કે ઘણી કઠણ છે	hun Hind,ī bol,ī sehelī samaj,to ha,to, pan hamnā mālum pad,yun, ke ghanī kathan chhe
183 My son goes to school every day, and gets his lesson by heart, and when he comes home, he does nothing, but plays with his brothers	૧૮૩ મારો દિકરો દાઢી નિશાળે જાય છે, અને પોતા નો ધડો મોહોડે (*or*, પાઠે) કરે છે, પણ જયારે ઘેર(*or*, ઘર માં)આવે છે, ત્યારે પોતાના ભાઈયો ની-સાથે રમ્યા વિના બીજુ કાંઈ કર્તો નથી	mā,ro dikro dādhī nishāl,e jā,ya chhe, ane potā no dhaḍo mohode (*or*, pāth,e) kar,e chhe, pan jyār,e gher (*or*, ghar mān) āv,e chhe, tyār,e potā nā bhā,ī,yo nī-sāthe ram,yā vinā bījuṇ kān,ī kar,to na,thī
184 If my servant comes here to-day or to-morrow, tell him I do not wish to see his face, because he was impudent	૧૮૪ જો મારો ચાકર આજ અથવા કાલ અહીં આવે, તો તે ને કહેવુ, કે તારો સાહેબ તારૂ મોં જોવા ને ચાહતો નથી, કાં-જે તુ નફટ છે	jo mā,ro chākar āj athvā kāl ahīn āv,e, to te ne kah,evun, ke tā,ro sāheb tā,run mon jo,vā ne chāh,to na,thī, kān-je tun nafat chhe
185. Before, I had a great desire to see him, but not now	૧૮૫ અગાઉ મ ને તે ને મળવા ની ઘણી ઇચ્છા હતી, પણ હમણા નથી	agā,u ma ne te ne mal,vā nī ghanī ichchhā ha,tī, pan hamnā na,thī
186 If you had come before, I would have engaged you	૧૮૬ જો તમે અગાઉ આવ્યા હોત, તો હુ તમ ને મારી ચાકરી માં રાખત	jo tame agā,u āv,yā ho,t, to hun tam ne mā,rī chākri mān rākh,at
187 If you wish to take it, take it, or else go away.	૧૮૭ લેતો હોય, તો લે, નહીં-તો ચાલ્યો જા	le,to ho,ya, to le, nahin-to chāl,yo jā
188 If you do such an action, I will turn you away	૧૮૮ જો તમે એવુ કામ કર્શો, તો હુ તમ ને ચાકરી માં-થી કાહાડી-મેલીશ	jo tame evun kām kar,sho, to hun tam ne chākrī mān-thī kāhād,ī-mel,īsh
189. He concealed his grief from the world.	૧૮૯ તેણે પોતાનાં દુખ ની વાત લોકો થી છુપાવી-[રાખી	te,ne potā nān dukh nī vāt lok,o thī chhupāv,[ī-rākh,ī

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
kiya hai.	amr agāh kardaī
181 tumhārī bolī aisī mushkil hai ki main ek lafz bhī nahīn samajh saktā	zabān-i tū chunān sa'bast, ki yak kalima hali-yi man na mī-shavad
182 main ne samjhā ki Hindī bolī āsān hai par ab ma'lūm huā ki bahut mushkil hai	man tasavvur kardam ki guftār-i Hindī āsān ast wa likin hāl ma'lūm shud, ki bisyār mushkil ast
183 merā betā har roz maktab men jātā hai aur āp nā sabak zabān par yād kartā hai par jab ghar ko ātā hai to āp ne bhā,iyon ke sath khelne ke siwā aur kuchh nahīn kartā hai	pisar-i man dar maktab mī-ravad wa dars-i khud rā hifz mī-kunad wa likin chun ba khāna mī-āyad ba juz bāzī ka birādarān-i khud kār-i dīgar na darad
184 āj kal agar merā naukar jahān āwe to use kahnā ki terī sahib terā munh dekhne chāhtā nahīn kyūn-ki tū ne gustākhī kī hai.	agar naukar-i man imrūz yā fardā īnjā biyāyad ū rā bigū ki āqā-i tū na mī-khāhad dīgar rū-i tū rā bibīnad zīrā ki tū bī-adabī (wa shūkhī) mī-kunī
185 age us ko dekhne ka mujhe badā shauk thā, par ab nahīn.	pīsh az īn man bisyār shauk-i dīdan-i ū būdam, wa likin hāl ma'il nīstam
186 agar tum age ate hote to main tum ko āp nī naukarī men rakhtā.	agar pīsh tar āmada būdīd, man shumā rā dar khidmat-i khud nigāh mī-dāshtam
187 letā hai, to le, nahīn to chalā jā	agar mī-khāhī īn rā bar-dār, wa illā birau
188 agar tum aisā kam karoge to main tumhen naukarī men se nikal dūngā	agar chunīn kārī bikunīd man shumā rā az khidmat ikhrāj khāham kard
189 us ne āp na gham logon se chhipāyā	ū gham (wa andūh)-i khud rā az mardum nihān dāsht

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
190. If he had marched one day sooner, he would have met his master	૧૯૦ જો તેણે એક દિવસ અગાઉ કૂચ કરી હોત, તો પોતા ના શેઠ ને જઈ-મળત	jo te,ne ek divas agā,u kūch kar,ī ho,t, to potā nā sheth ne ja,ī-mal,at
191 I found a purse on the bridge	૧૯૧ તે પુલ પર મ ને એક કોથળી જડી.	te pul par ma ne ek kothlī jad,ī.
192 Instead of being content, they began to quarrel	૧૯૨ સતોષ રાખ્યા ને-બદલે તેઓ વઢવા લાગ્યા.	santosh rākh,yā ne-badle te,o vadh,vā lāg,yā
193 How much is his income a year ?	૧૯૩ વરસ-દહાડે તે ની આયપત (*or*, આવક) કેટલી છે?	varas-dahād,e te nī āyapat (*or*, āv,ak) ketlī chhe ?
194 Tell the horse-keeper, that if he does not return quickly, he shall be well beaten, and half his pay shall be cut besides	૧૯૪ ઘોડા-વાળા ને કહો, કે જો તુ વેહેલો પાછો આવશે નહીં, તો તુ સારી પેઠે માર-ખાશે, તે ઉપ્રાંત તારો અર્ધો મુશારો (પણ) કાપ્યા માં આવશે	ghodā-vālā ne kah,o, ke jo tun vehelo pāchho āv,she nahīn, to tun sārī pathe mār-khā,she , te uprānt tā,ro ardho mushāro (pan) kāp,yā mān āv,she
195 I wished to go out to-day, but on account of a head-ache, I cannot	૧૯૫ હું આજ બાહેર જવાની ઇચ્છા રાખ્તો હતો, પણ માથુ દુખ્યા ને-લીધે જવાતુ નથી,	hun āj bāhar ja,vā nī ichchhā rākh,to ha,to, pan māthun dukh,yā ne-līdhe ja,vā,tun na,thī.
196 My horse has given so violent a kick to my horse-keeper, that he has become lame.	૧૯૬ મારા ઘોડાએ ઘોડા-વાળા ને એવી તો જોર થી લાત મારી, કે તે લંગડો થઈ-ગયો	mā,rā ghodā,e ghodā-vālā ne evī to jor thī lāt mār,ī, ke te langdo tha,ī-ga,yo
197 Had I been there, I would not have allowed him to leave the house	૧૯૭ જો હુ ત્યાં હોત, તો તે ને ઘર માં-થી બાહેર નહીં જવા દેત	jo hun tyān ho,t, to te ne ghar mān-thī bāhar nahīn ja,vā de,t.
198. I cannot overlook this unbecoming conduct, and a recurrence of it will certainly be visited by my severest displeasure	૧૯૮ હુ આ નઠારી ચાલ ની ગઈ (*or*, દર-ગુજર) કરી શક્તો નથી, અને જો ફરી-થી એવુ બનશે, તો નિશ્ચય તે મારા મોટા ક્રોધ માં પડશે.	hun ā nathārī chāl nī ga,ī (*or*, dar-gujar) kar,ī shak,to na,thī, ane jo pharī-thī evun ban,she, to nishchaya te mā,rā motā krodh mān pad,she
199 Unless you give	૧૯૯. જ્યાં-સુધી તમે મ ને	jyān-sudhī tame ma

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
190 agar wuh ek roz āge kūch kar,tā, to ap ne sahib se ja mil,ta	agar ū yak rūz pīsh tar kūch karda būd, ba ākā,ı khud mulhak mī,shud
191 main ne us pul par ek thaili pa,ī	dar rū,ı ān pul kisa,ı paidā kard,am.
192 razı rah,ne ke-badle we ṭanṭa kar,ne lage	ishān kanā at rā ba munāza a badal namūd,and
193 baras bhar men us kı kitnī āmad hai?	ū sal,ı chı kadr madākhil dar,ad?
194 ghode wāle se kah,o, kı agar tū jald phir na ā,wega to khub mār-kha,ega aur siwa is ke te,ra ādhā pagar (bhı) kaṭ,a ja,ega.	sa,is ra bıgū kı agar zūd murā ja,at na kun,ī tu rā ba shıddat khah am zad alawa bar an kı nısf,ı mawajıb,ı tu ra (ham) kat khah,am kard.
195 main chah,tā tha kı aj bahar ja,ūn, par dard,ı sar ke-sabab nahin jā sak,ta	khast,am im rūz birūn bi,raw,am, wa likin ba sabab,ı suda kı dar,am na mi,tawān,am raft.
196 me,re ghode ne sa,is ko aisı sakht lat mar,ī, kı wuh langda ho-gayā	asp,ı man sā,is,ı khud,am rā chunan lagad,ī sakht zad, kı pā,ı ū lang shud
197 agar main wahān hotā, to us,e ghar men se bahar na jā,ne de,ta	agar man dar an jā mi,būd am na mi guzāsht,am kı ū az khana birūn raw,ad
198 is nā lā,ik chal kī main dar guzar nahīn kar sak,tā aur agar phir aisī bat hū,ī, to albatta wuh me,re ghazab men pad,egā.	man ighmaz az chunīn raft,ār,ı nā shāyista na mi,tawan,am kard wa agar baz chunin harakat,ī sādır shaw,ad yakīn,ast kı bā,is,ı nihayat,ı takaddum,yı man khah,ad būd
199 jab tak tum mujh,e ap ne phir	tā tū mā ra dar bāb,ı murāja,at

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
your positive assurance that you will return immediately, I cannot think of suffering you to go	તરત પાછા આવ્વા નો પક્કો ભરોસો નહીં આપો, ત્યાં-સુધી હું તમ ને જવા દેવાનો નહીં	ne tarat pāchhā āv,vā no pakko bharoso nahīn āp,o, tyān-sudhī hun tam ne ja,vā de,vā no nahīn
200. If the famine be so severe that the rich die of hunger, how can the poor escape	૨૦૦ જો એવો કઠણ દુકાળ છે, કે ધન-વાન લોક ભુખે મરે છે, તો કંગાળ લોક નો બચાવ કેમ થશે	jo evo kathan du-kāl chhe, ke dhan-vān lok bhukh,e mar,e chhe, to kangāl lok no bach,āv kem tha,she
201 It is not likely that he would act with such reserve and concealment as to transact such a business without consulting some of his friends	૨૦૧ સભવિત નથી કે તે પોતા ના કોઈ મિત્ર ની સલાહ લીધા વિના પોતા નુ કામ એટલી ચોકસાઈ થી તથા ગુપ્ત રીતે કરે	sambhav,it na,thī ke te potā nā ko,ī mitr nī salāh līdhā vinā potā nun kām etlī choksā,ī thī tathā gupt rīt,e kar,e.
202 Had I known before that my cow was such a prodigy of excellence, I should not have offered her for sale in the *bazār*	૨૦૨. જો મ ને અગાઉ-થી માલુમ હોત, કે મારી ગાય એવી ગુણ-વત છે, તો તે ને બજાર માં વેચવા કાહાડત નહીં	jo ma ne agā,u-thī mālum ho,t, ke mā,rī gāya evī gun-vant chhe, to te ne bajār mān vech,vā kāhād,at nahīn.
203. If assistance had arrived immediately after the accident, his life might have been saved.	૨૦૩ આ ઘાત થતી વારજ જો મદદ પહોંચી હોત, તો તે નો પ્રાણ બચત	ā ghāt tha,tī vār,aj jo madad pahonch,ī ho,t, to te no prān bach,at
204 By the timely assistance of the fire-engine, the premises have suffered no material damage	૨૦૪ બબા ની તરત મદદ પહોંચ્યા ને-લીધે લોકો ના ઘરો ની કાંઈ મોટી હાની થઈ નહીં	bambā nī tarat madad pahonch,yā ne-līdhe lok,o nā ghar,o nī kān,ī motī hāni tha,ī nahīn.
205 Can you take it without his seeing you?	૨૦૫ તે ન દેખે તેમ તમે આ વસ્તુ લેઈ શકો છો ?	te na dekh,e tem tame ā vastu le,ī shak,o chho ?
206 The poison that was administered, did not operate for two hours	૨૦૬ વિખ (*or*, વિષ) જે ખવાડયું હતુ, તેની અસર બે ઘડી સુધી નહીં થઈ	vikh (*or*, vish) je khavād,yun ha,tun, te nī asar be ghadī sudhī nahīn tha,ī.

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
a,ne ka pakka bharosa na do tab tak main tum,hen ja,ne dene ka nahin	kard,ani khud khatir jam na kuni, na miguzar,am ki bi,rawi
200 agar du-kal aisa sakht hai ki tawangar log bhukh,e mai te hain, to gharib log kis tarh bach enge	agar kaht ba in shiddat,ast ki sahib,an,i daulat az gurasnagi mī, mir,and, pas mardum an,i fakīr chi guna zinda khah,and mand.
201 hon,har nahin ki wuh ap ne kis,i dost kī salah liye baghair kām itni ihtiyat se aur chup-chap kar,e.	mumkin nist ki ū amri khud rā bidūn i mashwarat,i ba zi az dūst,an,i khud ba chand,in ihtiyat dar khufya ka amal awar,ad
202 agar main ago jān,tā ki me,ri ga,e aisī khūb,i rakh,tī hai, to use bazār men na bech,ta.	agar pish az īn dan ist,a būd,am, ki mada gaw,i man badīn khūbi,st, ū ra dar bazar na mī,farūkht,am
203 jab yih ittifāk hūā, agar turat madad pahunch,tī to us kī jan bach,tī.	ba mujarrad,i wukū i īn wakı,a, agar madad rasıd,a būd, ū jān,i khud ba salam,at mī,burd.
204 bambo kī bar wakt madad pahunch,ne se ghar,on kā kuchh badā nuksān na hū,a.	ba sababi an ki *bamba* ba mauka ras,id, nuksān,ī fāhish ba khāna,hā,i mard,um na ras,id (See P 197 Sent. 66)
205 tum us kī ankh bachā,kar yih uṭhā le sak,te ho ?	bī ān-ki ū tu rā bīn,ad, mī, tawān,i īn chīz ra bigīr,ī
206 zahr jo khilā,yā ga,yā thā, us ne do ghadī tak kuchh asar na ki,yā.	zahr,ī ki ū dad,a būd ta dū sā,at asar na kard

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
207 Send me a written, not a verbal, message [my purpose	૨૦૭ લખેલો સંદેશો મોકલજો, મુખ-જુબાની નહીં	lakh,elo sandesho mokal,jo, mukh-jubān,ī nahīn
208 Had it not been for his assistance, I would have failed in	૨૦૮ જો મને તેની મદદ નહીં મળત, તો મારૂં કામ પાર નહી પડત	jo ma ne te nī madad nahīn mal,at, to mā,run kām pār nahīn pad,at
209 You must shift for yourself, I should like to remain neuter	૨૦૯ તમે જાણો તમારૂં કામ જાણે, હું વચ માં પડતો નથી	tame jān,o tam,ārun kām jān,e, hun vach mān pad,to na,thī.
210 One son has taken after the father, and the other after the mother	૨૧૦ એક છોકરો બાપ ઉપર પડયો છે, અને બીજો મા ઉપર-	ek chhokro bāp upar pad,yo chhe, ane bījo mā upar
211 Turn your back towards him and your face towards me	૨૧૧ તેની ગમ પીઠ કરો, અને મારી ગમ મોહોડું	te nī gam pīth kar,o, ane mā,rī gam mohodun
212 Did I walk home, or was I carried?	૨૧૨ હું પગે ચાલીને ઘેર આવ્યો, કે કોઈ મને ઊંચકી લાવ્યો ?	hun pag,e chāl,ī,ne gher āv,yo, ke ko,ī ma ne ūnchk,ī lāv,yo ?
213 When you left the *bandar*, you were supported by another man	૨૧૩ જયારે તમે બંદર પરથી નિકળ્યા, ત્યારે કોઈ માણસ તમને ટેકો આપી ઘેર લાવ્યો	jyāre tame bandar par-thī nikal,yā, tyāre ko,ī mānas tam ne teko āp,ī gher lāv,yo
214 I cannot do this in his absence	૨૧૪ તે મારી-પાસે રહ્યા વિના આ કામ મારાથી થતુ નથી.	te mā,rī-pāse rah,yā vinā ā kām mā,rā thī tha,tun na,thī
215 Go to my son quickly and tell him that if he does not support me immediately, I must perish	૨૧૫ મારા દિકરા પાસે વેહેલા જઈને તેને કહો, કે જો તમે તરત મારી કુમકે નહીં આવશો, તો નિશ્ચય હું માર્યો જઈશ	mā,rā dikrā pāse vehelā ja,ī,ne te ne kah,o, ke jo tame tarat mā,rī kumak,e nahīn āv,sho, to nishchaya hun mār,yo ja,īsh
216. I not only overtook him, but passed him	૨૧૬ હું તેની-બરાબર જઈ-પહોંચ્યો, એટલુંજ નહીં, પણ તે થી આગળ વધી-ગયો	hun te nī-barābar ja,ī-pahonch,yo, 'etlun,j nahīn, pan te thī āgal vadh,ī-ga,yo
217. Three men fought four men	૨૧૭ ત્રણ જણ ચાર જણ ની-સાથે લડ્યા	tran jan chār jan nī-sāthe lad,yā.

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
207 likh,ā hū,ā paighām bhej,iyo, na zaban,i	paigham,i maktūb,ī ba man bi, firist, na zaban,ī.
208 agar us kī madad na pahunch, tī, to me,rā maksad hāth na ā,ta	agar ū imdad,i na mī,namūd, man dar husūl,i mudda a,i khud mahrūm mī,mand,am [am
209 tum jān,o tum,hāra kam, main to alag rah,ā chāh tā hūn.	tū khud dan,ī kār,i khud ra, man mī,khah,am ba hal,i khud bāsh,am, wa taraf-dar,i hick kudam na bash,
210 ek ladka bap par pad,ā hai, aur ek mā par	yak pisar ba sūrat,i madar hast, wa dūyam,ī ba shabahat,i padar *
211 us kī taraf pīṭh kar,o aur me,rī taraf munh.	pusht ba ū kun, wa rū,i ba man.
212 main panw chal,kar ghar ko ā,ya, yā ko,ī mujh,e uṭhā la,ya ?	āyā man piyada ba khāna āmad, am, yā kas,ī ma ra ba khana award?
213 jab tum bandar se nikle, tab tum ko ek ādmi suharā de,kar ghar ko lā,ya	chūn tū az bandar juda shud,ī, shakhs,ī zir,i baghal tu rā girift,a award.
214 us ke hāzir na ho,ne ke wakt mujh se yih kam nahin ho sak,tā	dar ghībat,i ū man īn kār na mi,tawan,am kard.
215 me,re beṭe ke-pās jald jā,kar khabar kar,o ki agar tum shitāb me,ri madad ko na a,o,ge, to yakin hai ki main mar,ā jā,ūnga.	nazd,i pisar,i man ba ta jīl,i tamam bi,rau wa bi,gū, ki agar tū zūd tar ba kumak,i man na yā,ī, yakīn bi dān ki man halāk khāh,am shud
216 na sirf main us lag jā- pahunch,ā, bal ki us se āge nikal ga,yā.	na ham in man ba ū ras,id,am, bal ki az ū dar guzasht,am,
217 tīn ādmi chār ādmī se lad,e	si kas bā chahār kas jang kard, and.

* In Hindustani, pidar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
218 Did you hear clearly the direction from which the noise came?	૨૧૮ જે ગમથી સાદ આવ્યો, તે સારી પઠે તમારા સાંભળ્યા માં આવ્યો?	je gam thī sād āv,yo, te sārī pathe tam,ārā sāmbhal,yā mān āv,yo?
219 I wish to employ a servant, because I dislike my present one	૨૧૯. હું એક (બીજો) ચાકર રાખવા માગું છું, કાં-જે જે ચાકર હમણા મારી-પાસે છે તે મ ને ગમતો નથી	hun ek (bījo) chākar rākh,vā māg,un chhun, kān-je je chākar hamnā mā,rī-pāse chhe, te ma ne gam,to na,thī
220 It is a great pity that he will not look more after his children	૨૨૦ મોટો અફસોસ છે, કે તે પોતા નાં છોકરાંઓ ની વધારે ખબર રાખતો નથી	moto afsos chhe, ke te potā nān chhok,rān,o nī vadhāre khabar rākh,to na,thī
221 I will go in a day or two	૨૨૧ હું એક અથવા બે દિવસ માં જઈશ	hun ek athvā be divas mān ja,īsh.
222 He beat him brutally	૨૨૨ તેણે તે ને ઘાતકી-પણાં થી માર્યો	te,ne te ne ghātkī-panān thī mār,yo.
223 The shallowness of the water would not allow the boat to sail	૨૨૩ પાણી થોડું છે, માટે હોડી તેમાં તરશે નહી	pānī thodun chhe, māte hodī te mān tar,she nahīn
224 The waves beat against the rock	૨૨૪ દર્યા ની છોળ ખડક ઉપર અથડે છે	daryā nī chhol khadak upar athd,e chhe
225 I paid him in proportion to his service	૨૨૫ મે તે ની ચાકરી પ્રમાણે તે ને મુશારો આલ્યો	men te nī chākrī pramāne te ne mushāro āl,yo
226 The river is so deep that we cannot cross it without a boat	૨૨૬ નદી નું પાણી એટલું ઊંડું છે, કે હોડી વિના પાર જવાશે નહીં	nadī nun pānī etlun ūndun chhe, ke hodī vinā pār ja,vā,she nahīn
227 He went without my advice	૨૨૭ તે મારી સલાહ લીધા વિના ગયો	te mā,rī salāh līdhā vinā ga,yo
228 I would pay a hundred Rupees rather than go away	૨૨૮ કોઈ સો રૂપિયા માગે તો આપું, પણ અહીં થી નહીં જાઉં	ko,ī so rūpiyā māg,e to āp,un, pan ahīn thī nahīn jā,un
229 He and I remained looking at one another for some time	૨૨૯ અમે કેટલી-એક વાર લગી એક બીજા ને જોતા રહ્યા	ame ketlī-ek vār lagī ek bījā ne jo,tā rah,yā
230 I had nearly reached the summit of	૨૩૦. હું લગભગ પર્વત ની શિખર પર પોહોચ્યો, એ	hun lagbhag parvat nī shikhar par pahonch,yo,

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
218 jis taraf se āwaz ā,i so sāf tum,hāre sun,ne men a,i ?	az samt,ī ki āwāz ba gūsh,i tū khurd, ba khūb,ī shanīd,ī ?
219 main ek (dūsra) naukar rakh,ā chāh,tā hūn kyūn ki jo naukar ab-hī mere-pās hai so mujh,e pasand nahīn	man mi,khāh,am (dīgar) naukarī nigah dār,am, zīrā ki naukar,ī ki hal dār am khush,am na mī,ā,yad
220 badā afsos hai ki wuh ap ne bachchon kī ziyād,a khabar-girī nahīn kar,tā.	haif ki ū ziyād a az īn mutawajjih,i ahwal,i atfāl,i khud na mi,shaw,ad
221 main ek yā do din men jā,ūn,gā.	man dar yak rūz yā dū rūz khāh am raft.
222 us ne us ko be-rahm,ī se mār,ā.	ū fulān rā ba bī rahm,i zad.
223 panī itnā chodā hai, ki hodī us men na tir,egī	kamiyi āb na mī guzār,ad ki kashtī† bugzar,ad
224 mauj,en chatan,on par lahra,tī hain	mauj,i darya ba sang mi,khur,ad
225 jaisī us ne naukari kī, waisī main ne us ko tankhah dī	muwāfik i khidmat,i ū, man ū ra dar māh,a dād,am
226 naddī ka pāni itnā gahrā hai, ki ham bina kishti† ke par na ja sak,en,ge	ab dar rūd khāna ba hadd,īst ki bidun,i kashti† ubūr mumkin nīst.
227 wuh merī salāh liye ba ghur chal a-ga,ya	ū bī an ki az man salah kun,ad, rawan,a shud
228 yahan se na ja,ne ke-badle sau rūpiye de ne par rāzī hūn.	man mash ūf,am ki sad rūpiya bi dih,am, wa az in ja bar na khīz,am.
229 ham ek dūsre ko kitnī-ek der tak dekh te rah,e	ta dīr wakt ma yak dīgar ra mi nigrīst,īm
230 main lagbhag pahād kī chotī par pahunch,ā thā ki itne men	man karīb ba kulla,i kūh ras,īd a būd,am ki shir,ī bar man hamla

† In Hindu stani kishti

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the mountain, when the tiger attacked me	ટલા-માં વાઘે મારી-ઉપર ધસારો કર્યો	etlā-mān vāgh,e mā,ī-upar dhasāro kar,yo
231 He tumbled down stairs	૨૩૧ તે દાદર ઉપર-થી હેઠલ પડી-ગયો.	te dādar upar-thī hethal pad,ī-ga,yo
232. Ever since I have been in this house, I have been sick	૨૩૨ જ્યાર-થી હું આ ઘર માં આવી વસ્યો છું, ત્યાર-થી માંદો ચાલ્યો જાઉં છું	jyār-thī hun ā ghar mān āv,ī vas,yo chhun, tyār-thī māndo chāl,yo jā,un chhun
233. Which *ghāt* is the steepest?	૨૩૩ કયો ઘાટ સૌ થી વધારે ઢળતો છે ?	kayo ghāt sau thī vadhāre dhal,to chhe?
234. Fill the vessel with water and see how much it will hold	૨૩૪ આ વાસણ પાણી એ-કરી ભરો, અને જુવો, કેટલું પાણી એ માં માશે	ā vāsan pānī e-kar,ī bhar,o, ane ju,vo, ketlun pānī e mān mā,she
235 What were you studying six months ago?	૨૩૫ છ મહિના પર તમે શું શિખતા હતા ?	chha mahinā par tame shun shikh,tā ha,tā?
236 They make up for their deficiency in number by their great size	૨૩૬ જેમ તેઓ ગણતરી માં ઓછા છે, તેમ મોટાં કદે કરી બરાબર ઉત્રે છે	jem te,o gan,tarī mān ochhā chhe, tem motān kad,e kar,ī barābar utr,e chhe
237 This is the long and short of the matter (See P 30, sent 31).	૨૩૭ આ વાત નું તત્વ એજ છે	ā vāt nun tatv e,j chhe
238 You may go further and fare worse	૨૩૮ જેમ-જેમ આગળ વધશો, તેમ-તેમ વધારે સંકટ મા પડશો	jem-jem āgal vadh,sho, tem-tem vadhāre sankat mān pad,sho
239 It is all nonsense going round about	૨૩૯ લંબાણ કર્વું ફોકટ છે.	lambān kar,vun phokat chhe
240 The drawer sticks tight on account of the damp weather	૨૪૦ હવા ને-લીધે પેટી નું ખાનું તાટ (*or*, ચપટ) બેસે છે	havā ne-līdhe petī nun khānun tāt (*or*, chapat) bes,e chhe
241 The wafer sticks tight to the paper	૨૪૧ વેફર કાગલ ઉપર ખૂબ વળગી-જાય છે	*wafer* kāgal upar khūb valg,ī-jā,ya chhe
242 The leech sticks tight to the skin	૨૪૨ જળો ચામડી પર સારી પેઠે વળગે છે	jalo chāmdī par sārī pathe valg,e chhe
243 He sticks tight to his horse	૨૪૩ તે પોતા ના ઘોડા ઉપર સારી પેઠે ચપટ બેસે છે	te potā nā ghodā upar sārī pathe chapat bes,e chhe
244 You have put me to a great deal of	૨૪૪ તમે તમારો મનસૂબો મ ને તરત કહ્યો નહીં,	tame tam,āro mansūbo ma ne tarat kah,yo

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
sher ne mujh par hamla kiyā	āward.
231 wuh sidhī par se nīche gir,ā.	ū az palla ba zīr uft,ad
232 jab-se main is ghar men ā rah,a hūn tab-se bīmār chal,ā ja,ta hūn	az rūz,ī ki man dar īn khāna suknā karda,am, tā hāl bimār,am
233 kaun sā ghāṭ sab se ziyad,a dhāl,ū hai?	kudam guzar-gāh az hama sar-āshīb-tar,ast?
234 yih bāsan pānī se bhar,kar dekh,o is men kitna samā,egā.	īn zarf rā az āb pur kun wa bi,bin, chi ķadr ab dar ān mī,gunj,ad
235 chha mahine par tum kyā sīkh,te the?	shash mah pīsh az īn chi chiz mī,amūkht,i?
236 jaise we gin tī men kam hain, waise dil-daul men bade hain	in,hā agar-chi dar adad kam,and, amma bana bar buzurgi,yi jussa,i khud barābar wa musawi mī,ā,yand
237 is bāt kā khulasa yih,ī hai	khulāsa,i matlab ham īn,ast.
238 jitnā āge badh,oge, utnā ziyad,a kharab,ī men pad,oge	har-chand pīsh tar mi,raw,ī, bad tar mī,shaw,ī
239 tūl tawil kar,ne men kuchh hāsil nahin.	tūl dad,an,i īn amr bi masraf,ast.
240 hawā,i martūb ke sabab peṭi ka khana chipaṭ jā,ta hai.	ba sabab,i hawā i martūb khana,i sandūk dar ān muhkam mī,shaw,ad
241 ṭikiyā kaghaz par khūb bilag tī hai	*wafer* bar kaghaz khūb mī,chasp,ad
242 jonk chamde par khūb bilag tī hai	zalū bar pūst khūb mī,chasp,ad
243 wuh ap ne ghode par khūb jam,kar baiṭh,tā hai	ū bar asp,i khud mazbūt mi,chasp,ad
244 tum ne ap na irāda turat zahir na kar,ne se me,re kam men	ba sabab,i ān ki irada i khud ra zūd tar ba man izhār na kard,ī, dar

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
inconvenience by not declaring your intentions sooner.	તે થી હુ મોટી અડચણ માં પડયો	nahīn, te thī hun motī adchan mān pad,yo
245 I have a great mind to turn you away	૨૪૫ મારાં મન માં આવ્યા કરે છે, કે ત ને ચાકરી માં-થી કાહાડી-મેલુ	mā,rān man mān āv,yā kar,e chhe, ke ta ne chākrī mān-thī kāhāḍ,ī-mel,un
246. Had you not sense enough to perceive that?	૨૪૬ શુ એ વાત ને સમજવા ની બુદ્ધી તારા માં નો હોતી ?	shun e vāt ne samaj,vā nī buddhī tā,rā mān no ho,tī ?
247. He has twice as many horses as I have	૨૪૭ તે ની-પાસે મારા-કર્તાં બમણા ઘોડા છે	te nī-pāse mā,rā-kartān bamnā ghodā chhe
248 His income is treble mine	૨૪૮ તે ની આયપત મારા-કર્તાં ત્રમણી (*or*, ત્રણ-ગણી) છે.	te nī āyapat mā,rā-kartān tramnī (*or*, tran-ganī) chhe
249 Make a quilted cover for the cap to prevent the sun from penetrating it	૨૪૯ ટોપી ને-સારૂ સુજની ની એક ખોલ બનાવો, કે તડકા ની ઝાળ તે માં આવે નહીં	topī ne-sārū sujnī nī ek khol banāv,o, ke tadkā nī jhāl te mān āv,e nahīn
250 I have told you at least three times.	૨૫૦, ઓછાં-માં-ઓછું ત્રણ વાર મે તમ ને કહ્યુ.	ochhān-mān-ochhun tran vār men tam ne kah,yun.
251. I have a competency of riches.	૨૫૧ જેટલુ જોઈયે તેટલુ દ્રવ્ય મારી-પાસે છે	jetlun jo,īye teṭlun dravya mā,rī-pāse chhe.
252. As I was going to Sūrat, I called at his house	૨૫૨ હુ સૂરત જનાર હતો, માટે એ ને મળવા સારૂ એ ને ઘેર ગયો હતો	hun Sūrat ja-nār ha,to, māte e ne mal,vā sā,rū e ne gher ga,yo ha,to
253 His house adjoins mine	૨૫૩ તે નું ઘર મારાં ઘર ની જોડે છે (*or*, પડોસ માં છે)	te nun ghar mā,rān ghar nī jode chhe (*or*, pados mān chhe).
254 The manner of that speeh indicated much disrespect towards me	૨૫૪ તે વાત-ચીત ની રીત-ભાત એવી હતી, કે જે થી મારૂં બહુ અપ-માન જણાઈ-આવ્યુ	te vāt-chīt nī rīt-bhāt evī ha,tī, ke je thī mā,run bahu ap-mān janā,ī-āv,yun
255. I had fever during the whole of my	૨૫૫ જેટલા દહાડા ની મ ને રજા મળી હતી, તેટલા	jetlā dahāḍā nī ma ne rajā mal,ī ha,tī, teṭlā

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
bahut-sā khalal dāl,ā.	kāi ı man khalal andakht,ī
245 me,re jī men ā,yā kar,tā hai, ki tujh,e naukar,ī se nikal-dūn	dar dil ı man hast, kı tu rā az naukarī,yı khud ıkhrāj kun,am
246 kyā tujh,e itnī akl na thī, ki is bāt ko dar yāft kar,e ?	īn kadr ham akl,at na mī,ras,īd, ki ın ma nī rā dar-yāft kun,ī ?
247 us ke-pās mujh se do-chand (*or*, do,ne) ghode hain.	ū dū musāwī,yı man asp,hā dār,ad.
248 us kī āmad me rı āmad se ti,gunī hai	madākhil,ı ū sı barābar,ı madā,khil,ı man,ast.
249 ṭopī ke wāste soznī kā ghilāf bana,o, tā ki dhūp us men-se na chhan,e	ghilāf,ī az lihāf barā,ı kulāh,ı man bı,saz, tā harārat,ı āftāb dar ān nufūz na kun,ad (*or*) rū kash,ī (*or* rū pūsh,ī) pamba-dar ba jihat,ı kulāh,ı man bi,dūz, tā &c
250 kam men kam main ne tum,hen tin bar kah,ā.	akall,an sı daf,a man ba tū guft,am
251 jitnī chāhiye utnī daulat me,re-pas hai. (*or*) ba kadr,ı ihtiyāj me,re pās daulat hai.	man daulat,ı kāfī rā dār,am
252. main Sūrat ko jā,ne-wālā thā, is liye us,e mil,ne ko us ke ghar ko ga,yā thā	chūn ki man ırāda,ı Sūrat rā dāsht,am banā bar ān barā,ı mulakāt,ı ū ba khāna,ı ū raft,a būd,am.
253 us kā ghar me,re ghar ke muttasil hai (*or*, pados men hai)	khāna,ı ū muttasil,ı khāna,ı man,ast.
254 us guft-gū ke taur se me,rī badī be-hurmat,ī nikl,ī.	taur,ı ān guft-gū dāll bar bī-izzatī,yı man būd
255 jitne din,on kī mujh,e razā mil,ī thī, utne din,on tak main tap	tā muddat,ī ki az khidmat rukhsat,ı ghā,ib shud,an rā dāsht,

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
leave of absence, therefore I could not come	દહાડા લગી હું તાવ થી માંદો રહ્યો, માટે મારા થી અવાયું નહીં	dahādā lagī hun tāv thī māndo rah,yo, māte mā,rā thī avā,yun nahīn.
256 This observation appears to be unfounded	૨૫૬. એવું માલુમ પડે છે, કે આ વાત ખરી નથી. (or) એ વાત નું કાંઈ ઠેકાણું નથી.	evun mālum pad,e chhe, ke ā vāt kharī na,thī (or) e vāt nun kān,ī thekānun na,thī.
257 If he had not escaped through the drain, he would have been caught, and most likely starved to death	૨૫૭ જો તે મોરી ને માર્ગે થઈને નાસી ન ગયો હોત, તો પકડાયો જાત, અને સંભવિત છે, કે ભુખે મરી-જાત	jo te morī ne mārg,e tha,ī,ne nās,ī na ga,yo ho,t, to pakdā,yo jā,t, ane sambhav,it chhe, ke bhukh,e mar,ī-jā,t.
258 My going depends upon your permission	૨૫૮. મારૂં જવા નું તમારી રજા ઉપર અટકેલું છે	mā,run ja,vā nun tam,ārī rajā upar atk,elun chhe
259 His house is next but one to mine	૨૫૯ તે નું ઘર મારાં ઘર થી એક ઘર મેલી ને છે	te nun ghar mā,rān ghar thī ek ghar mel,ī,ne chhe
260 He pretends to speak Hindū-stān,ī	૨૬૦ તે હીન્દૂ-સ્તાની ભાષા બોલવા ની ડીંગ મારે છે	te Hindū-stān,ī bhā,shā bol,vā nī dīng mār,e chhe
261 How long was he absent from Bombay?	૨૬૧ કેટલું થયું તે મુંબઈ માં આવ્યો નથી ?	ketlun tha,yun te Mumba,ī mān āv,yo na,thī ?
262 In such circumstances, what would you do?	૨૬૨ જો તમે એવી અવસ્થા માં આવી પડો, તો શું કરો ?	jo tame evī avasthā mān āv,ī-pad,o, to shun kar,o ?
263 It ought to have been done yesterday, and not have been left until today.	૨૬૩ આ કામ કાલ-નું-કાલ કર્વું ઘટતું હતું, આજ ઉપર રાખ્વું નહીં જોઈતું હતું	ā kām kāl-nun-kāl kar,vun ghat,tun ha,tun, āj upar rākh,vun nahīn jo,ī,tun ha,tun.
264 The influence he had over me induced me to do this	૨૬૪ તે ની તાબે-દારી ને-લીધે મ ને એમ કર્વું પડ્યું.	te nī tābe-dār,ī ne-līdhe ma ne em kar,vun pad,yun
265 All at once they came upon me	૨૬૫ તેઓ એક-દમ મારા-ઉપર આવી-પડ્યા	te,o ek-dam mā,rā-upar āv,ī-pad,yā
266 Suddenly all the people of the village assembled together in a	૨૬૬ ગામ ના સઘળા લોક એકા-એક બળ્વા-ખોરો ની-પેઠે ભેગા થઈ-ગયા	gām nā saghlā lok ek-ā-ek balvā-khor,o nī-pathe bhegā tha,ī-ga,yā.

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
se bimār raha, is liye ā na saka	am, dar tamām-i an muddat tab-dār būdam az ān sabab na tawan,istam ba khidmat rasīd
256 ma'lūm hotā hai, ki yih bāt pakkī nahin. (*or*) is bāt ka kuchh thikānā nahīn.	zahir,an īn kaul aslī na dār,ad
257 agar wuh morī kī rah se na bhāg-gaya ho,ta, to pakdā jā,tā aur aghlab ki mare bhūkh ke mar jā,tā	agar ū az rāh,i ab-guzar na gurikht,a bud, girift,ār shud,a būd, alāwa mazinna ān ki az gurasna,gi halak mīshud
258 me,rā jā,nā tum,hārī razā par maukūf hai	raft,an,i man bar rukhsat,i tū maukū fast.
259 us kā ghar me,re ghar se ek ghar chhod,kar hai.	khāna i u az khana,i man dū khana fāsil,a dār ad
260 wuh Hindū stan,ī zabān bol,ne kā dam mar,ta hai	ū iddi ā,i takallum i zaban i Hindū stan,i ra mī kun,ad
261 kab se wuh Mumba,i men nahīn ā,yā ?	chand gāh hast ki ū dar Mumba,i na yamad,a ?
262 agar tum,hārī aisī hāl,at ho, to tum kya kar,o ?	agar tū dar chunīn hāl,at bāsh,i, chi kun,ī ?
263 yih kam kal hi karna tha aj par rakh,nā lazim na thā	īn kār rā dī rūz mī,bayist bi,kun i wa na bayist ta imrūz maukūf dar,ī
264 us kī tābi-dār,ī ke-sabab mujh,e yūn kar,nā pad,a.	itā,at,i farman i ū ma rā bar ān dasht ki īn kar rā bi,kun,am.
265 yak bar-gī we mujh par ā ṭūṭ,e	an,hā ba yak bār gī bar man hamla award,and.
266 mufsid,on kī tarh gānw ke sab log yak-ā-yak jam ho ga,ye	daf,at,an jamī,i mard,um i dih manand,i shūrish talab,an ijtimā namūd,and

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
mutinous manner.		
267 He said this concerning him merely from hearsay	૨૬૭ તેણે તે વિષે આ વાત જે કહી, તે માત્ર સાંભળેલી કહી	te,ne te vishe ā vāt je kah,ī, te mātr sāmbhl,elī kah,ī.
268 He did this thro' spite and revenge	૨૬૮ તેણે આ કામ જે કર્યું, તે કીના તથા કપટ થી (વેર લેવા સારૂ) કર્યું.	te,ne ā kām je kar,yun, te kīnā tathā kapat thī (ver le,vā sārū) kar,yun
269 He presumes upon my goodness	૨૬૯ તે મારા નર્મ સ્વભાવ ને-લીધે ઉદ્ધત થઈ-ગયો છે	te mā,rā narm svabhāv ne-līdhe uddhat tha,ī-ga,yo chhe.
270 Almost the whole of the city was consumed	૨૭૦ સઘળું શેહેર બળી-ગયું, થોડુંક બાકી રહ્યું (*or*) લગભગ આખું શેહેર બળી-ગયું.	saghlun sheher bal,ī-ga,yun, thodun,k bākī rah,yun. (*or*) lagbhag ākhun sheher bal,ī-ga,yun
271 Pray tell your father I wish to see him tomorrow	૨૭૧ કૃપા કરી તમારા પિતા ને કહેજો, કે કાલે હું તમારી ભેટ લેવા ઇચ્છું છું	kripā kar,ī tam,ārā pitā ne kah,e,jo, ke kāl,e hun tam,ārī bhet le,vā ichchh,un chhun
272 The house which is building has cost me more than I expected	૨૭૨ પેલું ઘર જે બંધાય છે, તે ઉપર જેટલો ખર્ચ હું ધાર્તો હતો, તે કર્તાં વધારે લાગ્યો	pelun ghar je bandhā,ya chhe, te upar jetlo kharch hun dhār,to ha,to, te kartān vadhāre lāg,yo
273 I have much pleasure in sending you my buggy horse to go to Thānā	૨૭૩ મેં મોટી ખુશી થી મારી બગી નો ઘોડો થાણે જવા સારૂ તમારી પાસે (*or* તમારી સેવા માં) મોકલ્યો છે	men motī khush,ī thī mā,rī bagī no ghodo Thāne ja,vā sārū tam,ārī-pāse (*or,* tam,ārī sevā mān) mokal,yo chhe
274 If he had come here at the time I ordered him, all would have gone in accordance with my wishes	૨૭૪ જે સમે મેં તે ને આગ્ના આપી હતી, તે સમે જો તે અહીં આવ્યો હોત, તો સઘળું કામ મારી ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલત	je same men te ne āgnyā āp,ī ha,tī, te same jo te ahīn āv,yo ho,t, to saghlun kām mā,rī ichchhā pramāne chāl,at
275 During our stay in Bombay these three men boarded with me	૨૭૫ જ્યાં-સુધી અમે મુંબઈ માં રહ્યા, ત્યાં-સુધી આ ત્રણ જણ દર મહિને ત્રણ-	jyān-sudhī ame Mum,ba,ī mān rah,yā, tyān-sudhī ā tran jan dar

ANGLO-HINDI.	ANGLO PERSIAN
267 us ne us ke hakk men yih bāt jo kahī, so sunī-sunāī kahī.	ū dar bābi fulān, sukhanī ki guft, mahz kauli dīgarān guft.
268 us ne yih kām jo kiyā, so adāwat aur kīne ke rū se kiyā.	ū īn kārī rā ki kard, ināda-n wa adāwata-n būd.
269 wuh merī narm mizājī ke sabab gustākh ho-gayā hai.	ū min bābi mahjūbīyi man gustākh shudaast
270 sāra shahr jal gayā, thodā bakī rahā. (*or*) karīb tamām shahr jal gayā.	karīb tamāmi shahr dar ātish sūkht
271 mihr bānī kar-kar āp ne bāp se kahiyo, ki kal main tumhārī mulākāt chāhtā hūn.	shafakat farmūda ba padari khud bigūi, ki man fardā mīkhāham mulākāti ishān karda bāsham
272 wuh ghar jo bantā hai, us par jitnā ki main āge kiyās kartā thā, us se ziyāda kharch lagā.	dar ta'mīri ān khāna ziyāda az ān chi man guman mīkardam, pūl kharj shud.
273 main ne badī khushī se apnī bagī kā ghodā Thāne ko jāne ko-liye tumhāre-pās (*or*, tumhārī khidmat men) bhejā hai.	man ba ashaddi razā aspi *bagī*yi khud rā ba jihati rawānagīyi Thāna nazdi shumā firistādaam.
274 mere hukm dene ke wakt par agar wuh idhar āyā hotā, to sab kām merī marzī ke-muwāfik chaltā	dar waktī ki man hukm ba ū dāda būdam, agar ū ham-ān wakt dar īn jā hāzir shuda būd, jamīi umūr muwāfiki khāhishi man ba amal mīāmad
275 jitnī muddat ham Mumbaī men rahe, utnī muddat tak ye tīn jane mere-yahān har mahīne tīn-	tā mā dar Mumbaī būdīm, īn har si nafar ba karāri māhī si rūpiya dar khānai man ghizā mī

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
at three Rupees per month.	ત્રણ રૂપિયા આપી મારાં ઘર માં રહેતા તથા ખાતા હતા.	[ha,tā. mahine tran-tran rūpıyā āp,ī mā,rān ghar māṇ rah,etā tathā khā,tā
276. What may your brother be doing now ?	૨૭૬. હમણાં તમારો ભાઈ શું કર્તો હશે ?	hamnān tam,āro bhā,ī shun kar,to ha,she ?
277. I have known him since his infancy.	૨૭૭. જ્યાર-થી તે બાળક હતો, ત્યાર-થી હુ તે ને ઓળખું છું. (*or*) હુ તે ને બાળ-પણ થી ઓળખું છું.	jyār-thī te bālak ha,to, tyār-thī hun te ne olkh,un chhun. (*or*) hun te ne bāl-pan thī olkh,uṇ chhuṇ.
278. How many days were you on your way from Pūnā to Bombay ?	૨૭૮. પૂણે થી મુંબઈ આવતાં તમ ને માર્ગ માં કેટલા દિવસ લાગ્યા ?	Pūne thī Mumba,ī āv,tāṇ tam ne mārg mān ketlā divas lāg,yā ?
279. I shall think of you when a vacancy occurs in my department.	૨૭૯. જ્યારે મારાં કાર-ખાનાં માં કોઈ જગા ખાલી પડશે, ત્યારે તમ ને યાદ કરીશ.	jyāre mā,rān kār-khā,nān mān ko,ī jagā khā,lī pad,she, tyāre tam ne yād kar,īsh
280. About this time to-morrow I shall have arrived at Pūnā.	૨૮૦. કાલે આ વેળા હું પૂણા માં પહોંચી-ચુકીશ.	kāl,e ā velā huṇ Pūnā māṇ pahonch,ī-chuk,īsh.
281. After a fortnight I shall have finished this book. (See P. 78, Note*).	૨૮૧. બે સત-વાડિયાં પછી આ પુસ્તક હું પુરૂ કરી-ચુકીશ.	be sat-vāḍiyān pachhī ā pustak hun purun kar,ī-chuk,īsh.
282. Come at one o'clock, and by that time, I shall have finished my dinner.*	૨૮૨. એક વાગતે (મારી-પાસે) આવજો, તે વેળા હું મારૂ ખાણું* ખાઈ-ચુકીશ.	ek vāg,te (mā,rī pāse) āv,jo, te velā hun mā,run khā,nun* khā,ī-chuk īsh

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. Dawn.*	૧. પરોઢિયું.પ્રભાત. પ્રાત કાળ. બામ-દાદ. સકાલ. વાણું.	parodhıyun prabhāt. prāta-kāl. bām-dād. sakāl. vānuṇ.
2. Morning.	૨ સવાર.	savār.
3. The first or false dawn.	૩. પેહેલી સવાર. મોટી સવાર.	peheli savār. moṭī savār.
4. The last or true dawn.	૪. પાછળી સવાર.	pāchhlī savār.
5. Forenoon.	૫ આગળો પોહોર. બ-પોર ની-આગમજ નો વખત.	āglo pohor. ba-por nī-āgmaj no vakhat.

ANGLO HINDI	ANGLO-PERSIAN
tin rūpiye de,ke rah,te aur khā,te the.	khurd,and wa suknā mi,kard,and.
276 ab-hī tum,hārā bha,ī kyā kar,tā hogā?	dar īn wakt birādar,i shumā dar chi kār mashghūl būd,a bāsh,ad?
277 jab-se wuh bachcha thā, tab-se main us,e pahchān,tā hūn. (*or*) main us,e bach pan se pahchan, tā hūn.	man az zamān,i tufūliyat,i ū ū rā mī,shinās,am.
278 Pūne se Mumba,ī ko ā,te tum,hen ka,ī din lag,e?	az Pūna tā wurūd,i Mumba,ī chand rūz tūl kash,īd?
279 jab me,re kār khāne men ko,ī jaga khālī hogī, tab main tum ko yād kar,ūngā.	har gāh dar kār khana,i man mansabī khālī shud, man tu rā manzūr khāh,am dāsht.
280 kal is wakt main Pūne men pahunch-chuk,ūnga.	fardā īn wakt man ba Pūna khāh am ras,īd.
281 do haft,e pīchhe main yih kitāb tamām kar-chuk,ūngā	ba'd az dū haft,a īn kitāb ba itmām khāh,ad ras,īd.
282. ek baj,e (me,re-pās) ā,iyo, us wakt main ap na khānā* khā-chuk, ūngā.	ba sā,at,i yak bi,ya dar ān wakt man az chāsht,i* khud fārigh,am.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
1 pau. taḍkā bhor bām-dād.	saḥar bām-dād
2. fajar subḥ.	subḥ.
3 baḍi fajar munh andherā.	subḥ,i auwal,īn. subḥ,i nukhust. subḥ,i kāzib subḥ,i durūgh.
4 pichhlī fajar	subḥ,i pas,in subḥ,i sādik.
5 do-pahr se pahle auwal,i do-pahr	chāsht

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
283. If it had not been for you, I would have dismissed him long ago.	૨૮૩. જો તમારી ખાતર ન હોત, તો ક્યાર-નો મેં તેને (ચાક્રી માં-થી) કાહાડી-મેલ્યો હોત	jo tam,ārī khātar na ho,t, to kyār-no meṇ te ne (chākrī mān-thī) kā,hāḍ,ī-mel,yo ho,t.
284. I might have gone there, if I had liked.	૨૮૪. જો હું ઇચ્છત, તો ત્યાં જાત	jo hun ichchh,at, to tyāṇ jā,t
285. I have lost all my confidence in you.	૨૮૫ મારો સઘળો વિશ્વાસ તારા-ઉપર થી ઉઠી-ગયો છે.	mā,ro saghlo vishvās tā,rā-upar thī uth,ī-ga,yo chhe.
286. I shall revenge myself on you for the murder of my father	૨૮૬. હું મારા બાપનાં ખુન નું વેર તમારી-પાસે થી લેઇશ.	huṇ mā,rā bāp nān khun nuṇ ver tam,ārī-pāse thī le,ish.
287 This road is more frequented than the others	૨૮૭. બીજા સગળા માર્ગ કર્તાં આ માર્ગે લોક વધારે આવ-જાવ કરે છે.	bījā saglā mārg kar tān ā mārg,e lok vadhā,re āv-jāv kar,e chhe.
288 He was nearly off his horse	૨૮૮. તે ઘોડા પર થી પડ તો પડતો બચી-ગયો.	te ghoḍā par thī paḍ, to paḍ,to bach,ī-ga,yo.
289. The chandelier which hung from the ceiling fell down, by	૨૮૯ તે ઝુમ્મર જે છત (*or*, છાજલી) થી ટાંગેલું હતું, તે તુટી-પડ્યું, તે થી તે	te jhummar je chhat (*or*, chhājlī) thī tāng,eluṇ ha,tuṇ, te tut,ī-paḍ,yuṇ,

6 Noon. Mid-day.	૬. બ-પોર. મધ્યાન્હ	ba-por. madhyānh.
7. After-noon.	૭. પાછળો પોહોર. ત્રીજો પોહોર.	pāchhlo pohor. trījo pohor
8. Evening.	૮. સાંઝ. સંધ્યા-કાળ	sānjh. sandhyā-kāl.
9. Night	૯ રાત. રાત્ર.	rāt. rātr.
10 Mid-night.	૧૦. મધ-રાત મધ્ય-રાત્રી. અર્ધી રાત	madh-rāt. madhya-rātrī. ardhī rāt.
11. After mid-night.	૧૧. પાછળી રાત.	pāchhlī rāt.
12 Breakfast.	૧૨. નાસ્તો હાજરી સીરાણ. સીરામણ.	nāshto. hājrī. sīrān. sīrāman.
13. Dinner.	૧૩. ખાણું. ભોજન	khā,nun. bhojan
14. Luncheon. *Tiffin.* (See P. 8, Note*).	૧૪. ચવેણું. ફરાળ જલ-પાન ઉપ-હાર. થોક ટિફિન.	chavenuṇ. farāl jal-pān up-hār. thok. *tiffin.*
15. Supper.	૧૫ રાત નું ખાણું. વાળૂ વ્યાળૂ.	rāt nuṇ khā,nuṇ vālū. vyālū.

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
283 agar tum,hāri k͟hātir azīz na ho,tī, to kab-se main us,e bar taraf kar chuk,ā ho,tā.	agar pa,i shumā dar miyān na būd, hāl muddat,i būd ki man ū rā ik͟hrāj kard,a būd,am
284 agar main chāh tā,-to udhar ja,tā.	agar k͟hāst,a būd,am, dar ān jā raft,a būd,am.
285 me,rā sab i'tibār tujh par-se jā,tā rah,ā hai.	i'tibār,i tū ba kullī dar nazd,i man sāķit shuda,ast
286 main ap ne bāp ko k͟hūn kā badlā tum se lūngā.	man intikām,i k͟hūn,i padar,i k͟hud rā az tū k͟hāh,am kash,īd.
287 sab dūsre raston ki-ba nisbat is rasto se log,on kī āmad-o raft ziyād,a hai.	az īn rāh az sā,ir,i rāh,hā,i dīgar mard,um bīsh tar taraddud mī,kun,and.
288 wuh ghode par-se gir,te-giri to bach-ga,yā.	nazdīk būd ki ū az asp bar zamīn uft,ad
289 wuh jhāḍ billaur kā jo chhat se laṭk,ā hū,ā thā, so gir paḍ,ā, jis ke bā,is sāre lolak aur fānūs us ko	ān dirak͟ht,i bulūr ki ba saķf awīk͟ht,a būd, ba zīr uft,ād, az ān jihat tamām,i āwīz,hā wa lāla,hā,i ū

6 do pahr din do pahr madhi,yān. bāra ghanṭā.	zuhr nīm rūz. nisf un nihār
7 tīsrā pahr si pahr āk͟hir,i roz. din dhal,ó.	asr
8 shām. sānjh. sandhiyā. auwal,i shab	magh͟rab. shām.
9 rāt. rain.	shab. lail
10 ādhī rāt. madh rain.	nīm-shab nisf ul lail.
11 pichhle pahr rāt. āk͟hir shab.	shab,i pasīn.
12 nāshtā. hāziri. nihār,ī.	nāshtā. nahār nahār,a.
13 khā,nā. din kā khā,nā.	chāsht chāsht-gāh. chāsht,a [chāsht,ī.
14 kalewā. ṭukrā jal pān. tafan, nun. *tiffin.*	asr,āna
15 rāt kā khā,nā biyāri byālū. ta am,i shab	ashā. shām. ta'ām,i shab

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
which all the drops and shades were broken	ના સઘળા લોલક તથા ફાનસ ભાંગી-ગયાં.	te thī te nā saghlā lolak tathā fānas bhāng,ī-ga,yāṇ.
290. I retreated and attempted to run away by the front door, but she seized me by the hair and prevented me.	૨૯૦. હું પાછો ફર્યો, અને ચાહતો હતો, કે આગળે બારણે થઈને નાસી-જાઉં; પણ પેલી બાઈડીએ મારા કેશ ઝાલ્યા, અને જતો અટકાવ્યો	hun pāchho phar,yo, ane chāh,to ha,to, ké āgle bārne tha,ī, ne nās,ī-jā,un; pan pelī bā, īḍ,ī,e mā,rā kesh jhāl,yā, ane ja,to atkāv,yo.
291. The practice of self-immolation has been prevented by Government.	૨૯૧. સતી થવા ની ચાલ સર-કારે બંધ કરી છે	satī tha,vā nī chāl sar-kār,e bandh kar,ī chhe.
292 I was to be here yesterday, but having something to do, I did not come	૨૯૨. કાલે હું અહીં આવ-નાર હતો; પણ કાંઈ કામ આવી પડ્યું, માટે નહીં આવ્યો.	kāl,e huṇ ahīn av-nār ha,to, pan kāṇ,ī kām āv,ī-paḍ,yun, māṭe nahīṇ āv,yo.
293. Whenever I want those things, I shall send for them	૨૯૩. જ્યારે મ ને તે વસ્તુઓ ની અગત્ય પડશે, ત્યારે મગાવી-લેઈશ.	jyāre ma ne te vastu,o nī agatya paḍ,she, tyāre magāv,ī le,ish.
294 I asked him for the book, but he did not lend it to me	૨૯૪ મેં પેલું પુસ્તક તે ની-પાસે ઉછીનું માગ્યું, પણ તેણે મ ને આપ્યું નહીં	men pelun pustak te nī-pāse uchhīnuṇ māg,yun, pan te,ne ma ne āp,yun nahīn
295. If the *Jamā-dār* had not, through the temptation of gain, murdered his wife, he would not have been hanged	૨૯૫. જો પેલો જમા-દાર લાભ મળવા ની લાલચ થી પોતા ની બાયડી ને મારી નહીં નાખત, તો ફાંસી નહીં જાત.	jo pelo jamā-dār lābh mal,vā nī lālach thī potā nī bāyaḍī ne mār,ī nahīn nākh,at, to phāns,ī nahīn jā,t
296. He deferred this business till to-morrow	૨૯૬. તેણે આ કામ આવતી કાલ ઉપર રાખ્યું. *(or)* આવતી કાલ લગી બંધ રાખ્યું.	te,ne ā kām āv,tī kāl ūpar rākh,yun *(or)* āv,tī kāl lagī bandh rākh,yuṇ.
297. I am sure he was not himself that day.	૨૯૭ હું સારી પેઠે જાણું છું, કે તે દિવસે પેલો પોતા ની શુદ્ધ માં નો હોતો.	hun sārī pathe jān,un chhun, ke te divas,e pelo potā nī shuddh māṇ no ho,to.
[sent me word. 298 Though you did not come yourself, at least you might have	૨૯૮. જો-કે તમે પોતે નહીં આવ્યા (તો ભલું), પણ કહેવાડવું તો હતું.	jo-ke tame pote nahīn āv,yā (to bhalun), pan kah,evāḍ,vun to ha,tun.

ANGLO HINDI.	ANGLO-PERSIAN
ṭūṭ-gaye	shikast
290 main pīchhā phirā, aur chāhtā thā, ki agle darwāze se bhāg jā-ūn, par us aurat ne mere bāl pakad-liye, aur na jāne diyā	man bar-gashtam, wa khāstam, ki az dari pīshīn farār kunam, dar īn bain ān zan mūi ma rā girift, wa na guzāsht. (See P 5, Sent. 32-33)
291 satī hone kī chāl sar kār ke ḥukm se maukūf hūī hai.	rasmi khud kushī (yi zanāni Hindū) az sar kār mamnū' shuda.
292 kal main yahān āne-wālā thā, par kuchh kām dar pesh hūā, is-liye nahīn āyā.	di rūz irada-i āmadani in jā rā dāshtam wa likin ba sababi shughli ki pīsh āmad, na yāmadam
293 jab mujhe un chīzon ki darkār padegī, tab mangwā lūnga	har-gāh ān chīzhā rā ihtiyāj dashta basham man az tū talab khaham kard.
294 main ne wuh kitāb us se āriyatan māngī, par us ne na dī.	man ān kitāb rā āriyatan az ū khāstam na dād
295 agar wuh jam dār paison ke lālach ke-māre ap nī jorū kā khūn na kartā, to phansī na jātā	agar *Jam'dar* ba illati jarri naf zani khud rā na mīkusht, ū rā ba tanāb na mīkashīdand.
296 us ne yih kām kal par maukūf rakhā	ū in kār rā tā farda dar ta'wīk andākht
297 main khūb jāntā hūn, ki wūh us roz ap ne hosh men na thā.	man ba yakīn midānam, ki ū ān rūz bī-khud būd.
298 agar-chī tum āp na āye (to khair), par kahla bhejnā to thā.	[rā ba jihati ittilāi man bifiristīd agar-chi shumā khud na yāmadīd (muzāyaka na būd), wa likin īn-kadr ham na tawānistid ki ādamī

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
299 Ask any man in this assembly, if the circumstance with which you charge me, is possible.	૨૯૯ આ સભા ના કોઈ માણસ ને (પણ) પુછો, કે જે બાબત નો તમે મારા-ઉપર દોષ મેલો છો, તે બનવા-જોગ છે, કે નહીં	ā sabhā nā ko,ī mā,nas ne (pan) puchh,o, ke je bābat no tame mā,rā-upar dosh mel,o chho, te ban,vā-jog chhe, ke nahīṇ
300. He behaves himself very well.	૩૦૦ તે ઘણી સારી ચાલ ચાલે છે	te ghanī sārī chāl chāl,e chhe.
301. It does not belong to you to treat with him	૩૦૧. તે ની-સાથે જવાબ-સવાલ કર્વા નો તમારો હક નથી.	te nī-sāthe javāb-sa,vāl kar,vā no tam,āro hak na,thī.
302. Come, if you mean to come, or else I shall shut the door.	૩૦૨ આવતો હોય, તો આવ, નહીં-તો હું બારણું ઢાંકીશ	āv,to ho,ya, to āv, nahīn-to hun bārnuṇ ḍhānk,īsh.
303 I have before sworn to the acquaintance of this woman	૩૦૩ આ બાયડી ને ઓળખ્વા વિષે મે અગાઉ શપત લીધા છે.	ā bāyaḍī ne olakh,vā vishe men agā,u shapat līḍhā chhe
304 I neither said nor did any thing to him	૩૦૪ મે તે ને કાંઈ કહ્યુ બી નથી, અને તે નુ કાંઈ બિગાડ્યુ પણ નથી	men te ne kāṇ,ī kah,yun bī na,thī, ane te nun kān,ī bigād,yuṇ pan na,thī
305 He no sooner called than I appeared	૩૦૫ તે નાં બોલાવતાં વાર હું હાજર થયો	te nān bolāv,tān-vār hun hājar tha,yo.
306 I no sooner said so than he ran away	૩૦૬ હુ એમ બોલુ બોલુ એટલા-માં તે નાસી-ગયો	hun em bol,un bol,un etlā-mān te nās,ī-ga,yo
307. God forbid that the ship should spring a leak at sea	૩૦૭. રખે આ વાહાણ ને દર્યા માં ઘામત થાય	rakhe ā vāhān ne daryā mān ghāmat thā,ya
308. A tyrant's life is every hour at stake.	૩૦૮ જુલમ-ગાર નો જીવ સદા સૂળી પર છે	julam-gār no jīv sadā sūlī par chhe
309 It is ten to one that he will come (See P 334, Sent 63)	૩૦૯. દસ વસા તે આવશે.	das vasā te āv,she
310 The more he receives the more he wants	૩૧૦ જેમ-જેમ તે ને વધારે મળતું જાયછે, તેમ-તેમ તે ને વધારે લોભ થાય છે	jem-jem te ne vadhāre mal,tun jā,ya chhe, tem,tem te ne vadhāre lobh thā ya chhe
311. I will do it in spite of thy teeth.	૩૧૧ તમારી હઠ ને-લીધે હું એમજ કરીશ	tam,ārī hath ne-līdhe hun em,aj kar-īsh

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
299 is majlis ko kisi admi se (bhī) pūchho, ki jis bāt kī tuhmat tum mujh par lagāte ho, so ho sak,tī hai, yā *nahin*	az yak nafar az īn jamā,at bipurs, ki dar bābi amr,i ki tū bar man tuhmat mī,zan,ī, mumkin ul wukū hast yā *na*
300 wuh ap nī chal-dhāl men bahut achchhā hai	ū khud rā ba raft,ar,i khūb nigah mī,dār,ad
301 tum us se jawāb su,al kar ne ko mustahikk nahīn ho (*or*) us se jawāb su al karna tum ko pa, hunch,tā nahīn	ba tū na mi,ras ad, ki ba ū jawab-o-su,āl bi,kun,ī.
302 a,tā hai, to a nahīn to darwāza band kar,ūnga.	agar mī,khāhī biyā,ī ki biyā, wa illa man dar rā mī,band,am. (See P 5, Sent. 32 33)
303 main ne āge kasam khā,kar kah,a hai, ki main is aurat ko pahchān tā hūn	man pīsh tar kasam khurd,a gufta am, ki in zan ra mī,shinās,am
304 na main ne us,e kuchh kah,ā, na us kā kuchh bigād,a.	na man chīz,ī ba ū gufta,am, na kar,i ba ū karda,am
305 us ke bulā,te-hī main hāzir hū,ā	ba mujarrad,ī ki ū ma rā khānd, hāzir shud,am
306 me,re bol te hī wuh bhag,a.	ba mujarrad,ī ki man īn sukhan guft,am, ū gurīkht
307 khuda na kare ki is jahāz ke-andar daryā men ghāmat ho,we	ma,bād,a ki īn jahāz dar daryā āb bar-ar,ad.
308 zalim kī jān har ghadi sūlī par hai.	jan,i zālim dā,im bar sar,i dār,ast
309 das hisse wuh ā,we,ga	dah martaba yakīn,i man az dīgar,ān bish tar,ast ki ū khāh,ad āmad.
310 jon jon us ko ziyad,a mil,ta hai ton ton ziyad,a lālach kar,tā hai.	har-chand ū rā māl ziyād mī, shaw,ad, hirs,ash ziyād tar mīgard, ad.
311 te,ri zidd se main yūn hī kar,ūngā.	ba raghm,i anf,i tū man chunīn khāh,am kard.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
312. Under the veil of friendship, we often find an enemy.	૩૧૨. મિત્રાઈ ને રૂપે ઘણું-કરીને શત્રુ નજર આવે છે	mitrā-ī ne rup,e ghanuṇ-kar,ī,ne shatru najar āv,e chhe.
313. It is easier to come down a hill than to go up.	૩૧૩. પર્વત ઉપર ચઢવા કર્તાં ઉતર્વું સેહેલું છે.	parvat upar chadh,vā kartān utar,vun sehelun chhe.
314. I told him that if he would satisfy me that he did not charge me more than the market price for the grain, I would give him the money he asked	૩૧૪. મે તે ને કહ્યું, કે જો તમે મારી ખાત્રી કરી-આપો, કે અનાજ નો ભાવ બજાર ના નિર્ખ કર્તાં વધારે નથી લીધો, તો જે ભાવ તમે માગો છો, તે હું તમ ને આપીશ	meṇ te ne kah,yun, ke jo tame mā,rī khātrī kar,ī-āp,o, ke anāj no bhāv bajār nā nirkh kartāṇ vadhāre na,thī līdho, to je bhāv tame māg,o chho, te hun tam ne āp,īsh.
315. I wrote to Mr. Watson this morning, and told him that I would send him the book in a day or two, if he did not want it sooner	૩૧૫. મેં આજ સવારે વાટસન સાહેબ ઉપર લખી-મોકલ્યું, કે જો તમ ને આ પુસ્તક ની તરત અગત્ય ન હોય, તો એક બે દિવસ રાખીને પાછું મોકલીશ.	meṇ āj savār,e Watson sāheb upar lakh,ī-mokal,yuṇ, ke jo tam ne ā pustak nī tarat agatya na ho,ya, to ek be divas rākh,ī,ne pāchhuṇ mokl,īsh.
316 He told me that he has suffered great hardships on his journey, that he had been robbed of a part of his property, and obliged to sell the rest to pay his expenses.	૩૧૬. તેણે મ ને કહ્યું, કે દેશાંતર જતાં માર્ગ માં મે ઘણું દુઃખ ખમ્યું, મારો થોડો માલ લુટાઈ-ગયો, અને બાકી નો રસ્તા ના ખર્ચ ને-સારૂ વેચી-નાખ્વો પડ્યો.	te,ne ma ne kah,yun, ke desh,āntar ja,tān mārg māṇ meṇ ghanun dukh kham,yun, mā,ro thoḍo māl luṭā,ī-gayo, ane bākī no rastā nā kharch ne-sārū vech,ī-nākh,vo paḍ,yo.
317. Whatever be the consequence I will go	૩૧૭ જે થવા નુ હોય, તે થાય, (પણ) હું તો જઈશ.	je tha,vā nuṇ ho,ya, te thā,ya, (pan) hun to ja,īsh.
318. I don't know which is which [bet	૩૧૮ હું જાણતો નથી, કે આ કયુ, અને પેલુ કયુ	hun jān,to na,thī, ke ā kayun, ane pelun kayun [jīt,yo ho,t
319 If I had laid two more horses on the road, I would have won my	૩૧૯. જો મેં માર્ગ માં બે ઘોડા વધારે રાખ્યા હોત, તો હું આ શર્ત જીત્યો હોત	jo men mārg mān be ghoḍā vadhāre rākh,yā ho,t, to hun ā shart

* The Hindu-stani word *aur* is a conjunction signifying *and* or *also*, but it is often used

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
312 dost,ī ke libās men aksar dushman pā,ye jā,te hain	aghlab ān,ast ki mā dushman rā dar libās,i dūst,ī mī,bīn,īm
313 pahād par chadh,ne se utar,nā āsān hai.	zīr āmad,an az kūh āsān tar,ast az bālā shud,an bar ān
314 main ne us,e kah,ā, ki agar me,rī khātir nishan kar-do, ki tum ne mujh se anāj kā bhā,o bāzār ke nirkh se ziyād,a nahīn liyā, to jo kuchh paisā tum māngte ho, so main dūngā	man ū rā guft,am, ki agar tū khātir nishān,i man kunī ki kīmat,i ghalla rā ziyād,a az nirkh,i bāzār na girifta,ī, har chi mī,khāh,ī ba tū mī,dih,am
315 main ne āj fajar ko Watson sāhib ko likh,ā, ki agar tum ko turat kitab kī dar kār na ho to main ek do din rakh,kar bhej-dūngā.	man im rūz subh ba Watson sāhib nawisht,am ki agar kitāb rā ihtiyāj dar īn wakt na dāsht,a bash,īd, man dar arsa,i dū si rūz pas khāh,am firist ād
316 us ne mujh,e kah,ā, ki main ne safar men bahut sakhti,yān khainch,īn, thodā māl me,rā lūt,ā-ga,yā, aur bākī jo rah,ā so rāh,i kharch ke-liye bench-dāl,nā pad,ā.	ū guft, ki man dar safar bisyār zahmat kash,īd,am pāra,ī az māl,i man ba ghārat raft, wa ān chi bakī mānd,a būd ba jihat,i kharj,i rāh ba zarūr,at farūkht,am.
317 jo ho, so ho, main jā,ūngā.	har chi bād,ā, bād man khāh,am raft.
318 main nahīn jān,tā, ki yih kaun-sā hai, aur wuh kaun-sā hai	man na mī,dān,am, ki īn kudam,ast, wa ān kudām.
319 agar main AUR* do ghode raste par rakh,tā, to yih shart jīt,tā.	agar man dū asp,i dīgar rā dar rāh guzāsht,a būd,am, shart rā mī,burd,am

*adjectively in the sense of *more* or *other* The word is used in both the senses throughout this book

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
320. He stopped my breath	૩૨૦. તેણે મારો શ્વાસ બંધ કર્યો	te,ne mā,ro shvās bandh kar,yo.
321. He suffocated me	૩૨૧ તેણે મારું ગળું ગુંગળાવ્યું	te,ne mā,run galun gunglāv,yun
322. He aimed a blow at him with a stone	૩૨૨ તેણે તે ના-ઉપર પથ્થર ઉગામ્યો.	te,ne te nā-upar patthar ugām,yo.
323 He came an hour too late	૩૨૩ તે એક ઘડી મોડો આવ્યો	te ek ghaḍī moḍo āv,yo
324 He is very jealous of him	૩૨૪ તે તે ના-ઉપર ઘણો બળે છે	te te nā-upar ghano bal,e chhe
325 He did it premeditatedly	૩૨૫. તેણે આગાઉ થી ધારી ને આ કામ કર્યું	te,ne agā,u thī dhār,ī,ne ā kām kar,yun
326. He gave me these things one by one	૩૨૬ તેણે મ ને આ વસ્તુ એક-એક કરીને આપી	te,ne ma ne ā vastu ek-ek kai,ī,ne āp,ī
327. I have given him about ten Rupees	૩૨૭ મે તે ને દસ-એક રૂપિયા આલ્યા છે	men te ne das-ek rūpiyā āl,yā chhe
328. I have come about some business	૩૨૮. હું કાંઈ કામ ને-સારૂ આવ્યો છુ	hun kān,ī kām ne-sārū āv,yo chhun
329. What business is your master about ?	૩૨૯ તમારો શેઠ શા કામ માં છે ?	tam,āro sheth shā kām mān chhe?
330 If he had informed me on this subject a week before, I would have acted in conformity with his wishes (See P 78, Note*)	૩૩૦ જો તેણે એક સત-વાડિયાં આગમજ મ ને આ વાત ની ખબર આપી હોત, તો મે તે ની મરજી પ્રમાણે સઘળુ કામ કર્યું હોત	jo te,ne ek sat-vādiyān āgmaj ma ne ā vāt nī khabar āp,ī ho,t, to meṇ te nī marjī pramāne saghlun kām kar,yun h,ot
331 If I were to lend him money to-day, he would require more to-morrow.	૩૩૧ જો હુ આજ તે ને પૈસા ઉછીના આલુ, તો કાલ બીજા માગશે	jo hun āj te ne paisā uchhīnā āl,un, to kāl bījā māg,she
332 I have endeavored by every means in my power to accomplish your wishes, not only because I wish to oblige you, but also for my own interests.	૩૩૨ મે તમારી ઇચ્છા પૂર્ણ કર્વા વિષે જયાં-લગી મારા થી બની-આવ્યું ત્યાં-લગી પ્રયત્ન કર્યો, તે કાંઈ તમારા-ઉપર આભાર મેલ્વા સારૂજ નહીં, પણ મારા પોતા ના સ્વાર્થ ને-સારૂ બી કર્યું છે.	men tam,ārī ichchhā pūrn kar,vā vishe jyān-lagī mā,rā thī ban,ī-āv,yun tyān-lagī prayatn, kar,yo, te kān,ī tam,ārā-upar ābhār mel,vā sārūj nahīn, pan mā,rā potā nā svārth ne-sārū bī [kar,yun chhe.

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
320 us ne me,rā dam band kiyā.	ū nafas,i ma ra habs kard
321 us ne me,rā gala ghūnṭā.	ū ma rā khafa kard.
322 us ne us par patthar uṭhā,yā.	ū khast sang,i bar ū andāz,ad
323 wuh ek ghadi der kar,ke ā,yā.	ū az wakt,i mu,aiyan yak sā,at dir kard
324 wuh us par bahut jal,ta hai	ū rā bā ū bughz wa hasad,ast
325 us ne pesh band,ī se yih kām kiyā	ū az rū,i pīsh band,ī in kar rā kard
326 us ne ye chīz,en ek-ek kar,ke mujh,e dīn.	ū in chīz,hā rā yak,ī yak,ī ba man dad.
327 main ne us,e das-ek rūpiye diye hain.	man ū ra takhmīn,an dah rūpiya dada,am.
328 main kuchh kām ko ā,yā hūn.	man babat,i kār,ī āmada,am
329 tum,hārā sāhib kis kām men hai ?	ākā,i shumā dar chi shughl,ast ?
330 agar us ne ek hafte ke-āge mujh,e is bāt kī khabar dī ho,tī, to us kī marzī ke-muwāfik main ne amal kiyā ho,tā.	agar ū dar bāb,i in amr yak haft,a kabl ittila'ī ba man dād,a būd, muwāfik,i marzi,yi ū amal mī,kard,am.
331 āj agar main us,e paisā udhār dūn, to kal AUR māng,e,gā.	agar im-rūz ū rā pūl karz dih,am, fardā dīgar talab khāh,ad kard.
332 main ne har tarh se ap ne makdūr* bhar tum,harā matlab bar lā,ne men koshish jo kī so na sirf tum ko ap nā ihsān mand kar,ne ke-liye, bal ki ap ne fā,ide ke liye bhī.	man dar husūl,i matlab,i tū ba kadr,i makdūr sa'ī wa kūshish,ī ki ba jā āward,am, na tanhā bara,i ān būd, ki tu rā mamnūn,i minnat,i khud sāz,am, bal ki barā,i fā,ida,i khud ham būd.

* In the Dakhan, the word *makdur* is used in the feminine gender

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
333 After all you have succeeded but badly, I wish, now that it is too late, I had not asked you to assist me in this affair, but relied upon my own resources.	૩૩૩ અંતે તમે આ કામ માં ફાવ્યા ખરા, પણ સારી પઠે નહીં, હવે તે સમો ગયો, આ કામ માં મેં તમારી મદદ નહીં માગી હોત, અને હું મારા પોતા નાજ વિચાર પર વિશ્વાસ રાખત, તો સારૂ થાત.	ante tame ā kām mān phāv,yā kharā, pan sārī paṭhe nahīṇ; have te samo gayo, ā kām mān men tam,ārī madad nahīṇ māg,ī ho,t, ane huṇ mā,rā potā nā,j vichār par vishvās rākh,at, to sārun thā,t.
334. It cannot be helped, we have gone so far that retreat is impossible, so we must now leave it to fate, and hope all may turn out for the best	૩૩૪ હવે કસો ઉપાય રહ્યો નથી, પણ જયારે આપણે એટલા આગળ પડયા, ત્યારે પાછુ હઠવુ અશક્ય છે, માટે હવેતો આ કામ પ્રાલબ્ધ ને સોંપવુ જોઈયે, અને આશા છે, કે સઘળું સમાધાન થાય	have kaso upāya rah,yo na,thī, pan jyāre āpne etlā āgal paḍ,yā, tyāre pāchhun hath,vun a,shakya chhe, māte have to ā kām prālabdh ne somp,vun jo,īye, ane āshā chhe, ke saghlun samādhān thā,ya.
335 Make three copies of this letter, and write it in as legible a hand as possible	૩૩૫ આ પત્ર ની ત્રણ નકલ ઉતારો, અને બને ત્યાંસુધી એવા અક્ષર લખો કે કોઈ વાંચી શકે	ā patr nī tran nakal utār,o, ane ban,e tyān-sudhī evā akshar lakh,o ke ko,ī vānch,ī shak,e.
336. Remind me of this without fail when he comes to-morrow	૩૩૬ કાલે જયારે તે આવે, ત્યારે મ ને યાદ દેવડાવજો, ભુલશો નહીં.	kāl,e jyāre te āv,e, tyāre ma ne yād devdāv,jo, bhul,sho nahīn
337. Do not forget this as you formerly did	૩૩૭ આ વાત જેમ આગળ તમે વિસ્રી-ગયા હતા, તેમ વિસર્શો નહીં	ā vāt jem āgal tame visr,ī-ga,yā ha,tā, tem visar,sho nahīn.
338. Go there and inquire whether they be arrived yet or not	૩૩૮ ત્યાં જાઓ, અને પુછો, કે તેઓ હજુ-સુધી આવી-પુગ્યા છે, કે નહીં.	tyān jā,o, ane puchh,o, ke te,o haju-sudhī āv,ī-pug,yā chhe, ke nahīn
339. How many have arrived, and how many are still expected	૩૩૯. કેટલા આવ્યા, અને કેટલા આવ્વા ના છે ?	ketlā āv,yā, ane ketlā āv,vā nā chhe ?
340. Real and durable happiness is not attainable on earth.	૩૪૦ આ પૃથ્વી પર સાચું અને નિરંતર સુખ મળતુ નથી	ā prithvī par sāchun ane nir-antar sukh mal,tun na,thī.

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
333 āk͟hir yıh bat tum se ban āī sahī, par achchhī tarh na ban paḍī, aur ab fursat faut hū‚ī, kash kı maın ne tum se madad na māngī ho‚tī, aur ap nı hī tadbīr par bharosa kar ke kām kar‚tā.	g͟haraz ın amr az tū ba sar anjām rasīd, wa-līkın ba bad-tar‚īn‚ı waj‚h wa ḥālā fursat faut shud, kash man ımdād wa ıānat az tū na k͟hast‚a būd‚am, wa bar rā‚ı wa tadbır‚ı k͟hud ı'tımad mı‚kard‚am.
334 ab kuchh ılāj nahīn, aur yahān-tak pahunch ke pıchhe haṭ nā muḥāl haı, ıs-lıye ab yıh kām takdır ke ḥawāle kiya chahıye, aur ummed haı, kı sab ba k͟hūb‚ī anjam pā‚we	hāl chāra‚ı nıst, wa-līkın chūn dar īn amr ba‚dīn g͟hāyat pīsh uft‚ād‚īm, bar-gasht‚an az ān muḥāl‚ast, banā bar an bāyad hawāla ba taḳdır kun‚īm, wa umīd-wār bāsh‚īm kı kull‚an ba k͟hūb-tar‚īn‚ı waj‚h anjam yab‚ad.
335 ıs k͟hatt kī tīn nakl‚en kar‚o, aur makdūr bhar aısa sāf lıkh‚o kı har ko‚ī paḍh sak‚e.	az īn kag͟haz sı nakl bar-dār, wa ba ḳadr‚ı maḳdūr ham-chunān bı‚nawīs, kı har kas bı‚tawān‚ad bı‚k͟hān‚ad.
336 kal jab wuh ā‚we, mujh‚e yād dılā‚ıyo, bhūl‚ıyo* mat.	farda chūn ū bı‚yā‚yad, ba yad‚ı man bı‚dıh wa farāmūsh ma‚kun
337 yıh bāt bhūl‚ıyo* mat, jaısā āge bhūl-ga‚ye the.	īn ra farāmūsh na kun‚ī, chunān kı pīsh az īn kard‚a būd‚ī
338 wahan jā‚o aur pūchh‚o, kı we ab-tak ā pahunch‚e haıṇ, kı nahīn.	bı‚rau ān jā, wa bı‚purs, kı an‚hā tā hāl rasīda‚and, yā na.
339 kıtne ā pahunch‚e, aur kıtne ā‚ne-wale (*or*, ā‚ne-hāre) haın ?	chand nafar rasīd‚and, wa chand nafar‚ı dīgar rā ıntızār dār‚and ?
340 sa ādat‚ı abad‚ī aur rāhat‚ı dā‚ım‚ī ıs dunyā men muyassar nahīn	sa ādat‚ı ḥakīkī wa rāhat‚ı abad‚ī dar ālam‚ı sufl‚ī muyassar nist.

* *bisar na* is another word for *bhul-na*, to forget.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
341 which of you two is the elder	૩૪૧. તમે બધે જણ માં વધતી વય નો કોણ છે	tame bandhe jan mān vadh,tī vaya no kon [chhe ?
342. You ought to have applied to me for it	૩૪૨ આ કામ વિષે તમ ને મારી-પાસે આવ્વુ જોઈતુ હતુ	ā kām vishe tam ne mā,rī-pāse āv,vun jo,ītuṇ ha,tun
343 Had it not been for the timely assistance of the fire-engines, the row of huts in the lines would have been con- [sumed	૩૪૩. જો બબાની વેહેલી મદદ નહીં પહોંચી હોત, તો સિપાહિયો ની લૈન નિ ઝુપડિયો ની સઘળી ચાલી બળી-ગઈ હોત	jo bambā nī vehelī madad nahīn pahonch,ī ho,t, to sipāhi,yo nī *line* nī jhupdi,yo nī saghlī chālī bal,ī-ga,ī ho,t
344 Will you drive me to-morrow to the Masjid Bandar ?	૩૪૪ આવ્તી કાલે તમે મ ને તમારી ગાડી માં લેઈ ને મસ્જીદ બદરે પહોચાડશો ?	āv,tī kāl,e tame ma ne tam,ārī gāḍī mān le,ī,ne masjid bandar,e pahonchād,sho ?
345 He took him aside to tell him something, but I don't know what it was	૩૪૫ તે તે ને કાંઈ કહેવા ને-સારૂ એકાંત લેઈ-ગયો, પણ શુ કહ્યુ, તે હુ જાણ તો નથી	te te ne kān,ī kah,evā ne-sārū ek-ānt le,ī-ga,yo, pan shun kah,yun, te huṇ jāṇ,to na,thī
346 He comes to me now and then only, so I am not well acquainted with him	૩૪૬ તે કોઈ-કોઈ વેળા માત્ર મારી-પાસે આવેછે, માટે મ ને તે ની-સાથે ઝાઝી ઓલખ્યાણ નથી.	te ko,ī-ko,ī velā mātr mā,rī-pāse āv,e chhe, māte ma ne te nī-sāthe jhājhī olkh,ān na,thī.
347 Remind me of this tomorrow morning at ten or half past.	૩૪૭ કાલે દસ અટવા સાડા દસ વાગતે મ ને આ વાત યાદ દેવડાવજો	kāl,e das athvā sāḍā das vāg,te ma ne ā vāt yād devdāv,jo.
348 This horse has been twice ridden this morning, and therefore I don't like to ride him again.	૩૪૮ આજ સવારે મે બે વાર આ ઘોડા પર સવારી કરીછે, માટે ફરી સવારી લેવા ચાહતો નથી	aj savār,e men be vār ā ghodā par savār,ī kar,ī chhe, māte pharī savār,ī le,vā chāh,to na,thī
349. If he had not absented himself so often, I would not have parted with him	૩૪૯ જો તે વાર-વાર ગેર-હાજર ન થયો હોત, તો હુ તે ને (ચાક્રી માં-થી) કાહાડત નહીં	jo te vār-am-vār ger-hājar na tha,yo ho,t, to hun te ne (chākrī mān-thī) kāhād,at nahīn.
350 I owed him a sum of money last year, but I have since paid it off	૩૫૦ ગયે વર્ષ તે ના કેટલા-ક* રૂપિયા મારા-ઉપર નીકળતા હતા, પણ તે હુ ત્યાર-થીજ આપી ચુકયો છુ	ga ye varsh te nā ketlā-k* rūpiyā mā,rā-upar nikal,tā ha,tā, pan te hun tyār thī,j āp,ī chuk,yo chhun

* *ketla-k* is a contraction of *ketlo-ek*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
341 tum do,non men-se umr men bada kaun hai?	az shumā dū nafar kudām yak,ī dar sinn buzurg-tar,ast?
342 is kām ke-liye tum ko me,re-pās ā,nā lāzim thā.	tū mī,bayast ba jihat,i īn amr nazd,i man biyā,ī
343 agar bambe kī bar wakt madad na pahunch,tī, to *line* ki jhompdiyon ki sārī katār ki katār jal jā,tī	agar ba mauka' imdād,i *bamba* na ras,id,a būd, khāna,hā,i sipāhiyān dar *line* ba kull,ī sūkht,a būd.
344 kal tum mujh,e ap nī gādi men masjid bandar ko le-jā o,ge?	fardā dar kālaska,i khud ma rā tā masjid bandar khāh,ī burd?
345 wuh us,e kuchh bol,ne kī khātir ek taraf ko le-ga,yā, par kya bol,ā, so mujh,e ma'lūm nahīn	ū bara,i guft,an,i chīz,ī ū rā ba yak gūsha,ī burd, wa-likin na mī,dān,am, chi guft.
346 wuh kab-hī kab-hī me,re-pās ā,ta hai, is wāste main us ko khūb pahchān,tā nahīn.	ū gāh-gāh,ī nazd,i man mī,ā,yad banā bar ān man bisyār āshnā,i ba ū na dār,am.
347 kal das yā sādhe das ghante ke wakt mujh,e is bāt kī yād dilā,iyo	īn rā fardā dar sā,at,i dah yā dah-o-nim ba khātir,i man biyāwar
348. āj fajar ko is ghode par main ne do wakt sawār,ī kī, is liye main phir us par sawār nahin hū,ā chāh,tā.	im rūz subḥ dū daf,a īn asp rā sawār shud,am, li hāzā na mī,khāh,am digar sawar shaw,am.
349 agar wuh bār bār ghair ḥāzir na ho,tā, to main us,e na chhod de,tā.	agar ū ba karrāt (az khidmat,i man) ghā,ib na mī,shud man (hargiz) ū rā az khidmat kharij na mī,kard,am
350 ga,ye baras kuchh paisā us kā mujh par nikal,tā thā par tab-hī se main adā-kar chuk,ā hūn.	pār-sāl man mablagh,ī ba ū bi dih dāsht,am, wa-likin ān rā dar ham-ān wakt adā karda,am.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
351. If your horse had not stumbled against the heap of dirt, he would not have been hurt	૩૫૧ જો તમારો ઘોડો કાદવ ના ઢગલા ઉપર ઠોકર નહીં ખાત, તો તે ને ચોટ લાગત નહી.	jo tam,āro ghodo kādav nā dhaglā upar thokar nahīn khā,t, to te ne chot lāg,at nahīn
352 Did you hear the report of a gun this morning at about seven* O'clock ?	૩૫૨ આજ સવારે સાત-એક* વાગતે તમે તોપ નો સાદ સાંભળ્યો હતો ?	āj savār,e sāt-ek* vāg,te tame top no sād sāmbhal,yo ha,to ?
353. Have you seen those domestic cocks fighting together	૩૫૩ તમે પેલા મર્ઘાઓ ને આપ-આપ માં લડતા દીઠા છે, કે નહીં ?	tame pelā maighā,o ne āp-āp mān lad,tā dīthā chhe, ke nahīn ?
354. Her husband is dead, and she has become a widow.	૩૫૪. આ બાઈડી નો માટી મરી-ગયો, અને તે રાંડી-રાંડ થઈ છે	ā bā,īdī no mātī mar,ī-ga,yo, ane te rānd,ī-rānd tha,ī chhe
355 He divorced his wife on account of her committing adultery (See P 142, Sent. 23)	૩૫૫ તેણે પોતા ની બાઈડી ને છિનાળું કર્વા ના વાંક ઉપર-થી તલાક આપી	te,ne potā nī bā,īdī ne chhinām,un kar,vā nā vānk upar-thī talāk āp,ī.
356 It became mouldy by reason of the damp weather	૩૫૬ હવા લાગ્યા ને-લીધે આ વસ્તુ ઉપર ફુગ આવી	havā lāg,yā ne-līdhe ā vastu upar phug āv,ī
357 You did not salt this fish in time, it therefore became rotten	૩૫૭ માછલી ને મીઠું દેતાં વાર લાગ્યો, માટે તે કોહી-ગઈ	māchhlī ne mīthun de,tān vār lāg,yo, māte te koh,ī-ga,ī
358 He was in the habit of coming to my house at ten o'clock	૩૫૮ તે દસ વાગતે મારે ઘેર (*or*, મારાં ઘર માં) આવ્યા કર્તો હતો	te das vāg,te mā,re gher (*or*, mā,rān ghar mān) āv,yā kar,to ha,to
359 Had he been at home, when the thieves came, he would have saved his property.	૩૫૯. જે વેળા ચોર આવ્યા, તે વેળા જો તે ઘર માં હોત, તો પોતા નો માલ બચાવત	je velā chor āv,yā, te velā jo te ghar mān ho,t, to potā no māl bachāv,at
360. He takes the greatest trouble about every thing in which	૩૬૦ જે કામ ઉપર તે સારી પેઠે ચિત્ત લગાડે છે, તે કામ ઉપર ઘણી મેહેનત	je kām upar te sārī pathe chitt lagād,e chhe, te kām upar ghanī

* In Gujarāt,ī and Hindū-stān,ī, the number *one*, when united with another number, signifies *guess or conjecture*, as—

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1 Seven.	૧ સાત.	1. sāt.	1. sāt.	1. haft.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
he really takes an interest, and, if perseverance will insure success, he is the person above all others to whom you should intrust this business.	લે છે, અને જો ઉદ્યોગ થી કામ બની-આવશે એવો ભરોસો તમ ને હોય, તો સઘળા ને મેલી દેઈને આ કામ તે નાજ સ્વાધીન માં આપવુ યોગ્ય છે.	mehenat le chhe, ane jo udyog thī kām ban,ī-āv,she evo bharoso tam ne ho,ya, to saghlā ne mel,ī-de,ī,ne ā kām te nā,j svādhīn mān āp,vun yogya chhe
361 I perfectly agree with you so far as perseverance goes, but this is a complicated affair, and requires great neatness of hand and decision as well as perseverance.	૩૬૧ ઉદ્યોગ ની બાબત માં જે તમે કહોછો, તે તમારાં મત સાથે હું બિલ-કુલ મળતો છુ; પણ આ એક અવઘડ કામ છે, એ માં જેમ ઉદ્યોગ ની જરૂર છે, તેમ કુશળ-બુદ્ધિ તથા હિમ્મત પણ જોઈયે.	udyog nī bābat mān je tame kah,o chho, te tam,ārāṇ mat sāthe hun bi,l-kull mal,to chhun, pan ā ek avghaḍ kām chhe, e mān jem udyog nī jarūr chhe, tem kushal-buddhī tathā himmat pan jo,īye.
362. Well, at any rate as you cannot do better, you had better employ him.	૩૬૨ વારૂ, જ્યારે તમે કોઈ રીતે એ થી વધારે સરસ કામ કરી શકતા નથી, ત્યારે તો તે નેજ આ કામ સોંપવું સારૂ છે	vārū, jyāre tame ko,ī rīt,e e thī vadhāre saras kām kar,ī shak,tā na,thī, tyāre to te ne,j ā kām somp,vun sārun chhe
363 Very well, I will take your advice, but remember, should he be unsuccessful, it will entail much useless expense upon me, so consider well and do not be led away in giving your advice by any feeling of pity for his helpless state	૩૬૩ ઘણુ સારૂ, હુ તમારી સલાહ પ્રમાણે ચાલીશ, પણ યાદ રાખો, કે કદાચિત તે આ કામ માં પાર પડયો નહીં, તો ફોકટ નો ખર્ચ મારે માથે પડશે, માટે સારી પઠે વિચારીને કામ કર્જો, અને તે ની ગરીબી ઉપર નજર રાખીને સલાહ આપવા માં ભુલાવો ખાશો નહીં.	ghanun sārun, hun tam,ārī salāh pramāne chāl,īsh, pan yād rākh,o, ke kadāch,it te ā kām mān pār pad,yo nahīṇ, to phokat no kharch mā,re māthe pad,she, māte sārī paṭhe vichār,ī,ne kām kar,jo, ane te nī garīb,ī upar najar rākh,ī,ne salāh āp,vā mān bhul,āvo khā,sho nahīn.
364. You may certainly rely upon my advice, but even should he fail (of which I have no fear), I will be answerable for the conse-	૩૬૪ તમે ખચિત મારી સલાહ ઉપર ભરોસો રાખો, એ વાત ની ચીન્તા નથી, એમ કર્તાં જો તે થી આ કામ નહીં બની-આવશે, તો તે નો જોખમ મા	tame khachit mā,rī salāh upar bharoso rākh,o, e vāt nī chintā na,thī, em kartān jo te thī ā kām nahīn ban,ī-āv,she, to te no jokham

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
rah,ne se kām-yāb ho,ne kī tum ko ummed hai, to sab ko chhoḍ,kar lāzim hai ki yih kām usī ke sipurd kar,o	wa agar istimrār wa istiklāl mūjib,i kām yābī,st, ū az dīgar,ān lā,ik tar, ast ki tū īn kār rā ba ū wā guzār,ī
361 main dhun kī bābat men bi,l kull tum,hārī rā,e ko shāmil hūn, par yih ek pech-dār kām hai, jis men jaisī dhun chahiye waisī hī chābuk-dast,ī aur istiklāl bhī dar kār hai.	dar bābat,i istimrār wa muwā,zabat ki mī,gū,i, rā,i man ba kull,ī bā rā i tū muttafik,ast wa-līkin chūn īn amr īst pīch-dār pīch, wa chunān-chi mudāwamat wa muwāza bat dar ān dar kār,ast, mū shigāfī wa tashkhīs ham mī,bāyad
362 bhalā, jab kisī sūrat se tum is se bih tar nahīn kar sak,te, to usī ko yih kām somp,nā achchhā hai.	khūb, chūn ba hīch waj,h bih-tar az īn na mī,bīn,ī, munāsib ān,ast, ki īn kār rā ba dast,i ū wā guzār,ī
363 bahut khūb, main tum,hārī salāḥ le,tā hūn, par yād rakh,o, agar wuh is kām men ụhda bar-ā na ho sakā, to bahut-sā ni,kammā kharch me,re sir par paḍ,egā, is liye khūb soch bichār kar,o, aur salāh de,ne men us kī lā-chār,ī par tum ap nī rahm-dil,ī ke sabab dhokhā mat khā,iyo	bisyār khūb, man muwāfik,i salāh-dīd,i tū ma'mūl khāh,am dāsht, wa līkin dar nazar,at bāsh,ad, ki agar ū az ụhda,i īn amr bar na yā,yad, kharj,i bi jā bar gardan,i man khāh,ad mānd, pas fikr,i ma'kūl,ī kun,wa ba sabab,i taraḥhum,ī ki ba ḥāl,i tabāh,i ū dār,ī, dar salāh dadan,i man farīft,a ma,shau, wa ghāfil ma,bāsh
364 tum albatta me,rī bāt par bharosā rakh,o, agar-chi mujh,e kuchh andesha to nahīn, par agar wuh is kām men kāsir niklā, to us kā zimma me,re sir par hai, aur jo kuchh tum,hārā nuksān	yakīn,an bar kaul,i man i'timād kun, wa bā ān ki man chunin gumān,ī na dār,am, agar ū az uhda bar na yāmad, zamānat,i ān chi tū ziyān kun,ī, bar man,ast.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
quences, and make up to you for any pecuniary loss you may sustain	રા ઉપર છે, અને જે કાંઈ તમ ને પૈસા નુ નુકસાન થશે, તે હુ ભરી-આપીશ	mā,rā-upar chhe, ane je kān,ī tam ne paisā nun nuksān tha,she, te hun bhar,ī-āp,īsh
365 I am very sorry for the scrape he has got into, it will be such a blow to his father, besides materially injuring his interests with the Hon the Governor.	૩૬૫ હુ ઘણો ખેદ કરૂ છુ, કે તે એવી આપદા માં પડયો, એ વાત થી એ ના બાપ ને મોટો ધોક્કો લાગશે, તે ઉપ્રાંત, નામ-દાર ગવર્નર સાહેબ સાથે તે ને જે વગ છે તે માં પણ મોટી અડચણ પડશે	hun ghano khed kar,un chhun, ke te evī āpdā mān pad,yo, e vāt thī e nā bāp ne moto dhokko lāg,she, te uprānt, nām-dār *Govern-or* sāheb sāthe te,un; je vag chhe te mā[kām] motī adchan pad,sh[yog]
366 It is a pity you did not know of his intention before he took such a serious step, as I have no doubt your good advice would have had great effect upon him	૩૬૬ અફસોસ છે! કે એ ણે એવો જોખમ-ભરેલો માર્ગ પકડયો તે ની-આગમ જ તમ ને એની ધાર્ણા ની ખબર પડી નહીં; નહીં-તો સદેહ નથી કે તમારી સારી સલાહ એ નાં મન માં સારી પેઠે ઉત્રી હોત	afsos chhe! ke[tem] evo jokham-bh[thā] māig pakad,yo te[..] āgmaj tam ne [koī] dhārnā nī khabar [has] nahīn; nahīn-to sa[thī], na,thī ke tam,ārī [kām] salāh e nān man[e.] sārī pathe utr,ī ho[hun]
367 Well, it cannot be helped, and all that is left for me now to do on his account, is to explain away as much as possible his misconduct by giving the Hon the Governor some insight into the harassing situation in which he was placed	૩૬૭ વારૂ, જે થવા નું હતુ તે થયુ, હવે મ ને એ ને-વિષે એટલુજ કામ કર્વા નુ રહ્યુ, કે નામ-દાર ગવર્નર સાહેબ પાસે જઈને જયાં-સુધી બ ની-આવે ત્યાં-સુધી એ ની માઠી ચાલ નો ખુલાસો કરી ને જે આપદા માં એ ફસી-ગયો હતો તે વાત ગવર્નર સાહેબ નાં મન માં ઉ[તારૂં]	vārū, je tha,v[āmāne] ha,tun te tha,yun[rākh,o], ma ne e ne-vish[ā kām] kām kar,vā n[o nahīn], yun, ke nām-dā[r khaırch] *or* sāheb pā[pad,she], jyān-sudhī [he vichār], tyān-sudhī e [ane te] chāl no khulāso kar,īne je āpdā mān e phas,ī-ga,yo ha,to te vāt *Governor* sāheb nān man mān utār,un
368 Well, they say a friend in need is a friend indeed, and I trust you will be such to him in this difficulty	૩૬૮ વારૂ, કહેવત છે, કે મિત્ર તે ને જાણિયે જે આપદા ની વેળા કામ આવે, માટે મ ને આશા છે, કે તમે પણ આ સમ કાટ	vārū, kah,evat chhe, ke mitr te ne jān,iye je āpdā nī velā kām āv,e, māte ma ne āshā chhe, ke tame pan ā

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
hoga, so main bhar-dūnga	
365. main nihayat dil-gīr hūn ki wuh is kash-ma kash men giriftār hūā, is se us ke bāp ko badā sadma pahunchega siwa is ke nam-dār *Governor* sahib ka wasīla jo wuh rakhta hai so us men bhī khalal padegā.	man bisyar dil gīr,am, ki ū dar chunīn sakhtī giriftar shud wa az īn sadma,i azīm ba padar,i ū khahad rasīd alawa, khalali kullī dar rabita,i ki ū ba janāb,i *Governor* sāhib dār,ad, khah,ad rasīd (See P 367, Note*)
366 afsos hai! ki aise khatar nak kām men kadam rakhne ke age us ke irade se wakif na the, hin-to yakīn hai, ki tumhārī nek salāh us ke dil par khūb asar kartī.	afsūs! ki pīsh az an ki ū kadam dar chunin amr,i khatir guzāsht, ti az irada,i ū muttala na būd,ī, zirā ki yakin,i man,ast ki salāh did,i tū bar dil,i ū khūb asar mī, kard.
367 bhala, jo hūā so hūā ab us salāh agar wuh itnā hī kām kar,nā bākī rah, na ho sake *Governor* sāhib bahādur ke kharch men jahān-lag ho-sake us ki khūb soch ka uzr dar miyan la kar us de,ne men ...ta-hāl,ī aur kharābi se ap nī rah *Governor* sāhib ko āgah mat khā	khūb hāla charā,ī nīst, illa karī ki man ra jihat,i ū kun,am ham īn,ast, ki nazd,i janāb,i *Governor* sahib raft,a tā makdur uzr,i bad raft,ari,yi ū dar miyān āward,a az la char,ī wa parīshan halī,yi ū *Governor* sahib bahādur rā āgah kun am
368 bhalā, yih kahāwat hai, ki dost us ko kahnā jo musībat men kām āwe is liye main ummīd rakhtā hūn ki tum bhī is sakhtī men us,e kām āoge.	khūb gū,yand, dūst ān,ast ki dar wakt,i musībat ba kār ā,yad banā bar ān umīd wār,am ki tū nīz dar īn sakhtī ham-chunān ba kār,i ū biyā,ī.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
[would be forfeited	એ ની-સાથે તેમજ કર્શો.	sankat mān e nī-sāthe tem,aj kar,sho.
369. Under these circumstances, his claim	૩૬૯. જો એમ હશે, તો તે નો દાવો રદ થશે	jo em ha,she, to te no dāvo rad tha,she
370. If I had not assisted him, he would have been drowned	૩૭૦ જો હું તે ને સાહ્ય ન થયો હોત, તો તે ડુબી-જાત	jo hun te ne sāhya na tha,yo ho,t, to te dub,ī-jā,t.
371. In that case by what weapons could we be defended ?	૩૭૧. જો એવી ગતિ હશે, તો આપણે કયાં હથ-યારે કરી પોતા નો બચાવ કરી શકશુ?	jo evī gati ha,she, to āp,ne kayān hath-yār,e karī potā no bach,āv kar,ī shak,shuṇ.
372. Happy is the man who fears God and looks up to Him as his father and his friend	૩૭૨. ધન છે તે પુરૂષ ને, જે પરમેશ્વર થી બિહે, અને તે ને પોતા નો બાપ તથા મિત્ર કરી જાણી (સદા) તે ની-તરફ જોતો રહે	dhan chhe te purush ne, je parm-eshvar thī bih,e, ane te ne potā no bāp tathā mitr kar,ī jān,ī, (sadā) te nī-taraf jo,to rah,e
373 Somehow or other the dog got loose.	૩૭૩. કોઈ-પણ રીતે તે કુત્રો છુટી-ગયો	ko,ī-pan rīt,e te kutro chhut,ī-ga,yo
374. You must have it about you somewhere or other	૩૭૪. કયાં-પણ તે વસ્તુ તમારીજ પાસે હશે	kyān-pan te vastu tam,ārīj pāse ha,she
375 I can't find it anywhere.	૩૭૫. તે વસ્તુ મ ને કેથે મળતી નથી	te vastu ma ne kethe mal,tī na,thī
[there		
376. He is always running about here and	૩૭૬ તે નિત્ય જયાં-ત્યાં દોડતો ફરે છે	te nitya jyān-tyān dod,to phar,e chhe.
377. Such as it was, it proved of service	૩૭૭ તે વસ્તુ ગમે તેવી હતી, પણ કામે લાગી	te vastu gam,e tevī ha,tī, pan kām,e lāg,ī.
378 If I do not wind up my watch at night, it will stop before the morning.	૩૭૮ જો હું રાતે મારાં ઘડિયાલ ને કુચી આપતો નથી, તો તે સવાર પડયા ની-આગમજ બધ થાય છે.	jo hun rāt,e mā,rān ghadi,yāl ne kunchī āp,to na,thī, to te savār padyā nī-āgmaj bandh thā,ya chhe
[drowned.		
379. The boy tumbled into the water, luckily for him there was a plank floating to which he clung and saved himself, or else he would have been	૩૭૯. પેલો છોક્રો પાણી માં પડયો, પણ તે નુ ભાગ્ય સારૂ કે એક પાટિયું પાણી પર વહેતુ હતુ, તે ને વળગી ને પોતા નો પ્રાણ બચાવ્યો, નહીં-તો ડુબી-જાત.	pelo chhokro pānī mān pad,yo, pan te nun bhāgya sārun ke ek pātiyun pānī par vah,etun ha,tun, te ne valg,ī, ne potā no prān bachāv,yo, nahīn-to dub,ī-jā,t

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
369 is halat men us ka da'wā radd hoga	dar in sūrat iddi'a,i ū radd khāh,ad shud
370 agar main use madad na de,tā, to wuh dub-jā,tā	agar man ū rā imdād,i na karda būd,am, ū ghark mi,shud.
371 agar yih sūrat ho to ham kis hath yār se ap ne-ta,īn bachā sak,onge.	agar chunīn bāsh,ad ba chi āla hifāzat,i khud rā khāh,im kard ?
372. nek-bakht wuh shakhs hai, jo khudā se dar,e, aur us,e ap nā bāp aur rafīk jān,kar (sada) us kī taraf dekh,ta rah,e.	nik bakht ān kas,ast, ki az khudā bi,tars,ad wa u rā mānand,i padar wa dūst,i khud bi,dān,ad, wa (hamīsha) ba su,i ū nigarān bash,ad.
373 kisī na-kis,i sūrat se wuh kuttā chhūṭ-ga,yā.	ba har taur,ī ki būd, sag rah,ā shud.
374 chāhiye ki wuh chīz kahīn na-kahīn tumhāre hi pas ho we.	ān chīz ja,ī ki bāsh,ad, nazd,i tū bāyad bāsh,ad.
375 wuh chīz mujh,e kahīn nahīn miltī	an chīz ba hich jā yāft na mi,shaw,ad
376 wuh hamesha jidhar tidhar daud,ta phirtā hai.	ū hamīsha īn jā wa ān jā mi,daw,ad
377 wuh kaisā bhī tha, par kam men ā,yā	ān chīz ba har taur,ī ki būd, ba kār,i man khurd
378 agar rat ko main ap ne ghadiyāl kī chābī nahīn phira,tā hūn, to fajar ho,ne ke-age wuh band ho-ja,tā hai.	agar man dar wakt,i shab sā,at,i khud rā kilīd na dih,am (*or* kuk n,i kun,am), pīsh az tulu,i subh band mi,shaw,ad.
379 wuh ladkā panī men gir padā, par us ko bade nasib kī ek takhta panī par tir ta thā, us,e lipaṭ-ga,ya aur ap nī jān bachā,ī nahīn to dūb-ga,ya ho,ta	ān tifl dar āb uft,ad khab shud bara,i ū ki takhta,i bar āb raw,an dīd, wa ba,dān chang zad,a jān,i khud rā az miyān burd, wa illā ghark mi,shud.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
380 He wants to make a great deal of money in a short time, and with as little trouble as possible.	૩૮૦. તે એવી ઇચ્છા રાખે છે, કે થોડા દિવસ માં, અને બને ત્યાં-સુધી થોડી મેહેનત થી, ઘણા પૈસા મેળવે	te evī ichchhā rākh,e chhe, ke thodā divas mān, ane ban,e tyān-sudhī thoḍī mehenat thī, ghanā paisā melv,e.
381 He is quite at a loss how to act, being newly arrived, and unacquainted with the manners of the people	૩૮૧. તે ઘણો ઘભરાય છે કે કામ શી રીતે ચલાવે, કાં-જે નવો આવેલો છે, અને લોકો ની રીત-ભાત (તથા ચાલ-ચલણ) થી અ-જાણો છે.	te ghano ghabhrā,ya chhe ke kām shī rīt,e chalāv,e, kāṇ-je navo āv,elo chhe, ane lok,o nī rīt-bhāt (tathā chāl-chalan) thī a-jān,o chhe.
382 We must determine upon something or other.	૩૮૨. આપણ ને કાંઈ-પણ ઠરાવ્વુ જોઈયે.	āpan ne kān,ī-pan tharāv,vuṇ jo,īye.
383. Take both his advice and his assistance as he offered them.	૩૮૩ જ્યારે તે તમ ને સલાહ તથા મદદ આપ્વા ઇચ્છે છે, ત્યારે બેઉ કબુલ કરો.	jyār e te tam ne salāh tathā madad āp,vā ichchh,e chhe, tyār e be,u kabul kar,o.
384. Mend your manners in time, my friend! or you are a ruined man, and you shall have no mercy.	૩૮૪ અરે મારા મિત્ર! હવે તમે તમારી ચાલ સુધારો, નહીં-તો આપદા માં પડશો, અને કોઈ તમારી ઉપર કાંઈ દયા કર્શે નહીં.	are mā,rā mitr! have tame tam,ārī chāl su,dhār,o, nahīn-to āpdā māṇ pad,sho, ane ko,ī tam,ārī-upar kān,ī dayā kar,she nahīṇ
385 At what hour does the tide serve to go up the river* today?	૩૮૫ આજ દર્યા* માં જવાને કઈ વેળા ભર્તી સુતર પડશે?	āj daryā* mān ja,vā ne ka,ī velā bhar,tī sutar pad,she?
386 It is a pity that he did not come sooner, as the murder might have then been prevented	૩૮૬ આ હા તે વેહેલો આવ્યો નહીં; જો આવ્યો હોત, તો ખુન થવા દેત નહીં	ā,hā! te vehelo āv,yo nahīn, jo āv,yo ho,t, to khun tha,vā de,t nahīn.
387 The house tumbled down and buried the inhabitants in its ruins.	૩૮૭ પેલુ ઘર. પડી-ગયુ, અને વસ્નારા લોક તે માં દબાઈ મુઆ	pelun ghar pad,ī-ga,yun, ane vas-nā,rā lok te mān dabā,ī mu,ā.
388 I am so lazy that I am sure I shall never be able to learn Hindū-	૩૮૮ હુ એવો આળ્સુ છુ, કે હિન્દૂ-સ્તાની ભાષા સારી પઠે પરીક્ષા આપ્વા	hun evo ālsu chhun, ke Hindū-stān,ī bhāshā sārī paṭhe parīkshā āp,

* By *darya* is meant a *sea* or an *ocean* as well as a *river*.

ANGLO-HINDI	ANGLO-PERSIAN
380 wuh chāhtā hai ki thodī muddat men aur jahān log ho-sak, e thodī mihnat se, bahut sā paisa jam' kar,e	ū mi,khāh,ad ki ba andak zamana,i hatt al imkān ba mashakkat,i kalīl pūl i bisyar,i jam' kun,ad
381 wuh tāza wārid hai, aur log on kī rasm-o rāh se wākif nahīn is liye kam kar,ne men bi,l kull hairan hai	ū bi,l marra hairan,ast, ki kar ra chi gūna ijrā kun,ad, ba illat,i an ki tāza wārid,ast wa az rasm wa āīn,i mardum i īn wilāyat wākif na mi,bāsh,ad
382 ham ko kuchh na kuchh mukarrar kiyā chāhiye.	ākhir ma bayad ki yak ī az īn dū chīz rā mukarrar kun īm
383 jab-ki wuh tum ko salah diyā chah,tā hai aur madad bhī to do non kabūl karo (*or*) us kī salah aur madad donon lo jab-ki wuh [de,tā hai	chūn ū mī,khāh,ad, ki ham salah ba tū dih,ad wa ham imdād, pas har dū rā kabūl kun
384 ai dost! ab tum ap nī chal sudhāro nahīn-to kharāb ho-jā,oge aur koī tum par kuchh rahm na kar,egā	ai dūst! raftār,i khud rā ba mauka islāh kun wa-illā zā i mī shaw,ī, wa hīch kas bar tū tarahhum ī na khāh,ad kard
385 daryā* par jā,ne ko āj kis wakt bhar,tī muwafik pad,egī?	im rūz ba jihat,i raft,an ba daryā* kudam wakt munāsib-tar,ast?
386 afsos hai! ki wuh jald ī nahīn ā,yā agar ā tā to khūn na ho,ne pā,tā.	haif! ki ū zūd tar na ras,īd zirā-ki agar ras,īd,a bud, na mī,guzasht khūn bi,shaw,ad.
387 wuh ghar gir padā, aur rah,ne-wāle dab kar mar-ga,ye	ān khāna kharāb shud wa ahl i khana dar kharabī,yi an halak shud,and
388 main aisā sust hūn ki mujh ko yakīn ho ta hai ki Hindū stān ī zaban jo ki imtihan men pasand	man chunān tambal hast,am ki yakīn,i man hast ki zabān,ī Hindū stan,ī ra ba ān khūb,ī ki dar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
stān,ī well enough to pass.	જોગ કદિ શિખનાર નહીં, એ મા કાંઈ સદેહ નથી.	vā jog kadı shıkh-nār nahīn, e mān kān,ī sandəh na,thī.
389. If you had minded my advice in the first instance, you would not have fallen into these difficulties	૩૮૯ જો તમે પ્રથમજ મારી સલાહ માની હોત, તો આ સકટ માં નહીં પડ યા હોત	jo tame pratham,aj mā,ıī salāh mān,ī ho,t, to ā sankat mān nahīn pad,yā ho,t
390. He sometimes does right, and sometimes wrong	૩૯૦ તે કોઈ વેળા સારૂં અને કોઈ વેળા નર્સુ કામ કરે છે	te ko,ī velā sārun ane ko,ī velā narsun kām kar,e chhe
391 He is full of sense and understanding.	૩૯૧ તે જ્ઞાન તથા બુદ્ધી થી ભર-પુર છે	te gnān tathā buddhī thī bhaı-puı chhe
392 Do you pay the money, I will give you the difference	૩૯૨ એ નાણુ તમે આપો, કસર જે હશે, તે હું તમ ને આપીશ (*or*, આલીશ)	e nānun tame āp,o, kasar je ha,she, te hun tam ne āp,īsh (*or*, āl,īsh).
393 Had I not been very swift, I should have been run through and through by the horns of a bull	૩૯૩ જો મે ઘણી ઉતાવળ ન કરી હોત, તો આખ્લા નાં શિંગડાં મારાં શરીર માં આર-પાર થઈ-જાત	jo men ghanī utāval na kar,ī ho,t, to ākhlā nān shıngdān mā,rān sharīr mān ār-pār tha,ī-jā,t
394 If my horse had kicked instead of rearing*, he would have done a great deal of injury	૩૯૪ જો મારો ઘોડો પાછળા પગ ઉપર ઉભો રહ્યા* ને-બદલે લાત મારત, તો ઘણી ખરાબી કરત.	jo mā,ro ghodo pā,chhlā pag upar ubho ıah,yā* ne-badle lāt mār,at, to ghanī kharāb,ī kar,at
395 This man is convicted of smothering his mother.	૩૯૫. આ શખ્સ ઉપર એવો વાંક સાબિત થયો, કે તેણે પોતા ની મા નો શ્વાસ બંધ કરી તે ને મારી-નાખી †	ā shakhs upar evo vānk sābıt tha,yo, ke te,ne potā nī mā no shvās bandh kar,ī te ne mār,ī-nākh,ī†.
396 How long is it since you left college ?	૩૯૬ પાઠ-શાળા મુકયા ને તમ ને કેટલા દિવસ થયા ?	pāth-shālā muk,yā ne tam ne ketlā dıvas tha,yā ?
397. About one year and a half.	૩૯૭ આસરે દોહોડ વર્ષ થયુ.	āsre dohod varsh tha,yun.

* In Gujarati, *jhal mar-vi* is another phrase denoting *to rear, to leap*

† In Gujarati and Hindu-stani, a compound verb denotes a *finished action* Hence, the

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
hone ke kabil ho, kab-hī na sīkh,ūn,gā.	imtihān pasand shaw,am hargiz tahsīl na khāh,am kard
389 agar tum ne pahile-hī se merī salāh lī ho tī, to is musībat men na pad,te	dafa,i auwal agar tū salāh-dīd i ma ra dar dil i khud jā,i dad,a būd i dar chunin su ūbat girift,ar na mī shud,ī
390 wuh kab-hī nek,i par hai, aur kab-hī bad,ī par	ū ba z,ī aukat bar manhaj i sawāb,ast, wa gāh i bar khatā wa ghalat-kār,ī
391 wuh akl aur fahm se bhar,ā hū,ā hai.	ū dar fahm wa idrak kāmil mī bāsh,ad.
392. tum yih paisā adā karo jo kuchh kasar ho,ga, so main tum ko dūn,gā.	tū īn pūl rā bi-dih an chi tafāwut,i ān bāsh,ad, man ba tū khāh,am dād
393 agar main bahut utawal na kar,tā, to bail ke sīng me,re badan ke wār pār ho-jā,te	agar man bisyar chust,ī wa chālāk,ī na karda būd,am, shakh hā gāw az badan,i man dar mī guzasht
394 agar me,rā ghodā sīkh-pā ho,ne ke-badle lāt mār tā, to badī kharāb,ī kar,tā.	agar asp,i man ba jwaz,i charāgh pā shud,an lagad zad,a būd, asīb,i azīm,ī mī,rasan,id.
395 us par yih taksīr sābit hū,ī ki us ne ap nī mā kā dam band kar,ke us,e mār-dāl,a.†	taksīr,i khafa kard,an,i mādar bar ū sābit shud
396 kab-se tum ne madrasa chhod,ā?	chand gāh hast ki az madrasa bar-āmad,ī?
397 karīb dedh baras ke hū,ā.	karīb yak sāl-o-nīm

words *mar-vun* and *mar na* respectively signify *to beat* as well as *to kill* or *shoot*; whereas, *mari-nakh-vun* and *mar-dal-na* unequivocally mean *to kill outright*

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI.
398 How long did you remain there ?	૩૯૮. કેટલા દહાડા તમે ત્યાં રહ્યા ?	ketlā dahādā tame tyān rah,yā ?
399 One year	૩૯૯ એક વર્ષ	ek vaish
400 When you were in college, how many students were there ?	૪૦૦ જ્યારે તમે પાઠ-શાળા માં હતા, ત્યારે કેટલા વિદ્યાર્થી ત્યાં હતા ?	jyāre tame pāth-shālā mān ha,tā, tyāre ketlā vidyā,rthī tyān ha,tā ?
401 I think about forty or fifty.	૪૦૧ આસરે ચાળીસ અથવા પચાસ હતા	āsre chālīs athvā pachās ha,tā
402 What different branches of study had you, and which did you most approve of ?	૪૦૨ કઈ વિદ્યા તમે શિખ્યા, અને કઈ વિદ્યા તમ ને વધારે પસંદ પડી ?	ka,ī vidyā tame shikh,yā, ane ka,ī vidyā tam ne vadhāre pasand padī ?
403 Were the teachers who were in college, satisfied with your two years' study ?	૪૦૩ શિક્ષક જે વિદ્યા-લય માં હતા, તેઓ તમારા બે વરસ ના વિદ્યા-ભ્યાસ ઉપર રાજી હતા ?	shikshak je vidyā-laya mān ha,tā, te,o tam,ārā be varas nā vidyā-bhyās upar rājī ha,tā ?
404 When did you leave Europe, in what month, and in what ship did you come ?	૪૦૪ યુરપ ખંડ ક્યારે છોડ્યો, કયા મહિના માં, અને કયાં વાહાણ માં તમે આવ્યા ?	Europe khand kyāre chhod,yo, kayā mahinā mān, ane kayān vāhān mān tame āv,yā ?
405. Was your voyage good, and how many days did it occupy ?	૪૦૫ તમારી દર્યાઈ સફર સુખ-દાયક હતી, અને કેટલા દિવસ લાગ્યા ?	tam,ārī daryā,ī safar sukh-dāyak ha,tī, ane ketlā divas lāg,yā ?
406 When you arrived at the Cape, how was the weather ?	૪૦૬. જ્યારે તમે કેપ માં પહોંચ્યા, ત્યારે હવા કેવી હતી ?	jyāre tame Cape mān pahonch,yā, tyāre havā kevī ha,tī ?
407 How long have you remained in Bombay ?	૪૦૭ મુંબઈ મા કેટલા દિવસ લગી રહ્યા ?	Mumba,ī mān ketlā divas lagī rah,yā ?
408 Does the climate of this country agree with you ?	૪૦૮ આ દેશ ની આબો હવા તમ ને માફક આવે છે (*or*, સદે છે) ?	ā desh nī āb-o-havā tam ne māfak āv,e chhe (*or*, sad,e chhe) ?
409. When you go up the country, what kind of employment will you prefer, the judicial or revenue line	૪૦૯ જ્યારે તમે મુંબઈ માં-થી બાહરના દેશ માં જશો, ત્યારે કયુ કામ પસંદ કરશો, અદાલત નુ કે મેહસૂલ ખાતાં નુ ?	jyāre tame Mumba,ī mān-thī bāhar nā desh mān ja,sho, tyāre kayun kām pasand kar,sho, adālat nun ke mehsūl khātān nun.
410 Before I came away from England, the	૪૧૦ ઇંગલંડ થી હુ નિકળ્યો તે ની-આગમજ રાજા	England thī hun nikal,yo te nī-āgmaj

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
398 kitne din tum wahan rah,e ?	tā chand muddat dar āni jā mānd,ī ?
399 ek baras tak.	yak sāl.
400 jab tum madrase men the, tab kitne tālib ul ilm wahan the ?	dar wakt,ī ki tū dar madrasa būdī, chand nafar tālib-ul-ilm dar ān jā būd,and ?
401 karīb chalis yā pachās ke	mazinna chihl nafar ya panjāh būd,and
402 kaun-sā ilm tum ne tahsīl kiyā, aur kaun-se ilm ko ziyad,a pasand kiya ?	az ulūm,i mutadāwal,a kudām ra dar an jā āmūkht,ī wa kudām yak az ān tu rā pasand,īda tar āmad ?
403 mudarris jo madrase men the, tum,hārī do baras kī mihnat par razī the ?	mu,allim,ān,i ki dar madrasa būd,and bar tahsil,i dū sāl az tū rāzī būd,and ?
404 Farang astān ko kab chhod,ā, kis mahīne men, aur kis jahaz men tum a,ye ? (See P 202, Note †)	az Farang astān kai bar-amad,ī dar chi māh, wa dar kudam jahaz dar īn jā amad,ī ?
405 tumhārā daryā,ī safar ach,chhā thā, aur ā,ne men kitne din lage ?	āyā safar,i daryā,ī tū khush guzasht, wa chand rūz tūl kash,īd ?
406 jab tum Cape men pahunch,e, hawā kaisī thī ?	dar wakt,ī ki ba Cape wārid shud,ī, hawā chi-gūna būd ?
407 Mumba,ī men ka,ī din rah e ?	tā chand gah dar Mumba,ī mand,ī ?
408 is mulk kī āb-o-hawā tum ko muwāfik ā,tī hai ?	ab-o-hawā,i īn wilayat ba mizaj,i tū sāz-gar,ast ?
409 jab tum Mumba,ī se bāhar jā,oge, to kaun-sā kām pasand kar,oge, adālat kā yā mahsūl kā ?	har-gah az Mumba,ī bīrūn mi,raw,ī chi shughl rā bih tar mī,dān,ī shughl,i adālat yā mahsūl
410 England se nikal,ne ke-āge bad shah ne sir par taj rakh,ā thā	kabl az ān ki man az England bar āmad,am shah tāj bar sar

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
King was crowned, I did not see the coronation, but saw the representation of it at both theatres.	એ, માથાં ઉપર તાજ મેલ્યું હતુ, તે નો તમાશો મારા દિઠા મા આવ્યો નહીં, પણ બધે તમાશા નાં ઘર માં મે તે નો સુવાંગ જોયો.	rājā,e māthān upar tāj mel,yun ha,tun, te no tamāsho mā,rā dithā mān āv,yo nahīn, pan bandhe tamāshā nān ghar mān meṇ te no suvāng jo,yo
411. The people of this country are generally litigious and at enmity with each other, and by making false charges harass one another	૪૧૧. આ દેશ ના લોક ઘણું-કરીને કજીઆ-ખોર છે, અને ખોટા દાવા ઉઠાવીને અંટસ ને-લીધે એક બીજા ને દુખ દે છે	ā desh nā lok ghanun-kar,ī,ne kajiyā-khor chhe, ane khotā dāvā uthāv,ī,ne antas ne-līdhe ek bījā ne dukh de chhe
412 In your country are earthquakes common ?	૪૧૨ તમારા દેશ મા ધરતી-કપ ઘણો થાય છે ?	tam,ārā desh mān dhartī-kamp ghano thā,ya chhe ?
413 Has the Government any demand upon him ?	૪૧૩ તે ના-ઉપર સર-કાર નો કાંઈ દાવો છે ?	te nā-upar sar-kār no kān,ī dāvo chhe ?
414 If you solve the question, you are more learned than I thought you were	૪૧૪ જો તમે આ વાત નો ભેદ ખોલી આપો, તો હુ તમ ને અગાઉ કર્તા વધારે ડાહ્યો જાણીશ	jo tame ā vāt no bhed khol,ī-āp,o, to hun tam ne agā,u kartān vadhāre dāhyo jān,īsh
415. Yes sir, if you mean me to go there, I must express the whole of my opinion	૪૧૫ હા જી, જો તમે મ ને ત્યાં મોકલ્વા ઇચ્છો છો, (તો જઈશ), પણ મ ને મારૂ સઘળુ મત ત્યા કહેવુ પડશે	hā jī, jo tame ma ne tyān mokal,vā ichchh,o chho, (to ja,īsh), pan ma ne mā,run saghlun mat tyān kah,evun pad,she
416 Do you suppose me capable of such a mean action as that ?	૪૧૬ શુ તમે મ ને એવુ નઠારૂ કામ કર્વા જોગ ધારો છો ? (*or*) શુ તમે ધારો છો, કે હુ એવો માણસ છુ, કે એવુ માઠુ કામ કરૂ ?	shun tame ma ne evun nathārun kām kar,vā jog dhār,o chho ? (*or*) shun tame dhār,o chho, ke hun evo mānas chhun, ke evun māthun kām kar,un.
417 Nothing sooner puts me in a rage than	૪૧૭ ઘણુ-કરીને મ ને કોઈ વાતે રીસ આવ્તી નથી,	ghanun-kar,ī,ne ma ne ko,ī vāt,e rīs āv,tī na,thī,

* In Arabic, the word *sahib* signifies a *friend* or a *companion* In Persian, Hindu-

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
main ne wuh tamāshā dekhā nahīn, par donon tamāshā khānon men us ka swāng mere dekhne men āyā (See P 22, Note*)	guzāshta būd agar-chi tamāsha,i an jashn ra na kardam, wa likin taklīdi an rā dar har dū tamashā khāna,hā,i ān jā dīda,am
411 is mulk ke aksar log ṭanṭe bāz hain, aur adāwat se jhūthe dawe uṭha kar ek dusre ko aziyat dete hain	mardum,i in wilāyat ba nizā dūst-and wa ba sababi adāwat wa bughz ki bā yak dīgar dār,and buhtan,hā bar yak digar mī,band and wa azar mī,rasān,and.
412 tumhāre mulk men zalzala aksar hotā hai ?	āyā dar wilāyat,i shuma zalzala bisyār wāki' mī,shaw,ad ?
413 sarkar kā kuchh dawa us par hai ?	āya sarkār az ū mutālabati dār,ad ?
414 agar tum yih ukda kholo to main tum ko āge se ziyāda akl mand janūngā.	agar halli in ukda kunī man tu ra 'akil tar az sabik bidān,am
415 han sahib * agar tum mujh ko wahan bheja chahte ho, (to jā,ūngā) lekin apnī rā,e ke muwāfik zarūr bol,ūngā	bali sāhib * agar mī,khāhīd ān ja raw,am bayad ki jamī,i inā fi,z zamīr,i khud ra izhar kun,am
416 kyā tum mujh ko aise fi'li bad ke kabil samajhte ho ? (*or*) kya tum samajhte ho ki main aisa shakhs hūn ki waisa bura kam karūn ?	āya tū tasauwur mī,kunī, ki man chunin kas hast,am ki ān chunān fi'l,i rakik az man sādir shaw,ad ?
417 shokhī aur sar kashī kī bāt se main jald ghusse hota hūn.	man az hich barakat,ī zūd khashm nāk na mī,shaw,am illā az sukhan,

*stani, it is also used to denote a *lord* or a *master*

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
insolent language.	પણ જારે કોઈ અ-મર્યાદા થી બોલે છે, તારે તરત મ ને રીસ ચઢે છે	pan jāre ko,ī a-maryādā thī bol,e chhe, tāre tarat ma ne rīs chadh,e chhe
418 It is extremely surprising that men will act in such a manner, but it cannot be helped	૪૧૮ આ બહુ આશ્ચર્ય-કારક છે, કે માણસ એવુ કામ કરે, પણ તે નો કાંઈ ઉપાય નથી	ā bahu āshcharya-kār,ak chhe, ke mānas evun kām kar,e, pan te no kān,ī upāya na,thī
419. Could they have done that without its being noticed ?	૪૧૯ શુ તેઓએ આ કામ કોઈ ન જાણે તેમ કર્યુ હશે ?	shun te,o,e ā kām ko,ī na jān,e tem kar,yun ha,she ?
420 I took no notice of the shameful conduct	૪૨૦ હુ આ માઠી ચાલ વિષે મારા મન માં કાંઈ લાવ્યો નહીં	hun ā māthī chāl vishe mā,rān man mān kān,ī lāv,yo nahīn
421 If such actions are permitted, what will be the end of it ?	૪૨૧ જો એવાં કામ થવા દેઈશું, તો એ નુ પરિણામ શુ થશે ?	jo evān kām tha,vā de,ishun, to e nun parinām shun tha,she ?
422. For whom are you in mourning ?	૪૨૨ તમ ને કો નો* શોક છે?	tam ne ko no* shok chhe ?
423. I told him to see the cow milked in his own presence.	૪૨૩ મે તે ને કહ્યુ હતુ, કે પોતા ની આંખે ગાય ને દોહતાં જોય	men te ne kah,yun ha,tun, ke potā nī ānkh,e gāya ne doh,tān jo,ya
424. They thought that I was expressing contempt for their king	૪૨૪ તેઓ સમજ્યા કે હુ તેઓ ના રાજા નો તિરસ્કાર કરૂ છું	te,o samaj,yā, ke hun te,o nā rājā no tiraskār kar,un chhun
425 When you are on boardship, are you ever troubled with sea sickness ?	૪૨૫ જ્યારે તમે વાહાણ માં બેસો છો, ત્યારે કદિ તમ ને ભોળ આવે છે ?	jyāre tame vāhān mān bes,o chho, tyāre kadi tam ne bhol āv,e chhe ?
426. I do not know the sum exactly, but by guess it is about twenty Rupees (See P. 394, Note*).	૪૨૬ હુ ચોકસ જાણતો નથી કે કેટલા, પણ શુમાર થી કહુ છુ, કે વીસ-એક રૂપિયા હશે	hun chokas jān,to na,thī ke ketlā, pan shumār thī kah,un chhun, ke vīs-ek rūpiyā ha,she
427. You were mistaken in what you told me yesterday	૪૨૭. ગઈ કાલે તમે મ ને જે કાંઈ કહ્યુ, તે માં તમારી ભુલ હતી	ga,ī kāle tame ma ne je kān,ī kah,yun, te mān tam,ārī bhul ha,tī
428. He did so thinking that he would find	૪૨૮. તેણે આ કામ જે કર્યુ, તે એમ સમજી ને કર્યું,	te,ne ā kām je kar,yun, te em samj,ī,ne kar,

* The Gujarati phrase *ko no* is a contraction of *kon no*, whose, of whom

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
	ān,i bi adab,an,a.
418 yih badi ta,ajjub ki bat hai, ki insān is tarh ka kam kare, par is kā kuchh ilaj baki nahīn rah,ā	in bisyar ajib,ast, ki az insān chunin amr,i sadir shaw,ad wa likin chara ī nist
419 kya un,hon ne yih kam kiya hoga aur kis,i ko ma lūm na hū,a hoga ?	aya bidūn ī ittila,i ahad,i ishan chunin kar,ī kard,a bāsh,and ?
420 main ne is buri chal par kuchh khayal na kiya.	man raft,ar,i nā sawab i ū ra hargiz ba khatir na yaward,am
421 agar aise kām ho,ne denge to is ka anjam kya hoga?	agar chunīn af'al ja,iz bash,ad, natija,i an chi khah,ad būd ?
422 tum kis ka matam rakh,te ho ?	aza,i ki ra dar,ī ?
423 main ne us ko kah,ā tha ki wuh ap nī ankh on se ga e ko doh,te dekh,e	man ba ū guft,a būd,am, ki gaw ra ba nazar,ash bi,dūsh,and.
424 we samjh e ki main un ke bad shah ki ihanat karta hūn. (See P 22 Note*)	ishan tasauwur namūd and ki man ihanat wa tahkir,i bad-shah,i ishan mi,kard,am
425 jab tum jahaz men rah,te ho, tab tum,hen kab-hī ultī a,ti hai ?	har gah tū bar jahaz sawar mi, shaw,ī, kai mi,kun,ī ?
426 main tahkik nahin jān,tā ki kitne lekin shumāi se kah,ta hūn ki bīs-ek rūpiye honge	ba tahkik na mī,dan,am chand rūpiya wa-likin ba kiyas mī,gū,yam karib bist rūpiya hast
427 kal jo tum ne mujh,e kah,ā, us men tum,hārī chūk thī	di rūz sukhan ān,ī ki tū ba man guft,i, khata būd.
428 us ne yih samajh,kar aisa kām kiya ki us men kuchh fā,ida	ba khayal,i ān ki naf'ī ba ū ras ad u chunin kar,ī kard wa likin

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
some benefit fiom it, but he found himself mistaken	કે એ માં કાંઈ નફો થશે, પણ હવે તે પોતા ની ચુક ને સમજયો	yun, ke e mān kān,ī nafo tha,she , pan have te potā nī chuk ne samaj,yo
429. I think that if he had not been there, I might have done so, but his presence prevented me.	૪૨૯ હુ ધારૂ છું, કે જો તે ત્યાં આવ્યો ન હોત, તો મે એમ કર્યું હોત; પણ તે ના આવ્યા થી હુ અટકી-ગયો	hun dhāı,un chhun, ke jo te tyān āv,yo na ho,t, to men em kaı,yun ho,t , pan te nā āv,yā thī hun atk,ī-ga,yo.
430 I am come to know your deteimination on this subject	૪૩૦ આ બાબત માં તમારો વિચાર શો છે તે જાણવા સારૂ આવ્યો છુ	ā bābat mān tam,āıo vichāı sho chhe te jān,vā sārū āv,yo chhun
431 All this is very well, and I have no doubt, it will be of essential use to the boys before they go up to the examination	૪૩૧ એ સગળુ ઠીક છે, અને એ છોકરાઓ ને પરીક્ષા માં જવા ની-આગમજ કામ આવશે એ માં સદેહ નથી	e saglun thīk chhe, ane e chhokıā,o ne paıīkshā mān ja,vā nī-āgmaj kām āv,she e mān sandeh na,thī.
432 What a cheat that fellow is, I had no idea that he was such a knave	૪૩૨ તે કેવો ઠગારો છે! હુ એ ને એવો લુચ્ચો ધાર્તો નો હોતો	te kevo ṭhag,āıo chhe' hun e ne evo luchcho dhāı,to no ho,to
433 If you will allow me, sir, I will take your son up to Pūnā	૪૩૩ સાહેબ, જો તમે લેઈ-જવા દો, તો હુ તમારા દિક્રા ને પૂને લેઈ-જાઉ	sāheb, jo tame le,ī-ja,vā do, to hun tam,āıā dıkıā ne Pūne le,ī-[jā,un
434 I could not prevail upon him to remain here longer.	૪૩૪ મે તે ને વધારે વાર અહીં રાખ્વા ઈચ્છયુ, પણ રાખી શકયો નહીં	men te ne vadhāre vār ahīn rākh,vā ıchchh,yun, pan rākh,ī shk,yo nahīn.
435 If there be any mistakes, rectify them attentively	૪૩૫ જો એ માં કાઈ ભુલ-ચુક હોય, તો ધ્યાન લગાડીને તે ને સુધારો	jo e mān kān,ī bhul-chuk ho,ya, to dhyān lagād,ī,ne te ne sudhār,o.
436 I had fallen into the river but for him ?	૪૩૬ જો તે ન હોત, તો હુ નદી મા પડી-જાત,	jo te na ho,t, to hun nadī mān pad,ī-jā,t
437. Had it not been for his assistance, I should have failed in my purpose	૪૩૭ જો તે ની મદદ ન મળી હોત, તો મારૂ કામ સિદ્ધ ન થાત	jo te nī madad na mal,ī ho,t, to mā,ıun kām sıddh na thā,t.

* *ba dın* is compounded of the Persian words *ba ın*, the letter *d* being an interloper In like manner *ba dan* is compounded of *ba an* , and *ba du*, of *ba u*.

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
hogā par ab wuh āp nī chūk samjhā.	bālā khaṭa,ı khud rā mī,dan,ad
429 main samajhta hūn, ki agar wuh wahān na aya hotā to main yūn kar,ta, par us ko a,ne se main ruk-ga,yā	tasauwur ı man in,ast ki agar ū dar an ja na amada būd man mī tawān ıst,am chunīn kār ı kard, wa likin ba sababı amadan ı ū bāz mānd,am
430 is bāb men ap ko kyā manzūr hai so main ma lūm karne ko ā,yā hūn.	man āmada am ta dar īn bāb rā ı tu rā ma'lum kun,am
431 yih sab ṭhīk hai aur be-shakk is se chhokron ko imtihān men ja,ne ke-āge fā,ida ho,ga.	īn hama durust,ast, wa shakk ı nīst ki atfāl rā pīsh az raft,an ba imtihan ba kār a,yad
432 wuh mard,ak kya daghā bāz hai! main us,e aisa bad zāt nahīn jān,ta thā.	an mard,ak chı farīb-dih,anda ast! man khayal na dasht,am ki ū ba,dīn* ghāyat ḥīla-gar wa sharır mı bāsh,ad
433 sahib, agar tum le-jā,ne do, to tum,hāre beṭe ko Pune le-ja,ūn.	makhdūm,a,† agar ıjazat bı dih,īd man pısar ı shumā ra tā ba Puna ham rāh,ı khud bı,bar am.
434 main ne chāh,ā ki us,e thodi der yahan rakh,ūn par na rakh sak,ā.	har-chand khāst,am ū rā bar ān bı,dar,am ki ziyād,a dar īn jā tawakkuf kun,ad na tawān,ist,am.
435 agar is men kuchh ghalat,ī ho to dil laga,ke sudhar o	agar dar īn sahw,ī bash,ad, khūb mutawajjih shaw, wa islāh kun.
436 agar wuh na ho tā, to main naddi men gır pad,ta.	[būd,am agar ū ma ra imdād,ī na mī, namūd man dar rūd khāna uft,ād,a
437 agar us kī madad na ho,tī, to main ap ne matlab ko na pahunch,tā.	agar i'ānat,ı ū na būd az ḥusūl,ı mudda'ā,ı khud mahrūm mī,shud,am

† In Persian, the word *makhdum*, as well as *mula*, is used in addressing an equal and *mushfik*, in addressing a superior

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
438 It is not material whether you go or not	૪૩૮. તમે ત્યાં જાઓ અથવા ન જાઓ એ બેઉ સરખું છે	tame tyān jā,o athvā na jā,o e be,u sarkhun chhe
439 This man is a fool in comparison with him	૪૩૯ આ શખ્સ પેલા સાથે મેળવી-જોતાં મૂર્ખ છે	ā shakhs pelā sāthe melv,ī-jo,tān . mūrkh chhe
440 Woman is weak in comparison with man	૪૪૦ સ્ત્રી ને પુરૂષ ની-સાથે મેળવી-જોશો, તો તે નબળી ઠરશે	strī ne purush nī-sāthe melv,ī-jo,sho, to te na,blī thar,she
441 He called me a liar, but I made him eat his word	૪૪૧ તેણે મ ને કહ્યું, કે તુ જુઠો છે, પણ મે તે ને ખોટો પાડયો	te,ne ma ne kah,yun, ke tun jutho chhe, pan meṇ te ne khoṭo pād,yo
442 What would you do with these articles?	૪૪૨ આ જીન્સ તમ ને શુ કામ આવશે ?	ā jins tam ne shun kām āv,she?
443 Send me some ready made pens	૪૪૩ કેટલી-એક ઘડેલી લેખણ મારે-સારૂ મોકલો (See P 392, Note*)	ketlī-ek ghad,elī lekh,an mā,re-sārū mokl,o
444 At this time I generally find myself indisposed * (*disinclined*)	૪૪૪ ઘણું-કરીને આ વેળા મારૂ મન કોઈ વસ્તુ ઉપર લાગતુ નથી	ghanun-kar,ī,ne ā velā mā,run man ko,ī vastu upar lāg,tun na,thī
445 I found this chain on the road	૪૪૫ આ સાંકળી મ ને માર્ગ માં જડી	ā sānklī ma ne mārg mān jad,ī
446 I have little chance of succeeding in so difficult an enterprise	૪૪૬. મ ને એવાં કઠણ કામ માં પાર પડવા ની થોડી આશા છે	ma ne evān kathan kām mān pār pad,vā nī thodī āshā chhe
447 I made inquiries, but found no doctor within the range of a mile from the spot where he fell (See P 46, Note †)	૪૪૭ મે શોધ કરી, પણ જે જગા ઉપર તે પડયો હતો ત્યાં-થી અર્ધા કોસ ની-અંદર કોઈ વૈદ્ય મળી-આવ્યો નહીં	men shodh kar,ī, pan je jagā upar te pad,yo ha,to, tyān-thī ardhā kos nī-andar ko,ī vaidya mal,ī-āv,yo nahīn
448 I speak candidly when I tell you that you will never pass unless you listen to my advice in improving	૪૪૮ હુ ખરે-ખરૂ તમ ને કહુ છું, કે જયાં-સુધી તમે મારી સલાહ નહીં માનશો, અને પોતા નો ઉચ્ચાર નહીં સુધારશો, ત્યાં-સુધી	hun khare-kharun tam ne kah,un chhun, ke jyān-sudhī tame mā,rī salāh nahīn mān,sho, ane potā no uchchār

* The word "indisposed," in point of health, is expressed, in Gujarati, by *bimar* or

ANGLO-HINDI	ANGLO PERSIAN
438 tum,hārā jā,nā aur na jā na do,non barābar hain	raftan wa na raftan i tū dar an ja musāwī,st
439 yih shakhs us kī ba nisbat ahmak hai	īn kas nisbat ba u ahmak,ast
440 aurat mard kī ba nisbat kamzor hai	zan nisbat ba mard kam zūr (wa za īf) mi bāsh,ad
441 us ne mujh,e kah,ā ki tū jhūṭhā hai, par main ne use jhuṭlā yā	ū ma rā kāzib khand, wa likin man takzīb i kalām,i ū kard,am
442 ye jins tum hāre kis kām ā, wen,gin?	īn ajnās ba chi kār,i tū khāh,ad āmad ?
443 ka,ī tarash e hū e kalam me,re liye bhej o.	chand kalam i tarāsh,īd,a barā,i man bi,firist.
444 is wakt bahut-kar,kar me,rā dil kisī chīz par lag ta nahīn	dā,im dar īn wakt khātir,am mā,il ba chīzī na mī,bāsh,ad
445 yih zanjīr mujh,e raste par mil,ī	man īn zanjīr rā dar rāh paida kard,am.
446 mujh,e aise mushkil kām men kām yāb ho,ne kī thodī ummed hai	umīd i husūl,i matlab dar chunīn amr,i dushwār kam mī,bīn,am
447 main ne just-jo kī par jahān wuh gir,ā thā wahān se ādhe kos ke-andar ko,ī hakīm na mil,ā	man taftīsh kard,am, ammā az ja,ī ki ū uft,ād,a būd tā masafat,i yak mil tabīb,ī rā na yāft,am.
448 main tum ko dil khol,ke kah, tā hūn, ki jab-tak me rī salah na sun oge, aur ap nā talaffuz durust na kar oge, tab-tak tum imtihān men pasand na ho,ge	man ba tū ba rāst,ī mī,gū,yam ki tā dar islāh,i talaffuz,i khud muwāfik,i salah-dīd,i man amal na kun,ī, dar imtihān pasand na khāh,ī shud

na-khush, and in Hindu stani and Persian, by *bimar*, *na-khush*, or *na-saz*

ENGLISH	GUJARATI	AŃGLO-GUJARATI
your pronunciation	પરીક્ષા માં પાર પડશો નહીં	nahīn sudhā,sho, tyān-sudhī parīkshā mān pār pad,sho nahīn
449 I take the liberty of informing you that you hurry your speaking and translating, therefore I wish you would speak every word with meditation in future	૪૪૯ હુ માફ માગીને કહું છુ, કે તમે બોલતી વેળા તથા ભાષાંતર કર્તી વેળા ઉતાવળ ઘણી કરો છો, માટે હુ આશા રાખુ છુ, કે હવે-પછી તમે હરેક શબ્દ વિચારીને બોલો	hun māf māg,ī,ne kah,un chhun, ke tame bol,tī velā tathā bhāshāntar kar,tī velā utāval ghanī kar,o chho, māte hun āshā rākh,un chhun, ke have-pachhī tame har-ek shabd vichār,ī,ne bol,o
450 The people in that district were living on such bad food that I cannot conceive how they digested it	૪૫૦ પેલાં પ્રગણાં ના લોકો એવો નર્સો ખોરાક ખાઈને ગુજરાન કર્તા હતા, કે હુ અચરત પામુ છુ, કે શી રીતે પાચન થતો હતો	pelān praganān nā lok,o evo narso khorāk khā,ī,ne gujrān kar,tā ha,tā, ke hun achrat pām,un chhun, ke shī rīt,e pāchan tha,to ha,to
451 I saw many common people in the camp bazar at Satārā eating and giving to their infants raw carrots and many other nasty things	૪૫૧ મે સતારા ની છાવણી ના બજાર મા ઘણા-એક હલકે વાંઘે ના લોકો ને કાચાં ગાજર તથા બીજી નઠારી વસ્તુ ખાતાં તથા પોતા ના બાળકો ને ખવડાવતાં દિઠા	men Satārā nī chhāv,nī nān bajār mān ghanā-ek halke vānghe nā lok,o ne kāchān gājar tathā bījī nathārī vastu khā,tān tathā potā nā bālak,o ne khavdāv,tān dithā
452 Does your glass increase or decrease?	૪૫૨. તમારી દૂર-બીન માં વસ્તુ મોટી દિસે છે, કે નાની ?	tam,ārī dūr-bīn mān vastu motī dis,e chhe, ke nānī?
453 Does your watch go fast or slow?	૪૫૩ તમારૂ ઘડીયાળ વધ્તુ ચાલે છે, કે ઓછુ ?	tam,ārun ghadiyāl vadh,tun chāl,e chhe, ke ochhun?
454 This is my picture (*my property*)	૪૫૪ આ ચિત્ર મારો માલ છે	ā chitr mā,ro māl chhe
455 This is my picture (*a likeness of me*)	૪૫૫ આ મારાં મોં ની શબી છે	ā mā,rān mon nī shabī chhe
456 This is my picture (*painted by me*)	૪૫૬. આ મારા હાથ ની છબી છે	ā mā,rā hāth nī chhabī chhe
457 Run, run, for God's sake run.	૪૫૭ દોડો, દોડો, ખુદા ને-વાસ્તે દોડો.	dod,o, dod,o, khudā ne-vāste dod,o.

ANGLO HINDI.	ANGLO PERSIAN
449 gustā<u>kh</u>ī mu'af main tum se kah ta hūn ki tum guft-gū men aur tarjuma kar,ne men bahut utāwal kar,te ho, is liye main ummed war hūn, ki ayanda tum har-ek lafz soch,kar bol,o	agar-chi gustā<u>kh</u> īst ba tū izhār mi,kun,am, ki tū dar harf zad,an wa tarjuma namūd,an ta jil,i bisyar dār,i li hāzā umid war,am ki ba'd az īn har su<u>kh</u>an,i rā ba ta,annī wa ta,ammul bi,gū,ī.
450 us pargane ke log aisī buri <u>gh</u>izā khā,kar guzran kar,te the, ki main hairān hūn, ki kis tarh hazm ho,ti thī	mard,um,ān,i ān <u>kh</u>itta chunān <u>gh</u>iza,hā,i bad sarf mi,kard,and ki hairān,am, chi-gūna hazm mī,shud
451 main ne Satare kī chha,onī ke bāzār men bahut-se am log on ko kachche gājar aur dūsri burī <u>gh</u>izā khā,te aur ap ne bachchon ko khilā,te dekh,ā.	man dar urdū bāzār,i Satāra mard,um,i 'ām,ī ra dīd,am, ki gazar, hā,i nā pu<u>kh</u>t,a wa chiz,ha,i bad mi,<u>kh</u>ur,and, wa ba <u>kh</u>urd,i atfāl,i <u>kh</u>ud mī,dih,and.
452 tum,hārī dūr bin men chīz badī yā chhoṭī nazar a,tī hai?	dūr bīn,i tū chīz,hā rā buzurg mī,bīn,ad ya kūchak?
453 tum,hārī ghadī ziyāda chal,tī hai, yā kam?	sa,at,i tū tund mī,raw,ad, yā kund?
454 yih taswīr me,rā māl hai.	īn taswīr az māl,i man,ast.
455 yih mere munh kī taswīr hai.	īn taswīr shabīh,i rū,i man,ast
456 yih me,re hāth kī taswīr hai	īn taswīr san,at,i man,ast.
457 daud,o daud,o <u>kh</u>udā ke wāste daud,o	bi,daw,īd bi,daw,īd, az bara,i <u>kh</u>udā bi,daw,īd

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
458. He beat him to mummy.	૪૫૮. તેણે તે ની કુંદી કરી	te,ne te nī kundī kar,ī.
459. The dog barks.	૪૫૯. કુત્રો ભસે છે (*or*, ભુકે છે).	kutro bhas,e chhe (*or*, bhuk,e chhe).
460. The cat purrs.	૪૬૦. બિલાડી ઘુરે છે (*or*, ઘુર્કે છે; *or*, મિયાઉ-મિયાઉં કરે છે)	bılāḍī ghur,e chhe (*or*, ghurk,e chhe ; *or*, mıyā,un-mıyā,un kar,e chhe).
461. The sheep bleats.	૪૬૧ મેઢું (*or*, ઘેટું) બરાડે છે (*or*, બે-બે કરે છે).	menḍhun (*or*, ghetun) barād,e chhe (*or*, ben-ben kar,e chhe).
462. The cow lows.	૪૬૨ ગાય હુંકારે છે (*or*, આડે છે).	gāya hunkāı,e chhe (*or*, āıd,e chhe)
463. The hog grunts.	૪૬૩. ડુક્કર ચિચાડી પાડે છે.	dukkaı chıchādī pād,e chhe
464. The horse neighs.	૪૬૪. ઘોડો ખોંખારે છે (*or*, સસણે છે, *or*, હણહણે છે).	ghoḍo khonkhār,e chhe (*or*, sasn,e chhe , *or*, hanhan,e chhe).
465. The ass brays.	૪૬૫. ગધેડો ભુંકે છે.	gadheḍo bhunk,e chhe.
466. The mouse squeaks	૪૬૬. ઊંદર ચૂં-ચૂં (*or*, ચીં-ચીં) કરે છે	ūndar chūn-chūn (*or*, chīn-chīṇ) kar,e chhe
467. The lion roars.	૪૬૭. સિંહ ગર્જના કરે છે (*or*, ગાજે છે; *or*, પોકારે છે).	sınh garjnā kar,e chhe (*or*, gāj,e chhe ; *or*, pokār,e chhe).
468. The bear growls	૪૬૮. રીંછ ગુર્ગુરે છે (*or*, ઘુરે છે).	rīnchh gurgur,e chhe (*or*, ghur,e chhe).
469. The cock crows.	૪૬૯. મર્ઘો વાસે છે.	margho vās,e chhe.
470. The owl hoots.	૪૭૦. ઘુવડ હૂ-હૂ કરે છે (*or*, ગુરૂર કરે છે).	ghuvad hū-hū kar,e chhe (*or*, gurur kar,e chhe).
471. The sparrow chirps.	૪૭૧. ચલ્લી (*or*, ચકલી) ચીં-ચીં (*or*, ચિક-ચિક) કરે છે.	challī (*or*, chaklī) chīn-chīn (*or*, chık-chık) kar,e chhe.
472. The snake hisses.	૪૭૨. સાંપ (*or*, સર્પ) ફુંકારે છે (*or*, ફુફાડા મારે છે; *or*, સિસિ કરે છે).	sāmp (*or*, sarp) phun,kār,e chhe (*or*, phuphā,ḍā mār,e chhe; *or*, sisi kar,e chhe).
473. The frog croaks.	૪૭૩. દેડકો ક્રક-ક્રક કરે છે.	deḍko krak-krak kar,e chhe.

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
458. us no us,e mār kar uttū banā,yā. (*or*) us ne us kī kundı kī	ū ū rā zarb,ı bī muḥābā zad (*or*) ū fulān kas rā ba nıhāyat,ı zarb zad
459 kutta bhaunk,tā hai	sag ghū ghū mī,kun,ad (*or*, af-af mī,kun,ad , *or*, wak wak mī,kun,ad , *or*, hap hap mī,kūn,ad)
460 billī ghurghurā,tī hai (*or*, mau mau kar,tī hai)	gurba mā'ū mā'ū mī,kun,ad (*or*, lūka mī,zan,ad)
461 bhed mimiyā,tī hai.	mīsh bar-o-bar mī,kun,ad (*or*, khawār mī kun,ad)
462. gā,o ramā,tī hai (*or*, hūnkār tī hai)	māda-gaw ban-ban mī,kun,ad
463 su,ar kānkh,tā hai	gurāz fīka mī,zan,ad
464 ghodā hinhinā,tā hai	asp suhāl mī,kun,ad (*or*, shahna mī,kun,ad , *or*, shīha mī,zan,ad)
465 gadhā reng tā hai	khar ar-ar mī,kun ad
466 chūhā chūn chūn kar,ta hai.	mūsh chū-chū mī,kun,ad.
467 sher ı babr guraj,tā hai (*or*, gūnj,tā hai)	shīr,ı babr mī,ghurr,ad
468 rīchh ghurrā,tā hai	khirs pın-o-pın mī kun,ad
469 murgh (*or*, murghā) bang [de,tā hai	khurūs bāng mī,zan,ad (*or* mī,[khān,ad, *or*, kark mī,kun,ad)
470 ullū hū hū kar,tā hai	būm jīgh mī,kash,ad.
471 chidiyā chīn-chīn kar,tı hai (*or*, chahchahe mār,tī hai)	kunjashk jık jık mī,kun,ad
472. sāmp phunkār,tā hai (*or*, suskār,tā hai)	mār pīn mī,zan,ad (*or*, būp-būp mī,kun,ad)
473 mendak ṭurm ṭurm kar,ta hai.	wazagh (*or*, ghūk *or*, ghūrbāgha) kar kar mī,kun,ad (*or*, ghūr ghūr mī,kun,ad)

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
474 The bee hums	૪૭૪ મધ-માખ ગુગે છે (*or*, ગુંજે છે, *or*, ભણભણે છે, *or*, બણબણે છે, *or*, ગણગણે છે; *or*, ગુણ-ગુણ કરે છે)	madh-mākh gung,e chhe (*or*, gunj,e chhe, *or*, bhanbhan,e chhe, *or*, banban,e chhe; *or*, gangan,e chhe, *or*, gun-gun kar,e chhe).
475. The ox bellows	૪૭૫. બલદ તડુકે છે (*or*, ભેંકે છે)	balad taduk,e chhe (*or*, bhenk,e chhe)
476. The crow caws.	૪૭૬ કાગડો કાં-કાં (*or*, કાઉ-કાઉ) કરે છે	kāgdo kān-kān (*or*, kā,u-kā,u) kar,e chhe
477. The jackal howls	૪૭૭ શિયાલ (*or*, કોહોલો) ભુંકે છે	shiyāl (*or* koholo) bhunk,e chhe
478 Who OPENED this door? it was not OPEN this morning	૪૭૮ આ બારણું કોણે ઉઘાડ્યુ ? આજ સવારે ઉઘાડેલુ નો હોતું	ā bārnun kon,e ughād un? āj savār,e ughād,elun no ho,tun
479 Who CUT this cheese? it was not CUT the day before yesterday when I saw it.	૪૭૯ આ પનીર કોણે કાપ્યુ ? પરમ દહાડે જારે મે એ ને દીઠું હતુ, તારે કાપેલુ ન હોતુ	ā panīr kon,e kāp,yun? param dahāde jāre men e ne dīth,un ha,tun, tāre kāp,elun na ho,tun
480. Tie this in a bow, not in a knot.	૪૮૦. એ ની સર-ગાંઠ બાંધો, ગાંઠ બાંધો માં (*or*, વાળો માં)	e nī sar-gānth bāndh,o, gānth bāndh,o mān (*or*, vāl,o mān).
481 I have a tingling sensation in my foot (*or*) My foot is asleep (*or*) I have pins and needles	૪૮૧ મારા પગ માં ઝઝણી આવી છે.	mā,ā pag mān jhajh,nī āv,ī chhe
482 He is an ultra-conservative *	૪૮૨. તે જુના વિચાર નો માણસ છે, અને હરેક કાર-ભાર માં ફેર-ફાર કર્વો તે ને પસદ નથી	te junā vichār no mānas chhe, ane har-ek kār-bhār mānp her-phār kar,vo te ne pasand na,thī.

* It may not be altogether superfluous to offer, in this place, a brief explanation of the meaning of the various British political parties, compiled from several sources—

"The Conservatives are those who aim to preserve the country from ruin, innovation, injury, or radical change, they are those who wish to maintain an institution in its present state

"The Tories are adherents to the ancient constitution. They form a party which is charged with supporting more arbitrary principles than the Whigs their opponents In modern times, however, the Conservatives and the Tories row in the same boat and advocate the same principles

"The Whigs form a party which advocates the rights and privileges of the people

"The Radicals are those who advocate a radical change or extreme measures in reformation

"The Chartists belong to a political party which desires universal suffrage, the vote by ballot, annual

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
474. shahd makkhı phanphanā,tī haı	zambūr,ı asal wız-wız mī,kun,ad (*or*, ghun ghun mı,kun,ad)
475 bail dakar,tā haı.	nar-gaw ban ban mī,kun,ad [ad *or* kagh kagh mī,kun,ad)
476 kauwā kān kān kar,ta haı.	zagh ghar ghar mī,kun,ad (*or*, kar kār mī,kun,ad *or*, na b mī,zan,
477 gīdaḍ bhaunk,ta haı	shaghal 'ū mı,kash,ad (*or*, shagh, shagha mı,kun,ad)
478 yih ḍarwāza kıs ne kholā? āȷ fajar ko khul,ā na thā	īn dar rā kı gusha,d? ım rūz subḥ gusha,da (*or*, wāz) na būd
479 yıh panīr kıs ne kaṭ,ā? parson ȷab maın ne ıs,e dekh,a thā, tab kaṭ,ā na thā.	īn panır rā kı bur,īd? parı-rūz wakt,ī kı man īn rā dīd,a būd,am bur,īd,a na būd.
480 ıs kī sarak-gānth bāndh,o, gānṭh mat bāndh,o	īn rā nīm gırah (*or* gıra,ı gusha,da) bī band, gıra,ı kūr ma,band.
481 me,re pānw men ȷhınȷhını āī haı. (*or*) me,rā pānw so-ga,yā haı,	pa,ı man ba khab rafta,ast (*or*, gırān shuda,ast)
482. wuh kadīm rā,e kā ādmī haı, aur har-ek kār-o-bār men taghīr-o-tabdīl kar,nā us,e pasand nahīn	ū rāh-o-rasm,ı kadīm dar dast dār,ad, wa dar har amr taghır-o-tabdīl pasand na mı,kun,ad.

parliaments, and other radical reforms, as set forth in a document called the People's Charter "

The above divisions are, in the present day, for the sake of simplicity collated into two parties, the Conservatives and the Liberals, the former include the Tories, and the latter embrace generally the most of the views held by the remaining parties.

The following discourse on modern politics furnished me by an Elector of the city of Birmingham will, I trust, be found useful—

"The Conservatives and Tories are synonymous. They are of the old school, and are supporters of the landed interest, opposed to free trade principles, to an extension of the franchise or anything that may be injurious to the agricultural interests.

"The Peelites are those who formerly sailed under the Conservative flag but who, during SIR ROBERT

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
483 He is a liberal conservative	૪૮૩ તે જુના વિચાર નો માણસ છે, પણ હરેક કારો-બાર સંભાળ અને ચોકસાઈ થી તથા ધીમે-સાંસ્તે ફેર-ફાર કર્વો તે ને પસંદ છે.	te junā vichār no mānas chhe, pan har-ek kār-o-bār sambhāl ane choksā,ī thī tathā dhīme-sānste pher-phār kar,vo te ne pasand chhe.
484 He is a radical.	૪૮૪ તે નવા વિચાર નો માણસ છે, અને હરેક બાબત માં વગર વિચારે અને વારવાર ફેર-ફાર કર્વો તે ને પસંદ છે	te navā vichār no mānas chhe, ane har-ek bābat mān vagar vichār,e ane vāram-vār pher-phār kar,vo te ne pasand chhe.

PEEL'S administration, supported his measures of free trade They do not go so far as the Whigs, but may be said to possess some of the views and opinions of both the Whigs and Conservatives

"The Whigs are generally opposed to conservatism. They are supporters of free trade principles, in favor of a more extended franchise, and may be considered the representatives of the manufacturing classes

"The Radicals are men of enlarged views, democrats, republicans, royalists, they are like the chameleon changeable in color, or like a bubble on the ocean. You look at them, and they are there, you look again, and they have disappeared. Their motto is—"sworn to no master, of no sect am I" Indeed, they are beings of every shape political, useful in their place, but dangerous to follow too closely, more of the theorists than practical, not always agreeing with themselves, but oftner disagreeing with others They are like, and unlike, sometimes they will all march under the same banner, again you may see them contending with each other, as sometimes you behold "wind and wave" The friends of the people, true patriots, philanthropists,—that is why they are called men of enlarged views They listen to the public voice, and its demands they advocate They would place tools into the hands of those who know not how to use them, so that this question presents itself—(although they are men of expansive hearts and enlightened or enlarged views)—Would they be the greatest benefactors of the human race by making concessions such as the public might demand? A Radical is a difficult character to define unless you take one as a specimen, for it may be said of them as a body *tot homines tot opiniones*"

Another writer says—

"The real difference between a Conservative and a Liberal, both in theory and practice, is this the former avows, as the guide of his policy, the desire to preserve things as they are, and deliberately puts a drag on the wheels of progress, the latter declares his intentions to remedy defects and reform abuses, and regulates the steam and machinery with a determination to go forward This is bringing matters fairly to an issue A government, to hold its own in the present day, must be a government of progress But many think that there is as much of the real spirit of progress in the one as in the other At all events this remains to be seen"

ANGLO HINDI	ANGLO PERSIAN
483 wuh purāno bichār kā ādmī hai, lekin har-ek amr men sambhāl, kar aur chaukasāī se aur haule-haule phor phār karnā use pasand hai.	Ū tarīkat-i kadīm dar dast dārad, wa likin dar har amr ba ihtiyāt wa khabar-darī wa āhistagī taghīr-o-tabdīl pasand mī-kunad
484 wuh naī rasm kā ādmī hai, aur har ek bābat men bin soche bichāre aur utāolī se taghīr-o tabdīl karnā use pasand hai.	Ū rāh-o-rasm-i jadīd dar dast dārad, wa dar har amr bī ghaur-o taammul wa ba shitābī-yi har che tamām tar taghīr o tabdīl pasand mī kunad

From the foregoing definiton of those terms in modern politics it will be seen that *liberal conservatism* is the only measure which tends to ensure the greatest happiness of the greatest number

Of American politics a modern writer says—

"At the close of the last century when after achieving independence the several States in America first established a Federal Congress the two great political parties were designated respectively Federalists, headed by Washington and the elder Adams and Anti-Federalists, headed by Jefferson and Madison. The former were in favor of a strong centralized Government, while the latter held to the sovereignty and rights of the Independent states. And this difference represents to some extent the distinction between the two parties at the present day those who are now called Democrats, being the true political successors of the Anti-Federalists, while the Republicans contend as strongly for a centralized Government as did the Federalists of Washington's time. Since the termination of the war the chief points of difference between the two parties are these the Democrats are disposed to favor the states which seceded. They insist upon a strict limitation of the powers of the central Government, and earnestly contend for the independent rights of the different states. They advocate the principles of free trade in commerce. They are to some extent, favorable to the South. The Republican party on the other hand are in favor of strengthening the authority of the Federal Government they profess protectionist principles, and are not disposed to be so lenient towards the South. But there has recently been a split in this party the Seceders, including such men as Sumner and Carl Schurz, calling themselves Liberal Republicans while the supporters of General Grant and the present administration are now known as the Orthodox Republicans. The Liberals effected a coalition with the Democrats with the late Horace Greeley as a candidate. It is their cue to represent that there is now no real difference of opinion between the two great parties. Democracy is not henceforth to stand for one thing and Republicanism for another but those terms are to mean in politics, as they have always meant in the dictionary substantially one and the same thing—viz: equal rights, regardless of creed clime, or color. The day is not far off when there will be but little of an old Republican camp to go from, and but little of the old Democratic camp to go to.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
485 He is a necromancer, and pretends to destroy people by witchcraft* The people should be warned against his imposture	૪૮૫ તે જાદૂ-ગર છે, અને જાદૂ*થી લોક ને હલાક કર્વા નો ખોટો દાવો કરે છે. તેની ઠગાઈ થી સભાળ રાખ્વા ને-સારૂ લોક ને ચેતવણી આપ્વી જોઈયે	tū jādū-gar chhe, ane jādū* thī lok ne halāk kar,vā no khoto dāvo kar,e chhe. te nī ṭhagā,ī thī sambhāl rākh,vā ne-sārū lok ne chetav,nī āp,vī jo,īye.

ENGLISH	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. Witchcraft*.	૧ જાદૂ. જાદૂ-ગરી. ચેટક ઇલ્મ વીર-મત્ર ભૂત-પ્રેત ની વિદ્યા ટોણુ ધતર-મત્ર તત્ર-જત્ર જારણ-મારણ ઉચ્ચાટન વશી-કરણ. તત્ર-તાવીજ તાઈત. બધન-ધાન જોતિષ રમલ. નજર-બદી નજર-બાજી સામુદ્રિક આસુરી માયા ત્રાગો મૂઠ સિદ્ધિ સિદ્ધ-સાધન ઝોડ-ઝપટ ઉતાર ફાલ શગન. અપ-શગન.	jādū. jādū-gar,ī. chetak ilm vīr-mantr. bhūt-pret nī vidyā ṭonun dhantar-mantr. tantr-jantr. jār,an-mār,an. uchchāt,an. vash,ī-kar,an. tantr-tāwīj tā,it. bandh,an-dhān jotish ramal. najar-band,ī najar-bāj,ī sāmudrik. āsurī māyā. trāgo. mūth siddhi siddh-sādh,an. jhod-jhapat utār. fāl.shagan. ap-shagan.
2 Wizard	૨ જાદૂ-ગર ચેટકી ઇલ્મી ઇલ્મ-બાજ. વીર-મત્રી ધતર-મત્ર કર્નાર ગારૂડી. મદારી ભુઓ.	jādū-gar chetk,ī ilm,ī. ilm-bāj. vīr-mantr,ī. dhantar-mantr kar-nār. gārudī madārī bhu,o
3 Witch †	૩ જાદૂ-ગર્ણી જાદૂ કર્નારી ડાકેણ ચુડેલ. વત્રી ઠગણી. ભુત્ની †	jādū-gar nī. jādū kar-nār,ī ḍāken. chudel. vantrī. ṭhag,nī bhut,nī.†

† These words are of wide signification The different senses in which they are used in eastern demonology, are as follows—

jadu—magic, enchantment. *jadu chalav-vun (H jadu chala-na)*—to practise incantations.
chetak—sorcery, witchcraft.
ilm (VULG *illam*)—LITERALLY, science, knowledge, CONVENTIONALLY, the occult sciences, the black arts
vir mantr—charm, spell, incantation, fascination
bhut, bhutaval—a demon, a goblin, a ghost *pret*—a corpse, a goblin or spirit *bhut-pret ni vidya*—the art of revealing future events by means of a pretended communication with the dead
tonun (H tona)—jugglery, enchantment, fascination.
dhantar mantr—hocus pocus, jugglery, bamboozling
tantr jantr—an amulet, juggling, conjuring, enchanting by figures and incantations
jaran maran—the incantation of killing
uchchatan—the magic process of vexing or rendering sorrowful and melancholy
vashi—subdued 2 a sage with subdued passions

ANGLO HINDI

485 wuh jadū gar hai, aur jādū* se logon ko halāk kar,ne ka khoṭa da wā kar,tā hai. us kī dag̲h̲ā bāz,ī se sambhāl rakh,ne ke liye logon ko jatā,yā chāhiye

ANGLO PERSIAN

ū jādū gar,ast, wa az sihr* iddi'ā,i fāsid,i halāk kard,an,i mard,um rā mī kun,ad mard um,ān rā bayad mutanabbih kard, ki az tazwīr,i ū k̲h̲ud rā mahfūz dār,and

ANGLO HINDI

1 jādū jādū-gar ī ṭonā. dhantar mantar tantar jantar masān ishṭ-bal ojhā,ī ṭoṭkā. jhād phuank ṭāmar chhūchhā. samudrik. chaṭak bāz,ī nazar band,ī nazar bāz,ī āsurī māyā bā o-baṭās ta'bīr fāl shu gūn sihr bāz,ī sihr sāz,ī

[shugūn ī

2. jādū-gar ṭonhā hāzir,āt,ī da wat,ī nāmit ojhā banhā jantrī mantrī jān gun,ī masān,ī ishṭ-bal,ī dānk siyānā bhokas madārī

3 jādū-gar nī ṭonahī jogahī dākin,ī ḍāyan. kaljibhī kāriwān. ḍankanī kichan chudail marḍāyan ṭhagnī ṭarkhal pichhal pā,ī bhut,nī.†

ANGLO-PERSIAN

jādū sihr sihr kār,ī sihr sāz,ī sāhirī tas k̲h̲īr musak̲h̲k̲h̲ir,āt nīrang āsib āsib zad,agī afsūn hāzir,āt. shu'bada dast-shinās,ī ta'bīr fāl. shugūn

sāhir sihr sāz. sihr-kār jādū gar kāhin. afsūn-gar shu bada bāz. azīm,at-k̲h̲ān nīrang sāz. musak̲h̲k̲h̲ir mu,abbir ta'bīr gū shugūn,iyā

sāhir,a. chark̲h̲a.†

---

vashī karan—the incantation of subduing a person enchantment (by drugs, charms, &c). *vashi bhut*—subjugated to another's will. *vashī krit*—fascinated, subjected.
tantr-[illegible], ta-at—magic charms, amulets. *chhu-mantr*—legerdemain, conjuration.
bandhan-[illegible]—*tying, fastening* 2 the incantation of rendering a person unconscious.
jotish—astronomy 2 astrology
ramal—geomancy foretelling by figures.
najar-bandi—glamour optic illusion.
najar-baji—ogling
bao-batas—calamity such as is believed to result from the evil influence of a demon.
samudrik—palmistry *samudrik vidya*—the art of palmistry
asuri maya—deception of demons.
trapa—inflicting injury by magic.
muth—witchcraft. *muth mar-ni (h. muth mar-na)*—to practise magic.
siddhi—magic power *shiddh-sadhan*—the performance of a magic process.

jhod—an evil spirit 2 bore
jhapat—a snatch, a spring, a swoop *jhod-jhapat*—the attack of an evil spirit
utar—the process of removing the influence of evil eyes or evil spirits [of omens
shagan, shakan—an omen, a prognostic *ap shagan*—an ill omen *shuguni, shuguniya*—a diviner, an interpreter
muabbir, ta'bir gu—an interpreter of dreams *fal*—an omen, augury, presage 3 enchantment *fal nama* (*Guj fal-namun*)—a book containing the interpretation of omens
totka—a charm, an amulet, a philter
masan—a place where a dead body is burnt 2 an evil spirit, a demon
jhad-phunk—juggling, conjuring, hocus pocus (particularly to cure the bite of a snake or a disease)
chhuchha—conjuration
sihr, sihr-kari, sihr sazi, sihr-bazi—enchantment, magic *sihr-baz, sihr-saz, sihr kar, sahir*—a magician
kahin—an administrator, an agent, a factor 2 a prophet, a priest 3 a soothsayer, augur, conjurer, an astrologer
taskhir—captivating, subjugation 2 subduing or charming of spirits
nirang—incantation, magic, deception
asib (*h aseb*)—a misfortune, trouble, calamity 2 misfortunes as are the consequence of the shadow of a demon having fallen on one
afsun—incantations, spells, enchantments, sorcery
hazirat—commanding or imprisoning demons, the power of raising the devil
shu'bada—juggling, conjuration
garudi—a snake charmer, a conjurer
madari—a juggler, a tumbler, a snake-charmer
bhuo—a worshiper 2 a demon exorcisor, a devil dealer
tunha—a sorcerer *tonha i*—a sorceress
da'wati—a pretender 2 a wizard
banha—a conjurer
jan—knowing, wise 2 a conjurer, an astrologer
guni—skilful, virtuous, possessed of any quality or art 2 a snake charmer, a sorcerer
masani—one in communication with demons and evil spirits See *masan*
dank—a wizard
siyana (s *sa-gnan*)—clever, cunning, artful 2 a sorcerer
bhokas—a magician, a sorcerer, a wizard.
chudel (H. *chudail*)—the ghost of a woman who died while pregnant, a female goblin, a hag METAPHORICALLY, a dirty woman, slut, slattern.
daken, dakini, dayan, dankani—a witch, whose evil eye causes children to pine and die, she is said to consume their liver METAPHORICALLY, a termagant See *dank*
vantri—a female monster, a hag, a witch
thagni—wife of a *thag* a female robber or cheat
bhutni—wife of an imp, a female devil See *bhut*
tarkhal—a contemptuous epithet for a woman
pichhal-pa i—an ugly or frightful woman, one who is a satire upon the sex, an ogress

ADDITIONAL VOCABULARY OF MERCANTILE WORDS COLLECTED WHILST THE FOREGOING SHEETS PASSED THRO' THE PRESS.

(See P 208)

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO-GUJARATI
Button of a coat	બોરિયું બુટાઉં. (*Hind.* ઘુન્ડી)	boriyun butā,un (*Hind* ghundī)
Button hole	બરવરૂ છેદ (*h. p.* હલ્ક)	baraviun. chhed. (*h p* halka)
Cloth of coarse cotton or silk.	ગજી	gajī
Cloth of coarse red cotton	ખાર્વું	khārvun

ENGLISH	GUJARATI	ANGLO GUJARATI
Cloth (*chequered*)	ચાર ખાનું	chār khānun.
Cloth (*coarse printed*)	છાપેલ	chhāyal.
Corundum *	સમાડા	samādā
Castor seed.	એરંડિયાં એરંડી નાં બીજ	erandiyān. erandī nān bīj
Coarse myrrh.	ભેંસા બોળ.	bhensā bol.
Colombo roots	કોલમ કાચરી	kolam kāchrī
Dye	રંગ	rang
Gallingal	કોલિંજન	kolinjan
Gum ammonia	અસતરક	astarak.
Glass marbles	કાચ ની લખોટી	kāch nī lakhotī
Hinges.	મિજાગરાં બડવાં નરમાદા	mijāgrān. badvān. nar-mādā
Manifest of a cargo of goods	દાખલો	dākhlo
Musk.	કસ્તુરી (*p* મુશ્ક)	kasturī (*p* mushk)
Match Lucifer Tinder	દિવા-સળી	divā-sali.
Orchilla weed.	જંગબારી ઘાસ	Jangbār,ī ghās
Playing cards.	રમવા નાં પાનાં	ram,vā nān pānān
Peel The skin or rind of any thing	છાલ	chhāl.
Powder (*farinaceous red*)	ગુલાલ	gulāl.
Pitch, as a ship, (*to*)	માથું મારવું	māthun mar,vun
Pellitory	અક્કલગરો (*p* કૂબલ)	akkalgaro (*p* kūbal)
Pirate Sea robber	ચાંચિયો દર્યાઈ ચોર.	chānchiyo daryā,ī chor
Ratan Cane Willow	નેતર. (*p* બેદ.)	netar (*p* bed)
Ratans. (*one who works on*)	નેતર વાળો (*p* બેદ-બાફ)	netar vālo (*p* bed bāf)
Sail (*top*)	ગાવી	gāvī.
Sail (*top mast*)	ગાવ-ડોળ	gāv-dol.
Steel-spindle.	તીખાં ની યાતી (*or*, ચાતી)	tikhān nī yātī (*or*, chātī)
Throw overboard (*to*)	વામવું	vām,vun.
Wool waste.	ઊન નો કચરો	ūn no kachro
Wooden mouldings	લાકડાં ની ફ્રેમ (*or*, મોલિન) લાકડાં નાં ચોકઠાં	lākdān nī *frame* (*or*, molin) lākdān nān chokthān

* It is sometimes called *adamantine spar*

Persian	Hindustani
او راه و رسم جدید در دست دارد و در هر امر بی غور و تامل و بی‌تابی هرچه تمامتر تغییر و تبدیل پسند میکند	484 وه نئی رسم کا آدمی ہے اور ہر ایک بابت مین بن سوچے بچارے اور اتاولی سے تغییر و تبدیل کرنا اُسے پسند ہے
او جادوگر است و از سحر ادّعای فاسدِ ہلاک کردنِ مردم را میکند مردمان را باید متنبه کرد که از تزویر او خود را محفوظ دارند	485 وه جادوگر ہے اور جادو سے لوگون کو ہلاک کرنے کا کھوٹا دعوی کرتا ہے اُسکی دغابازی سے سنبھال رکھنے کے لئے لوگون کو جتایا چاہئے

یہہ فارسی اور ہندی رسالہ مالک بعض رسول کریم محمد حسین ولد منشی محمد سلیم کے مطبع محمدی سلیمی میں جسکو انکے برادر حقیقی منشی محمد علی عبد الرحمان سلیمی صدیقی محمدی الحسینی نے سعی تمام از سرنو مالک کیا ہے زیور طبع سے آراستہ ہوا

Persian	Hindustani
این را نیم گره (or گره شاد) به بند گرهٔ کور منبد	480 اس کی سرک گانتھہ باندھو گانتھہ مت باندھو
پای من بخواب رفته است or گران شده است	481 میرے پانون جھنجھنی آئی ہی or میرا پانو سو گیا ہی
او راه و رسم قدیم در دست دارد و در هر امر تغییر و تبدیل پسند نمیکند	482 وه قدیم راے کا آدمی ہی اور ہر ایک کاروبار مین تغییر و تبدیل کرنا اُسے پسند نہین
او طریقت قدیم در دست دارد ولیکن در هر امر باحتیاط و خبر داری و آهستگی تغییر و تبدیل پسند میکند	483 وه پُرانے بچار کا آدمی ہی لیکن ہر ایک امر مین سنبھالکر اور چوکسائی سے اور ہولے ہولے پھیر پھار کرنا اُسے پسند ہی

Persian	Hindustani
وزغ (یا غوک یا غوربا غه) قرقر میکند یا غور غور میکند	472 مینڈک ٹرم ٹرم کرتا ہے
زنبور عسل وز وز میکند یا غن غن میکند	473 شہد مکھی بھنبھناتی ہے یا غنغناتی ہے
بر کاو بن بن میکند	474 بیل ڈکارتا ہے
زاغ غزغز میکند یا قار قار میکند یا نعب میزند یا کاغ کاغ میکند	475 کوّا کاں کاں کرتا ہے
شغال عو میکند یا شغشغه میکند	476 گیدڑ بھونکتا ہے
این در را که گشاد؟ امروز صبح گشاد (یا واز) نه بود	477 یہ دروازہ کس نے کھولا؟ آج فجر کو کھلا نہ تھا
این پنیر را که برید؟ پریروز وقتی که من این را دیدم بودم بریده نه بود	478 یہ پنیر کس نے کاٹا؟ پرسوں جب میں نے اسے دیکھا تھا تب کٹا نہ تھا

لمرٰ ۱ ای کی

Hindustani	Persian
463 گھوڑا ہنہناتا ہے	اسپ سُہال میکند or شیہہ میکند or شیہہ میزند
464 گدھا رینکتا ہے	خر عرعر میکند
465 چوہا چونچوں کرتا ہے	موش چُوچُو میکند
466 شیر ببر گرجتا ہے or گونجتا ہے	شیر ببر می غرّد
467 ریچھ غرّاتا ہے	خرس پن و پن میکند
468 مُرغ (or مُرغا) بانگ دیتا ہے	خروس بانگ میزند or میخواند or قُدُقُد میکند
469 اُلّو ہُو ہُو کرتا ہے	بوم جیغ میکشد
470 چڑیا چین چین کرتی ہے or چہچہے مارتی ہے	کنجشک جک جک میکند
471 سانپ پھنکارتا ہے or شُسکارتا ہے	مار پین میزند or پُوپ پُوپ میکند

Hindustani	Persian
۵۵ ۔ دوڑو دوڑو خدا کے واسطے دوڑو	بدوید بدوید از برای خدا بدوید
۵۶ ۔ اُس نے اُسے مار کر اتو بنایا ۔ یا اُسنے اسکی کُندی کی	او او را ضرب بے مُحابا زد یا او فلان کس را بنهایت ضرب زد
۵۸ ۔ کُتا بھونکتا ہے	سگ غوغو میکند یا عف عف میکند یا وُق وُق میکند یا ہپ ہپ میکند
۵۹ ۔ بلی غراتی ہے یا مئو مئو کرتی ہے	گربہ ماغو ماغو میکند یا لوکه میزند
۶۰ ۔ بھیڑ ممیاتی ہے	میش بر و بر میکند یا هوار میکند
۶۱ ۔ گائے رماتی ہے یا ہونکارتی ہے	ماده گاو بَن بَن میکند
۶۲ ۔ سوار کا گھنا ہے	گراز فیکه میزند

Persian	Hindustani
	کس طرح ہضم ہوتی تھی
من در اُردو بازارِ ستارہ مردم عامی را دیدم کہ گرزہای ناپختہ وچیزہای بدمی خورند وبخورد اطفالِ خود می دہند	451 مین نے ستارے کی چھاونی کے بازار مین بہت سے عام لوگون کو کچے گاجر اور دوسری بُری غذا کھاتے اور اپنے بچون کو کھلاتے دیکھا
دوربینِ تو چیزہا را بزرگ می بیند یا کوچک؟	452 تمھاری دوربین مین چیز بڑی یا چھوٹی نظر آتی ہے؟
ساعتِ تو تند می رود یا کند؟	453 تمھاری گھڑی زیادہ چلتی ہے یا کم؟
این تصویر از مالِ من است	454 یہہ تصویر میرا مال ہے
این تصویر شبیہ روی من است	455 یہہ میرے منہہ کی تصویر ہے
این تصویر صنعتِ من است	456 یہہ میرے ہاتھ کی تصویر ہے

Persian	Hindustani
میں طبیبی را نیافتم	کے اندر کوئی حکیم نہ ملا
من بتو براستی می گویم که تا در	448 میں تمکو دل کھول کے کہتا ہوں
اصلاح تلفظ خود موافق صلاح	کہ جبتک میری صلاح نہ سنوگے
دید من عمل نکنی در امتحان پسند	اور اپنا تلفظ درست نہ کروگے تب
نخواہی شد	تک تم امتحان مین پسند نہ ہوگے
اگرچہ گستاخی است بتو اظہار	449 گستاخی معاف مین تم سے
می کنم کہ تو در حرف زدن و	کہتا ہون کہ تم گفتگو مین اور ترجمہ
ترجمہ نمودن تعجیل بسیار داری	کرنے مین بہت اتاول کرنے ہو
لہذا امید وارم کہ بعد ازین ہر سخنی	اسلیئے مین امیدوار ہون کہ آینده
را بتأنی و تأمل بگوئی	تم ہر ایک لفظ سوچکر بولو
مردمان آن خطہ چنان غذا	450 اس پرگنے کے لوگ
ہای بد صرف میکردند کہ حیرانم	ایسی بری غذا کھاکر گذران
چگونہ ہضم می شد	کرتے تھے کہ مین حیران ہوں کہ

441 اُس نے مجھے کہا کہ تو جھوٹھا ہے پر میں نے اُسے جھٹلایا

او مرا کاذب خواند ولیکن من تکذیبِ کلامِ او کردم

442 یہ جنس تمھارے کس کام آوینگین ؟

این اجناس بچہ کار تو خواہد آمد؟

443 کئی تراشے ہوئے قلم میرے لیے بھیجو

چند قلمِ تراشیدہ برای من بفرستا

444 اِس وقت بہت کر کر میرا دل کسی چیز پر لگتا نہین

دائم درین وقت خاطرم امُل بہ چیزی نمی باشد

445 یہ زنجیر مجھے رستے پر ملی

من این زنجیر را در راہ پیدا کردم

446 مجھے ایسے مشکل کام مین کامیاب ہونے کی تھوڑی امید ہے

امیدِ حصولِ مطلب درچنین امر دشوار کم می بینم

447 مین نے جستجو کی پر جہان وہ گرا تھا وہان سے آدھ کوس

من تفتیش کردم اما از جائی کہ افتادہ بود تا [illegible]

Persian	Hindustani
شمارا تا به به همراهِ خود ببرم	تمھارے بیتے کو یونے لیجاؤن
هرچند خواستم او را ایران بدارم	۳۳ مین نے چاہا کہ اُسے تھوڑی
که زیاده دریجا توقف کند نتوانستم	دیر یہان رکھوں پر نہ رکھہ سکا
اگر در ین سهوی باشد خوب	۳۴ اگر اِسمین کچھہ غلطی ہو تو دل لگا
متوجه شو و اصلاح کن	کے سُدھارو
اگر او مرا امدادی نمی نمود من در	۳۵ اگر وہ نہ ہوتا تو مین ندّی مین گر
رودخانه افتاده بودم	پرتا
اگر اعانتِ او نبود از حصولِ مدعای	۳۶ اگر اسکی مدد نہ ہوتی تو مین اپنے
خود محروم می شدم	مطلب کو نہ پہنچتا
رفتن و نرفتنِ تو در انجا مساوی	۳۷ تمھارا جانا اور نہ جانا دونون
است	برابر ہین
این کس نسبت باو احمق است	۳۸ یہہ شخص اُسکی بہ نسبت احمق ہے
زن نسبت بمرد کمزور (و ضعیف) میباشد	۳۹ عورت مرد کی بہ نسبت کمزور ہے

Hindustani	Persian
429 میں سمجھتا ہوں کہ اگر وہ وہاں نہ آیا ہوتا تو میں یوں کرتا پر اُس کے آنیسے میں رُک گیا	تصوّر من اینست که اگر او در اینجا نه آمده بود من می توانستم چنین کاری کرد و لیکن بسبب آمدن او باز ماندم
430 اِس باب میں آپ کو کیا منظور ہے سو میں معلوم کرنے کو آیا ہوں	من آمده ام تا درین باب رای ترا معلوم کنم
431 یہ سب ٹھیک ہے اور بیشکّ اِسّے چھوکروں کو اِمتحان میں جانے کے آگے فائدہ ہوگا	این همه درست است و شکّی نیست که اطفال را پیش از رفتن بامتحان بکار آید
432 وہ مردک کیا دغاباز ہے میں اُسے ایسا بدذات نہیں جانتا تھا	آن مردک چه فریب دهنده است من خیال نداشتم که او بدین غایت حیله گر و شریر می باشد
433 صاحب اگر تم لیجانے دو تو	مخدوما اگر اجازت بدهید من پیر

Persian	Hindustani
بدوشند	آنکھوں سے گائے کو دوہتے دیکھے
ایشان تصور نمودند که من اهانت وتحقیر پادشاه ایشان می کردم	424 وے سمجھے کہ میں اُنکے بادشاہ کی اہانت کرتا ہوں
هرگاه تو بر جهاز سوار می شوی قی میکنی	425 جب تم جہاز میں رہتے ہو تب تمھیں کبھی اُلٹی آتی ہے
تحقیق نمیدانم چند روپیه ولیکن بقیاس میگویم قریب بیست روپیه هست	426 میں تحقیق نہیں جانتا کہ کتنے لیکن شمار سے کہتا ہوں کہ بیس ایک روپیے ہونگے
دیروز سخنانی که تو بمن گفتی خطا بود	427 کل جو تم نے مجھے کہا اُسمیں تمھاری چوک تھی
بخیال آنکه نفعی باو رسد او چنین کاری کرد ولیکن حالا خطای خود را میداند	428 اُسنے یہہ سمجھکر آپ کا کام کیا کہ اُسمیں کچھ فائدہ ہوگا پر اب وہ اپنی چوک سمجھا

Persian	Hindustani
من از هیچ حرکتی زود خشمناک	417 شوخی اور سرکشی کی بات سے
نمی شوم اِلّا از سخنانِ بی ادبانه	مین جلد غصّے ہوتا ہون
این بسیار عجیب است که	418 یہہ بڑی تعجّب کی بات ہے
از انسان چنین امری صادر	کہ انسان اِسطرحکا کام کرے پر
شود و لیکن چارهٔ نیست	اُسکا کچھ عِلاج باقی نہین رہا
آیا بدونِ اطّلاعِ احدی ایشان	419 کیا اُنھون نے یہہ کام کیا ہوگا
چنین کاری کرده باشند	اور کسیکو معلوم نہ ہوا ہوگا
من رفتارِ ناصواب او را هرگز بخاطر	420 مَین نے اِس بڑی چال پر کچھہ خیال نہ کیا
نیاوردم	
اگر چنین افعال جائز باشد نتیجهٔ	421 اگر ایسے کام ہونے دینگے تو
آن چه خواهد بود ؟	اِسکا انجام کیا ہوگا ؟
عزای کرا داری ؟	422 تم کِسکا ماتم رکھتے ہو ؟
من باو گفته بودم که کار انتظارش	423 مَین نے اُس کو کہا تھا کہ وہ اپنی

Hindustani	Persian
اُٹھا کر ایک دوسرے کو اذیت دیتے ہیں	یکدیگر دارند بہتانہا بریکدیگر می بندند و آزار می رسانند
412 تمھارے ملک مین زلزلہ اکثر ہوتا ہے؟	آیا در ولایتِ شما زلزلہ بسیار واقع میشود؟
413 سرکار کا کچھہ دعوی اُس پر ہے؟	آیا سرکار از او مطالبتی دارد؟
414 اگر تم یہہ عُقدہ کھولو تو مین تمکو آگے سے زیادہ عقلمند جانونگا	اگر حلِ این عُقدہ کنی من ترا عاقلتر از سابق بدانم
415 ہان صاحب اگر تم مجھہ کو وہان بھیجا چاہتے ہو (تو جاونگا) لیکن اپنی راے کے موافق ضرور بولونگا	بلی صاحب اگر میخواہید آنجا روم باید کہ جمیع ما فی الضمیرِ خود را اظہار کنم
416 کیا تم مجھکو ایسے فعلِ بد کے قابل سمجھتے ہو؟ یا کیا تم سمجھتے ہو کہ مین ایسا شخص ہون کہ ویسا بُرا کام کرون؟	آیا تو تصور می کنی کہ من چنین کس ہستم کہ آنچنان فعلِ رکیک از من صادر شود؟

	Hindustani	Persian
407	ممبئی مین کئی دن رہے ؟	تا چندگاه در ممبئی ماندی ؟
408	اس ملک کی آب وہوا تم کو موافق آئی ہے ؟	آب وہوای این ولایت بامزاجِ تو سازگار است ؟
409	جب تم ممبئی سے باہر جاوگے تو کون کام پسند کروگے عدالت کا یا محصول کا ؟	هرگاه از ممبئی بیرون می روی چه شغل را بهتر میدانی شغلِ عدالت یا محصول
410	انگلند سے نکلنے کے آگے بادشاہ نے سر پر تاج رکھا تھا مین نے وہ تماشا دیکھا نہین پر دونو تماشا خانون مین اُسکا سوانگ میرے دیکھنے مین آیا	قبل از آنکه من از انگلند بر آمدم شاه تاج بر سر گذاشته بود اگرچه تماشای آن جشن را نکردم ولیکن تقلیدِ آنرا در هر دو تماشا خانهای انجا دیده ام
411	اس ملک کے اکثر لوگ تنتے باز ہین اور عداوت سے جھوٹھے دعوے	مردمِ این ولایت بنزاع دوست اند و بسببِ عداوت و بغض بطرس

Hindustani	Persian
۱۰۵۵ جب تُم مدرسے مین تھے تب کتنے طالبُ العلم وہاں تھے ،	در وقتی که تو در مدرسه بودی چند نفر طالبُ العلم دراں جا بودند ؟
۱۰۵٦ قریب چالیس یا پچاس کے	منطبہ چہل نفر یا پنجاه بودند
۱۰۵۷ کونسا علم تُم نے تحصیل کیا اور کون سے علم کو زیادہ پسند کیا ،	از علوم مُتداوله کدام را در آنجا آموختی و کدام یک ازان ترا پسندیده ترآمد ؟
۱۰۵۸ مُدرّس جو مدرسے مین تھے تُمھاری دو برس کی محنت پر راضی تھے ؟	معلمانی که در مدرسه بودند تحصیل دو سال از تو راضی بودند ؟
۱۰۵۹ فرنگستان کو کب چھوڑا کس مہینے مین اور کس جہاز مین تُم آئے ؟	از فرنگستان کی برآمدی در چه ماه و در کدام جہاز در اینجا آمدی ؟
۱۰٦۰ تُمھارا دریائی سفر اچھا تھا اور راہ مین کتنے دن لگے ؟	آیا سفرِ دریای تو خوش گذشت و چند روز طول کشید ؟
۱۰٦۱ جب تُم کیپ مین پہنچے ہوا کیسی تھی ؟	در وقتی که بکیپ وارد شدی ہوا چگونه بود ؟

مبیٔ

Hindustani	Persian
کے سینگ میرے بدن کے وار پار ہو جاتے	بود م شاخ ہای کاو از بدن من در می گذشت
394 اگر میرا گھوڑا سیخ پا ہونے کے بدلے لات مارتا تو بڑی خرابی کرتا	اگر اسپ من بعوض چراغ پا شدن لگد زدہ بود آسیب عظیمی می رسانید
395 اُس پر یہہ تقصیر ثابت ہوئی کہ اُسنے اپنی ما کا دم بند کرکے اُسے مار ڈالا	تقصیر خفہ کردن مادر بر او ثابت شد
396 کب سے تم نے مدرسہ چھوڑا؟	چند گاہ ہست کہ از مدرسہ بر آمدہ ای؟
397 قریب ڈیڑھ برس کے ہوا	قریب یک سال و نیم
398 کتنے دِن تم وہان رہے ؟	تا چند مدت در انجا ماندی؟
399 ایک برس تک	یک سال

Persian	Hindustani
من چنان تنبل هستم که یقین من است که زبان هندوستانی را بآن خوبی که در امتحان پسند شوم هرگز تحصیل نخواهم کرد	388. میں ایسا سست ہوں کہ مجھکو یقین ہوتا ہے کہ ہندوستانی زبان جو کہ امتحان میں پسند ہونے کے قابل ہو کبھی نہ سیکھونگا
دفعهٔ اول اگر تو صلاح نیک مرا در دل خود جای داده بودی در چنین صعوبت گرفتار نمی شدی	389. اگر تم نے پہلے ہی سے میری صلاح لی ہوتی تو اس مصیبت میں نہ پڑتے
او بعضی اوقات بر منهج صواب است و گاهی بر خطا و غلط کاری	390. وہ کبھی نیکی پر ہے اور کبھی بدی پر
او در فهم و ادراک کامل می باشد	391. وہ عقل اور فہم سے بھرا ہوا ہے
تو این پول را بده آنچه تفاوت آن باشد من بتو خواهم داد	392. تم یہ بتیا ادا کرو جو کچھ کسر ہوگی سو میں تمکو دونگا
اگر من بسیار جستی و چالاکی نکرده	393. اگر میں بہت اتاول نہ کرتا تو ٹھیک

رہا

	Hindustani	Persian
	کے سینگ میرے بدن کے وار پار ہو جائے	بود م شاخ ماہی گاو از بدنِ من در می گذشت
394	اگر میرا گھوڑا اسیخ پا ہونے کے بدلے لات مارتا تو بڑی خرابی کرتا	اگر اسپ من بعوضِ جراغپا شدن لگد زده بود آسیبِ عظیمی می رسانید
395	اُس پر یہہ تقصیر ثابت ہوئی کہ اُسنے اپنی ما کا دم بند کرکے اُسے مار ڈالا	تقصیرِ خفہ کردنِ مادر بر او ثابت شد
396	کب سے تم نے مدرسہ چھوڑا؟	چند گاه ہست کہ از مدرسہ بر آمدی؟
397	قریب ڈیڑھ برس کے ہُوا	قریب یک سال و نیم
398	کتنے دِن تم وہان رہے؟	تا چند مدّت در انجا ماندی؟
399	ایک برس تک	یک سال

Hindustani	Persian
388 میں ایسا سست ہوں کہ مجھکو یقین ہوتا ہے کہ ہندوستانی زبان جو کہ امتحان میں پسند ہونے کے قابل ہو کبھی نہ سیکھونگا	من چنان تنبل هستم که یقین من است که زبانِ هندوستانی را بآن خوبی که در امتحان پسند شوم هرگز تحصیل نخواهم کرد
389 اگر تمنے پہلے ہی سے میری صلاح لی ہوتی تو اس مصیبت میں نہ پڑتے	دفعهٔ اول اگر تو صلاح دیدِ مرا در دلِ خود جای داده بودی در چنین صعوبت گرفتار نمی شدی
390 وہ کبھی نیکی پر ہے اور کبھی بدی پر	او بعضی اوقات بر منهجِ صواب است و گاهی بر خطا و غلط کاری
391 وہ عقل اور فہم سے بھرا ہوا ہے	او در فهم و ادراک کامل می باشد
392 تم یہ پیسا ادا کرو جو کچھ کسر ہوگی سو میں تمکو دونگا	تو این پول را بده آنچه تفاوتِ آن باشد من بتو خواهم داد
393 اگر میں بہت اُتاولی نہ کرتا تو میں	اگر من بسیار جستی و چالاکی نکرده

Hindustani	Persian
	ولایت واقف نمی باشد
382 ہمکو کچھ نہ کچھ مقرر کیا چاہیے	آخر ما باید که یکی ازین دو چیز را مقرر کنیم
383 جبکہ وہ تمکو صلاح دیا چاہتا ہے اور مدد بھی تو دونوں قبول کرو اُسکی صلاح اور مدد دونوں لو جبکہ وہ دیتا ہے	چون او می خواهد که هم صلاح بتو دهد و هم امداد پس هر دو را قبول کن
384 ای دوست اب تم اپنی چال سدھارو نہیں تو خراب ہو جاؤ گے اور کوئی تمپر کچھ رحم نہ کریگا	ای دوست رفتار خود را موقع اصلاح کن والّا ضایع میشوی و هیچ کس بر تو رحمی نخواهد کرد
385 دریا پر جانے کو آج کسوقت بھرتی موافق پڑیگی ؟	امروز بجهت رفتن بدریا کدام وقت مناسب تر است ؟
386 افسوس ہے کہ وہ جلدی نہیں آیا اگر آتا تو خون نہ ہونے پاتا	حیف که او زود تر نرسید زیرا که اگر رسیده بود نمی گذاشت خون بشود
387 وہ گھر گر پڑا اور رہنیوالے دبکر مر گئے	آنخانه خراب شد و اهل خانه در خرابی آن هلاک شدند

Hindustani	Persian
۲۷۸ اگر رات کو مین اپنے گھڑیال کی چابی نہین بھراتا ہون تو فجر ہونے کے آگے وہ بند ہو جاتا ہے	اگر من در وقت شب ساعت خود را کلید ندہم (یا کوک نکنم) پیش از طلوع صبح بند میشود
۲۷۹ وہ لڑکا پانی مین گر پڑا پر اُس کے بڑے نصیب کہ ایک تختہ پانی پر تیرتا تھا اُسے لپٹ گیا اور اپنی جان بچائی نہین تو ڈوب گیا ہوتا	آن طفل در آب افتاد خوب شد برای او کہ تختہ بر آب روان دید و بدان چنگ زدہ جان خود را از میان برد والا غرق می شد
۲۸۰ وہ چاہتا ہے کہ تھوڑی مدت مین اور جہان لگ ہو سکے تھوڑی محنت سے بہت سا پیسا جمع کرے	او میخواہد کہ باندک زمانی حتی الامکان بمشقت قلیل پول بسیاری جمع کند
۲۸۱ وہ تازہ وارد ہے اور لوگون کی رسم و راہ سے واقف نہین اسلئے کام کرنے مین بالکل حیران ہے	او بالمرہ حیران است کہ کار را چگونہ اجرا کند بعلت آنکہ تازہ وارد است و از رسم و آئین مردم این

ملک و

Hindustani	Persian
371 اگر یہہ صورت ہو تو ہم کس ہتھیار سے اپنے تئین بچا سکینگے ؟	اگر چنین باشد بچہ آلہ حفاظت خود را خواہیم کرد ؟
372 نیک بخت وہ شخص ہی جو خدا سے ڈرے اور اُسے اپنا باپ اور رفیق جان کر (سدا) اُسکی طرف دیکھتا رہے	نیکبخت آنکس است کہ از خدا بترسد و او را مانند پدر و دوست خود بداند و (ہمیشہ) بسوی او نگران باشد
373 کسی نہ کسی صورت سے وہ کُتا چھوٹ گیا	بہر طوریکہ بود سگ رہا شد
374 چاہئے کہ وہ چیز کہین نہ کہین تمہارے ہی پاس ہووے	آن چیز جائی کہ باشد نزد تو باید باشد
375 وہ چیز مجھے کہین نہین ملتی	آن چیز ہیچ جا یافت نمیشود
376 وہ ہمیشہ جدھر تدھر دوڑتا پھرتا ہی	او ہمیشہ اینجا و آنجا می دود
377 وہ کیسا بھی تھا پر کام مین آیا	آن چیز بہر طوریکہ بود بکار من خورد

Hindustani	Persian
صاحب بہادر کے پاس جاکر جہاں لگ ہو سکے اُس کی بدچال کا عُذر درمیان لاکر اُسکی شکستہ حالی اور خرابی سے نامدار گورنر صاحب کو آگاہ کرون	از نزدِ جناب گورنر صاحب رفتہ تا مقدور عُذرِ بدرفتاری او درمیان آوردہ از لاچاری و پریشان حالی او گورنر صاحب بہادر را آگاہ کنم
۳۶۸. بھلا یہہ کہاوت ہی کہ دوست اُسکو کہنا جو مُصیبت مین کام آوے اِس لیئے مین اُمّید رکھتا ہون کہ تم بھی اِس سختی مین اُسے کام آوگے	خوب گویند دوست آنست کہ در وقتِ مصیبت بکار آید بنا بران امّیدوارم کہ تو نیز درین سختی ہمچنان بکار او بیائی
۳۶۹. اِس حالت مین اُسکا دعوی ردّ ہوگا	درین صورت اِدّعای او ردّ خواہد شد
۳۷۰. اگر مین اُسے مدد نہ دیتا تو وہ ڈوب جاتا	اگر من او را اِمدادی نکردہ بودم او غرق می شد

Persian	*Hindustani*
	نُقصان ہوگا سو مَیں بھردونگا
من بسیار دلگیرم که او درچنین سختی گرفتار شد و ازین صدمهٔ عظیم به پدرِ او خواهد رسید علاوهٔ خللِ کلّی دررابطهٔ که او باجنابِ گورنر صاحب دارد خواهد رسید	365 مَیں نہایت دِلگیر ہوں کہ وُہ ایسی کشمکش مین گرفتار ہُوا اُس سے اُسکے باپ کو بڑا صدمہ پہُنچیگا سوا اُسکے نامدار گورنر صاحب کا وسیلہ جو وُہ رکھتا ہے سو اُسمین بھی بڑا خلل پڑیگا
افسوس که پیش ازانکه او قدم در چنین امرِ خطیر گذاشت تو ازارادهٔ او مطلّع نبودی زیراکه یقین من است که صلاح دیدِ تو بردلِ او خوب اثر می کرد	366 افسوس ہی کہ ایسے خطرناک کام مین قدم رکھنے کے آگے تم اُس کے ارادے سے واقف نہ تھے نہین تو یقین ہی کہ تمھاری نیک صلاح اُسکے دِل پر خوب اثر کرتی
خوب حالا چارهٔ نیست اِلّا کاری که من بجهتِ او کنم همین است	367 بھلا جو ہُوا سو ہُوا اب اُسکے لیئے اِتنا ہی کام کرنا باقی رہا ہی کہ گورنر

Hindustani	*Persian*
تو اُسی کو یہہ کام سونپنا اچھا ہی	کار را بدستِ او واگذاری
363 بہت خوب مین تمھاری صلاح لیتا ہون پر یاد رکھو اگر وُہ اِس کام مین عہدہ برآنہ ہو سکا تو بہت سا بکما خرچ میرے سر پر پڑیگا اِس لیئے خوب سوچ بچار کرو اور صلاح دینے مین اُسکی لاچاری پر تم اپنی رحم دِلی کے سبب دھوکھا مت کھائیو	بسیار خوب من موافقِ صلاح دیدِ تو معمول خواہم داشت ولیکن در نظرت باشد که اگر او از عہدۀ این امر بر نیاید خرج بیجا بر گردنِ من خواہد ماند پس فکرِ معقولی کن و بسببِ ترحمی که بحالِ تباہِ او داری در صلاح دادن من فریفته مشو و غافل مباش
364 تم البتہ میری بات پر بھروسا رکھو اگرچہ مجھے کچھ اندیشہ تو نہین پر اگر وُہ اِسکام مین قاصر نِکلا تو اُسکا ذِمہ میرے سر پر ہی اور جو کچھ ٹھا	یقیناً بر قولِ من اعتماد کن و با آنکه من چنین گمانی ندارم اگر او از عہدہ بر نیاید ضمانتِ آنچه تو زیان کنی بر من است

نقصان

Persian	Hindustani
بسیار بجا می آورد و اگر استمرار	دھن باندھے رہنے سے کامیاب
و استقلال موجب کامیابی	ہونے کی تم کو امید ہے تو سبکو
است او از دیگران لائق تر است	چھوڑکر لازم ہے کہ یہہ کام اُسی کے
کہ تو این کار را با و واگذاری	سپرد کرو
در بابت استمرار و مواظبت کہ	361 مین دھن کی بابت مین بالکل
می گوئی رای من بکلی با رای تو	تمھاری راے کے شامل ہون یہہ
متفق است ولیکن چون این	ایک پیچدار کام ہے جس مین جیسی
امر یست پیچ در پیچ و چنانچہ	دھن چاہیئے ویسی ہی چالاک
مداومت و مواظبت دران	دستی اور استقلال بھی درکار ہے
درکار است موشکافی و تشخیص	
ہم می باید	
خوب چون بہیچوجہ بہتر ازین	3 بھلا جب کسی صورت سے
نمی بینی مناسب آنست کہ این	بس سے بہتر نہین کر سکتے

Persian	Hindustani
	واسطے اُسنے اُسے طلاق دی
بسبب ہوای مرطوب این چیز پرنمک برآورد	356. مرطوب ہوا کے لگنے سے اُس پر پھپھوند آئی
ماہی را بموقع نمک ندادی ازان سبب پوسیدہ شد	357. تونے بروقت نمک دینے مین دیر لگائی اِس لیئے یہہ مچّھی سڑ گئی
او دائم بساعتِ دہ در خانۂ من می آمد	358. وہ دس بجے میرے گھر کو آیا کرتا تھا
در وقتی کہ دُزدان رسیدند اگر او در خانۂ خود می بود مالِ خود را محافظت می نمود	359. جس وقت چور آئے اُس وقت اگر وہ گھر مین ہوتا تو اپنا مال بچاتا
بہر کاری کہ او درست دِل می دہد در اِنصرامِ آن سعی و کوششِ	360. جس کام پر وہ خوب دِل لگاتا ہی اُسمین بڑی محنتیں کرتا ہی اور اگر

وی

Persian	Hindustani
نمی کردم	
پارسال من مبلغی باو بدہ داشتم ولیکن آنرا در ہما نوقت ادا کردہ ام	350 گئے برس کچھ پیسا اسکا مجھ پر نکلتا تھا پر تب ہی سے مین ادا کر چکا ہون
اگر پای اسپ تو بر تودۂ خاک نمی خورد آسیبی باو نمی رسید	351 اگر تمھارا گھوڑا کیچڑ کے ڈھیر پر ٹھوکر نہ کھاتا تو اُسے چوٹ نہ لگتی
آیا امروز صبح تخمیناً بساعتِ ہفت صدای توپ راشنیدی؟	352 تمنے آج فجر کو سات ایک بجے توپ کی آواز سُنی تھی؟
تو آن خروسہا را باہم در حالِ جنگ دیدہ یا نہ؟	353 تمنے اُن مُرغون کو آپس مین لڑتے دیکھا ہی کہ نہین؟
شوہرِ این زن مُرد و او (حال) بیوہ شد	354 اِس عورت کا خصم مر گیا اور وہ رانڈ ہو گئی ہی
او زنِ خود را بعلتِ زنا طلاق داد	355 اُسکی جورو نے زِنا کاری کی اِس

Persian	Hindustani
بندر خواہی برد؟	بندر کو لیجاؤ گے؟
او برای گفتن چیزی او را بیک گوشہ برد ولیکن نمیدانم چہ گفت	345 وہ اُسسے کچھ بولنے کی خاطر ایک طرفکو لیگیا پر کیا بولا سو مجھے معلوم نہین
او گاہ گاہی نزد من می آید بنا بر آن من بسیار آشنائی باو ندارم	346 وہ کبھی کبھی میرے پاس آتا ہے اِسواسطے مین اُسکو خوب پہچانتا نہین
این را فردا در ساعتِ دہ یا دہ و نیم بخاطرِ من بیاور	347 کل دس یا ساڑھے دس گھنٹے کے وقت مجھے اِسبات کی یاد دِلائیو
اِمروز صُبح دو دفعہ این اسب را سوار شدم لہٰذا نمی خواہم دیگر سوار شوم	348 آج فجر کو اِس گھوڑے پر مین نے دو وقت سواری کی اِس لیئے مین پھر اُسپر سوار نہین ہُوا چاہتا
اگر او مکرّرات (از خدمت من) غائب نمی شد من ہرگز او را از خدمت خارج نمی نمودم	349 اگر وہ بار بار غیر حاضر نہ ہوتا تو مین اُسے نہ چھوڑ دیتا

Persian	*Hindustani*
رسیده اند یا نه؟	پهنچے ہیں کہ نہین؟
چند نفر رسیدند و چند نفر دیگر	3.50 گئے ہیں پہنچے اور کتنے آنے
را انتظار دارند؟	نکلتا تھا پرین؟
سعادتِ حقیقی و راحتِ ابدی	چکا ہون ادتِ ابدی اور راحت
در عالمِ سفلی میسّر نیست	دائی اِس دُنیا مین میسّر نہین
از شما دو نفر کدام یکی در سن	341 تم دونون مین سے عمر مین
بزرگ تر است	بڑا کون ہی؟
تو می بایست بجهتِ این امر	342 اِس کام کے لئے تمکو میرے
نزدِ من بیائی	پاس آنا لازم تھا
اگر موقع امدادِ بمبه نرسیده	343 اگر بمبے کی بروقت مدد نہ پہنچتی
بود خانهای سپاهیان در لین	تو لین کی جھونپڑیون کی ساری
بکلّی سوخته بود	قطار کی قطار جل جاتی
فردا در کالسکهٔ خود مرا تا مسجد	344 کل تم مجھے اپنی گاڑی مین مسجد

Hindustani	Persian
تک پہنچکے پیچھے پتہنا محال ہی اس لئے	درین امر بدین غایت
اب یہہ کام تقدیر کے حوالے کیا جائے	برگشتن ازان محال او راہے
اور اُمید ہی کہ سب بخوبی انجام پاوے	بران باید حوالہ بتقدیر کنیم لفت
	وار باشیم کہ کلاً بخوبتر اُبد بنا را آج
	انجام یابد ام
335 اِس خطّ کی تین نقلین کرو اور	ازین کاغذ سہ نقل بردار
مقدور بھر اتیا صاف لکھو کہ ہر	و بقدرِ مقدور ہمچنان بنویس کہ ہر
کوئی پڑھ سکے	کس بتواند بخواند
336 کل جب وہ آوے مجھے یاد دلائیو	فردا چون او بیاید بیاد من بده
بھولیو مت	و فراموش نکن
337 یہہ بات بھولیو مت جیسا آگے	این را فراموش نکنی چنانکہ
بھول گئے تھے	پیش ازین کردہ بودی
338 وہان جاؤ اور پوچھو کہ وے	برو آنجا و بپرس کہ آنہا تا حال
	اینک

Hindustani	*Persian*
331. آج اگر میں اُسے پیسا اُدھار دوں تو کل اور مانگیگا	اگر امروز او را پول قرض دہم فردا دیگر طلب خواہد کرد
332. میں نے ہر طرح سے اپنے مقدور بھر تمھارا مطلب بر لانے میں کوشش نکی سو نہ صرف تم کو اپنا احسان مند کرنیکے لیئے بلکہ اپنے فائدے کے لیئے بھی	من در حصول مطلب تو بقدر مقدور سعی و کوششی کہ بجا آوردم نہ تنہا برای آن بود کہ ترا ممنون منت خود سازم بلکہ برای فائدہ خود ہم بود
333. آخر یہہ بات تم سے بن آئی سہی پر اچھی طرح نہ بن پڑی اور اب فرصت فوت ہوی کاشکہ میں نے تمسے مدد نہ مانگی ہوتی اور اپنی ہی تدبیر پہ بھروسا کر کے کام کرتا	غرض این امر از تو بسر انجام رسید ولیکن بہ بدترین وجہ و حالا فرصت فوت شد کاش من امداد و اعانت از تو نخواستہ بودم و برای تدبیر خود اعتماد میکردم
334. اب کچھ علاج نہیں اور یہاں	حال چارہ نیست و لیکن چون

Persian	Hindustani
او را با او بغض و حسد است	324 وہ اُس پر بہت جلتا ہے
او از روی پیش بندی این کار را کرد	325 اُس نے پیش بندی سے یہہ کام کیا
او این چیزہا را یکی یکی بمن داد	326 اُس نے یہ چیزیں ایک ایک کر کے مجھے دیں
من او را تخمیناً دہ روپیہ دادہ ام	327 مین نے اُسے دس ایک روپئے دیے ہین
من بابت کاری آمدہ ام	328 مین کچھ کام کو آیا ہون
آقای شما در چہ شغل است	329 تمھارا صاحب کس کام مین ہے
اگر او در باب این امر یک ہفتہ قبل اطلاعی بمن دادہ بود موافق مرضی او عمل میکردم	330 اگر اُسنے ایک ہفتے کے آگے مجھے اس بات کی خبر دی ہوتی تو اُس کی مرضی کے موافق مین نے عمل کیا ہوتا

Hindustani	Persian
316 اُس نے مجھے کہا کہ میں نے	او گفت کہ من در سفر بسیار
سفر میں بہت سختیاں کھینچیں تھوڑا	زحمت کشیدم پارۂ از مالِ من بغارت
مال میرا لوٹا گیا اور باقی جو رہا سو راہ	رفت و آنچہ باقی ماندہ بود بجہت
خرچ کے لیئے بیچ ڈالنا پڑا	خرجِ راہ بضرورت فروختم
317 جو ہو سو ہو میں جاونگا	ہرچہ باد اباد من خواہم رفت
318 میں نہیں جانتا کہ یہہ کون سا ہے	من نمیدانم کہ این کدام است
اور وہ کون ہے	و آن کدام
319 اگر میں اور دو گھوڑے رستے	اگر من دو اسپِ دیگر را در راہ
پر رکھتا تو یہہ شرط جیتتا	گذاشتہ بودم شرط را می بردم
320 اُسنے میرا دم بند کیا	او نفسِ مرا حبس کرد
321 اُسنے میرا گلا گھونٹا	او مرا خفہ کرد
322 اُس نے اُس پر پتھر اُٹھایا	او خواست سنگی بر و اندازد
323 وہ ایک گھڑی دیر کر کے آیا	او از وقتِ معین یکساعت دیر کرد

Persian	Hindustani
اغلب آنست که ما دشمن را در لباس دوستی می بینیم	3/2 دوستی کے لباس مین اکثر دشمن پائے جاتے ہین
زیر آمدن از کوه آسان تر است از بالا شدن بر آن	3/3 پہاڑ پر چڑھنے سے اترنا آسان ہے
من او را گفتم که اگر تو خاطر نشان من کنی که قیمت غلہ را زیاده از نرخ بازار نگرفتہ ہر چہ می خواہی بتو میدہم	3/4 مین نے اُسے کہا کہ اگر میری خاطر نشان کردو کہ تُم نے مُجھسے اناج کا بھاؤ بازار کے نرخ سے زیادہ نہین لیا تو جو کُچھ پیسا تُم مانگتے ہو سو مین دونگا
من امروز صبح بواٹسن صاحب نوشتم که اگر کتاب را احتیاج درین وقت نداشتہ باشید من در عرصہ دو سہ روز پس خواہم فرستاد	3/5 مین نے آج فجر کو واٹسن صاحب کو لکھا کہ اگر تُمکو تُرت کتاب کی درکار نہ ہو تو مین ایک دو دن رکھکر بھیجدونگا

ایشان

Hindustani	Persian
304 نہ مَیں نے اُسے کُچھ کہا نہ اُسکا کُچھ بگاڑا	نہ من چیزی با و گفتہ ام نہ کاری با و کردہ ام
305 اُسکے بُلاتے ہی مَیں حاضر ہُوا	بمجرّدی کہ او مرا خواند حاضر شدم
306 میرے بولتے ہی وُہ بھاگا	بمجرّدی کہ من این سخن گفتم او گریخت
307 خُدا نہ کرے کہ اِس جہاز کے اندر دریا میں گھامت ہووے	مبادا کہ این جہاز در دریا آب برآرد
308 ظالِم کی جان ہر گھڑی سولی پر ہی	جانِ ظالِم دائم بر سرِ دار است
309 دس حِصّے وُہ آویگا	دہ مرتبہ یقین من از دیگران بیشتر است کہ او خواہد آمد
310 جون جون اُسکو زیادہ مِلتا ہی تون تون زیادہ لالچ کرتا ہی	ہر چند او را مال زیاد می شود حرصش زیادتر می گردد
311 تیری ضِدّ سے مَیں یوہیں کرونگا	برغمِ انفِ تو من چنین خواہم کرد

Hindustani	Persian
	بفرستید
299 اس مجلس کے کسی آدمی سے (بھی) پوچھو کہ جس بات کی تہمت تم مجھ پر لگاتے ہو سو ہو سکتی ہے یا نہیں	از یک نفر ازین جماعت بپرس که در باب امری که تو بر من تهمت می زنی ممکن الوقوع هست یا نه
300 وہ اپنی چال ڈھال میں بہت اچھا ہے	او خود را بر فتار خوب نگه می دارد
301 تم اُس سے جواب سوال کرنیکے مستحق نہیں ہو یا اُس سے جواب سوال کرنا تمکو پہنچتا نہیں	بتو نمی رسد که با او جواب و سوال بکنی
302 آتا ہے تو آ نہیں تو دروازہ بند کرونگا	اگر میخواهی بیائی که بیا والا من در را می بندم
303 میں نے آگے قسم کھا کر کہا ہے کہ میں اس عورتکو پہچانتا ہوں	من پیشتر قسم خورده گفته ام که این زن را می شناسم

#	Hindustani	Persian
	پڑیگی تب منگوا لونگا	داشته باشم من از تو طلب خواهم کرد
294	مین نے وُہ کتاب اُس سے عاریتاً مانگی پر اُسنے نہ دی	من آن کتاب را عاریتاً ازو خواستم نداد
295	اگر وُہ جمعدار پیسون کے لالچ کے مارے اپنی جورو کا خون نہ کرتا تو پھانسی نہ جاتا	اگر جمعدار بعلّت حرصِ نفع زنِ خود را نمی کشت او را بطناب نمی کشیدند
296	اُسنے یہہ کام کل پر موقوف رکھا	او این کار را تا فردا در تعویق انداخت
297	مین خوب جانتا ہون کہ وُہ اُس روز اپنے ہوش مین نہ تھا	من بیقین می دانم که او آن روز بیخود بود
298	اگرچہ تم آپ نہ آئے (تو خیر) پر کہلا بھیجنا تو تھا	اگرچه شما خود نیامدید (مضایقه نبود) ولیکن اینقدر هم نتوانستید که آدمی را بجهت اطلاعِ من

Persian	*Hindustany*
بزیر افتاد ازان جهت تمام آویزها و لاله هاي او شکست	لٹکا ہوا تھا سو گر پڑا جس کے باعث سارے لولک اور فانوس اُس کے توٹ گئے
من برگشتم و خواستم که از درِ پیشین فرار کنم درین بین آن زن موي مرا گرفت و نگذاشت	290 مَیں پیچھا پھرا اور چاہتا تھا کہ اگلے دروازے سے بھاگ جاؤں پر اُس عورت نے میرے بال پکڑ لیئے اور نہ جانے دیا
رسمِ خود کشیِ زنانِ هندوا ر سرکار ممنوع شده	291 ستی ہونے کی چال سرکار کے حکم سے موقوف ہوئی ہے
دیروز اِرادهٔ آمدنِ اینجا را داشتم ولیکن بسببِ شغلی که پیش آمد نیامدم	292 کل مَیں یہاں آنے والا تھا پر کچھ کام درپیش ہوا اِسلیئے نہیں آیا
هرگاه آن چیزها را اِحتیاج	293 جب مجھے اُن چیزوں کی درکار

Hindustani	Persian
تو کب سے میں اُسے برطرف کر چکا ہوتا	حال مدّتی بود که من او را اخراج کرده بودم
284 اگر میں چاہتا تو اُدھر جاتا	اگر خواسته بودم در انجا رفته بودم
285 میرا سب اعتبار تجھ پر سے جاتا رہا ہے	اعتبار تو بکلّی در نزد من ساقط شده است
286 میں اپنے باپ کے خون کا بدلا تم سے لونگا	من انتقام خون پدر خود را از تو خواهم کشید
287 سب دوسرے رستوں کی بہ نسبت اس رستے سے لوگوں کی آمد و رفت زیادہ ہے	ازین راه از سایر راهها ی دیگر مردم بیشتر تردّد می کنند
288 وہ گھوڑے پر سے گرتے گرتے بچ گیا	نزدیک بود که او از اسپ بر زمین افتد
289 وہ جھاڑ بلّور کا جو چھت سے	آن درخت بلور که بسقف آویخته بو

Hindustani	Persian
بچپن سے پہچانتا ہون	
278 پونے سے بمبئی کو آتے تمھین کئی دِن لگے؟	از پونہ تا ورودِ بمبئی چند روز طول کشید؟
279 جب میرے کارخانے مین کوئی جگہہ خالی ہوگی تب مین تم کو یاد کرونگا	ہرگاہ در کارخانۂ من منصبی خالی شد من ترا منظور خواہم داشت
280 کل اِسوقت مین پونے مین پہنچ چکونگا	فردا این وقت من بہ پونہ خواہم رسید
281 دو ہفتے پیچھے مین یِہہ کتاب تمام کر چکونگا	بعد از دو ہفتہ این کتاب باتمام خواہد رسید
282 ایک بجے (میرے پاس آیو) اُسوقت مین اپنا کھانا کھا چکونگا	بساعتِ یک بامداد آن وقت من از چاشتِ خود فارغم
283 اگر تمھاری خاطر عزیز نہوتی	اگر پاسِ شما درمیان نبود

Persian	Hindustani
	مین) بھیجا ہی
در وقتی کہ من حکم باو دادہ بودم اگر او ہمان وقت دراینجا حاضر شدہ بود جمیع اُمور موافقِ خواہشِ من بعمل می آمد	274 میرے حُکم دینے کے وقت پر اگر وہ اِدھر آیا ہوتا تو سب کام میری مرضی کے موافِق چلتا
تا ما در مُمبئی بودیم این ہر سہ نفر بقرارِ ماہی سہ روپیہ در خانۂ من غذا می خوردند و سُکنیٰ می کردند	275 جِتنی مُدّت ہم مُمبئی مین رہے اُتنی مُدّت تک یہ تین جنے میرے یہان ہر مہینے تین تین روپے دیکے رہتے اور کھاتے تھے
درین وقت برادرِ شما در چہ کار مشغول بودہ باشد	276 ابھی تُمھارا بھائی کیا کرتا ہوگا؟
من از زمانِ طفولیت او او را می شناسم	277 جب سے وُہ بچّہ تھا تب سے مین اُسے پہچانتا ہون مین اُسے

Persian	Hindustani
او من باب محجوبی من گستاخ شده است	269 وہ میری نرم مزاجی کے سبب گستاخ ہو گیا ہے
قریب تمام شہر در آتش سوخت	270 سارا شہر جل گیا تھوڑا باقی رہا یا قریب تمام شہر جل گیا
شفقت فرموده به پدر خود بگوئید که من فردا میخواہم ملاقات ایشان کرده باشم	271 مہربانی کر کر اپنے باپ سے کہو کہ کل میں تمھاری ملاقات چاہتا ہوں
در تعمیر آن خانہ زیاده از آنچہ من گمان می کردم پول خرج شد	272 وہ گھر جو بنتا ہے اس پر جتنا کہ میں آگے قیاس کرتا تھا اس سے زیادہ خرچ لگا
من باشد رضا اسپ بگی خود را بجہت روانگی تھانہ نزد شما فرستاده ام	273 میں نے بڑی خوشی سے اپنی بگی کا گھوڑا تھانے کو جانیکے لیئے تمھارے پاس (یا تمھاری خدمت)

دیں

Hindustani	Persian
261 کب سے وہ بمبئی مین نہین آیا ؟	چند گاہ ہست کہ او در بمبئی نیامدہ؟
262 اگر تمھاری ایسی حالت ہو تو تم کیا کرو؟	اگر تو در چنین حالت باشی چہ کنی؟
263 یہہ کام کل ہی کرنا تھا آج پر رکھنا لازم نہ تھا	این کار را دیروز می بایست بکنی و نہ بایست تا امروز موقوف داری
264 اُسکی تابعداری کے سبب مجھے یون کرنا پڑا	اطاعت فرمان او مرا بران داشت کہ این کار را بکنم
265 یکبارگی وے مجھپر آ ٹوٹے	آنہا بیکبارگی بر من حملہ آوردند
266 مُفسِدون کی طرح گانو کے سب لوگ یکایک جمع ہو گئے	دفعتاً جمیع مردم دہ مانند شورش طلبان اجتماع نمودند
267 اُسنے اُسکے حقمین یہہ بات جو کہی سو سُنی سُنائی کہی	او در باب فلان سخنی کہ گفت محض قول دیگران گفت
268 اُسنے یہہ کام جو کیا سو عداوت اور کینے کے روسے کیا	او این کاری را کہ کرد عناداً و عداوتاً بود

Persian	Hindustani
من بود	تری بے حرمتی نکلی
تا مدتی کہ از خدمت رخصت غائب شدن را داشتم در تمامی آن مدت تب دار بودم ازان سبب نتوانستم بخدمت رسید	255 جتنے دنونکی مجھے رضا ملی تھی اُتنے دنون تک مین تپ سے بیمار رہا اِسلیئے آنہ سکا
ظاہرًا این قول اصلی نہ دارد	256 معلوم ہوتا ہی کہ یہہ بات پکّی نہین ۔ اِس باتکا کُچھ ٹھکانا نہین
اگر او از راہِ آبگذر نگریختہ بود گرفتار شدہ بود علاوہ مظنّہ آنکہ از گرسنگی ہلاک می گشت	257 اگر وُہ موری کی راہ سے نہ بھاگ گیا ہوتا تو پکڑا جاتا اور اغلب کہ مارے بھوکھ کے مرجاتا
رفتنِ من بر رخصتِ تو موقوف است	258 میرا جانا تمھاری رضا پر موقوف ہی
خانۂ او از خانۂ من دو خانہ فاصلہ دارد	259 اُسکا گھر میرے گھر سے ایک گھر چھوڑکر ہی
او ادّعای تکلّمِ زبانِ ہندوستانی می کند [illegible]	260 وہ ہندوستانی زبان بولنے کا دم مارتا ہی

Hindustani	Persian
بناؤ تاکہ دھوپ اُسمین سے نہ چھنے	تا حرارتِ آفتاب دران نفوذ نکند ؏ روکشی (؏ روپوشی)
	پنبہ دار بجہتِ کلاہِ من بدوزناؔ؏
250 کم مین کم مَین نے تمھین تین بار کہا	اقلاً سہ دفعہ من بتو گفتم
251 جتنی چاہیے اُتنی دَولت میرے پاس ہی ؏ بقدرِ احتیاج میرے پاس دَولت ہی	من دولتِ کافی را دارم
252 مَین سورت کو جانے والا تھا اِسلئے اُسے ملنے کو اُسکے گھر کو گیا تھا	چون کہ من ارادۂ سورت را داشتم بنابران براے ملاقاتِ او بخانۂ او رفتہ بودم
253 اُس کا گھر میرے گھر کے مُتّصِل ہی ؏ پڑوس مین ہی	خانۂ او مُتّصِلِ خانۂ من است
254 اُس گفتگو کے طَور سے میری	طورِ آن گفتگو دالّ بر بی غرضی

Hindustani	Persian
243 وہ اپنے گھوڑے پر خوب جمکر بیٹھتا ہی	او بر اسپ خود مضبوط میچسپد
244 تمنے اپنا ارادہ ترت ظاہر نکرنے سے میرے کام مین بہت سا خلل ڈالا	بسبب آنکه ارادہ خود را زود تر بمن اظہار نہ کردی در کار من خلل انداختی
245 میرے جی مین آیا کرتا ہی کہ تجھے نوکری سے نکال دون	در دل من ہست کہ ترا از نوکری خود اخراج کنم
246 کیا تجھے اتنی عقل نہ تھی کہ اس بات کو دریافت کرے	اینقدر ہم عقلت نمی رسید کہ اینمعنی را دریافت کنی
247 اُسکے پاس مجھ سے دو چند (یہ دو لے) گھوڑے ہین	او دو مساوی من اسپہا دارد
248 اُسکی آمد میری آمد سے تگنی ہی	مداخل او سہ برابر مداخل من است
249 ٹوپی کے واسطے سوزنی کا غلاف	غلافی از لحاف برای کلاہ من بساز

Hindustani	Persian
234 یہہ باسن پانی سے بھر کر دیکھو اِسمین کِتنا سمائیگا	این ظرف را از آب پر کن و ببین چه قدر آب دران می گنجد
235 چھ مہینے پر تم کیا سیکھے تھے؟	شش ماه پیش ازین چه چیز می آموختی
236 جیسے وے گنتی مین کم ہین ویسے ڈیل ڈول مین بڑے ہین	اینها اگرچه در عدد کم اند اما بنا بر بزرگی جثهٔ خود برابر سپاهی می آیند
237 اِس بات کا خلاصہ یہی ہی	خلاصهٔ مطلب همین است
238 جِتنا آگے بڑھوگے اُتنا زیادہ خرابی مین پڑوگے	هر چند پیش تر میروی بدتر میشوی
239 طول طویل کرنیمین کچھ حاصل نہین	طول دادن این امر بی مصرف است
240 ہوای مرطوب کے سبب پیتی کا خانہ چِپک جاتا ہی	بسبب هوای مرطوب خانهٔ صندوق دران محکم میشود
241 ٹکیا کاغذ پر خوب بلگتی ہی	ویفر بر کاغذ خوب می چسپد
242 جونک چمڑے پر خوب بلگتی ہی	زلو بر پوست خوب می چسپد

Hindustani	Persian
بنا کشتی کے پار نہ جا سکینگے	بدون کشتی عبور ممکن نیست
227 وہ میری صلاح لیئے بغیر چلا گیا	اوبی آنکہ از من صلاح کند روانہ شد
228 یہاں سے نہ جانے کے بدلے سَو روپیئے دینے پر راضی ہوں	من متعہدم کہ صد روپیہ بدہم وازینجا برنہ خیزم
229 ہم ایک دوسرے کو کتنی ایک دیر تک دیکھتے رہے	تا دیر وقت ما یک دیگر را می نگریستیم
230 میں الگ بھگ پہاڑ کی چوٹی پر پہنچا تھا کہ اتنے میں شیر نے مجھ پر حملہ کیا	من قریب بقلۂ کوہ رسیدہ بودم کہ شیری بر من حملہ آورد
231 وہ سیڑھی پر سے نیچے گرا	او از پلہ بزیر افتاد
232 جب سے میں اس گھر میں آیا ہوں تب سے بیمار چلا جاتا ہوں	از روزی کہ من درینجا سکنی کردہ ام تا حال بیمارم
233 کون گھاٹ سب سے زیادہ ڈھالو ہے	کدام گذرگاہ از ہمہ سراشیب تراست

عمودی

Persian	Hindustani
من میخواهم (دیگر) نوکری نگهدارم زیرا که نوکری که حال دارم خوشم نمی آید	219 میں ایک (دوسرا) نوکر رکھا چاہتا ہوں کیونکہ جو نوکر ابھی میرے پاس ہے سو مجھے پسند نہیں
حیف که او زیاده ازین متوجّه احوالِ اطفالِ خود نمیشود	220 بڑا افسوس ہے کہ وہ اپنے بچّون کی زیادہ خبرگیری نہیں کرتا
من در یک روز یا دو روز خواهم رفت	221 میں ایک یا دو دِن میں جاونگا
او فلانرا به بی رحمی زد	222 اُسنے اُسکو بیرحمی سے مارا
کمی آب نمیگذارد که کشتی بگذرد	223 پانی اِتنا تھوڑا ہے کہ ہوڑی اُسمین نہ تِرےگی
موج دریا بسنگ میخورد	224 موجین چٹانون پر لہراتی ہین
موافقِ خدمتِ او من اورا در ماهه دادم	225 جیسی اُسنے نوکری کی ویسی مین نے اُسکو تنخواہ دِی
آب در رودخانه بحدیست که	226 ندی کا پانی اِتنا گہرا ہے کہ ہم

Hindustany	Persian
213 جب تم بندر سے نکلے بعد تم کو ایک آدمی تمہارا دیگر گھر کو لا یا	چون تو از بندر جدا شدی شخصی زیر بغل ترا گرفته آورد
214 اُس کے حاضر نہ ہونے کے وقت تجھ سے یہ کام نہین ہو سکتا	در غیبت او من این کار نمی توانم کرد
215 میرے بیتے کے پاس جلد جاکر خبر کرو کہ اگر تم شتاب میری مدد کو نہ آؤگے تو یقین ہے کہ مین مارا جاؤنگا	نزد پسر من بتعجیل تمام برو و بگو که اگر تو زود تر بکمک من نیائی یقین بدان که من ہلاک خواہم شد
216 نہ صرف مین اُس لگ جا پہنچا بلکہ اُس سے آگے نکل گیا	نه ہمین من باو رسیدم بلکه از و در گذشتم
217 تین آدمی چار آدمی سے لڑتے	سه کس با چار کس جنگ کردند
218 جس طرف سے آواز آئی سو صاف تمہارے سننے مین آئی ؟	از سمتی که آواز بگوش تو خورد بخوبی شنیدی ؟

تین

Hindustani	Persian
دو گھڑی تک کچھ اثر نہ کیا	ساعتے اثر نکرد
207 لکھا ہوا پیغام بھیجو نہ زبانی	پیغامِ مکتوبی بمن بفرست نہ زبانی
208 اگر اسکی مدد نہ پہنچتی تو میرا مقصد ہاتھ نہ آتا	اگر او امدادی نمی نمود من در حصولِ مدّعای خود محروم می ماندم
209 تم جانو تمھارا کام میں تو الگ رہنا چاہتا ہوں	تو خود دانی کارِ خود را من میخواہم بحالِ خود باشم و طرفدار ہیچ کدام نباشم
210 ایک لڑکا باپ پر پڑا ہے اور ایک ماں پر	یک پسر بصورتِ مادر ہست و دویمی بشباہتِ پدر
211 اسکی طرف پیٹھ کرو اور میری طرف منہہ	پشت باو کن و روی بمن
212 میں پانو چلکر گھر کو آیا یا کوئی مجھے اٹھا لایا؟	آیا من پیادہ بخانہ آمدم یا کسی مرا بخانہ آورد؟

Hindustani	*Persian*
	خفیه بعمل آورد
202 اگر مَین آگے جانتا کہ میری گائے ایسی خوبی رکھتی ہے تو اُسے بازار مین نہ بیچتا	اگر پیش ازین دانسته بودم که ماده گاوِ من بدین خوبی است اورا در بازار نمی فروختم
203 جب یہہ اتّفاق ہُوا اگر تُرت مدد پہنچتی تو اُسکی جان بچتی	بمجرّدِ وُقوعِ این واقعه اگر مدد رسیده بود او جانِ خود بسلامت می برد
204 ہمیے کی بروقت مدد پہنچنے سے گھرونکا کچھ بڑا نقصان نہ ہُوا	بسببِ آنکه ہمیہ بموقع رسید نقصانی فاحش بخانهای مردم نرسید
205 تم اُسکی آنکھ بچا کر یہہ اُٹھا لے سکتے ہو	بی آنکه او تُرا بیند می توانی این چیز را بگیری
206 زہر جو کھلایا گیا تھا اُسنے	زہری که او داده بود تا دو

Persian	Hindustani
بارچنین حرکتی صادر شود	بات ہوئی تو البتہ وہ میرے
یقین است کہ باعثِ نہایت	غضب مین پڑیگا
تکدری من خواہد بود	
تا تو مرا در بابِ مراجعت کردن	199 جب تک تم مجھے اپنے پھر آنیکا
خود خاطر جمع نکنی نمی گذارم	پکّا بھروسا نہ دو تب تک مین تمھین
کہ بروی	جانے دینے کا نہین
اگر قحط باین شدّت است	200 اگر دُکال اب سخت ہی
کہ صاحبانِ دولت از گرسنگی	کہ تونگر لوگ بھوکھے مرتے
می میرند پس مردمانِ فقیر	ہین تو غریب لوگ کسطرح بچینگے
چہ گونہ زندہ خواہند ماند	
ممکن نیست کہ او امرِ خود را بدون	201 ہونہار نہین کہ وہ اپنے کسی
مشورت بعضی از دوستان	دوست کی صلاح لئے بغیر کام
خود با چندین اِحتیاط در	اِتنی احتیاط سے اور چپ چاپ کرے

Hindustani	*Persian*
اگر تو جلد پھر نہ آویگا تو خوب مار کھائیگا	مُراجعت نکنی ترا بشدّت خواہم
اور سوا اِسکے تیرا آدھا پگار (بھی)	زد علاوہ بر آنکہ نصفِ مواجبِ
کاتا جائیگا	ترا (ہم) قطع خواہم کرد
۱۹۵ میں چاہتا تھا کہ آج باہر جاؤں	خواستم امروز بیرون بروم
پر دردِ سر کے سبب نہیں جا سکتا	ولیکن بسببِ صُداع کہ دارم
	نمی توانم رفت
۱۹۶ میرے گھوڑے نے سائیس	اسپ من سائیسِ خودم را
کو ایسی سخت لات ماری کہ وُہ لنگڑا	چنان لگدی سخت زد کہ
ہو گیا	پای او لنگ شد
۱۹۷ اگر میں وہاں ہوتا تو اُسے	اگر من در آنجا می بودم نمی گذاشتم
گھر میں سے باہر نہ جانے دیتا	کہ او از خانہ بیرون رود
۱۹۸ اِس نالائق چال کی میں در	من اِغماض از چنین رفتارِ
گذر نہیں کر سکتا اور اگر پھر ایسی	ناشایستہ نمی توانم کرد واگر

بارِ

	Hindustani	Persian
187	لیتا ہی تو لے ہمن تو چلا جا	اگر میخواہی این را بردار والّا برو
188	اگر تم ایسا کام کروگے تو مین تمھین نوکری مین سے نکال دونگا	اگر چنین کاری بکنید من شمارا از خدمت اخراج خواہم کرد
189	اُسنے اپنا غم لوگونسے چھپایا	او غم (واندوہ) خودرا از مردم نہان داشت
190	اگر وہ ایک روز آگے کوچ کرتا تو اپنے صاحب سے جا ملتا	اگر او یک روز پیشتر کوچ کردہ بود با آقای خود ملحق می شد
191	مین نے اُس پل پر ایک تھیلی پائی	در روی آن پل کیسۂ پیدا کردم
192	راضی رہنے کے بدلے وے تمنا کرنے لگے	ایشان قناعت را بمنازعہ بدل نمودند
193	برس بھر مین اُسکی کتنی آمد ہے؟	او سالی چقدر مداخل دارد؟
194	گھوڑے والے سے کہو کہ	سائیس را بگو کہ اگر زود

Persian	Hindustani
که بسیار مشکل است	
پسر من در مکتب میرود و درس	۸۳ میرا بیٹا ہر روز مکتب مین جاتا ہے
خود را حفظ میکند ولیکن چون	اور اپنا سبق زبان پر یاد کرتا ہے پر
بخانه می آید بجز بازی با برادران	جب گھر کو آتا ہے تو اپنے بھائیونکے
خود کاری دیگر ندارد	ساتھ کھیلنے کے سوا اور کچھ نہین کرتا ہے
اگر نوکر من امروز یا فردا اینجا	۸۴ آج کل اگر میرا نوکر یہان آوے
بیاید او را بگو که آقای تو نمی خواهد	تو اُسے کہنا کہ تیرا صاحب تیرا مُنہہ
دیگر روی ترا به بیند زیرا که تو	دیکھنے چاہتا نہیں کیون کہ تو نے
بی ادبی (و شوخی) میکنی	گُستاخی کی ہے
پیش ازین من بسیار مشتاق	۸۵ آگے اُسکے دیکھنے کا مُجھے بڑا
دیدن او بودم ولیکن حالا مائل نیستم	شوق تھا پر اب نہین
اگر پیشتر آمده بودید من شما را در	۸۶ اگر تُم آگے آئے ہوتے تو
خدمت خود نگه میداشتم	مین تمکو اپنی نوکری مین رکھتا

Hindustani	Persian
177 اُس نے ایک بیش قیمت گھوڑا مول لیا	او اسپی گران بہا خریده
178 یہہ وہی بانات ہے جو مین نے تھوڑے دِن پر خریدی تھی	این ہمان ماہوتی است که پیشتر خریده بودم
179 اگر تو میری نوکری مین رہا چاہتا ہے تو ہر ایک کام مقدور بھر اچھی طرح کرنا ہوگا	اگر تو میخواہی نوکرِ من باشی کارِ خود را حتّی المقدور بخوبی باید بکنی
180 تیری گفتگو سے معلوم ہوتا ہے کہ تو نے اپنے باپکو واقف کیا ہے	از قولِ تو چنان معلوم میشود که تو پدرِ خود را ازین امر آگاه کرده
181 تمھاری بولی ایسی مشکل ہے کہ مین ایک لفظ بھی نہین سمجھ سکتا	زبانِ تو چنان صعب است که یک کلمه حالی من نمیشود
182 مین نے سمجھا کہ ہندی بولی آسان ہے پر اب معلوم ہوا کہ بہت مشکل ہے	من تصوّر کردم که گفتارِ ہندی آسان است و لیکن حال معلوم شد

Hindustani	Persian
171 اگر تم ایسا کروگے تو تمھاری ہی خرابی ہوگی	در ارتکاب این امر خود را تباه خواهی کرد
172 ایسے آدمی کے ساتھ تھوڑا کام پاڑنا بہتر ہے	با چنین اشخاص هرچند معامله کمتر باشد بهتر است
173 جب مین پونے کو جاتا تھا ایک مرد رستے مین ملا جو پونے سے آتا تھا	در وقتی که من به پونه می رفتم با مردی در راه ملاقات کردم که از سمت پونه می آمد
174 پہلے ہی مین نے ایسا خیال کیا تھا اور اب تجربے سے معلوم کیا کہ حق بجانب میرے تھا	در ابتدا من چنین تصور کرده بودم و عاقبت الامر بتجربه معلوم شد که تصور من صحیح بوده
175 اسنے گردن اٹھا کر دور نظر کی	او سر راست کرده بدور نگاه کرد
176 جتنا اناج اس کھیت مین بویا گیا اسسے دس حصے زیادہ پیدا ہوا	آنچه زرع شده بود از قرار تخمی ده تخم بعمل آمد

Hindustani	*Persian*
ہندوستان کے نامدار وزیر نے فرمایا کہ جس تاریخکو یہہ حکم ظاہر ہوا اُسی تاریخ سے لوگون پر اُسکا عمل چلے	ابتدای سال قبل از تاریخ صدورِ آن بعمل بیاید ولیکن جنابِ ابہت و جلالت ہمراہ وزیرِ امورِ ہندوستان فرمودند کہ عملِ این حکم از تاریخِ صدورِ آن بر مردمان جاری شود
168 جب وہ اپنے کام پر دِل لگاتا ہے تو چار دِن کا کام چار گھڑی مین کرتا ہے	ہرگاہ او دل بکارِ خودمی بندد کارِ چہار روز را در چہار ساعت باتمام میرساند
169 اُس نے اُسکو ایک جھاڑ کی ڈالی سے لٹکا کر پھانسی دِی	او فلان را بر شاخِ درختی مصلوب کرد
170 وے بلا تأمل لڑ پڑے	آنہا در نہایت آسانی در بہانہ جوئی منازعہ بودند

Persian	Hindustani
او جرأت ندارد که در حضور من چنین سخنی بگوید ازین سبب در غیاب من میگوید	166 وُہ میرے مُنہہ پر یون بولنے ڈرتا ہی اِس لِئے میری پیٹھ پیچھے بولتا ہی
نواب مُستطاب گورنر صاحب بمن گفتند که مُمکن بود که این حکم را از ابتدای سال قبل از تاریخِ صدورِ آن جاری سازند اگر جنابِ مجدت و نجدت اِکتناه وزیرِ امورِ ہندوستان مانع نمیشدند که قبل از تاریخِ صدور جاری نشود .. نوابِ مُعلّی القاب گورنر صاحب بمن گفتند که بنا بود که این حکم از	167 نامدار گورنر صاحِب نے مُجھہ سے کہا کہ یہہ حُکم جِس تاریخکو نِکلا اُس سے آگے برس کے شروع سے جاری ہونے کا تھا پر ہِندوستان کے نامدار وزیر نے منع کِیا کہ یہہ حُکم اُسکے نِکلنے کی تاریخ کے آگے جاری نہ ہونے پاوے .. نامدار گورنر صاحِب نے مُجھے کہا کہ یہہ حُکم جِس تاریخکو صادِر ہوا اُسکے آگے برس کے شروع سے عمل مین آتا لیکن

بالہندوستان
۲۹/۰

Persian	Hindustani
ازان قبیل اُلنی است که تو	گاے اور وہ کالا گھوڑا زیادہ
وبیروز برای من فرستادی	قیمت کا ہی
دردکھن و در اکثر از شهرهای	163 دکھن اور ہندوستان کے
ہندوستان با اسپ زراعت	اکثر شہروں مین گھوڑے زراعت
کمتر میکنند	کے کام مین کم لگاتے ہین
چون این خبر دیروز بتو رسیده	164 اگر کل تم نے یہہ خبر سنی تھی
بود چرا ہماندم مرا اطّلاع ندادی	تو کیون ترت آکر مجھے خبر نہ دی
اگرچه کدخدا میگوید که در دِه مِن	165 پٹیل کہتا ہی کہ مین نہ مسکہ
هیچ نیست از قبیلِ مسکه و شیر	دے سکتا ہون نہ دودھ نہ بیضے
و تخمِ مرغ و کاه و مرغ ولیکن	نہ گھاس نہ مرغی غرض میرے
او را باید بسیار زد تا همه	گانو مین کچھ نہین لیکن اسے
چیز حاضر کند	خوب سا مارا جائے تب جو کچھ مانگو
	گے سو سب حاضر کریگا

Hindustani	*Persian*
58 میری صلاح یہہ ہی کہ آیندہ تم زیادہ ہوشیار رہو	رای من اینست کہ من بعد بسیار احتیاط کنی
59 اس روش مین تو مجھے احمق بناویگا	دریںصورت تو مرا نادان خواہی ساخت
60 اگر میرے پاس اسقدر پیسا ہوتا تو مین اس گھر کی مرمت کرتا	اگر من بقدر کفایت پول می داشتم مرمت آن خانہ را میکردم
61 تم ہندوستانی زبان باقاعدہ سیکھا چاہتے ہو تو سیکھو پر مین تو ابتک مقدور بھر ادھر ادھر سے سن سن کے سیکھا	اگر تو زبان ہندوستانی را با قاعدہ صرف و نحو می خواہی یاد گیری مختاری اما من تا امروز بقدر مقدور بواسطہ تکلم کردن با ہر کس یاد گرفتم
62 وہ غریب ہاتھی جو کل تم نے میرے واسطے بھیجا اس سے یہہ سفید	این مادہ کاو سفید و آن اسپ سیاہ در قیمت افزون

کار

Hindustani	*Persian*
جو کچھ میں کہوں سو وہ بیشک قبول کریگا	آنچہ من ازو بخواہم لامحالہ باید بجا آورد
154 چاہو تم یہہ شرط اُن سے اظہار کرو پر مجھے یقین ہے کہ وے اِس شرط پر راضی نہ ہونگے	اگر خواستہ باشی این امر را با ایشان اظہار کن ولیکن یقین من است کہ ایشان ہرگز بدین شرط راضی نخواہند شد
155 یہہ کام مشکل ہے پر مَیں بہر صورت کرونگا	این کاریست مشکل امّا بہر صورت من بجا خواہم آورد
156 اگر تو شایستہ آدمی ہوتا تو مجھے گھڑی گھڑی کہنا نہ پڑتا کہ تو اپنا کام کر	اگر تو مردِ نیک می بودی احتیاج بفرمایشِ چنین وچنان کردن نداشتی
157 اِس صورت سے وہ اپنی دولت کھو بیٹھیگا	درینصورت او دولتِ خود را برباد خواہد داد

Hindustani	Persian
جاؤ تو میرے پاس آیو نہین تو نہین	مرا ملاقات کن و الاّ فلا
۱۴۸ اِتنی دسترس مجھکو نہین	در قوّۂ من نیست که این قدر پول بدہم
۱۴۹ لڑائی کے میدان مین مردون کی مانند مرنا بھلا ہے نہ کہ نامردون کی طرح بھاگ جانا	در میدانِ جنگ دلیرانه جان دادن به که ہمچو نامردان ہزیمت نمودن
۱۵۰ کیا تمھاری روانگی کے وقت مین نے تمھین نہین جتایا تھا	آیا در وقتِ روانه شدنِ تو من ترا اطلاع نه داده بودم
۱۵۱ تم بادشاہ کا کھیس لاؤ مین وزیر کا سوانگ لاؤنگا	تو تقلیدِ آن شاه راکن و من مقلّدِ وزیرش میشوم
۱۵۲ مین تمھین خدا کا واسطہ دیتا ہون کہ یہہ بات کسی سے نہ کہنا	من ترا بخدا قسم می دہم که این سخن را بہیچکس باز گومکن
۱۵۳ وہ ایسی حالت مین ہے کہ	او با من در مقامی است که

بحکم

Persian	Hindustani
آنچہ من ازو بخواہم لا محالہ باید بجا آورد	جو کچھ میں کہوں سو وہ بیشک قبول کریگا
اگر خواستہ باشی این امر را بایشان اظہار کن ولیکن یقین من است کہ ایشان ہرگز بدین شرط راضی نخواہند شد	154 چاہو تم یہہ شرط اُن سے اظہار کرو پر مجھے یقین ہے کہ وے اِس شرط پر راضی نہ ہونگے
این کاریست مشکل امّا بہر صورت من بجا خواہم آورد	155 یہہ کام مشکل ہے پر میں بہرصورت کرونگا
اگر تو مردِ نیک می بودی احتیاج بفرمایشِ چنین وچنان کردن نداشتی	156 اگر تو شایستہ آدمی ہوتا تو مجھے گھڑی گھڑی کہنا نہ پڑتا کہ تو اپنا کام کر
درینصورت او دولتِ خود را برباد خواہد داد	157 اِس صورت سے وہ اپنی دولت کھو بیٹھیگا

Hindustani	Persian
جاؤ تو میرے پاس آیو نہین تو نہین	مرا ملاقات کن والّا فلا
148 ,, اتنی دسترس مجھکو نہین	در قوّہ من نیست کہ این قدر پول بدہم
149 ,, لڑائی کے میدان مین مردون کی مانند مرنا بھلا ہے نہ کہ نامردون کی طرح بھاگ جانا	در میدان جنگ دلیرانہ جان دادن بہ کہ ہمچو نامردان ہزیمت نمودن
150 ,, کیا تمھاری روانگی کے وقت مین نے تمھین نہین جتایا تھا ؟	آیا در وقت روانہ شدن تو من ترا اطلاع نہ دادہ بودم ؟
151 ,, تم بادشاہ کا بھیس لاؤ مین وزیر کا سوانگ لاؤنگا	تو تقلید آن شاہ راکن و من متقلّد وزیرش میشوم
152 ,, مین تمھین خدا کا واسطہ دیتا ہون کہ یہہ بات کسی سے نہ کہنا	من ترا بخدا قسم میدہم کہ این سخن را بہیچکس باز گو مکن
153 ,, وہ ایسی حالت مین ہے کہ	او با من در مقامی است کہ

Hindustani	Persian
اور اپنے دو بیٹے ضامنی میں	که سه لکهه روپیه بدهد و دو پسر
دینے چاہا تو بھی ہند کے نامدار	خود را هم گرو بدهد مع ذالک
گورنر جنرل صاحب لڑائی کی تیاری	جنابِ قمر رکاب گورنر جنرلِ
کرتے رہے	هند در تهیّهٔ لشکر جسارت نمودند
143 اِن روپیوں کے تین برابر	این تنخواه را تقسیم به سه قسمت
حصّے کرو	مساوی کن
144 وہ میوہ جو تُم گئے وقت کے	میوه هائی که پیش ازین بهمین نزدیکها
آگے لائے تھے سو سب سے اچھا	برای من آورده بودی بهتر
تھا یہہ کھانے کے لائق نہیں دوسرے	بود این لائقِ خوردن نیست
وقت اچھا لائیو	باید بار دیگر به ازین بیاوری
145 رستے میں اُسپر میری نگاہ نہ پڑی	من در راه ازو غافل شدم و او را نه دیدم
146 میں نے تمکو غیر شخص سمجھا	مَن ترا شخصِ دیگر تصوّر کردم
147 کل اگر اِس رستے سے ہو کر	اگر فردا ازین سَمت عبُور کنی

Hindustani	Persian
پگار کے سوا بھاتا بھی تجھے دونگا	هم بتو خواهم داد
۱۳۹ اُسے کہو کہ اُس بد ذات چھوکرے سے کہے کہ جب صاحب کچھ کام فرماتا ہے تو تو ہنستا ہے اگر پھر ایسا کریگا تو تیرے بدن کی کھال کھینچی جائیگی	بگو اوراکه بآن خانه تاکرد بدذات بگوید که هرگاه آقای تو ترا کاری میفرماید تو خنده میکنی اگر بار دیگر چنین امر از تو صادر شد پوست ازبدنِ تو خواهم کند
۱۴۰ معلوم ہوتا ہے کہ میرے حقمین کچھ خرابی کا کٹھن کام وہاں چلتا تھا	چنان معلوم میشود که ازبرای متضرر ساختنِ من کاری دشوار درمیان داشتند
۱۴۱ اِتنا جلد دوڑنے کے بدلے آہستے چلنا اُسکو لازم تھا کہ نہین ،	آیا نمی بایست که او در عوضِ چنین تند دویدن آهسته برود؟
۱۴۲ اگرچہ راجا نے تین لاکھ روپئے	با وجودِ آنکه راجا راضی شد

اور

Hindustani	Persian
پر اُس کے پاس گرو رکھا ہی	است
134 پہلی چوٹ کھانے کے پیچھے	در ضربتِ اولی او بہوشِ خود
وہ خوب اپنے ہوش میں تھا پر جب	بود ولیکن در ضربتِ ثانی بیہوش
دوسری کھائی تب بے ہوش ہو گیا	گشت
135 وے سب دھسکر گھر کے	جمیع ایشان بشتاب داخلِ
اندر گھسے	اندرونِ خانہ شدند
136 میں تمھیں سزا دونگا تاکہ اوروں	من ترا سزا دہم تا دیگران
کو عبرت ہو	عبرت گیرند
137 اگر وہ شام کو میرے پاس	اگر او بوقتِ شام نزدِ من بیاید
وقت اچھا لائیو [illegible] یا نہ مانگے پر میں	خواہ از من بخواہد یا نہ خواہد البتہ
145 رستے میں اُسے میری کا	من چیزی باو میدہم
146 میں نے تمکو خبر دی تو میرے	بگو اورا کہ اگر با من مسافرت
147 کل اگر اس رہنے آویگا تو میں	کنی علاوہ بر مواجب خود و خودرا [illegible]

Persian	Hindustani
رو میدهد	منہہ لگاتا ہی
ازمقابل روشنائی دورشو وتاریکی بکن	28ـ روشنی چھوڑ وہ اندھیرا چھوڑو
او شکّ دارد که دو و دو چهار است یا نه	29ـ وہ شکّ رکھتا ہی کہ دو اور دو چار ہی یا نہین
آیا پولی که بتو دادم کلاً خرج شده	30ـ کیا وہ پیسا جو مین نے تمھین دیا سو سب خرچ ہوا
در وقتِ رفتن بسمتِ ستاره ازراه پونه رفتم	31ـ مین پونے ہو کر ستارے کو گیا
او فلان کس را ازان نزاع بازداشته همراه خود ا[illegible]	32ـ وہ اُسے اُس بکھیرے سے چھڑا وہان سے اپنے ساتھ لیگیا
نوکر تو شمشیر و کمربند ترا ... کس بپانزده روپیه ...	33ـ تمھارے نوکرنے تمھاری تلوار اور کمربند (یہ پٹکا) پندرہ روپیون

Hindustani	Persian
اختیار اُسکی عورت کے ہاتھہ میں ہے	آن مرد بدستِ زنش میباشد
121 موم آگ سے گل جاتا ہے	موم از آتش گداخته میشود
122 اگر تم اِس جھاڑ کو پانی نہ سینچوگے تو وہ سوکھہ جائیگا	اگر این درخت را آب ندہی خُشک خواہد شد
123 یہہ پھول کملا گیا (یا) مرجھا گیا ہے	این گُل پژمرده شده است
124 گھر کو جا کر کھانا کھا کر جلد پھر آئیو	برو در خانه و غذا خورده بزودی مراجعت کن
125 وہ اپنا سارا مال کھا گیا	او ہمه اموالِ خود را خورد و تلف کرد
یا اُسنے اپنی ساری دولت اُڑا دی	
126 جب تم یہہ لفظ ایک بار یا دو بار پڑھ چکوگے تب اُسکی معنی کو سمجھوگے	ہرگاه این کلمه را یک مرتبه یا دو مرتبه خوانده باشی آنوقت معنی آنرا خواہی فہمید
127 وہ اپنے نوکروں کو بہت	او بسیار نوکرہای خود را

Hindustani	Persian
پر لایا ۱۶ مین نے اُسکو دو روپیون پر راضی کیا	من او را بران داشتم که بدو روپیه راضی شد
۱۷ اُنکی چال ڈھال کی بابت جو مین نے تم سے کہا سنو اُسکو مت کہنا	از بد رفتاری آنکس که من بتو گفتم زینهار باو باز گو نکنی
۱۸ اگر تم یہہ چیز مجھے نہین دے سکتے تو اُسکے عوض مین اور کچھہ دو	اگر تو این چیز را بمن نمی توانی بدہی در عوض آن چیز دیگر بده
۱۹ اگرچہ مین ہندوستانی زبان اچھی طرح نہین بول سکتا پر دیسی لوگ میری بات سمجھتے ہین	اگرچہ من زبان ہندوستانی را بخوبی تکلم نمی توانم کرد و لیکن اینقدر ہست که مردم این ولایت مدعای مرا می فہمند
۱۲۰ اُس عورت کے خاوند کی باگ اُسکے ہاتھہ مین ہے ۱۲۰ اُس مرد کا	لگام شوہر آن زن در دست خود آن زن میباشد ۱۲۰ اختیار

۱ اختیار

Persian	Hindustani
ہست و بعضی کوہہاے	پتھر بہت سے ہیں اور کئی ڈھالو
سرشیب و قریب بسرور رود	پہاڑ اور سرور کے نزدیک
خانہ ایست کہ عبور ازان	ایک نالا ہے جسمین سے پار اُترنا
خیلی دُشوار است	بہت دُشوار ہے
آیا در رودخانۂ کورہگام کشتی ہست	113 کورے گانو کی ندی پر کوئی
یا نہ ؟	ہوتی ہے ؟
بلی کشتی سرکار است اُجرتی	114 ہان سرکاری ناو ہے تمھین
نمی بایست بدہی	کچھ دینا نہین پڑیگا
کہ بتو گفت کہ آنچہ تو دیشب	115 کس نے تمکو کہا کہ جو کچھ تم نے
بمن گفتہ بودی من بفلان کس	مجھے گئی رات کو کہا تھا سو مین نے
اظہار کردم ؟	اُس سے کہا ؟
در ابتدا او از براى آن کتاب	116 پہلے اُسنے اُس کتاب کے دس
ده روپیہ خواست ولیکن	روپئے مانگے پر مین اُسکو دو روپئے

Hindustani	Persian
	میشود ؟
99 وے لوگ شاشتی سے بہت سی گھاس بھُسی کو لاتے ہیں اور اُسکی اچھی قیمت آتی ہے	آن مردم بسیار کاه از شاشتی بمبئی می آورند و آن خوب بفروش می رسد
100 کُنبی لوگون کو گھاس مین بڑا نفع کیون کر ملتا ہے ؟	بچه سبب زارعین را در داد و ستد کاه نفع بسیار عاید میشود ؟
101 کیونکہ اُسکے بونے مین کچھ خرچ یا محنت نہین پڑتی	بجهت آنکه در زراعت کردن برایشان زحمتی یا مخارجی واقع نمی شود
102 گئے برس برسات بہت ہوئی اسلئے اناج اتنا سستا ہے	پارسال باران بسیار بارید ازین جهت غلّه این قدر ارزان است
103 کتنے لوگ مجھے عرض کرنیکے	چند کس منتظر من می باشند

	Hindustany	Persian
90	یہہ رستہ کہان جاتا ہی؟	این راہ بکجا میرود؟
91	کیون تم ایسی ہلکی بات پر مجھے گھڑی گھڑی اذیت دیتے ہو؟	برای چنین امر جزئی چرا دائم زحمت بمن میدہی؟
92	رستے مین تمھین کئی دن لگے؟	سفر شما در راہ چند روز طول کشید؟
93	تم کس رستے سے آئے؟	از کدام راہ آمدی؟
94	مین کھیڑا بھروچ کوکن ہو کر آیا	من از راہ کھیرہ و بھروچ و کوکن آمدم
95	آج مین نے اُسے دیکھا اور کہا کہ کل فجر آٹھہ بجے آئیو	امروز من اورا دیدم و گفتم کہ فردا صبح بساعت ہشت بیاید
96	مین ایک دن آڑ اپنا سبق لیا کرونگا	من یک روز درمیان درس خود خواہم خواند
97	اُسے کہو کہ ہر روز سورج نکلتے ہی آیا کرے	اورا بگو کہ ہر روز وقت طلوع آفتاب بیاید
98	ان دنون کس گھڑی پو پھٹتی ہی؟	درین روزہا در چہ ساعت صبح طالع

Hindustani	Persian
پر پیسے نہ لے سکا	طلبِ خود را از وو صول نتوانست کرد
85 تم بڑے تقاضا کرنے والے ہو	تو بسیار مردِ متقاضی ہستی یا مردِ بد طلبی
86 کچھ مضایقہ نہین	چہ مضایقہ یا مضایقہ این معنی نیست یا تقلی نیست یا حکایتی نیست
87 ہمنے اُسے اِس شکستہ حالی مین دیکھکر آپس مین بہری (یا چندا) کرکے اُسے بیٹا دیا	چون ما او را درچنین شکستہ حالی دیدیم درمیانِ خود یولی تقسیم کردہ اُورا دادیم
88 بازار سے ایک پیسے کا تیل دو پیسون کی لکڑی اور دو پی کا آٹا میرے لئے مول لے آؤ	رو در بازار یک پیسہ روغن و دو پیسہ هیزم و دو پی آرد از برای من بخرو بیا
89 میں یہہ بہتر جانتا ہون کہ تمھارے بدلے مین آپ سے یہہ بات کہون	در خیالِ من پسندیدہ تر انیست کہ بعوضِ تو من خود او را بگویم

بلغ ... ۲۷

	Hindustani	Persian
79	اکثر اِس مُلک کے لوگ تُنتنے باز ہیں	اکثر مردم این ولایت لجوج و جنگجو می باشند
80	اگر تُمنے میرے کہے مُوافق کام کیا ہوتا تو میں بچ جاتا بلکہ اِس منصوبے کے سبب فائدہ پاتا پر تُمھاری بے تدبیری کے سبب مُجھے نقصان آگیا	اگر تو مطابقِ گفتهٔ من عمل کرده بودی من خسارت نمی کشیدم بلکه ازین فکری که کرده بودیم نفعی عائد می شد ولیکن بسبب سوءِ تدبیرِ تو من خسارت کشیدم
81	اُس شخص پر تُمھارا کُچھ نکلتا ہی؟	او چیزی بتو بدِه دارد؟
	اُسپر تُمھارا کُچھ قرض ہی؟	آنکس مقروضِ تو هست؟
82	اُسکے دس روپئے مُجھپر نکلتے ہیں	ده روپیه من باو بدِه دارم
83	میرے نوکر پر بازار کے لوگونکا بہت پیسا نکلتا ہی	نوکرِ من مبلغی خطیر بمردمِ بازار بدِه دارد
84	اُس نے اُسپر بہت تقاضا کیا	هرچند او تقاضای شدید نمود

Hindustani	Persian
۷۳ تمنے پیٹ بھر کر مجھکو دیکھا کہ نہین ؟	آیا مرا سیر دیدی یا نہ ؟
۷۴ چوکیدار کی آنا کانی سے قیدی بھاگ گیا	بسببِ اغماض کردنِ پاسبان قیدی فرار کرد
۷۵ وہ کہتا ہی کہ یہہ کھوکھلا ہی پر مین کہتا ہون کہ سب کا سب ٹھوس ہی	او می گوید که این چیز مجوف است اما من میگویم که تمامی آن مصمت است
۷۶ مغلائی عمل مین گجرات کا پایۂ تخت کہان تھا ؟	در ایّام سلطنتِ مغلیه دار الملکِ گجرات کجا بود ؟
۷۷ ممبئی کی آب و ہوا تمکو موافق آئی ہی کہ نہین ؟	آب و ہوای ممبئی بامزاجِ تو سازگار است یا نہ ؟
۷۸ اگر دیوار گر پڑے اور کوئی کرایہ دار گھر مین رہتا ہو تو اسکی مرمت کون کرتا ہی مالک یا کرایہ دار ؟	هرگاه شخصی بکرایه در خانه سکنی داشته باشد و دیوارِ آن خانه بیفتد مرمتِ آن بر عهدهٔ صاحبِ خانه می باشد یا مستأجر ؟

Persian	*Hindustani*
دیروز بوقتِ شام قوسِ قزح پیدا شده بود	69 کل شام کو برسات کی کمان (یا رام دھنک) تھی
این جزیره بسببِ طوفان و زلزله ویران گردید	70 یہہ جزیرہ طوفان اور زلزلے سے ویران ہو گیا
اگر کسی گرو بندد که من در مدّتِ یکساعت شش میل راه خواهم رفت باید که او در ده دقیقه یکمیل برود	71 اگر کوئی شرط مارے کہ میں ایک گھڑی میں تین کوس چلونگا تو چاہیے کہ وہ دس پل میں آدھا کوس چلے
میگوئی اگر میتوانستم میدادم لیکن اگر راست گفته بودی چنین می گفتی که اگر میخواستم می دادم یا میگوئی اگر میتوانستم میدادم اعتقاد ندارم راستی آنست که بگوئی اگر میخواستم میدادم	72 تم کہتے ہو کہ اگر میں دیسکتا تو دیتا پر اگر سچ بولتے تو یوں بولتے کہ میں دیتا اگر چاہتا

Persian	Hindustani
بیست دفعه اعتقادِ من از دیگران زیاده است که او امشب خواهد رسید	63 بیس حصّے وُہ آج راتکو آپہنچیگا
درین روزها در دربارِ او مردم بسیار جمع میشوند یا کم	64 اِن دِنوں اُسکے دربار مین لوگ بہُت سے جمع ہوتے ہیں کہ تھوڑے
ما همه علوفهٔ مرگ هستیم *** مردن حق است *** مرگ لازمِ ذاتِ هر نفس است	65 ہم سب موت کے ہاتھ میں مجبور ہیں *** مرنا حق ہے
زیر این کاسه نیم کاسه هست *	66 اِسمیں کُچھ فی ہے
میکن† چنانکه سابق میکردی *** همیشه بکنید (*** کرده باشید) چنانکه پیشتر می کردید	67 کرو جیسا آگے کیا کرتے تھے
دیشب برق و رعد بسیار بود ولیکن باران نبارید	68 گئی رات کو بہُت سا بادل گرجا اور بجلی ہوئی پر برسات نہیں برسی

* هر که سر مر کاسه را اولت طلبد شاید زیر کاسه بود نیم کاسه
† رازی میکن که شیر اندک دمد *** مادرِ مشفق لعرید حموشش -

Hindustani	Persian
57 ندی کا کِنارہ بہت سا ڈھالو ہی پر بہت اونچا نہین	کِنارۂ رودخانہ (اگرچہ) بسیار سرآشیب است ولیکن بسیار بلند نیست
58 ناو مین بیٹھہ کر جانیسے یا پانو رستے تم آسانی سے ندی پار جا سکوگے	از پایاب آسان تر ازین رود می توان عبور کرد از انکه با کشتی عبور کنی
59 جون مہینے کے آخر تک وہ اپنے وطن سے پھر نہ آیا تھا	تا اواخرِ ماہِ جون او از وطنِ خود برنگشته بود
60 یہان تمھارا رونا پکارنا عبث ہی	درینجا داد و بیداد که میکنی برای تو صرفہ ندارد ـــه بیحاصل است برای تو
61 یہہ بچہ جب ڈیڑھہ برس کا تھا تب سے اُسکا دودھہ چھڑایا	در وقتی که این طفل یکسال و نیمه شد از شیرش بریدند
62 وہ تمھارے لیئے آگ اور پانی مین کود پڑیگا ـــه وہ تمھاری خاطر اپنی جان بھی نثار کریگا	او از برای خاطرِ شما خود را در آب و آتش خواهد زد ـــه او از برای خاطرِ شما جانِ خود را هم نثار خواهد کرد

Hindustani	*Persian*
52 اُس پر چوری کی تقصیر ثابِت ہُوئی اِس لِئے سرکار کی نوکری مین سے برطرف ہُوا اَور سات برس تک دیس نِکالا گیا	تقصیرِ دُزدی براو ثابت شد بنابرآن از خدمتِ سرکار معزول گشت و تا ہفت سال اورا اِخراجِ بلد نمودند
53 سب نے سمجھا کہ وُہ ڈوبتا ہی پر وُہ تو صِرف غوطہ مارتا تھا	ہرکس تصوُّر نمود کہ او غرق می شود ولیکن او در آب غوطہ میخورد
54 یہان پانی تھوڑا ہی پر آگے بہُت گہرا ہی	(اگرچہ) اینجا آب کم است ولیکن بالاتر ازین بسیار عمیق است
55 وُہ اکثر گمبھیر اَور کم سخن ہی پر بھائی اُسکا بہُت زِندہ دِل (اَور چُلبُلا) ہی	او پیوستہ موقر و باآرام است ولیکن برادرش جلف (وخوش طبع) می باشد
56 اگر کوئی مُجھے تمھاری یاد دِلاتا تو مین تُمکو یاد کرتا	اگر کسے بخاطرِ من می آورد من (تُرا) یاد می کردم

می

Hindustani	Persian
47 وہ ایسا قابل ہی کہ بس	او قابلی است بی نظیر
48 اُسکو جلانیکے لیئے مین یہہ کرتا ہون کیون کہ وہ مجھہ پر بہت جلتا ہی	چون که او با من بغض دارد من این حرکت را برغم او میکنم تا بیشتر بغض او مشتعل شود
49 پہلے وہ یہہ کام نہین کیا چاہتا تھا پر مین نے زبردستی سے کروایا	در ابتدا او مائل نبود این کار را بکند ولیکن من او را برین کار داشتم
50 مین نے اُسے بہت سمجھایا پر وہ میری بات خاطر مین نہ لایا اِس لیئے مین نے اُسے منع کیا کہ میرے گھر مین نہ آوے	من در ترغیب و تحریص او بسیار سعی کردم ولیکن او بسخنان من التفاتی نکرد از آن سبب منع کردم که دیگر در خانهٔ من نیاید
51 تمکو گاڑی ہانکنا آتا ہی؟ (اور) وہ گھوڑا گاڑی مین غریبی سے چلتا ہی؟	می توانی که در حالتی که در کالسکه نشسته باشی اسپ برانی؟ (و) آن اسپ کالسکه را با سبکی می برد یا نه؟

Hindustani	Persian
اس لیئے تو یہہ اُمید مت رکھہ کہ اب آگے کچھہ تیرے کام کی فکر کرون	ازین توقعِ التفات از من نداشته باشی
41 ایسی ہلکی بات مین اتنی ہمت کسی کرنی بیفایدہ ہے	درخصوصِ این امرِ جزئی این قدر بافشردن خاصیتی از وی نمی بینیم
42 وہ بڑا مکھی چوس ہے	او بسیار مُمسک است
43 کاش کہ میری صلاح اُسکے دل پر زیادہ اثر کرتی	کاش نصیحتِ من در دلِ او به ازین اثر می کرد
44 وہ گھر مین بیٹھا مکھیان مارتا ہے	او در خانهٔ خود بیکار نشسته است
45 یہہ جھاڑ بڑھتا جاتا ہے کیونکہ مالی اُسکے بڑھانے کے لیئے ہر روز پانی سینچتا ہے	این درخت روز بروز نشو و نما میکند بعلتِ آنکه باغبان هر روز آبش می دهد
46 وہ شخص بھاگا شاید تم نے اُسے بھگایا	آن شخص گریخته شاید که تو او را گریزانیده باشی

Hindustani	Persian
35 تمھارے خیال مین آتا ہی کہ اگر مین حاضر ہوتا تو وہ یون کرتا ؟	آیا بخیال تو میرسد که اگر من حاضر بودم او چنین کاری میکرد ؟
36 جتنے لوگون پر تمھارا خیال تھا اُتنے لوگ وہان حاضر تھے ؟	آنقدر مردمان که پیش گمان می کردی آیا دران جا حاضر بودند ؟
37 وہ غصّے کی آگ مین چلا گیا اور اغلب ہی کہ اُسنے اپنے تئین دریا مین ڈال دیا ہوگا ؟	چون او در کمال تغیر از اینجا رفت ظاهر است که خود را در دریا انداخته باشد ؟
38 اگر تم (اُس کے) پیسے ادا نہ کروگے تو وہ تمھارا پیچھا نہ چھوڑیگا	اگر تو پول (او) را ندهی هرگز او دست از دامن تو رها نخواهد کرد
39 اگر تم اپنے کام مین غفلت کروگے تو سب کوئی تمھاری نالش کرینگے	اگر در کاری که بعهدهٔ توست اهمال و کوتاهی کنی ملامت همه را بگوش خود میشنوی
40 مین تجھے صاف کہہ دیتا ہون	من بتو راست میگویم که زیاده

Hindustani	Persian
نصیب شخص ہی	ہستی
31. اب یہہ کتاب تمام ہونے پر آئی ہی	حالا این کتاب قریب باتمام رسیده است
32. اگر دُنیا کی تمام نعمت مجھے ملے تو بھی مین نہ چاہون کہ میری بیماری کی خبر اُسے ہو کیونکہ اِسّے وہ نہایت بیقرار (اور بیکل) ہو جائیگا	اگر کسے تمام نعمت دیار الّمن بخشد نخواہم خبر بیماری مرا او بشنود زیراکه باعث تشویش او میشود اگر تمام نعمت دنیا از من باشد و از دست من برود مرا خوشتر است از انکه خبر ناخوشی مرا او بشنود
33. مَیں نے سُنا کہ وہ کل آپہنچا اب دیکھتا ہون کہ کسی نے مجھے بہکایا	شنیدم او دیروز آمده ولیکن حالا معلوم شد که کسی که این خبر بمن رسانید جعل کرد
34. ایسی لنبی نقل کے پھر بیان کرنے مین دو گھڑی لگینگین	در تکرار کردن چنین حکایتی طولانی دو ساعت دیگر طول خواهد کشید

بتمام رسید

Hindustani	*Persian*
26 جب مَین گھوڑے پر بیٹھ ایک تنگ اور بانکی گلی مین سے ہو کر جاتا تھا ایک عورت جو اُسی راہ سے چلی جاتی تھی اُس پاس جا پہنچا اور اِتّفاقاً اُسے گرا دِیا	من سواره در کوچهٔ تنگی و پیچیده (پیچ و خم) می گذشتم بازنی که از همان سَمت می رفت برخوردم و از قضا اسپ تنه زده او را انداخت
27 تمھارے پاس آنیکے آگے فلانے کے پاس جانا اُسکو لازِم تھا کہ نہین؟	قبل از آمدنِ فلان کس پیشِ تو آیا نمی بایست که او فلان کس را مُلاقات کند؟
28 مُنبئی چھوڑ کر تھانے مین تم کئی مُدّت تک رہے؟	بعد از آنکه از مُنبئی روانه شدی چند گاه در تھانه ساکن بودی:
29 تم اپنے خاوند کے یہان کیا نوکری کرتے ہو؟	تو در خانهٔ آقای خود مشغول بچه خدمتی؟
30 میرے بچار مین آتا ہے کہ تو بد	من تصوّر میکنم که تو مردی کم طالع

Persian	Hindustani
مرا برین مدار که چنین فعلِ قبیح از من صادر شود	20 ایسا برا کام میرے ہاتھ سے مت کرواو
او در قولِ خود صادق است	21 وہ اپنی بات کا سچا ہے
چون حالا وقت منقضی شد این کار تا دوشنبه باید بتعویق افتد	22 اب بہت دیر ہوئی میں یہہ کام سوموار تک موقوف رکھونگا
او مردیست ساده لوح	23 وہ بھولا آدمی ہے
من اینقدر مفلس ام که هزار دینار* نمی توانم داد تا چه رسد که هزار روپیه	24 میں اتنا غریب ہوں کہ ہزار پیسے تمکو نہیں دے سکتا تو ہزار روپئے کہاں سے دونگا
آن شخص از مواجب و مداخلِ خارجی تمامی ماهی سه هزار روپیه عاید میشود	25 درماہا اور دستوری ملکر وہ تین ہزار روپئے کی طلب پاتا ہے

* مراد از دینار درینجا دینار فارسی است و هزار دینار فارسی نیم روپیه سکه ستی میباشد

جب

Hindustany	*Persian*
26 جب وہ گھوڑے پر سے گرا اور بانکے کہین چوٹ لگی؟	آیا وقتی کہ او از اسپ افتاد آسیبی باو رسید؟
ایک عو برس ہوئے کہ مین نے اوسکو نہین دیکھا ہی	پنج سال است کہ من او را ندیده ام
15 جب وہ میرا پیغام تمھارے پاس لایا تب تمنے اُسسے کیا کہا؟	وقتی کہ او پیغام من پیش تو آورد تو جواب چہ گفتی؟
16 مُنبئی مین اُسکی بڑی عزّت ہی	در مُنبئی عزّتِ او بسیار است
17 مجھے اُتاول ہی جلدی جانے دو	تعجیل دارم بگذار زود بروم
18 میری خوشی یہہ ہی کہ اِس ملک کا کچھہ تحفہ اِنگلند کو بھیجنے کے لئے جمع کرون	میخواہم قدری از تحفہ نفیسۂ این ولایت را جمع کنم کہ بسمتِ انگلند بفرستم
19 گھر کو جاتے وقت میری ملاقات کیجو	وقتِ مراجعت بخانہ مرا ملاقات کن

Hindustani	Persian
5 اگر تھیلی ملے تو مجھ کو خبر کیجو	هرگاه کیسه پیدا شد اطلاع بمن بفرستید
6 اگر وہ مانگتا تو میں دیتا	اگر او خواسته بود می داد
7 اگر وہ مجھے مار ڈالتا تو بہتر ہوتا	اگر او مرا کشته بود بهتر می بود
8 گئی رات کو اُسکے گھر میں آگ لگی	دیشب خانهٔ او آتش گرفت
9 یہہ وہی شخص ہے جس نے تمہارے گھر کو آگ لگائی	این همان کس است که خانهٔ ترا آتش زد
10 مجھے اُس سے جان پہچان نہیں میں نے صرف اُسکا نام سُنا ہے	من همین اسم او را شنیده ام با او آشنائی (بسلام علیک به ملاقات) ندارم
11 ہر روز شام کو وُہ میری ملاقات کو آتا ہے	او هر روز وقت شام برای دیدن من می آید
12 میں تپ میں پڑا تھا اِس لئے آپکی خدمت میں حاضر نہ ہو سکا	تپ کرده بودم از آن سبب نتوانستم بخدمت برسم

جر

Miscellaneous Phrases.

باب هفتم در فقراتِ متفرقات

Hindustani	Persian
1 مجھے بچارا آتا ہی کہ اِس جملے کا صحیح ترجمہ ہندوستانی زبان مین ہند کے دیسی لوگوں کی سمجھ مین آوے ویسا کرنا بہت کر کر ممکن نہین	من تصوّر میکنم که ترجمهٔ صحیح این عبارت بزبانِ هندوستانی بوجهی که مفهوم مردمِ هند گردد اگرچه ممکن هست ولی بنهایتِ سختی
2 یہہ کام تمھارے حوالے کیا گیا ہی اگر بگڑ جاوے تو تم کو جواب دینا ہوگا	این کار با اختیارِ تست اگر ضایع شود البتّه جوابِ آن در عهدهٔ خودت می باشد
3 میرے پیچھے اُس نے میرا چاقو چرایا	در غیبتِ من او چاقوی مرا دزدید
4 مَین لڑکا نہین کہ تمھاری دھمکی سے ڈروں	من طفل نیستم که از تهدیدِ تو بترسم

Persian	Hindustani
ڈاکتر صاحب به بدنِ بیمارانِ خود رفته اند یا ازبرای مُداوای بیمارانِ خود رفته اند	209 ڈاکتر صاحب اپنے بیمارون (یا آزاریون) کو دیکھنے گئے ہین ۔
چاییدم یا نزله در سرم ریخته است یا زُکام کرده ام	210 مجھے زکام ہُوا ہے یا سردی ہوئی ہے
آن زن عروسی کرده است یا خیر	211 وہ سُہاگن ہے یا اُس عورت کی شادی ہوئی ہے ؟ یا بیاہ ہُوا ہے
بدنِ شمارا باید نگاه کرد	212 تُمھارا انگ دیکھا جاے
اورا قدرے ریوند چینی بدہید	213 اُسکو تھوڑی ریوند چینی دو
اورا بیماری فتق عارض شده است ۔	214 اُسے فتق کی بیماری ہوئی ہے یا اُسکا پانی اُترا ہے یا اُسکی رگ اُتری ہے یا اُسکا آنت اُترا ہے ۔

Hindustani	Persian
درد معلوم ہوتا ہی ؟	
203 تمکو پارے کی دوا کھانی پڑیگی	باید دوای جیوه بخوری
^a^ پارے کی دوا کھانا	
204 تمھارے جھاڑے مین کبھی سخت بکڑے چربی کے سے نکلتے ہین ؟	در براز تو گاہی پارہای سخت مانند پیه دفع میشود ؟
205 تمھارے جھاڑے کے ساتھ کیڑے (^a^ کرم) نکلے ہین ؟	در براز تو کرمها دفع شده است ؟
206 وے کسطرح کے تھے لنبے اور گول کیچوے سے یا چوڑے فیت کے جیسے ؟	آنها چگونه بودند آیا دراز و گرد مانند خراطین یا عریض مانند نوار ^a^ بافته ؟
207 کیا وے چھوٹے اور سفید سوت کے چھوٹے ٹکڑے سے تھے ؟	آیا آنها خورد و سفید مثل تارهای باریک رشته بودند ؟
208 اب تم بہت آرام سے رہو	حالا ساکت و بآرام باش

Persian	Hindustani
	زیادہ ہوتی ہے
آیا تو از ان چشم مطلق نمی بینی ؟	198 کیا تمکو اُس آنکھ سے مطلق نہین دِ ستا
آیا سابق برین کسے در چشم شما برای معالجہ دست دادہ یا جراح کاہی نشتر بچشم شما زدہ است ؟	199 کیا اُسپر کچھہ کاٹ کوٹ ہوئی ہے ؟ یا کبھی نے کبھی اُسپر نشتر لگایا ہے ؟
آیا ترسیدہ کہ اینقدر می لرزی ؟	200 کیا تم ڈرتے ہو کہ اتنا تھر تھراتے ہو ، یا کانپتے ہو ؟
سینۂ شما میسوزد ، یا بشما اثر صفر است ، یا وجع الفؤاد داری ، یا تخمہ میشود شما را ؟	201 کیا تمھاری چھاتی مین اگن (یا جلن یا سوزش) ہوتی ہے یا تمکو عمل پت ہوا ہے ، یا تمھاری چھاتی مین گرمی معلوم ہوتی ہے ؟
در زیر استخوان خورد پہلوی راست تو دردی معلوم میشود ؟	202 تمھاری دہنی (یا سیدھی) طرف کی چھوٹی پسلی کے نیچے

Persian	Hindustani
بود ؟	آئی تھی ؟
مُهرهٔ (or استخوانِ) پُشتِ تو خمیده است	190 تمھاری پیٹھ کی ہڈی بانکی ہے or تمھاری ریڑھ بانکی ہے or تمھارا لنگروڑ بانکا ہے ۔
گوشِ تو بسیار درد میکند ؟	191 تمھارا کان بہت دُکھتا ہے ؟
آیا اندرونش چرک بسیار است ؟	192 کیا اسمین بہت میل ہے ؟
آیا دہانِ تو جوشیده است ؟	193 کیا تمھارا مُنھ آیا ہے ؟
چند وقت است که دہانِ تو جوشش بهم رسانیده ؟	194 کب سے تمھارا مُنھ آیا ہے ؟
آیا تو کر هستی ؟	195 کیا تم بہرے ہو ؟
وقتِ شب بخوبی می بینی ؟	196 رات کے وقت تمکو خوب دِکھتا (or دِستا) ہے ؟
آیا بینائی چشم تو افزون میشود ؟	197 تمھاری آنکھ کی روشنی (or جوت)

Hindustani	Persian
181 ناک سے ریزش بہت سی ہوتی ہے	از بینی آب بسیار می آید
182 معلوم ہوتا ہے کہ تم کو سخت زکام ہوا ہے	معلوم میشود که ترا زکام شدید عارض شده است
183 اپنے پانو آج رات کو سوتے وقت گرم پانی میں رکھیو	پای خود را امشب وقت خواب در آب گرم باید گذاشت
184 تم میوہ یا ترکاری مت کھاؤ	میوه یا بقولات مخور
185 کیا تمھاری آنکھیں دکھتی ہیں ،	آیا چشمانت درد میکند ؟
186 رات کو نیند اچھی طرح سے آتی ہے ؟	وقت شب خوب خواب میکنی ،
187 تمھاری پسلی (پہنجر) کو چوٹ لگی ہے ،	آیا در پہلوی تو ضربی رسیده ؟
188 تمھاری ہنسلی (یہ ہانس گلے کے پاس کی ہڈی) ٹوٹ گئی ہے ؟	آیا ترقوهٔ تو شکسته
189 تمھاری چھاتی کی ہڈی پر کچھ چوٹ	آیا بر استخوان سینه ات ضربی رسیده

Hindustani	*Persian*
زور سے نہین چلتی ہی؟	الحرکت نیست؟
175 تمھارے دہنے ہاتھ کی رگون مین لہو بہت کالا معلوم ہوتا ہی	در عروقِ دستِ راستِ تو خون بسیار سیاہ معلوم میشود
176 کیا تمھارے مُنہہ کی رگون مین درد ہی؟	آیا در اَعصابِ روی تو دردی ہست؟
177 کیا اُس بچّے کے گلے مین گلٹیان (گرہین) بڑھ گئی ہین؟	آیا در گلوی آن طفل گرہ بزرگ افتادہ است یا آیا گلوی آن طفل مہرہ بزرگ کردہ است؟ یا درآوردہ است؟
178 اُس پھوڑے (یا گومڑے) کو کاٹنا چاہیے	آن دُمّل را نیشتر باید زد
179 تمھارے پانو کی نسون مین صدمہ معلوم ہوتا ہی	چنان بنظر می آید کہ در اَعصابِ پای تو صدمہ رسیدہ
180 تمھاری ناک بند معلوم ہوتی ہی؟	آیا دماغِ شما بند شدہ؟

Persian	Hindustani
ترا تمدد (یہ تسیج) اشتدت میشود ؟	166/ تمکو ترمی اکثر ہاتی ہے ؛
کاہی بر تو صدمۂ تشنج رسیدہ ؟	167/ تمکو آگے کبھی مرگی کی بیماری ہوئی تھی ؛
اورا چہل قطرۂ عرق افیون بزودی بدہید	168/ اُسکو جلد چالیس بوند (یہ قطرے) افیم کے عرق کے دو
آیا آنکس می میرد ؛	169/ کیا وہ شخص مرتا ہے ؛
من تصور میکنم کہ او شفا می یابد	170/ مین سمجھتا ہون کہ وہ درست ہوتا جاتا ہے
آیا در بدن تو قوت زیادہ معلوم میشود ؟	171/ تمھارے بدن مین کچھ زور آتا ہے ؟
در اکل و شرب پرہیز کن	172/ کھانے پینے کا پرہیز رکھیو
آیا در ریشہای گوشتِ نشیتِ تو دردی ہست ؛	173/ تمھاری پیٹھ کے پٹھے مین درد ہے ؟
نبضِ دستِ راستِ تو قوی	174/ تمھارے سیدھے ہاتھ کی نبض

Persian	Hindustani
	سے ہوا آتی ہے وہاں مت رہو
پای خود را از برودت نگهدار	160 تم اپنے پاؤں کو سردی مت لگنے دو
هرگاه تشنه شوی آب برنج بخور	161 جب تمکو پیاس لگے تب کانجی پیجو
اگر تا چند روز قوت نگیری باز در شفاخانه بیا	162 اگر تھوڑے دنون مین تمھارے بدن مین زور نہ آوے تو پھر بیمار خانے مین آئیو -
او را قدری از دوای هیضه بدهید	163 اس آدمی کو تھوڑی سی جری مری کی دوا دو
چند وقت است که ترا قی و فعل می شود؟	164 کب سے تمکو قی اور دست ہوتے ہیں؟
چنان بنظر می آید که او در حالت مرگ است	165 وہ مرنے سریکھا معلوم ہوتا ہے اسکا دم نرم ہوتا جاتا ہے

Hindustani	Persian
۱۴۹ کیا تمکو بیہوشی معلوم ہوتی ہے ؟	آیا غش می کنی ؟
۱۵۰ تمنے آگے کبھی فصد کھلوائی تھی کہ نہیں ؟	پیش ازین فصد کردہ بودی یا نہ ؟
۱۵۱ تمنے اس بچے کی کبھی سیتلا نکلوائی تھی ؟	کاهی آبلہ بر بازوی این بچہ برآوردہ ؟
۱۵۲ اسکی عمر کیا ہے ؟	او چند سالہ است ؟
۱۵۳ یہہ چھوکرا ہے کہ چھوکری ؟	پسر است یا دختر ؟
۱۵۴ تمنے اسکی پنڈلیوں پر رائی کا لیپ لگایا ہے یا نہیں ؟	بر ساق پای او خردل ضماد کردہ یا نہ ؟
۱۵۵ اکثر تم کیا غذا (یا کھانا) کھاتے ہو ؟	دائم چہ غذا می خوری ؟
۱۵۶ جہاں میں ہاتھ لگاتا ہوں وہاں بہت دکھتا ہے ؟	آیا جائیکہ من دست میگذارم درد بسیار می کند ؟
۱۵۷ جہاں تمکو درد ہے وہاں میرا ہاتھ رکھو	ہر جای تو کہ درد میکند دست مرا بجا بگذار
۱۵۸ تم اچھی طرح مدنیر رضائی اوڑھو	لحاف را (دائم) خوب بر بدن بکش
۱۵۹ ہوا آنکی جگہہ پر مت رہو ہرطرف	در رہگذار ہوا مباش

Hindustani	Persian
141 تمھاری جیبھ بہت میلی ہے ؟	رنگِ زبانِ تو بسیار تیرہ است
142 تم کچھ جلّاب لو (یا) تمکو جلّاب لیا چاہیے	مُسہل بگیر
143 کتنے دِنون سے وہ زخم تمھاری چمڑی پر ہے ؟	چند گاہ است کہ آن زخم بر پوستِ تو ہست ؟
144 تمنے کبھی اسکا کچھ عِلاج کیا تھا ؟	گاہی تو عِلاجش کردہ بودی ؟
145 کیا تمکو بہت کمزوری (یا کم قوّتی) معلوم ہوتی ہے ؟	آیا در بدنِ تو نقاہت بسیار معلوم می شود ؟
146 تمھاری جانگھ (یا ران) مین کچھ درد ہے ؟	در رانِ تو دردی ہست ؟
147 جو جگہہ مین بتاؤن اُس پر چوبیس جونکین لگاؤ	جائیکہ من ترا بنمایم ہمانجا بیست و چار زلو باید چسپانید
148 سولہ اونس (یا آٹھہ چھٹانک) لہو اُس آدمی کے بدنسے نکالو	شانزدہ اونس (یا شش صد و چہل درم) خون از بدنش برآرید

Persian	Hindustani
ازان رطوبت بسیار بر آمد	129 اسمیں سے پانی بہت نکلا
بر پای او ضرب چگونه رسیده	130 اس آدمی کے پانو پر کسطرح چوت آئی
او بچه طور افتاده	131 وہ کس طرح گرا
آیا پای او شکسته است	132 کیا اسکا پانو توٹ گیا ہی
عصابه و کمانچها بیاورید	133 پٹی اور کماچے (لکڑیاں) لاؤ
آیا او بیهوش است	134 کیا وہ بیہوش ہی
سرش بتراشید و دائم بلوشن سرد بشویید	135 اسکا سر منڈواؤ اور ٹھنڈے لوشن سے ہمیشہ دھویا کرو
آیا دستش شکسته است	136 کیا اسکا ہاتھ توٹ گیا ہی
این چگونه واقع شد	137 یہہ کس طرح ہوا
آیا درد دندان داری	138 کیا تمکو دانت کا درد ہی
من دندان شما را بکنم	139 میں تمہارا دانت نکالوں
من می بینم که آن بسیار پوسیده شده است	140 میں دیکھتا ہوں کہ وہ بہت سڑ گیا ہی

تمهاری

Persian	Hindustani
این دوا کہ میخوری از و فعل میشود یا پیچش ؟	121 جو دوا کہ تم کھاتے ہو سو اُس سے جُلاب ہوتا ہی یا مروڑا ؟
آیا پوستِ بدنِ تو خشک است یا تر؟	122 تُمھارے بدن کی چمڑی خُشک (سوکھی) یا تر (گیلی) معلوم ہوتی ہی؟
آیا دلِ تو بسیار می طپد ؟	123 تُمھارا دل بہت دھڑکتا ہی؟
آیا ترا دردِ جگر کاہی عارض شدہ؟	124 تمکو کبھی کلیجے کی بیماری ہوئی تھی؟
سفیدیِ چشمانِ تو نسبت بہ سابق زیادہ مائل بزردی است؟	125 تُمھاری آنکھونکی سُفیدی آگے سے زیادہ پیلی ہی ؟
آیا بر لثہ (آروارہ) تو جراحتی افتادہ است ؟	126 کیا تُمھارے مسوڑے پر زخم پڑا ہی؟
بر سینۂ خود پلستر گذاشتہ یا نہ؟	127 تُمنے اپنی چھاتی پر پلستر لگایا ہی یا نہین ؟
پلستر خوب آبلہ کرد یا نہ ؟	128 پلستر اچھی طرح اُٹھا یا نہین ؟

Persian	Hindustani
	میں بیچھے تم کو کچھ آرام معلوم ہوا
آیا در اعصاب شانۂ تو دردی محسوس میشود	112 تمھارے کاندھے کے ساندھ مین کچھ درد ہے
آیا او ورم کردہ است	113 کیا وہ سوجا ہے
ترا گاہی وجع مفاصل عارض شدہ بود	114 تمکو کبھی بائی (یا گٹھیا باو) ہوئی تھی
آیا زانوی تو درد می کند	115 تمھارے گھٹنے مین درد ہے
آیا در شتالنگ تو دردی ہست	116 تمھارے ٹخنے مین درد ہے
آیا در انگشتان دست و پای تو دردی ہست	117 تمھارے ہاتھ پانو کی انگلیون مین کچھ درد ہے
آیا در مرفق (یعنی مفصل بازوی) تو دردی ہست	118 تمھاری کہنی مین کچھ درد ہے
آیا دردی در کمر داری	119 تمھاری کمر مین کچھ درد ہے
آیا وقت شب درد زیاد میشود	120 رات کو درد زیادہ ہوتا ہے

Persian	Hindustani
معلوم می شود ؟	معلوم ہوتا ہے ؟
ہنگامِ نفس کشیدن درد بشدت می شود ؟	105 دم کھینچنے کے وقت درد زیادہ معلوم ہوتا ہے ؟
چند وقت است کہ سرفہ میکنی ؟	106 کب سے تمکو کھانسی ہوئی ہے ؟
آیا در وقتِ دراز شدن سرفہ بافراط نمیشود ؟	107 کیا لیٹتے وقت کھانسی زیادہ نہیں ہوتی ہے ؟
آیا بر پہلوی راست بآرامِ تمام دراز میشوی یا بر پہلوی چپ ؟	108 تم دہنی کروٹ پر بہت آرام سے لیٹتے ہو یا بائیں کروٹ پر ؟
آیا از خوردنِ این دوا چیزی افاقہ معلوم میشود ؟	109 تمکو یہہ دوا کھانے سے کچھ آرام معلوم ہوتا ہے ؟
آیا میانِ ہر دو شانہ تو دردی ہست ؟	110 تمھارے دونوں کاندھوں کے درمیان کچھ درد ہے ؟
آیا بعد از فصد کردن راحتی یافتی ؟	111 رگ کھولنے (یعنی فصد لینے) کے

Hindustani	Persian
95 دن میں کئی بار تم یہہ دوا پیتے ہو ؟	روزی چند بار این دوا را می خوری ؟
96 آخری وقت دوا کس وقت لی ؟	دوای آخری وقت را کی خوردی ؟
97 ہر وقت کتنی دوا لیتے ہو ؟	هر وقت چه مقدار دوا می خوری ؟
98 گولیاں کھانیسے پیٹ اچھی طرح آیا ؟	از خوردن حبوب فعل بافراط شد ؟
99 گولیاں کھانے کے پیچھے فجر کو ارنڈ کا تیل پیا تھا کہ نہیں ؟	بعد خوردن حبوب وقت صبح روغن بید انجیر میل نمودی یا نه ؟
100 آج تمھاری کھانسی کیسی ہی ؟	امروز سرفه توچه گونه است ؟
101 کھانستے وقت تمکو کچھہ درد معلوم ہوتا ہی ؟	آیا وقت سرفه کردن دردی معلوم میشود ؟
102 کھانستے وقت بہت تھوک نکلتا ہی ؟	آیا در وقت سرفه کردن آب دہن بسیار می آید ؟
103 تھوک کے ساتھہ کچھہ لہو نکلتا ہی ؟	آیا باآب دہن خون هم دفع می شود ؟
104 دم کھینچنے کے وقت کچھہ درد	در وقت کشیدن نفس درد

معلوم

Hindustani	Persian
88 کھانے کے پیچھے تمھارا پیٹ پھولتا ہی ؟	آیا بعد از خوردنِ غذا شکمِ تو نفخ می کند ؟
89 تمکو اُلتی اچھی طرح ہوئی ؟	تُراقی بافراط دفع شد ؟
90 تمھارے پیٹ میں کہیں دکھتا ہی ؟	در شکمِ تو جائی دردی هست ؟
91 میرا ہاتھ دبانے سے تمھارے سارے پیٹ پر کہیں درد معلوم ہوتا ہی کہ نہیں ؟	از مالیدنِ دستِ من بر تمامِ شکمِ تو دردی محسوس میشود یا نه ؟
92 جب تم جھاڑے کو جاتے ہو تب پیٹ میں کچھ درد معلوم ہوتا ہی ؟	هرگاه برای رفعِ حاجت می روی دردی در معده احساس میکنی ؟
93 پاخانہ پھرتے وقت کونتھنا (یہ کنچھنا یہ کراھنا یہ کراہنا) پڑتا ہی ؟ یہ جھاڑا کرتے وقت کچھ کانکھا ہوتا ہی ؟	آیا در وقتِ فعل کردن سختی و شدّت ترا غائط می شود ؟
94 جھاڑے کے ساتھ کچھ بلغم یا لہو نکلتا ہی ؟	با غائط بلغم یا خون برمی آید ؟

Persian	*Hindustani*
حالتِ قشعریره تا کی ماند ؟	79 تھرتھری (ہر کپکپی) کب تک رہی ؟
آیا بعد لرزه بدنِ تو بسیار گرم شد ؟	80 تھرتھری (ہر لرزے) کے پیچھے تم کو بہت گرمی لگی ؟
آیا بعد از آنکه حرارت رفع شد عَرَق بسیار کردی ؟	81 گرمی کے بعد تمکو پسینا بہت آیا ؟
آیا بولِ تو بسیار رنگین است ؟	82 تمھارا پیشاب بہت رنگیں ہے ؟
در حینِ بول کردن سوزش میشود ؟	83 پیشاب نکلتے وقت جلن ہوتی ہے ؟
هر بار چه قدر بول دفع میشود ؟	84 ہر ایک وقت کتنا پیشاب نکلتا ہے ؟
با فراط می آید یا کمتر ؟	85 بہت نکلتا ہے یا کم ؟
در پهلو یا سینه یا شکم یا پشت تو یا اعضای دیگر دردی هست ؟	86 تمھاری پسلی میں یا چھاتی میں یا معدے میں یا پیٹھ میں یا تمھارے بدن کے سانڈھوں میں کچھ درد ہے ؟
آیا تشنگی غالب است ؟	87 تمکو پیاس لگتی ہے ؟

لکھا ۲۲ بار

Hindustani	Persian
70 اُس نے مجھے کہا کہ ہیضے (ہ جری مری) کا آزار مجھکو ہوا تھا	او بمن گفت که مرا بیماری هیضه عارض شده
71 کیا تمھارا سِر دُکھتا ہی ؟	آیا دردِ سر داری ؟
72 درد کہان ہوتا ہی ؟	کجا (ہی سرِ شما) درد می کند ؟
73 ہمیشہ دُکھتا ہی یا کبھی کبھی ؟	درد دائمی است یا گاه گاهی ؟
74 تمھارا سِر بھاری ہی یا سِر مین ترک (ہ ٹیس ہ ٹپک) مارتی ہی ؟	آیا سرِ شما سنگین است یا چهند می دارد ؟
75 تمھاری آنکھ پر کچھ بوجھ سا معلوم ہوتا ہی ؟	آیا گرانیِ چشم احساس میکنی ؟
76 کب سے تمکو تپ نہین آتی ہی ؟	چند گاه است که تپ نمی آید
77 آج کچھ تپ آئی تھی کہ نہین ؟	اِمروز تپ کرده بودی ؟
78 آخری وقت کی تپ پہلے سے کچھ کم تھی ؟	آیا تپِ آخرین از روزهای دیگر کمتر بوده است ؟

Persian	*Hindustani*
پرہیز صحت می بخشد ہم پرہیز باعثِ تندرستی است	۶۶۵ پرہیز تندرستی کا سبب ہے
کاردی بر آتش تابیدہ بر آن زخم گذار تا خون بند بیاید	۶۶۶ ایک چھُری گرم کرکر اُس پر رکھو تو لہو بند ہو جائیگا
راست است کہ تو بیمار بودی ولیکن اینقدر ہم نتوانستی کہ آدمی بجہت اِطّلاعِ من بفرستی	۶۶۷ تُم بیمار تھے سو بھی پر کِسی کو بھیجکر مُجھے اِس بات کی خبر بھی نہ دے سکے
فلان کس را سگِ دیوانہ گزیدہ لہٰذا اگر عنقریب پای اورا نہ بُرند او خواہد مُرد	۶۶۸ اُس آدمی کو دیوانے کُتّے نے کاٹا ہے اِسلئے اگر اُسکا پانو تُرت نہ کاٹا جاوے تو وُہ مرجائیگا
اگر آن پسر بوقتِ ظُہر بیرون نمی رفت حرارتِ آفتاب براو اثر نمی کرد	۶۶۹ اگر وُہ لڑکا دِنکو دوپہر کے وقت باہر نہ گیا ہوتا تو دھوپ کا اثر اُسے نہیں ہوتا

Hindustany	Persian
59 تمھین کیا درد ہی ؟	چہ ناخوشی داری ؟
60 میری دہنی پسلی مین بڑا درد ہوتا ہی اور کبھی میرے دہنے کاندھے تک پہنچتا ہی دابنے اور پورا دم کھینچنے سے زیادہ ہوتا ہی	پہلوی راست من بشدّت درد می کند وگاہگاہی تا بدوش راست من میرسد واز فشردن (یا مالش دادن) و نفس کشیدن زیاد میشود
61 جہان درد ہوتا ہی تہان اپنا ہاتھ رکھکے بتاؤ .	آن موضع کہ درد می کند دست بر آن بنہ
62 ہر روز اِن گولیون مین سے دو رات کو اور ایک فجر کو کھائیو	ہر روز ازین حبوب دو دانہ بوقت شب ویکی بوقت صبح بخور
63 سارا دِن دھوپ مین پھرنے کے سبب اُسے تپ آئی	بعلت آنکہ او تمام روز در آفتاب گشت تپ کرد
64 اِن دِنون مین اِس بیماریکا بہت زور ہی	درین اوقات این بیماری بسیار غالب است

Hindustani	Persian
پہلے تم کسطرح بیمار ہوئے ؛	عارض شد ؛
54 دس ایک دن ہوئے مجھے	قریب بده روز قبل ازین دفعتاً سرما
یکایک تڑی ٹھنڈ اور تھرتھری آئی	و ارتعاش بر من غالب شد و تا
جو دو ایک گھڑی تک جاری رہی بعد	دو ساعت تقریباً طول کشید بعد
اسکے بدن بہت گرم ہوا اور پیاس	ازاں بدن من بسیار گرم شد و تشنگی
بہت لگی اور سر بہت دکھنے لگا	غالب گشت و درد سر شروع
تب پیچھے پسینا بہت سا آیا	شد و بعد ازاں عرق بسیار کردم
55 یہ تپ کب آیا کرتی ہے ؛	تپ چگونه نوبه می کند ؛
56 پہلے ایک دن چھوڑ کر دوسرے دن	در ابتدا هر دو روز یکبار می آمد ولیکن
(یہ ایک دن آڑ) آیا کرتی تھی پر اب ہر روز	حالا هر روز می آید
آتی ہے ؛	
57 اکثر کتنی دیر تک تپ رہتی ہے ؟	اکثر زمان تپ چه قدر طول می کشد
58 تین ایک گھڑی تک رہتی ہے	قریب به ۲ ساعت طول میکشد

Persian	Hindustani
اسہال و پیچش و قراقر بسیار دارم	46 میرا پیٹ بہت چلتا ہے اور مروڑا اور پیچش بہت سی ہوتی ہے اور پیٹ مین بہت گڑگڑاتا ہے
در معدہ دائمی است یا گاہ گاہ عارض می شود ؟	47 تمہارے پیٹ مین درد قائم رہتا ہے یا کبھی کبھی ہوتا ہے ؟
گاہ گاہی است ولیکن پیش از اطلاق اکثر درد می گیرد	48 کبھی کبھی ہوتا ہے اور بہت کر کر جھاڑا ہونے کے آگے درد معلوم ہوتا ہے
رنگ غائط (یعنی براز) تو چگونہ می باشد ؟	49 تمہارے جھاڑے کا رنگ کیسا ہے ؟
اکثر بلغم با اندکی خون آمیختہ دفع میشود	50 اکثر آنو (یعنی کف) ذرہ لہو سے ملا ہوا گرتا ہے
این بلغم بسیار می آید یا کم ؟	51 یہہ آنو (یعنی کف) بہت سا گرتا ہے یا تھوڑا ؟
بسیار کم	52 بہت تھوڑا
در ابتدا این بیماری بچہ واسطہ	53 پہلے تم پر بیماری کسطرح آئی ؟

Hindustani	Persian
کہ نہین ،	
40 نہین	خیر
41 اب کچھ تمھارا سر دُکھتا یا پھرتا ہی کہ نہیں ،	حالا صُداع داری یا دوران در سر هست یا نہ ،
42 تھوڑا سا سر دُکھتا ہی پر چکر نہیں آتا	قدری صُداع هست ولیکن دُوار نیست
43 ایک آدمی کو پیالہ دیکر دوا لانے کے واسطے میرے بنگلے پر بھیجو	آدم خود را با یک پیالہ در منزل من بفرست کہ دوا بیارد
44 مریض (یعنی بیمار) کو سونے کے وقت یہ دو گولیاں دیجو (یعنی کھلائیو) اور یہ شربت (یعنی کاڑھا یعنی جوشاندہ) کل فجر کو پلائیو اور اُسے کہو کہ سونے کے آگے آدھی گھڑی تک اپنے پانو گرم پانی میں رکھے	این دو حب را در وقت خواب بمریض بدہ و این جوشاندہ را وقت صبح و بگو کہ پیش از آنکہ بخواب رود پای خود را در آب گرم تا نیم ساعت بگذارد
45 تمکو کیا ہوا ہی ،	شما را چہ می شود ،

Hindustani	Persian
30 ہان مین سمجھا (پر) کھانا کیا کھاؤن؟	بلی فہمیدم (حالا) غذا چہ بخورم؟
31 آج پیچ (یہ کانجی) پیجیو اور کچھ نہین	امروز بجز کانجی* چیزی دیگر نباید بخوری
32 بہت سے کپڑے مت اوڑھو جہان لگ ہو سکے بدن ٹھنڈھا رکھو	بالاپوش بسیار مپوش و تا توانی بدن را خنک نگاه دار
33 مین پھر شام کو تمھین دیکھنے آؤنگا	من بوقت عصر باز بدیدن تو خواہم آمد
34 تمھاری بہت مہربانی مجھپر ہے اسسے مین تمھارا احسانمند ہون	من ممنون احسان شما می باشم
35 اب تم کیسے ہو؟	حالا چگونہ ہے احوال شما چگونہ ہست؟
36 آج فجر سے تھوڑا اچھا ہون	بعد از صبح قدری افاقہ معلوم میشود
37 اس دوا سے تمکو کیتی بار قے (یہ الٹی) ہوئی؟	از خوردن این دوا چند دفعہ قی شد؟
38 چار مرتبے اچھی طرح قے ہوئی	چہار دفعہ بخوبی قی کردم
39 کچھ اسسے جلاب ہوا کہ نہین یہ جھاڑا ہوا	بواسطۂ آن فعل ہم شد یانہ؟

* آب برنج جوشانیده

Persian	Hindustani
بارِشش تر شدم	میں بھیگا تھا
تو باید دوائی که قی بیارد بخوری	25 تمکو قے آنیکی دوا کھایا (کھیا) چاہیئے
بسیار خوب هرچه فرمایند	26 بہت اچھا جو کچھ آپ فرماوُگے
بس باشد رضای خود خواهم خورد	سو تری خوشی سے کھاوُنگا ہو یوگا
این سفوف را با یک پیاله آب	27 یہہ ترباز چورن) پیالہ بھر تھنڈے
آمیخته نصف حالا تناول کنند	پانی میں ملاکر آدھا ابھی ہو اور
واگر تا پانزده دقیقه قی نیاید	پندرہ پل کے پیچھے اگر الٹی نہ آوے
نصفِ باقی مانده را هم بخور	تو باقی آدھا پیو
در وقتی که ترا تهوّع شود دو سه	28 جی متلاتے ہی دو تین پیالے
پیاله آبِ گرم بخور تا معین	گرم پانی کے پیو تا کہ قے فراغت
در قی شود ،	سے ہووے ۔ الٹی اچھی طرح ہووے
آنچه من بتو گفتم فهمیدی ؟	29 جو جو میں نے تمسے کہا سو تم سمجھے ؟

بلم ہمان بلی ۲

Persian	Hindustani
بسیار کم	16 بہت تھوڑی
آیا اطلاق مُوافقِ قاعده می شود؟	17 جھاڑا (یعنی دست) برابر ہوتا ہے؟
قدری یُبوست است	18 میرا پیٹ ذرّہ قبض (یعنی بند) ہے
کی اِطلاق شده؟	19 پیٹ کب آیا تھا؟ (یعنی دست کب ہُوا تھا؟)
اِمروز صُبح	20 آج فجر کو
در اَعضای تو دردی ہست؟	21 تُمھارے بدن کے سانذون (یعنی اعضا) مین کچھ درد ہے؟
نہ بجز دردِ سر دیگر دردی (در اَعضا) نیست	22 نہین۔ سر کے درد کے سوا اَور کسی جگہہ پر درد نہین
سببِ ناخوشی خود را میدانی؟	23 تُمھین کچھ اپنی بیماری کا سبب معلوم ہے؟
سہ یا چہار روز قبل بواسطۂ	24 تین یا چار دِن ہوے مین برسات

Persian	Hindustani
زبانِ خود را بنما	8 تمہاری جیبھ دکھاؤ
آیا در ذائقہ تو طعم بد معلوم میشود	9 کیا تمہارے منہہ کا مزہ خراب ہے
بلی در دہانِ من لزوجت بسیار است وطعم بسیار تلخ می باشد خصوصاً بوقتِ صبح	10 ہاں میرے منہہ میں بہت چکنا (چکناہٹ) اور مزہ بہت کڑوا ہے خصوص فجر کے وقت
آیا دلت برہم می خورد یا تہوع میشود	11 کیا تمہارا جی متلاتا ہے یا تمکو اُلٹی آتی ہے
بلی دلم برہم می خورد و دیشب یکدفعہ قی (نیز) کردم	12 ہاں متلاتا ہے اور کل رات کو ایک بار قی (بھی) ہوئی
آیا موادی کہ با قی خارج شد تلخ بود	13 مواد جو قی میں گرا سو کڑوا تھا یا اُلٹی جو ہوئی سو کڑوی تھی
بلی بسیار تلخ بود	14 ہاں بہت ہی کڑوا تھا
آیا اِشتہای طعام داری	15 تمکو بھوکھ لگتی ہے

بھوک

Medical Phrases

باب ششم در سخنان متداولهٔ در طبابت

Hindustani	Persian
1 تمکو کیا ہوا ہی ؟	ترا چه عارض شده ؟
2 مجھکو تپ آتی ہی	تپ کرده ام
3 کب سے تم بیمار ہوے ہو ؟	چند گاه هست که ناخوش شده ؟
یا تم کب بیمار ہوے ؟	یا کی ناخوش شدی ؟
4 کل رات کو سونیکے وقت	دیشب وقت خواب
5 تم کو کیا دکھ (یا درد) ہی ؟	چه درد داری ؟
6 میرا سر بہت دکھتا ہی اور چکر آتا ہی بدن بہت گرم اور پیاس بہت ہی لگتی ہی	درد سر و دوران دارم و بدن من بسیار گرم و تشنگی بسیار غالب است
7 تمھاری نبض تو دیکھوں یا تمھاری ناڑ دکھاؤ	نبض خود را بمن بنما

Persian	*Hindustani*
اگر در آفیونهای دیگر در بابت تاریخ چیزی بشما مجرا امید هند در آن صورت شمارا می بایست که قیمت زیاده بدهید ۔ اگر در آفیونهای دیگر چیزی بشما تخفیف دادند قیمت زیاده از شما گرفته اند	۱۱۰ اگر تمکو دوسری آفیون مین سے تاریخ کی بابت کچھہ مجرا ملتا ہے تو تمکو زیادہ بھاو دینا پڑتا ہے
پاشنهٔ کفش ترا بخوابان ۔ بینداز	۱۱۱ تمہاری جوتی کا کھونٹا اتارو ۔ جوتی کی ایڑی اتارو
پاشنهٔ کفش ترا بالا بکش ۔ ور بکش	۱۱۲ تمہاری جوتی کا کھونٹا چڑھاؤ ۔ جوتی کی ایڑی چڑھاؤ

Hindustani	Persian
105 روئی کے بیپار میں نفع بہت ہے یا افیم کے بیپار میں ؟	در معاملۂ افیون نفع بسیار عائد میشود یا در معاملۂ پنبه ؟
106 دو روز بعد پیسا دینا ہوگا یعنی دیا جائیگا	بعد از دو روز وجه کارسازی خواهد شد یعنی پول داده خواهد شد
107 اُس مُلک کی تمام زمین بادشاہ سے تعلّق رکھتی ہے خواہ بلا واسطہ خواہ بواسطہ	تمام زمین آن ملک تعلّق بپادشاه دارد خواه بلا واسطه خواه بالواسطه
108 یہہ ناو کتنے پانی کی ہے یعنی یہہ ناو کتنے پانی میں جا سکتی ہے ؟	این زورق در جائیکه چقدر آب باشد میتواند برود یعنی عبور کند
109 میں بھاؤ (یعنی بیچنے) کی تاریخ کی بابت کچھہ مُجرا نہیں دونگا یعنی چھوٹ نہیں رکھونگا	من در بابت تاریخ فروش هیچ مجرا نخواهم داد یعنی من در آن قیمت که پیش فروخته ام چیزی تخفیف نخواهم داد

Persian	Hindustani
چند جریب زمین خریده و هر سال حاصلِ آن چند است ؟	۹۹ کتنے بیگھے زمین تم نے مول لی ہے اور برس برس اُسکا حاصِل کِتنا ہے ؟
آیا برین لبنها نشانِ تو هست یا نه ؟	۱۰۰ اِن کھتریون پر تمھارا کچھ نشان ہے کہ نہین ؛
هر قسم اجناس بقیمتِ اعلی بمصرفِ فروش می رسد	۱۰۱ ہر قسم کی جنس اچھے بھاو سے بِکتی ہے
جهازِ آخرین که از چین وارد شد چه جنس آورد ؟	۱۰۲ آخری جہاز جو چین سے آیا سو کیا مال لایا ؟
قیمتِ متعارفِ پنبه چه چیز است ؟	۱۰۳ روئی کا جاری (یہ معمولی) بھاو کیا ہے ؛
ازین داد و ستد بسیار کسان خسارت کشیده اند	۱۰۴ اِس بیپار مین بہت سے لوگون نے نقصان اُٹھایا ہے یہ بہت لوگ تین تیرہ ہو گئے ہین

Persian	Hinduostani
کمتر است	بہت تھوڑا ہے ۔ ضرورت بہت تھوڑی ہے
مالِ خود را بیمہ کردہ یا نہ ؟	95 تم نے اپنے مال کا بیمہ کیا ہے یا کہ نہیں ؟
این جہاز مالِ خودت میباشد یا کسانِ دیگر دران شریک می باشند	96 یہہ جہاز خاص تمھارا ہے یا اس میں کوئی بھاگی (یعنی حصہ دار) ہے ؟
درین جہاز ۳ شریک می باشند نصف مالِ خودم ہست و در نصفِ دیگر دو شریک دیگر ہستند	97 اس جہاز میں تین بھاگی ہیں آدھا بھاگ (یعنی حصہ) میرا ہے اور آدھے بھاگ میں دو شریک ہیں
تاجری در شکست و پنہان شدہ	98 ایک بیپاری نے دیوالا نکالا اور روپوش ہو گیا ہے ۔ ایک سوداگر نادار (یعنی شکستہ حال) ہوا اور بھاگ گیا ہے ۔

Hindustani	Persian
کھولا چاہتی ہے اس سے دولتمندونکو نانذ ہوگا کہ نہیں ،	واکنون صاحبانِ پول را از آن نفع خواہد شد یا نہ ،
۹۰ وے دولتمند جو بیپار نہین کرتے اور اپنے پیسون کے بیاج پر گذران چلاتے ہین انکو نفع ہوگا پر بیپاریونکو بڑا نقصان ہوگا	دولتمندانی کہ معاملہ نمی کنند و مدار زندگی ایشان بر سود پولِ خود است ایشانرا فایدہ عائد خواہد شد ولیکن تجار را نقصانِ عظیم خواہد رسید
۹۱ سب سے اچھی روئی کہاں سے آتی ہے سورت سے یا بھاؤنگر سے ،	آیا پنبۂ اعلی از سورت می آید یا از بھاؤنگر ،
۹۲ اگرچہ سورت کی روئی بہت اچھی ہوتی ہے پر بھاؤنگر کی روئی کو نہین پہنچتی	اگرچہ پنبۂ سورت بسیار نفیس است ولیکن بنفاستِ پنبۂ بھاؤنگر نمی رسد
۹۳ گئے برس روئی بہت تھوڑی آئی تھی	پارسال پنبہ بسیار کم آمدہ بود
۹۴ ابھی چین مین افیم کا کھپ	درین وقت در چین طالبِ تریاق

نمبر ۲۱

Persian	*Hindustani*
در حینی که من در فرنگستان بودم تجّار آنجا کُلّاً شکایتِ خرابیِ عود رامی کردند وآن تا بحال مُدّتِ نه ماه گُذشته	86 جب مین فرنگستان مین تھا وہان کے سارے بیپاری اپنی خرابی کی شِکایت کر رہے تھے اور اُس بات کو صِرف نَو مہینے ہوئے
چرا تجّار درین وقت سود کمتر (از معمول) می دہند؟	87 اِن دِنون سوداگر لوگ کیون تھوڑا بیاج دیتے ہین؟
از وقتی که کارِ تجارت کساد شد تجّار اِحتیاج به پول کمتر دارند بنابرآن سود کمتر می دہند	88 جب سے بیپار گھٹ گیا تب سے بیپاریونکو پیسونکی درکار تھوڑی ہی اور اِسواسطے وے بیاج تھوڑا دیتے ہین
می گویند سرکار می خواہد که لون تا*	89 لوگ کہتے ہین که سرکار نیا لون

* لون کاغذی است مانند تمسّک که کسی پولی بسرکار داد سرکار کاغذی نوشته با و میدہد وآن تمسّک است ورو دست وی دموعدِ مقرّر آن کاغذ را نشان داده سود پول خود را اخذ نماید ولیکن اصلِ پول را سرکار بصاحبش نمیکند مگر بمدّتِ مقرّره واگر صاحبِ پول وجه خود را بخواہد کاغذ تمسّک مذکوره را بکسی دیگر بقیمتِ عادله وقتِ مفروش شد دپول خود میگیرد واین را نوتِ سرکار میگویند که عبارت از کاغذ اِسکناس باشد برخلافِ نوتِ بنک یا نوتِ کرنسی که آن بمنزله پول نسبت رایج و در میانِ مردم داد و ستد میشود فقط ۱۲

Hindustani	Persian
81 یہہ جنس دوسرے بازار مین پر جوتن بکتی ہی	این جنس را در بازار دیگر جور ده می فروشند
82 آو۔ اِس تھان کے لیئے ایک روپیہ بیعانہ لو اور قیمت جو تم مانگتے ہو سو میرا نوکر لاویگا اور تھان یہان سے لیجاویگا	بیا۔ از برای این طاقہ یک روپیہ بیعانہ بگیر و نوکر من قیمت آنرا کہ تو می خواہی خواہد آورد و طاقہ را ازینجا خواہد برد
83 ایک بات بولو تم کم مین کم (آکا) کیا لوگے ،	یک حرف بگو کہ منتہای قیمت (این جنس) چند است ،
84 تم کو ابھی اپنے پیسو کا بیاج سیکڑا کیا ملتا ہی ،	حالا سود پول خود (صدی) چند عائد تو می شود ،
85 میرے خیال مین آتا ہی کہ کئی بیپاری اپنے منصوبے (اور تدبیر) سے ہمیشہ دولت مند ہو جاتے ہین اور کئی خرابی مین (بھی) پڑتے ہین	مظنہ آنکہ بعضی از تجار از تدبیر خود در معاملہ ہمیشہ صاحب پول می شوند و برخی در خسارہ می افتند

بار

Hindustani	Persian
۷۷ تم کو معلوم ہی کہ جہاز جو ڈوبا اُسکا مالک کون تھا اور اُس جہاز کا اور اُسکے کپتان کا نام کیا تھا؟	میدانی جهازی که غرق شد مالکش که بود و نام آن جهاز چه و کپتانش که بوده؟
78 مجھے معلوم نہین پر مین نے سنا کہ مالک اُسکا ایک پارسی بیپاری ہی اور اُس جہاز کا نام قادر بخش	معلوم من نیست ولیکن شنیدم که مالک آن جهاز تاجرے فارسی است و نام جهاز قادر بخش بوده ا
79 پچاس کوس کے اندر اس سے بہتر چیز ملیگی کہ نہین جو ملے تو بہتر ہی کہ مین منگوا لون نہین تو جو یہان ملتی ہی اُسی پر راضی رہا چاہیے	آیا بهتر ازین جنس بفاصلهٔ پنجاه فرسخ ازین جا ممکن الحصول است اگر هست بهتر آنست که طلب کنم والّا آنچه درینجا میسّر می شود بر همان قناعت نمایم
80 اس ملک مین اناج ایک مشت کہان بکتا ہی؟	درین ملک غلّه یکجا کجا می فروشند؟

Hindustani	Persian
74 برسون ٹنٹر چارلس فاربس نام ایک جہاز جو چین سے آیا سو ستائیس روز مین منبئی کو آپہنچا	جہاز مسمی بہ ٹنٹر چارلس فاربس که پریروز از چین آمده در مدت بیست و ہفت یوم در منبئی رسیده
75 مین نے سُنا که اِس برس بیپاریون کو افیم مین ترا توتا آیا ہی کیونکه بہه مال (اب کے سال) وہان حد سے زیاده گیا	شنیدم که درین سال تجار در تجارت تریاق نقصانی فاحش کرده اند زیرا که مالِ فراوان (درین موسم) آنجا رفت
76 لوگ کہتے ہین که بیپاریون کو روئی کا بہاو اچھا آیا ہی کیونکه ایک جہاز جو روئی بھر کر اِس بندر سے ہنکارا (ہمر روانه ہوا تھا) سو طوفان کے مارے ڈوب گیا اِس سبب سے چین مین بہاو چڑھ گیا	می گویند تجار در داد و ستد پنبه منافع بسیار نموده اند زیرا که جہازی که ازین بندر بار پنبه برداشته روانه بود بسبب طوفان در دریا غرق شد ازین جہت پنبه در چین ترقی کرد

Persian	Hindustani
او آنرا وا زد	شخص پر لکھی تھی سو اُس نے سکاری نہین
چند یوم قبل من او را ده روپیه	۶۰ کئی روز ہوئے کہ مَین نے اُسے
بوعدهٔ چند یوم قرض دادم	تھوڑے دِن کے وعدے سے دس
واو تا حال نداده	روپئے قرض دِئے پر اب تک اُسنے
	ادا نہین کِئے
اگر آن طاقه (یه توب) بقیمتِ خرید	۶۱ اگر تُم وہ تھان (یہ طاقہ) مول
بمعرفتِ تو میسّر شود من خواهم خرید	(یہ اصل) بھاؤ سے مجھے دلاؤ تو مَین لونگا
اگر این خبر دو روز پیشتر می رسید	۶۲ اگر یہہ خبر دو دِن آگے آتی تو
لا محاله در قیمتِ افیون تغییر و تبدیل میشد	بیشک افیم کا بھاؤ پھیر پھار ہو جاتا
برو دریافت کن که این جنس را	۶۳ جاؤ اور دریافت کرو کہ یہہ جنس
در هرّاج خواهند فروخت	ظاہر نیلام مین بکیگی یا باہر ہی باہر کسی کی
یا غیرِ هرّاج	معرفت سے

Hindustani	Persian
حساب سے اُسنے اُسکے پاس سے دو سَو روپئے قرض لیئے	از قرار سود صدی یک روپیہ درماہی
66 اِس جہاز مین اِتنا گھامت ہوتا ہے (یعنی یہہ جہاز اِتنا پانی لیتا ہے) کہ دِنمین دو بار بمبنے سے پانی اُلیچنا لازم ہے	این جہاز بحدی آب بر می آورد کہ، وزی دو بار آب آنرا از بمبہ (کہ عمارت از آلت آبکش باشد) باید خالی کرد
67 مین نے ایک ہنڈی پچاس روپئے کی تمھارے جوگ کی ہنڈی فلان صاحب کے اوپر لکھہ بھیجی ہے وہ نکاری نہ جائیگی	برات پنجاہ روپیہ را بنام تو بر فلان کس نوشتہ ام و برات بر گشت نخواہد کرد
68 اُس مُلک مین بہت بڑی جنس تجارت کی کونسی ہے اور کون چیز بہتایت سے پیدا ہوتی ہے؟	در آن ولایت کدام جنس را بیشتر تجارت می کنند و کدام جنس با فراط پیدا می شود،
69 مین نے ایک ہنڈی فلانے	من براتی بر فلان کس کردہ بودم نخم بر

Hindustani	Persian
61 جو سامان کہ اُس کے حوالے کیا گیا تھا اُسکے بیجا خرچ کرنیکا اُس نے کچھ احوال تمکو بتایا کہ نہین ؟	اشیائی کہ محوّل باو شدہ بود کیفیت بیجا استعمال کردنِ آنہا را بتو گفت یا نہ ؟
62 جس چیز کی بابت کہ اُس نے آگے تمھین کہا تھا اُسکا نمونہ تمھارے پاس لایا تھا کہ نہین ؟	نمونۂ آن چیز را کہ او قبل ازین بتو گفتہ بود آوردہ بود یا نہ ؟
63 بیعانے کے روپئے جو مَین نے اُسے چند روز آگے دئے تھے سو ملا کے مَین نے تین سو روپئے اُسکو ادا کئے	بانضمام پولِ بیعانہ کہ باو پیشتر دادہ بودم کُلّاً سہ صد روپیہ میشود کہ باو دادم
64 اس گھر کے بنانے مین کتنا خرچ لگا ؟	در تعمیرِ این خانہ چہ قدر پول خرج شدہ (باشد) ؟
65 ہر مہینے سیکڑے ایک ٹکا بیاج کے	او ازو دو صد روپیہ قرض گرفت

Persian	Hindustani
سال گذشتہ در فلان خطہ چہ قدر غلہ پیدا شدہ بود	55 گئے برس اُس پرگنے مین کتنا اَناج پیدا ہوا تھا ،
از جملۂ بدہِ این تمسّک چہ قدر ردّ کردۂ ہ ازبابتِ وجہِ این تمسّک چقدر کارسازی نمودۂ	56 اِس تمسّک کے پیٹ مین کتنے روپئے تم نے ادا کئے ہو دے ،
او نزدِ تو چہ جنس بطریقِ امانت سپردہ بود	57 اُسنے کیا مال تمھارے پاس امانت رکھا تھا ،
اداکردنِ این ہمہ تنخواہ چندروز طول خواہد کشید ،	58 سب پیسا بھر دینے کو تمھین کئی دِن لگینگے ،
بہر قسمی کہ می توانی حسابِ مرا مفروغ کن	59 بہرصورت میرا حساب چکا دو ،
آن جہاز بمقصدِ خود رسید یا نہ ،	60 وہ جہاز اپنی منزلِ مقصود کو پہنچا کہ نہین ،

Hindustani	Persian
تھوڑا آیا تھا ؟	
50 اس ملک میں بیپاری لوگ زکوات کی بہت سی چوری کرتے ہیں کہ نہیں ؟	آیا تجار این ولایت در گمرک خانه در ادای محصول دزدی میکنند ؟
51 بمبئی اور چین کے درمیان کس جنس کا بڑا بیپار چلتا ہے ؟	در تجارت چین یا مبئی کدام جنس عمده تجارت است ؟
52 چین میں روئی کا کھپ (یعنی خرچ) زیادہ ہے یا انگلنڈ میں ؟	در چین بیشتر پنبه را طالب اند یا در انگلنڈ ؟
53 شکنجے میں دابنے کے آگے روئی کو بکھار (یعنی کوٹھی) میں کس طرح بھرتے ہیں اور ایسی موٹی بھاری جسیم سوزندہ جنس کو ہوا سے کس طرح سنبھال رکھتے ہیں ؟	پیشتر از آنکه پنبه را شکنجه کنند در انبار چه گونه می گذارند و چنین جنس جسیم تو فال آتشگیر (یعنی جنس عظیم الجثه سبک وزن پوک) را از آسیب هوا چگونه نگهدارند ؟
54 ایک سکہ روپئے کا بھاؤ کتنا تھا ؟	قیمت یک سکه روپیه چند بود ؟

Persian	Hindustanee
در جهاز شما اکثر اوقات چه جنس می آید	3 4 تمهارے جهاز مین اکثر کیا مال آتا هی
در وقتی که این اجناس را خرید نمودی قرار شراکت با این شخص داده بودی یا نه	4 4 جب تم نے یهه جنس مول لی تب اُسمین اِس شخص کی شراکت تهی که نهین ،
سال گذشته پنبه کمتر آمده بود	5 4 گئے برس روئی تهوڑی آئی تهی
در چین بازار تریاق بسیار کساد می باشد ولیکن بازار پنبه بسیار رواج است	6 4 چین مین افیم کا بازار بهت تهندا هی پر روئی کا بهت گرم
میدانی سال گذشته پنبه بچه قیمت بفروش رسید ،	7 4 تم جانتے هو که گئے برس روئی کس بهاو سے بکی تهی ،
سال گذشته چرا پنبه این قدر گران شده بود ،	8 4 کیا سبب تها که گئے برس روئی اتنی مهنگی تهی ،
آیا بسبب ضایع شدن زراعت بود یا آنکه مال کمتر آورده بودند ،	9 4 کهیتی بگڑ جانے کے سبب یون هوا یا که مال جو سدا آتا هی اُس سے

Hindustani	Persian
(عربی بخشش) لیوے اور قرض ہفتہ بہفتہ سے ادا کیا جاوے	و تنخواہِ خود را از قرارِ قسط باز یافت کند
39 اس ہنڈی کے پیسے مجھے ادا کرنے پڑینگے کیونکہ اسکی ضمانت میرے سر پر ہے	وجہِ این برات را من باید ادا کنم زیرا کہ ضامن شدہ ام
40 وہ بنات جو آگے مین نے تم سے مول لی تھی سو اس بنات سے جو مین نے اس سے لی دگنی چوڑی ہے	ماہوتی کہ من پیش ازین از تو خریدہ بودم عرضش دو برابرِ این ماہوت میباشد کہ ازو خریدم
41 اس سکے میں خالص سونا (عربی کندن) کیتا ہے اور آمیزش (ہندی ملونی) کیتی ہے ؟	درین سکہ چہ قدر زرِ خالص ہست و مغشوش چہ قدر می باشد ؟
42 اس مبلغ مین سے اتنا وضع کرنیکے بعد کتنا باقی رہتا ہے ؟	ازین وجہ اینقدر وضع کن و ببین مابقی چہ قدر میماند ؟

Persian	Hindustani
ہر یک از اجناس بسیصد روپیہ می اُفتد	جنس تین تین سو روپئے پڑتی ہی
او یک براتِ بی مُدّت بر من نوشت و دیگر مُدّتِ ده روزه	6 ق اُس نے مُجھ پر ایک دَرسنی ہُنڈی لکھی اور دوسری دس دِن کی مُدّت کی
چند یوم قبل تاجری ہشت لکھ روپیہ ورشکست و مظنّہ آنکہ بصاحبانِ طلب روپیہ چہار آنہ عائد شود	7 ق تھوڑے دِن سے ایک بیپاری نے آٹھ لاکھ روپئے کا دیوالا نکالا اور اغلب ہی کہ روپئے مین چار آنے دیگا
فلان شخص میخواہد پانصد روپیہ بطریقِ قرض بمن بدہد از قرارِ آنکہ صد روپیہ را (ماہی) سہ ربع روپیہ سود دیگر دو شصت روپیہ مُنڈاونی*	8 ق وہ شخص مجھے پانسو روپئے بیاج دیا چاہتا ہی اِس اِقرار سے کہ (ہر مہینے) سیکڑے پونے ٹکے کا بیاج اور ساٹھ روپئے منڈاونی*

* واضح باد کہ منڈاونی لفظ ہندی است و معنی آن نولی است کہ بطریق تعارف بقرض خواہ میدہند مثلاً صد روپیہ اگر کسی قرض بگیرد بسود مقررہ اقرار میدہد و وجہی مخصوص بر آن مزید کنند علاوہ بر سود معمولے آن وجہ مخصوص را باصطلاح ہند منڈاونی گویند فقط

Persian	*Hindustani*
یک ہزار روپیہ بجناب جلالت مآب جان اسمتھ صاحب بدہ و در مخارج من حساب کن	31 نامدار جان اسمتھ صاحب کو ایک ہزار روپئے دیکر میرے کھاتے اودھار لکھو
آن شخص رسیدہ و پول شما را آوردہ	32 وہ آدمی آپہنچا اور تمھارے روپئے لایا ہی
اگر بالفعل پول بقدر احتیاج موجود نداری این اسباب را باید نسیہ بگیری	33 اگر ابھی تمھارے پاس بس پیسا نہین تو ان چیزون کو اودھار مول لیا چاہئے
آدمی خواہد در جہاز خود چہل ہزار روپیہ را بیمہ کند ولیکن ارباب بیمہ می خواہند زیادتر از متعارف حق السعی بگیرند	34 وہ چاہتا ہی کہ اپنے جہاز پہ چالیس ہزار روپئے کا بیمہ اتارے پر بیمے والے سیکڑے بہت پیسا مانگتے ہین
علی السّویت (بعد از آنکہ سویت کردم)	35 سراسری حساب سے ہر ایک

Hindustani	Persian
میرے پاس ہی	قلعہ دارم
26 یہہ چہہ مہینے کی مدت کی ہنڈی ہی	این براتی است بوعدۂ شش ماہ
27 اُسنے اپنے قرض کا حوالہ جون صاحب پر دیا	اودیہ خود را حوالہ بفلانی کرد
28 مُنبئی مین سب سے روئی کا بڑا بیپار چلتا ہی ہہ روئی بیپار کی اصل جنس ہی	در مُنبئی داد وستد پنبہ از ہمہ چیز زیاد تر است ہہ محلوج جنسِ عمدہ تجارت است
29 اُس نے اپنی ساری روئی مودل بھاؤ (ہہ اصل خرید ہہ خرید کے مول) سے بیچ ڈالی	او تمامی پنبہ ہاے خود را بمایہ کاری فروخت
30 یئے ہزار روپیئے ہین سو تم میرے کھاتے جمع کرو	این ہزار روپیہ را بگیر و در جمعِ من بیاور

۱۷۱۲

Persian	Hindustani
من پیلہ ورم مال جزئی می فروشم or من خوردہ فروشم	بیچنے والا ہون
او تاجری است کہ مال کلی می فروشد or او جملہ فروش است	21 وہ ایک رقم or (یک مشت) بیچنے والا ہی
این چای در مذاقِ تو چہ طعم دارد ?	22 اِس چا کا مزہ تمھاری دانست مین کیسا ہی ?
من خانۂ خود را بفلانی از قرار ماہی سیصد (۳۰۰) روپیہ بکرایہ دادہ ام	23 مین نے اپنا گھر مہینے کے تئین سو روپئے مقرر کر کے جون صاحب کو کرائے سے دیا ہی
من خانۂ اورا از قرار سالی دویست (۲۰۰) روپیہ کرایہ کردہ ام	24 برس کے دو سو روپئے مقرر کر کے مین نے ایک گھر اُس کے پاس سے کرائے لیا ہی
یک قطعہ زمینِ مخروبہ درونِ	25 قلعے مین ایک خالی زمین کا ٹکڑا

Persian	Hindustani
ده زرع ماهوت برای من بخر فردا قیمتش را بتو خواهم داد ضرور بابدن تو نیست	۱۵ دس گز بانات میرے لیئے مول لو اُسکا پیسا کل مین تمهین دونگا پر تم آپ مانگنے کو مت آیو
مردم منتظر اند که جهازی امروز فردا برسد	۱۶ جو دِن جاتا ہی سو کسو جہاز کے آنے میں یہ لوگ منتظر ہیں کہ ایک جہاز آج کل آپہنچے
اِدعای صد روپیهٔ ترا به پنجاه و پنج روپیه کد راسیده ام	۱۷ تمہارا سو روپیئے کا دعوی پچپن روپیون پر فیصلہ ہوا ہی (یہ مانڈولاہی)
هرگاه جهازی بسمتِ چین روانه شود مرا زود بی خبر کن	۱۸ جب کوئی جہاز چین کو جاوے مجھے تُرت خبر کیجو
این امر تاکی برهمین منوال خواهد ماند	۱۹ یہہ بات کب تک یونہین رہیگی؟
من هر قسم جنس را خوزده می فروشم	۲۰ مین ہر قسم کی جنس کا ٹھیکر (یہ پرچون)

Hindustani	Persian
۱۰ ایک ہنڈی نامدار اسمِتھ صاحب کے جوگ کی چھ مہینے کی مدّت کی میرے بھائی نے مجھ پر لکھہ بھیجی تھی	براتی بود که برادرِ من بنامِ جنابِ والا انصاب اسمِتھ صاحب بموعدِ شش ماه حوالهٔ من کرده بود
۱۱ میرے ہاتھ مین اسکا پیسا جتنا کہ ہنڈی مین لکھا تھا اُتنا نہ تھا اِس لیئے مین نے اُسکی ہنڈی سکاری نہین	چون که تنخواهِ او بقدرِ براتِ او در پیشِ من نبود براتِ اورا وازدم
۱۲ تم بولتے ہو کہ صرّاف نے کل تمھین پیسا دِیا اُسکے گِرو مین تم نے اُسے کیا دِیا ؟	پولی که میگوئی دیروز صرّاف بتو داد تو در عوضِ آن نزدِ صرّاف چه چیز گرو گذاشتی ؟
۱۳ مین نے اپنا گھر جونس صاحب کے پاس گِروی رکھا	من خانهٔ خودم را پیش جونس صاحب رہن گذاردم
۱۴ میرا کھاتا مجھے بتاؤ تا کہ مین دیکھون اُسمین کچھہ میری باقی نِکلتی ہے کہ نہین ؟	محاسبهٔ من بمن بنما تا به بینم که تتمّهٔ طلبِ من چه چیز است

Hindustani	Persian
4 (کل) اڑھائی سو گٹھیں اور آج ڈیڑھ سو جائیگیں	(دیروز) دوصد وپنجاه بسته بار شد وامروز صد وپنجاه بار خواهد شد
5 اِس بندر میں کیا کیا مال آتا جاتا ہے اور یہان کونسا پیسا چلتا ہے ؛	چه قسم از متاع درین بندر می آورند ومی برند ویول رائج این ولایت چیست
6 تم نے اِس مال کی زکواۃ فرضے میں دئی ہے کہ نہیں ؛	عشورِ این مال را در گمرک داده اید یا نه ؛
7 تم نے اِس ہنڈی کا ہنڈاون (یا ہنڈیاں) کیا دِیا ۔ تم نے یہہ ہنڈی کس بھاوسے لئی ؛	(ع) این برات را چه قیمت خریده اید
8 تم نے اُس کے ساتھ کچھ قول وقرار کیا ہے کہ نہیں ؛	با او قرار مداری داده
9 نقد پیسا ملے تو سیکڑے پانچ روپئے چھوڑدینے پر وُہ راضی ہے ۔	اگر پول نقد بدهی او راضی است که صد روپیه را پنج روپیه تنزل کند

بلکہ

Mercantile Phrases

باب پنجم در محاورات تجارت

Persian	*Hindustani*
تجّار این ولایت صد روپیہ را چہ قدر سود می دہند ؟	1 اِس مُلک کے صرّاف سیکڑے کِتنے ٹکے بیاج دیتے ہیں ؟
اگر قرض بگیری صد روپیہ را (ماہی) سہ ربع روپیہ می گیرند امّا اگر قرض بدہی بیشتر از نیم روپیہ نمی دہند	2 اگر پیسا بیاج لوگے تو سیکڑے پونا ٹکا (ہر مہینے) دینا پڑیگا پر اگر بیاج دوگے تو آدھے ٹکے سے زیادہ نہیں مِلیگا
دیروز چند بستہ پنبہ* بر جہاز بار شد	3 کل روئی کی کتنی گٹھریاں جہاز پر گئیں ؟

‡ واضح باد که معمول تجارِ فرنگ است که حساب سود پول را سال بسال و اہل ہند ماہ بماہ میکنند باین طریق که یکصد روپیہ بقاعدۂ اہلِ فرنگ در سالی [illegible] روپیہ سود و آنرا محسوب اہلِ ہند ماہی سہ ربع روپیہ که ہم در سالی نہ روپیہ میشود و طریق دیگر موافقِ حسابِ اہلِ فرنگ یکصد روپیہ در سالی شش روپیہ سودِ آن میشود و بموجب حسابِ ہندوستانی ماہی نیم روپیہ فقط

* پنبہ که در پوست باشد آنرا کوزہ [illegible] گویند و پنبہ که از پوست در آمده باشد آنرا [illegible] گویند و پنبہ که از تخم بیرون آمده باشد آنرا محلوج و پلیج و پنبہ و قطن گویند

Hindustani	*Persian*
کل جب مین نے اِسے دیکھا تھا تب پہچانا نہ تھا	دیروز وقتی که من این را دیده بودم دریده نه بود

Persian	*Hindustani*
نمود یا نہ؟	نا کہا (or انکار کیا) کہ نہیں؟
ایلچی مأمون است or ایلچی در امان است or ایلچی واجب الاحترام است or ایلچی را کشتن و اذیت روا نیست	160 ایلچی کو زوال نہیں or ایلچی واجب الاحترام ہے or ایلچی کو اذیت روا نہیں
تعجیل کار شیطانست or صبوری در حقیقت رحمانی است شتابی بدرستی کہ شیطانی است*	161 اُتاولا سو باولا or دھیرا کام رحمانی شتاب کام شیطانی
این شیشہ را کہ شکست؟ دوشب وقتی کہ من این را دیدہ بودم شکستہ نہ بود	162 یہہ کانچ کس نے توڑا؟ کل رات کو جب میں نے اسے دیکھا تھا تب توٹا نہ تھا
ورق آن کتاب را کہ درید؟	163 اُس کتاب کا ورق کس نے پھاڑا

* صبوری بجا کنی کہ ترا دین بود ؛ کہ تعجیل کار شیاطین بود ؛

Hindustani	Persian
54/ اس نے اس پر اس لیئے فریاد کی ہے کہ اسکی آبرو میں بٹا لاوے	او محض برای رسوائی وافتضاح او براو نالش نمود
55/ اگر تم گھر کے بھیتر گئے ہوتے تو کیا بیشک اُسے دیکھ پاتے ؟	آیا اگر تو اندرونِ خانه می رفتی یقیناً او را می دیدی ؟
56/ کیا یوں نہیں ہوا ہوگا کہ قیدی گھر میں رہا ہو اور تم نے اُسے نہیں دیکھا ہو ،	آیا ممکن نه بُوَد که قیدی در اندرون خانه باشد و تو او را نه بینی ،
57/ اس نے اُسے طمانچہ مارا یا گھونسا	او فلاں را طپانچه زد یا مشت
58/ جب تم قیدی کے گھر میں گئے وہ نشے کی حالت میں تھا کہ نہیں ،	در وقتی که تو اندرونِ خانهٔ این قیدی رفتی او را در حالتِ مستی و سکر دیدی یا نه ،
59/ جسوقت تم نے قیدی کو واپسے آدھا جاکر پھرنے کا حکم دیا اس نے	در وقتی که تو قیدی را بطرفِ رتّه ابوت رفتن امر نمودی او امتناع نکرد

Hindustani	Persian
بعد مُدّت وُہ میری نظر پڑا	زمانی غائب شد او باز بزودی در نظرِ من افتاد
149 تُمکو کاہے سے اُسنے مارا ؟	او ترا با چہ چیز زد ؟
150 رات اندھیری تھی اَور مَیں برابر دیکھ سکا نہیں پر مَیں سمجھتا ہوں کہ ایک موٹی سی لکڑی تھی	شب تاریک بود و یقیناً معلومِ من نشد مظنہ آنکہ چوبی ضخیمی بود
151 جب اُس نے تُمکو مارا تب تُم پُکارے کہ نہیں ؟	چون او ترا زد ہای ہوی کردی یا نہ ؟
152 مَیں بار بار پُکارا پر کوئی میری مدد کو نہیں آیا	من چند بار ہای ہوی کردم ولیکن ہیچ کس بامدادِ من نرسید
153 اگر قیدی اپنے بھائی کی پیروی کرکے اپنی جورو کو نہیں مار ڈالتا تو جوانی کے بہار میں پھانسی نہ پاتا	اگر آن شخصِ قیدی در کشتنِ زنِ خود پیروی بفعلِ برادرِ خود نمیکرد در عنفوانِ جوانی مصلوب بحلق آویختہ نمیشد

Persian	Hindustani
می توانی گفت کہ بعد از آن کہ او ترا زد بکجا رفت ؟	۵ ۱۱۱/ تم کہہ سکتے ہو کہ تمکو مارنے کے پیچھے وہ کہاں گیا ؟
او راست طرفِ خانۂ خود رفت و من باہستگی تمام عقبِ او رفتم چنانکہ او مرا ندید	۶ ۱۱۱/ وہ سیدھا اپنے گھر کی طرف گیا اور مین چپ چاپ اُسکے پیچھے ہو لیا ایسا کہ اُس نے مجھے نہین دیکھا
در وقتی کہ تو بعقب او تا بخانۂ اُو رفتی او دائم در نظرِ تو بود یا ماند زمانی از نظرِ تو غائب شد؟ راست بگو	۷ ۱۱۱/ جب تم نے اُسکا پیچھا کیا وہ دائم تمھاری نظر میں تھا یا کوئی دم تمھاری نظر سے غائب ہوا سچ کہو ؟
من اقرارِ این امر نمی توانم کرد کہ او ہرگز از نظرِ من غائب نگشت زیرا کہ گاہی درمیانِ ما فاصلہ بغایت بعید بود اما بعد از آن کہ	۸ ۱۱۱/ مین یقیناً کہہ نہیں سکتا کہ وہ میری نظر سے کبھی نہین چھپتا کیون کہ کبھی ہمارے درمیان بڑا فاصلہ پڑ جاتا تھا پر تھوڑی دیر نظر سے چھپت جانیکے

بعد از آن
بنمبر ۱۴۹

Hindustani	Persian
بات چیت کرتا تھا میں نے اسکی آواز پہچانی	می کرد من صدای اورا شناختم
۱۴۱ اس سے آگے کب سے تم اُسے پہچانتے تھے ؟	پیش از آن چند گاه می شد که اورا می شناختی ؟
۱۴۲ میں اُسے بچپن سے پہچانتا ہوں وہ بہت برس تک میرے پڑوس میں رہتا تھا ؟	من از عهدِ طفولیت اورا می شناسم و سالهای بسیار در همسایگی من ساکن بود
۱۴۳ اُسکا ساتھی کون تھا اور جب تم نے اُنکو بات چیت کرتے سُنا تم اُنسے کتنی دور کھڑے تھے ؟	رفیقِ او که بود و در وقتی که گفتگوی ایشان شنیدی بچند قدم فاصله ایستاده بودی ؟
۱۴۴ میں اُسکے ساتھی کو پہچانتا نہیں پروے مجھ سے ایک یا دو قدم دور کھڑے تھے	نمیدانم رفیقِ او که بود ولیکن فاصلهٔ ایشان از من یک دو قدم بیش نه بود

Hindustani	Persian
سوداگر ہین اور اُنکے نام تمھارے دفتر مین لکھے ہوئے ہین کہ نہین؟	ہستند و نامہای ایشان در دفتر تو ثبت است یا نہ؟
334 وہ کچھ کہتا ہی اور تم کچھ کہتے ہو	او چیزی میگوید و تو چیز دیگر میگوئی
335 مین اُنکی فریاد سننے کا نہین	من متحمل شکایت انخواہم شد
336 اُن کی بات چیت کا مضمون کیا تھا؟	مضمون گفتگوی ایشان چہ بود؟
337 اوّل سے آخر تک جو کچھ ہوا سو مین نے تمسے کہہ سنایا	آنچہ واقع شدہ من البدایہ الی النہایہ بتو اظہار کردم
338 اُسنے بہت سی دھینگا مشتی (یہہ دھانذھل) کرکے اُسے دھمکی دی	او بحرکات تند و تیز او را تہدید کرد
339 تم کس طرح جانتے ہو کہ یہہ وہی آدمی ہی جسنے تمکو مارا؟	تو چگونہ میدانی کہ این ہمان کس است کہ ترا زد؟
340 جب وہ اپنے ساتھیون سے	در وقتی کہ او با رفقای خویش گفتگو

بات

Hindustani	Persian
لینے دینے کی چال ہی اور اُس پر	معمول است وشہادت و دستخط
شاہدی اور صحیح (بھی) ضروری کہ نہین؟	(ہم) برآن لازم است یا نہ ؟
128 / تم اپنی زمین گرو رکھکر پیسا جو	تو زمین خود را گرو گذاشتہ وجہی
لیتے ہو سو اُسے کیا کرتے ہو؟	کہ می ستانی آنرا چہ می کنی؟
129 / گرو نامے کے قرار موجب تمھاری	بموجب قرار داد (این) گرو نامہ مدت
مدت پوری ہوئی	منقضی گشتہ
130 / ایسی جھوٹھی تہمت لگانے کے	از برای چنین بہتان جعلی کہ کردی
سبب سے تم کو سزا دیا چاہیے	ترا سیاست باید کرد
131 / جب اُس نے تمکو مارا کیون تم نے	چون او ترا زد چرا نالش نکردی؟
فریاد نہین کی؟	
132 / جب سے پٹیل مر گیا تب سے	از وقتی کہ پٹیل (یعنی رئیس دہ)
اُسکا کام کون چلاتا ہی؟	مرد منصب او را بکہ دادند؟
133 / اِس پرگنے مین کوئی بڑے	آیا درین تعلقہ تاجران معتبر

Hindustani	Persian
آبرووالا شخص میری نوکری مین آنے سے رُک جایگا اِس لِئے چاہیے کہ تم اُسے تاکید کرو کہ اِس بات سے ہاتھ اُٹھاوے نہین تو مُجھے اُس پر فریاد کرنا پڑیگا	بسبب آنکه مردمِ معتبر از نوکری من اِمتناع مینمایند بنا برین باید تو او را حذر کنی که دست ازین حرکت بردارد وِالّا لابُدّ من بجہتِ او نالش خواہم کرد
۱۲۵ جب وُہ تمھارے نزدیک آپہنچا تب اگر اُس کی تَوپی نہین گر پڑی تو کیا وُہ تمکو مارتا ؟	آیا چون او بتو نزدیک شد اگر کلاہِ او برزمین نیفتاده بود ترا زده بود ؟
۱۲۶ تمھارے پہنچنے کے آگے اگر وُہ وہان سے نِکل گیا ہو تو اُس کے بھاگنے کی بابت مین خوب پوچھ پاچھ کیجو کہ کِس صورت سے بھاگا	اگر پیش از آنکه تو آنجا برسی او رفته باشد حقیقتِ گریختنِ او را خوب تحقیق کن
۱۲۷ (اِس مُلک مین) کیا قبالہ لِکھ	آیا قباله نوشتن (درین ولایت)

Hindustani.	Persian.
اُس نے کیا ہے	
23 تمکو یاد ہے جو تم نے کہا تھا کہ گئے	بخاطر داری آنچه تو گفته بودی
مہینے کی پچیسوین تاریخ کی رات کو چورون	که بتاریخ بیست و پنجم ماهِ گذشته
نے گھات کرکے پنویل اور پونے کے	بوقتِ شب شخصی را در راهی که
درمیان رستے پر ایک آدمی کو لوٹا	مابینِ پنویل و پونه می باشد دزدان
اور یون معلوم ہوتا تھا کہ یہہ کام پولیس	کمین کرده غارت نمودند و ظاهراً
کے سپاہیون نے کیا	چنان تصوّر می رفت که البتّه
	سپاهیانِ پولیس مرتکبِ این
	فعل شده باشند
24 وہ بازار مین جھوٹھ موٹھ بولتا پھر	او در بازار می گردد و جعل می کند
تا ہے کہ مین نے اُسکے بیٹے کو جو میرا	که من پسرِ او را که سائیسِ من می باشد
سائیس ہے مارا اور بدسلوکی کی اور یہہ بات	زدم و آزارش نمودم و چون
میرے حق مین زبون ہے کیونکہ کوئی	این شهره برای من بسیار ضرردار

Hindustani	Persian
آگے کبھی تمھارے سُننے مین آیا تھا کہ اُسنے اپنی جورو سے بدسُلوکی کی ہو	ہرگز شنیدہ کہ او بازنِ خود بدرفتاری کردہ (باشد) ؟
۲۱ اچھا اُسے کہو کہ تم کو سزا نہ دی جائیگی لیکن اگر پھر ایسی تقصیر کروگے تو نہ بچوگے اور ابھی تم محض اپنی (اگلی) نیک چال کے سبب سے بچتے ہو	بلی بگو او را کہ سزا نخواہی یافت ولیکن اگر بارِ دیگر مرتکب چنین فعل شوی خلاصی ممکن نیست زیرا کہ محض نیکو رفتاری (سابق) تو ترا درین وقت رہائی دادہ
22 میرے جی مین آتا ہے کہ اِس شخص کو معاف کرون کیون کہ اگرچہ صاف معلوم ہے کہ مُقرّر اِس گُناہ کا کرنیوالا تو وہی ہے پر مجھے یقین ہے کہ جس شخص کو اُس کام کے کروانے کی غرض تھی اُسکے ورغلانے سے	ارادہ دارم کہ تقصیرِ این شخص را مُعاف کنم باوجودِ آنکہ بر من خوب معلوم است کہ مقصّر است ولیکن از آنجا کہ بر من یقین است کہ صاحب غرضی او را درین باب تحریص کردہ لہٰذا او را عفو میکنم

Hindustani

ایسی اندھیری تھی کہ دس یا پندرہ گز کے فاصلے سے
آگے کچھ نظر نہیں آتا تھا اور دوسرا گواہ قسم کھا کر
بولتا ہے کہ چمکتی چاندنی پڑتی تھی اسلئے تم کسطرح
اسکی یا اسکی گواہی پر بھروسا کر سکتے ہو ؟

118 میری نظر میں نہیں آتا کہ کسلئے تم دونوں کی
گواہی پر بھروسا نہیں لاؤگے (کیونکہ) پہلا گواہ آبرو
والا شخص ہے وہ جھوٹی شاہدی نہ دیگا اور دوسرا
مشہور بدنیت اور بدخصلت ہے

119 یہہ بات سچ ہے سہی پر عدالت کے صاحبونکو
چاہئے کہ باہر کی بات جو انکے کانمیں پڑے اسپر دھیان
نہ لگاویں بلکہ جو گواہی ظاہراً عدالت میں انکے
سامھنے گذرے اسپر سے انصاف کریں

120 یہہ بات جو تم بولتے ہو اسکے

Persian

کہ شب بحدی تاریک بود کہ زیادہ از دہ
یا پانزدہ گز در مقابل هیچ چیز مرئی نمی شد
و دیگری قسم یاد می کنند و میگوید کہ ماہتاب
درخشان بود پس تو شہادت آنہا را چہ گونہ
باور توانی کرد ؟

نمیدانم چرا شہادت ہر دو را باور نکنی (زیرا کہ)
گواہ اول آدمی معتبر می باشد (ہرگز) گواہی دروغ
نمیدہد و گواہ ثانی در شرارت و بدنہادی
مشہور می باشد

اگرچہ میگوئی راست و درست است لیکن صاحبان
عدالت را* نشاید کہ آنچہ از خارج بشنوند بر آن
فریفتہ شوند بلکہ از شہادتی کہ ظاہراً در عدالت
پیش ایشان آید بر آن عمل کنند

قبل از وقوع این امر کہ تو میگوئی

* There is, in the Anglo-Persian column, an oversight which is here rectified

Persian	Hindustani
می خواست خود را از دیوار محبس بر زمین اندازد کسی که با او تکلم میکرد من نبودم ؟	اپنے تئیں گرا دینے پر تھا اُس وقت اُسکے ساتھ جو شخص بات چیت کرتا تھا سو میں نہیں ؟
چون تو آن قیدی را در بندرِ کشتی ساز خانه در حالتی که او میخواست در بغله سوار شود گرفتار کردی دست بندی در دستِ او بود یا نه ؟	۱۱۵ جب تم نے قیدی کو گودی سدر پر ہوڑی میں چڑھتے چڑھتے پکڑ لیا اُسوقت اُس کے ہاتھ مین کوئی ہتھ کڑی تھی کہ نہیں ؟
در عینِ وقوعِ دزدی شخصی که در اندرونِ خانه خوابیده بود آیا او از صدای دزدان بیدار شده باشد؟ راست بگو و هیچ مترس	۱۱۶ جب چوری ہوئی تب وہ شخص جو گھر میں سوتا تھا سو چوروں کے غل مچانے سے جاگاہ ہوگا؟ سچ کہو اور کسی باتکا ڈر مت رکھو
یکی از گواهان قسم می خورد و میگوید	۱۱۷ ایک شاہد قسم کھا کر کہتا ہے کہ رات

Persian	Hindustani
و چون وزدانرا با غارت کرنرا	اور جب تم نے ان چوروں کو لوٹ کا
دیدی چراهمان دم بانگ بلند	اسباب لیجاتے اور بھاگتے ہوئے دیکھا
نزدی که هردم یکبک تو برسند؟	تو کیوں تم نے تُرت شور نہ کیا تا کہ
	لوگ تمھاری مدد کو آویں؟
هر وقت که وزدی می شود اکثر	2 ,, جب کبھی چوری ہوتی ہے تو
آنست که سپاهیان سرکار	اکثر یوں اتفاق ہوتا ہے کہ سرکار کے
ازان چشم پوشی (یعنی اغماض)	پیادے (یعنی پہرے والے) اُس سے
می کنند	اغماض (یعنی آناکانی) کرتے ہیں
آیا این قیدی پیش از مردن آن	3 ,, کیا قیدی اُس مرنے والی کے
زن با او تعشّقی داشت؟	ساتھ اُس کے مرنے کے آگے کچھ
	عشقبازی رکھتا تھا؟
بدون تشکیک می توانی انکار کنی	4 ,, تم بیدھڑک انکار کر سکتے ہو کہ
و بگوئی که در وقتی که آن قیدی	جس وقت قیدی قیدخانے کی دیوار پر سے

Persian	*Hindustani*
و اورا بتیز نگاہ میکردم علاوہ بر پیشانی او داغی معاینہ دیدم و می توانم قسم بخورم کہ این قیدی ہمان است	اور اُسے بغور دیکھ رہا تھا اور یہہ بھی دیکھا کہ اُسکی پیشانی پر ایک داغ ہی اور قسم کھاکر کہہ سکتا ہون کہ قیدی وہی شخص ہی
آیا این قیدی بمرتبۂ بتو نزدیک بود کہ آنچہ تو گفتی بآن شخصی کہ از رجالۂ لشکر بود تواند شنید ؟	۱۰۸ کیا قیدی اِتنا نزدیک تھا کہ جو کُچھ تمنے اُس بھیر بنگا کے آدمی (یہہ بھیر والے) سے کہا سو اُسکے سُننے مین آتا ؟
من قیدی را دیدم کہ موی سر زن خود را می کشید و او را می زد	۱۰۹ مین نے قیدی کو اپنی جورو کے بال پکڑ کر کھینچتے اور اُسے مارتے دیکھا ۔
تو از کجا دانستی کہ این ہمان کس است کہ طفل را زد ؟	۱۱۰ تم کس طرح جانتے ہو کہ یہہ وہی شخص ہی جسنے چھوکریکو مارا ؟
تو در حین وقوع دزدی در کجا بودی	۱۱۱ جب چوری ہوئی تم کہان تھے

اور تم

Hindustani	Persian
بھاگ سکا ہوگا (۱۰۲) قیدی بھاگا اور تم نے اُسے نہ دیکھا ہوگا ؟	و تو او را نہ بینی ؟
103 ممبئی میں آنیکے بعد کب سے تم نے اُسے نہیں دیکھا ؟	از زمانی کہ تو واردِ ممبئی شدی تا حال چند وقت ست کہ او را ندیدۂ
104 ہم نے رستے میں ایک شخص سر کٹا ہوا دیکھا پر اُسکا قاتل معلوم نہیں	در راہ شخصی سر بریدہ را دیدیم اما نمیدانیم کشندۂ او کیست
105 شرع کے رو سے باپ کا مال ملک بیٹے کو پہنچتا ہے	از روی شرع مال و ملکِ پدر بہ پسر می رسد
106 تم کہتے ہو کہ گئی رات کو یہہ قیدی مفسدون کا سرگروہ تھا تو اُسے اندھیرے میں تم نے اُسے کس طرح پہچانا ؟	تو میگوئی کہ دیشب این قیدی پیشروِ مفسدان بود در آن تاریکی چگونہ تو او را شناختی ؟
107 میں قیدی کے نزدیک کھڑا ہوا تھا	من بہ پہلوی قیدی ایستادہ بودم

Hindustani	*Persian*
پس پیچھے تم نے اُس پر فریاد کس واسطے کی ؟	پس بعد از آن چرا نالش بر و نمودی،
۹۷ کب سے تم قیدی کو پہچانتے ہو؟	چند گاه ہست که تو این قیدی را می شناسی؟
۹۸ قیدی تمہارا کون لگتا ہے ؟	این قیدی با تو چه خویشی دارد ؟
۹۹ وہ بولا کہ اُس عورت نے تینتیس روپئے نقد اور دس روپئے کا خوش مجھ سے اُدھار لیکر وعدہ کیا تھا کہ میں ایک ہفتے کے اندر ادا کروںگی	او گفت که فلان زن سی و سه روپیه سپید و ده روپیه پول سیاه از من قرض گرفت و وعده کرد که در عرصه یک هفته پس دهد
۱۰۰ جب میں نے لوگوں کی بھیڑ دیکھی تب بھاگا	چون من جمعیت مردم را دیدم از میانه گریختم
۱۰۱ مجھے (خوب) یاد ہے کہ اُسنے مدعی پر دونالی بندوق چھوڑی تھی	در خصوص آنکه او بر مدعی تفنگ دو لوله را خالی کرد مرا (بخوبی) یاد داشت
۱۰۲ کیا بغیر تمہارے دیکھے قیدی بھاگا	این قیدی ممکن است که بگریزد

Persian	Hindustani
آیا در ساعت دوازده تو این قیدی را (از کشیک) تبدیل کرده بودی چنانکه در مقدمه (یعنی فریادنامه) مذکور است ؟	92 تم نے بارہ بجے کے عمل میں قیدی کی بدلی کروائی تھی جیسا مقدمے (کے فریادنامے) میں لکھا گیا ؟
تو آن وجه و حلیه آلات مذکوره را در بر قیدی دیده بودی ؟	93 تم نے وہ نقد و جنس قیدی کے پاس دیکھی تھی ؟
او انکار کرد که من قیدی را ابدًا ندیده ام	94 اسنے انکار کیا کہ میں نے قیدی کو کبھی نہیں دیکھا
او مرا تهدید کرد که خانهٔ ترا آتش خواهم زد	95 اسنے مجھے ڈرایا کہ تیرے گھر کو آگ لگا دونگا
چنانچه (سابقًا) گفتی که این قیدی خواست از قرار ماهی دو روپیه و نیم قسط بتو بدهد و تو هم راضی شدی	96 جب کہ تم نے (آگے) کہا کہ قیدی اڑھائی روپئے ماہ بماہ ہفتہ بندی سے دیتا تھا اور تم لینے پر راضی تھے

Hindustani	*Persian*
89 اِس گواہ کے اوپر تمہارا کچھ پیسا نکلتا ہے یعنی یہہ شاہد تمہارا مدیون ہے	آیا این شاہد مدیونِ تو ہست؟
90 اِس مُلک میں آنے کے بعد تُرت میں نے داروغے سے کہا کہ قیدی لوگ جو قیدخانے میں ہیں اُنکے نام کی فرد ہر ہفتے میں بھیجا کرے	بمجردی کہ من واردِ این ولایت شدم بداروغہ گفتم کہ قیدیانی کہ در حبس خانہ می باشند فہرستِ نامہای ایشانرا ہر ہفتہ نزدِ من بفرستد
91 تمہاری دانست میں اِتنا اُجالا تھا کہ قیدی پہچانا جاوے اور قیدی ایسی وضع میں تھا کہ بڑھیا نے اُسکو چور کرکے پہچانا ہوگا جیسا کہ آگے اُسنے اُسے گھر کے اندر دیکھا تھا؟	آیا در نظرِ تو روشنائی باندازۂ بود کہ پیرہ زنی کہ سابق قیدی را در اندرونِ خانہ دیدہ بود اورا تواند شناخت واز احوالِ قیدی معلوم میشد کہ خیالِ دزدی دارد؟

اشارہ

Persian	Hindustani
آیا تو میپنداری که اگر از آن راه عبور می کردی او ترا می دید ؟	83 کیا تم سمجھتے ہو کہ اگر تم اُسجگہہ پر سے ہوکر جاتے تو وہ تمھیں دیکھتا
و او را بگو که اگر تو چنین بدزبانی (یعنی بی ادبی) نکرده بودی هرگز (چنین) نزاعی واقع نمیشد	84 اُسے کہو کہ اگر تمنے ایسی بدزبانی (یعنی بے ادبی) نہ کی ہوتی تو تنٹا ہرگز نہ ہوتا
یقیناً مدعی علیها دختر حقیقی مدعی می باشد	85 سچ ہے کہ مدعی علیہا مدعی کی سگی بیٹی لگتی ہے
من در حضور دو کس این کاغذ را صحیح کردم	86 مین نے اس کاغذ پر دو شخصوں کے حضور صحیح کی
مطابق معمول نام مدعی را سه بار در عدالت بلند بردند و دعوی او ساقط شد	87 مدعی کا نام بدستور تین بار پکارا گیا بعد اُسکے مقدمہ رد و باطل ہوا
شش سال است که من مدعی را می شناسم	88 چھہ برس سے مین مدعی کو پہچانتا ہوں

فارسی	اردو
درخصوص این قیدی گمان بدی داریم	۷۷ قیدی پر ہم کو کچھ شک آتا ہے
درحینی که من این قیدی را کاوش می کردم آلات حربه کسی را در جیب او یافتم	۷۸ جب سپاہی قیدی کے انگ کا جھاڑا لیتا تھا تب اُس کے ہتھیار اُس کے جیب میں سے ملے
درحینی که تو این قیدی را در حبس می بردی او در راه با تو سرکشی کرد یا نه	۷۹ جب تم قیدی کو قید خانے میں لیجاتے تھے تب اُس نے تمھارے ساتھ کچھ روک ٹوک (یا تکرار) کی کہ نہیں
قانون این ولایت بسیار خوب است که انصاف در میان مردم می شود	۸۰ اِس مُلک کا قانون اتنا اچھا ہے کہ لوگوں کو داد مِلتی ہے
بمجرد آنکه او در بار عدالت رسید خوف و هراس بر او مستولی شد	۸۱ عدالت مین آتے ہی وُہ گھبرا گیا

لم بکلم

Hindustani	Persian
72 اگر دروازہ بند نہ ہوتا تو کمپنی کا مال چور لیجاتے	اگر در را مسدود نکرده بودند دزدان مال کمپنی را برده بودند
73 جو بولو سو سمجھ بوجھکر بولو کیون کہ تم قسم کھا کر بولتے ہو	هرچه بگوئی باحتیاط بگو زیرا که قسم خورده
74 مین نے تمسے کہا تھا کہ اگر تم ضد سے ایسا کام کیا کروگے تو مصیبت مین پڑوگے	من ترا گفته بودم که اگر در ارتکاب چنین امر اصرار کنی آزار میکشی
75 کیا تمھارے جی مین کچھ گمان نہین آیا کہ ایسا حادثہ ہونے پر ہے ؟	آیا این حادثه که قریب بوقوع بود توازان هیچ اطلاع نداشتی ؟
76 یہہ ماجرا جو وہ کہتا ہے سو کچھ بے معلوم ہوے اسکے ہوا ہوگا ،	آیا این واقعه که او ذکر می کند ممکن است که بی اطلاع او وقوع یابد ؟
77 کیون تم نے یہہ کیفیت مجھ سے چھپانے کا قصد کیا ؟	چرا این امر را خواستی از من نهان داری ؟

Hindustani	*Persian*
سو میں بھر دونگا	و اگر نقصانی بتو عائد شود من از عہدہ بر خواہم آمد
69 کیا ہر ایک نے اقرار کیا کہ میں آپ جوا کھیلنے میں ہارا یا طرفین کے لوگوں نے ایک دوسرے کو کہا کہ تو ہارا ہو یوں ہو تو کہو کتنا ہارا ؟	آیا ہر یکی ازآنہا اقرار کرد بدکہ من در قمار باختم یا طرفین اِسنادِ باختن بیک دیگر دادند اگر چنین است بگو چہ قمار چہ قدر میشود ؟
۷۰ گئے مہینے کی ساتویں تاریخ کو قیدی نے اقرار کیا کہ میں (بھی) جوا کھیلنے میں شامل تھا سو تمکو اس بات کی کچھ خبر ہے ؟	در خصوصِ اینکہ تاریخِ ہفتمِ ماہِ گذشتہ اس قیدی اقرار کرد کہ من (ہم) در قمار بازی شامل بودم تو چیزی درین باب میدانی یا نہ ؟
۷۱ میں نے تمکو اُسکے مال پکڑتے اور اُسے مارتے دیکھا اور اب تم اُس بات کا انکار کرتے ہو	من ترا در حالتِ زدن و موی کشیدن او دیدم و تو حالا انکار این امر را میکنی

Hindustani

اُس کی باری ہوئی ہوگی پر معلوم
ہوتا ہے کہ اُن کے پاس برابر حساب
رہتا نہیں ہر ایک کا نام چٹھی سے نکالتے
ہیں جس کا نام پہلے آوے وہ پہلے
پیچھے جیسا نصیب

Persian

نوبہ نشستن او دیروز بود ولیکن
چنان معلوم می شود کہ ایشان
فہرست درست در دست ندارند
اسم ہر کس را از قرعہ در می آرند بنام
کسی کہ اوّل در آید او اوّل نشیند بعد ازو
نصیب ہر کس

66 کیا پیشاب اُٹھانیکے وقت تم نے قیدیکا
ہاتھ پکڑا تھا؟

آیا در ہمان وقت کہ قیدی بول را
بر می داشت تو دستِ او را گرفتی؟

67 کیون تمنے اِس عورتکو بگاڑا؟

چرا پردهٔ عصمتِ این زن را دریدی

68 اگر کوئی تمھاری مختاری میں
دخل کرے تو ہمیشہ تمھاری حمایت کرونگا
اگر کوئی تمھاری آبرو لیوے تو مَیں اُسکا
بدلا لونگا اور جو کچھ تمھارا نقصان ہووے

ہر گاہ کسی در آزادگی و مختاری
تو دخلی نماید من دائم حمایتِ ترا
خواہم کرد و اگر کسی با تو شوخی و بیحرمتی
کند من انتقام از او خواہم گرفت

Persian	*Hindustani*
و بعضی بسمتِ دیگر رفتند آخر کلاً ایشان را گرفتار نمودند	اور آدھے دوسری طرف آخر ہم نے اُن سب کو پکڑ لیا
آیا تو کاویدی آن قیدی را یا نہ ،	61 تم نے قیدی کے انگ کا جھاڑا لیا کہ نہیں ،
(بلے) چون من کاویدم اورا از جیب او دستهٔ کلید و چقماق دانی و چقماقی و فتیلهٔ یافتم	62 جب اُس کے انگ کا جھاڑا لیا تب میں نے اُسکے جیب میں ایک گچھ چابیوں کا اور ایک چلمک دان اور چلمک کا پتھر اور فتیلہ پایا
آیا کسی خواست که قیدی را از دستِ تو رہائی دهد ،	63 کسی نے تمھاری قید میں سے قیدی کے چھڑانے کا قصد کیا کہ نہیں ،
از برای چنین امرِ جزئی نالش نمودن بر او حاصلی ندارد	64 ایسی ادنابات کے لیئے اُس پر فریاد کرنی لاحاصل ہے
من تصور نمودم که در مجلسِ جوری	65 میں نے سمجھا کہ کل جوری پر بیٹھنے کی

Persian	Hindustani
او اطلاع بمن داد کہ آن دزد چہار زن را کشت و بعد از آن بدروازۂ شہر بدست شحنہ گرفتار شد	57 اُس نے مجھے خبر دی کہ اُس چور نے چار عورتون کو مار ڈالا اور تس پیچھے گانو کے دروازے مین ایک سپاہی کے ہاتھ سے پکڑا گیا
از ارتکاب چنین طغیان و یعنی خود را مورد غضب سرکار میسازی و سزاوار معزولی از منصب میگردی	58 تم سرکشی کے کام کرکے اپنے تئین سرکار کی خفگی مین ڈالتے ہو اور نوکری سے برطرف ہونے کے لائق بنتے ہو
آیا تو با قیدی بمرتبہ نزدیک ایستادہ بودی کہ اگر او چنین سخنان می گفت تو لامحالہ می شنیدی ؟	59 کیا تم قیدی کے اتنے نزدیک کھڑے تھے کہ اگر وہ یے باتین بولا ہوتا تو تم البتہ سنتے
چون دزدان ما را دیدند گریختند لیکن سربازان دستۂ ما تعاقب ایشان نمودند نصفی از آنہا بیک سمت	60 جب چورون نے ہمکو آتے دیکھا تب بھاگے پر ہماری تعیناتی نے اُنکا پیچھا کیا آدھے لوگ ایک طرف کو گئے

Hindustani	Persian
ہوئے سوتا پایا	
۲۔ جب تم پہلے قیدی کے پاس گئے اُس وقت وہ کچھ نشے کی حالت میں نظر آیا ؟	دفعۂ اوّل کہ تو نزد قیدی رفتی او را در حالتِ سکر یافتی یا نہ ؟
۳۔ تم قسم کھاؤ گے کہ یہہ وہی شخص ہے جس نے گئی (ہ کل) راتکو تمھیں لوٹا ؟	تو می توانی قسم یاد کنی کہ این ہمان کس است کہ دی شب اسبابِ ترا غارت کرد
۴۔ جب قصبہ (ہ رگڑا) ہوا تم اُن لوگوں سے کِتنی دور تھے ؟	در وقتی کہ نزاع در میانِ ایشان شد تو چہ قدر فاصلہ از آنہا داشتی ؟
۵۔ کیا تم آپ اُسے دیکھنے گئے تھے اور تم نے اُسکو کس حالت میں پایا ؟	آیا تو خود برای دیدنِ او رفتہ بودی و او را در چہ حال دیدی ؟
۶۔ کیا مدّعا علیہ نے مدّعی کو تمھارے حضور مارا ہوگا اور تم نے نہیں دیکھا ہوگا ؟	آیا ممکن است کہ مدّعی علیہ مدّعی را در حضورِ تو بزند و تو نہ بینی ؟

Persian	*Hindustani*
قال وقیلی کہ فیمابینِ تو وصوبہ	49 تمھارے اور صوبہ دار کے
دار در خصوصِ سہ روپیہ بود آیا	درمیان تین روپئے کی بابت جو
مافی الضمیر او بر تو معلوم شد	بات چیت ہوئی اُس سے تم کیا سمجھے
کہ بجہتِ خود خواست یا نہ ؟	کہ اُسنے اُس بات کا اپنے اُوپر اشارہ
	کیا کہ نہیں ؟
آنچہ در پردہ بخصوصِ داد و ستد	50 کیا تم کہا یا (پردے میں)
کہ می گوئی آیا منظورِ فلان کس فریب	بولا چاہتے ہو کہ پیسوں کے لین دین
دادنِ تو بود یا آنکہ فقط صرفہ جوئی	میں اُس نے تمھیں ٹھگ لینے کا
خود را کرد ؟	ارادہ کیا یا صرف سودے میں اُسنے
	اپنا نفع لیا ؟
او مرا از آنجا باندرونِ خانۂ سیومین	51 وہ مجھے وہاں سے وہ گھر چھوڑ
برد و در آنجا من قیدی را دیدم خوابیدہ	کر تیسرے گھر میں لیگیا وہاں میں نے
و بقچہ زیرِ بالین او بود	قیدی کو ایک گٹھری سرھانے دھرے

Hindustani	Persian
۴۴ پولیس کے سپاہیوں نے قیدی کے پکڑنے کا قصد کیا کہ نہیں	آیا سپاہیانِ کوتوال در گرفتنِ این قیدی سعی کردند یا نہ؟
۴۵ پولیس کے سپاہیوں کے پکارنے کے آگے قیدی ٹھہر گیا یا پیچھے؟	آن قیدی پیش از بانگ زدن شحنہا ایستاد یا بعد از آن؟
۴۶ جیسا کہ مین لیٹا ہوا یا بیٹھا ہوا ہونگا کیا ویسا جھکا ہوا نہ ہونگا؟	در آن حالت کہ مرا استراحت کردہ یا نشستہ دیدی آیا من خمیدہ نبودہ باشم؟
۴۷ تمھاری ایک بات دوسری بات کو جھوٹھا کرتی ہی	اقوال تو ہر یک مکذب دیگر است
۴۸ اس شخص کے حق میں ایسا سخت حکم ہوا ہی کہ کسی صورت سے کچھ رعایت نہیں کی جاتی	در بابِ فلان کس سخت گیری باندازہ ایست کہ من بہیچ وجہ رعایت او را نمی توانم کرد

Hindustani.	*Persian.*
لازم نہ تھا	قیدی را رہا کنی
40 اگر تمنے اپنے ساتھیوں کی صلاح پر کام نہ کیا ہوتا تو تم اس نوبت کو نہ پہنچتے	اگر بقول رفقای خود عمل نمیکردی بدین روز گرفتار نمی شدی
41 مدعی اور مدعی علیہ دونوں حاضر ہیں اور داورسی کے امید وار ہیں	مدعی و مدعی علیہ ہردو حاضر اند و ہریک از ایشان طالب مرافعہ اند
42 جو زیور کہ وہ عورت اپنے جیتے جی پہنتی تھی اور تم نے دیکھا تھا سو (اب) اس زیور کو پہچانوگے؟	آن زیور را کہ در حین حیات آن زن در بر او دیدہ بودی (حال) خواہی شناخت یا نہ؟
43 قیدی کو بھاگتا دیکھنے کے پیچھے کتنی دیر کے بعد تم کو کوتوال کے پیادے سے ملے؟	از وقتی کہ دیدی قیدی می گریخت تا وقتی کہ با گزمہا ملاقات کردی چہ قدر طول کشید؟

Hindustani	Persian
عرض کرون ،	
۳۵. اس شخص نے کیا گناہ کیا ہے؟	این شخص چه تقصیر کرده است؟
۳۶. اس نے ایک عورت کو مارا اور اسکی نتھ بالی اور ایک جوڑ چاندی کی بہی چرائی ہے	این کس زنی را زده و حلقه بینی و گوشواره و یک جفت دست بند نقرهٔ او را از و جبراً گرفته است
۳۷. مین اسجگہہ پر پہنچا تب قیدی زمین پر پڑا تھا اور لہو بھری تلوار اسکے پاس پڑی تھی	در وقتی که من آنجا رسیدم دیدم که آن شخص قیدی با شمشیر خون آلود خود بر زمین آرامیده بود
۳۸. مین نے قیدی کا ہاتھ پکڑا پر یکایک جھٹک کر میرے ہاتھ سے چھوٹ گیا	من دست آن شخص قیدی را گرفتم اما او تکان داده از چنگ من گریخت
۳۹. میری رضا لئے بغیر قیدی کو چھوڑنا نہی	نمی بایست که تو بی اذن من

Persian.	Hindustani.
که تو هم بعینی انرا ظاهر دیدم و حال بواسطهٔ آن او را می شناسم	داغ صاف میرے دیکھنے مین آیا اُس سے مین ابھی اُسے پہچانتا ہون
یک نفر فراش بهمراهِ انکس و ان ده بفرست تا جستجوی ماده گاو را بکند	31 ایک پیٹے والا اُسکے ساتھ اُس گانو کو بھیجو کہ گاے کی تلاش کرے
این شخص عریضهٔ آورده که قریب بشهر پارهٔ زمین بقدر نیم جریب دارم و اذن می خواهد که دور آنرا خار بست کند	32 یہہ شخص عرضی لایا ہے کہ گانو کے نزدیک میرے پاس قریب آدھا بیگھا زمین ہے اُسپر باڑ لگانے کی رضا دو
آن زمین در حدودِ محلِ توقفِ لشکریات و بمن ربطی ندارد	33 وہ زمین چھاونی کی حدّ مین ہے اُسمین میرا علاقہ نہین
(پس) نزد که بروم	34 (تب) مین کس کے پاس جاکر

Hindustani	Persian
28 کوتوال کے سپاہیوں کے کام مین دخل کرنے سے تم قید مین پڑتے ہوتے پر اس وقت بچ گئے امید وار ہون کہ آیندہ عبرت پکڑو گے	بعلت دخل و تصرف کہ در امر سپاہیان کوتوال نمودی مستحق حبس بودی ولیکن حال کہ نجات یافتی امیدوارم کہ ازین بعد عبرت گیری
29 تم کس طرح قسم کے روسے بول سکتے ہو کہ قیدی کو تحقیق پہچانا ہون کیون کہ تم نے اقرار کیا ہی کہ جس وقت اسکو دیکھا بہت سا اندھیرا تھا	در شناختن این قیدی چگونہ یقیناً قسم توانی خورد زیراکہ تو اقرار کردہ کہ در وقتی کہ اورا دیدم بسیار تاریک بود
30 سچ ہی کہ اس وقت بہت سا اندھیرا تھا پر قیدی کی پیشانی پر ایک داغ ہی جو تم دیکھتے ہو وہ	راست است کہ در آن وقت بسیار تاریک بود ولیکن بر پیشانی قیدی داغی ہست

ولی

Hindustani.	Persian.
22 تمھارے شرع کے رو سے اِس مقدّمے کا فیصلہ کیا ہی؟	مُطابق شریعت تو حکم این مُقدّمہ چگونہ می باشد؟
23 عدالت کے حُکم سے اُس عورت نے طلاق پائی	بحکم عدالت آن زن طلاق گرفتہ
24 جب تُم نے لاش ندّی کنارے پر دیکھی تب اُس کے گلے میں رسّی بندھی ہوئی تھی کہ نہیں؟	در وقتی کہ آن میّت را در کنارۂ رود خانہ دیدی رسنی در گردن او بود یا نہ
25 مُمکن ہی کہ وُہ (وہاں) آوے اور تم اُسے نہیں دیکھو؟	ممکن است کہ او (درانجا) آمدہ و تو اورا ندیدہ باشی؟
26 اگر وُہ (وہاں) آیا ہوتا تو کیا تمنے اُسے دیکھا ہوتا؟	آیا اگر او (درانجا) آمدہ بود تو اورا دیدہ بودی؟
27 عدالت کے عَلاقے میں کوئی جگہہ خالی پڑی ہوئی تُم جانتے ہو؟	آیا در محکمہای عدالت خبر داری کہ منصبی خالی باشد

Persian	Hindustani
	رشوت دونگا
از روی این ہمہ کیفیت کہ حالا بسمع ما رسیدہ رای من اینست کہ بر فلان کس گمان بد میرود لہذا باید کہ اورا محبوس کنم تا در سیشن آیند، تجویز امراو شود	۱۹ یہہ سب حقیقت جو ابھی ہمارے سُننے مین آئی اُس سے مین یون سمجھتا ہون کہ اُس شخص کے اوپر شک گذرتا ہے اِس لئے اُسے قید مین رکھا چاہیے کہ آتے سیشن مین اُسکی تجویز ہو
در وقتی کہ کسی بتقصیر خون گرفتار شود اورا محبوس می کنند یا ضامن ازاو میگیرند	۲۰ جب کوئی شخص خون کرنیکی تقصیر مین پکڑا گیا تو اُسے قید کرتے ہین یا اُسکا ضامن لیتے ہین،
در عدالت شہود را قسم باید داد ہرگاہ کسی انکار این امر کند چہ می کنند،	۲۱ عدالت میں شاہدونکو قسم کھلانا لازم ہے۔ اگر کوئی قسم کھانیکا انکار کرے تو کیا کرتے ہین،

Hindustani	Persian
که جو آدمی اُسی گھر میں رہتا ہو سو بغیر سُنے رہا ہو	بیدار گشتم پس محال است برای شخصی که در همان خانه باشد و نشنود
16 کیوں کر یہہ ہو سکتا ہی کہ تم گھر میں سے نکلتے اور اُسنے دروازے پر شور مچایا سو تم نے نہیں سنا؟	در وقتی که این کس بر در خانهٔ تو های هوی نمود تو در خانه بودی پس چگونه ممکن بود که تو آنرا نشنوی
17 میں نے اُسکی جوتی کے کھڑکھڑانے کی آواز سے معلوم کیا کہ وہ ادہر آتا تھا	من از صدای کفش او معلوم کردم که او بالا می آمد
18 اُسنے اُسے کہا کہ اگر تو مدعی علیہ کے حق میں اچھی بات بولے (ہمت دیوے) تو میں تجھ کو کچھ	او فلان کس را وعدهٔ رشوة کرد تا جانب داری مدعی علیه نموده او را تعدیل کند

Persian	Hindustany
من در خصوصِ مقدمهٔ تو غور خواہم کرد اگر راست باشد البتہ داد خواہی تو خواہد شد	۱۳ میں تمھارے مقدمے میں غور کرونگا اگر سچ ہو گا تو داد ملیگی
ممکن است کہ کسی در وقتِ دزدی در خانہ باشد و صدای شکستن و کشادنِ در را از دزدان نشنود	۱۴ ممکن ہے کہ کوئی آدمی جو چوری کے وقت گھر مین ہووے اور چور دروازہ توڑے اور کھولے اُسکی آواز اُس کے سُننے مین نہین آوے ۔
من میگویم کہ البتہ این امر محال است زیرا کہ من با آنکہ در خانہ کہ قدری دور تر از آن می باشد شکی دارم بسبب آن صدا از خوابِ گران	۱۵ مین کہتا ہون کہ ہرگز ممکن نہین کہون کہ مین جو وہان سے تھوڑی دور ایک گھر مین رہتا ہون اس آواز کے سبب بھاری نیند مین سے چونک پڑا تو اغلب نہین

Persian	*Hindustani*
بیائی گفت کہ فلان کس را خواہم کشت یا بعد از بیرون آمدن تو ؟	خون کرونگا تم گھر میں سے تھے کہ باہر
ہیچ گمان داشتی کہ شخصی کہ بخیال تو بدین خوبی باشد چنین حرکت شنیع ازو صادر شود ؟	10 کبھی تمھارے خیال میں گذرا کہ جو آدمی تمھاری نظر میں ایسا اشراف ہی سو ممکن ہی کہ ایسا برا کام کرے ؟
آیا در وقتی کہ او زن خود را زد غیر از تو کسی دیگر آن را دید باشد یا نہ ؟	11 تمھارے سوا کسی دوسرے نے اسے اپنی جورو کو مارتے دیکھا ہوگا کہ نہیں ؟
در وقت وقوع این امر کسی در میان بود کہ گواہ تو باشد یا نہ ؟	12 اسوقت تو نے اس بات کا کوئی شاہد کیا تھا ؟

Hindustani	Persian
۵ اُسنے مجھے بہت سی باتین سُنائیں پر مین بالکل چپ رہا	او بسیار سخنان گفت ولیکن من ساکت بودم
۶ مین تحقیق کہہ نہین سکتا ہون کہ میرا وطن کہان ہی اور میرے ماباپ کون تھے ؟	من یقیناً نمی توانم گفت وطن من کجا است و والدین من کیان بوده اند
۷ جبتک یہہ کام ہوتا رہا تب تک اُسہی جگہہ پر تُم نظر لگا رہے تھے ؟	آیا تا هنگامی که این امر در میان بود تو مراقب آنجا بودی ؟
۸ اگر کوئی اور شخص وہان حاضر نہ ہوتا تو اغلب ہی کہ وہ انکار کرتا کہ مین یون نہین بولا	اگر شخصی دیگر در آنجا حاضر نمی بود ظاهر آنست که او انکار می کرد که من چنین سخنی نگفته ام
۹ جسوقت اُسنے کہا کہ مین	آیا او قبل از آن که تو از خانه بیرون

ون

Judicial Phrases

بابِ چہارُم دراِصطِلاحاتِ دارُالعدالت

Persian	Persian
1 میرے خیال میں آتا ہی کہ وُہ نامی دغاباز اورفریبی ہی	زعمِ من چنانست کہ او مردم فریبی است مشہور ومعروف
2 تُم کِس طرح جانتے ہو کہ یہ وُہی شخص ہی جِسنے تُم کو مارا؟	ازکجا دانستی کہ این ہمان کسی است کہ ترازده ؟
3 جو مُناسِب جانا سو مین نے اُس کو کہا پر اُسنے میری بات نہین مانی	من آنچہ مصلحتِ احوال بود بدو گفتم ولیکن او سخنِ مرا نشنید
4 اُس وقت تُم اُس باتکا کُچھ سبب بتا سکے کہ نہین ؟	دران وقت سببِ آن امر را بیان کردی یانہ ؟

Additional Words Collected Whilst The Foregoing Vocabulary Passed Thru The Press

Military Vocabulary

Persian	Persian
576 امیر بحر - امیر البحر	الجبل ممدود من حدید
577 دار العیار	582 مقر
578 رجالة لشکر - همراهان لشکر	583 دار الضرب - ضراب خانه
579 دریابند	584 سرکرده
580 تفنگ دولوله	585 لساول صحبت
581 شریط البرق - سلک الصاعقه	586 منتا - ملکا - بانوکی

Persian

556 رسائل تلغرافیه

557 بخه حمله کردن

558 سیل [illegible]

559 پرده بر [illegible] عیرے [illegible]ق براعراشتن - علم راستگ[illegible]ه نامی و[illegible] نمودن

560 وادی

561 قراول - مقدّم الجیش - هراول

562 نائب

563 نائب تنگری - خلیفه

564 ییلاق - سردسیر

565 جنگ - حرب - پرخاش - پیکار - نبرد - رزم - کارزار - غزا

Persian

566 میمنه

567 میسره

568 شهرپناه

569 شهربند - بروج

570 چهارچوب

571 صوت زدن - شافوت زدن - صفیر زدن

572 حقه آتش

573 دریچه - دروازه کوچک

574 تنچه - خرجین

575 چرخ

Persian

533 آلتِ بخار - آلتِ واپور
536 مرکبِ دخانی - جهازِ آتشی - سفینهٔ بخاریه - فبور
537 فرق
538 قراوو
539 فتح - ظفر - نصرت - فیروزی
540 آدابِ حرب - شیوهٔ طعن* وضرب - فنِ سپه‌گری - فنِ جنگ
541 کشتی مال
542 کلش نمودن
543 خطاب
544 بلیط

Persian

545 آتش زنه
546 آتش افروزنه - آتش بار - آتش برگ
547 جوق - جوقه
548 جوقه جوقه
549 قوری
550 خیمه - چادر - خرگاه
551 شیر
552 ضابطانه - حاکمانه
553 لگه رفتن - قدم بازی کردن
554 زنانه
555 گوار

* من آنم که در شیوهٔ طعن و ضرب - بسی سال در امور آدابِ حرب -
کدامین هنر را این ولیت کند - که سر نیزه بر صید می افکند -

Persian

509 سپر

510 جزائل

511 نائب دوم - معاون دوم

512 سرحلقه - یوزباشی - وکیل

513 وکیل باشی

514 جرّاح

515 توپهای قلعه شکن - توپ قلعه کوب

516 ارکان حرب

517 غلاف = میان = نیام

518 سقف پا

519 قشلاق - گرمسیر

520 طایع

521 نردبان - کمند

Persian

522 تدارک وتهیهٔ جنگ

523 تمن

524 صاچمه - سنگریزه

525 عرّقگیر

526 کاجری

527 نمدزین

528 خاربند - احاطه

529 کشتی گاه

530 قلّه

531 قنداق

532 پیچ

533 چونه = دید

534 حقّهٔ پردانه

Persian	Persian
488 پس نشستن	498 نیزه باز - نیزه بردار
489 مَفر - مَناص - جای گریختن*	499 نیزه بازی
ملاذ - مَحیص - مَرجَع	500 نیزه دار
490 شاخص	501 سرباز - سپاهی - لشکری
491 مَرکَب حَربی - جهاز جنگی - بارجه	502 شمشیر - تیغ - سیف
492 کشتی ساز - کشتی گر	صَمصام - حُسام - کُتّار
493 قَراولی - زد و خورد	503 شمشیر دو دستی
494 کسانی که یورش برده از	504 قَدّاره
مُغاره داخل میشوند	505 شمشیر زن
495 نَقّابان - نَقب زنان	506 شَتّرابه بند
496 مُغالَطَه - فِطرَت - فَنّ و فریب - حیله	507 فَلاخُن
497 نَیزَه	508 بَندِ تُفَنگ

* مناص و مفر جای نگریختن

Persian

463 مُمضی شدن - مُسَجَّل شدن

464 باغی

465 عُهده - دَرَجه

466 اِستِعفا

467 صَفّ - قطار

468 قَلعَچه

469 فَصیل - سُور

470 دیوارِ قَلعه

471 شَهرپناه

472 قُشونِ سَربازان

473 شَعب

474 فَوج

475 یَرلیغ

Persian

476 سان - صَفّ آرائی

477 سان دیدن

478 شاطِر - هَراوُل

479 حاضرِ میدانی

480 قَراوُلی

481 شُبنه - سیم

482 تیرِ شَهاب - چَرخی - گلولهٔ
قُمبُز - آتش افزاره - آتشین مار

483 بر زمین خوردن - جَستن

484 پس رفتن

485 ساقهٔ لشکر - دُنبالهٔ لشکر

486 چراغیا شدن

487 دَولتِ جمهوریه

Persian	Persian
446 تقدیم و صدارت	وکیلِ مُطلق
447 ترکش - قربان - تیران - تیردان	452 گلوله پرتاب - دمِ غلوله
448 کنگنه	453 رومِ قدیم
449 مَلِکَه - سُلطانَه	454 رومِ جدید
450 مَلِکَهٔ مُعَظَّمَه - سُلطانهٔ عُظمیٰ - سُلطانهٔ کُبریٰ - حضرتُ السُّلطانَه المُصانه - مَلِکةُ المَمالِکِ المُصانةِ العظیمةِ الفخیمه - مَلِکةُ الوارِثةِ الکرسی الرِّیاسةِ وتاجِ الشَّهامة عُلیا حضرتِ قدر قدرتِ قضاسطوتِ پادشاهی عُلیا حضرتِ شاهنشاهی	455 رومِ اَشیا - رومِ صَغیر - رومیهٔ صُغریٰ
	456 راهِ آهنی
	457 کالسکهٔ آتشی
	458 ممدّه
	459 غلطک
	460 حکمنامه
	461 مکاتبت
451 قائم مقام - نائب مناب -	462 اِمضانامهٔ عهدنامه

Persian

421 مُحْتَسِب

422 عُلُوفَه

423 نُزُل

424 قُلبه رانی

425 قُلبه

426 اَرْک

427 میرمجلس - سرمجلس

428 رئیس المشیخت

429 چاپار

430 چاپارچی

431 چاپارچی باشی

432 چاپارخانه

433 بالیوز

Persian

434 عُشر

435 لَک

436 قِطعه

437 یوز

438 اُمُور سیاسی و ادبی و تجری

439 سینه بند

440 مُناجزت

441 عَسَس

442 ذوبلیه - قالی

443 امتیاز نامه

444 امتیازات و معافات

445 تابان کشتی کش

Persian	Persian
۳۹۸ مُشورتِ مبارکۀ مخصوصه	دولتِ مُستقِل
۳۹۹ جِسر	409 دُوَل
400 سرباز - سپاهی - لشکری	410 دُوَلِ خارِجه
401 شرابۀ مروارید مُرصّع و مُکلّل آویزهٔ زُمُرّد	411 دُوَلِ مُتحابه
402 سَفارتِ کُبریٰ	412 دَوَلِ مُتخاصِمه
403 رُوبیان - اَرْبیان - مَلَخ آب - جَرادُالبحر	413 بُلُوک
404 دَولَت	414 ذاتِ خاص
405 دولتِ فَخیمه	415 عُهده
406 دولتِ عَلیه	416 کُلاهِ تُفنگ
407 دولتِ بَهیه	417 هُبُوط
408 دولتِ بالاِستِقلال -	418 زَقُّوم
	419 ساخلو
	420 کَرمَه - تَنَخه

Persian	Persian
ازدرجهٔ اوّل	میدان قواعد
376 مواجب مُشاهره	386 بیل
377 دَرّه ـ دَرب ـ گذرگاه ـ کُتَل ـ کوچهٔ تنگ	387 بیلچه
378 خاص تراش	388 بیلدار
379 صُلح ـ آشتی	389 طپنچه
380 مُصالحه ـ تصفیه	390 پیشتاب ـ طپنچهٔ بزرگ
381 تعاقُب	391 نیزه
382 تعاقُب نمودن	392 بارُوت
383 غنیمت ـ یغما ـ تاخت تاراج ـ تاخت و تاز ـ غارت	393 قُورخانه
384 مددِ معاش ـ وظیفه	394 قُورباش ـ قُوربیگی
385 قواعدگاه ـ صفّ گاه ـ	395 شکارگاه
	396 مجلس الامر والامم مجلس ملّتی و ملکی
	397 نظام نامه

Persian	*Persian*
ایشیک آقاسی باشی ـ عرض بیکی ـ	365 قلب لشکر
میر بار	366 یزباز
356 قنبر	367 انهزام صوری
357 قنبا	368 مصباح لولو
358 انفار ـ نفرات	369 شب خون
359 مخزن ـ گنجینه	370 بازو
360 ساز	371 بازو زدن
361 سازنده ـ نوازنده	372 حمله ـ تاخت
362 سوز و ساز	373 رود یگانه
363 تعلیقهٔ لشکر ـ تصحیحه ـ جایزه	374 نشان ـ علامت ـ
حاضری	نشان بطغرای سلطانی
364 بادره جانه مشتمل بر آسیای	معنون
لفبه و چیزهای تحفه	375 نشان سرتیپی

اردو ۱

Persian

331 نشانه - هدف - آماج - خاک‌توده

332 نشانه انداز

333 معلّم

334 خونریزی - مقاتله

335 قتلِ عامّ

336 تفنگ [اتفاغ]

337 فتیله - سوخته - آتش پاره

338 تفنگِ فتیله

339 یاور دویم

340 امیرِ نظام

341 وزارت

342 وزارت داخله

343 وزارتِ خارجه

Persian

344 وزارتِ جنگ

345 وزارتِ مالیه

346 وزارتِ عدلیه

347 وزارتِ وظائف

348 معدنچی

349 علمِ جرّ اثقال

350 نشانِ بزرگ
سلکِ شریفِ حمام

351 وزیرِ دُوَلِ خارجه

352 وزیرِ نظام

353 طسمه - نشان

354 میر آتش

355 تشریفاتچی - بابیکی -

Persian	Persian
305 جُور	318 شیر ببر
306 جرید	319 پلنگ
307 کُلوک	320 دستهٔ سرباز
308 کیف - تُقچه - توشه دان	321 نائبِ اوّل - مُعاونِ اوّل
309 یَراق	322 یاورِ اوّل
310 نَقّاره - کوس	323 دیوان بیگی
311 قورچي	324 [یُز]
312 اراضیِ دائره - زمینِ آباد	325 یَدَک - جنیب
313 اراضیِ بائره - زمینِ خراب	326 یدکچی
314 خراجی - مالگذار	327 اِرخای عِنان
315 لاخراج - معافی	328 چقماق
316 جلسهٔ قانونیه	329 قاطِرباشی
317 انجمنیانِ جلسهٔ قانونیه	330 چَروادار

Persian

282 جارچی باشی - یساول

283 نشانه انداز

284 مشورت خانه، خوانین و وکلای رعایا

285 مجلس الامم

286 قبور - قاچ

287 قبضه

288 عقربک

289 قرن

290 ولی عهد

291 امپراطور

292 نسلاً بعد نسلاً و بطناً بعد بطناً

293 علی التوالی و التواتر

Persian

294 اتوکردن

295 یورش - تاخت

296 رسیدگی نمودن باسلحه واسباب

297 رسیدگی - [سرکشی]

298 طرح جنگ ریختن

299 عاق - متمرد - سرکش

300 تمرد - سرکشی

301 مترجم - دیلماج

302 پشت پا

303 سنگر - سلامت کوچه - مورچال - آلنگ

304 هنرا هنر

Persian	Persian
261 چال - بادامی	272 توپخانهٔ اسپی
262 سُرخ تیره	273 سوار - فارِس
263 شبرنگ ○	274 هزبران وَغا
264 ابرش ×	275 یرغال - کفیل - گروی
265 کُلکون	276 خود - مِغفر - عولتاش - نیم ترک
266 بُراق	277 مقام
267 دُلدُل	278 سُرنای
268 ذوالجناح	279 مقامِ صدر
269 رخش	280 قاشُلُق - دِنکی
270 شب دیز	281 امیرآخور
271 کُلکون	

○ چو راست دیو سپید شبرنگ شاه   رستم نشست ماهی زدم روی ماه

× ای راست رو قصاره کمان تو چون خدنگ .. ابرش تو چرخ مرقع دُم پلنگ

Persian	Persian
242 نفیر نامه	
243 ذهاب و ایاب - قطار	252 چال پشت
244 شمشیر باز	253 چالغ
245 اسپ - فرس - حصان	254 سمند†
246 شب دیز	255 نقره
247 توسن*	256 سرخا - شاه لوط - [illegible]
248 سرنک	257 سرخابی - [illegible] - [illegible]
249 سرخ زرده	258 کمیت سیاه زانو
250 چالاک - نونده	259 ابلق - خنگ زیور
251 شب رو	260 نیله - خنگ‡

* هر آن رائض که توسن را کند رام ؛ کند آهسته با کرهٔ خام ؛ به تندی توسن از سر تند گردد ؛ و گر کندی نماید کند گردد

† سمند سیه زانو سیه خط ؛ بصحرا چو آهو بدریا چو بط

‡ ریگ هامون با درشتی های او ؛ خنگ ما را تا میان آید همی

Persian	Persian
219 قوائم موجوده - پولِ کاغذی - کاغذ اسکناس - ورقِ نقدیه	230 حاکم
	231 علمِ توپ اندازی
220 روشنائی از بخارِ زغالِ سنگ - چراغِ بخارِ غاز	232 قاروره
	233 قاروره انداز
221 دلیل - راه نما - راه بر - هادی	234 بهادران
222 سردار	235 بهادرانِ خاصه
223 امیرِ تمن	236 پاره - قُن پوز
224 جلودار - جهتر	237 چهار نعله دویدن - سرِ شنو دویدن
225 نشانِ مطلا	
226 تنظیمات وتنظیفات اجرا کردن	238 یراقِ طلائی
227 فرمان فرما - والی	239 برنمه
228 دریا بیکی	240 النکوی بلور
229 بکلربیکی	241 پشته - پشتی بان

Persian

دارُالتّجارت

196 [بوبذات]

197 چپو

198 نائبِ اوّلِ اَجودان باشی

199 [اوت]

200 بُرج بَستن

201 رایَت - عَلَم

202 قَلّاب

203 قلمِ ماهیگیر

204 تیول

205 آتشبار

206 قرضِ حَسَنه

207 تنک - کُتَل کش

Persian

208 زیرتنک - زیربند - پیش بند

209 زیرتنک - پُشتنک -

فراخی

210 خلیج - قوب - قُبَّت -

خور

211 اهلِ قلعه - قلعکیان

212 نگهبان - قراسور - مُستحفِظ

213 کشیک

214 کشیکچی

215 کشیکخانه

216 کشیک زدن - قراول کردن

217 وِقایه - توقیه

218 عَرابه

Persian	Persian
گریزندگان	185 حِصنِ حَصین - سَدِّ رَصین
173 هزیمت - فرار - گریز	186 قلعه بندی - قلعه سازی - شهرپناه
174 صَف - قطار	187 مضبوط کردن - مستحکم کردن
175 جَناح - پهلو - بازو - کمر	188 حُصُون مصونه
176 قُدّامِ عسکر	189 محروسه
177 پیاده	190 معرکه - رزمگاه - نبردگاه مَصافّ
178 چقماق	191 روزِ معرکه* - روزِ مَصافّ
179 چقماقی	192 رُخصت - اِجازت
180 زَنبورک - زَنبوره	193 الغوزه - نَی - قرنای - نفیر
181 زنبورچی	194 نَیچی - قَرنای چی
182 حُصون و قَلاع	195 قولی - مَتجَر - بیت التجاره
183 قلعه - حِصار - حِصن	
184 حُصُون	

* مُرعاسالِ جوهر دریای تیغ او ‏ هر یک بروز معرکه صَدّاد صد نهنگ ۱

دارالجا

Persian

150 دشمنانِ مُلک - بدخواهانِ دولت - سپاهِ دشمن

151 ایلغار - مُهِمّ - عظمیت

152 بیرق - نشان

153 نشان بردار - عَلَم بردار

154 قرال - شاهنشاه

155 قیصر

156 فغفور

157 خاقان

158 ایلچی - سفیر

159 بالیوز - وزیرِ مقیم

160 وزیرِ مختار

161 سفارت

Persian

162 دوغله بازی

163 مبادلهٔ تصدیق نامجات مصالحه - مبادلهٔ عهدنامجات

164 نسقچی

165 مهمات

166 جسم لطیف

167 ریش سفیدان - مشیخت

168 سلسلهٔ برقی - تارِ برقی - سیم - مفتول

169 خطِ سیم تلغراف

170 بلد کردن

171 سنکار

172 هزیمتیان - فراریان -

Persian	Persian
126 دستورالعمل - اختيارنامه	138 طبل و نفير
127 الاجماع	139 طبل دمامه - دهل
128 القياس	140 طبال - بالاباچي - نقارچي
129 اختلاف فتنه	141 عمال مقطوعه
130 شكست	142 سر كردن - خالي كردن
131 ويراني - پايمالي - تاخت تاراج	143 سطحه
132 تباهي - خواري - انهدام - استيصال	144 صفحه ساعت - مقياس
133 گروه - جزء فوج	145 لقب
134 خنجر پيش قبضه - دشنه*	146 كشتي سازخانه
135 خندق	147 خلعت ارشد
136 كوچ رحلت - نهضت	148 تيركش
137 قواعد فوج	149 دشمن - حريف

* هر كه كه تسمه شدي ناوكون سالودي ابخجر آنكون رمار كون ولتشه سود سرادام تومودي دشته شود

ولتفال
11

Persian	Persian
100 غلامان پیش خدمت ـ غلامان شاه	113 تاجیک
101 پاکار	114 النک برداشتن ـ یرتمه دویدن
102 کارپرداز دولت مصلحت گذار دولت	115 کمان
103 کارپرداز اول	116 کارخانهٔ سیورسات
104 کارپردازخانهٔ دولتی	117 کره
105 مجلس مصالحه	118 سرشماری
106 شارژی دفیر	119 جار
107 پنجه باشی	120 جارچی
108 میر پنجگان	121 جارچی باشی
109 میر پنج	122 خشک
110 کشیکچی باشی	123 قشون سواری
111 ستون	124 قشون سوارهٔ نظام
112 قرنای ـ بوق	125 قشون سوارهٔ غیر نظام

Persian

76 قَلب - مِیان - قُول

77 اَسیر

78 ذُغالِ سکی

79 ذُغالِ چوبی

80 چِل تَه

81 چارآئینه - جُوشن

82 چرانه

83 فِتَنک - تشک

84 توپ - خُمپاره - بادلیج - ضَرزَن
قتیر - بدمغ

85 توپ انداز

86 توپ زدن

87 توپچی

Persian

88 لشکرگاه - مَعَسکَر - اُردو

89 پیش خانه

90 نَقارَه

91 دَستَه

92 دستهٔ بهادُران

93 دستهٔ میخ بُران

94 ضربِ کلّه دار

95 رئیسُ المَراکِبِ الحربیه - رئیس مراکب حربی

96 سُلطانِ تُمَدار

97 ناخدا - کَشتی بان

98 دَه باشی - میرِ دَه - بلوک باشی

99 سرهنگ - سرجنک

Persian

50 احمال واثقال - بنه - اغرق

51 [طبلیدار]

52 حمائل

53 بیشه زار

54 نقاره خانه

55 مهره گلو بند - مروارید باریک

56 مهره بلور

57 جوز گره - دکمه - کوپک

58 جنگ - محاربه

59 مصافات

60 مصافه

61 صف به صف - صف زده

62 تبر

Persian

63 کنگوره - فصیل

64 صف جنگ

65 کوس رحلت - کوس رحیل

66 دمانک - قمرابین

67 سد

68 جای پاسبانی - مقام کشیک

69 منجنیق

70 غرشه عطر ورد

71 غرشه عطر عود

72 شرم کول

73 رأس

74 ذابه

75 نیم

Persian

25 یراق و تدارکاتِ شایسته

26 یراق ـ تدارکات

27 بقیهٔ مواجب

28 أبواب

29 هوا خواه

30 قدّام

31 مؤخّر

32 ترصیهٔ شایسته

33 مغاره ـ مغاره

34 مَتیب

35 مرتب

36 کمان ـ قوس

37 زه

Persian

38 لوله ـ ترک

39 بیمبالائی

40 طاس

41 سر نیزهٔ تفنگ ـ نیزه

42 غلوله ـ کره ـ رصاصت

مدفع ـ [فندق]

43 گلوله ـ [تیر بندق ـ فدق]

44 غباره

45 برج

46 تعبیهٔ توپ

47 تعبیهٔ توپ نمودن

48 صور ـ شیپور

49 شیپورچی

Persian

50 احمال و اثقال - بنه - اغرق

51 [طبلیدار]

52 حمائل

53 بیشه زار

54 نقارخانه

55 مهره گلوبند - مروارید باریک

56 مهره بلور

57 جوز گره - دکمه - کوبک

58 جنگ - محاربه

59 مصافات

60 مصافه

61 صف به صف - صف زده

62 تبر

Persian

63 کنگوره - فصیل

64 صف جنگ

65 کوس رحلت - کوس رحیل

66 دمانک - قرابین

67 سد

68 جای پاسبانی - مقام کشیک

69 منجنیق

70 غرشه عطر ورد

71 غرشه عطر عود

72 شرم کول

73 راس

74 ذابه

75 نیم

Persian

25 یراق و تدارکاتِ شایسته

26 یراق ـ تدارکات

27 بقیهٔ مواجب

28 آنواب

29 هوا خواه

30 قدّام

31 مؤخّر

32 ترصیهٔ شایسته

33 مُغاره ـ بغاره

34 تیپ

35 سرتیپ

36 کمان ـ قوس

37 زه

Persian

38 لوله ـ تُرُنک

39 بیمبالائی

40 طاس

41 سرنیزهٔ تفنگ ـ نیزه

42 گلوله ـ کُره ـ رصاصت

بنْدق ـ [فندق]

43 گلوله ـ [تیرسُندُق ـ فُدُق]

44 عماره

45 بُرج

46 تعبیهٔ توپ

47 تعبیهٔ توپ نمودن

48 صور ـ شیپور

49 شیپورچی

A Vocabulary of Military, Political, and Naval Words and Expressions In The Persian Language

Persian	Persian
۱ شست کردن	13 لشکرگاه - غازی - مرزا
2 تیر - خدنک	14 لشکر - قشون - سپاه
3 تیرک	15 اسلحه
4 تیرانداز	16 جائزه - جیره
5 تیراندازی	17 جباخانه - سلاح خانه
6 تیرباران	18 قوشچی
7 تیر پرتاب - تیررس	19 توپخانه - آتش خانه
8 تیر تیزپر	20 امیر توپخانه
9 تیر خاکی	21 میرزا
10 تیرخورده	22 آجودان باشی
11 رو (بکسی) رفتن	23 نشان
12 منصب نیابت اول کارپرداز خانه دولتی	24 گلوله و باروت اسباب جنگ

Hindustani	Persian
۱۹۹ جس رات کو فساد ہوا تم لین میں تھے کہ نہیں ؟	درست بی کہ ہنگامہ شورش واقع شد تو در معسکر بودی یا نہ ؟
۲۰۰ جب تمسے قیدیکو لین میں پھر جانیکا حکم کیا اور اسنے ہیں مانا تب تم نے کیا کیا ؟	چون تو آن قیدی را گفتی کہ بمعسکر خود پس برو او انا نمود توجہ کردی ؟
۲۰۱ دو سندوق کے کندے توٹ گئے ہیں تین کے گر جاتے رہے ایک کی چاپ بالکل نکمی ہو گئی چار کی چلمک سے آگ نہیں جھڑتی دو کے گھوڑے ڈھیلے ہو گئے ایک کی نلی ٹیڑھی ہوئی ایک کے پیچ جاتے رہے اور ایک کی نکھی توٹ گئی	قنداق دو تفنگ شکستہ است سہ سہ تفنگ کم شدہ است چقماق یکی بالکل بیکار می خورد قاتلق چہار تفنگ آتش نمی دہد کمان دو تاسست شدہ لولہ یکی کج شدہ است پیچ ہاے یکی کم شدہ چوبہ یکی شکستہ است
۲۰۲ ایسا اٹکلنے میں آتا ہے کہ گئے مہینے کی بیسویں تاریخ کے لشکری حکم کے سبب سے بیماری کے بہانے (ہڈ ھونگ) کی تقصیر کا اٹکاؤ تو نہ ہوگا بلکہ اسّے اس تقصیر کو ترغیب ہوگی	بنظر می آید کہ حکم لشکری مورخہ بستم ماہ گذشتہ مانع تقصیر بہانہ بیماری نخواہد شد بلکہ مؤید این تقصیر خواہد شد

Hindustani

۱۹۵ مختار صاحب نے مجھے جتا کر کہا کہ تمھیں ظاہر کرون کہ اِس شخص کی چال سخت سزا کے لائق تھی تو بھی عدالت کے صاحبوں نے اُس کے سُدھرنے کی اُمید پر اُسے مُعاف کیا

۱۹۶ جب اُس کے مختار صاحب نے اُسے کہا کہ تجھے تین دِن تک دُگنا قَوَل دینے ہین آوینگا تب اُس نے کیا کہا ؟

۱۹۷ جب تم نے اُسے پہرے پر جانے کا حکم دیا تب اُس نے ہتھیار کھینچکر جانے کو نا کہا کہ نہین ؟

۱۹۸ جب تم پریڈ پر گئے کونسا صوبہ دار حاضر تھا ؟

Persian

عہدہ دار مختار مرا ایما کردہ فرمودند که بشما بگویم که رفتار فلان کس لازم داشت سزای سخت را لیکن صاحبان عدالت بخیال آنکه او اصلاح پذیرد معذورش داشتند

در وقتی که عہدہ دار مختار او را گفت که ترا تا سہ روز قرول مضاعف باید او در جواب آن چہ گفت ؟

در وقتی که تو او را بجہت رفتن بکشیک امر نمودی آیا او اسلحہ خود را بیرون آورده [illegible] و آیا نمود یا نہ ؟

وقتی که تو بر قواعد رفتی کدام صوبہ دار (در آن جا) حاضر بود ؟

Hindustani	*Persian*
192 میری تلوار اِتنے دِن تک میان مین رہنے سے زنگ کھا گئی ہے	شمشیر من بسبب آنکه مدتی مدید در غلاف مانده بود زنگ گرفته است
193 اُس نے گورے سپاہیون کو حکم کیا کہ آگے بڑھکر اُس طرف کے لوگونپر جو ابتک اپنی جای پر صف کی قایم ہین حمله کرین	او حکم بانگریزان داد که پیش روند و بر صفی که هنوز بر جای خود قرار داشتند حمله آورند
194 حکم توڑنیکی تقصیر پر اُس شخص کی تجویز ہوئی اور وُہ تقصیروار ٹھہرا پر عدالت کے صاحبون نے اُس کی اگلی اچھی چال پر خیال کرکے سفارش کی کہ وُہ سزا نہیں پاوے پر اُسے سخت سرزنش دی جاوے	بسبب آنکه فلان کس نافرمانی کرد تجویز او در محکمه شد و تقصیر او ثابت گشت ولیکن صاحبانِ عدالت از بابت حسنِ سلوکِ سابقِ او سفارشِ او را نمودند که او را سیاست ناکرده توبیخ و ملامت سخت نموده باشند

Persian	*Hindustani*
بسیاری اشجار منشاء کمین کردن	189 گنجان جھاڑی کے سبب دشمن
دشمن شدہ بی آنکہ آسیبی بدیشان	کو چھپ رہنے کا بڑا آسرا ملا اس لیے
رسد بسیاری از مردم ما را کشتند	اُنھوں نے ہمارے بہت سے لوگ
	مار ڈالے پر اُن کو کچھ نقصان نہ ہوا
باوجودیکہ پیشتر او را از نتایج آگاہی	190 اگرچہ آگے ہی سے اُس کو خبر دی
دادہ بودند راہی خود را در کوچ	گئی تھی کہ اسکا نتیجہ یہہ ہوگا تو بھی وہ
کردن جاری داشت و آخر بسبب	کوچ کرتا رہا پر آخر اپنی ہٹ کے باعث
اصرار در ان خود را ہلاک ساخت	ہلاکت میں پڑا
بسبب عبور از ریگستان سپاہیان	191 ریگستان کے مُلک میں پڑ کے
چنان خستہ و ماندہ شدند کہ بعد	کوچ کرنے کے سبب سپاہی ایسے تھک
رسیدن بدہ یورشی کہ مفید فایدہ	گئے تھے کہ جب ہم اُس گانو میں پہنچے
باشد نتوانستند برد	تب ممکن نہ تھا کہ اُن سے قرار واقعی
	حملہ ہو سکے

Persian	*Hindustani*
درخصوص خدمت فوج که لازم حال ایشانست چه خیال دارند	لوگ پلٹنی خدمت کے بجالانے مین کیا خیال رکھتے ہین
پیش ازانکه کمان را بکشی چقماق راسرپا باید آورد	185 کل دابنے کے آگے گھوڑا دو پاۓ پر رکھا چاہیۓ
بوقت نیم شب دشمن برقلعه یورش آورده مسخر نمود	186 آدھی رات کو دشمن نے قلعه مارلیا
من بیقین می دانم که دروقتی که او تعاقب دشمن نمود تفنگ او پر نبود	187 مین یقیناً کہتا ہون که جب اُسنے دشمن کا پیچھا کیا تب اُس کی بندوق بھری ہوئی نه تھی
بعدازانکه مهم جنگ با آخر رسید هر دسته پلتنگ بگاه خود مراجعت نمودند و غارتی که آورده بودند درمیان خود تقسیم کردند	188 جب لڑائی کا کام پورا ہوا تب ہر ایک تعیناتی اپنی اپنی چھاونی مین پھر آئی اور لوٹ آپس مین بانٹ لی

Persian	Hindustani
او (عبد الکریم) را کلوله برد	کا انگوٹھا اُتر گیا
اگر سرباز صف پیشین عبد الکریم احتیاط را مرعی میداشت انگشت ابهام او (عبد الکریم) را کلوله نمی برد	
با آنکه منصب یاوری و پیمین زمان طویل میخواهد او بانذک مدت بدین منصب رسید	182 میجر ہونے کو تو بہت برس چاہئیے لیکن یہہ سردار جوانی مین میجر ہو گیا ہے
هر چند سالها باید تا کسی بمنصب یاوری و پیمین رسد و او بمدت اندک این منصب را دریافت	اگرچہ میجر ہونے کو لمبی مُدّت چاہئیے باوجود اِسکے یہہ سردار جوانی مین میجر ہو گیا
چخماق تفنگ خود را بر نیم پا بکش بیفائده	183 تمھاری بندوق کا گھوڑا ایک پائے پر چڑھاؤ
تو که صوبه دار فوج هستی تو چیست که عهده دا	184 تم جو پلٹن کے صوبہ دار ہو تمھاری دانست مین کیا آتا ہے کہ ویسی عہدہ دا

Persian	Hindustani
یا بوقتی از اوقات مرخص ہست کہ درستی و نادرستی آں حکم را ملاحظہ کند ؛	حکم مانتا رہے یا کبھی کسی وقت بھی اُس حکم کی درستی یا نادرستی پر اپنا خیال دوڑاوے کہ نہیں ؛
اگر چقماق تفنگ من کل نمی کرد یقین است کہ نشانہ را می زدم	178 اگر میری بندوق رنجک نہ کھاتی تو بیشک میں نشانہ مارتا
اگر تو دم علولۂ آن توپ نہ ایستادہ بودی چنین مجروح نمی شدی حالا امیدوارم کہ آیندہ ازین عبرت گیری	179 اگر تم اُس توپ کے تھیّے پر کھڑے نہ رہے ہوتے تو ایسے سخت زخمی نہ ہوتے اب اُمید ہے کہ تم اِس سے عبرت پکڑو گے
او محاذی راہ آمدنِ دشمن می رفت	180 جس راہ سے دشمن چلا آتا تھا اُسی راہ سے وہ چلا جاتا تھا
از عدمِ احتیاط سربازی کہ در صف پسِ عبدالکریم بود انگشت ابہام	181 عبدالکریم کی پچھلی صف کے سپاہی کی بے پروائی کے سبب اُس (عبدالکریم) کا

Persian	Hindustani
مراجعت در راه مرد مالی که بر آنها	خبر ہو اور پھر آتے وقت اگر کوئی لوگ رستے
مظنه رود گرفتار کنند و پیش من	مین پاوے جن پر کچھ بھرم آوے تو انکو
بیارد	پکڑکر میرے پاس لاوے
آیا تو دیدی که فلان کس تفنگ	174 تم نے اس آدمی کو حوالدار پر بندوق
خود را بر حوالدار خالی کرد ؟	چھوڑتے دیکھا ؟
چون دیوار قلعه بسیار بلند بود نردبان	175 قلعے کی دیوار بہت اونچی تھی اس
بر و گذاشتن مشکل بود و لیکن خراب	لئے سیڑھی لگانا مشکل تھا پر اسے گرا
کردنش آسان بود	ڈالنا سہل تھا
سپاهیان در فساد همراز و یکدل	176 سپاہیوں کے بیچ مین کچھ دنگا
شده بودند و لیکن زود جوشش ایشان را	کرنیکا منصوبہ تھا پر جلد دبایا گیا
فرو نشانیدند	
رای تو چیست سرباز باید که دائم	177 تمھاری دانست مین کیا آتا ہے
الاوقات مطیع حکم عملدار خود باشد	کہ سپاہی سدا اپنے بڑے عہدہ دار کا

Hindustani

۷۲/ اگر تم کسی فوج کو بڑھائی سے آگے بڑھتے دیکھو تو اُس پر حملہ کرنے کی کون سی بہتر تدبیر جانتے ہو

۷۳/ جب میں گشت (مرونڈ) پھرنے کو جاتا تھا میں نے اُسکی بندوق زمین پر پڑی ہوی دیکھی اور وہ آپ ایک کھمبے سے لگ کر بھاری نیند میں سوتا تھا

۷۴/ صوبہ دار جو تعیناتی کے ساتھ جاتا ہے اُسے تاکید کرو کہ اگر دشمن رات کے دس بجے تک نظر نہیں آوے تو پیچھا پھرے اور خبرداری رکھے کہ وہاں سے اُٹھتے وقت کچھ شور شرابا نہ کرے جس سے دشمن کو اُس کے گھات کرنیکی

Persian

هرگاه قشونی را به بینی که مُحرِف* و به جبر نظام پیش می آید در باب حمله کردن بر آن کدام تدبیر از همه بهتر تصور می کنی

در وقتی که من بجهت دیدن کشیک جا ها می رفتم تفنگ او را دیدم بر زمین افتاده و او خود بستونی تکیه زده مست خواب بود

صوبه دارے که با دستهٔ سپاهیان می رود آگاه کن که اگر بتب دشمن تا بساعت ده ظاهر نشد برگردد و احتیاط کند که در وقت مراجعت هاى هوى نکند که مبادا دشمن بر کمین کردن او مطلع گردد و بوقت

* In the Anglo Persian column, read "muharraf" for "munharif"

Persian	Hindustani
آیا تو دیدہ کہ این قیدی تفنگ خود را بر زمین قواعد زد	۱۶۶ تم نے قیدی کو پریڈ کی جگہہ پہ بندوق پٹکتے دیکھا
سپاہیان را بگو کہ اسباب سپاہانہ خود را مہیا کنند کہ من از برای دیدن آنہا خواہم رفت	۱۶۷ سپاہیوں کو کہو کہ اپنا اپنا سامان تیار کر رکھیں کیونکہ میں انھیں دیکھنے کی خاطر آؤنگا
دشمن ما را محاصرہ نمود ولیکن ما بسبب پناہ قلعہ سلامت ماندیم	۱۶۸ دشمن نے ہم کو گھیر لیا پر ہم قلعے کے آسرے سے بچ گئے
اگر آن سرکردہ سپاہیان حکمی مخصوص دادہ بود ایشان ہرگز نمیگذاشتند قلعہ مسخر دشمن گردد	۱۶۹ اگر عہدہ دار نے ان سپاہیوں کو برابر حکم دیا ہوتا تو وے قلعہ دشمن کے ہاتھ میں نہ جانے دیتے
خندقی کہ ما در قلعہ کندہ بودیم دشمن از بالا سنگہا انداختہ از او مملو ساخت	۱۷۰ خندق جو ہم نے قلعے کی دیوار کے آس پاس کھودی تھی سو دشمن نے اوپر سے پتھر ڈالکر بھر ڈالی

Persian	Hindustani
دارالحکومت منبئی محکوم می باشند	رکھتی ہے ہمہ مین پلٹن کے سپاہی اُسی آئین کے تابعدار ہین اور اُسی سزا کے سزاوار ہین جیسا کہ بمبئی کے دارالامارة کی سب دیسی پلٹنین تابعدار ہین
در اخبار نامهٔ کوریر دیروز مطالعه نمودم که جنگی که در چین برپا شده بود باخر رسید	163 کل کے کوریر اخبار مین مین نے پڑھا کہ لڑائی جو چین مین تھی سو موقوف ہوئی
می دانی بچه سبب این جنگ منقطع شد؟	164 تم اُس کے موقوف ہونے کا سبب جانتے ہو؟
شنیدم بسبب وفاتِ عالیشانان بلندمکانان جنرل نیپیر صاحب وجنرل یار صاحب این جنگ انقطاع یافت	165 ہم نے سنا کہ نامدار جنرل نیپیر صاحب اور نامدار جنرل یار صاحب کے مرنے کے سبب یہہ لڑائی موقوف ہوئی

Hindustani	Persian
159 اُس سپاہی نے کوٹ کی سیڑھی پر چڑھتے اپنی بندوق کا کُندہ توڑ ڈالا	بعلت آنکه آن سرباز بر دیوار قلعه رفت قنداقِ تفنگ خود را شکست
160 اُس ٹیکرے پر جو شہر کے بائیں طرف کے برج کے مُقابل ہے چار توپوں کی ایک مورچہ بندی کرو اور جب تیار ہو مجھے خبر دو	بر فلان تل که محاذی برجِ یسار قلعه واقع است چهار توپ تعبیه کن و هرگاه باتمام رسد اطلاع بمن ده
161 بیلداروں کا حوالدار کہتا ہے کہ ہم نے سُرنگ کی سلک میں آگ لگائی پر گئی رات کی بارش کے سبب سے باروت بھیگی تھی سو اُڑی نہیں	حوالدار بیلداران می گوید که ما در سلسلهٔ نقب آتش دادیم ولیکن بسبب باران دی شب باروت تر شده بود بنابرآن درنگرفت
162 جو جو آئین اور سزا مُنہی کے صوبے کی اور دیسی پلٹنوں کو لگتی ہے وہی مرین پلٹن کے سپاہیوں سے بھی تعلق	سپاهیان مرین پلتن محکوم حکم همان آئین و سزاوار همان سیاست هستند چنانکه سایر افواج ملکی

Hindustani	Persian
۵۴/ دونون فوج ذرہ سا وقفہ کر کے دو دِن تک لڑین اور دونون نے اپنی اپنی فتح کا دم مارا	ہر دو لشکر تا دو روز باندک توقف جنگ کردند و ہر دو ادعای فتح نمودند
۵۵/ دشمن کے مُلک مین لڑائی کا اکھاڑا ہمیشہ ڈالا چاہیے	در ملک دشمن دائم تدارک تہیہ جنگ باید نمود
۵۶/ اگر تُمنے گھاٹ بندی مین غفلت کی ہوتی تو بیشک دُشمن شہر لے لیتا	اگر در انسداد درّہ غفلت ورزیدہ بودی یقیناً دشمن شہر را تسخیر می نمود
۵۷/ جب تُم نے جنرل صاحب کا زخم دیکھا تو کیا وُہ کاری زخم نظر آیا؟	آیا تو کہ زخم جنرل صاحب را دیدی کاری بود یا نہ؟
۵۸/ لیفٹ کمپنی کا حوالدار اور اس کے سپاہی بڑی تعریف کے لائق ہین کیونکہ اُنہون نے بہادری سے قلعے کی کھڑکی دُشمن کے ہاتھ سے بچائی	حوالدار و سپاہیان لیفٹ کمپنی سزاوار آفرین بسیار و قابل تحسین بیشمار اند کہ ایشان دلیرانہ دریچہ قلعہ را از دشمن حفاظت نمودند

No.	Hindustani	Persian
149	قریب تھا کہ قلعہ ہمارے ہاتھ سے جاتا رہے	نزدیک بود کہ قلعہ از دست ما برود
150	اُس نے پہرے کی آنکھ سے اپنے تئین بچا کر بھاگنے کا قصد کیا	او خواست کہ از نظر پاسبان خود را مخفی داشتہ بگریزد
151	آج کے گولی بار پریڈ پر ساتوین کمپنی کے ہر ایک آدمی نے چھہ چھہ بار مارے	امروز در قواعد گلولہ اندازی ہر یک نفر از کمپنی ہفتم شش بار تفنگ بنشانہ خالی کرد
152	اگر ہم یکایک دشمن پر چڑھ جاتے تو بیشک فتح پاتے	اگر بیخبر بر دشمن حملہ آوردہ بودیم یقین است کہ فتح می کردیم
153	جب ہم نے وہ شہر لیا سب بیمار خانے زخمیوں سے ایسے بھرے ہوے پائے کہ اپنے گھایل لوگون کے رکھنے کو کوئی جگہہ خالی نہ تھی	وقتی کہ ما آن ولایت را مسخر نمودیم بیمار خانہای آنجا پر از مجروحان ایشان یافتیم بحدیکہ بجہت زخمیان ما جائی خالی نبود

Hindustani	Persian
145 جب مین کوارتر گارد پر جا پہنچا تب قیدی کو جو اُس وقت پہرے پر تھا اپنے پہرے کے ناکے پر بہورا ہوا دیکھا اور اُس کی بندوق دیوار سے لگی ہوی تھی	چون من بکوارتر گارد رسیدم این قیدی را که دران وقت پاسبان بود دیدم بجای پاسبانی خود خمیده و تفنگ خود را بر دیوار تکیه داده
146 مین آگے اُنسوین پلٹن مین تھا پر ایک ہفتہ ہوا اسوین پلٹن مین داخل ہوا ہو حل پایا	پیشتر من در فوج نوزدهم بودم منصب داشتم ولیکن یک هفته هست که در فوج بیستم مقرر شده ام
147 میرے توشدان کے ایک کھن مین تین گولی دار کارتوس اور دوسرے مین دو خالی کارتوس تھے	در یک گوشهٔ کیف خود سه فشنگ معه گلوله و در گوشهٔ دیگر دو فشنگ خالی داشتم
148 پہلے تم نے قیدی کو بیٹھا یا لیٹا ہوا دیکھا اُس پیچھے کتنی دیر کے بعد اُسنے اُٹھکر تو کا یا للکارا ؟	از وقتی که تو قیدی را نشسته یا دراز شده دیدی چه قدر طول کشید تا وقتی که برخاست و صدا کرد ؟

Persian	Hindustani
	کتنی دور تک جا سکتی ہے ؟
فوج سولجری که در دیپه می باشند بجهت ایشان یک دسته سپاهیان نزل (بہر آذوقه) و علوفه می بردند آنها را طائفهٔ بهیلان در راه غارت نمودند	140/ تعیناتی جو گوری پلٹن کے لیئے دیپے میں سیدھا (بہر رسد) اور گھاس دانہ (بہر چارہ) لیجاتی تھی اُس پر بھیلون نے ڈاکا مارا
هنوز جنگ درمیان بود که قورخانه (بہر باروت خانه) آتش گرفت	141/ عین لڑائی کے وقت باروت خانے میں آگ لگی
فوج پانزدهم بدل از فوج ما آمد	142/ پندرھوین پلٹن ہماری پلٹن کی بدلی آئی
او مناسب دانست که راهی که بسمت لشکرگاه دشمن است سد کند	143/ اُسنے مناسب جانا کہ رستہ جو دشمن کی چھاونی کی طرف کو جاتا ہے سو بند کر ڈالے
او مقابل معسکر دشمن تعبیه نمودن لازم دید	144/ اُسنے لازم جانا کہ دشمن کی چھاونی کے مقابل مورچہ باندھے

Persian	Hindustani
بدست گرفته باشد زیاده اثر خواهد کرد از آنکه صد تفنگ را بطور دیگر خالی کنند	
سپاهیان برج لبته و سر سیزه تفنگ را تفنگ زده در مقابله حملهٔ دشمن دلیرانه ایستادند	36 سپاہیوں نے کوت باندھ سنگیں چڑھا بڑی بہادری سے حملہ لیا ہے دشمن کے حملے کے مقابل کھڑے رہے
اگر پاسبان مانع دشمن نشده بود یقین است که ما همه بقتل می رسیدیم	37 اگر پہرے گری نے دشمن کو نہیں روکا ہوتا تو یقین ہے کہ ہم سب قتل ہو جاتے
در مقابل سپاه کثیر دشمن ما بخوبی پسپا رفتیم	38 دشمن کی انسی بڑی فوج کے آگے ہم بڑی صفائی سے پس پا ہوئے ہیں پیچھے ہٹے
گلولهٔ آن تفنگ تا چند قدم فاصله میرود	39 تم اُس بندوق سے کتنی دور تک قتل کر سکتے ہو اُس بندوق کی گولی

الخ

Hindustani	Persian
132 اندازکیا گیا ہے کہ سو گولی مین صرف ایک گولی نشانے پر لگتی ہے	آنچہ تجربہ کردہ انداز صد گلولہ یکی بنشانہ می خورد
133 ہمارے گولنداز قواعد پر گولے کے وزن کے موافق جتنی باروت چاہیئے اُتنی بڑی چوکسائی سے دی جاتی ہے	در قواعد غلولہ اندازی ما باروت موافق وزن غلولہ تقسیم می شود
134 سپاہیون کو حکم دیا چاہیئے کہ بندوق چھوڑنے کے آگے نشانے کو خوب تاکین	لسر باران حکم باید کرد کہ پیش از آنکہ تفنگ خالی کنند نشانہ را خوب در نظر آرند
135 ایک سو گز کے فاصلے پر ایک بندوق خبرداری سے بھری ہوئی اور ہنرمندی سے پکڑی ہوئی سو بندوق اور طرح چھوڑنے سے زیادہ اثر کریگی	اگر یک تفنگ را بقاعدہ و قرار خود سر کردہ و بوقت بدست گرفتہ بفاصلہ صد گز بلند از ند زیادہ اثر میکند از آنکہ صد تفنگ را بی قاعدہ پر کنند و بیوقت خالی نمایند بفاصلہ صد گز تفنگی کہ باحتیاط تمام پر کردہ و بہنرمندی

* یک زرع تمام کہ عبارت از گزِ شاہی باشد شانزدہ گرہ دارد ـ یک زرع مقصر کہ عبارت از سہ ربع زرع شاہی باشد دوازدہ گرہ دارد ـ نیم زرع تمام ہشت گرہ دارد ـ یک چارق کہ عبارت از ربع زرع باشد چہار گرہ دارد

Hindustani	Persian
مانتے تو شکست نہ پاتے	کردی شکست نمی خوردی
29 اس مہینے کی چوتھی تاریخ کی سحر کو	بتاریخ چہارم شہر حال وقت صبح بعد
پریڈ ہو چکنے کے بعد جب سپاہی ہوئے	آنکہ قواعد با تمام رسید وقتیکہ سپاہی
توڑے جمع کرتے تھے تم وہاں حاضر تھے	باقی ماندہ را جمع می نمودند تو در
کہ نہیں ؟	آنجا حاضر بودی یا نہ
30 مالک نے بارہ بجے مجھ کو حکم کیا	مالک صاحب دوازدہ مرا فرمود
کہ تو اکیلا جا کر قرصے کے دروازے پر	کہ تو تنہا بدل پاسبانی کہ بر دروازہ
جو پہرے گری ہے اُس کی بدلی پہرے	گمرک خانہ ہست برو تو آن را
پر کھڑا رہ سو تمنے سنا کہ نہیں ؟	شنیدی یا نہ ؟
31 اگر تم نے سمجھا تھا کہ پہرے گری	اگر اعتقاد تو آن بود کہ پاسبان با
نے تمھیں ناحق روکا تو گارد کے حوالدار	ناحق ترا مانع شد می بایست شکوہ او را
کے پاس فریاد کرنا لازم تھا اُس کو گالیاں	نزد حوالدار گارد میکردی نہ آنکہ او را
دینا تمھارا کام نہ تھا	دشنام دہی

Hindustani	Persian
123 دشمن نے سرنگ لگا کر برج کو اڑا دیا	دشمن برج را نقب زده و آتش داده بهوا افکند
124 اس کورت کے کسی مجلسی پر تجھے کچھ حرکت لینی ہے؟	آیا تو بکسی ازین صاحبان عدالت ناراضی هستی؟
125 ہان مین فلانے صاحب پر حرکت لیتا ہون	بلی من از فلان صاحب راضی نیستم
126 اپنی تعیناتی کے ساتھ گھوم کر دشمن کی پچھاڑی پر حملہ کرو	با دستهٔ خود گردش نموده بر عقب دشمن حمله آور
127 اپنی تعیناتی کے ساتھ اس ٹیکرے (یا ٹیلے) پر جاکر مقام کرو اور اگر کوئی فوج آتی دیکھو تو ترت لشکر (یا فوج) کے قلب مین خبر بھیجو	بهمراهی دستهٔ خود بر بالای آن تل مقام کن و هرگاه قشونی را از دور ببینی بزودی در لشکرگاه (یا قلب لشکر) خبر کن
128 جو جو حکم تم کو دیئے گئے تھے سو تم	اگر اطاعت حکمی که بتو رسیده بودی

Persian	Hindustani
من بفاصلهٔ یک گلوله پرتاب ایستاده بودم	117 میں ایک گولی کے ٹپے پر کھڑا تھا
از هر طرف دشمن حمله آورد	118 دشمن نے چاروں طرف سے ہم پر حملہ کیا
ایشانرا بزور پس نشانیدند	119 انکو زبردستی سے پیچھے ہٹا دیا
پیش از آنکه بمنزل خود برسیم از کوچهٔ تنگی باید عبور کرد	120 منزلِ مقصود کو پہنچنے کے آگے ہمکو ایک سکڑی (تنگ) گلی میں ہوکر جانا پڑیگا
چند سال خدمت ملکهٔ معظمه را کرده و آخر در کجا مشغولِ خدمت بودی	121 کتنے برس تک تم نے ملکۂ معظمہ کی نوکری کی اور آخری وقت تم کہاں تعینات ہوئے
پانزده سال خدمت کردم و در آخر ده سال هر جنگی و محاصرهٔ که واقع شد در آن حاضر بودم	122 سیدرہ برس نوکری کی اور آخری دس برس کے عرصے میں جتنی لڑائیاں ہوئیں اور گھیرے جو ڈالے گئے اُن سب میں حاضر تھا

Hindustani	Persian
	جد و جهد و سعی و کوشش نمودند
112 جنرل صاحب کی چھاتی مین گولی لگی اور دریا مین کود پڑا کیونکہ دشمن کے ہاتھ مین پکڑے جانیسے موت بہتر سمجھا	چون سینهٔ جنرل صاحب هدف گلوله گردید خود را بدریا انداخت زیراکه مرگ را براسیری ترجیح داد
113 ایسی بانکی جگہہ جو سب کو ظاہر ہے ہاتھ آنی ممکن نہین	جائیکه در استحکام باین مرتبه مشهور است تسخیرش ممکن نیست
114 ہر ایک نے اپنا اپنا کام دل گرمی اور خوشی سے کیا	هر یک از مردمان در کمال جد و جهد خدمت خود را بجا آوردند
115 لشکر کے شمار کی بہ نسبت پیشوے کا نقصان زیادہ ہوا	تباهی لشکر پیشوا نسبت بشمار افواج بیشتر بود
116 اگر گانو کے لوگون نے اپنے گانو کی ناکے بندی نہ کی ہوتی تو دشمن انھین لوٹ لیتا	اگر دهاقین محارست قریهٔ خود را نمی نمودند دشمن خانهای ایشانرا غارت می کرد

اردو	فارسی
لگا سی اُتنی ہی دیر دشمن نے حملہ کرنے مین لگائی	دشمن نیز در یورش کردن تساہل ورزید
۷۷ اگر فرانسیس لوگون نے پہنچتے ہی اُس جگہہ پر حملہ کیا ہوتا تو البتہ اُسے لے لیتے	اگر فرانسیسان بمجرد رسیدن بدانجا یورش آوردہ بودند البتہ فتح میسر می شد
۷۸ جب دشمن نے بڑی بھاری فوج کو آتے دیکھا تب (ترت) قلعہ سونپ دیا	چون دشمن دید کہ فوج عظیمی می آید (ہمان دم) قلعہ را تسلیم کردند
۷۹ انگریزی فوج پیشوے کی فوج کی بہ نسبت گنتی مین بہت تھوڑی تھی	افواج انگریزی از افواج پیشوا در شمارہ کمتر بود
۸۰ جہان لگ آگ کی روشنی جاری رہی تہان لگ قلعے کے لوگون کے کام کاج مین دشمن نے کچھ خلل نہین ڈالا	تا وقتیکہ روشنی آتش باقی بود دشمن خلل در کار اہل قلعہ نینداخت
۸۱ بہت سے عملدارون نے بڑی بہادری بتائی اور اپنی ذات سے جانفشانی کی	بسیاری از سرکردہا کمال مردانگی بجا آوردند و بنفس نفیس خویش نہایت

Hindustani	Persian
ویسی خبر باہر پھیلائی ہی	نقصان حرمت اوست
104 تعیناتی جو تابوت کے ساتھ ہیتی ہی	دستۂ سربازانی کہ مامور بہمراہی
اُس کو جتادو کہ آج رات کو تابوت کے	تابوت ہستند ایشانرا بگو کہ امشب
ساتھ جاوے اور مختارِ عملدار کو تاکید کردو	با تابوت بروند و بعہدہ دار مختار نیز تاکید
کہ تابوت کی شب گشت مین کسی آدمی کو لکڑی	کن کہ مردمانی کہ ہمراہ تابوت باشند
یا سونتا ہاتھ مین نہ لینے دیوے	نگذارد ہیچ کدام از ایشان چوبی یا کتلی در دست
	گیرند
105 مین نے اُس شخص کو اِس لیئے قید	من او را بجہتِ آن حبس کردم کہ او
کیا کہ اُس نے مجھ پر جھوٹھی تہمت لگائی	بر من تہمتی زدہ کہ من در لشکرگاہ
کہ مین نے لین مین یون بات اڑائی کہ	چنین خبری شہرۂ دادم کہ او را با
اُس کو بے پرواری کے ساتھ کھاتے دیکھا	بے پرواری ہم کاسہ دیدم
106 نصیب بڑے ہے کہ جتنی دیر قلعے کے	زہی طالع کہ ہر قدر کہ مردمِ قلعہ در مقابلہ
لوگون نے سامھنا کرنے کی تیاری ہین	با دشمن تکاہل ورزیدند بہمان اندازہ

Hindustani	Persian
99 قیدی نے کسی آرڈرلی کا گلا پکڑا اور کچھ ڈرانے کی بات بولا ۔	آیا این قیدی کاهی گلوی آردرلی را گرفته سخنان تهدید آمیز گفته بود یا نه
100 قیدی نے تمکو مارا اس کے آگے تمنے اسے کچھ نہ کہا تھا ۔	پیش از آنکه قیدی را بزند تو با وی چیزی نه گفته بودی ،
101 اس کیفیت سے واقف ہوتے ہی تمھیں اسے قید کرنا لازم تھا	بمجرد آنکه این خبر بتو رسید لازم بود که او را قید کنی
102 اگر تمنے پریڈ پر سے غیر حاضر ہونے کی رضا مانگی ہوتی تو تمکو ملتی پر جب کہ تمنے ایسا نہ کیا تو اسکا نتیجہ تمکو سہنا لازم ہے	اگر از قواعد اذن حاضر نشدن خود را می خواستی ترا اذن می دادند اما چون تو اینقدر زحمت بر خود نه پسندیدی ثمرهٔ آن باید که بتو برسد
103 میں نے اسے اس لئے قید کیا کہ وہ بازار میں جھوٹھ موٹھ بکتا پھرتا ہے کہ فلانے نے میری آبرو میں بٹا لگے	من او را بجهت آن محبوس کردم که او در بازار می گردد و جعل می کند که من، چنین خبری شهرت دادم که موجب

دہی ،

Persian	Hindustani
دشمن بسیار صدمه خورد	93 دشمن نے بڑی آفت اُٹھائی
دشمن از رود خانه عبور نموده گریخت	94 دشمن ندّی پار اُترنے سے بچ گیا
	دشمن ندّی پار اُتر کر بھاگا
دشمن آن مُلک را ویران ساخت	95 دشمن نے اُس مُلک کو اُجاڑ کر ڈالا
آن نایک که مختار طلیعه بود حکمی مخصوص بطلیعه خود داده بود یا نه ؟	96 نایک جو طلائے کا مختار عُہدہ دار تھا اُس نے طلائے کے لوگوں کو کچھ خاص حکم دیا تھا کہ نہیں ؟
اطاقی که در انجا شراب می گذارند چگونه جاییست و بخیال تو کسی بی اطلاع پاسبان می تواند چیزی از انجا دزدی بکند ؟	97 جدھر شراب رکھتے ہیں وہ جگہہ کیسی ہے اور تمھاری دانست میں پہرے گری کے بے معلوم کوئی اُس میں سے چُرا لے سکے ؟
آیا در فوج حکمی بخصوص قرض دادن و گرفتن هست یا نه ؟	98 پیسا اُدھار لینے دینے کی بابت پلٹن میں کچھ حکم ہے ؟

Hindustani	Persian
من سے نکال ڈالا صرف جمعدار کی عداوت کے لیئے جو قوم کا سردار ہے	قوم ماست بدون تقصیر مرا از قوم خود اخراج نمود و بسبب بغض و عداوتی که او با من دارد
86 سپاہی کے حق میں سب سے پہلا کام یہہ ہے کہ حکم مانے	بر سرباز اول کاری که لازم است این است که همیشه مطیع امر باشد
87 بندوق اُسکے ہاتھ سے گر پڑی	تفنگ از دست او افتاد
88 کم میں کم اُسکو سو جھٹکے مارے جایئں	اقلاً یکصد تازیانه او را باید زد
89 اُسے خطرناک جاے پر زخم لگا ہے	در محل خطرناک او را زخمی رسیده است
90 پہلے تمھاری پلٹن کی بھرتی کہاں ہوئی	در ابتدا فوج تو کجا جمع آوری شده
91 بھاری برسات پڑنے کے سبب ہماری کوچ موقوف ہوی	بسبب بارش بسیار کوچ کردن ما موقوف شد
92 میں نے اُسے چھاونی کی طرف دوڑتا ہوا دیکھا	من او را بسوی لشکرگاه دوان (دوکرزان) دیدم

Hindustani	Persian
اپنے درجے اور پگار اور جائزے (یعنی	صوبه دار از منصب و مواجب و جائزه
تنخواه) سے موقوف رہے	(یعنی جیره) خود ممنوع باشد
81 جب تم حاضر تھے ممکن ہے کہ قیدی	با وجود حضور تو ممکن است که قیدی
صوبه دار کو مارے اور تم نه دیکھو ؟	صوبه دار را بزند و تو نه بینی ؟
82 دشمن کی طرف سے تمہاری فوج کی آگاڑی	آیا دشمن هیچ گاه دفعتاً بر پیش
پر اور کمر پر ایک ہی وقت کبھی حمله ہوا ؟	و جناح تو حمله آورد ؟
83 صوبه دار کو مارتے وقت قیدی جو	آیا این قیدی در وقت زدن صوبه دار
بات بولا سو ٹھیک (یعنی چوکس) تمکو یاد ہے	سخنانی که گفت بعینه بخاطر داری ؟
84 آج شام کے پریڈ سے جو جو سپاہی	سربازانی که در سان شام حاضر نشدند
غیر حاضر ہوئے تھے اُن سب کو ایک ہفتے کا	ایشان را تا مدت یک هفته سیاست
قوریل دو اور پس پیچھے لشکری بھرپوشاک	قوریل باید کرد و بعد از ان ایشان را
پہنا کر میرے مکان پر لائیو	با یراق در منزل من باید بیاوری
85 یہه شخص فریاد لایا ہے کہ مجھے بیگناه ذات	این کس تظلم آورده که جمعدار که رئیس

Hindustani	Persian
۷۵ دونون توپین آمنے سامنے کی رخ سے پولے مین داخل ہوئیں	هر دو توپها از سمت محاذی یکدیگر داخل پول شدند
۷۶ کیا تمھین معلوم نہین کہ ایک سرکاری حکم ہے جس مین منع کیا گیا ہے کہ کوئی غیر سندی نال دار ہو، کسی گارد کا سنتری ہو اپنے گارد پر سے کسی وقت نہ اُٹھ جاوے،	آیا می دانی که این حکمی است مستمر و تاکید شده که هرگز کشیکچی از مقام کشیک خود جدا نشود،
۷۷ جمعدار کو حکم ہوا کہ ناچاری کی حالت پہنچے تہان لگ قلعے کو بچا رکھے	بر جمعدار چنان حکمی شد که تا نهایت حالت لاچاری در محافظت قلعه کوشش نماید
۷۸ اگر تم بجد ہو کر قلعے کی دیوار پر نہ گئے ہوتے تو خندق مین نہین گرتے	اگر تو برخلاف حکم بر دیوار قلعه رفته بودی در خندق نمی افتادی
۷۹ بری عقل کے بغیر اس سپاہی کی بندوق اسطرح نہ ٹوٹی ہو گی	آن سربار اگر غایت بی احتیاطی نمی بود تفنگ او باین طریق نمی شکست،
۸۰ کورٹ کا حکم ہوا کہ صوبہ دار تین مہینے تک	حکم عدالت چنان جاری شده که تا مدت سه ماه

برس،

Persian	*Hindustani*
توکشیک خواهم زد	آئی ہے تس پیچھے مین تمھاری بدلی آونگا
سربازانی که تفنگ ایشان پر است	70 وے سپاہی جن کی بندوقین بھری
بگذار تا پیش رو باشند	ہوئی ہین آگے آوین
در وقتی که از صفِ پیشین تفنگ ها	71 جب اگلی صف مین سے بندوق چھتی
خالی شد هیچ دانستی که از بی احتیاطی	تم نے دیکھا کہ کس کی غفلت سے حیدر خان
کدام سرباز شست حیدر خان را گلوله برد ؟	کا انگوٹھا اُڑ گیا ؟
چگونه دانستی که قیدی در مقام	72 تمنے کیونکر جانا کہ قیدی پہرے پر کھڑا
کشیک خود نمی توانست قرار گیرد ؟	نہ رہ سکتا تھا ؟
او مانند مردم مست بغایت بی ثبات	73 وہ متوالے کی مانند بہت لڑکھڑاتا ہوا
راه می رفت	چلتا تھا
در فوج تو قاعده هست که در وقت	74 تمھاری پلٹن مین یہہ سررشتہ ہے
سلام سربازی رخصت بیرون	کہ سلامی کے وقت کسی سپاہی کو گارد
رفتن یابد ؟	پر سے رضا سے ملے ؟

Hindustani	Persian
65 میں نے نقب زنوں کو حکم کیا کہ رستے کے بازو پر سے سب جھاڑی کاٹ ڈالو کہ کوچ کرنا آسان ہو جاوے	من به نقب زنان حکم دادم که اشجار اطراف راه را قطع کنند تا کوچ برای ما آسان گردد
66 جتنی لڑائیوں میں تمہارا باپ تھا اُتنی میں میں بھی حاضر تھا یا جتنی لڑائیاں تمہارا باپ لڑا اُتنی میں بھی لڑا	هر قدر جنگ و کارزار که پدر تو کرد من نیز همان قدر کرده ام
67 اگر میں امتحاں میں پسند ہو جاؤں تو بھی یقین ہے کہ کوارٹر ماسٹر کی جگہ آتے تین برس تک مجھے میسر نہ ہو گی یا ملیگی	اگر من در امتحان پسند خاطر ممتحن شوم یقین است که منصب کوارتر ماستر تا مدت سه سال بدست من نخواهد آمد
68 اُسنے نشانے پر بندوق چھوڑی اور لگ بھگ نشانہ مارا	او تفنگ خود را بهدف خالی کرد و نزدیک بود که نشانه را بزند
69 اب اِس حوالے پر ایک گھڑی تک چوکی دینے کی تمہاری نوبت (یا باری)	تا یکساعت نوبه پاسبانی صندوقخانه با تست بعد ازآن من بدل

انی لی

Hindustani	Persian
کے وقت سے نو بجے تک رہتا ہے	تا ساعت نہ بر کشیک خود توقف می
یا بارہ بجے تک ؟	کند یا تا ساعت دوازدہ؟
62 جب وہ تین بار بندوق چھوڑ چکا مجھے	بعد از آنکہ او سہ بار تفنگ را خالی کرد
حکم ہوا کہ اس کے توشدان کا جھاڑا لیکر	مرا حکم شد کہ تفتیش کیف او کنم کہ چند
دیکھوں کہ کتنے گولی دار اور کتنے خالی	فیشنک با گلولہ و چند فیشنک بدون
توٹتے اس میں ہیں	گلولہ باقیست
63 قیدی نے جان بوجھکر شام کے پریڈ	این قیدی عمداً بسان حاضر نشد و
سے اپنے تئیں غیر حاضر کیا اور پوچھے جا	چون از و پرسیدند جواب داد کہ ارادہ
نے پر جواب دیا کہ ایک دو دن میں نوکری	من این بود کہ در این دو سہ روزہ ترک
چھوڑنے کا ارادہ رکھتا ہوں	خدمت (سرکار) بکنم
64 وہ قسم لیکر کہتا ہے کہ اگر تم مجھے	او قسم یاد کرد و گفت کہ اگر تو رخصت
ایک مہینے کی رضا نہ دوگے تو میں نوکری	یکماہہ بمن ندہی من از میان فوج
میں سے بھاگ جاؤنگا	فرار خواہم کرد

Persian	Hindustani
اگرچہ دشمناں در گرفتن قلعہ بسیار سعی نمودند ولیکن ما نگذاشتیم	56 دشمن نے بہت چاہا کہ قلعہ لے لیوے پر ہمنے لینے نہ دیا
ما در جستجوی دشمن جاسوسی چند را فرستادہ ایم ولیکن ایشان تا حال خبری نیاوردہ اند	57 ہمنے دشمن کی تلاش مین کئی جاسوس بھیجے ہیں پر اب تک وے کچھ خبر لائے نہین۔
سرباراں می گویند کہ پول مواجب این ماہ کہ بما رسیدہ کلاً قلب می باشد بنابران عوض می خواہند	58 سپاہی کہتے ہیں کہ جو روپئے اِس مہینے کی طلب میں ہمکو ملے سو سب کھوٹے ہیں اور چاہتے ہیں کہ بدل لوین
صوبہ دار سر سرنیزۂ تفنگ خود را در شکم زن خود چنان فرو کرد کہ رودہ ہای او بیرون آمد	59 صوبہ دار نے اپنی جورو کے پیٹ میں ایسی سخت سنگین چلائی کہ انتڑیاں باہر نکل پڑیں
ایشان بکر و خدعہ خواستند ما را بکشند ولیکن ما ایشان را فرصت ندادیم	60 اُنھوں نے چاہا کہ دغا سے ہم کو مار ڈالیں پر ہمنے اُنکا قابو چلنے نہ دیا
آیا سرباز از طلوع آفتاب	61 سپاہی اپنے پہرے پر سورج نکلنے

Hindustani	Persian
لوگ انکا پہچانا نہ کر سکے	ایشان نمی توانستند کرد
52 کمر کی دو کمپنی آپہنچی اور جو لوگ گینّے کے	دو کمپنی از میمنه و میسره در رسیده آنهاکه
کھیت مین جا چھپے تھے ان سبکو اسیر کیا	در کشت زار نیشکر پنهان شده بودند کلّاً
	ایشان را گرفتار کردند
53 اس لڑائی مین ہمارے ساتّ عملدار ساتھ	درین جنگ هفت سرکردهٔ ما و شصت
سپاہی ایک پرگھمچی سات ڈّولی والے	سرباز و یک طبلچی و هفت ڈّولی
اور نو آدمی بھیر بنگاکے مارے گئے	بردار و نه نفر از همراهان لشکر کشته شدند
54 حوالدار سے کہو کہ ان سپاہیون سے	حوالدار را بگو که بآن سربازان بگوید
کہے کہ اگر تم پھر ایسی نالائق چال نباؤگے	که اگر شما بار دیگر چنین رفتار ناشایسته
تو تمھین سخت سزا ملیگی	بکنید سزای سخت خواهید یافت
55 سپاہی لوگ روز روز میرے پاس	سربازان هر روز نزد من می آیند و
آتے ہین اور اپنی چڑھی ہوئی طلب کے	جهت بقیهٔ مواجب خود تقاضای
لئے بہت سا تقاضا کرتے ہین	شدید می کنند

Persian	Hindustani
سواران ما در تعاقب کردن ایشان چنان سرگرم بودند که بسیاری از ایشان سواره در آب زدند و با تلاق آنجا گرفتار شدند هر کیر آمدند	48 ہمارے رسالے کے لوگ اُنکا پیچھا کرنے مین ایسے مضطرب تھے کہ کئی ایک اُن مین سے گھوڑون سمیت پانی مین پیٹھے اور کیچڑ مین پھنس گئے
بعضی از ہزیمتیان در توپخانہ کہ وقت جنگ باروت در آنجا گذاشته بودند پناه بردند ولیکن بسبب آنکه توپ کوچکی را ایشان خالی شد آتش در باروت گرفت و مجموع ایشان را بهوا برد	49 کئی بھگوڑے بھاگے سو ایک توپخانے مین جہان لڑائی کے وقت باروت رکھی ہوئی تھی وہان جا پناہ پکڑی پر توپخانے کی ہلکی توپ اُن پر چھوٹنے سے باروت مین آگ لگی اور اُن سب کو اُڑا دیا
بسبب وقوع این واقعه قشون* دشمن بکلی تباه شد و کسانیکه زنده ماندند از میان کشت زار نیشکر گریختند	50 اس حادثے کے سبب دشمن کی فوج بالکل ماری گئی اور جو بچ نکلے تھے سو ایک گیہون کے کھیت مین سے ہو کر بھاگے
بسبب انبوهی نیشکر سواران تعاقب	51 گیتے کے ہجوم کے سبب رسالے کے

* In the Anglo Persian column read "Qushūni dushman ba-kullī" instead of "bisyārī az fauj-e dushman."

Persian	Hindustani
کشتهای خود را در خندقی که گرد حصار	نے اپنے مُردون کی لاشین ایک خندق مین
واقع بود انداخته بودند و کسانیکه	جو قلعے کے آس پاس تھی ڈال دی تھین
مجروح بودند در آفتاب تشنه	اور جو لوگ زخمی تھے اُنکو دھوپ مین پیاسے
گذاشته بودند	چھوڑ کر گئے تھے
اکثری از مردم شب هنگام زر و جواهر	45 اکثر لوگ راتون رات سب اپنا
خود را برداشته فرار کردند	زر و زیور لے بھاگے
در وقتی که ما داخل قلعه شدیم چند نفر	46 جب ہم قلعے مین داخل ہوئے تب
مردم فقیر و خدمت کاران دربار	صرف تھوڑے سے غریب لوگ اور محل
بنظر ما در آمدند	سرا کے نوکر چاکر نظر آئے
بسیاری از هزیمتیان گرفتار شدند و چند نفر	47 بہت سے بھگوڑے پکڑے گئے اور
از ایشان که کم دل و هراسان بودند خود را	اکثر جو ڈرپوک نے تھے اُنھون نے اپنے
در رودخانهٔ تاپی انداختند و بعضی از آنها شنا نموده	تیئن تاپی ندی مین ڈال دیا اور بعضے اُنمین
بسمت دیگر رسیدند اکثر از ایشان از سیلاب برده	سے پیر کر پار لگے اور اکثر پانی کی تان مین بہہ گئے

Hindustani	Persian
40 اُن کے بان چھٹنے سے تمھارا بہت نقصان ہوا اور اُنھون نے بہت سے بان چلائے کہ ہمن ،	آبا ار کلولهای قیر ایشان صدمهٔ فراوان بتو رسید و ایشان بسیار کلولهٔ قیر خالی کردند ،
41 اُنھون نے بہت سے بان چھوڑے پر معلوم پڑتا تھا کہ ست اچھی طرح ہین باندھتے نتھے	اگرچه ایشان کلولهای قیر بسیار خالی کردند ولیکن چنان معلوم می شد که از نشانه زدن سررشته نداشتند
42 اُنکی توڑے دار بندوقون نے ہمین بہت سی اذیت دی اور جب لگ گھیرا رہا تب لگ چھوڑتے ہی رہے	از تفنگهای فتیلهٔ ایشان بسیار زحمتی بما رسید زیرا که تا هنگامی که محاصره درمیان بود ایشان لاینقطع شلیک میکرد
43 ایسا نظر آتا تھا کہ وے ہمارے رسالے سے بہت ڈرتے تھے اور اُنکا ایک حملہ بھی اُٹھا نہ سکے	مستاهل می شد که ایشان ار سواران ما بسیار خائف بودند و تاب هیچ یک از حملهای ایشان را نداشتند
44 قلعہ لینے کے بعد ہمین معلوم پڑا کہ اُنھون	بعد از آنکه قلعه بدست آمد چنان معلوم شد که ایشان

Persian	Hindustani
چگونہ قلعہ در دست تو آمد و نردبان برآن گذاشتن دشوار بود یا نہ ؟	۵ ح قلعہ کِس طرح تمھارے ہاتھہ آیا اور سیڑھی کے لگانے مین تم کو بہت سی دِقّت پہنچی کہ نہین ؟
آیا بعد از آنکہ قلعہ فتح شد چیزی از نقد یا فیل یا اسپ یا شتر یا گاو وغیرہا بدست آمد ؟	۶ ح قلعہ ہاتھہ آنے کے بعد تمھین کچھہ پیسا ہاتھی گھوڑے اونٹ بیل وغیرہ مِلا کہ نہین ؟
چون جنگ شروع شد تو خود کجا بودی ؟	۷ ح جب لڑائی شروع ہوئی تم آپ کہان تھے ؟
آیا از توپہای توپخانۂ اسپی خلق بسیار کشتہ گشتہ و مغارہ کہ در دیوار قلعہ بود وسیع بود یا نہ ؟	۸ ح اسپی توپخانے کی توپون کے بہت سے لوگ مارے گئے اور مُگارا بڑا سا تھا کہ نہین ؟
کسانیکہ یورش بردہ از مغارہ داخل شدند چند کس بودند و در وقت دخول ممانعتی و مزاحمتی بایشان شد یا نہ ؟	۹ ح مُگارے مین گھسنے والی تعیناتی مین کتنے لوگ تھے اور مُگارے مین گھستے وقت انکو بہت سی روک ٹوک مِلی کہ نہین ؟

Persian	Hindustani
ایشان با آسانی می توانستی یورش برد یا نہ ؟	تم اُسپر حملہ کر کے فتح پاتے کہ نہیں ؟
تو بر ایشان چگونہ یورش آوردی و ایشان پس نشستند یا نہ ؟	29 تم نے اُن پر کس طرح حملہ کیا اور وے پیچھے ہٹے کہ نہیں ؟
چون ایشان پس نشستند تو چرا رو بایشان نرفتی ؟	۳۰ جو وے پیچھے ہٹے تو تم اُن پر کیوں نہیں بڑھے ؟
در وقت ہزیمت پناہ دشمن چہ بود ؟	۳۱ جب دشمن بھاگا تب اُسے آسرا کیا تھا ؟
آیا درین معرکہ سواران خدمت شایان بجا آوردند و چند کس از ایشان ہمراہ تو بود ؟	32 اس لڑائی میں رسالے کے لوگوں نے کچھ بڑا کام کر دکھایا اور تمھارے ساتھ کتنے تھے ؟
در جائیکہ جنگ واقع شد زمینش چگونہ بود و معلوم تو بود کہ دشمن باین اندازہ نزدیک شدہ است ؟	۳۳ جس جگہہ لڑائی ہوئی وہ جگہہ کیسی تھی اور تم جانتے تھے کہ دشمن اتنا نزدیک آپہنچا ہے ؟
تو بر دشمن بیخبر حملہ کردی یا ایشان برای مقابلۂ تو مستعد بودند ؟	۳۴ تم نے دشمن کو اچانک لے ملایا یا وے تمھارے مقابلے کو تیار تھے ؟

Hindustani	Persian
21 دشمن کے پاس اکثر ہتھیار کیسے تھے ۔	دشمنان چه قسم اسلحه با خود داشتند ۔
22 گھات کے سنبھالنے مین انھون نے بڑی بہادری بتائی کہ نہین ۔	آیا ایشان در حفاظت گذرگاه دلیری نمودند یا نه ؟
23 کتنے مارے گئے اور کتنے زخمی ہوئے ؟	چند نفر کشته شد و چند مجروح گردید ؟
24 جب دشمن بھاگا تم نے کتنی دور تک ان کا پیچھا کیا ؟	در وقتی که دشمن هزیمت نمود تا کجا تعاقب ایشان کردید
25 کتنے قیدی پکڑے گئے ؟	چند کس اسیر شدند ؟
26 کوئی عورتین وہان حاضر تھین اور کیا کرتی تھین ؟	آیا زنان در آنجا حاضر بودند و ایشان چه می کردند ؟
27 دشمن نے اپنی چھاونی کسطرح کی تھی اور کوئی لکڑکوٹ تھا اور کیسا بنا ہوا تھا ؟	دشمن چه گونه معسکر خود را ترتیب داده بودند آیا خاربندی نموده بودند و چگونه ترتیب آرائی کرده بودند ؟
28 اگر دشمن لکڑکوٹ بنا کر اس مین رہتا تو	اگر دشمن در خاربند مقام کرده بود تو بر

Persian	Hindustani
عبرت گیرند	تاکہ اوروں کو عبرت ہو
بیش ازین تو لی نمیخواہد یقین است کہ او جاسوس است او را ببر و بہر درختی کہ نزدیک تر باشد صلا بہ زن	3. اب زیادہ تحقیقات کی کچھ حاجت نہین وہ جاسوس ہے اُسے پکڑلو اور کسی نزدیک کے درخت سے لٹکا کر پھانسی دو
ہر چند دشمن پس می نشست ما پیش می رفتیم	4. جوں جوں دشمن ہٹتا جاتا تھا توں توں ہم اُس پر آگے بڑھتے جاتے تھے
در کدام فوج علاقہ داری ؟	5. تم کس پلٹن مین ہو یعنی علاقہ رکھتے ہو ؟
چند سال است کہ دران فوج ہستی	6. تم کئی برس اُس پلٹن مین رہے ؟
در کدام جنگ حاضر بودی ؟	7. کون کونسی لڑائیاں تمنے دیکھین ؟
عہدہ داران ملکی اکثر بادب رفتار می کنند یا نہ ؟	8. ملکی عملدار لوگ اکثر ادب سے چلتے ہین کہ نہین ؟
در وقتی کہ تو در پی جنگ رفتی جنگی واقع شد یا نہ ؟	9. جب تم لڑائی پر گئے تب کچھ لڑائی ہوئی کہ نہین ؟
دشمن شروع حملہ نمود یا تو ؟	10. پہلے دشمن نے حملہ شروع کیا کہ تم نے ؟

دشمن

Hindoostani

پھر اسنے پھر ایک ہاتھ مجھ پر چلایا لیکن مین نے لکڑی
سے رد کیا اور بچا لیا

۹ توپ نے ایسا پچھاڑ کیا کہ گاڑی الٹ پڑی

۱۰ اگر مین سرکار کی نوکری مین سے
برطرف نہ ہوا ہوتا تو مجھے دس روپئے
کا بیٹھا پگار ملتا

۱۱ عدالت مین اسنے بدنیتی سے چاہا
کہ صوبہ دار کو تحریک و ترغیب دیکر اسکی
رای کو پھراوے

12 تم کیا سمجھتے ہو کہ ان لوگون کے ساتھ
نرمی سے کام لینا بہتر ہی یا سختی سے یا
انکی خاصیت اور طبیعت کے لیئے ان
کے دو تین سردارونکو پھانسی دینا مناسب ہی

Persian

گردانید و بعد ازان بمن حواله نمود
اما من بچوب دستی خود رد کردم

توپ چنان بشدت برگشت که عرابه واژگون شد

اگر من از نوکری سرکار معزول
نمی شدم ماهی ده روپیه پنشن
عائد من می شد

او در عدالت از راه شرارت خواست
وسعی کرد که صوبه دار را تحریص کرده
رائی او را بر گرداند

رائی تو چیست که با آن مردم بملایمت
رفتار نمودن بهتر خواهد بود یا آنکه
بمقتضای طبیعت ایشان چند نفر
از رؤسای ایشان را بدار کشیم تا دیگران

Hindustani	Persian
حنذق میں نہ گر پڑا ہوتا	در خندق نمی افتاد
۵ جب میں نے اُن سپاہیوں کو آگے بڑھنے کا حکم کیا اُنھوں نے اپنے ہتیار زمین پر ڈال دیئے اور بولے کہ جب لگ ہماری چڑھی ہوئی طلب ہمیں نہیں ملیگی تب لگ ہم ایک قدم آگے نہ بڑھینگے	بعد از آنکہ من سربازها را حکم پیش رفتن کردم ایشان ابا نموده تفنگهای خود را بر زمین انداخته گفتند که تا بقیهٔ مواجب ما بما نرسد قدمی پیشتر نخواهیم گذاشت
۶ اُس سپاہی نے اپنا لشکری سامان بیچ ڈالا اِس تقصیر پر چھ مہینے تک کالی خانے میں قید ہوا اور ایک برس تک آدھا پگار اُس کا کاٹا گیا	آن سرباز چون که یراق خود را فروخته بود بسبب ارتکاب این تقصیر شش ماه در کالی خانه مقید شد و تا مدت یکسال نصف از مواجب او بریده شد
۷ پریڈ پر اُس نے اپنی سنگین میان سے نکالی تھی کہ نہیں ؟	آیا فلان کس در میدان قواعد سرنیزهٔ تفنگ خود را از غلاف برآورده بود یا نه ؟
۸ اُس نے تین بار اپنی تلوار سر پر	او سه دفعه شمشیر را گرد سر خود

Military Phrases

باب سیوم در فقرات لشکری

Persian	Hindustani
دشمن شکست خورد خلق بسیار	۱ دشمن نے شکست کھائی بہت سے
از ایشان کشتہ و مجروح شدہ	لوگ ان کے مارے گئے اور گھایل
توپہاے ایشان بدست ما افتادہ	ہوے ان کی توپین ہمارے ہاتھ
و اسباب ایشان کلا بغارت رفتہ	آئین اور سارا اسباب انکا لوتا گیا
ہر وقت کہ لشکر از محلی عبور میکند ساکنان	2 جب کوئی فوج کسی پرگنے مین سے
آنجا نزد کلکتر صاحب میروند و بدروغ	ہوکر جاتی ہی تب رہنے والے کلکتر صاحب
شکوہ می کنند کہ سپاہیان ما را	کے پاس جاکر جھوتھی فریاد کرتے ہین
غارت کردند	کہ سپاہیون نے ہمین لوتا
اگر آن دستہ لشکر یک روز پیشتر کوچ	3 اگر وہ تعیناتی ایکدن آگے کوچ کرتی تو پلتن
کردہ بود بفوج خود ملحق می شد	سے جا ملتی
اگر آن سرباز بالای دیوار قلعہ می رفت	4 اگر وہ سپاہی صفیل پر نہ چڑھا ہوتا تو

Persian	Hindustani
یک پیالهٔ چای خورے بیار	۱۹۴ ایک چا کا پیالہ لاؤ
این پسر نسبت به برادر خود قابلتر خواهد شد یا خواهد برآمد	۱۹۵ یہہ لڑکا اپنے بھائی سے زیادہ قابل ہو نکلیگا
این قلمدان را بمن می فروشید؟	۱۹۶ تم یہہ قلمدان میرے ہاتھ بیچو گے؟
بر وکنار یا کنار برو	۱۹۷ بازو چلو
الفاظ رکیک را استعمال مکن	۱۹۸ رکیک لفظوں کو استعمال مت کرو
شاید که این ممکن باشد ولیکن احتمال دارد یا بنظر می آید	۱۹۹ شاید کہ یہہ ممکن ہو پر اکثر (یا غلط) ہیں
از برای من قدری چای پر رنگ یا تلخ بیار این چای بسیار کم رنگ است یا این چای دم نکشیده است	۲۰۰ میرے لئے تھوڑی سی گاڑہی چا لاؤ یہہ چا بہت پتلی ہے

Hindustani	Persian
184 اُس نے ٹھوکر کھائی	پایش بزمین خورد *اوسکندری خورد
185 تم کو کیا ہوا ؟	ترا چه شد ؟
186 تو بڑا سست ہے	تو بسیار تنبل هستی
187 دوست وہ ہے جو برے وقت میں کام آوے	دوستِ صادق آنست که در حالتِ احتیاج بکار آید
188 ان دونون کے بیچ کچھ مشابہت نہین	درمیان ایشان هیچ مشابهتی نیست
189 منہہ سنبھال کر بول	زبان خود را در دهانِ خود نگهدار.
190 پانی دیوارون مین مرتا ہے پچتا ہے	آب دیوارها را می خیساند
191 تم یہہ پتھر اٹھا سکتے ہو ؟	شما این سنگ را میتوانید بردارید ؟
192 تم کو گھڑیال دیکھنا آتا ہے ؟	شما گردشِ ساعت را میشناسید؟ / شما ساعت را میفهمید ؟
193 ایک پیالہ چا لاؤ	یک پیالهٔ چای بیار

* شاهنشهی که ازپی تعظیم درکهش | هردم خورد سکندر دارا سکندری

Persian	Hindustani
درین ولایت چه قسم از غلات پیدا می شود؟	172 اِس مُلک میں کونسا اناج پکتا ہے؟ کس قسم کا اناج پیدا ہوتا ہے؟
یک پیمانه برنج را چند می فروشند؟	173 ایک پہرا چاول کتنے کو بکتا ہے؟
آیا زارعان تجارتی هم می کنند؟	174 کُنبی لوگ کُچھ بیوپار بھی کرتے ہیں کہ نہیں؟
این مردم چرا مسلح راه می روند؟	175 یے لوگ ہتھیار بند کیوں پھرتے ہیں؟
ولادت تو در کدام ولایت است؟	176 تُمھارا جنم کہاں ہوا؟ تُم کہاں پیدا ہوئے؟
درین امر او بسیار شهرتی دارد	177 وُہ اِس بات میں مشہور و معروف ہے
مدّتی که قرار شده بود گذشت	178 مُدّت جو ٹھہرائی گئی تھی سو گذر گئی
آنچه آنجا وقوع می یافت دیدم	179 جو کُچھ وہاں ہوتا تھا سو میں نے دیکھا
نیکان بغایت اندک اند ولیکن اشرار بسیار	180 بھلے آدمی دُنیا میں تھوڑے ہیں پر بُرے بہت
امروز چرا اینقدر دیر شد؟	181 آج کیوں اِتنی دیر لگائی؟
دران آبگیر آب بسیار می باشد	182 اُس ڈبرے میں بہت سا پانی ہے
آن گل را از درخت بچین	183 وہ پھول توڑ لو

Hindustani	*Persian*
161 دو برس سے یہہ میانہ میرے پاس ہے	دو سال است کہ این پالکی را دارم
162 مین جہان لگ چل سکا چلا	تا در قوۂ من بود راہ رفتم
163 وہ میرے گھر کو آیا کرتا تھا	او ہمیشہ در خانۂ من می آمد
164 مین اُسپر فریاد کرونگا	من بر او نالشی خواہم نمود
165 میری داد دو	دادِ من بدہ
166 کاشکے مین نے اُسے دیکھا ہوتا ہے اگر مین اُسے دیکھتا تو اچھا ہوتا !	کاش من او را دیدہ بودم !
167 تمھارا کیا مطلب ہے ؟	تو ازین چہ مطلب و مدّعا داری ؟
168 یہہ چاء کتنے دِن تک چلیگی ؟	این چای تا چند روز کفایت خواہد کرد ؟
169 کم مین کم مجھے اِس ملک مین اڑھائی برس ہوے	درین ولایت اقلاً دو سال و نیم ماندہ ام
170 رستے مین وہ میری نظر نہ پڑا	در راہ سہواً نظر من بر او نیفتاد
171 مجھے اِتنے پیسے دینیکا مقدور نہین ہے مجھسے اِتنے پیسے نہین دِئے جائینگے	در قوۂ من نیست کہ این قدر پول بدہم

Hindustani	Persian
149 ہم نے ایک گھڑی خوشی مین کاٹی	ساعتی در عیش گذرانیدیم
150 اُسکی ہمین درکار نہین ہے اُسکے بغیر کام چلیگا	او را احتیاج نداریم
151 اُسکے بغیر ہمارا کام نہ چلیگا	بدون او امری پیش رفت ما نخواهد شد
152 وُہ مرنیکے قریب تھا یعنی قریب المرگ تھا	او در حالت نزع بود
153 نوکرون نے دروازہ کھلا رکھا تھا	نوکرها در را باز گذاشته بودند
154 وُہ بہت بہانے کرنے لگا	او بسیار بهانه جوئی کرد
155 یہہ کھیت کاٹنے کے لائق ہے	این کشت قابل حصاد است
156 اگر وُہ یہان آوے تو مجھے خبر کیجو	در وقتی که او اینجا بیاید مرا خبر کن
157 تم کئی بار وہان گئے تھے ؟	چند دفعه آنجا رفته‌اید ؟
158 یہہ امتحان کئی دن تک چلیگا ؟	این امتحان چند روز طول خواهد کشید ؟
159 ایک دن مین تو کئی کوس چل سکتا ہے ؟	در یک روز چند فرسخ راه می توانی رفت ؟
160 جب چاہئے تب آئیو جب ہو سکے تب آئیو	هر وقت که می توانی بیا

Hindustani	Persian
138 ہر کوئی اپنی فکر آپ کرے	ہر کس باید خود فکر خود را کند
139 وہ اپنی جان بچا کر بھاگا یا وہ اپنے جی کے ڈر سے بھاگا	او گریخت و جان خود را از میان برد
140 مین نے خوب پوچھ پاچھ کی	من باحتیاط تمام تفتیش این امر را کردم
141 کوئی کودنے مین اسکی برابری نہ کرسکا	هیچکس در جستن مانند او نبود
142 یے سب باتین وہ اپنے دلمین رکھ چھوڑتا ہی	او همه امور را در سینهٔ خود پنهان میدارد
143 وہ ہمارے مین کا نہین	او یکی از ما نیست
144 لکڑیان بیچنے کی خاطر دھری ہوئی تھین	چوبها برای فروش گذاشته بود
145 اسکا کیا لوگے ؟	برای این چند میخواهی ؟
146 مین یہہ تجھے مفت دونگا	این ترا مفت خواهم داد
147 اسکا گھر اسکو بس نہین ہوتا	خانهٔ او او را کفایت نمیکند
148 وے بہت دنون سے ایک دوسرے کو پہچانتے تھے	ایشان از سابق یکدیگر را می شناختند

Hindustani	Persian
128 مین اُس پر غالب نہین ہو سکتا	من حریف او نمی توم یعنی من براو نمیتوانم غالب شوم
129 ایک شخص نوکری کی تلاش مین آیا ہے	شخصی بتلاش نوکری آمده است
130 پانچ روز کے بعد مین بمبئی کو جاؤنگا	بعد از پنج یوم دیگر من به بمبئی خواهم رفت
131 مرغی نے انڈے دئیے	مرغ بیضه گذارد
132 تم کیوں اپنے پیٹ پر پانو رکھتے ہو	چرا بر روزی خود پا می زنی
133 کسی چیز کا محتاج اُسے نہ رہنے دیکو یعنی جو وہ مانگے سو تُرت دیجو	او را معطل هیچ چیز مکن
134 وہ ندی مین پیر نکلا یعنی تیر نکلا	او در رودخانه غوطه خورده سر برآورد
135 مین اُس سے ناراض ہوں یعنی مین اُس سے راضی نہین	من از او راضی نیستم
136 ایک مسافر وہاں سے ہو کر جاتا تھا	مسافری از آن جا می گذشت
137 اِس بات کو مسخری مین اُڑا دو	این سخن را مطایبه انگار

Persian	Hindustani
او آنرا بدو پاره کرد	116 اس نے اسکے دو ٹکڑے کیے
او فلان کس را شناخت	117 اس نے اسکو پہچانا
چنین کاری کردن برای او مشکل نبود	118 یوں کرنا اسے کچھ مشکل نہ پڑا
او را بچوب محکم بزن	119 اس کو لکڑی سے خوب مارو
در چنان کاری خطائی بر او نیست	120 ایسا کرنے میں اسکی کچھ خطا نہیں
او در بیان احوال خرابی خود مبالغه کرد	121 اسنے اپنی خرابی کا احوال بڑھا کر کہا
او از تو بهتر است	122 وہ تم سے بہتر ہے
سگ بر فلان کس عوعو کرد سه عوعو کرد	123 کتا اس شخص پر بھونکا
برو پی کار خود	124 چل اپنا کام کر
او بر فلان کس عریضه نوشت	125 اسنے اسکو عرضی دی
ایشان در پی او رفتند تا ملحق او شدند	126 انھوں نے اسے جا ملایا یعنی وے اسکو جا ملے
من بعجز و الحاح بتو می گویم که این کار را پنهانی کنی	127 میں منت کرکے کہتا ہوں کہ یہ کام پوشیدہ کرو

Hindustani	Persian
106 وہ عورت بہت خوبصورت نہین	آن زن در حسن و جمال متوسط الحال است یعنی آن زن کریة المنظر نیست
	آن زن فی الجملہ خوش شکل است
107 وہ خوشیکے مارے جامے مین نہین سمایا	او از شادی در پوست نگنجید
108 مین تمسے پچاس حصّے زیادہ محنت کرتا ہون	من از تو پنجاه بار زیاده زحمت میکشم
109 مین یہہ کام دل و جانسے کرونگا	من این کار را بدل و جان خواهم کرد
110 بازار کے لوگونکا بہت سا پیسا اُسپر نکلتا ہے	او پول بسیار بمردم بازار بده دارد
111 بہت دن ہوئے وہ میری ملاقاتکو نہین آیا	مدتی است که او را ندیدم
112 اُسکے پاس اپنی احتیاج سے زیادہ ہے	او زیادتر از کفایت خود دارد
113 اُسکے کام مین ہاتھ مت ڈالو	دخل در کار او نشوی
114 وہ کوئے مین کود پڑا	آن کس در چاه جست
115 وہ کوئے مین سے جست کرکے باہر نکلا	آن کس از چاه بیرون جست
یہہ کودی مارکے باہر نکلا	

	Hindustani	Persian
94	اسنے گھر کے دروازے سے اندر جھانکا	او از روزنهٔ خانه باندرون خانه نگاه کرد
95	وہ چور گھر کی موہگدے مین سے ہو کر گیا	او از دروازهٔ کوچک در آمده بیرون رفت
96	اُسنے اُس عورت کا کان دانت سے کاٹا	آن کس گوش آن زن را گزید
97	وُہ یہہ کام کرنے سے ڈرتا نہین	او در کردن این کار مطلقاً خوف ندارد
98	اپنی حُرمت بچانی لازم ہی	هر کس باید عزت خود را نگهدارد
99	وُہ ایکا ایکی اُن پر آٹوٹا	او ناگهانی بر ایشان تاخت
100	معلوم نہین اسکا انجام کیا ہوگا / نتیجہ کیا ہوگا	معلوم نیست که انجام این کار بکجا خواهد رسید
101	وُہ جلدی ہی اپنی مقدور بھر رستے پر سے الگ ہو گیا	بتعجیلی که می توانست او خود را از راه بکناره کشید
102	اب یہہ نکمّا ہو گیا	حالا این بی مصرف شده
103	یہہ مین نے آگے ہی سے کہہ دیا تھا	من از مآل اندیشی (پیشتر) ازین امر خبر دادم
104	یہہ جگہہ مجھے بہت ہی پسند آتی ہی	این جای مرا بسیار خوش می آید
105	دُھن باندھے رہنے سے ہر ایک کام انجام پاتا ہی	استمرار و مُداومت در هر امر موجب حصول مقصد است

Hindustani	*Persian*
نہ آئی تو اِس خطا پر صحیح کرتے	را صحیح می کردی
82 وہ عورت جیسی چاہئے ویسی اچھی نہین	آن زن چنانکہ باید خوبی ندارد
83 بھیکھ مانگنے سے مون بھلا جانتا ہون	مردن پیش من بہ از گدائی کردن است
84 وے اپنا احوال بادشاہ سے کہتے ہیں	ایشان احوالِ خود را بادشاہ عرض میکنند
85 اُنھون نے رستے پر اپنے باپکو مار ڈالا	ایشان در عرض راہ پدر خود را کشتند
86 کہو تو تم نے اُن کو کیا کہتے سُنا	بگو تو چہ شنیدی از ایشان و ایشان چہ گفتند
87 آج تری اوس پڑتی ہے	امروز کرہ دود در نہایت شدّت است
88 گئی رات کو تری شبنم پڑی	دی شب شبنم بسیار افتاد
89 یے لوگ کل آئے کہ پرسون ؟	ایشان دیروز رسیدند یا پریروز ؟
90 یہہ تدبیر ظاہر میں سب سے بہتر ہے	این تدبیر ظاہرا از ہمہ بہتر است
91 اِس بات پر جھگڑا کرنا بیفائدہ ہے	در خصوص این امر نزاع کردن بی حاصل است
92 تیر اُس کے پہلو مین جا بیٹھا	تیر در پہلوی آن کس نشست
93 اُس نے کچھ گمان عجائبات پر کیا	او مظنۂ وقوع امر عجیبی کرد

	Hindustani	Persian
70	اُسکو آنے دو	بگذار بیاید
71	ایک چھوڑکر ایک بتّی سلگاتے جاؤ	فانوسہا را یک در میان روشن کن
72	وُہ ابتک نہیں آپہنچا ہے نہیں آیا	ہنوز او نرسیدہ است
73	تمھاری روانگی کی خبر سُنکر میں بہت ناخوش ہون	من از شنیدن خبر روانگی شما بسیار بسیار دلگیرم
74	میری راہ مت دیکھو	منتظر من نباشید یعنی انتظار مرا نکشید
75	میری ٹوپی پالکی میں رہ گئی	کلاہ خود را در پالکی فراموش کردم
76	میرا چاقو جاتا رہا	چاقوی خود را گم کردم
77	چھری کانٹا چمچہ لاؤ	کارد و شکاخہ و کاشک بیار
78	میں نے کئی بار تمھیں کہا کہ یہہ کام کرو	چند دفعہ گفتمت ہمچنین کن
79	اب یاد رکھو اور ہمیشہ یون ہی کرتے رہو	در خاطر بگذار و ہمیشہ چنان کن
80	میں یہہ کام کرکے پچھتاتا ہون	من از کردۂ خود پشیمانم
81	اگر تمکو اپنے نام کے لکھنے کی شرم	اگر ترا ننگی از نام خود نمی بود این کاغذ

Persian	Hindustani
باو بگو که هرگاه من ترا بطلبم و تو نمی آئی خارج از خدمت میشوی	58 اُسے کہو کہ اگر تو میرے بلانے پر نہیں آویگا تو برطرف ہوگا
آیا اسپ تو ترا در رفته بوده	59 کیا گھوڑا تمھیں لے بھاگا ؟
نوکر من پول مرا برداشته بگریخت	60 میرا نوکر میرے پیسے لے بھاگا
او سهواً این کار را کرد	61 اُس نے انجان سے ایسا کیا
او عمداً چنین حرکت کرد	62 اُس نے جان بوجھکر یہہ کام کیا
این زن حامله است	63 یہہ عورت پیٹ سے ہے یہہ دوجی سے ہے
اگر احتیاج باشد ترا خواهم خواست	64 جب تمھارا کام پڑیگا تب بلا بھیجونگا
امروز چه تاریخ است ؟	65 آج کونسی تاریخ ہے ؟
آیا اسپ تو رم می کند ؟	66 تمھارا گھوڑا بھڑکتا ہے سہونکتا ہے
او با تو چه خویشی دارد ؟	67 وہ تمھارا کون لگتا ہے ؟
این کار را می کردم اگر می توانستم	68 اگر کر سکتا تو کرتا
این کار را می کردم اگر میخواستم	69 اگر چاہتا تو کر سکتا

لیا

Hindustani	Persian
که تهک گیا	
49 کل تمنے مجهکو بری راه دکهائی	دیروز مرا تا دیر وقت در انتظار گذاشتی
50 کب سے اُس کو نہین دیکها ؟	چند روز است که او را ندیده ؟
51 کب سے اِس گهوڑے پر کوئی چڑها نہین ؟	چند گاه است که کسی بر این اسپ سوار نشده ؟
52 کب سے اُس نے شادی کی ؟	چند روز است که او عروسی کرده است
53 کب سے اِس گهر مین کوئی نہ رہا ؟ یعنی کب سے یہہ گهر خالی پڑا ہی ؟	چند مدت گذشت که این خانه خالی افتاده است ؟
54 وہ بولی که مین اُسکی بیٹی ہون	آن زن گفت که من دختر فلانکس هستم
55 دس دِن کے بعد مجهے اِس گهر مین تین برس پورے ہونگے	ده روز دیگر سه سال تمام خواهد بود که من در اینخانه سکونت دارم
56 وہ بولتا ہی که مین نہین آونگا	او میگوید که من نمی آیم
57 بہت کریگا تو کیا کریگا مار ڈالیگا	او چه میتواند بکند بیشتر از آنکه جانرا بکشد

Persian	Hindustani
۵۰ سبق آه	40 آه
این کتاب بسیت کار آمدنی ۱	41 یهہ کتاب کام کی ہے ۱
تو هیچ کار من نمی خوری	42 تو میرے کچھہ کام کا نہیں
اگر بار دیگر چنین کاری بکنی کتک میخوری	43 اگر تم پھر ایسا کام کروگے تو مار کھاوگے
آنچه حق و واجبی است اختیار کن و باطل را بگذار	44 حق بات اختیار کرو اور باطل چھوڑو
اگر من بجای تو می بودم چنین کاری میکردم	45 اگر میں تمھاری جگہہ پر ہوتا تو ایسا نہ کرتا
سرکار نامدار بجہت اینکار مرا پسندیده است	46 اس کام کے واسطے نامدار سرکار نے مجھے چن نکالا ہے
اگر دیروز آمده بودی مواجب خود را گرفته بودی	47 اگر تم کل آئے ہوتے تو پگار تم کو ملتا
از بسکه انتظار ترا کشیدم خسته شدم	48 میں نے یہاں تک تمھاری راہ دیکھی

Persian	Hindustani
من مانده شده ام ــــ من خسته شده ام	28 مین تھک گیا ہون
امشب برو	29 آج رات کو جائیو
ہمین شب برو	30 آج ہی رات چلے جاؤ ــــ رات ہی رات چلے جاو
خلاصۂ آن این است	31 اسکا خُلاصہ یِہہ ہی
تماماً	32 سب کا سب
او ہمیشہ میگفت	33 وُہ کہا کرتا تھا
خوابم می آید ــــ من خواب آلوده ہستم	34 مُجھے نیند آتی ہی
این کاغذ بسیار سخت است	35 یِہہ کاغذ بہُت سخت ہی
صلاح شما مناسب است	36 تُمھاری صلاح مُناسِب ہی
این چیزہا گرانبہا میباشد	37 یے چیزین قیمتی ہین
خاطر او متفرّق است	38 اُسکا دِل بیقرار ہی
تمام کِشتہ	39 کھیت کا کھیت

Persian	Hindustani
تعالی اللہ! بہ حمد اللہ! تبارک اللہ!	16 جی جی کار!
آفریں!	17 آفریں!
بہ بہ! خوشا! بارک اللہ!	18 واہ واہ! کیا خوب!
خنک!	19 دھنی دھن!
این چہ حرفی است!	20 یہہ کیا بات ہے! واہ جی!
توبہ!	21 ہت! توبہ توبہ!
اف! اخ!	22 چھی چھی!
رو کم شو!	23 دور! دُت! چل! نکل! مُنہ کالا کر!
ای!	24 ای! ہو! اے
ایشان ترش رو ہستند	25 وے تند مزاج ہیں
من دوران سر دارم	26 مجھے گھمری آتی ہے، میرا سر گھومتا ہے
او صاحب سلوک است، آدم حساب است	27 وہ بھلا ہے

ہیں

Hindustani

11 یہہ کپڑا کتنا لنبا ہے ؟

12 یے بہت خراب لڑکے ہین

13 اُسکا مِزاج بے رحم ہے

14 وے سُست اور غافل ہین

15 شاباش !

* قضا گفت گیر و قدر گفت ده
تحسین گفت احسنت ای جوانمرد
تعلی الله یکی بیمثل و مانند
تعلی الله چه دولت دارم امشب
چو دیدم روی خویش سجده کردم
کنون گر تن بخاک آن هزیمت
آفرین بر روان فردوسی
تعلی الله زهی قیوم دانا
خوشا سرفرازان کوتاه دست
زهی غیرت که در غیرت فزودن
بحمد الله که با قدر بلندش
زهی دولت ما در روز کار
زهی دخت خاقان اَلِکزندرَه نام
برا و آفرین کو کند آفرین
وه که گر مرده باز گردید ے
آه از جور و جفای آسمان

Persian

این پارچه چقدر طول است ؟

این بچها بسیار شریر هستند

طبیعت او بیرحم است

ایشان سُست و غافل هستند

زه ای ای احسن *
فلک گفت احسن ملک گفت زه
زبان بکشا و بر من آفرین کرد
که خوانندش خداوندان خداوند
که آمد ناگهان دلدارم امشب
بحمد الله نکو کردارم امشب
بحمد الله که جان آنجا مقیم است
آن همایون نهاد فرخنده
توانائی ده بهر ناتوانا
بزرگان خورد و بلندان پست
چنین ترتیبها داند نمودند
کمالی در نیامد جز پسندش
که روی چنین پرورد در کنار
ز ترویج او دور شد شاد کام
بران بخت بیدار و تاج و نگین
بمان قبیله و پیوند
گذشتم بس عقیب جان و دل درید

Introductory Phrases

باب دوّم در فقرات تمہیدی

Hindustani	Persian
۱ یہہ اچھا موسم ہی	این موسم خوبست
۲ اُس بیج کو باغ میں بو	آن تخم را در باغ بکار
۳ کل سے آج سردی زیادہ ہی	ہوای امروز نسبت بدیروز خنک تر است
۴ یہہ سطر بہتر ہی	این سطر بہتر است
۵ اُسکا دِل بہت غمگین ہی	دِل او بسیار غمگین است
۶ یہہ بات تمام جھوٹھ ہی	این قصہ تمام دروغ است
۷ یہہ خوب کشمش ہی	این کِشمِش بسیار خوب است
۸ اُسکا بڑا مکان ہی	او خانۂ بزرگ دارد
۹ یہہ کمرا خوب روشن ہی	این اُطاق بسیار روشن است
۱۰ یہہ دیول بہت اونچا ہی	این کلیسا بسیار بلند است

	Hindustani	Persian
221	اُنہون نے بہت عُذر کیا	ایشان معذرت بسیار کردند
222	وُہ اپنے گھر کو گیا ہے	او بخانۂ خود رفتہ است
223	وُہ اُسکے گھر کو گیا ہے	او بخانۂ او رفتہ است
224	اُس باغ مین پھل بہت ہین	دران باغ میوہ بسیار ہست
225	میرا سِر دُکھتا ہے or میرے سِر مین درد ہے	سر من درد میکند
226	اُس عورت کے دانت مین درد ہے	دندان آن زن درد میکند
227	تُمنے یہ خبر کہان سُنی ؟	شما این خبر از کجا شنیدید ؟
228	دیر ہوئی چلو ہم گھر کو جاوین or ہم رُخصت ہون	دیر شد ما باید مرخص بشویم
229	اُسکو کلیجے کا درد ہوا ہے	او درد جگر دارد

Persian	Hindustani
دوات وقلم وکاغذبیار	208 دوات قلم کاغذ لاؤ
آن اسپ مالِ کیست ؟	209 وہ کِسکا گھوڑا ہے ؟
این زمین شوراست	210 یہہ زمین کھاری (یعنی لونا) ہے
ایشان بسیار حرص دارند	211 وے بہت لالچی ہیں
این روپیہ داخل دارد یعنی قلب است	212 یہہ روپیہ میخی ہے
شکلش خراب است	213 اُسکی شکل بد ہے
زبانِ انگریزی مشکل است	214 انگریزی زبان مُشکل ہے
پردہٴ عنکبوت را پاک کن	215 مکڑی کا جالا جھاڑ ڈالو
او چہ تقصیر کردہ است ؟	216 اُسنے کیا تقصیر کی ہے ؟
شبنم بسیار بر گیاہ میباشد	217 گھاس پر بہت شبنم ہے
ایشان حالا بسیار لاچار ہستند	218 اب وے بہت لاچار ہیں
شما چہ کار میکنید ؟	219 تُم کیا کام کرتے ہو ؟
بیہودہ گوئی او انتہا نہ دارد	220 اُسکے بکنے کی اِنتہا نہیں

اُلہوں

Hindustani	Persian
195 اُسکی دوکان کہان ہے ؟	دوکان او کجاست ؟
196 تمھارے پاس رسّا ہے ؟	آیا شما رسن (or سازو) دارید ؟
197 پادشاہ تخت پر بیٹھا	پادشاہ بر تخت بنشست
198 اُسکی آواز اچھّی ہے	او خوش آواز است
199 یہہ کونسا جانور ہے ؟	این چہ جانور است ؟
200 تمھاری کیا صلاح ہے ؟	صلاح شما چیست ؟
201 تمھاری عمر کتنی ہے ؟	عمر شما چند است ؟
202 پالکی میرے پاس بھیجو	پالکی نزد من بفرست
203 چابک اور توپی دو	قمچی و کلاہ بدہ
204 ہاتھ دھونے کا پانی لاؤ	آب بیار تا دست بشوئیم
205 تمھارا مزاج کیسا ہے ؟	احوال شما چگونہ ہست ؟
206 آپ کا مزاج کیسا ہے ؟	احوال سرکار جناب ؟
207 ایک جوڑا کپڑا لاؤ	یک دست رخت بیار

Persian	Hindustani
او ریش دراز (یا بلند) دارد	182 اسکی لمبی ڈاڑھی ہی
این چہ پرندہ هست ؟	183 یہہ کیا پنچھی ہی ؟
او مست شراب است	184 وہ متوالا (یا مست) ہی
او شرابی هست	185 وہ پینے والا ہی
او بدمست است	186 وہ بدمست ہی
بیشک ایشان مقصر هستند	187 وے بیشک تقصیروار ہین
این کشت مال کیست ؟	188 یہہ کھیت کسکا ہی ؟
اینجا مگس بسیار است	189 یہاں بہت مکھیاں ہین
ایشان بسیار زیرک هستند	190 وے بہت دوراندیش ہین
چند نفر حاضر بودند ؟	191 کتنے آدمی حاضر تھے ؟
در چراغ روغن نیست	192 چراغ مین تیل نہین
مرا نمونہ بدہ	193 مجھکو ایک نمونہ دو
این محض حیلہ هست	194 یہہ فقط حیلہ ہی

No.	Hindustani	Persian
171	کتنے بجے ہیں (or) کئی گھڑی دن چڑھا ہے ؟	چہ ساعت است؟ (or) ساعت چند است ؟
172	ٹوپی اور ڈگلا (or کرتا) جھاڑو	کلاه و کلوچه مرا صاف کن
173	تمھارے بالوں میں کنگھی کرو	موی خود را شانه کن
174	ایک دن کا بھاڑا کیا ہے ؟	کرایه یک روز چند است ؟
175	یہہ پھل بہت کھٹا ہے	این میوه بسیار ترش است
176	تم کس واسطے غصے ہوتے ہو ؟	شما چرا خشم میگیرید ؟
177	یہہ بہت مشکل کام ہے	این کار بسیار مشکل است
178	وے بڑے حیلہ باز ہیں	ایشان بسیار حیله باز هستند
179	یہہ بہت خوبصورت باغ ہے	این باغیست بسیار خوشنما
180	یہہ کپڑا بہت موٹا ہے	این پارچه بسیار کلفت است (or) زبر است
181	تم اس کام کے لایق ہو ؟	آیا شما لایق این کار هستید ؟

Hindustani	Persian
159 تمنے میرے کتے کو نہلایا؟	آیا سگ مرا شستی؟
160 مین پونے چھ بجے نہاؤنگا	من ساعت شش ربع کم غسل خواہم کرد ۔۔ آب بر خواہم کرد
161 اُسکے بہت دوست ہین	او دوست بسیار دارد
162 اسمین کیا فائدہ ہوگا؟	درین چه فایده خواهد بود؟
163 انھون نے بہت دکھ اُٹھایا	ایشان رنج بسیار بُرده اند
164 بازار مین بہت کھلونے ہین	در بازار بازیچهٔ بسیار ہست
165 وُہ نہائیگا	اُو غسل خواهد کرد
166 یہہ ترجمہ بہت اچھا ہے	این ترجمه بسیار خوب است
167 اُسکا مقدمہ آج ہوگا	مقدمهٔ او امروز رجوع خواهد شد
168 تُمھاری گھڑیال (یا گھڑی) اچھی چلتی ہے	ساعت شما خوب میرود
169 یہہ موم بتی ہے	این شمع موم است
170 ہوڑی کا کتنا بھاڑا ہے؟	کرایهٔ نکاره (یا کشتاله) چند است؟

کنی

	Hindustani	*Persian*
146	تھوڑا پانی چھڑکو	قدری آب بپاش
147	اس ورق کو الٹاؤ	آن ورق را بگردان
148	انکے ہاتھ پاؤں باندھو	دست و پای آنها را ببند
149	ان روپیونکو تھیلی میں بھرو	آن روپیها را در کیسه کن
150	دروازے پر ایک فقیر ہے	گدائی در خانه ایستاده است
151	وہ بڑا عاقل ہے	او بسیار عاقل است
152	یہہ بہت خراب گوشت ہے	این گوشت بسیار بد است
153	گھوم کر ادھر آؤ	بگرد و اینجا بیا
154	ذرا آہستہ چلو	قدری آهسته برو
155	آؤ موزے اتارو	بیا چکمه از پای من بیرون کن
156	خدا نور ہے	خدا نور است
157	گھر سے نکلو	از خانه بیرون برو
158	اپنے ہاتھ منہ دھو	دست و روی خود بشو

Hindustani	Persian
133 ہم کو کنارے پر اُتارو	مارا بر کنارہ پائین کن ۔ مارا بہ خشکی ببر
134 وہان کون رہتا ہے ؟	آنجا کہ سکنی دارد ؟
135 سیدھے آگے چلے جاؤ	راست برو
136 کچھ شراب یا پانی لاؤ	یک خوردہ شراب و آب بیار
137 پانی کو خوب ٹھنڈا کرو	آب را خوب سرد بکن
138 کھانا میز پر آیا	طعام بر میز حاضر است
139 اُس (عورت) کا نام کیا ہے ؟	نام آن زن چیست ؟
140 وہ بہت چالاک ہے	او بسیار چالاک است
141 آج دن اچھا ہے	امروز آسمان صاف است
142 کل ہوا بالکل بد تھی	دیروز ہوا بالکل منحوس بود
143 اُسنے اِقرار کیا ہے	او قبول کردہ است
144 یہان آنے کا اِشارہ کرو	اِشارہ بکن تا اینجا بیاید
145 انکو میرے گھر بھیجدو	ایشانرا بخانہ من بفرست

	Hindustani	Persian
120	اسکی دلیل مضبوط ہے ؟	آیا دلیل آن مضبوط است ؟
121	آسمان خوب صاف ہے	آسمان بکلّی صاف است
122	یہ بچّے شوخ ہین	این بچہا شریر ہستند
123	انھون نے بڑی سزا پائی	ایشان بسزای سخت رسیدند
124	وے سب چھپ رہے	آنہا ہمہ پنہان ماندند
125	اس (عورت) کا دل بیقرار ہے	دل آن زن بیقرار است
126	وہ بیوقوف ہے	او بیوقوف است
127	یہہ کاغذ تر ہے	این کاغذ تر است
128	شور مت کرو	غوغا مکن
129	تم کیا کہتے ہو ؟	شما چہ میگوئید ؟
130	کہان سے آئے ہو ؟	از کجا آمده اید ؟
131	چلے جاؤ رخصت ہے	برو مرخّص ہستی
132	وہان پھر مت جاؤ	بار دیگر آنجا مرو

Hindustani	Persian
108 توپ کیوں چھوٹی؟	ازچه سبب توپ زدند؟
109 پالکی جلدی منگاؤ	پالکی زود بطلب
110 صاحب اٹھے ہیں؟	آیا ارباب ازخواب برخواسته اند؟
111 یہہ بہت خوب میوه ہے	این بسیار خوب میوه ایست
112 یہہ عجیب خبر ہے	این خبر عجیبی است
113 ہم بھوکے پیاسے ہیں	ما گرسنه و تشنه هستیم
114 وه اچھا آدمی ہے	او آدم خوبی است
115 وه ہوشیار عورت تھی	آن زن هوشیار بود
116 وے بڑے لچے (حرامزادے) ہیں	ایشان بسیار دغاباز هستند
117 سب زمین برابر ہے	تمام زمین هموار است
118 اسکا دل رنجیده ہے	دل او رنجیده است
119 تمھارا کام اب تمام ہوا؟	آیا کار شما حالا تمام شده است؟

Hindustani	Persian
96 کوٹھی مرمّت کرو	انبار را درست بکن or مرمّت بکن
97 خبر کا کاغذ لاؤ	روزنامه (or اخبار نامه) بیار
98 یہہ وہی ہے ؟	آیا این همان است ؟
99 وہاں سبھی ہیں ؟	آنها همه آنجا هستند ؟
100 تم کون ہو ؟	شما کیستید ؟
101 تمھارا دھندھا کیا ہے or تم کیا دھندھا کرتے ہو ؟	شغل شما چیست ؟
102 وہاں کوئی ہے ؟	آیا آنجا کسے هست ؟
103 وہ پھر کہو	آن سخن بار دیگر بگو (or باز بگو)
104 تم کیسے ہو ؟	احوال شما چگونه هست ؟
105 ہم آج جاینگے	ما امروز خواهیم رفت
106 اِدھر کو چلو	این سو (or طرف) برو
107 اُدھر کو چلو	آن سو (or جهت) برو

Persian	Hindustani
قدری آب سرد بیار	83 تھوڑا ٹھنڈا پانی لاؤ
آب بیار کہ کم سرد باشد	84 پانی لاؤ جو تھوڑا ٹھنڈا ہو
آیا رخت خواب انداختہ؟	85 بچھونا بچھایا ہے؟
ایشان جاہل اند	86 وے جاہل ہیں
این کتاب مال کیست؟	87 یہہ کتاب کسکی ہے؟
در بازار برو	88 تم بازار جاؤ
قدری گوشت بیار	89 تھوڑا گوشت لاؤ
شما مرا چیزی خواہید گفت	90 مجھے کچھ کہوگے
پیش خدمت مرا طلب	91 میرے خانسامان کو بلاؤ
عزم خوراک بدہ سہ طعام را بخواہ	92 کھانے کا حکم دو
من بیرون خواہم رفت	93 میں باہر جاؤنگا
رخت من کجاست؟	94 میرے کپڑے کہاں ہیں؟
شفقت فرمودہ زود بیائید	95 مہربانی کرکے جلدی آئیو

ورقی نمبر ١

Persian	Hindustani
چای تیار کن	72 چا بناؤ
بدستِ راست بگرد	73 سیدھے ہاتھ (یا داہنے) پھرو
بدستِ چپ بگرد	74 ڈاوے ہاتھ (یا بائیں) پھرو
زود بخانه برو	75 گھر کو جلدی جاؤ
راست برو یا راست محاذی بینی خود برو	76 سیدھے آگے چلو یا ناک کے سیدھے چلے جاؤ
حمالان را بطلب	77 مزدوروں (یا ہیلکریوں یا قلیوں) کو بلاؤ
میز را ببر	78 میز لیجاؤ
حکم شما چیست ?	79 حکم کیا ہے ?
کالسکه تیار کن	80 گاڑی تیار کرو
مضایقه نیست	81 کچھ مضایقه نہیں یا کچھ فکر نہیں یا کچھ پروا نہیں
آیا فرصت دارید ?	82 تم کو فرصت ہے ?

Persian	Hindustani
ایشان خودرا فضیحت کرده اند	59 اُنھون نے اپنے تئین فضیحت کیا ہی
این عین نمک حرامی است	60 یہہ عین نمک حرامی ہی
شما کلام بیہوده میگوئید	61 تُم واہیات بکتے ہو
البتّہ این چنین است	62 البتّہ یہہ یون ہی
رِقن بیار	63 تِقن لاؤ
ناشتا بیار سہ ہار بیار	64 ناشتا لاؤ
طعام کی تیار خواہد شد ؟	65 کھانا کب تیار ہوگا ؟
نان و شیر و شکر بیار	66 روٹی دوده اور شکر لاؤ
قند بده	67 مصری دو
مردنگی بردار	68 فانوس اُٹھاؤ
اینجا بیا	69 اِدھر آؤ
از کجا می آئید؟	70 کہان سے آئے ہو ؟
ایشان کجا میروند؟	71 وے کہان جاتے ہیں ؟

Hindustani	Persian
48 تم کسواسطے آئے ہو ؟	شما بچہ جہت آمدہ اید ؟
49 مجھے کچھ بولا چاہتے ہو ؟	آیا میخواہید بمن چیزی بگوئید ؟
50 دِق مت کرو	مرا آزار مرسان or زحمتم مده or بیزار مکن
51 مجھے مُعاف کرو	معذور دارید or ببخشید
52 مجھے اُٹھاؤ	مرا بردارید
53 گھر سے نکلو	از خانه بیرون شو
54 کل ساڑھے تین بجے آئیو	فردا بساعت ۳ و نیم بیا
55 سچ مچ یہہ چھوکرا منہہ چورا ہی or شرمیلا ہی	فی الحقیقت این پسر شرمگین است or پنبه دہن است or رمیده خوی ہست
56 وہ زمانہ ساز ہی	او بازمانه میسازد
57 سچ مچ وہ گتھہ کتا سا دِستا ہی	فی الحقیقت او مثل کسیم بُرمی نماید
58 یہہ وعده خلافی ہی	این وعده خلافی است or این خلف وعده است

Persian	Hindustani
اومرامعزول کرد (ہمدور کرد ہجوابم داد)	37 اُسنے مجھے نکال دیا (ہدور کیا)
اُوحیران وپریشان میگردد	38 وہ مارامارا پھرتاہی
آیاشما خود اورادورنکردید ؟	39 کیاتُمنے اپنی خوشی سے اُسکونہین چھوڑا ؟
راست بگوحقیقت چیست ؟	40 سچ بولوحقیقت کیاہی ؟
من ازسبب برادرخود این کارکرده ام	41 میں نے اپنے بھائی کے سبب سے یہہ کیاہی
تا زمانی که من آنجا بودم او پی دری آدم فرستاد	42 اُسنے آدمی پرآدمی بھیجا جب تک مین وہاں رہا
خداروح است (ہمروحانی ہست)	43 خداروح ہی
این بدبختی است	44 یہہ کم بختی ہی
ایشان پیرہستند	45 وے بوڑھے ہیں
کفش بیاور	46 جوتی لاؤ
آن مردراطلب کن	47 اُس آدمی کوبلاؤ

	Hindustani	Persian
24	ہم ٹھہر نہیں سکتے	ما نمیتوانیم صبر کنیم
25	وُہ اندھا ہے	آن مرد کور است
26	وُہ بہری ہے	آن زن کر است
27	کیا وے گونگے ہیں	آیا ایشان گنگ اند
28	اُسنے مجھے خرابی میں ڈالا	او مرا در خرابی انداخت
29	باپ رے باپ! ہے مُوا رے مُوا!	وای وای!
30	چراغ سِلگاؤ	چراغ روشن کُن
31	بتی بجھاؤ	چراغ خاموش کن
32	(شہر کا) دروازہ بند کرو	دروازه بند کن
33	(گھر کا) دروازہ کھولو	در بگشا
34	چِلمِن بند کرو	پنجرهٔ دریچه بند کن
35	کھڑکی کھولو	دریچه بگشا
36	پانی بہت برستا ہے	بارش بشدّت می آید

Persian	Hindustani
این را بردار	۱۱ اُٹھاؤ یا اُٹھا لو
این را بیرون کن یا این را بکن	12 اُسکو اُتارو یا اُسکو نکالو
ببر	13 لیجاؤ
نزدیک بیا	14 نزدیک آؤ
کجا خواہید رفت ؟ یا کجا میخواہید روید ؟	15 تم کدھر جاؤ گے ؟
زود برو	16 جلدی جاؤ
بشتاب راه برو	17 جلدی چلو
خبردار باش	18 خبردار رہو
بنشین	19 بیٹھو
مجنب یا حرکت مکن یا تکون مخور	20 ہلو مت
فراموش مکن	21 بھولیو مت
قدری صبر کن	22 ذرہ صبر کرو
آیا من بیایم ؟	23 مین آؤن ؟

Colloquial Phrases

باب اوّل در فقرات مصطلحات گفتگوئی

	Hindustani	Persian
1	وہاں کون ہی؟	آنجا کیست؟
2	یہہ کیسے ہوا؟	این چگونه شد؟
3	چُپ ہو یا چپ رہو	خاموش باش
4	اندر آؤ	اندرون بیا
5	چلے جاؤ	برو
6	اُسکو لاؤ	اورا بیار
7	صبر کرو	صبر کن
8	کھانا کھاؤ	غذا بخور یا طعام بخور
9	چا پیو	چای بخور
10	مجھکو پانی پلاؤ	آب بده تا بخورم

سال طبعش چو خواستم ز سروش — این ندا آمد از ملک بخروش

هشتصد بر هزار و سه سبعون — شد مرتب صحیفهٔ گلگون

السلام السلام والاکرام — السلام السلام خیر ختام

Indo-Arabic and Persian Alphabet

Vowels

اَ آ اِ اِی اُ اُو اَی ای اَو او

Consonants

۱

یافت از رحمتِ خدای شفا	باد ربّ الجلیل یاورِ را
شد تمام این کتابِ بوقلمون	کاندرین است حرفهای فنون

پس آنرا بسه زبانِ مختلف یعنی هندی و گجراتی و عجمی موافقِ محاورۂ هر زبان ترجمه نموده در مقابلِ یکدیگر نوشتم و در تصحیح آن حتی المقدور سعی بلیغ نمودم تا طالبان را نفعی رسد و فائدۂ حاصل شود توقع از منصفانِ اولی الالباب و خوانندگانِ این کتاب چنانست که اگر سهو و خطائی در اصطلاحات یا عباراتِ آن بنظر آید بذیلِ عفو و کرم پوشیده دارند و از تعنت و نکته گیری زبان درکشند بل باصلاحِ آن کوشند و اینا مسکین را ممنون فرمایند نه مطعون چه انسان مرکّب است باخطا و نسیان

من معترفم که کارِ من جمله خطاست	معذورم ازآنکه بر بشر سهو رواست
ایخواجه اگر توان در اصلاح بکوش	در عیب نظر مکن که بی عیب خداست

این بکارِ مرا توکس آباد | تا ستود قلب قاریان زو شاد
عهدِ سلطانهٔ حجسته صفات | شاه وکتُرِیَهٔ بزرگ نهاد
عهدِ سر بروکت آن امیر کبیر | حاکمِ هند و صاحبِ تدبیر
عهدِ وُدهوس سَرفلیپ خوش ظن | حاکمِ بمبئی وصاحبِ فن
عهدِ هُوبَرت آن امیرِ فرنگ | حاکمِ مَندراس و بافرهنگ
درآوانی که پورِ سلطانه | ادوَرالبَر خدیوِ فرزانه

قاصر و اهل شرق از دریافتِ محاوره اهل عرب العجز و قصور معترف یافتم کتابی بدینگونه ترتیب دادم یعنی بسیاری از فقراتِ انگریزی که برکتِ صحبتِ ایشان فراهم آورده بودم به شش قسم منقسم ساختم بدین ترتیب

قسمِ اول در فقراتِ تمهیدی | قسمِ دویم در فقراتِ مصطلحاتِ لسکری
قسمِ سیم در اصطلاحاتِ دار العدالت | قسمِ چهارم در محاوراتِ تجارت
قسمِ پنجم در سخنانِ متداوله در طبابت | قسمِ ششم در فقراتِ متفرقات

باب شش اندران نهاد اساس ‏ منقسم هر یکی بفهم و قیاس

قسم اوّل بنا به تمهیدی ‏ قسم دویم بنا به سربازی

ثالثین مشتمل بعدل و قضا ‏ خامسین مشتمل بدرد و دوا

رابعین مشتمل به بیع و دیون ‏ سادسین فقره های گوناگون

لیک چون این کتاب شد نایاب ‏ بهمن ناتمام با صد تاب

معه اصلاح و ازدیاد تمام ‏ حالهٔ طبع داد و کرده ختام

فقره هائی که کرده ام افزود ‏ مشتمل بر بیان گفت و شنود

ای غفور و رحیم و ربّ قدیم ‏ وی جلیل و علیم و ربّ کریم

تمتّع ز هر گوشهٔ یافتم ‏ ز هر خرمنی خوشهٔ یافتم

و قریب مدّت چهل سال شغل تعلیم و تدریس صاحبان انگریز مشغول بوده و بواسطهٔ کثرت اشتغال باین امور در دانستن زبان انگریزی فی الجمله استحضاری بهم رسانیده چون قوّهٔ مدرکهٔ مغربیان از فهم مصطلحات السنهٔ مشرقیان